ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

جهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Հիմնուած 1948ին

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ Թիւ 35 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒԼԻՍ 1964 — ՀԱՏԸ ՁԵՌՈՒԲԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. — عدد رقم ٣٥ — الخميس ٩ يوليـة ١٩٦٤

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԳԱՆԱՏԱ ՄԵԿՆՈՂ ԶԱՐՄԻԿԻՍ

Իմ շատ սիրելի Զաւէնս,

Երբ կը գրեմ այս տողերը, դուն արդէն հասած կ'ըլլաս հեռաւոր Գանատա, քու նո՛ր երկիրդ։ Օ՜, չեմ ըսեր «Հայրենիք»դ։ Դո՛ւն անգամ պիտի նեղուիս ու ըսես ինծի. «Իմ հայրենիքս Հայաստանն է։ Մարդ կրնայ տասը երկիր փոխել. Հայրենիք սակայն, մէ՛կ հատ միայն կ'ունենայ»։

Դուն արդէն երբե՛ք չըսիր, ո՛չ մէկ առթիւ, թէ չես սիրեր Հայրենիքդ, ինչպէս չկայ հայ մը որ ըսէ թէ չի սիրեր Հայաստանը։ Անո՛նք ալ կը սիրեն Հայրենիքը — իրենց հասկցած ձեւով։ Ե՞ր մը չվիճաբանեցանք այս մասին, օ՛ր մը սակայն չըսիր թէ սրտցած ես Գանատա երթալ։

Միայ չհասկնաս. Գանատա գեղեցիկ երկիր է, ինչպէս Եգիպտոս, ինչպէս Հայաստան։ Աշխարհ գեղեցիկ է ամբողջ. ուր ալ երթաս, ԿՐՆԱՍ գեղեցիկը գտնել, պայմանաւ որ փնտռես զայն։ Ուրեմն՝ Գեղեցիկը գտնելու համար չէ որ գացիր Գանատա։ Մոռցա՞ր արդեօք հրաշալի մայրամուտները Նեղոսին վրայ՝ ծմեռ երեկոները, կամ բուրգերուն սքանչելի համայնապատկերը՝ իրիկունները, Գահիրէի հրաշագեղ ու լուսավառ գիշերները։ Կախարդային հմայք մը ունի Արարատը։ Դուն ալ դիտած ես գունագեղ ժապաւէններ հայրենի աշխարհէն ու սքանչելի գտած՝ մեր երկիրը։ Կը կարծեմ թէ նուազ գաղափար ունիս Գանատայի գեղատեսիլ վայրերուն մասին։

Դուն արդէն միշտ ալ հետաքրքրութեամբ լսեցիր խանդավառ խօսքը բոլոր անոնց որ տեսա՛ն Հայրենիքը իր շքեղ ու լուսաւոր վերելքին մէջ, տեսա՛ն հայ ժողովուրդը, որ անցեալի արիւնին ու արցունքին փոխարէն՝ քրտինքով ու երգով կը կերտէ երկիրը մեր՝ ոչ միայն այսօրուան համար, այլ վաղուա՛ն համար։

Ես վստահ էի որ դուն կը հաւատայիր այս ամէնուն ու բա՛ն մը աւելի կ'արժէր հաւատքդ, քանի որ դուն կը տեսնէիր քու մըտքիդ, տրամաբանութեանդ, քու հայրենասիրութեա՛նդ աչքով։ Լա՛ւ կը ճանչնայիր հայ ժողովուրդին փառքը կազմող լուսաւոր ու պայծառ դէմքերը, քաջ գիտէիր մինչեւ աստղերը հասնող անունները՝ Համբարձումեաններուն, Խաչատրեաններուն, Սիսակեաններուն, Միկոյեաններուն, Օրբելիներուն, Աճառեաններուն, Բաղրամեաններուն։ Ցոլնակի անուններ՝ որովհետեւ անոնք վերջինը պիտի չըլլան մեր փառքին ու հանճարին։ Դուն լաւ ճանչցած ես նաեւ գանձերը մեր մշակոյթին։ Քանի՜ քանի՜ անգամ միասին թղթատած ենք պատկերազարդ հանդէսներ, գրական պարբերաթերթեր։ Կարդացած ես նոր քերթուածներ ու ինծի մասնաւոր հաճոյք կը պատճառէր ասիկա, որովհետեւ դուն՝ իբր արդիական երիտասարդ, հայերէն գրականութիւն կարդալը «նորոյթէ ինկած» չէիր նկատեր։ Եւ իմ սիրոյս համար չէր որ կարդացեր ու հետդ առեր էիր հայերէն գիրքերու կարգին՝ պատմուածքներու վերջին հատորս...։

Դուն երբեք չխօսեցար Հայրենիքին դէմ, կասկածի չենթարկեցիր Հայրենիքին նուաճումները և յուզուեցար ամէն անգամ երբ երգ բերին մեզի Հայրենիքին սոխակներն ու կռունկները։ Հայկական ռատիոժամին կարօտով ու սիրով կ'ունկնդրէիր մեր ժողովրդական քաղցրալուր երգերը ու որպէսզի հեռաւոր Գանատայի մէջ ալ յիշես Հայրենիքը, ձայնագրեցիր երիզի վրայ ամենէն շատ սիրած երգերդ ու հետդ տարիր զանոնք։

Հպարտութեամբ կը լսէի երբ ջերմ կերպով կը պաշտպանէիր Հայրենիքը, անոր անունը, սրբութիւնները։ Հակաճառողներու առջեւ քու աննահանջ կեցուածքդ արդիւնք էր ոչ թէ յամառութեան՝ այլ խոր համոզումի։ Ու կը զարմանայիր թէ ի՞նչպէս թոյնով և մշուշով լեցուած ուղեղներ կը կուրցնեն մարդը ու թոյլ չեն տար որ տեսնէ այսքան պարզ ու պայծառ ճշմարտութիւնը, իրականութիւնը։

Մեր ազգային վարժարանի նախակրթական բաժինը աւարտելէդ վերջ, օտար վարժարան յաճախեցիր ու յաջողեցար գործ գըտնել՝ լաւ վճարումով։ Դուն բախտաւոր եղար ամէն կերպով — անգործ չմնացիր հազար հազարներու պէս ու ապահով էիր որ ոչ ոք կը զրկէ քեզ գործէդ։ «Աշխատանքը ազնիւ է, գէշը չկայ», կ'ըսէիր ինծի, «հոգ չէ թէ երբեմն կ'աշխատիմ գիշերը, երբեմն ալ՝ ցերեկը։ Կը սիրեմ մանաւանդ աշխատիլ գիշերը՝ տաք եղանակին»։

Ունէիր քու տարեկիցներէդ կազմուած երկսեռ շրջանակ մը։ Շատ կը սիրէին քեզ բոլորը։ Անգամ մը ես ալ հրճուեցայ անակընկալէն որ ընկերներդ ըրին քեզի՝ Եւրոպա կատարած ճամբորդութենէ վերադարձիդ, երբ կայարան եկան քեզ դիմաւորեցին ծաղիկներով ու բարի գալուստ մաղթեցին քեզի։ Այն ատեն գիտցայ որքա՜ն հարուստ ես։ Իսկական հարուստը — պարզ մարդոց մասին է խօսքս — այն է՝ որ հարուստ է բարեկամներով։ Ոչ թէ հարո՛ւստ բարեկամներով։ Կեղծաւորներ՝ ամէնքն ալ։

Այլեւս տարեդարձէ տարեդարձ, Կաղանդէ Կաղանդ կը տեսնէինք իրար, կը խօսէինք, հարազատներու շէնշող մթնոլորտի մէջ կ'ապրէինք

(Շար. տես էջ 4)

ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ուրբաթ, 3 Յուլիս 1964, երեկոյեան ժամը 8ին Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր, ընկերակցութեամբ փոխ-նախագահներուն, վարչապետին, փոխ-վարչապետներուն և նախարարներուն՝ բացումը կատարեց Կեզիրէի Ճարտարարուեստական ցուցահանդէսին։

Նախ քան մուտքի ժապաւէնին կտրումը, Նուագախումբը ազգային պետական քայլերգը նուագեց և պարզուեցաւ ԱՄՀի դրօշը։

Նախագահը իր շքախումբով մօտէն հետաքրքրուեցաւ բոլոր տաղաւարներուն մէջ ցուցադրուած ԱՄՀի արտադրութիւններով։ Ճարտ. պաշտօնական անձնաւորութեանց յայտնեց իր գոհունակութիւնը, ըրաւ կարգ մը թելադրութիւններ և զանազան ապրանքներ ժողովուրդին աւելի դիւրամատչելի դարձնելու համար՝ հրահանգեց նուազեցնել անոնց գիները։ Ինչպէս օրինակ, հրահանգեց որ այսուհետեւ 105 ե. ոսկիի վաճառուի 8 ոտք «Իտէալ» սառցարանը, իսկ 60 ե. ոսկիի՝ 6 ոտքը։

Մօտ չորս ժամ շրջելէ ետք, Նախագահը իր հետեւորդներով հիւրասիրուեցաւ ցուցահանդէսի «Ռեսթ-Հաուզ»ին մէջ։

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ „ԹՀԸ ՕՊԶԸՐՎԸՐ" ԱՆԿԱԽ ՕՐԱԹԵՐԹԻՆ

Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր՝ անգլիական «Թհը Օպզըրվըր» անկախ օրաթերթի քաղաքական խմբագիր Ռոպըրթ Սթէֆընի չնորհած ունկնդրութեան ընթացքին, պատասխանեց իրեն ներկայացուած 17 հարցումներուն։

Այդ հարցումները կը շօշափէին գլխաւորաբար հետեւեալ նիւթերը. ԱՄՀ-Անգլիա փոխ-յարաբերութիւնը, Միջին Արեւելքի կացութիւնը, արաբ ժողովուրդին՝ Եմէնի անկախութեան համար մղած արի պայքարը, արաբական քարիւղը, Արաբական Միութիւնը, Իսրայէլը, Պաղեստինը, ապազինումը և ԱՄՀի իրագործած նուաճումները։

Խօսելով ԱՄՀ-Անգլիա փոխյարաբերութեանց մասին, Նախագահը ըսաւ, որ բրիտանական վարիչներու արարք երբ բնաւ չեն համապատասխաներ՝ ԱՄՀի հետ բարեկամական յարաբերութիւն մշակելու իրենց յայտարարութեանց։ Եւ աւելցուց. «Անգլիան չկրցաւ օգտուիլ՝ արաբական հողերուն վրայ ձեռք բերած իր փորձառութենէն»։

Արտայայտուելով Արաբական Միութեան մասին՝ ըսաւ որ այդ Միութեան կազմութեան ծրագիրը սկսած էր Կամալ Ապտէլ Նասէրէն առաջ, և անկէ ետք ալ պիտի շարունակուի։ Սակայն, Միութեան իրականացումը արգելք պիտի չըլլայ, որ Արեւմուտքը շարունակէ ունենալ արաբական քարիւղը։

Ապա, Նախագահը ճշտեց հետեւեալ կէտը. «Եմէնցի ժողովուրդն է որ իր արի կամքով և օգնութեամբ ԱՄՀի զինեալ ուժերուն, կրցաւ յաջողցնել յեղափոխութիւնը և կերտել իր անկախութիւնը»։

Պաղեստինի ժողովուրդին մասին խօսելով, ըսաւ որ ան պէտք է վերստանայ իր իրաւունքները։ Եւ աւելցուց. «Արաբական աշխարհը չի կրնար իր խաղաղութիւնը գտնել, որքան որ Իսրայէլի սպառնալից գոյութիւնը կայ։ Արաբները չեն կրնար հանդուրժել այդ սպառնալիքի գոյատեւման»։

Պատասխանելով վերջին հարցումին, կորովի Նախագահը յայտարարեց. «Կը հաստատենք որ ԱՄՀի քաղաքական, տնտեսական և ընկերային կեանքի զարգացումը միշտ յառաջդիմութեան մէջ է, ինչ որ կ'ապահովէ նոր կեանք եգիպտացի մարդուն։ Ես ձեզի կ'ըսեմ, որ Եգիպտոսի ժողովուրդը յաջողեցաւ, շնորհիւ իր պայքարին, դարձնել անցեալի էջը, և բանալ նոր մը՝ անկախութեամբ արժանաւորութեամբ և յոյսով յատկանշուած»։

ԲԱՐԵԲԱՍՏԻԿ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Հինգշաբթի, 2 Յուլիսի երեկոյեան, տեղի ունեցաւ Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի դուստր Օր. Հոտայի ամուսնութիւնը՝ Հաթէմ Ալի Սատէքի հետ, Նախագահի Մանշիէթ էլ Պաքրի բնակարանին մէջ։ Վկաներն էին Մարաջախտ Ապտէլ Հաքիմ Ամէր և փեսին եղբայրը՝ Իպրահիմ Ալի Սատէք։ Ամուսնական ձեւակերպութեան յաջորդեց մեծ ճաշկերոյթ մը՝ բնակարանի պարտէզին մէջ, որուն ներկայ էին յայտնի անձնաւորութիւններ և 1952 Յուլիս 23ի յեղափոխական սպաները։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՇԱԲԱԹ ԷՍՏՈՆԻԱՅԻ ՄԷՋ

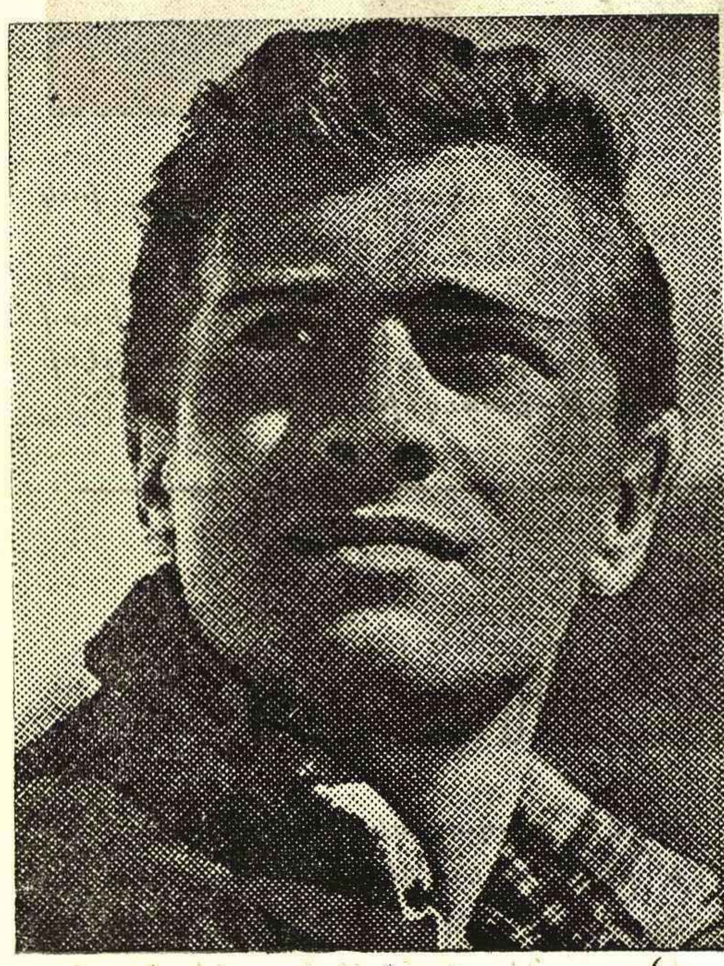
Յունիս 7ին վերջացաւ՝ հայ գրականութեան և արուեստի շաբաթը Էստոնիայի մէջ։

Այդ առթիւ, Մայիս 28ին Էստոնիա մեկնած էին ՀՍԳ Միութեան վարչութեան քարտուղար, բանաստեղծ Հր. Յովհաննիսեան, թատերագիր Գ. Տէր Գրիգորեան, բանաստեղծներ Ս. Կապուտիկեան, Գ. Էմին և Ա. Գրաշի։

Մէկ շաբաթ շարունակ Տալլինի, Տարտուի, Նարվայի և այլ քաղաքներու շրջանային կեդրոններու, գործարաններու և զանազան սրահներու մէջ, հայ գրականութեան և արուեստի ներկայացուցիչները ցուցադրեցին մեր ժողովուրդի հոգևոր հարստութիւնները, պատմեցին Սովետական Հայաստանի ձեռք բերած նուաճումներու և հեռանկարներու մասին։

Այդ օրերուն է որ Տարտու քաղաքի փողոցներէն մէկը կոչուեցաւ Խաչատուր Աբովեանի անունով՝ ի յիշատակ եղբայրական այս այցելութեան։ Էստոնացիներու՝ հայ ժողովուրդին հանդէպ տածած սէրն ու յարգանքը արտայայտուեցաւ պատմական աքթով մը. Էստոնական ՍՍՌ Մինիստրների սովետի Նախագահ Վ. Կլաուսոնը շաբաթի եզրափակիչ երեկոյթին յայտարարեց, որ հանրապետութեան կառավարութիւնը որոշած է Խաչատուր Աբովեանի անուան հետ կապուած բոլոր փաստաթուղթերն ու նիւթերը նուիրել հայ ժողովուրդին։

Էստոնական Գերագոյն Սովետի Նախագահութիւնը պատուագրերով պարգևատրեց հայ գրականութեան և արուեստի շաբաթին մասնակցողները, ինչպէս նաև Մարտ. Սարեանը, Գ. Գասպարեանը, Տաթևիկ Սազանդարեանը, Օ. Տուրեանը, Ա. Քաթանեանը, Ս. Քոչարեանը, Դ. Մալեանը, Ա. Այտինեանը և Ա. Բաբաջանեանը։ Այս պատիւը երախտագիտութեան և անսահման շնորհակալութեան խոր զգացումով ընդունեցան շաբաթի մասնակցողները։

«Լ'Ինիոն Սովիէթիք» ֆրանսատառ ամսաթերթի վերջին համարին կողքը կը զարդարէ այս նկարը, որ լուսանկարն է ճարտարագէտ Սերկէյ Ռոքոթեանի։ Թերթը կ'ըսէ թէ վերջին տասը տարիներուն՝ Ս. Միութեան մէջ վկայուած և արդէն իսկ պաշտօնի գլուխ անցած են մէկ միլիոն ճարտարարագէտներ, որոնց խորհրդանշական ներկայացուցիչը որպէս՝ հայ երիտասարդ, համակրելի ճարտարագէտին լուսանկարը կը հրատարակէ Մոսկուայի պաշտօնաթերթը։

ԵՂԻԱՅԵԱՆ ՍԱՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Եղիայեան Ուսումնական Հիմնադրամէն օգտուիլ փափաքող թեկնածուները, կը հրաւիրուին գրաւորապէս դիմել Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարան, մինչև Յուլիսի վերջ, ներկայացնելով.—

ա.— Ծննդեան վկայագիր, առողջապահութեան նախ բարութենէն տրուած.

բ.— Ուսումնական վկայական, լուսանկարուած օրինակ.

գ.— Դպրոցական վերջին տարեշրջանի ուսումնական վիճակացոյց.

դ.— Բարի վարուց վկայագիր վարժարանի տնօրէնէն.

ե.— Առողջական վկայագիր Ազգային Դարմանատունէն.

զ.— Երկու լուսանկար, անցագրի չափով.

Թեկնածուները, իրենց դիմումնագրին մէջ պէտք է յիշեն այն Երկրորդական Վարժարանին կամ Համալսարանին անունը, ուր մտադրած են յաճախել, դպրոցական տարեկան ծախսերուն նախատեսութիւնը, հաշուելով, կրթաթոշակ, գիրք և գրենական, ինչպէս նաև ուսման տևողութիւնը։

Գահիրէի թեկնածուները պարտին անձամբ ներկայանալ, Եղիայեան Սանուց Յանձնախումբի քարտուղարութեան մօտ, լեցնելու համար յատուկ հարցարանը։

Սաներու ընտրութիւնը կը կատարուի համաձայն Եղիայեան Հիմնադրամի կանոնագրութեան։

Ս. ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՇԵՔՍՓԻՐԻ 400-ԱՄԵԱԿԸ

Անգլիացի մեծ բանաստեղծ Շեքսպիրի ծննդեան 400ամեակի տօնակատարութեանց՝ Ս. Հայաստան կը մասնակցի ազնուագոյն կերպով։ Կազմուած է արդէն Յանձնախումբ մը՝ Գրողներու Միութեան Քարտուղարին՝ Հրաչեայ Գրիգորեանի նախագահութեամբ։ Պիտի հրատարակուին երկու հատորներ՝ որոնք պիտի պարունակեն հանճարեղ գրողին ամենէն յաջողակ երկերը։ Ռուբէն Զարեան պիտի հրատարակէ «*Պետրոս Ադամեանի Շեքսփիրը*», ինչպէս նաեւ «*Հայ Շեքսփիրագիտութեան Պատմութիւն*»ը, Նշան Մուրատեան պիտի հաւաքէ «*Անգլիացի բանաստեղծին ասացուածքները*»։ Վ. Հրամ Փափազեան մամուլին պիտի յանձնէ գիրք մը՝ որուն վերնագիրն է «*Իմ Օթելլոն*»։

Երեւանի պետական թատրոնին մէջ բեմադրուած է արդէն «Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթ»ը։

Ռուբէն Զարեան մեկնած է Լոնտոն, Շեքսփիրեան հանդէսներուն մասնակցելու համար՝ որպէս ներկայացուցիչ Ս. Հայաստանի։

ՖՐԱՆՍԱ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Խթան»ի տնօրէն-խմբագիր Տոքթ. Լեւոն Համբարձումեան կը գրէ ի միջի այլոց.

«Փարիզի Հայոց Կրօնական Ընկերակցութեան Ներկայացուցչական Ժողովի 20 աշխարհական անդամներու ընտրութիւնը պիտի կատարուի Յունիսի մէջ։ Իւրաքանչիւր հայու համար՝ քաղաքացիական պարտականութիւն է մասնակցիլ այս ընտրութիւններուն...

«Զոհ չերթալ զանազան թաքուն նպատակներով ներկայացուած անծանօթ թեկնածուներու անուններուն և մանաւանդ քուէ չտալ տարիներէ ի վեր իրենց աթոռներուն փակած հին անդամներուն...

«Փոխենք մթնոլորտը և ընտրենք նոր անդամներ և նոր վարչութիւն մը։ Թոյլ չտանք որ շարունակուի զանազան մեքենայութիւններով, մահացածներու ինքնութեան քարտերով, որոշ խոստումներով և կուսակցական էնթրիկներով... վարչութիւնը անցնի անարժան անձերու ձեռքը.

«Մա՛րդ պէտք է մեզի, անկեղծ և իսկական մարդ...։ Ընտրենք ընդունակ անձեր, նոյնիսկ եթէ անոնք աղքատ ըլլան և զրկուած փայլուն տիտղոսներէ»։

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ ԱԿԱԴԵՄ. ՄՐՑԱՆԱԿԸ ՇԱՀԵՑԱՒ

Ֆրանսահայ տաղանդաւոր գրագէտ Շահան Շահնուր (Շահնուր Քէրէսթէճեան), որ ներկայիս ֆրանսերէն լեզուով և Արմէն Լիւպէն կեղծանունով կը գրէ՝ վերջերս լոյս ընծայած է «Ֆէօ Գոնթըր Ֆէօ» (կրակ կրակի դէմ) խորագրով քերթուածներու հատոր մը, որ արժանացած է ֆրանսական Ակադեմիայի «Բանաստեղծութեան մրցանակ»ին։ Շահան Շահնուրի ասկէ առաջ հրատարակուած միւս հատորներն ալ արժանացած էին մրցանակի։

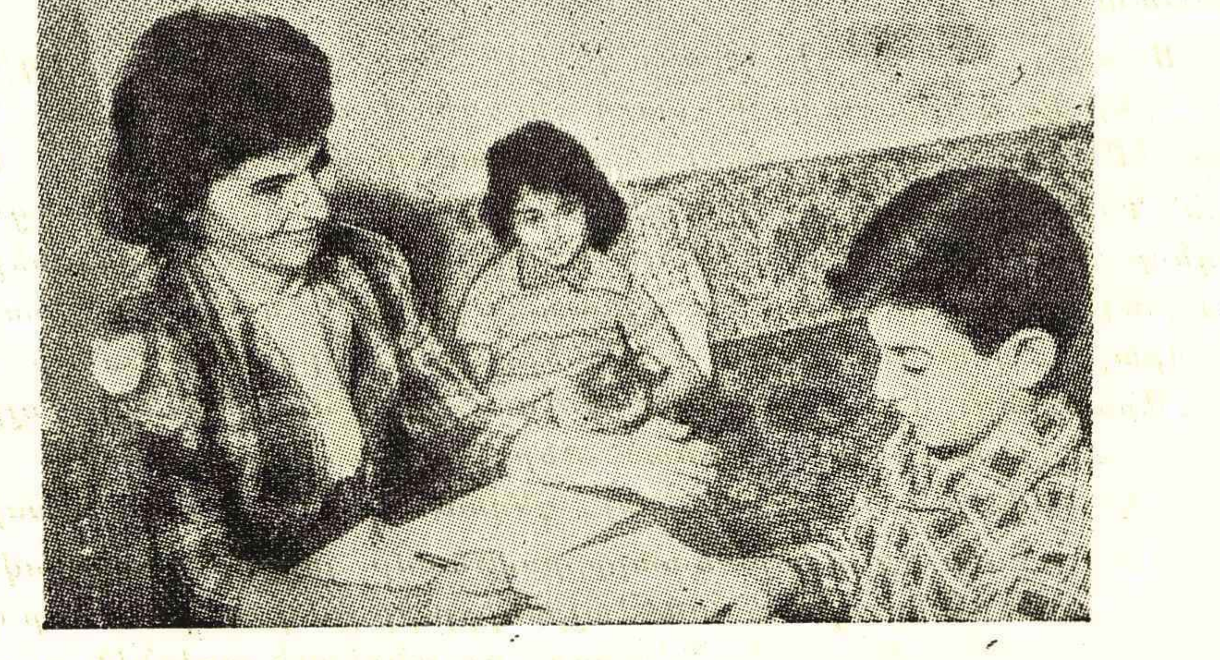
ՄԱՐԶԻՉ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ.— Եգիպտոսի Աղեքսանդրիա քաղաքից հայրենիք վերադառնալուց յետոյ, Դաւիթ և Յարութիւն Դաւթեաններն աշխատանքի անցան «Սպարտա,» սպորտային ընկերութիւնում։ Նրանց նախընտրած ձեւը պասքէթպոլն էր։ Եւ ահա 18 տարի է ինչ, երկւորեակ եղբայրները անխոնջ ծառայում են սպորտի բնագաւառում։ Յարութիւնն սկզբում խաղում էր, իսկ յետոյ դարձաւ «Սպարտա ի» կանանց «Ա» խմբի մարզիչ։ Նրա ղեկավարութեամբ մարզուել, սպորտի վարպետի աստիճանի են հասել Ս. Թորոսեանը, Լ. Քերոբեանը, Լ. Լեոնովան, Ա. Բուդաղեանը և Լ. Գրիշենկոն։

«Սպարտա՛յ» սպորտային ընկերութեան հանրապետութեան խորհուրդը Յարութիւն Դաւթեանին ներկայացրել է Հայկական ՍՍՌ վաստակաւոր մարզչի կոչման։

Դաւիթը, տղաների թիմը մարզելուն զուգընթաց, վարում է մրցումները։ Նա համամիութենական կարգի դատաւոր է։ Նրան յաճախ կարելի է տեսնել երկրի տարբեր քաղաքներում համամիութենական, միջազգային մրցումներ վարելիս։ Արդէն երրորդ տարին է ինչ, Դաւիթ Դաւթեանն անընդմէջ դասուում է Ս. Միութեան 10 լաւագոյն դատաւորների շարքում։

Ծ. Խ.— Նախկին աղեքսանդրաբնակ Դաւիթեան եղբայ ները Գահիրէ հաստատուած էին եւ մաս կը կազմէին, 1947ին, հայրենիք մեկնելէ առաջ, Հայկ. Ընթերցասրահի «Երեւան» Երիտասարդաց Միութեան պասքէթպոլի խումբին։ Կ'ուրախանանք անոնց յաջողութիւնները արձանագրելով այստեղ։

1947ին Նիւ Եորքէն հայրենադարձ Շաքէ Զուգասըզեան, որ 1952ին ամուսնացած է Գահիրէէն հայրենադարձ ընկեր Դաւիթ Դաւիթեանի հետ (Երևան), նկարուած իր զաւակներով։

ՄՐՑԱՆՔ

ԿԱՐՃ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԻ, ՆՈՎԵԼԻ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Հայկական Ս.Ս.Հ.-ի մինիստրների սովետի ռադիոհաղորդումների եւ հեռուստատեսութեան պետական կոմիտեի արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների գլխաւոր խմբագրութիւնը Սփիւռքի ռադիոունկնդիրների համար յայտարարում է կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան բաց մրցանակաբաշխութիւն։ Հեղինակները նիւթերը պէտք է ուղարկեն իրենց անուն-ազգանունով եւ հասցէով։

Պատմուածքում, նովելում եւ բանաստեղծութիւնում ցանկալի է, որ շօշափեն խաղաղութեան, հայրենասիրութեան, ժողովուրդների բարեկամութեան, մարդասիրութեան, ազնուութեան, բնութեան, սիրոյ եւ այլ հարցեր։

ՍԱՀՄԱՆՈՒԱԾ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Ա.— Երկու առաջին մրցանակ՝ մէկը արձակի, մէկը բանաստեղծութեան։ Տանողները կը ստանան հայ դասական եւ ժամանակակից գրքերից կազմուած գրադարան։

Բ.— Չորս երկրորդ մրցանակ՝ երկուսը արձակի, երկուսը բանաստեղծութեան։ Տանողները կը բաժանորդագրուեն 1965 թ. համար «Գրական Թերթին» եւ «Սովետական Գրականութիւն» հանդէսին։

Գ.— Վեց երրորդ մրցանակ՝ երեքը արձակի եւ երեքը բանաստեղծութեան։ Տանողները կը ստանան արժէքաւոր յուշանուէրներ.

Մրցանակաբաշխութեան ներկայացուած գործերից լաւագոյնները նախապէս կը հաղորդուեն Երեւանի ռադիոյով։

Մրցանակաբաշխութեան նիւթերի ստացման վերջին ժամկէտն է 1964 թուականի Նոյեմբերի մէկը։ Մրցանակաբաշխութեան արդիւնքները կը հրապարակուին Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատման օրը, Նոյեմբերի 29ին։

Մրցանակաբաշխութեան ներկայացուած նիւթերը հեղինակներին չեն վերադարձւում։

Մրցանակաբաշխութեան կարող են մասնակցել Սփիւռքի մեր բոլոր ռադիոլսողները։

Նիւթերը պէտք է ուղարկել հետեւեալ հասցէով։

Հ. Ս. Ս. Հանրապետութիւն, Երեւան, Ռադիո Տուն, արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների գլխաւոր խմբագրութիւն, «Կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան» մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ՌԱՏԻՈՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԻ ԵՒ ՀԵՌՈՒՍՏԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ Ա· ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆԷՆ

ԱՆՑԵԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

ԱՌ ՊԱՐՈՅՐ Բ· ՔԷՉԵԱՆ

«Բննադատ»ին մէջ հարցումդ կարդացի և որովհետև շատ շահեկան գտայ, կը փութամ պատասխանել, նաև մանաւանդ որ անձնական յիշատակներու խանձած ու աղօտցած պատկերները կը վերակենդանացնէ իմ մէջս, որոնցմէ խուրձ մը կը նուիրեմ քեզի։

Կը հարցնես, թէ «ի՞նչ եղած է առաջին անգամ՝ չարագրութենէ տարբեր ձեր գրածը»։ Բայց պիտի ներես անշուշտ, որ հարցումդ ընդարձակեմ իր ամէն մասերուն մէջ, և ընեմ քեզի պատմութիւն մը ամբողջ՝ յիշողութենէս ըլլալու պայմանաւ, գրական գործունէութեանս, որ շատ պզտիկ հասակէս կը սկսի։

Ութ տարեկան էի երբ Անգլիական մանկապարտէզը՝ ուր կը յաճախէի՝ ձգեցի, իմ անձնական արժանապատուութիւնս վիրաւորուած զգալով, մեր քահանաներուն՝ բողոքական տղայ մը «լահանայ» ըսած ըլլալուն համար։

Պէրպէրեան Վարժարան մտայ և Երախայ (Ա·) կարգին — որ այն ատեն երկու բաժանում ունէր — բ· բաժանումը ընդունուեցայ։ 1889ին կամ առ առաւելն 1890ին՝ այսինքն 9–10 տարեկան եղած ատենս է որ առաջին անգամ շարադրութենէ մը տարբեր բան մը գրեցի, և ինչ կը կարծէք որ գրած ըլլամ, 90 առ հարիւր խմբագրական մը, «Լուսին» անունով թերթի մը՝ որուն... խմբագրապետն էի։

Առանց պատճառի արդիւնքներու հաւատացողներէն չեմ. ուստի այսօր այդ յիշատակը քրքրած ատենս՝ կ՚անդրադառնամ դէպի այդ օրերը և անձնական յիշատակներուս խորը կը գտնեմ այն պատճառը որ մղիչը եղած է այս կանխահաս հակումին, որ ցոյց կուտայինք այն ատեն։

Կը յիշեմ թէ Պէրպէրեան Վարժարանին մէջ այն ատեն կը հրատարակուէին զանազան ձեռագիր լրագիրներ և ամէն կարգ իր լրագիրը ունէր և կ՚երեւայ թէ մենք երեխաներս այդ պատիւէն չզրկուելու համար ունեցանք մեր «Լուսին»ը, որուն թիւերէն մէկ հատ իսկ չկրցայ գտնել՝ գոհացում տալու համար անձիս հետաքրքրութեան, թէ այն ատենուան ոճիս և թէ մտածելու եղանակիս վրայ։ Սաչափը աղէկ կը յիշեմ որ «Լուսին» մինչև Աւագ (կամ բարձրագոյն) կարգ կ՚երթար և կը կարդացուէր ու կրտսերներէն (Գ· կարգ) Վահան Թէքէեան՝ ծանօթ գրող, իր յօդուածներովը պատուած էր զմեզ։

Նոյնպէս կը յիշեմ, թէ ընկերս՝ Հրանդ Խսաեան խիստ մաքուր և անգիծ թուղթի վրայ կը գրէր զայն, շատ անգամ ալ տպագիր։ Տարի մը շարունակեց ասիկա· երկրորդ տարին (Կրտսերագոյն Բ· կարգ) Խսաեան իր կարգը կը կրկնէր, ուստի «Լուսին» կը խափանուի մինչև յաջորդ տարին (Կրտսեր Գ· կարգ), ուր ես կրկնեցի և Խսաեան եկաւ հասնիլ ինծի ու դարձեալ դասընկեր եղանք։ Հոս նոր գործունէութիւն մըն է կը սկսի. Զարդարեան Պիմէն կը հրատարակէ թերթ մը («Ընտանիք»), Մանուաղեան Զաբեհ ուրիշ մը՝ «Գարուն» անունով, և վերջապէս «Լուսին»ը՝ Հրանդ Խսաեան, որուն միայն աշխատակցեցայ, զի կարգս կրկնած ըլլալով չէի ուզեր առոնցմով զբաղ[ի]լ։ Ալ աւելի յաջորդ տարին Հրանդ Խսաեան դպրոցը կը փոխէր և ես Երեց կարգ կը փոխադրուէի։ «Լուսին», որ կրտսեր կարգին մէջ արդէն խիստ անկանոն կ՚երթար, Երեցին մէջ պիտի չկրնար շարունակուիլ, մինչդեռ Մանուաղեան զօրաւոր խմբակի մը գլուխն անցած՝ օրէ օր իր թերթը առաջ կը տանէր և արդէն Կրտսերին մէջ խաւարեցուցած էր Զարդարեանի թերթը, որ իր տիրոջ դպրոցէն մեկնելովը ինքնին կը դադրէր, ասպարէզը թողլով Մանուաղեանին, որուն ուղղութեան հաւնողներէն չէի, բայց իմ խօսքս չէր անցներ։

Երեցի մէջ Մանուաղեան անմրցակից էր։

Հոս հարկ է խոստովանիլ թէ երբեք չեմ եղած կոյր աշխատող մը ամբողջ դպրոցական կեանքիս մէջ, և ասոր համար է որ ուսանողական շրջանիս՝ միայն մէկ անգամ ինծի վիճակեցաւ դասարանիս առաջինը ըլլալ։ Միշտ միջին կամ միջինէն ալ վար էի, միայն թէ միշտ և անխափան շարադրութեան դասերուն մէջ եթէ առաջիններէն չըլլայի, չորրորդ և հինգերորդ տեղը ունէի։

Ծի՛շդ այդ տարին ալ նոյնպէս դասարանիս առաջիններէն չէի դժբախտաբար, մինչ Մանուաղեան կարծեմ երկրորդն էր։ Այս Մուսուլցի տղան՝ որ կորովի աշխատող մըն էր, իր դասերէն զատ, որոնց անթերի կերպով կը հետևէր, կը հասնէր նաև «Գարուն»ի հրատարակութեան։

Աշխարհաբար շարադրութեան՝ դարձեալ այն տարին՝ յաջողներէն էի, և որովհետև Մանուաղեանի անմրցակից մնալը չուզողներ կային, ուստի ինծի յորդորեցին թերթ մը հանել. բայց որովհետև գիրս խիստ անխնամ էր — և է մինչև հիմա — Ս. Պոճալեան ըստանձնեց գրել, իսկ ես դարձեալ խմբագրապետ եղայ։ Թերթը մկրտեցինք «Լուսին» և պատկառելի հնութիւն մը տալու համար՝ ըսինք «Դ· տարի, թիւ 1»։

«Լուսին» բաւական յաջող էր և կարող մրցակից հանդիսանալու «Գարուն»ին, որուն տէրը՝ Մանուաղեան նոր ուժ մը երեւան հանելու համար դարձեալ — տարի մը ըրած էր արդէն երկու թիւ — սկսաւ փոլիկրաֆիով բազմաթիւ օրինակներ հանել, որով «Լուսին» սկսաւ սայթաքիլ։ Վերջերը անհամաձայնութեան մը հետևանօք՝ ես թողուցի «Լուսին»ը, որ արդէն դադրեցաւ ինքնին, նոյնիսկ «Գարուն»ին հետ, որուն տէրը՝ Մանուաղեան դպրոցը թողուց։

1894–95 դպրոցական տարեշրջանին վերջը թողուցի Պէրպէրեանը, Սկիւտարէն Պոլիս փոխադրուած ըլլալուս պատճառաւ։ Բոլորովին նոր և բոլորովին տարբեր միջավայրի մը կ՚երթայի այս փոխադրութեամբ։ Անծանօթ էի և մէկը չէի ճանչնար, գոնէ երկու խօսք փոխանակելու համար· ուստի ժամանակի մը համար միայն գիրքերը բարեկամ ունեցայ և կրնամ ըսել թէ այն ժամանակին մէջ ամենէն աւելի բան կարդացի։

1895–96 դպրոցական տարեշրջանին սկիզբը Կեդրոնական մըտայ, ուր այլեւս ամէն բան մոռցանք ժամանակի մը համար, զի 70 հոգինոց դասարանի մը մէջ, ուր միայն մէկ ծանօթ (Վ· Թէքէեանը) ունէի, — Պէրպէրեանէն միասին եկանք, որ յետոյ ձգեց Մանչեսթըր գնաց — առանց ձեռնարկ մը ընել անկարելի էր· մանաւանդ որ այնպիսի ժամանակի մը մէջ էինք որ Կեդրոնական Վարժարանի աշակերտ ըլլալնիս իսկ յայտնել չէինք ուզեր։ Այս տարուան մէկ երկու ամիսը անցած էր, երբ Զարդարեանն ալ եկաւ շարունակել իր դասերը Կեդրոնականի մէջ։

1896–97 դպրոցական տարեշրջանին՝ դպրոցը չբացուեցաւ ծանօթ պատճառներով (զանգուածային ջարդ հայոց· Զ·), և այդ տագնապին մէջ՝ որ մեր վրայէն անցաւ, այն նոր ծանօթները՝ որոնք ունեցեր էինք, ցրուեցան աստ անդ և շատ սակաւաթիւ աշակերտներ մնացին անոնցմէ։ Միայն թէ 97ի սկիզբները Կեդրոնականի Նախակրթարանին մէջ նախապատրաստական կարգ մը կը բացուէր աշակերտ ժողվելու համար, որուն մենք ալ մասնակից եղանք։

1897–98 տարեշրջանին սկիզբը, Կեդրոնականը կը բացուի ահագին դժուարութիւններով և ալ աւելի դժուարութիւններով Բ. կարգը, ուր սահմանափակ թիւով աշակերտներուն պատճառաւ՝ իրարու ծանօթանալ դիւրին եղաւ և նոյնիսկ երկրորդ կարգին մէջ հազիւ աւարտած վեցամսեայ քննութիւնը՝ 1898 Փետր· 16ին՝ կ՚երեւայ «Հաւաքածոյ» անունով տետրակի մը Ա· թիւը, որ գրելն յանձն առնողն էր Լեւոն Կամացուկեան, իսկ պատասխանատուն՝ Բ· կարգը հաւանաբար, որուն կողմէ քննիչ կարգուած էինք Յովսէփ Կիւմիւշեան և ես։ Այդ շրջանին խմբագրականներ գրելը ինծի վիճակուեցաւ և որոնք գրեթէ կը կազմեն ամբողջութեամբ դպրոցական քրոնիկներու շարք մը։ Խմբագիրի պաշտօնս թողուցի Սիմոն Կոչկակարեանի, որմէ անցաւ Զարդարեանին, որով տարին կ՚աւարտի։

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ

(Շար· 1)

Ի ՊԱՏԻՒ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ

Ֆրանսահայ գրողներ, գրասէրներ և Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան վարչականներ, Իսթանպուլահայ երիտասարդ բանաստեղծ Վարդերես Գարակէօզեանը, պատուած են ճաշկերոյթով մը։ Գարակէօզեան Հայաստանի մէջ սկսած է հետեւիլ բարձրագոյն ուսումի։

*
* *

Արեւն է սառել երկնքի ափում.
Աչքերս ճամբին, խմում եմ ուղին.
Կարծես այսօրուայ շունչն ալ չի
 անում —
 Քեզ եմ սպասում։
Մի կարմիր կտուր, մի զոյգ
 պատուհան,
Մի սիրուն պարտէզ, մի տաքուկ
 սենեակ
Ու մի նիչ մանկան —
 Քեզ եմ երազում։
Մի լիքը սափոր
Պատրաստ յոյս դէլու, մի կաթիլ քեզմով.
Մի շփոթ յուզում —
 Դեռ չասուած մի խօսք.
Ու զօրակոչուած
Մի ողջ Հայկազեան —
 Այդ քեզ եմ երգում։

Փարիզ, 1964 Վ· ԳԱՐԱԿէՕԶԵԱՆ

(Պոլսահայ երիտասարդ բանաստեղծ, որ կ՚ուսանի Երեւանի մէջ։)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ուսուցիչին հետ ժամադրուելու համար՝ հեռաձայնել ՋԱՀԱԿԻՐի Վարչութեան, թիւ 915013, ամէն օր, կ· ե. ժամը 4էն 7,30։

ԳԱՆԱՏԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄՆԱՍ ԲԱՐԵԱՒ ԳԱՆԱՏԱ

Գրեց ԽՈՐԷՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

Գանատայի մէջ մեր թափառումներուն ընթացքին հանդիպեցանք Միջին Արևելքէն արտագաղթած հայորդիներու։

Երիտասարդ, քաջառողջ և զաւակներու տէրերու, որոնք ամենէն փնտռուածներն են արտագաղթի համար։

Անոնք արտայայտուեցան հետևեալ կերպով.

— Միջին Արևելքի մէջ ուսումս կատարելագործած եմ, այստեղ կը պաշտօնավարեմ հրեայի մը քով և կը ստանամ ամսական հինգ հարիւր տոլար։ Ապառիկով վայելուչ կահ կարասի ունեցայ. գործածուած ինքնաշարժ մըն ալ գնեցի։ Գանգատելու պատճառ չունիմ։

Պր. Խ· Տէտէեան որսորդական զգեստով (Գանատա)։

Ահա հայ երիտասարդութիւնը արտագաղթի առնչութեամբ։

Գրեր են ժամանակին մեր գրագէտները.— Եթէ ազգդ, հայրենիքդ, ոչինչ կը շահի քու վաստակէդ... Մնացեալը դիտէք։

Այս պատկերներուն դէմ մենք կը կարդանք մեր հայրենասէր թերթերուն մէջ հետևեալն ալ.

— Փարիզի Արևելեան լեզուներու հայագիտութեան բաժնի վարիչ Փրոֆ. Ֆրետերիք Ֆէյտի, շաբաթէ մը ի վեր, Երևանի հիւրն է։ Ան իր ողջոյնի խօսքերը վերջացուցած է եզրափակելով.

— Ցափշտակուած եմ։ Կը շնորհաւորեմ հայ ճարտարապետները։ Մեծ գոհունակութեամբ կը տեսնեմ թէ հայ բազմադարեան գրականութիւնը միշտ այն եռանդով կը մշակուի և միշտ գլուխ գործոցներու ծնունդ կուտայ։

Հայագիտութեան օտար փրոֆեսորներ, Լը Վայեան տը Ֆլորիվալ, Քարիէռ, Ֆրետերիք Մաքլէր, Տիւմէզիլներու յաջորդը եղող Փրոֆ· Ֆրետերիք Ֆէյտի, օտարներուն հայերէն կը սորվեցնէ և ինքն ալ Հայաստան այցի կ՚երթայ, իսկ մենք մեր զաւակները օտար հեռաւոր ափեր կ՚առաջնորդենք, ուր անոնք կը սորվին հայերէնէն զատ ամէն բան...։

Այս ի՛նչ պահեցողութիւն է և ի՛նչ կաղամբի թթուաշ, պիտի ըսէր նոյնիսկ Զարշըլը Արթին աղան...։

Փրոֆ· Ֆէյտիի այս սքանչացումին առընթեր, մենք կը կարդանք Բ· Վ· Ն· ստորագրութեամբ հայաստանեան տեղեկատուութիւն մը։ Այդ գրութիւնը առհասարակ կը շօշափէ Հայաստանի այժմու երիտասարդութեան բարոյական մակարդակը և արտատպումներ կ՚ընէ հայրենական մամուլէն։

Ըստ այդ տեղեկատուութեան, հայ ծնողներ կը գանգատին թէ իրենց զաւակները, սովետական դաստիարակութեան իբր արդիւնք, ձեռք կը բարձրացնեն իրենց ծնողաց վրայ։ (Հայրենիք 2–10–63, Պոսթըն)։

Այդ գրութիւնը կարդալէ ետքը, իմացանք և հաստատեցինք թէ, այս կողմն աշխարհի, հայ երիտասարդներ գտնուած են, որոնք ձեռք բարձրացուցած են իրենց ծնողաց վրայ և այդ ծնողքը ստիպուած են զանոնք առաջնորդել պետական զգաստարան։

Ի տես այս պատկերին, մտածեցինք.

— Ա՛յ դու սովետականութեան դաստիարակութիւն, որ ձեռքերը կ՚երկարես մինչև Նոր Աշխարհները...։

Նոյն այդ թերթին մէջ ուրիշ յօդուածագիր մը գովքը կը հիւսէ Սլաւ ժողովուրդներուն և արեւմուտքը կը դաւանի փտած բարոյականի հասած։

Իրաց այս կացութեան մէջ, մարդ կը շփոթի թէ որո՞ւն թեւը ուր կը հասնի, Արևելքի՞նը Արեւմուտք, թէ Արևմուտքինը Արեւելք...։

Այսպէս է աշխարհի կազմութիւնը և մենք դարեր երգեր ենք մեր եկեղեցական «Նորաստեղծեալ»ին մէջ.— Եւ երկրային տարերք քաոից, հակառակաց միաբանից—։

*
* *

Նիւթական երջանկութիւն մը կայ մասնաւորաբար յետինս առաջինս դարձող արտագաղթող մերազնեից մօտ։

Մենք հրաւիրուեցանք անոնց տուները։

Անոնք ցոյց տուին մեզի իրենց կահ կարասին, հեռատեսիլը, հեռաձայնը. մեզի այցի առաջնորդեցին դէպի արդիական սարքաւորումով օժտուած խոհանոցը, որ աւելի կը նմանէր բնալուծարանի։

Այնուհետև բացին խոհանոցին պահարանները և սկսաւ թըւումն մասանցը — Սա՛ նայէ, սա fոնսէrվանէrը նայէ, խմիչքները, Ֆրնsըիր, Ֆրsըիր, ա՛ռ համտեսէ, իշsէ ասոր Գանատա կ՚ըսեն, ո՛չ թէ դուրսը sիrեմ մը փասուլիային դէմը մարդ դողայ... Սա պանիր նայէ օղլում Տէտէս, ասիկա պանիր չէ, այլ Հիւթըն պանդոկին sիrէfոrին սենեակն է։ Հայsէ ներս մտիր աղուոր պանիր մը առ, ոս յորներդ տեղը կուգան։ Զըլլայ որ այս սրնլայթ օճառը գործածես, պանիրի համար մասնաւոր Գամէյ և Հաrsլէյ օճառներ ունինք, անոնցմով լուացուէ։ Կեցի՛ր պանիրն հոտուըրենք։

Մենք առանց լուացուելու, բաւական նկատելով այսքան մը լուացուիլը մտածեցինք. — Ո՛վ դու Նապոլսի օճառ, որ տարիներով օգնութեան հասար մեզի...։ Հիւր էինք և հիւրընկալուեցանք։

*
* *

Ուշ ստացանք «Նայիրի»ի մէջ Ա· Ծառուկեանի ստորագրած յօդուածաշարքը։

12–1–1964 թուականով, եգիպտահայոց արտագաղթի առըն-

(Շար. տես էջ 4)

ԿԱՐՕՏԻ ՅՈՒՇԵՐ

ԾԱՌԵՐՈՒ ՀՈՎԱՆԻԻՆ ՏԱԿ

Գրեց ՄԱՇԹՈՑ Ա. ՔՀՆՑ. ՈՍԿԵՐԻՋԵԱՆ
Հոգ. Հովիւ Հայոց Զահլէի

Տարի 1910, վերջին բնակութիւնս պաշտելի ծննդավայրիս Զէյթունի մէջ, և ուսուցիչ մեր վերի թաղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ ծաղկոցին մէջ, հայրենակիցներուս սիրասուն մանուկներուն տոհմային դաստիարակութեամբը զբաղած։

Հայրենական բնակարան, հայրենի պարտէզ, այգի, մըրգաստան, թաղային դպրոց և այդ թուականէն ասդին անցած է մօտ կէս դար մը, և այդ բոլորը ձգած հոն, ու այսօր, այդ հերոս, պատմական քաղաքը վերածուած կատարեալ աւերակոյտի մը,նենգամիտ և չար մարդոց կողմէ։

Օտար, հիւրընկալ երկիր մը դրախտավայր Լիբանան, և անմահական Հովոց մը Զահլէ, ուր 25 երկար տարիներէ ի վեր կատարած եմ Քահանայական և Կրթական զոյգ պաշտօնս, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, (որ կառուցուած է, բնիկ Կեսարացի և Եգիպտաբնակ բարերար Բարսեղ Պալըգճեանի ծախքով), և Հայ Ազգ. Պալըգճեան Երկս. նախակրթարանին մէջ։

Աւերակ է Արծուեբոյնը, որ այս երկրէն բաւական հեռու կը գտնուի ու անոր կարօտովն է որ կը տոչորիմ, և սակայն կը մխիթարուի սգաւոր սիրտս քանի մը տեսարաններու ի տես, ու տարւած խնամքներուն շնորհիւ. տարիներ յետոյ եկած է Երևան։

Համեստ է բնակարանս եկեղեցւոյ մօտիկը և վարձքով, այս բնակարանիս ընդարձակ պարտէզին մէկ անկիւնը ծեռքովս տընկած մշտադալար ծառ մը հասակ առած է։ Պարբերաբար, ընթերցումս կ'ընեմ անոր հովանիին տակ, կարծես այնպէս թէ կը գտնուիմ հայրենի ծննդավայրիս մեր պարտէզին մէկ ծառին տակը, ուր անցան երիտասարդական անուշ օրերս, գորովագութ մօր մը և անուշիկ եղբօր մը ու ազգական-բարեկամներու խնամքին տակ։

Երկրորդ մշտադալար ծառը հոն է, եկեղեցւոյ բակին մէջ, տասը ուրիշ ծառերու շարքին, որոնք տեսած են մեր ձեռքին խնամքը և որոնց վրայ, ամէն առաւօտ թռչունները կը գեղգեղեն, և թոռնուհիիս հետ կը վայելենք անոնց ալ հովանին և բոյրը։

Պատերա՜զմ, մարդկային բարբարոսութիւն, 1915 թուականին, ամբողջ Թրքահայաստանը մատնուած է դժոխքի կրակին. այդ լափլիզող հրդեհին կայծերը կը հասնին նաև Զէյթուն, Տաւրոսեան Լեռնաշխարհի այդ գոհար և հերոս քաղաքին. սև, թանձր վարագոյրը կ'իջնէ ամէն կողմ. ծննդավայրիս քաջորդիները կը տարագրուին դէպի Գոնիա, Տէր-Զօր, Արաբիոյ հրատոչոր անապատները և կը տասանորդուին։ Քաղաքական այս տակնուվրայութիւններու ատեն անկարելի է որ անգամ մըն ալ կարենանք տեսնել և վայելել մեր Արծուեբոյնը, համբուրելու համար այդտեղի սրբավայրերու խաչքարերը,ըմպելու անոր սառնորակ աղբիւրներուն ջուրը և շնչելու կենսատու օդը։

Իրականացուցած ըլլալով տարիներու երազս, 1962 Սեպտեմբեր 30ին, երբ Պէյրութի Միջազգային Օդակայան՝ Խալդէէն թռիչք առինք դէպի աւետեաց երկիրը Հայաստան և Ս. Էջմիածին, և հսկայ օդանաւը երբ հասաւ Կիպրոսի վրայ, անոր թեւերը կարծես թէ կը զարնուէին Տաւրոսեան բարձրաբերձ լեռներուն, և այդ պահուն նստած օդանաւի պատուհանին առջևը, սկսայ մտովին երգել «Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա» երգը։ Ու բուռն բաղձանքս էր որ օդանաւի վարիչը մի քիչ շեղում ընելով, անցնէր աւերակ Արծուեբոյնի վրայէն, գոնէ վերէն առնելու համար, տարիներու կարօտս. բայց չիրականացաւ բաղձանքս, և օդանաւը իր գլուխը դարձուց դէպի Հռոմ։

Դժուարութիւններ կան Զէյթունը կրկին տեսնելու, յիշածս երկու ծառեր են, որ այսօր իրենց հովանիին տակ կը պատսպարեն զիս. իսկ նախկին ծննդավայրիս տեսարժան վայրերը, շարժանկարի պաստառներուն վրայ տեսնըւած տեսարաններուն պէս կ'անցնին աչքիս առջևէն եւ տըխրագին կ'ըսեմ.

«Աւա՜ղ փառացս անցաւորի»։ Եւ այսքան։

Զահլէ-Լիբանան

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

"ԲԵՐՆԻ ԽՆԱՄՔ"

Գրեց ՏՈՔԹ. ԿԱՐՊԻՍ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ

Բերանը կարելի է նկատել հայելին մեր մարմնի ներքնամասին։ Ուղղակի հաղորդակցութեան մէջ ըլլալով շնչառական, մարսողական, լսողական և տեսողական դրութեանց հետ։ Բերանը կարեւոր նշանակութիւն մը կը ներկայացնէ մարմնի բնախօսական գործունէութեան։ Կարգ մը հիւանդութիւններ, նախ կ'արտաբերւին բերնին մէջ և ապա կ'անցնին մարմնին միացեալ մասերը։ Հիները գիտակցելով այս իրողութեան, նոյնիսկ գեղերը կը գնէին հիմնըւելով անոնց բերնի մաքրութեան և ակռաներու փայլունութեան ու զօրութեան վրայ։

Ակներև է հիներուն ունեցած առողջութիւնը, մանաւանդ կզակի զօրաւոր կազմուածքն ու ակռաներու պինդ շարքը։ Ներկայի պրպտող բժիշկ գիտուններ սոյն պարագան կը վերագրեն գլխաւորապէս ճաշի որակին...։ Եւ իսկապէս փաստուեցաւ որ ներկայ դարու ճաշի որակը համեմատաբար կակուղ ըլլալով անցեալէն, կզակին ու ակռաներուն ծամողական ոյժը տակաւ առ տակաւ նուազած է ծնունդ տալով փտումի ենթակայ «կա ուղ» ակռաներու և ծաւալով աւելի փոքր կզակներու։ Ամերիկացի յայտնի ատամնաբոյժ մը այս իրողութեան վրայ հիմնըւելով՝ պատրաստած է կարծր յատուկ ծամոցներ, որոնց մէջ աւելցուցած է նաև փտումի դէմ քիմիական բաղադրութիւն մը, ինչպէս ինք կը յայտարարէ։

Բերնի մաքրութիւն.— Բերանը երախային մօտ աւելի մաքուր կ'ըլլայ, բայց աւելի լորձնաբեր։ Ակռաներու յայտնաբերման հետ՝ մանրէներու ու ժահրերու բոյներ կը կազմուին, լորձունքն ալ համեմատաբար նուազած ըլլալով՝ իր հականեխիչ և զտիչ դերը նոյնպէս կը պակսի։ Մանրէներուն հարկ է խոնաւ խոռոչներ, փտած ակռաներ կամ ճաշի նեխած փոքր մասնիկներ, որպէսզի սնանին ու բազմանան ծնունդ տալով ախտաբանական երևոյթներու։ Ուրեմն մարդ էակին կը մնայ մեքենական միջոցներով կարելի եղածին չա՛փ նման մթնոլորտի մը չէզոքացումը։ Ահա թէ ինչո՞ւ այնքան հարկաւոր ու անհրաժեշտ է ակռաներու խոզանակումը իւրաքանչիւր ճաշէ ետք, և այն ալ կատարելու է ճշգրիտ ձևով ու բաւարարօրէն։

Ակռաներու խոզանակումը.— Զատելու է յարմար խոզանակ մը, նախընտրաբար քիչ մը կարծր մազերով՝ եթէ առողջ է ձեր լինտը, հակառակ պարագային նախընտրելի է կակուղը։ Մազերը պէտք է ներկայացնեն կամար մը, որպէսզի ակռաներու կորաձև շարուածքին յարմարի։ Զոր և մաքուր խոզանակին վրայ դնելէ ետք մօտ 1 սմ. երկարութեամբ օծանելիքէն՝ վերի աղօրիքները խոզանակելու է, յետոյ՝ վերի մնացած ակռաները, միշտ ուղղահայեաց շարժումներ տալով խոզանակին, նախ ներսի կողմէն, ապա դուրսէն, հեռու մնալով լինտերէն՝ կարելի եղածին չափ։ Ետքը աղօրիքներուն մակերեսը մաքրելու է աւելի ոյժգին շրջանակաձև շարժումներով։ Նոյն շարժումները ապա կրկնելու է վարի ակռաներուն։ Նախընտրելի է ետքն ալ լեզուն խոզանակել՝ խոզանակը ետևէն առջև քսելով լեզուին վրայ։ Լինտերու մարձումը ձախ ու աջ ձեռքի բթամատով ու ցուցամատով նոյնքան կենսական է լինտերու՝ արեան առողջ շրջագայութեան համար։ Ատամնաշարերը կարելի է շաբաթը գոնէ երկու անգամ հականեխիչ լուծոյթի մէջ դնել, որոնք թթուածինի ջուր կը պարունակեն, ինչպէս STERADEN ըև այդպէս ձգել ամբողջ գիշերը։ Անշարժ կամուրջները պէտք է մաքուր պահուին առանց խախտելու զանոնք՝ մասնայատուկ փոքր բլասթիքէ գաւազանիկներով, որոնք նոյնպէս պէտք է մխրճուին մեծ զգուշութեամբ ակռաներու միջև միջատամնային լինտերը մարձելու համար...։ Այս գործողութիւնը շաբաթը երկու անգամէ աւելի կը նելու չէ, առիթ չտալու համար լինտային աւելորդ բորբոքումի։

Ե՞րբ պէտք է խոզանակել ակռաները.— Անհրաժեշտ է գոնէ առաւօտեան նախաճաշէն յետոյ և գիշերուան ընթրիքէն ետք խոզանակել. բայց ընդհանուր առմամբ նախընտրելի է իւրաքանչիւր ճաշէ ետք խոզանակել։ Մանաւանդ փոքրերուն սորվեցնելու է խոզանակելու կերպը և անոր անհրաժեշտութիւնը, որպէսզի իբրև լոկ պարտականութիւն մը չըսեպեն զայն։ Փոքրերու պարագային մասնայատուկ փոքր խոզանակներ գործածելու է, նախընտրաբար փափուկ մազերով տեսակը։ Խոզանակելու բաւարար ժամանակ պէտք է յատկացուի, առնուազն 2–3 վայրկեան, նախընտրաբար հայելիի մը առջև կեցած։

Ակռաներու հոգածութիւնը.— Փափաքելի է որ ամէն անձ գոնէ ամիսը անգամ մը, հայելիին առջև կանգնած քննութեան ենթարկէ իր ակռաները։ Ուշադրութեամբ նկատելու է որևէ դեղին բծաւորումներ, սրճագոյն կամ սև կէտեր, ճեղքեր, խրամներ որոնք ազդանշաններն են հետագայ ատամնացաւերու ու երբեմն անտեղի բարդութիւններու։ Անփոյթ մի' գտնուիք նման պարագաներու և շուտով դիմեցէք մասնագէտին։ Մի' փորձէք ճաշի մնացուքները գնդասեղով կամ պատառաքաղի ծայրով դուրս հանել ակռաներուն մէջէն։ Նախ փորձեցէք ձեր լեզուով, ապա փոքրիկ մասնայատուկ փայտիկներով։ և կամ, ենթակայ ակռային վրայ ոյժով ծամեցէ՛ք հացի մեծ պատառ մը։ Եթէ պաղ ջուր խմելու կամ անուշեղէն ուտելու ատեն զգաք յանկարծական ակռայի ցաւ, վստահաբար ակռայի փտում մը ունիք։ Թէև երբեմն աչքով կարելի չէ տեսնել որևէ փտումի նշան, որով կրնայ ըլլալ որ անիկա գտնուի միջատամնային միջոցի մը մէջ։ 17–25 տարեկանի միջև նշմարեցէք ձեր իմաստութեան չորս ակռաներուն դիրքը. շատ անգամ կարելի է նշմարել լինտի բորբոքում իմաստութեան առողջ ակռայի մը շուրջ, որ մինչև իսկ կրնայ սուր ցաւեր պատճառել, մինչև իսկ աչքերուն, ականջին ու ամբողջ երեսին, անկարող դարձնելով ծամողական գործողութիւնը այդ մասին վրայ։ Դիմեցէք իսկոյն ատամնաբոյժին։

Եթէ որևէ ծանր հարուած ստանաք ձեր կզակին կամ ակռաներուն, քննեցէ՛ք աչքով հարուածուած տեղը։ Վստահ եղէ՛ք իրենց պինդ շարուածքին։ Եթէ ըզգաք ցաւ, որ տևէ քանի մը ժամեր, դիմեցէ՛ք մասնագէտին։ Տիկիններ և օրիորդներ, թելեր մի' կտրէք ձեր ակռաներով, ո՛չ ալ գնդասեղներ դրէք ձեր ակռաներուն միջև։ Մի' չափազանցէ՛ք կուտ ուտելուն մէջ։ Ջիւթ (ծամոն) ծամելը օգտակար է ակռաներու մաքրութեան և կզակի մկանային զօրութեան. բայց չափազանցութիւնը, մանաւանդ ճաշելէ առաջ, ստամոքսի կը վնասէ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄՆԱՍ ԲԱՐԵԱՒ ԳԱՆԱՏԱ

(Տար. Գ. էջէն)

չութեամբ, Ա. Ծառուկեան կը գրէր հետևեալ տողերը։

— ... բեռները կապած և ճամբայ ելլելու պատրաստ մէկուն ըսէք «Մի' երթար, երթալիք տեղդ լաւ չէ, և կեցած տեղդ գէշ չէ», ի՞նչ արդիւնք կը կարծէք թէ կուտայ նման միջամտութիւն մը։ Ոչ մէկ արդիւնք։ Ոչ մէկ բեռ կը քակուի, մեկնողը կը մեկնի իրեն հետ տանելով անախորժ տպաւորութիւնը ձեր խօսքին,և ոչ փայլուն յիշատակ մը ձեր անձէն»։

Մենք ալ կ'աւելցնենք.

— Հաւանաբար ոչ մէկ արդիւնք բեռները կապողին համար, բայց թերևս արդիւնաւոր դեռ բեռները չկապողին համար, մանաւանդ երբ ղրկուած թերթերը հասնին։

Ինչ կը վերաբերի «անախորժ տպաւորութիւններու և ոչ փայլուն յիշատակներու», ըսած էի արդէն թէ «երբ ամէնուն հաճելի ըլլալ է նպատակը,կոտրէ գրիչդ»։

Ծառուկեանները կրնան վըստահ ըլլալ, թէ արտագաղթած մեր հայրենակիցներէն շատեր, լաւ յիշատակներ ունին Ծառուկեաններէն, նոյնքան լաւագոյն տպաւորութիւններով, որոնք սակայն լռութեամբ կ'արտայայտուին յաճախ։

Հայերէն բառարաններուն մէջ «Գաղթական» բառին դէմ մենք կը կարդանք.— Պանդուխտ, Տարաշխարհիկ, Նժդեհ, Օտարական, Դրսեցի, Վարատական, Վայրավատին, Արտահալած, Ցիրուցան, Հալածական, Վտարանդի, Թափառական եւն.։

Հայերէն Նոր բառարան չի-

(Թերթիս աշխատակից Պր. Խ. Տէտէեան շրջապատուած իր հարազատներով։)

նողները պիտի աւելցնեն արտագաղթի առնչութեամբ.

— Ինքզինքին գոհութիւն պարտադրող, Վշտածիծաղ, Դառնաժպիտ, Պարտազուարթ։

Պիտի գտնուին բառարաններ ալ, որոնք աւելի պատկերալից դարձնելու համար գաղթականութեան զանազան անպատեհութիւնները, պիտի կցեն օտար բացատրականներ ալ, այսպէս.

— Տալավէրայի եկող, Թէրս Թոմպալախ առնող. ալթ իւսթ ըլլող, չապուլնմիշ ըլլող, փիշմանող... ափանըզի եկող, եւն.։ Եւ սակայն, կատակը մէկդի։

Մենք վրայ ունեցանք խելահաս և հասուն մարդոց հետ, որոնք այլ և այլ վայրերէ արտագաղթած են։

Ահա ամփոփումը այդ հայրենակիցներու արտայայտութիւններուն։

— Սիրելիս, քառասուն, յիսուն տարի ապրած մեր երկիրներուն մէջ. տուն, տեղ, կահ կարասի և գործ հաշուեյարդարի ենթարկեցինք և այս կողմերը եկանք։ Մէյ մը եկանք և ըլլալիքը եղաւ։

«Մեր յուսախաբութիւններուն դէմ եթէ ամէն օր լանք, ողբանք, աւաղենք, թօքախտ կ'ըլլանք. հետևաբար ինքզինքնուս պիտի պարտադրենք գոհունակութիւնը, այսինքն մէկ խօսքով «պու տէվէյի եուտմալը», որ թարգմանի, «այս ուղտը պէտք է կլլել»։ Հիմա մենք նոր բառ մը շինած ենք, «էմիկրենդ» բառին փոխարէն և իրարու մէջ կ'ըսենք «քա՛մըլ կ'ըւփըր», այսինքն «ուղտակուլ»։ Անշուշտ կան մեր մէջ տոլարակուլներ ալ։ Վերջապէս զանազան և զարմանազան կլլուելիքներ կան արտագաղթի առնչութեամբ։ Հարցը միայն Գանատայի չի վերաբերիր, մենք մերը գիտենք, իսկական հարցը արտագաղթ կոչուած փորձանքին շուրջ կը դառնայ։ Երբեմն ալ կան մարդիկ, որոնց բախտին թեւը չիտակէն նպաստաւոր դուրս կուգայ, այսինքն լաւ անցեալ ունեցողը գէշ ներկայ կ'ունենայ, գէշ անցեալ ունեցողն ալ փայլուն ներկայ կ'ունենայ արտագաղթով։

Գալով ազգայինին, արտագաղթ մը թեւ էր և թեւ ալ կը մնայ։

Եւ պատուական հայրենակիցը, որուն խօսելու ոճը պահուեցաւ, ծխախոտը քաշելով, գանատական սպիտակ սաւանը երազելով՝ երթաս բարով մաղթեց մեզի։

Նոյն օրը կառախումբը մեզ կը տանէր Միացեալ Նահանգները, ու մենք մեր կարգին կը մըմընջէինք.

— Մնաս բարեա՜ւ Գանատա։

Մոնրէալ Խ. Տ.

Աշխատակիցներէս կը գրեն

Սիրելի... «Ջահակիր»ի.

Ձեր Մարտ 7 Թուակիր նամակն ինձ խոր և անսահման ուրախութիւն պատճառեց, նրա համար՝ որ երկար տարիների լռութիւնից յետոյ ձեզ նորից սրտագին ողջունելու երջանկութիւնն եմ ունենում։ Թերեւս ժամանակը և հեռաւորութիւնն՝ անցեալի շատ յուշեր ձեզ մոռացնել տուել են, որոնցից այստեղ գծեմ միայն մի պատկեր, որպէսզի կարողանաք ինձ վերյիշել։ (*)

Գահիրէում եղած ժամանակս եղբայրական ջերմ սիրով գուրգուրում էիք ինձ, որպէսզի պատանեկան զարիբ կեանքս, ուրախ պայծառ և արեւաշող լինի։ Դա այն շրջանն էր, երբ անզուգական վետերան գործիչ Սապահգիւլեանն եկաւ Գահիրէ և իր փայլուն բանախօսութիւններ, ով նոր յոյսեր զարթեցրեց գաղափարական ընկերների սրտերում։ Այդ ժամանակ էլ հոգելոյս Հնչակեան ընկերներիս Սարգիս Մուսայէլեանի և Մանուէլ Պէյլէրեանի հետ Ս. Դ. Հնչակեան ակումբում ուսումնասիրած էինք հայ ժողովրդի պատմութեան հերոսական դրուագները և մտքերի փոխանակութեամբ հարստացնում մեր մտաւոր աշխարհը։ Այդ ժամանակ էլ Գահիրէի Հնչակեան ակմբում ծանօթացանք Վասակ-Արթիւր Եասեանի հետ։

Նրա զարհուրելի ոճրագործութեան գաղտնիքը դուք հաղորդեցիք մեզ, պատուիրելով, որ ժամանակաւորապէս լուռ մնանք։ Աչքերիս առջև դեռ կենդանի է Սապահգիւլեանի առջև ծնրադիր բազմած՝ ներողութիւն խնդրող չարագործ Վասակ Եասեանի պատկերը։

Վճռական էր Սապահգիւլեանի պատասխանը Վասակ-Եասեանին, թէ՝ «Ես կարող եմ ձեզ ներել, բայց կուսակցութիւնս ձեզ երբեք չի կարող ներել։» Նոյնքան յուզիչ է և մռայլ Եասեանի ծպտուած կերպարով փախուստի պատկերը։ Այդ գիշեր էր, որ ինձ տարիք ոստիկանատուն, որ տեսնենք ոճրագործի ծպտուած դիմանկարը։ Ոստիկանները Վասակին դեռ չէին բերել։ Մի ժամ անց երկու ոստիկաններ բերին նրան. իր կեղծուած կերպարը սարսափ ազդեց թէ ձեզ և թէ ինձ։

Լուռ, սրտաբեկ ու թախծոտ սրտով միասին վերադարձանք Հնչակեան ակումբը, ուր անհամբեր սպասում էին Սապահգիւլեանը և մի խումբ Հնչակեան ազնիւ հոգիներ։ Այդ գիշեր բոլորս էլ տխուր էինք, համակուած խոր թախիծով, որ հայ ժողովուրդն ունի Եասեանի նման անհոգի, անսիրտ, սեւասիրտ ոճրագործներ։

Այս տխուր պատկերները գծագրուեցին աչքերիս առջև, երբ ստացայ ձեր նամակը։ Այդ անցեալ շրջանն ունի 50 երկար տարիների պատմութիւն։

ԱՐԱՄ ԵՐԱՄԵԱՆ

Պանտար-Փահլեւի (Իրան)

10 Մայիս 1964

(*) Մեր վաստակաւոր աշխատակիցը «Ջահակիր»ի ներկայ սեփականատէր-խմբագիր Սարգիս Մ. Պալեանը կը շփոթէ անոր ողբացեալ հօր՝ Մարտիրոս Պալեանի հետ։

ԻՆՉԵՐ ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԻՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ՄԷՋ

Նիւ Եորքի Միջազգային տօնավաճառի մասնակցող երկիրներէն շատերու կառավարութիւններու կարծիքով, պետութիւն մը պէտք է մասնաւոր ճարտարարուեստի ծանուցման միջոցներով ճանչցնել ջանայ ինքզինքը։

Այսպէսով Սրժանթին իր տաղաւարին մէջ կը ցուցադրէ խորոված հսկայ եզ մը իր խարոյկին վրայ, համակելով մթնոլորտը իր բուրումներով։

Ափրիկէի տաղաւարը ցոյց կուտայ պարողները, վայրի անասուններ և արհեստաւորներ, որոնք իրենց հիւղակներուն մէջ նստած ժողովրդական գեղարուեստական առարկաներ կը պատրաստեն։

Քարայիպներու տաղաւարը պիտի հրապուրէ այցելուները «գալիփսոյ»ի իր երգիչներով և լիմպոյի պարողներով։ Կեդրոնական Ամերիկայի տաղաւարը իր շրջագիծը կ'օգտագործէ, հսկայ վեց «սոմպրէրօ»ներու ձեւին տակ։ Յորդանանի Հաշեմական Թագաւորութիւնը (որուն տաղաւարին բացումը կատարեց Հիւսէյն Թագաւոր) կ'օգտուի անցեալի մէջ իր հողամասին վրայ ծաղկող քաղաքակրթութեան գործերէն։ Այս տաղաւարին առանցքը կը կազմեն Մեռեալ Ծովու ձեռագրերը և Գողգոթայի տասներկու կայաններու քանդակագործեալ «գոփի»ները։

Լիբանանը գործնական երկիր մըն է, իր տաղաւարը կը բաղկանայ ճաշարանէ մը, ուր կը մեծարուին հումուս, շաշլիկ և շիշ քեպապ։

Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը կը ջանայ ամերիկացիներուն համակրութիւնը շահիլ, տալով Փարաւոններու ոսկիէ մէկ կըզմէկէ հրաշալի առարկաները։ Զօրավար Ֆրանքօ ալ ամերիկացիներուն ցոյց կուտայ հին ու նոր աշխարհահռչակ նկարիչներու գործերը, Վելասքեզէ, Կոյա, Փիքասոյէ Միր եւայլն։ Քոտիլլօ եւս Նիւ Եորք կ'ուղարկէ իր մեծագոյն կիթարիսթը Սեկովիա և պարողը Անթօնիօ։

ՆԵՒ ԵՈՐՔԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԷՆ ԲԱՑԱԿԱՅՈՂՆԵՐԸ

Երկար է ցանկը Նիւ Եորքի տօնավաճառէն բացակայող երկիրներուն։

Սովետ Միութիւն, Արեւմտ. Գերմանիա, Եուկոսլաւիա, Իտալիա, Իսրայէլ, Մեծն Բրիտանիա և Ֆրանսա։

Այս բացակայողները մեծ մասամբ Նիւ Եորքի տօնավաճառին դէմ բողոքողներն են։ Կ'առարկեն անոնք, թէ ամերիկացիք ոչ մէկ իրաւունք ունէին 1964-1965 Նիւ Եորքի ցուցահանդէսը կազմակերպելու, քանի երկու տարի առաջ միջազգ. ցուցահանդէս մը կազմակերպած էին Սիէթլի մէջ։

Միջազգային օրէնքը թոյլատու չէ արդարեւ որ միջազգային մէկէ աւելի ցուցահանդէսներ տեղի ունենան նոյն երկրին մէջ, նուազագոյն եօթը տարուան ընթացքին։ Երկիրներէն շատերն ալ ծախսերէ խուսափելով է որ չըմասնակցեցան։ Սովետ Միութեան տաղաւարը քսան-քսանըհինգ միլիոն տոլար պիտի արժէր, Ֆրանսայինն ալ մօտաւորապէս տասնըհինգ-քսան միլիոն։

Մեծ երկիր մը չի փափաքիր փոքր տաղաւարով մը ներկայանալ, փրեսթիժի հարց է։

Ֆրանսա թէեւ տաղաւար չունի, սակայն «Փարիզեան տաղաւար» մը բացուած է իր բացօթեան սրճարանով, և մէկ քանի խանութներով։

Քանի չափ ներածիչներ որոշեցին արդարեւ չկորսնցնել ապրանք ծախելու այս առիթը։

Թատերական, օփերէթի և երաժշտական քոմետիի ներկայացումներ ալ տեղի պիտի ունենան։

Գեղարուեստի ամաթէօրներու համար կը կազմակերպուի արդիական գեղարուեստական հսկայ ցուցահանդէս մը։

Գիտական միտքերը գոհացնող տաղաւար մըն ալ բացուած է, սահմանուած ամէն տեսակ գիտերու։

Կին այցելուներն ալ չեն անտեսուած։ Քլերոլի տաղաւարին մէջ, ամէն կին պիտի կարողանայ որոշել, թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ յառաջիկայ եղանակին։ Շէ՞կ, խարտեա՞շ շագանակագո՞յն թէ թուխ։

«Գործնական գեղեցկութեան» մեքենաներ պիտի փորձեն կանացի վարսերու վրայ ամէն տեսակ գոյները։

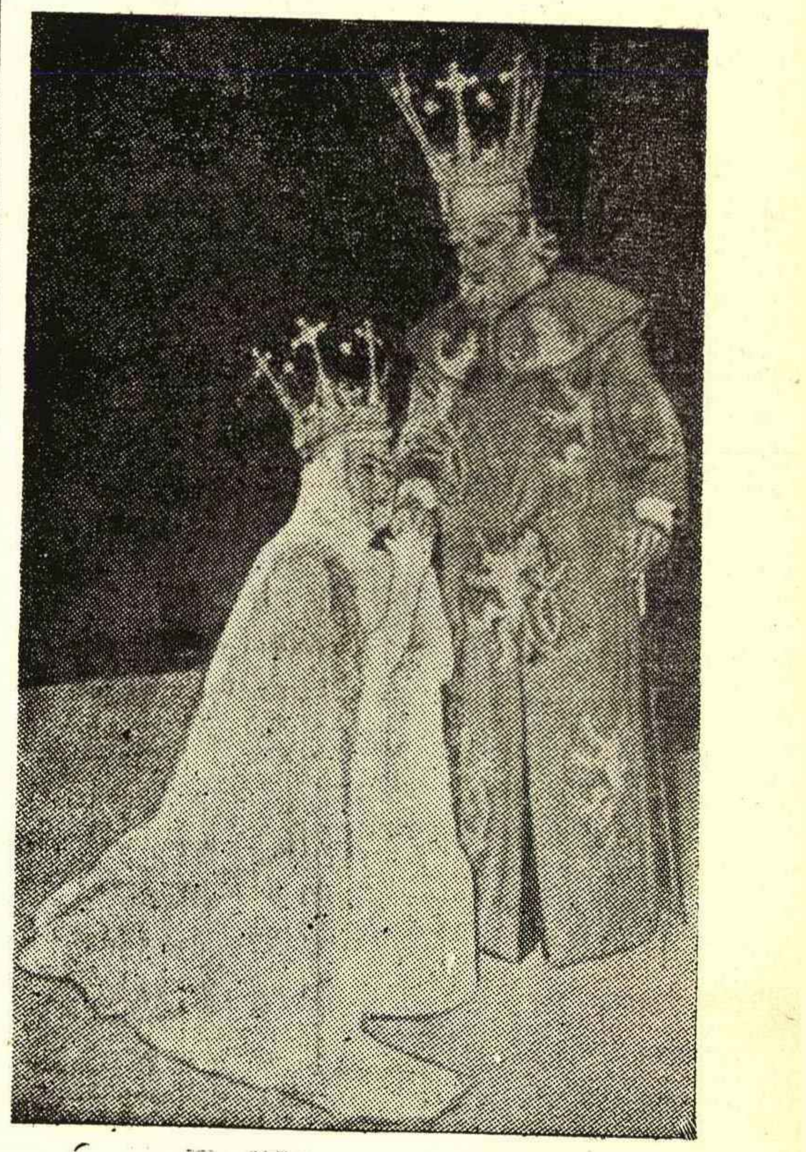
Այս տաղաւարը օժտուած է նաեւ ելեկտրական ուղեղով մը, որ ամէն կնոջ ֆիզիքական տուեալները նկատողութեան առնելով, լաւ խորհուրդներ պիտի տայ անոր, բրնձափոշիի, խիւսերու, ներկերու, աչքերու, յոնքերու, եղունգներու, հագուելու և շպարուելու կերպի մասին։

Այս ցուցահանդէսի առիթով, այս տարի կամ յառաջիկայ տարի Նիւ Եորք մեկնողներ, շատ առիթներ պիտի ունենան զարմանալու, հիանալու, զուարճանալու, շատ դրամ ծախսելու, շատ ալ յոգնելու։

Այս տօնավաճառէն ետք, ամերիկեան սառնարաններու, Ուեսթինկհաուզի արտադրութիւններու, Տիւփոնի, Ռեվլոնի, Ֆորմիքայի եւն. եւն. արտադրութիւններու վաճառումը պիտի եռապատկուի ապահովաբար, և ամերիկացիք ալ հասած պիտի ըլլան իրենց նպատակին։

Լը Մոնտ

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ

ԺԻՐԱՅՐ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆ Փարիզի Օփերային պասը, Մայիս ամսուան մէջ 5 անգամ գերմաներէն լեզուով երգեց և խաղաց Վակնէրի նշանաւոր Թանհաուզէր խաղին մէջ ԼԱՆՏԿՐԱՖի դժուարին դերը, արժանացաւ բուռն ու խանդավառ ծափահարութիւններու։ Ֆրանսական մամուլի մէջ՝ դըժուարահաճ քննադատներ մեծ գովեստով արտայայտուեցան իր մասին։

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ՝ ԳԱՆԱՏԱ ՄԵԿՆՈՂ ԶԱՐՄԻԿԻՍ (Շար. Ա. էջէն)

վայելքի օր մը։ Կը յիշե՞ս ամէն առիթով ըրած մաղթանքս՝ թէ մարդ չպակսի մեր մէջէն։ Այո՛, ներկան միայն կայ՝ իբր իրականութիւն։ Անցեալը մշուշ է, ապագան՝ երա՜զ...։

Ու հիմա չեմ կրնար հասկնալ, թէ ի՞նչ է պատահեր, ե՞րբ որոշեցիր մեկնիլ, դուն մինա՞կդ տուիր այդ որոշումը, թէ տարուեցար ուրիշ ընկերներու ըրածէն — շրջապատը որքա՜ն կ'ազդէ մարդուն վրայ, կը փոխէ զայն՝ անճանաչելի ընելու աստիճան — և դո՛ւն ալ վարակուեցար այն Ախտէն՝ որ համաճարակ է դարձեր, կը կրծէ հայը, հայուն նկարագի՛րը, կը հնձէ անձայն, հայորդին՝ որ ապրեցաւ այսքան ատեն՝ Հայրենիքին սիրով, Հայրենիքին կարօտով, Հայրենիքին համար...։

Խենթ հոսանքը քե՛զ ալ քշեց տարաւ՝ հազարներու պէս գի՛րկը օտարութեան, իմ շատ սիրելի զարմիկս։ Ի՞նչ բանի համար։ Անո՛նք կը սիրէին հայութիւնը, Հայրենիքը, քեզի ու ինծի պէս կը սիրէին մեր լեզուն, կը խօսէին հայերէն, կը գրէին ու կը կարդային զայն, կը սորվեցնէին իրենց զաւակներուն և ունէին մեր Պապերուն հաւատքը։

Ի՞նչ բանի համար կ'երթան դարձեալ օտարութեան մէջ։ Այս բաները պահելո՞ւ՝ թէ կորսնցնելու համար։ Լինե՞լ՝ թէ չլինելու համար...։

Քեզի բացատրեր էի սա՛ ճշմարտութիւնը. հայ ըլլալը, հայ ծնիլը՝ բա՛խտ է, ժառանգի մը տիրանա՛լ է — հայ մշակոյթի գանձերուն, հայ հողին՝ որ մեծ մասով աւազակ մարդիկ խլեր են մեզմէ՝ արդա՜ր ու քաղաքակի՜րթ այս աշխարհին մէջ։ Հայ ՄՆԱԼԸ սակայն՝ ճի՛գ է, ազնիւ պայքա՛ր է, կա՛մք է, կեա՛նք է։ Ու մարդ կ'արժէ այնքան որքան կ'ընէ, կարող է այս բաներն ընելու։ ԼԻՆԵ՛Լ է — հա՛յ մնալը, հա՛յ ապրիլը։

Ազգային ժառանգի մը տիրանալ չէ միայն, այլ զայն պահե՛լ է, շքեղացնել է, այդ ժառանգը ընդարձակել, մեծցնել, զարգացնել, վրան բա՛ն մը աւելցնել ու այդ աւելիով զայն փոխանցել՝ հետագայ սերունդներուն։

Ու ցաւը, սիրելի զարմիկս, այն է որ մա՛րդ չի մերժեր այս ճշմարտութիւնը, ամէն ոք գիտէ՛ այս խօսքերը՝ իբր խօսք միայն ու չ'անցնիր անկէ անդին, մնացածը կը ձգէ Բախտին, Ճակատագիրին։ Կ'ըլլայ ատոնց գերին, որպէսզի ետքն ալ ատո՛նց վրայ նետէ ամէ՛ն յանցանք, սխալ, ձախողանք։

Երբ ըսիր յանկարծ թէ կը մեկնիս մօտ օրէն, զիս դրիր կատարուած իրողութեան մը առջև ու առիթը չտուիր որ խօսիմ քեզի։ Կրնայիր այդքանն ալ չըսել։ Շատեր կը մեկնին այդ ձեւով՝ ինայելու համար բաժանումի տխուր պահը...։ Ուրեմն՝ խօսելու առիթ չտուիր ինծի։ Ի՞նչ կ'արժէ խօսքը, ի՞նչ կրնաս փոխել՝ խօսքով։ Խօսքը չէ որ կը պակսի աշխարհին, այլ աւելի կարեւոր բա՛ն մը։ Դուն հիմա ինծմէ աւելի լաւ գիտես ի՞նչ բանն է պակաս այսօր։

Այս տողերը, քեզի ուղղուած թէեւ, ուրիշի՛ն համար ալ կը գրեմ հիմա, ոչ թէ քեզ կամ ուրիշը ետ կանչելու, այլ ես կեցնելու հակազգային, հակահայկական քայլ առնելէ բոլոր անոնք՝ որոնց համար ուշ չէ տակաւին ԼՍԵԼԸ։

Կեանքը՝ սքանչելի առիթ կուտայ, որպէսզի մարդ ԼՍԷ։ Երբեք ուշ չէ ԼՍԵԼԸ։ Մահէն վերջ միայն մարդ լսելու պէտք չունի ու անոնք որ կ'ըսեն թէ լսել չեն ուզեր, չե՜ն կրնար լսել՝ ինծի համար դադրած են ապրելէ։ Քալող դիակներ են...։

Յուզիչ էր մեր ողջագուրումի պահը։ Քեզի սրտանց յաջողութիւն մաղթեցի։ Աւելին չէի կրնար ըսել, գիտէիր սակայն ի՞նչ էր այն միակ մաղթանքս որ ունէի սիրտիս մէջ։ Կ'ուզէիր լսել թերեւս վերջին անգամ այդ իղձս «Օր մը կը հանդիպինք դարձեալ», ըսիր գիտնալով որ Ի՞ՆՉ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ այդ մաղթանքդ։ Բայց ուզեցիր քաջ երեւնալ։ Կեանքի նոր արկածախնդրութեան մը սկիզբը՝ հերոսական կամ ստոյիկեան կեցուածք ունենալ շատ կը վայելէր քեզի։ Բայց Ի՞ՆՉ ԲԱՆԻ հերոսութիւն։ Կեանքը վայելելո՞ւ համար, լաւագոյն ապագայի՞ համար, իբր ՄԱՐԴ ապրելո՞ւ համար, շինելո՞ւ, կերտելո՞ւ համար։ Եւ որո՞ւ համար։

Երբ իւրաքանչիւր մեկնող կը յանկերգէ ինծի՝ իր մեկնումին տուն տուող այս պատճառները, կ'ուզեմ լալ իր միամիտ ու խաբուա՜ծ ըլլալուն համար։ Ու կը հարցնեմ. ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ՞ ԱՑԴ ԱՄԷՆԸ ԸՆԵԼ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ։

Զոհողութեան ոգին չէ պակսած քու մէջդ, սիրելի Զաւէնս, բայց ինչո՞ւ այդ զոհողութիւնը ընել՝ ՈՒՐԻՇԻՆ կապոյտ կամ սեւ աչքին սիրոյն։ Թէև՝ չկայ մեկնող մը որ ըսէ, ընդունի՛ թէ այդ զոհողութիւնը սիրով յանձն կ'առնէ ընել՝ օտարին համար, պատրաստ է հլու կերպով շահագործուելու՝ ՕՏԱՐ, ԱՆԽԻՂՃ և ՎԱՇԽԱՌՈՒ ԴՐԱՄԱՏԷՐԷՆ։

Որքա՜ն միամիտ պէտք է ըլլամ և հաւատամ թէ դուն կ'ընես այդ ամէնը՝ հա՛յ ապրելու համար, հայութեա՜ն համար, Հայրենիքի՜ն սիրոյն...։

Գիտցիր միայն՝ որ մենք ունինք ազգային գերագոյն շահեր, որոնք մեծապէս կը տուժեն երբ ցրուում տեղի կ'ունենայ դէպի հեռաւոր երկիրներ ու նոր աշխարհներ։ ԴՈՒՆ ՆԱՀԱՆՋԵՑԻ՛Ր, սիրելի զարմիկս։

Կ'ըսեն թէ «Խորհուրդ տուր միայն անոր՝ որ կը դիմէ քեզի»։ Չկարծես թէ ծովերէն ու ովկիանոսէն անդին խորհուրդ տալու ելեր եմ։ Ամէն մարդ իր խելքին չափով երջանիկ կ'ըլլայ կամ կը տառապի։ Եւ ամէն ժողովուրդ իր զաւակներուն հաւաքակա՛ն ճիգով միայն կրնայ հասնիլ երջանկութեան, յառաջդիմութեան եւ փայլուն ապագայի։

Հոսանքէն քշուող տարուող մարդը մի՛շտ խաղալիկը կ'ըլլայ ջուրերուն ու անօգուտ կերպով կը կառչի շիւղին։

Ճակատագիրը իր ձեռքին մէջ առնող մա՛րդը միայն տէ՛րն է իր ապագային, Բախտին։ Ու գիտցած ըլլաս, սիրելի Զարմիկս, որ ԱՏՈՐ ՀԱՄԱՐ ՈՒՆԻՆՔ ԱՅՍՕՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՈՒ ԿԵԱ՛ՆՔ։

Որքա՜ն լաւ պիտի ըլլար եթէ երբեք հարկ չըլլար այս տողերը գրելու քեզի, սիրելի Զաւէնս։ Բայց այսքան մը գէթ պէ՛տք էր գրէի, որպէսզի լա՛ւ հասկնաս թէ ի՞նչ ունէի սիրտիս մէջ՝ երբ վերջին անգամ ինքնամուղ առնելէդ առաջ բաժնուեցանք իրարմէ ու ըսի քեզի՝ «Բարո՛վ երթաս»...։

Միշտ քեզ սիրող՝

ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Հելիոպոլիս, 26-6-1964

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

9 ՅՈՒԼԻՍ 1964

ՄՏԱԾՈՒՄ ՄԸ

Գրեց ԱԼԻ ԷՄԻՆ

Ոտնագնդակի ամենէն համբաւաւոր խաղացողներէն էր Անգլիոյ մէջ, ու հակառակ անոր որ հազիւ 17 տարեկան էր, իր երկիրը՝ Ֆրանսայի դէմ միջազգային մրցումի մը ներկայացնող խումբին անդամ ընտրուեցաւ: Այդ մրցումին՝ աջ սրունքը կոտրեցաւ:

Մեծ բժիշկներ յայտարարեցին, որ երիտասարդը՝ Էլիք Ծիփլի, վերջացած է այլեւս որպէս խաղացող, ու ոտնագնդակի ֆետերասիոնը 4 հազար ոսկի վճարեց անոր՝ իբրեւ հատուցում, իսկ իր պատկանած ակումբին՝ 19 հազար ոսկի:

Խորհուրդ տրուեցաւ երիտասարդին, որ իր սրունքներուն վտանգ չսպառնացող զբաղում մը գտնէ: Սակայն երիտասարդը կը սիրէր ոտնագնդակ խաղալը, և չէր հանդուրժեր հրաժարիլ անկէ: Ուստի, դիմեց իր նախկին ակումբին՝ խնդրելով որ արտօնուի իրեն վերստին խաղալ, հաւաստիացնելով որ կոտրուածքը փակած է և թէ սրունքը վերագտած է իր նախկին վիճակը:

Անգլիական ֆետերասիոնը մերժեց արտօնել երիտասարդին՝ վերադառնալ իր ակումբը, եթէ ան և ակումբը չվերադարձնեն իրենց ստացած հատուցումները:

Ակումբը մերժեց վերադարձնել իրեն եղած հատուցումը, առարկելով որ մեծ բժիշկներ կը կասկածին թէ ան կարող ըլլայ վերադառնալ խաղին:

Երիտասարդը ստիպուեցաւ «սիրող»ներու խումբի մը միանալ:

Առաջին խաղի ընթացքին ձախ սրունքն ալ կոտրեցաւ, ու Անգլիոյ բոլոր ակումբները, անկէ ետք, մերժեցին անոր խաղալը:

Սակայն, երիտասարդը չյուսահատեցաւ:

Աւստրալիա գաղթեց՝ ոտնագնդակ խաղալու համար:

Աւստրալիոյ խումբին հետ խաղաց ամբողջ 7 տարիներ, վերագտաւ սրունքներու ուժը, վերագտաւ ֆիզիքական կատարելութիւնը և փաստեց որ ոտնագնդակի հանդէպ ունեցած իր սէրը աւելի զօրաւոր է քան ժամանակի ապերախտութիւնը:

Եօթը տարիներ շարունակ, գիշեր-ցերեկ մարզեց սրունքները՝ անոնց վերադարձնելու համար նախկին ուժը:

Վերջերս մեծ բժիշկներ քննեցին երիտասարդը և յայտարարեցին որ անոր սրունքները վերագտած են իրենց նախկին տոկունութիւնը:

Այս յայտարարութենէն ետք, ոտնագնդակի ֆետերասիոնը ժողով մը գումարելով՝ որոշեց հրաժարիլ իր վճարած հատուցումները (23 հազար ոսկի) ետ առնելու իր նախկին որոշումէն, և արտօնեց ակումբին պայմանագրուիլ երիտասարդ խաղացողին հետ, պաշտօնական մրցումներու մասնակցելու համար:

Այս պզտիկ երիտասարդը անգամ մը եւս փաստեց աշխարհին, որ սէրը կարող է բեկանել օրէնքները և փշրել խոչընդոտները:

Թրգմ. Ա. Գ. Արիսեան

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ընկեր Վրէժ Սէֆերեան (Աղեքս.) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ Գեր. Տ. Պսակ Արք. Թումայեանի (Լոնտոն):

Ընկ. Տիգրան Ադամեան (Գահիրէ) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր քեռորդւոյն՝ Պր. Միսաք Պարուպեանի (Երեւան):

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Հոգեշ. Տ. Զաւէն Վրդ. Չինչինեանի, Հայրապետական որոշումով, Ծայրագոյն Վարդապետի աստիճան ստանալուն բարեբաստիկ առիթով, առ ի գոհունակութիւն, Տէր և Տիկին Գոբէն Էսկիճեան կը նուիրեն 100 Ե. Դ.:

Պր. Գրիգոր Պամպաճեանի ընդ Օր. Մարի Մխիթարեանի (Սուէզ) նշանախօսութեան ուրախ առթիւ՝ վասն խնդակցութեան կը նուիրեն՝ Տէր և Տիկին Աբրահամ Սվաճիպաշեան 50 Ե. Դ.

Սրահիս Մշակութային գործունէութեան առ ի գնահատութիւն՝ Տէր և Տիկին Սոկրատ Սարաֆեան 1000 Ե. Դ.:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ներկայիս կը տեղեկացնենք շահագրգռուողներուն՝ թէ Միութեանս Յովակիմեան Ուսանողական Հիմնադրամէն օգտուիլ փափաքողները պարտին իրենց դիմումները ներկայացնել առաւելագոյնը մինչև յառաջիկայ 25 Յուլիս 1964, այդ դիմումին անչուէթեամբ Միութեան Գահիրէի և Աղեքսանդրիոյ գրասենեակներէն ստանալով և լեցնելով սանութեան հարցարանը զոյգ օրինակներով և հայթայթելով հարցարանին մէջ պահանջուած բոլոր վաւերաթուղթերը:

Իսկ անոնք, որ յայտարարութեան հրատարակութենէն առաջ արդէն դիմում կատարած են սանութեան համար, Գահիրէէն թէ Աղեքսանդրիայէն, պարտին դիմել Միութեան նոյն գրասենեակները, ստանալու համար երկ-երկու հարցարան, զոր լեցնելէ և յարակից բոլոր վաւերաթուղթերը միացնելէ ետք, պէտք է յանձնեն նոյն այդ գրասենեակները, կցուելու համար իրենց դիմումներուն:

Պիտի առնուին սահմանափակ թիւով սան-սանուհիներ՝ շրջանաւարտ եղածներուն կամ այլ պատճառով դադրածներուն տեղ:

Վերոյիշեալ 25 Յուլիսի թուականէն ետք կատարուած կամ պակասաւոր տեղեկութիւններով ու վաւերաթուղթերով ներկայացուած դիմումները նկատի պիտի չառնուին:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ ՍԱՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — *Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ*

«Հովարտ Գավուր, դատաւորին զաւակը սպանուած: Մարմինը որ գնդակով մը անշնչացած է, գտնուած է Կեդրոնական Պուրակին մէջ:

«Այսօր, ժամը 12ին քառորդ մնացած, ինքնաշարժով գացող մէկը, որ կեդրոնական պուրակէն կ'անցնէր, պողոտային մօտակայ թաւուտքին մէջ գտած է Նիւ Եորքի դատաւոր Կորտոն Գավուրի զաւակը՝ Հովարտ Գավուրը, որ Տեքսթէր Լիւֆպերիի խորհրդաւոր սպանութենէն յետոյ անյայտացած էր: Ոստիկանութիւնը կը յայտնէ՝ թէ Գավուրի մահը անմիջական եղած է և թէ ատրճանակի գնդակը անութէն անցնելով սիրտին մէջ մխրճուած: Ոճիրին շարժառիթը տակաւին յայտնի չէ: Սպանեալին գրպանէն գտնուած կալթուղային տոմսակներէն յայտնի եղած է, որ ան, այս առաւօտ Պոսթընէն Նիւ Եորք ժամանած է: Նոյնպէս այս տոմսերէն գտնուած է նաև 1037 տոլար հնչուն դրամ և [illegible] մը նամակներ:»

Տեղեկատուութիւնը երկու սիւնակի վրայ գրուած էր: Ռոժէ անյագութեամբ զայն կարդաց: Մանրամասնութիւնները քիչ, բայց սարսափազդու էին: Երբ ընթերցումը վերջացուց, ինքզինքը չափազանց ազդուած զգաց:

Հովարտ սպանուա՜ծ...:

Անցան քանի րոպէներ, ու ինք մնաց գտնուած տեղը, մտածումներու մէջ խորասուզուած: Յանկարծ, ընդարմացեալ և միանգամայն թերահաւատ,

— Ալպանի՛, Ալպանի՛, մըրմնջեց ինք իրեն:

Իր այս ներքին ձայնը վերջ տուաւ իր խոկումներուն: Եւ ինքնաշարժին ղեկը դարձեալ ձեռք առնելով, մեծ աղմուկով կառքը քշեց չիտակ Գավուրենց բնակարանը: Տան վարչուհին դուռը բացաւ: Ռոժէ ինքզինքը ներկայացուց: Իր անունը քանի մը օրէ ի վեր Էմմայի ծանօթ էր արդէն: Յաճախ զայն լսած էր Տիրանայի բերնէն, ինչպէս և դատաւորէն. թերթերու մէջ ալ կարդացած էր:

— Շատ կը ցաւիմ պարոն, բսաւ Էմմա, ոչ ոք կայ հո՛ս:

— Շուտով պիտի վերադառնա՞ն արդեօք:

— Չեմ կրնար որոշ բան մը ըսել: Անմիջապէս որ ահաւոր գոյժը լսեցին, մեկնեցան:

— Օ՜հ, կասկած չկայ թէ ուղղակի պուրակ գացած են:

— Այո՛ պարոն, ես ալ այդպէս կը կարծեմ:

— Բայց օրիորդ Տիրանան կամ դատաւորը թերեւս վերադառնան: Կրնամ հո՛ս իրենց սպասել: Շատ կարեւոր ըսելիք մը ունիմ իրենց:

— Հրամեցէ՛ք պարոն. բայց չեմ գիտեր թէ որքան ատեն...

— Պիտի սպասեմ, շնորհակալութիւն:

Երիտասարդը Էմմայի համակրանքը գրաւեց. զինքը գրադարանի սենեակը հիւրասիրեց: Խեղճ կինը, խոհանոցին մէջ, մէկ կողմէ ձեռքի գործերը կարգի կը դնէր, միւս կողմէ ալ, այս ահաւոր ըսպանութեան լուրովը կը մտատանջուէր: Կէսօրէն առջին, հինգ տեսակ վարկած երեւակայած էր Լիւֆպերիի և Հովարտի սպանութիւնը բացատրելու համար: Բայց հասուն խորհրդածութենէ վերջ, անոնցմէ և ոչ մէկը խելքի մօտ գտած: Եւ յուսահատ, կը սպասէր որ մարդասպանը ոստիկանութիւնը ինք գտնէ:

Երբ պահ մը խոհանոցը կ'աշխատէր, Էմմա, որոշ կերպով, վերի յարկէն ոտնաձայներ լսեց: Այս ապշեցուցիչ իրողութիւնը իր աշխատութեան շարունակութիւնը արգիլեց, ուշադրութիւնը լարած, ականջ դրաւ վերէն եկող ձայնին և վերջապէս, տարօրինակ սարսափի մը անձնատուր, ահաբեկ մնաց: Տան մէջ երիտասարդէն և իրմէ զատ ոչ ոք կար: Եւ սակայն վերի յարկէն ոտնաձայներ կը լըսուէին: Համոզուած, թէ վերը մէկը պահուըտած է, ձեռքերը սրբելով նախասենեակ վազեց:

Նշմարեց Ռոժէ Նիվէլը, որ պատուհանին առջև կանգնած, փողոցը կը դիտէր, և երբ տան վարչուհիին մուտքը լսեց, հարցական երեւոյթով մը՝ ան շուրջը նայեցաւ.

— Ներողութիւն, պարոն, կմկմաց կինը, մէկու մը ներս մտնելը տեսա՞ք արդեօք:

— Ո՛չ, տիկին:

Եւ կնոջ մտահոգութիւնը նշմարելով՝ հարցուց՝

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահած է:

— Վերը մէկը ըլլալու է... ոտնաձայն լսեցի:

Ռոժէ մտախոհ երեւոյթով մը ըսաւ.

— Զարմանալի՜ բան, չեմ կարծեր սակայն թէ գող մը՝ օր ցերեկով, մինչև հոս գալու յանդգնութիւնը ունեցած ըլլայ: Կ'ուզէ՞ք որ անգամ մը վերը աչք մը անցընենք...

Ու անմիջապէս դէպի սանդուխ յառաջացած էր Էմմայի հետ որ իր տարիքը ունեցող կնոջ մը համար, այսպիսի վտանգալից արկածախնդրութեան մը մէջ նետուելու ցանկութիւնը կ'ունենար. բաց աստի, կասկած մըն ալ կը չարչրկէր զինքը. չըլլայ թէ Նիվէլի ոտնաձայնը լսած ըլլար: Արդեօք որեւէ խորհրդաւոր նպատակով մը, առաջին յարկը ելա՞ծ էր, կը հարցնէր մտովի:

Բոլոր սենեակները քննեցին և ոչ ոք գտան: Վերջապէս Ռոժէ իրեն նայեցաւ և զուարթ դէմքով մը հարցուց.

— Ոտնաձայն լսելնուդ վըստա՞հ էք...:

— Բայց սա... պատուհանը ես գոցած էի...:

— Վստա՞հ էք:

— Բացարձակապէ՛ս, պարոն: Դուրսը օդը ցուրտ էր. այս պատճառաւ ալ պատուհանները բոլորն ալ ես ինքս գոցեցի:

— Ե՞րբ:

— Այս առաւօտ, հազիւ կէս ժամ առաջ հոսկէ անցայ. գարձեալ գոց էր:

Նիվէլ մտածել սկսաւ: Պատուհանին մօտ գնաց, և դուրսը նայեցաւ: Մարդ չտեսաւ: Ո՛չ ոք կար բակին մէջ, կամ երկաթեայ սանդուխին վրայ:

— Հը՜, զարմանալի: Որմախուցերն ալ քննենք, լա՛ւ կ'ըլլայ:

— Կարծեմ թէ ոստիկանութեան լուր պէտք է տալ, մրմընջեց Էմմա:

— Նախ վստահ ըլլանք ըսելիքին մասին:

Հակառակ բոլոր փնտռտուքներուն, ո՛չ որմախուցերուն մէջ և ո՛չ ալ մահճակալներուն տակ գող գտան:

— Բայց և այնպէս, հոս մէկը կար. յստակ կերպով անոր քալելը լսեցի: Այս պատուհանն ալ բաց ձգեր են: Բայց ի՞նչ պէտք ունին, ցերեկ ատեն, գաղտնի կերպով հոս մուտք գործելու:

Ռոժէ Նիվել պատասխան չտուաւ: Յօնքերը կիտած՝ պատուհանը դիտեց: Յանկարծ, ծիմման սոսկում մը զգաց. կարծես թէ անմիջական վտանգի մը նախազգացում ունեցաւ: (30)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՓԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԲԻԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՑՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— [illegible] եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին — ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՄՊԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին — ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴԻՒՂԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՂԱԶԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ԹԻՓԻԼԵԱՆ — Շախմատի բաժին — ԺԱԳԷԼԻՆ — Ֆոտոգրաֆիաներ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿԵԱՆ — Նկարներ.— «Արուեստ Նկար» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՓԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013—62590 — Բաժանորդագրութիւն — ՔԱՌԷՆ ՓԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 — [illegible]

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, Էմատ-էլ-Տին Փողոց – Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47, Գահիրէ — Տպաքանակ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԻՐՈՎԲԵԱՆ

Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

1489ին հիմնուած

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 36 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒԼԻՍ 1964 | ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. | عدد رقم ٣٦ – الخميس ١٦ يوليــة ١٩٦٤

ԱՄՀ-ԵՄԷՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ

Ամհի և Եմէնի նախագահները Քամալ Ապտէլ Նասէր և Ապտալլահ Ալ Սալլալ իրենց պատուիրակութեանց անդամներուն հետ, Քուպպէի հանրապետական պալատին մէջ, քննարկեցին երկու երկիրներու միջև քաղաքական համակարգումի նախապատրաստական աշխատանքները և պաշտօն յանձնեցին ներկայացուցչական յանձնախումբի մը՝ պատրաստել համաձայնագրի բնագիրը:

Երկուշաբթի, 13 Յուլիս 1964ի երեկոյեան ժամը 7.40ին, ստորագրուեցաւ ԱՄՀ-Եմէն քաղաքական համակարգումի համաձայնագիրը (բաղկացած 13 յօդուածներէ):

Այս համաձայնագիրը կը նախատեսէ կազմութիւնը համագումարի խորհուրդի մը, որ երեք ամիսը անգամ մը նիստ պիտի գումարէ Գահիրէի մէջ: Անոր կ'անդամակցին երկու երկիրներու ներկայացուցիչներէն կարգ մը անձեր և երկու Նախագահները, որոնց համաձայնութեամբ կարելի է որոշեալ թուականներէն առաջ ալ ժողով գումարել:

Նպատակը՝ իրականացնել երկու երկիրներու միութիւնը, համակարգել քաղաքական, զինուորական, տնտեսական մշակութային և տեղեկատուութեան ծրագրումները և միացնել երկու երկիրներու կազմակերպութիւնները:

Ստորագրութեան արարողութենէն ետք, երկու ղեկավարները ձեռնուեցան ու ճառեր արտասանեցին:

ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄՆԵՐ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

Յուլիս 14ին, Իրաքի Յեղափոխութեան տարեդարձի տօնակատարութեանց, ուր Եգիպտ. պատուիրակութիւնը կը գլխաւորէր՝ Հիւսէյն Էլ Շաֆ'ի, Նախագահ Ապտէլ Սալամ Արէֆ յայտարարած է արաբական շարժման միացեալ Ուխտը և Իրաքի Արաբական Ընկերվարական Միութեան ներքին կանոնագիրը: Արաբ ընկերվարական և այլ բոլոր կազմակերպութիւնները լուծեալ հռչակուած են:

Վարչապետ Թահէր Եհիա յայտարարած է որ դրամատուները, ապահովագրական ընկերութիւնները, առեւտրական և ճարտա-

(Շար. տես էջ 2)

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԿԸ ՆՊԱՍՏԷ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵՆՍՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

Գրեց ՎԵՐ. Յ. ԿԻՒՐԼԷՔԵԱՆ

Հայաստանի թագաւորութեան անկումէն եւ Կիլիկիոյ հաստատութեան վերջակէտ դրուելէն յետոյ, կարծես թէ արտաքնապէս թէ՛ բնական դարձաւ եւ թէ ալ բռնադատումով եղաւ:

Թէեւ քաղաքակրթութեան ծառայեցինք, թիւով այդքան քիչ ըլլալով. «փոքր ածու», բայց աւելի կրնայինք ընել եթէ արտաքին թշնամիները մեզ չհարուածէին ու չկոտրէին եւ թէ ալ ներքին պառակտումներն ու անպէտ կռիւները չըլլային, ըլլան անոնք հոսանքային, յարանուանական, փառասիրական եւ եսապաշտական, կրօնական եւ ազգային գետնի վրայ:

Խաչակիրներու օրով, հայերու օգնութեան մասին Պապը կը գրէ. «Հայ ազգին քրիստոնէական հաւատապետութեան եւ եկեղեցիին հանդէպ ունեցած ուրիշ արժանիքներուն մէջ, կայ մին, որ գնահատելի եւ մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է, այն է, ժամանակին երբ քրիստոնէական բանակներն ու իշխանները Ս. Երկիրը գրաւելու կ'երթային, ոչ մէկ ազգ, ոչ մէկ ժողովուրդ, ինքնաբերաբար եւ կատարեալ ջանասիրութեամբ, հայոց պէս՝ մարդով, ձիով, պարէնով, խորհուրդով օգնած են անոնց: Հայերը իրենց բովանդակ ուժովը եւ մեծ քաջութեամբ ու հաւատարմութեամբ օգնեցին քրիստոնեաներուն այս սուրբ պատերազմներու մէջ» (Վ. Տէր Մինասեան «Հայ ժողովուրդին պատմութիւնը», էջ 239, առնուած Պետրոս Քհն. Գասարճեանի «Հայց. Առաք. Եկեղեցին եւ իր վարդապետութիւնը» գիրքէն, էջ 90):

Արդիւնքը: Ոչ թէ վարձատրութիւն, այլ՝ ալ աւելի ուրացում եւ հակակրութիւն:

Ա. Համաշխարհային Պատերազմին հայ քաջերն էին, որ Արարայի ճակատը (Նապլուս) ճեղքեցին ու թշնամիին գրոհ տալով գերմանական, աւստրիական եւ թրքական բանակը պարտութեան մատնեցին: Զօրավար Ալէնպի, այդ քաջերու մասին գովասանքով խօսեցաւ եւ նոյնպէս ուրիշ Արեւմտ. պետական կարկառուն անձնաւորութիւններ, հայերը իրենց «փոքր դաշնակիցը» կոչեցին: Արդի՞ւնքը: Ամէնուն ծանօթ է, ուրացում եւ լքում եւ թրքահայ հողերէն հայերուն հեռացման պատճառ:

Հայը ուր որ գացեր է, այդ երկիրներու իր նպաստն ու օգտակարութիւնը տուած է, ամէն մարզի մէջ, նպաստելով երկրին բարգաւաճման, զարգացման, շէնցուելուն եւ բարեզարդման:

Կարգ մը երկիրներու մէջ գաղթական հայերը իբր ալ՝ ձուլուելով, այդ երկրին համ տուած են, ներքին ու արտաքին շինութեան ու կառուցման միջոց ու ազդակ եղած են: Օրինակ, Լեհաստանի գաղթական հայերը:

Թրքահայ ժողովուրդը — երկու-երեք միլիոն հայութիւն — 1921էն ի վեր Սուրիոյ, Լիբանանի, Պաղեստինի, Իրաքի եւ Եգիպտոսի, Կիպրոսի, Յունաստանի, Ամերիկաներու մէջ գաղթականներ եղան, թէ՛ տեղացիի եւ թէ հիւրերու հանգամանքով: Ինքնավար Սանճագ մը կար Սուրիոյ կապուած, այն ալ Թուրքիոյ կցուեցաւ 1939ի կիսուն եւ տեղւոյն երեսուն-քառասուն հազար հայերը տարտղնուեցան աստին անդին: Ներկայիս ալ այս գաղթական հայերը — մանաւանդ Միջին Արեւելքի հայութիւնը — տեղափոխութեան սկսաւ կամայ թէ ակամայ, գաղթելով զանազան հեռաւոր ափեր — Գանատա, Աւստրալիա եւ Միացեալ Նահանգներ:

Թէեւ ասոնք մեզի ցաւ եւ վիշտ կը պատճառեն, սակայն ուրախութեան եւ ցնծութեան լուրերն ալ անպակաս են: Թուրքիոյ դեսպանը՝ Ֆահրի Կորուքիւրքի իմաստալից խօսքը, որ մեզ կը հրճուեցնէ: Երբ ան այցելած էր Հայաստան, անցեալ տարուան (1963) մէջ, ուրիշ երեսունըերեք երկիրներու դեսպաններուն հետ, ըսած է. «Ես շատ գոհ եմ որ այցելեցի Հայաստան: Ինծի ապշեցուցին մատենադարանը եւ գիտութեան զարգացման մակարդակը, շինարարութեան մասշտաբները եւ ժողովուրդի բարձր մշակոյթը»:

Հայու *Ներգաղթը* — լուրերուն մեծագոյնն ու կարեւորագոյնը, մանաւանդ *կենսականը*: 1946-47ին, երկու տարիներու ընթացքին մօտ հարիւր հազար հայեր ներգաղթեցին: Անոնք ալ տեղացիներու հետ ձեռք ձեռքի, սիրտ սրտի տուած, մէկ սիրտ, մէկ հոգի, աշխատեցան

(Շար. տես էջ 5)

ԱՅՍՊԷ՛Ս ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՄ

ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆԸ

Գրեց ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

1953ին քանի մը ամիս՝ Արշակ Զօպանեան այցելեց Եգիպտոս ու այլեւս չբաժնուեցաւ մեզմէ:

Չինք կը ճանչնայինք իր գործէն, ու իր դէմքը՝ մեր հայերէնի դասագիրքերուն մէջ դրուած իր երիտասարդ օրերու ձուաձեւ նկարէն: Ու յանկարծ՝ այնքան փոխուած, ալեհե՛ր գտայ Վարպետը:

Տառացի կերպով հաւատացեր էի թէ Զօպանեան տիտան մըն է մեր գրական աշխարհէն դո՛ւրս ալ՝ երկրի վրայ... ու հաւատացէք, յուսախաբութեան պէս բան մը սեղմեց սիրտըս՝ երբ առաջին անգամ տեսայ զինք՝ Հ.Գ.Միութեան Նախկին Տուպրէ փողոցի գետնայարկ հին սրահին լայն դուռէն մուտք գործած պահուն:

Ինք կարճ էր, միջակէն ալ ցած, Թաղիքէ գլխարկը չէր օգներ որ բարձրանայ հասակով, մանաւանդ որ հագած վերարկուն՝ գրեթէ քառակուսիի մը վերածեր էր զինք: Կապոյտ երկնագոյն աչքերը՝ աստղերէն շող մը ունէին իրենց մէջ և բարի ժպիտ մը՝ ցոյց կուտար մեծ սրտի տէր մարդը՝ որ այնքա՜ն միտք և հոգի, շունչ և կորով էր սպառեր՝ ազգին փշուրներուն և մեր մշակոյթի մասունքներուն փրկութեան սիրոյն:

Ուրիշներու կարգին՝ ես ալ իրեն ներկայացուելու բախտն ունեցայ և յուզումով համբուրեցի այն ձեռքը որ սուր-գրիչ կը շարժէր տակաւին՝ ա՛յդ տարիքին:

Ձայնը՝ լեցուն, թաւ էր, իսկական հսկայի վայել: Զօրաւոր՝ հոգի՛դ ալ հետը կը թրթռար:

Նահապետ Քուչակի բանաստեղծութեան մասին հոյակապ բանախօսութիւնը որ տուաւ Զօպանեան, հաստատեց հսկայի մտապատկերը որ ունէի իմ մէջս, զինք տեսնելէ առաջ: Վարպետը կը տիրապետէր բեմին ու ներկաներուն վրայ ու ինք մեծցաւ մեր աչքին և իր ձայնով լեցուց սրահը:

Միջնադարեան բանաստեղծութիւնը կեանք առաւ այդ օր դարձեալ՝ Զօպանեանի ներհուն միտքին և սքանչելի հայերէնին շնորհիւ: Մեր լեզուն փայլեցաւ այդ գիշեր դասական գեղեցկութեամբ մը՝ որ կարծէք թէ հատուած մըն էր «Գեղօն ի պատիւ հայ լեզուին»էն: Տասնեակ տարիներու Զօպանեանի վազքը, իր իսկ բառերով կարծէք թէ զինք չէր յոգնեցուցած, զինք չէր ծերացուցած...: Մեր մշակոյթի ամենէն ականաւոր քուրմերէն մէկը՝ իսկական վերածնում կը պարգեւէր մեզի ու գովաբանական

Դասախօսութենէն վերջ գացի շնորհաւորեցի Վարպետն ու ձեռքը համբուրեցի հաւատքի ջերմ հիացումով:

Յուսախաբ եղայ, երբ պարզուեցաւ որ Զօպանեան չի ճանչնար զիս, ոչ ալ կը յիշէ անունս: Տեղայ սակայն որ ես բացառութիւն չեմ կազմեր: Ծայր աստիճան մոռացկոտ էր դարձեր: Իրեն համար կար միայն Անցեալը, Հինը, Հնագոյնը: Նորը ոչ մէկ տպաւորութիւն կը գործէր վրան՝ այլեւս...:

Մեր պատանիներուն կողմէ Վարպետին ի պատիւ կազմակերպեցինք գրական-գեղարուեստական երեկոյ մը՝ որու ընթացքին կատարուեցան ընթերցումներ՝ Զօպանեանի բանաստեղծութեններէն ու արձակ ստեղծագործութեններէն:

Պատանի մը կարդաց Վարպետին համբաւաւոր «Ես ի՞նչ ընեմ հոգիով»ը, կատարեալ պարզութեան մէջ գերազանցապէս յուզիչ եւ այնքա՜ն սիրուն գոհար գրութիւնը:

Վարպետը ուշի ուշով մտիկ ըրաւ: Ընթերցումէն վերջ՝ ծափահարեց մեզի հետ՝ պատանին, ձեռքի նշան մը ըրաւ ու խօսք առաւ՝ անսպասելի կերպով: Լուսաբանութիւն մը՝ այդ գրուածքին մասին, միեւնոյն ատեն՝ բուռն բողոք մը՝ դասագիրքը կազմողին նկատմամբ: — Թերեւս ալ իր գրածը գրաքննութեան ենթարկող Պատ. Ուսումնական Խորհուրդին հասցէին...:

Ցատկապէս՝ նեղուած էր Զօպանեան.

— Բայց, չաւարտեցիք պատմութիւնը, ըսաւ տղուն մինչդեռ ուր որ անկ է ուղղելով խիստ խօսքը: Պատանին շուարած և յանցաւորի պէս կարմրեցաւ, իր վրայ առաւ դիտողութիւնը և ըսաւ. «Ես մինչև ծայրը կարդացի»...:

— Վերջին մասը ՋՆՋՈՒԱԾ է, բողոքեց Զօպանեան: Դուք չէք յանցաւորը, տղաս, ըսաւ վիրաւորուած Վարպետը՝ տեսնելով որ ոչինչ մարդիկ համարձակեր են իր գծած նկարին վրայ յապաւումներ ընել, սրբագրել...:

Եթէ այդ մեղքը գործողները ներկայ ըլլային այդ գիշեր, Զօպանեան պիտի սաստէր ու վռնտէր զանոնք, որովհետև դուրս էին ձգեր գրուածքէն ճի՛շդ այն ինչ որ կ'ուզէր ըսել Վարպետը՝ իր աղքատիկ ու անսուաղ հերոսին բերնով: Մենք ալ չէինք գիտեր յապաւուած մասին ի՞նչ ըլլալը:

Ու «Ես ինչ ընեմ հոգիով»ին քաջ հեղինակը ոտքի ելաւ հանդիսաւոր կերպով, դիտեց շուրջը հաւաքուած ծաղիկ պատանի-

(Շար. տես էջ 6)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՊԱՏՈՒԱԲԵՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ստորեւ կուտանք խմբանկարը Տոն Պոսգօ արհեստից վարժարանի, 1963–64 տարեշրջանի, հայ շրջանաւարտներուն։

Ելեկտրոնիկի ճիւղին մէջ ոսկի մետալին արժանացաւ Նուպար (Մենուաս) Պապիկեան, իսկ երկրորդ տեղը գրաւեց Ժիրայր Սուսամեան։

Մեքանիքի ճիւղին մէջ առաջին հանդիսացաւ Օհաննէս Գալայճեան, երկրորդ՝ Աբրահամ Սիմոնեան, իսկ երրորդ՝ Մելիք Մեսէճեան։

Ջերմօրէն կը շնորհաւորենք օտար վարժարանի մէջ այսպիսի պատուաբեր յաջողութիւններ ձեռք բերող հայ աշակերտները, եւ նորանոր յաղթանակներ կը մաղթենք անոնց։

Նստած (ձախէն աջ).— Կարօ Կարապետեան, Նուպար (Մենուաս) Պապիկեան, Օհաննէս Գալայճեան, Մելիք Մեսէճեան։ Ոտքի (ձախէն աջ).— Մկրտիչ Թումայեանց, Ժիրայր Սուսամեան, Շաւարշ Պետրոսեան, Ալտօ Սանգիրիկօ, Աբրահամ Սիմոնեան եւ Կարպիս Գալփաքեան։

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ԵՐԿՍ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ստորեւ կուտանք, խմբագրութեանս յղուած, Գալուստեան Ազգ. Երկս. Վարժարանի 1963–64 տարեշրջանի տեղեկագրին գլխաւոր կէտերը։

Վերամուտ եւ աշակերտութիւն.— Վարժարանի նախակրթարանին եւ միջնակարգ դասընթացքին վերամուտները տեղի ունեցան 17 եւ 23 Սեպտ. 1963ին։ Աշակերտութեան թիւն էր 416 (անցեալ տարի՝ 473)։

Ուսուցչական կազմ.— Ուսուցչական կազմը բաղկացած է 38 անձերէ, որոնցմէ 21ը միայն, 7 այցելու՝ Նախակրթարանի եւ Բարձրագոյնի մէջ, իսկ 10՝ միայն Մանկապարտէզի մէջ։

Պիւտճէ.— 1964 տարուան համար նախատեսուած է 27.000 ոսկի, (անցեալ տարի՝ 24,700 ոսկի, որմէ կարելի եղած է 1500 ոսկիի խնայողութիւն մը ընել)։

Բարերարներ.— 1963–64 տարեշրջանին վարժարանը ունեցած է 23 բարերարներ։ Տիկնանց Յանձնախմբին խնամակալութիւնը իր սաներուն համար վճարած է 750 ոսկի։

Առողջական վիճակ.— Աշակերտներն ու պաշտօնէութիւնը առողջ տարի մը բոլորած են շնորհիւ վարժարանի հոգատար բժիշկ Տոքթ. Հ. Բէտէրեանի։

Տոքթ. Գ. Տէր Գէորգեան սիրայօժար կատարած է նշիկներու 6 գործողութիւններ եւ այլ դարմանումներ։

Վարժարանի սաներու դեղերը հոգացած է Մետինա դեղօրէից հաստատութիւնը։

Հայ Կարմիր Խաչը, այս տարի եւս, 70 աշակերտներ պիտի առաջնորդէ Աղեքսանդրիոյ կազդուրման կայանը։

Նորոգութիւններ եւ կառուցումներ.— Վարժարանի ճաշարանին, խոհանոցին ու մթերանոցին նորոգութեանց եւ մանչերու բաժնի առողջական վայրերու վերակառուցման պիտի ձեռնարկուի։ Ծախսերուն կը մասնակցի Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը։ Յատակագիծներու պատրաստութիւնն ու նորոգութեանց աշխատանքներու հսկողութիւնը սիրայօժար յանձն առած է ճարտարապետ Հ. Պալեան։

Կրթական ծրագիրներու գործադրութիւն.— Հաւատարմօրէն գործադրուած են ազգային թէ պետական իշխանութեանց կողմէ պատրաստուած կրթական ծրագիրները։

Իրականացնելու համար ամբողջական դաստիարակութեան արդի ըմբռնումը, այս ծրագիրներուն առընթեր, հետապնդուած են նաեւ յետ-դասարանային զանազան գործունէութիւններ, ինչպէս օրինակ՝ ծնողներու հետ յարաբերութիւն, քննական պտոյտներ, զանազան արտադպրոցային մրցանքներու մասնակցութիւն, եւայլն։

Ձեռական ախտանշերու եւ գծագրութեան տարեկան ցուցահանդէս.— Տեղի ունեցաւ 22 Մայիս 1964ին։

Հանդէսներ.— Ազգային եւ պետական տօներու առթիւ կազմակերպուած են հանդէսներ՝ վարժարանի աշակերտութեան կողմէ։

Այցելութիւններ.— Այս տարեշրջանին վարժարան այցելած են Ամենայն Հայոց Հայրապետ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը, ինչպէս նաեւ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան տնօրէն Տիար Ժ. Փերտիկաօ եւ Հայկական Բաժնի ընդհ. տնօրէն Տիար Ռ. Կիւլպէնկեան։

Ուսումնական արդիւնքներ.— Վարժարանի տնօրէնութիւնը ուրախութեամբ կը յայտարարէ որ ուսումնական տարեշրջանը շատ գոհացուցիչ արդիւնքներով բոլորուած է։

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդառաջ երթալով յարգելի ծնողներու փափաքին եւ հնարաւորութիւն տալու համար մեր աշակերտներէն անոնց, որոնք վարժարանիս շրջանը բոլորելէ վերջ կը փափաքին անգլերէն լեզուով շարունակել իրենց ուսումը, Հոգաբարձութիւնս որոշեց, աւելի զարկ տալ անգլերէն լեզուի ուսուցման, յառաջիկայ տարեշրջանէն սկսեալ։

Կը խնդրուի այս պարագան նկատի ունենալ յառաջիկայ տարեշրջանի արձանագրութեանց առթիւ։

Վարժարանիս 1964–65 տարեշրջանի արձանագրութիւնները պիտի սկսին 24 Օգոստոս 1964ին։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Շար. Ա. էջէն)

բարուեստական մեծ հաստատութիւնները ազգայնացուած են եւ վերածուած պետական հիմնարկներու. կազմուած է գործաւոր դասակարգի նոր օրէնսդրութիւն։ Արաբական Ընկերվարական Միութիւնը պիտի նմանի ԱՄՀի նոյնանուն կազմակերպութեան, նո՛յն հանգամանքներով։

※※

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Ափրիկեան Միութեան Արտաքին Գործոց Նախարարներուն Խորհրդաժողովը բացուեցաւ Երեքշաբթի, 13 Յուլիս 1964 երեկոյեան, Արաբական Լիկայի շէնքին մէջ։

Յոտնկայս յարգուեցաւ ափրիկեցի նահատակներու յիշատակը։ Արձանագրուեցաւ Մալաուիի անկախութեան հաստատումը՝ իբրեւ ափրիկեան 34 պետութիւն։ Փեթեր Քուանինկի, Նախագահը այս նիստին, ծանոյց որ ԱՄՀի արտ. գործոց Նախ. Մ. Ռիատ ամբողջ նստաշրջանի նախագահ ընտրուած է, փոխ-նախագահներ ունենալով Մալաուիի եւ Քոթ Տիվուարի ներկայացուցիչները, գեկուցաբեր Մարոքի նախ. եւ դիտողներ՝ Զամպիոյ եւ Անկոլայի պատուիրակները։

Օրակարգի քննութիւնը՝ յաջորդ նիստին։

※※

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ԱՄԵՐ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Յուլիս 14ին՝ Ամմանի մէջ՝ Հիւսէյն թագաւորի եւ պետ. անձնաւորութիւններու կողմէ մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ Առաջին Փոխ-Նախագահ եւ ԱՄՀի Զին. ուժերու Բ. Գերագոյն Հրամանատար Մարաջախտ Ապտէլ Հաքիմ Ամէր։

※※

ԲԱՐԵԲԱՍՏԻԿ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵԽՍ

Հինգշաբթի, 9 Յուլիս 1964ի երեկոյեան տեղի ունեցաւ Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի եղբօր՝ օդուժի հարիւրապետ Հիւսէյն Ապտէլ Նասէրի ամուսնութիւնը՝ Մարաջախտ Ապտէլ Հաքիմ Ամէրի դստեր՝ Օր. Ամալի հետ։

Հիւրասիրութիւնը, տեղի ունեցաւ Ջամալէքի Սպայից ակումբին մէջ. հրաւիրուած էին պետական անձնաւորութիւններ, 1952 Յուլիսի յեղափոխական ռապանները եւ բարձրաստիճան զինուորականներ։

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՆՈՐ ՆԻՒԹԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Վերջերս Հայաստանի մշակութային նախարարութեան գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը բազմաթիւ արխիւային նիւթեր ստացած է արտասահմանեան բարեկամներէ։ Թանգարանը Պրիւքսելէն ստացած է, տեղւոյն հայ գաղութի յայտնի գործիչ եւ Սովետական Հայաստանի բարեկամներու ընկերութեան անդամ Մելինէ Գովաննեանի պատկանող նոր նիւթեր, որոնց մէջ կը գտնուի Կոմիտասի մահուան առթիւ անոր դասախօսութեան ինքնագիրը։

Կան նիւթեր Պելճիքայի հայ գաղութի մշակութային կեանքի մասին, ինչպէս Զօպանեանի տարելիցին, Սովետական Հայաստանի 27րդ տարեդարձին, Դերենիկ Դեմիրճեանի գործունէութեան 50 ամեակին, Հրաչեայ Աճառեանի, Սիլվա Կապուտիկեանի ստեղծագործութիւններուն եւ այլ հարցերու շուրջ ունեցած Գովաննեանի ելոյթներու եւ դասախօսութիւններու ձեռագիրները։

Այդ նիւթերուն հետ ստացուած են նաեւ Յակոբ Պարոնեանի կողմէ 1870–73 թուականներուն հրատարակուած «Թատրոն-բարեկամ մանկանց» ամսագրի համարները, որոնք ցուցադրուեցան հայ մեծ երգիծաբանի ծննդեան 120-ամեակին նուիրուած ցուցահանդէսին մէջ։

Գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը՝ Գահիրէ բնակող Արտաշէս Գարտաշեանէն ստացած է՝ անոր հաւաքածուին հետեւեալ արխիւային նիւթերը՝ Թլկատինցիէն, Արամ Անտոնեանէն, Վահան Մալէզեանէն եւ ուրիշներէ՝ հայ ազգային մշակութային գործիչ՝ Տիգրան Հաճնլեանի ուղարկուած քանի մը նամակներ, դերասանուհի Սիրանոյշի կենդանագիրը, ծննդեան վկայականը, Կոմիտասի, զօրավար Անդրանիկի, դերասան Երուանդ Երեմեանի եւ այլոց նկարները։

Ստացուած նիւթերը միացուած են Արտաշէս Գարտաշեանի, վերջերս կազմակերպուած արխիւային ֆոնտին։

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՍՈՒԱՆԻ ԲԱՐՁՐ ՋՐԱՄԲԱՐԻՆ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Ասուանի Բարձր Ջրամբարի շինութեան՝ գործնականօրէն մասնակցած են Երեւանի ելեկտրամեքենաշինական, Հոկտեմբերեանի հաստոցաշինական, Լենինականի դարբնոցա-մամլիչային սարքաւորումներու գործարանները, Կիրովականի քիմ-զոմբինատը եւ այլ ձեռնարկութիւններ։

Միայն այս տարուան առաջին եռամսեակին, Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւն ղրկուած են քանի մը տասնեակ դոն կրածրծմբիտ զարբիտ, մեծ քանակութեամբ յետադարձ փականներ, ելեկտրաշարժիչներ եւ այլ սարքաւորումներ։

Մխիթարեան Վարժարան — Աղեքսանդրիա

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եգիպտոսէն մեկնելուս առթիւ, Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ սրտագին շնորհակալութիւն կը յայտնեմ բոլոր մեր բարեկամներուն, բարերարներուն, համակիրներուն եւ մանաւանդ մեր սիրասուն աշակերտներուն եւ անոնց ազնիւ ծնողներուն, իրենցմէ ընդունած մեր բոլոր նիւթական ու բարոյական օժանդակութեանց համար։

Եթէ չկրցայ ձեզմէ իւրաքանչիւրին այցելել, ներողամիտ գտնուեցէք. նախ՝ ժամանակս չներեց, երկրորդ՝ չուզեցի յուզել եւ յուզուիլ...։

Քաջ եղէ՛ք, լաւ քրիստոնեաներ մնացէ՛ք, իրաւ Հայեր եղէ՛ք եւ միշտ պիտի յաջողիք կեանքին մէջ։

Ձեր բոլորին սէրն ու համակրանքը հետս կը տանիմ դէպի Վենետիկ-Սուրբ Ղազար կղզին, ուր կը հանգչին Մխիթար եւ իր յաջորդները եւ ուր այժմ կը գործեն Մխիթարի զաւակները ի փառս Աստուծոյ եւ մեր անմահ ու վերածնող Հայրենիքին։

Մնաք բարով սիրելիներ. դեռ կը հանդիպինք իրարու, քանի որ աշխարհը պզտիկցած է այսօր...

Սիրով ու կարօտով ողջունելով ձեզ մէկիկ մէկիկ,
Մնամ աղօթարար՝ Հ. ԱԻԵՏԻՔ ՎՐԴ. ԹԱԼԱԹԻՆԵԱՆ,
Վերջին Տեսուչ Մխիթարեանի

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ Ա. ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆԷՆ

ԱՆՑԵԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

ԱՌ ՊԱՐՈՅՐ Բ. ՔԷՉԵԱՆ

Այս շրջանին կը հրատարակուէր նաև, յանուն Ա. կարգին, Արմենակ Խելատուրեանի խմբագրապետութեամբ «Լուսատու», որուն աշխատակցած եմ կեղծանուններով։ Այս շրջանին վերջը «Մինծաղ» անունով ծաղրաթերթ մըն ալ երեւցաւ Սիմոն Կօչկարեանի խմբագրապետութեամբ։

Իսկ 1898–99 տարեշրջանին՝ Գ. կարգ կ'ըլլայի, և «Հաւաքածոյ»ն շարունակելու համար կարգադրութիւն մը կ'ըլլայ։ Ողբացեալ Վահան Զիրէքեան կը ստանձնէ գրելը, բայց միայն մէկ թիւ հանելէ յետոյ, կը հիւանդանայ և կը մեռնի։ Իսկ Բ. կարգին մէջ կը հրատարակուի «Վարժարան»ը, Արմենակ Խելատուրեանի ջանադրութեամբ, ուր կը գրեմ գրեթէ կանոնաւորապէս, շատ անգամ պատիւը վայելելով խմբագրական տեսնելու գրութիւններս։ Բայց ասով հանդերձ, կ'աշխատակցէի դպրոցէն դուրս ձեռնարկուած նմանօրինակ գործի մը, որուն ամենէն շատ գրողներէն մէկը եղայ։

1899ի դպրոցական տարեշրջանի վերջը ամէն բան կը լմննար. դպրոցը կը ձգէինք, իսկ միւս կողմէն անկարելի կ'ըլլար դպրոցէն դուրս կազմուածը շարունակել։

1899ի Նոյեմբեր 1ին Յակոբ Տէր-Յակոբեան կը ձեռնարկէ «Արօր»ի հրատարակութեան, փափաք յայտնելով որ ստանձնեմ խմբագրութիւնը՝ զոր ստանձնեցի, միշտ նախասիրած ըլլալով դըպրոցական գրասեղաններուն վրայ յղացուած խորհուրդները և ձեռնարկները, որոնք կատարեալ անուշութիւն մը ունին։ Այլեւս բուն տպագիր լրագրութեան մէջ յօդուածներ տուած ըլլալով, ձեռագիրին ալ ուժ տալ իրաւ է թէ աւելորդ էր, բայց մարդ շատ անգամ զգացումներ ունի, որոնց կը հպատակի առանց իր կամքին։ «Արօր»ի խմբագրութիւնը անոնցմէ էր, իսկ «Գեղօն»ի երեւումը, պարզապէս անձնական հաճոյք մը։

* * *

Գալով տպագիր առաջին հրատարակութեանս, անիկա ալ իր պատմութիւնն ունի, որ այս առթիւ կցել պէտք է նախորդին, զի ուղղակի արգասիքն է այն առաջինին, որուն մէջ ստացած յղկումս երկրորդին մէջ գործածելի է։

Կեդրոնականի երկրորդ կարգին, աւարտական քննութեան միջոցին է, այն է 1898 Յունիս 7ին, «Բիւզանդիոն» (493 թիւ) կը հրատարակէր «Հայրապետութիւն Հայոց» վերնագրով յօդուած մը Իզմիրէն, Սիմոն Տէր Գաւրիկեան ստորագրութեամբ։ Յօդուածագիրը կարգ մը հարցումներ կ'ընէ Արմաշու Միաբանութեան և Սալլաթեանց և Զամչեան ցուցակներուն տարբերութիւնը ի վեր հանելով, և անոնց լուսաբանութիւնը պահանջելով «կունծիկ աբեղայի չափ ձեռնհաս Զօրայէն»։ Յօդուածը աւարտելուս հետ մեկտեղ ինծի այնպէս թուեցաւ թէ այս հարցումներուն կրնայի պատասխանել, բայց բաւականէն աւելի կը վախնայի և ինծի այնպէս կուգար թէ լրագիրի մէջ գրելը ահագին դժուարութիւն ունի։ Ամբողջ կարծիքս գրի առի, աւրեցի, դարձեալ գրեցի և վերջապէս ամչնալով գիրքս (*) — մեկքս առաջուընէ լացի կարծեմ — բարեկամի մը աղաչեցի որ մաքուրի առնէ. պահարանին մէջ դրի մաքուրի առնուածը, և երեք հոգի՝ քննութեան համար դաս սորվելու հաւաքուած, լաստիկ գիրերով հասցէն ալ տպեցինք, և ուրիշի մը ձեռքով ղրկեցի։

Ա. օր՝ բան չկայ, և այսպէս երեք օր շարունակ և տնկէ յետոյ ա'լ յուսահատ, պիտի չհրատարակուի որոշումը տուի, և ինքնիրենս կը մեղադրէի անձս՝ յօդուած մը ղրկելու խենթութիւնը ունենալուս համար։

Վեցերորդ օրը (1893 Յունիս 15–27 Բշ., «Բիւզանդիոն» թիւ 500) յանկարծ, անակնկալի մը պէս, աչքիս զարկաւ վերնագիրը և յօդուածը՝ նոյնութեամբ. միայն ընտրած կեղծանունս փոխուած։ «Տառերու մէջէն գրութիւնս ուրիշ նշանակութիւն մը կ'առնէր, զոր ձեռագրիս մէջ չէի տեսած», ինչպէս կ'ըսէ Մալէզեան։

Եւ երբ այս տողերը կը գրեմ, կը կարդամ դարձեալ այս առաջին վախով և դողով գրած յօդուածս և կը խնդամ անոր վրայ։ Վախս նոյնիսկ գրութեանս մէջ ակներեւ է, զի նիւթին այնքան տէրը ըլլալէս ետք միեւնոյն խնդրին վրայ ուրիշ տեսակ գրել վիճակեցաւ ինծի դարձեալ և երբեք չկրցայ այն լեզուն գործածել, ինչ որ 1893ին գործածեր էի։ Յօդուածիս վերջին տողը նոյնիսկ այս վախը կը մատնէ։ «Աւելի հմտագոյնից կը թողում զմեզ լուսաբանել» կ'ըսեմ, մինչդեռ լուսաբանուելիք բան մը չկայ, այլ միայն փախուստի ճամբայ մը, որ ո՞վ գիտէ ինչ երկիւղով դրեր եմ հոդ։

Ասկէ յետոյ տպագիր ձեռնարկ դպրոցականութեանս մէջ չերեւաց, բացի հարցման մը պատասխանէն՝ ի «Բազմավէպ»։

Դպրոցէն յետոյ գրեցի «Սուրհանդակ»ի մէջ մէկու մը կարծեաց դէմ և ապա Կեդրոնականին պատճառաւ, դարձեալ հարցումի մը պատասխանը, որ պատճառ եղաւ յաջորդներուս, քանի որ «կրնաս գրել» ըսուեցաւ։ Իսկ թէ գրածներս ո՛ր աստիճան յաջող են և որչափ ձախող — ասոր աստիճանը աւելի հետաքրքրական է, որովհետեւ գրածներս մեծամասնաբար յօդուած ըլլալու տեղ՝ տրուած են ըստ ծանօթ բառախաղին և մեր ծանօթ բարեկամներուն ոմանց բանադատութեան — ինձ անիկա անլուծելի կը մնայ առայժմ և ապագան պիտի լուծէ այն հանելուկը։

* * *

Հիմա կը մնայ երկու խօսք ալ գրական դաստիարակութեանս վրայ խօսիլ, և ասով ուրկէ գալս և ուր երթալս բացատրել... առանց բան մը ձգելու ապագայ ուսումնասիրութեան մը... որ օր մը անշուշտ պիտի ընէք — այնպէս չէ՞ — վրաս։ Բայց ձանձրութիւն մի' առնէք, այդ հոգը ես ինքս կը կատարեմ, և ձեզի չեմ թողուր։

Գրական դաստիարակութեան առաջին օրօրանը տունը և երկրորդ հանգրուանը դպրոցն է, ուր այլեւս կը կազմուի մարդ և որոշ հակամիտութեամբ մը կը մեկնի անկէ։ Անոր համար՝ տնական միջավայրին նպաստաւոր ըլլալը խոստովանիլ հարկ կը զգամ։ Հայրըս և մայրս երբեք անոնցմէ չեն եղած որ դպրոցը աւելորդ նկատած ըլլան և «տղաս վարդապե՞տ պիտի ըլլայ», այնքան կարդալով« ըսած ըլլան։ Երբեք ես այս խօսքը չլսեցի կեանքիս մէջ, այլ ընդհակառակն միշտ կարդալու քաջալերութիւն, միշտ խրախոյս և նոյնիսկ... հարկ է խոստովանիլ՝ զոհողութիւն դպրոցը չձգելու համար 1890ին, ուր դժբախտաբար հայրս հիւանդ կ'ըլլայ. տունը կործանման դուռը հասած էր գործողի պակսելուն հետ միասին։ Գողութեան մըն ալ հետեւանօք՝ որ ըրած էր այն զոր խանութը ձգած էր։ Ու այս պարագաներուն տակ իսկ՝ կը յիշեմ թէ հայրս ահագին ընդդիմութիւն և մեծ դըժկամակութիւն ցոյց տուած է մեծ եղբայրս դպրոցը առանց աւարտելու գործի հանելու համար։ Ասիկա կը յայտնէ իր ուսման հանդէպ ունեցած սէրը, որուն վրայ ծանրանալ չեմ ուզեր հոս։ Իսկ միւս կողմէն բարեբախտ եղած եմ վայելելով տանը մէջ ներկայութիւնը անդրանիկի մը, համեմատաբար զարգացեալ, որ իմ նախաքայլերուս առաջնորդը եղած է, իր գրական արտադրութեանց ոճը և լեզուն, մինչեւ այսօր կը զգամ թէ կաղապարուած է վրաս, վասնզի շատ անգամ շարադրութիւններս գրելէ յետոյ երբ ինքն կը սրբագրէր, շատ մանրակրկիտ կերպով աչքէ կ'անցընէր և խիստ կերպով կը պատճառաբանէր իր սրբագրութիւնները, որոնցմէ օգտըւած՝ կը ներկայանայի դասատուիս։ Նոյնպէս ընթերցման — դասագիրքէս դուրս ըսել կ'ուզեմ — սէրը իրմով կը սկսի և իրմով կը զարգանայ։

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ

(Շար. 2)

*) Հիմա ատանկ բան հարցընող չկայ և վախնալն որ ըսեմ՝ ալ տեղը ելած է, անճանաչ և մէկ ձեռքէ ելածները իբրեւ յօդուած տրուած ատեն երբեք ամչնալու երեւոյթ չունիմ չիտակը. մէկը եթէ չընդունի, միւսը ողջ ըլլայ։ (Նոթ Ա. Ա.ի, երբ 22 տարեկան էր. Զ.)։

ԲԱԶՄԱԿՈՂՄԱՆԻ ԳՐԱԳԷՏ, ՔՆՆԱԴԱՏ ԵՒ ԳՈՐԾԻՉ

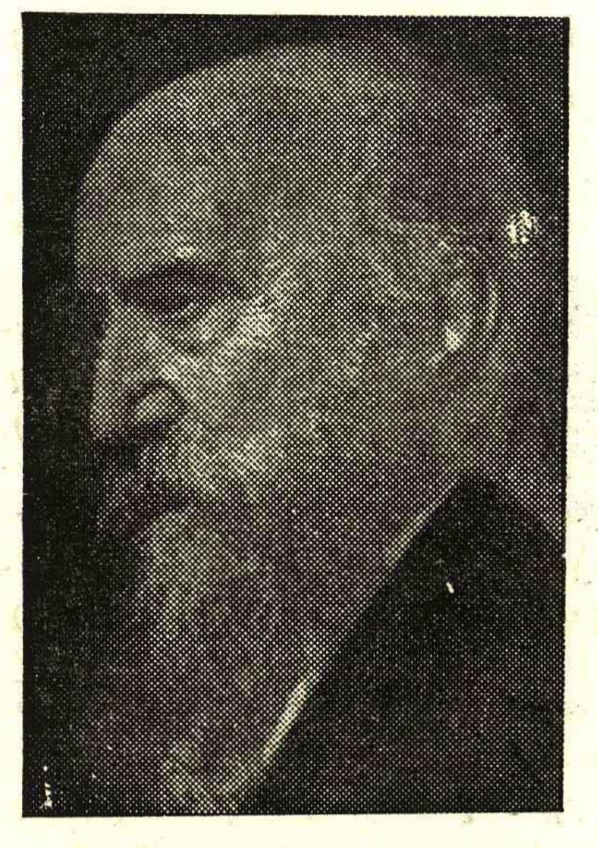
ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԸ

(ՄԱՀՈՒԱՆ Ժ. ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Տասը տարի առաջ, Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ, մենք կորսնցուցինք մեր ժողովուրդի ամենաընտիր զաւակներէն, անխոնջ, արի և բազմաշնորհ ռահվիրայ Արշակ Չօպանեանը։

Ան ծնած էր 1872 Յուլիս 15ին՝ Պոլսոյ Պէշիկթաշ արուարձանին մէջ։ Իր նախնական կրթութիւնը ստացած էր Պէշիկթաշի Մաքրուհեան Ազգային վարժարանին մէջ՝ ուր և սկսած է իր գրական փորձերը։ Հազիւ տասնեւերեք տարեկան էր երբ «Բուրաստան Մանկանց»ի մէջ լոյս տեսաւ իր վաղամեռիկ մօրը ձօնուած քերթուած մը, Կիրոյի «Լը Փըթի Սաւոյար» բանաստեղծութեան յանգաւոր թարգմանութիւնը և «Ոսկի Բաժակը» վերնագրուած ոտանաւոր պատմուածքը։

1887ին Չօպանեան մտաւ Ղալաթիոյ Կեդրոնական վարժարանը՝ ուր իբր ուսուցիչ ունեցաւ Մինաս Չերազը (տնօրէն և ուսուցիչ), Թովմաս Թէրզեանը, Եղիա Տեմիրճիպաշեանը, Մատթէոս Գարագաշեանը, Մաղաքիա Եպիսկ. Օրմանեանը, Գարեգին Ծ. Վրդ. Սրուանձտեանցը և Յարութիւն Մոստիչեանը (տնօրէն)։ Ասոնք խոր ազդեցութիւն գործեցին Չօպանեանի վրայ և քաջալերեցին զինք իր գրական և ազգային գործունէութեան առաջին քայլերուն մէջ։

Դեռ աշակերտ՝ աշխատակցեցաւ «Արեւելք»ի, նախ ֆրանսերէնէ թարգմանութիւններով, յետոյ 1888ին հրատարակելով («Արեւելք»ի մէջ՝ զոր կը խմբագրէին Արփիարեան և Բաշալեան) «Ադամայ վիշտը», բանաստեղծութիւն մը, նորավէպեր, «Մայր մը» և «Մեռելոց Բարեկենդանը» հեքեաթ մը, «Երկնքի Ճամբան», որուն ֆրանսերէն և գերմաներէն թարգմանութիւնները լոյս տեսան «Մերքիւր տը Ֆրանս»ի և Վիեննայի «Տի Ցայդ» պարբերաթերթերուն մէջ. նաև ֆանթէզիներու շարք մը, «Զորքոտանւոյ մը օրագիրը»։ Նոյն ատեն Արփիարեանի և Բաշալեանի «Մասիս» շաբաթաթերթին մէջ հրատարակեց արձակ քերթուածներ, «Երջանկութեան Աշխարհը» և «Հանդիպումը»։

Կեդրոնականէն շրջանաւարտ ըլլալէն ետք, Չօպանեան կը շարունակէ իր գրական գործունէութիւնը, երեւան բերելով միեւնոյն ատեն քննադատական հասուն տաղանդ մը։ «Արեւելք»ի մէջ արդէն հրատարակած էր «Օր. Ալիս»ի «Աղջկան մը Սիրտ»ին վրայ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը։ Թէնի, Լոթիի, Մոփասանի վրայ ուսումնասիրութիւններով կ'աշխատակցի Ա. Արփիարեանի և Յովհ. Շահնազարի «Հայրենիք»ին։ Նոյն ատեն կը գրէր նորավէպեր, արձակ և ոտանաւոր բանաստեղծութիւններ, պատկերներ և հեքեաթներ։

Շարունակելով հանդերձ իր գրական աշխատակցութիւնները «Հայրենիք»ի, «Արեւելք»ի և «Մասիս»ի (զոր այդ միջոցին կը հրատարակէին Գ. Զօհրապ և Հ. Ասատուր), մտաւ ուսուցչական ասպարէզը՝ իբր հայերէնի և գրականութեան դասատու, Կեդրոնականի նախակրթարանին, Գատըգիւղի և Սամաթիոյ Ազգ. վարժարաններուն մէջ, և Տիկին Մատաքեանի հաստատած կիրակնօրեայ դասընթացքներուն։ 1891ին Ա. Չօպանեան հրատարակեց իր առաջին գիրքը՝ «Արշալոյսի Ձայներ»։ Նոյն տարին լոյս ընծայեց նաև «Թուղթի Փառքը», փոքր վէպ մը և յաջորդ տարին բանաստեղծութեանց հաւաքածոյ մը՝ «Թրթռումներ»։ 1893ին թարգմանեց թատերգութիւն մը, քաղուած Ալֆոնս Տոտէի «Ֆրոմոն Ժէօն է Րիսլէր Էնէ» վէպէն, որ ներկայացուեցաւ ի նպաստ Աղքատախնամի, Գատըգիւղի թատրոնին մէջ։ Նոյն տարին ներկայացուեցաւ նաև Չօպանեանի ինքնագիր թատերգութիւնը, «Մութ Խաւեր», որ կը ներկայացնէր Պոլսական տիպարներ՝ իրապաշտ արուեստով մը և որ «Բամբասանք» տիտղոսով հրատարակուեցաւ 1952ին Փարիզի մէջ։

1893ի ամառը Արշակ Չօպանեան մեկնեցաւ Փարիզ, այցելեց նաև Լոնտոն, Պրիւքսել, Անվերս։ Առաջ տարաւ իր մտաւորական և գեղարուեստական ուսումնասիրութիւնները։ «Հայրենիք»ին ղրկեց յօդուածներու շարք մը, ունեցաւ տեսակցութիւններ հռչակաւոր գրողներու հետ, ինչպէս Զոլա, Տոտէ, Քոփէ, եւն.։ Այդ միջոցին Ժան Լորէն «Էքօ տը Փարի»ի մէջ հրատարակեց Չօպանեանի բանաստեղծութիւններէն «Երազ»ի ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, ներբողալից տողեր նուիրելով ա-

(Շար. տես էջ 4)

ՀԷՔԵԱԹ

Աստուած առաւ ափ մը լոյս,
Խառնեց անոր շիթ մը ցող,
Դրաւ հոն կայծ մը շանթէն,
Շաղուեց մատովն ըստեղծող.

Յետոյ, մասնիկ մ'առաւ փոխ
Աստղերուն լուռ նուագէն
Միսթիկ բոյրէն վարդերուն,
Զեփիւռին խոլ քրմայքէն,

Արշալոյսին ամօթխած
Շիկումէն ու խոր տրոփէն
Ծովուն սրտին, եւ նետեց
Այդ զանգուածին մէջ հրեղէն.

Ապա, դեռ հոն չփրչած
Իր կենսատու շունչը մեծ,
Գորովի մէջ թաթխեց զայն,
Խենթութիւնով համեմեց.

Օծեց կաթիլ մ'արցունքով
Ու վրան սրսկեց հեշտութիւն.
'Ի անձ ծրնաւ գողտր ու նուրբ.
Փոքրիկ էակ մը սիրուն:

Էակ մ'աղուոր ու մաքուր
Ինչպէս հրեշտակ մ'ոսկեհեր
Ու դեւի պէս անառակ
— Եւ այդ է'ակը սէրն էր:

Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ

ՑԵՂԻՆ ԿՈՉՈՒՄԸ

. . . .

Արդի րոպէին մեր ազգին առջեւ դրած էական պահանջներուն, կենսական պարտականութեանց շարքին մէջ կարեւորագոյններէն մին է՝ անտարակոյս մեր ազգային մշակոյթը ոչ միայն պահպանելու, այլ բարձրացնելու եւ ճոխացնելու պէտքն ու պարտքը: Ազգային գեղեցիկ գրականութիւն մը, արուեստ մը, գիտութեան մը ոգեւորիչ, հպարտացուցիչ գաղափարը մին է ամենամեծ, ամենազօրեղ ազդակներէն, որ կրնան արտասահմանի մեր նորահաս սերունդները Հայ պահել, զանոնք մղել իրենց ցեղը սիրելու եւ յարգելու, իրենց հայրենիքին ու ազգին ծառայելու մէջ իրական հաճոյք ու ինքնաբուխ պարտականութիւն զգալու:

Մշակոյթը հոգին իսկ է ազգերուն:

1929 Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԸ

(Շար. Գ. էջէն)

նոր։ Փարիզ գտնուած ատեն է որ Չօպանեան աւարտեց իր «Պետրոս Դուրեանի Կենսագրութիւնը», որ լոյս տեսաւ 1894ին, Թիֆլիսի մէջ։

1894ի աշնան, Չօպանեան վերադարձաւ Պոլիս և Կեդրոնականի մէջ սկսաւ աւանդել Գրականութեան պատմութիւնը. իրեն յանձնուեցաւ նաև Մեզպուրեան աղջ անց վարժարանի գրականութեան և զանազան մասնաւոր դասեր։ Միևնոյն տարին ան հիմնեց «Ծաղիկ» գրական պարբերաթերթը։ Հոս է որ առաւելապէս փայլեցան Զ. Եսայեան, Վ. Թէքէեան, Ռ. Զարդարեան, Ց. Մըրմըրեան։

«Ծաղիկ»ի մէջ լոյս տեսան Չօպանեանի կարեւոր ուսումնասիրութիւններէն մէկ քանին, Նարեկացիի, Պարոնեանի. Կոնքուռները, Միստիքականութեան, Հիւսիսի գրականութեանց, Փ. Քիյեառի բանաստեղծական գործին վրայ, ինչպէս և իր բանաստեղծական էջերէն շարք մը։

Փիէռ Քիյեառի միջոցաւ, Չօպանեան «Ռըվիւ Պլանշ»ին ղրկած և հրատարակել տուած էր թարգմանութիւնը Լաստիվերտացիի յուզիչ մէկ էջին, որ կը նկարագրէր Անիի անկումը՝ Քիյեառ «Մ. տը Ֆրանս»ի մէջ հրատարակած էր «Երկնքի Ճամբան» հեքեաթին թարգմանութիւնը և այս հանդէսին խմբագրութեան յանձնարարած էր անոր հեղինակը, որ 1895ին կրկին վերադարձաւ Փարիզ։ Այստեղ ան ունեցաւ նաև ազգային քաղաքական բեղուն գործունէութիւն։ Գրեց ֆրանսերէն գիրքեր, յօդուածներ, կատարեց բանախօսութիւններ, աշխատակցեցաւ ֆրանսացի գրողներու, ինչպէս Մորկան, Տումերկ, Մաքլէր, Պարպի, Ալթիար, եւն.։

1898 Նոյեմբերին Արշակ Չօպանեան հիմնեց իր անձնական հանդէսը՝ «Անահիտ», գրական, գեղարուեստական և քաղաքական ամսագիր ամսաթերթ մը։ «Անահիտ»ի հրատարակութիւնը տասներկու տարի տեւեց։ Անոր դադարումէն վերջ (1911) Չօպանեան աշխատակցեցաւ «Բիւզանդիոն»ի։ 1917–1919 խմբագրեց «Վերածնունդ» ամսաթերթը։ «Անահիտ» վերսկսաւ 1929ին և շարունակեցաւ մինչեւ 1952, երկար ընդհատումներով։

Չօպանեան հայերէնի թարգմանած է Ա. Ֆրանսի «Եպիկուրի Պարտէզը», Ա. տը Վինիի «Հատընտիր Քերթուածները», Կի տը Մօփասանի «Փոռ գոժ լա Մոռ» վէպը, Միւսէի «Իլ նը ֆօ ժիւրէ տը ռիէն» թատերախաղը և Պանվիլի «Կրէնկուառ»ը, վերջին երկուքը անտիպ մնացած են։

Իր տպագրեալ գործերն են.

«Նահապետ Քուչակի Դիւանը» (1902), «Քերթուածներ և Ճառեր» Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի (1904), «Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի Կեանքն ու Գործը (1907), «Քերթուածներու Հաւաքածոյ» (1908), «Նաղաշ Յովնաթան Աշուղը և Յովնաթանեան Նկարիչը» (1910), «Հայ էջեր» (1912), «Ծղու Հոգիներ» (1923), «Դէմքեր» Ա. (1925), «Հայրենի Քնար» (1925), «Մեր Գրականութիւնը» (1926), «Հայ Ազգը Մեռնող չէ» (1926), «Հատընտիր էջեր Քուչակեան Տաղաչափքէն» (1926), «Դէմքեր» Բ. (1929). 1929 Յունիսին հրատարակեց «Երկրաշարժը Արտասահմանի մէջ»։ («Պայքար օրաթերթին մէջ իր հրատարակած յօդուածները։) Ֆրանսերէն լեզուով հրատարակած է յօդուածներ և ուսումնասիրութիւններ «Ռըվիւ Պլանշ»ի, Ռըվիւ տէ Ռըվիւ»ի, «Մերքիւր տը Ֆրանս»ի և Տէ Ինթելէնճըն Մոնթհլի»ի մէջ։

Չօպանեանի հրատարակած ֆրանսերէն հատորները, ընդհանրապէս հայերէնէ թարգմանութիւններ, հետեւեալներն են. «Լէ Մասաքրը տ'Արմենի» (1896), Ժորժ Քլեմանսոյի յառաջաբանով. «Լ'Ասասինա տիւ փեռ Սալվաթոր», Քիյեառի յառաջաբանով. «Լ'Իսթուառ տը Զէյթուն» (1897), Վիքթոռ Պէռառի յառաջաբանով. «Փոէթ զ'Արմենիէն Անսիէն է Մոտերն» (1902), «Շան Փոփիւլէր Արմենիէն» Փօլ Ատանի յառաջաբանով. սոյն գործը ստացած է Ֆրանսական Ակադեմիայէն Լանկլուա մրցանակը. «Լէ Թրուվեր Արմենիէն» (1906), «Փոէմ» (1903), Փիէռ Քիյեառի ներածութեամբ. «Լա Փոսեսէ» (1910), Շիրվանզադէի «Ցաւագար»ին թարգմանութիւնը. «Լա Վի է լը Ռեվ» (1914), Էմիլ Վերհառնի յառաջաբանով. «Օֆրանտ փոէթիք ա լա Ֆրանս» (1917). «Լա Սէօրէթ Լուանթէն է օթըր Իսթուառ տ'Ընֆան» (1926), «Լը Փլիւ պէլ փաժ տը Ջիւանի». «Լա Ռոզըրէ տ'Արմենի» երեք հատորներ, 1918, 1923, 1929. «Վիքթոր Հիւկօ, Շաթօպրիան է Լամարթին տան լա Լիթերաթիւր Արմենիէն» (1935), Ֆերնան Կրէկի յառաջաբանով։ Ասոնցմէ զատ գրած է գրքոյկներ, ինչպէս «Լէ Քէսթիոն Արմենիէն» (1896), «Լ'Արմենի» Ա. Ֆրանսի յառաջաբանով, և յօդուածներ «Լ'էքլէր»ի, «Լ'Ալիանս Ֆրանսէզ»ի և «Լա Ռըվիւ տը Ժընև»ի մէջ։

Չօպանեանի բանաստեղծութիւններէն ոմանք թարգմանուած են նաև անգլերէնի, գերմաներէնի, ռուսերէնի, իտալերէնի դանիերէնի, յունարէնի և հունգարերէնի։ Անոր քերթուածները երգի վերածած են հայ թէ օտար երաժիշտներ։ Այս աշխատութիւններէն զատ, Չօպանեան կազմակերպած է հայերէն և ֆրանսերէն բազմաթիւ բանախօսութիւններ, խօսելով ի նպաստ հայկական դատին, կամ ներկայացնելով հայ գրականութիւնը և արուեստները, որոնցմէ են, «Հայ Ժողովուրդը, Իր Անցեալը, Իր Մշակոյթը, Իր Ապագան» 1913ին՝ «Սալ տէ զ'Աքըրիգիւլթէօր»ի մէջ, «Հայաստան Թրքական Լուծին Տակ» 1915ին՝ «Սոսիէթէ տը Ժէօկրաֆի»ի սրահին մէջ, «Ֆրանսա և Հայ Ժողովուրդը» 1916ին՝ Սալ Կավոյի մէջ, «Հայ Կինը», 1918ին։

Իր երեսունհինգամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանին տօնակատարութենէն յետոյ Ա. Չօպանեան 1926ին մեկնեցաւ Ամերիկա, ուր բազմաթիւ հայերէն բանախօսութիւններ և ֆրանսերէն դասախօսութիւններ կատարեց։ 1933ին Պուքրէշի մէջ տուաւ չորս բանախօսութիւններ։ 1934ին Պրիւքսէլ, Հայ Ուսանողական Միութեան հրաւէրով բանախօսութիւն մը կատարեց, հայ ժողովրդական բանաստեղծութեան վրայ։ Ասոնցմէ զատ Ա. Չօպանեան խօսք առած է հայ գրականութեան անունով, Վ. Հիւկոյի ծննդեան հարիւրամեակին «Հօթել տը Վիլ»ի մէջ, Պօտլէռի և Վերլէնի մահուան տարեդարձներուն, Փօլ Ֆոռի, Մերպոյի, Փօլ Ատանի ի պատիւ տրուած հացկերոյթներուն։

Իր բազմաթիւ ճամբորդութիւնները տոթիւ տուած են իրեն բանախօսելու հայ զանազան գաղութներու մէջ։ 1897ին վերջերը և 1898ի սկիզբը գնաց Վենետիկ։ Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումէն անմիջապէս ետք (1908) գնաց Պոլիս՝ ուրկէ հեռացած էր տասներկու տարիէ ի վեր և ուր մնաց երկու ամիս։ Յետոյ Շապին-Գարահիսարի և Մշոյ պատգամաւոր նշանակուեցաւ կաթողիկոսական ընտրութեանց համար և մեկնեցաւ Կովկաս։ Քիչ մը ատեն մնաց Էջմիածին, յետոյ անցաւ Թիֆլիս և Պագու, ուր մնաց երեք-չորս ամիս։ 1921ին, Ազգային Պատուիրակութեան կողմէ պաշտօնով գնաց Պէյրութ, ուրկէ անցաւ Կիլիկիա և հոն մնաց չորս ամիս։ 1933ին գնաց Էջմիածին, երբ Լիոնի շրջանի հայոց պատգամաւոր, կաթողիկոսական ընտրութեանց մասնակցելու և ընտրութենէն յետոյ ամիս մը Երեւան մնաց։

Փարիզ բնակութեան առաջին տարիներէն սկսեալ, Չօպանեան մասնակցած է շատ մը ազգային, մշակութային և բարեսիրական կազմակերպութիւններու։ Միշտ եղած է գործօն անդամ մը անոնց մէջ և յաճախ հիմնադիրներէն և նախաձեռնողներէն մէկը։ Ան գործակցեցաւ ֆրանսացի հայրենասէրներու առաջին խմբակցութեան՝ որ «Քոմիթէ Ֆրանքօ-Արմենիէն» անուան տակ գործեց 1897էն մինչև 1902։ Աջակցեցաւ Փարիզ հիմնուած «Հայ Հայրենասիրական Ընկերակցութեան»։ Ան «Հայ Մտաւորական Միութեան» հիմնադիրներէն եղած է, ինչպէս նաև անոր նախագահը։ Պարբերաբար և երկար ատեն դասախօսած է Փարիզի Հ.Բ.Ը.Մ.ի Ուսանողական Տան մէջ բնակող հայ սաներուն, հայոց գրականութեան մասին։

Ֆրանսական կառավարութիւնը, 1926ին վերջերը, Արշակ Չօպանեանին շնորհեց Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետի շքանշանը, ի վարձատրութիւն ֆրանսական մշակոյթին իր մատուցած ծառայութեանց։ Իսկ մօտ քսան հինգ տարի առաջ, ֆրանսացի անձնաւորութեանց դիմումին վրայ, ֆրանսական կառավարութիւնը Ա. Չօպանեանի նուիրեց Պատուոյ Լեգէոնի Սպայի շքանշանը («Ռոզէթ») ի վարձատրութիւն Գրականութեան մատուցած իր ծառայութեանց։ Պուքրէշ գտնուած միջոցին, Ռումէն կառավարութեան առաջարկով՝ թագաւորը իրեն շնորհեց «Ռումանիոյ Աստղ»ի Գոմանտէօրի Խաչը, հայ գրականութեան իր մատուցած ծառայութեանց համար։

Չօպանեան 1918ին ընկերակից անդամ ընդունուեցաւ, «Սոսիէթէ տէ Ժան տը Լէթըր տը Ֆրանս»ին, ներկայացուելով Հանրի տը Ռէնիէի և Վիքթոր Մարկըրիթի կողմէ։

Չօպանեան, իր «Ծաղիկ»ին, «Անահիտ»ին մէջ և ամենուրեք միշտ բարեկամ եղած է երիտասարդութեան և երիտասարդ գրողներուն ու օգնած է անոնց որ յառաջդիմեն։

1937ին, սովետահայ մտաւորականներու դէմ Բերիայի հալածանքներուն համար խստօրէն բողոքող մը եղած է, Վ. Թէքէեանին հետ։

Չօպանեան, 1951ին, Փարիզի մէջ ձեռնարկեց իր Ամբողջական Գործերուն հրատարակութեան, որ չէ ամբողջացած տակաւին։ Տօնուած է իր 25ամեայ, 35ամեայ, 50ամեայ և 65ամեայ յոբելեանը բոլոր գաղութներուն մէջ։ Վերջինը տօնուեցաւ նաև Գահիրէ, 1953ին, իր ներկայութեան, Իւըրթ Մեմորիըլ Հոլի մէջ, հովանաւորութեամբ երեք հոգևոր պետերու և մասնակցութեամբ բոլոր արուեստագէտներու և մտաւորականներու։ Կը նախագահէր Լօժէն Բաբազեան։

Տարի մը ետք, Փարիզի մէջ, փողոցը քալած ատեն, ինքնաշարժի արկածով մահացաւ Չօպանեան, իր անտիպ երկերը կարգի դնելով չհրատարակած ու խոր սուգի մատնեց հայ աշխարհը։

Աղասի Խանջեանի օրով Սովետ. Հայաստանի մէջ գնահատուած էր Չօպանեանի գործը։ Աւելի ուշ, Ս. Հայաստանի մտաւորականութիւնը վերադարձաւ իր գնահատութեան ու արժանաւոր կերպով պատուեց զինք՝ յետ մահու։

Հ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ ԽՐՈՒՇՉՈՎ ՏԻՊԱՐ ՏԱՆՏԻԿԻՆ ՄԸՆ Է

Արաբական «Էլ-Կիլ» (Սեբունդ) թերթին խմբագիրը տեսակցութիւն մը ունեցած էր, վարչապետ Խրուշչովի և իր տիկնոջ ԱՄՀ այցի օրերուն, անոնց ընկերացող ԱՀՄի Մոսկուայի դեսպան Մուրատ Ղալէպի տիկնոջ հետ, որ կը խօսի երեք օտար լեզուներ՝ կատարելապէս, անգլերէն, ֆրանսերէն և ռուսերէն։

Վարչապետ Խրուշչովի ընտանիքը տիպարն է ռուս ընտանիքին։ Ս. Միութեան լիտրին կինը՝ Տիկին Նինա Խրուշչովա կը խտացնէ իր մէջ բոլոր յատկանիշները սովետական քաղաքացուհիի։ Պարզ, համեստ, միշտ ժպտուն, Տիկին Նինա կատարեալ տանտիկին մըն է, որ ամէն բանէ առաջ կը հետաքրքրուի իր տան գործերով, հակակշռելով ամէն մանրամասնութիւն, ինչ որ ամէն գովասանքի արժանի է։ «Ամէն ինչ անոր կը պարտիմ» կը կրկնէ վարչապետը յաճախ։

Տիկիններ Աsէլ Նասեր եւ Խրուշչով շրջապատուած պաշտօնեաներու տիկիններէն։

Տիկին Ղալէպ, խօսելով սովետական կնոջ մասին, ըսած է, որ ան ամէն բանէ առաջ աշխատաւորուհի է, որ կը գործէ ամէն կարգի մարդերուն մէջ, ինչպէս դիւանագիտութիւնը, ճարտարարուեստ ու մասնագիտութիւնը։ Սակայն այս աշխատանքը արգելք մը չէ, որ սովետական կինը միևնոյն ատեն զբաղի իր առտնին կեանքով և տնտեսութեամբ։ Գործարաններուն և բոլոր հիմնարկներուն մէջ հաստատուած մանկամսուրները (սկսեալ մէկ ամսու երախաներէն) հնարաւորութիւն կուտան որ սովետական կինը ամբողջութեամբ նուիրուի իր աշխատանքին։

Պիտի հարցնէք ինծի, թէ սովետական կինը կը հեաևի՞ նորոյթի բնաշրջումին։ Անշուշտ թէ այո՛։ Ան նոյնիսկ ներկայ կ'ըլլայ նորոյթի ցուցադրութեանց, մանըքէններու տողանցքին, մանաւանդ Յուլիս և Օգոստոս ամիսներուն, որոնք լաւագոյններն են այնտեղ։

Տիկին Խրուշչովա տէրն է լայն զարգացման մը։ Ամուսնանալէն առաջ ան Համալսարանին մէջ կը դասաւանդէր քաղաքական գիտութիւններ, ինչ որ իրեն հնարաւորութիւն կուտայ օրուան խնդիրներուն մասին խոր ծանօթութիւններ ունենալու։

Տիկին Նինա այժմ կը զբաղի իր թոռներուն դաստիարակութեամբը՝ նոյն այն հոգածութեամբ, զոր կը յատկացնէր ամէն ինչի։

Սերտ կապեր կը միացնեն իրարու Խրուշչով ընտանիքին անդամները, կ'ըսէ դեսպանուհին։ Վեց տարեկան Իւանը, վարչապետին թոռը, կը նախընտրէ իր մեծ ծնողքին հետ ապրիլ Տաղայի գիւղական տան մէջ (40 քիլ. հեռու Մոսկուայէն), որուն տեսքը՝ շուրջի բնակարաններուն պէս պարզ է։

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Պատուարժան ու սիրելի խմբագրութիւն «Ջահակիր»ի
Գահիրէ

Ժամանակին ստացած եմ ձեր մէկ ազնիւ նամակը, որով կ'առաջարկէիք ինծի աջակցիլ ձեր շաբաթաթերթին։

Վարժարանս փակելու շրջանն էր և սիրտս կոտրած... չկրցայ պատասխանելու քաջութիւնն անգամ ունենալ։

Այսօր ահա Եգիպտոսէն մեկնելէս առաջ փափաքեցայ այդ տարրական պարտականութիւնս ալ կատարել և յայտնել ձեզի թէ ես ալ ձեզի հետ եմ որպէս գնահատող մը ձեր ազգանուէր գործին։

Քանի մը թիւեր անցան ձեռքս ձեր համակրելի թերթէն։ Կարդացի և հաւնեցայ անոնց մէջ թեւածող հայրենասիրական հոգիին։ Կը շնորհաւորեմ ձեզ ու կը մաղթեմ յաջողութիւն ու բարգաւաճանք։

Աստուած օրհնէ ձեզ և ձեր ազնուական գործը և տայ ձեր փափաքներուն լրումն։

Մնամ սիրով և առատ օրհնութեամբ
Հ. ԱԻԵՏԻՔ Վ. ԹԱԼԱԹԻՆԵԱՆ
Վերջին Տեսուչ Մխիթարեանի

ԵՂԻԱՅԵԱՆ ՍԱՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Եղիայեան Ուսումնական Հիմնադրամէն օգտուիլ փափաքող թեկնածուները կը հրաւիրուին գրաւորապէս դիմել Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարան, մինչև Յուլիսի վերջը, ներկայացնելով.—

ա.— Ծննդեան վկայագիր, առողջապահութեան նախ. բարութենէն տրուած.

բ.— Ուսումնական վկայական, լուսանկարուած օրինակ.

գ.— Դպրոցական վերջին տարեշրջանի ուսումնական վիճակացոյց.

դ.— Բարի վարուց վկայագիր վարժարանի տնօրէնէն.

ե.— Առողջական վկայագիր Ազգային Դարմանատունէն.

զ.— Երկու լուսանկար, անցագրի չափով.

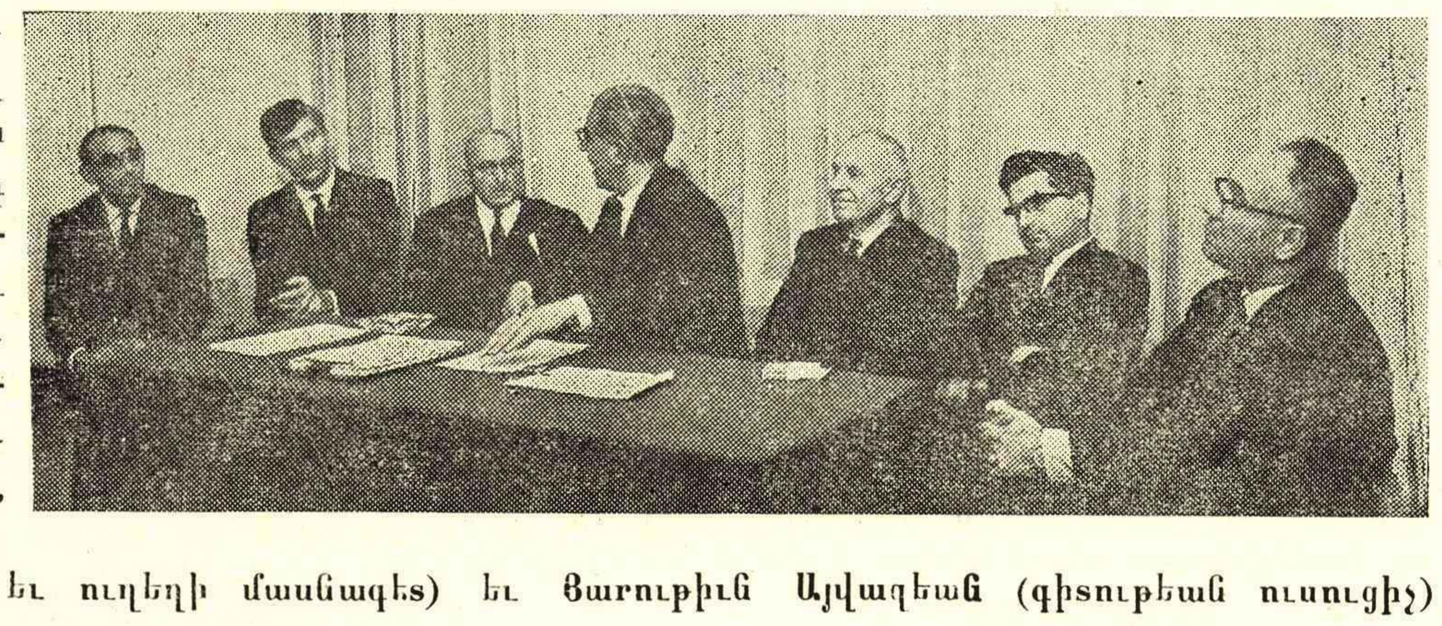
Թեկնածուները, իրենց դիմումնագրին մէջ պէտք է յիշեն այն Երկրորդական Վարժարանին կամ Համալսարանին անունը, ուր մտադրած են յաճախել, դպրոցական տարեկան ծախքերուն նախատեսութիւնը, հաշուելով՝ կրթաթոշակ, գիրք և գրենական պիտոյք, ինչպէս նաև ուսման տևողութիւնը։

Գահիրէի թեկնածուները պարտին անձամբ ներկայանալ, Եղիայեան Սանուց Յանձնախումբի քարտուղարութեան մօտ, լեցնելու համար յատուկ հարցարանը։

Սաներու ընտրութիւնը կը կատարուի համաձայն Եղիայեան Հիմնադրամի կանոնագրութեան։

ԼՈՆՏՈՆԻ "ՀԱՅ ՏՈՒՆ,,Ը

Հակառակ անոր, որ Եգիպտոսի մէջ կանոնաւորաբար կը ստացուին աշխարհի ամէն կողմը լոյս տեսնող գիրքերն ու թերթերը, և հակառակ անոր որ մեզի մօտիկ բարեկամներ ալ կան խնդրոյ առարկայ շրջանին մէջ, մենք չէինք գիտեր որ Լոնտոնի մէջ՝

Աուլիս Հայ Տան մէջ (Լոնտոն)·— Ձախէն աջ· ՊՊ Նիվել Գրիգորի (իրաւաբան), Դէնիս Ֆինինգ (հաշուակալ), Եդուարդ Պենլեան (Հայ Տան գլխաւոր բարերար եւ պարսկական զորգերու մասնագէտ), Արտաշէս Խաչատուրեան (մշակ. գործ. յանձնախումբի նախագահ եւ Լոնտոնի համայնքի յայտնի անձերէն մին), Գ. Թանրա (փաստաբան), Սիմոն Սիմոնեան (վիրաբոյժ եւ ուղեղի մասնագէտ) եւ Յարութիւն Այվազեան (գիտութեան ուսուցիչ)

չէնք գիտեր ո՛ր թուականին հիմնուած «Հայ Տուն»ը (որուն վարչութեան անդամներն են Տիարք Գալուստեան, Պենլեան, Մութաֆեան և Կիւրիւնլեան) ունի Մշակութային Գործունէութեանց Յանձնախումբ մը, որ հայկական ու մշակութային կեանք կը ստեղծէ այնտեղ:

Մեզի ղրկուած շրջաբերականներէ կը տեղեկանանք, որ Յանձնախումբին անդամներ են՝ Տիար Ա. Մ. Խաչատուրեան, Տիար Եդուարդ Գիւլբէկեան, Օր. Լուիզ Վարդուկեան (Մատենադարանապետ) և Տիար Յարութիւն Այվազեան:

Այս Յանձնախումբը, որ կ'երեւի երկու տարիէ ի վեր կը գործէ, 1963ի Սեպտեմբերին կազմակերպա՛ է երկու հաւաքոյթ,— գարգացուցիչ ասուլիս մը և վիճաբանական ժողով մը՝ ի մասին Սփիւռքի հայ գրողին:

Հոկտեմբերի մէջ՝ Թարգմանչաց Տօնի հանդէս մը և Երջանիկ Մըսըրեանի կողմէ ընթերցում Կոմիտաս Վարդապետի մասին:

Նոյեմբերի մէջ՝ Պէյրութի Իփէկեան Թատերախումբի անդամ Վարուժան Խըտըշեան խօսած է Արեւմտահայ թատրոնի մասին: Ապա Ժիրայր Ղարիպեան՝ Սփիւռքահայ գրողներուն մասին:

Դարձեալ Նոյեմբերի մէջ է որ տօնուած է Սայաթ Նովայի 250ամեակը, խօսած են Ներսէս Վարդապետ Պօղարեան և Րաֆֆի Արմէնեան:

Գեր. Պսակ Թումայեան Դեկտ. 8ին բանախօսած է Ներսէս Շնորհալիի 800ամեակին մասին:

1964ի Մայիսին ներկայացուած է «Մեսրոպ Մաշտոց» և այլ ժապաւէններ: Նաև՝ Լուիզ Վարդուկեանի և Յարութիւն Այվազեանի կազմակերպած հայկական երեկոյթը:

Յունիսի մէջ՝ Էրիք Ն. Տիրացու բանախօսած է «Քարիւղի ճարտարարուեստը և Միջին Արեւելքը» նիւթին շուրջ: Յետոյ՝ հայ ազգային երգերու ունկնդրութիւն, ղեկավարութեամբ Երջանիկ Մըսըրեանի:

Երկու ձեռնարկ կազմակերպուած է Յուլիսի մէջ. Լուիզ Վարդուկեան կը ներկայացնէ Վահան Թէքէեանը և իր բանաստեղծութիւնը, նախագահութեամբ Թումայեան Արքպ.ի: Ապա՝ Պր. Գ. Հ. Նահապետ (Սէնթ-Քաթերին Գոլէճէն) կը դասախօսէ՝ «Դաստիարակութիւնը՝ Արդիական ընկերութեան մը մէջ» նիւթին շուրջ:

Յատուկ յանձնախումբ մըն ալ կազմուած է Շէքսփիրի 400ամեակը տօնելու համար: Միւս կողմէ՝ յանձնախումբը իր շրջանակին մէջ կը տարածէ Սթուարթ Ե. Մանի «Հայ և Հնդեւրոպական» լեզուներու մասին չահեկան ուսումնասիրութիւնը (Լուզաք և Ընկ., Լոնտոն):

Հիմա որ Անգլիոյ հայ գաղութը ունեցաւ իր թերթը՝ «Արեգակ»ը, արտօնատիրութեամբ Պր. Հայկ Գ. Գալուստեանի, կը խորհինք թէ աւելի լայն տեղեկութիւններ պիտի ունենանք իրենց մասին:

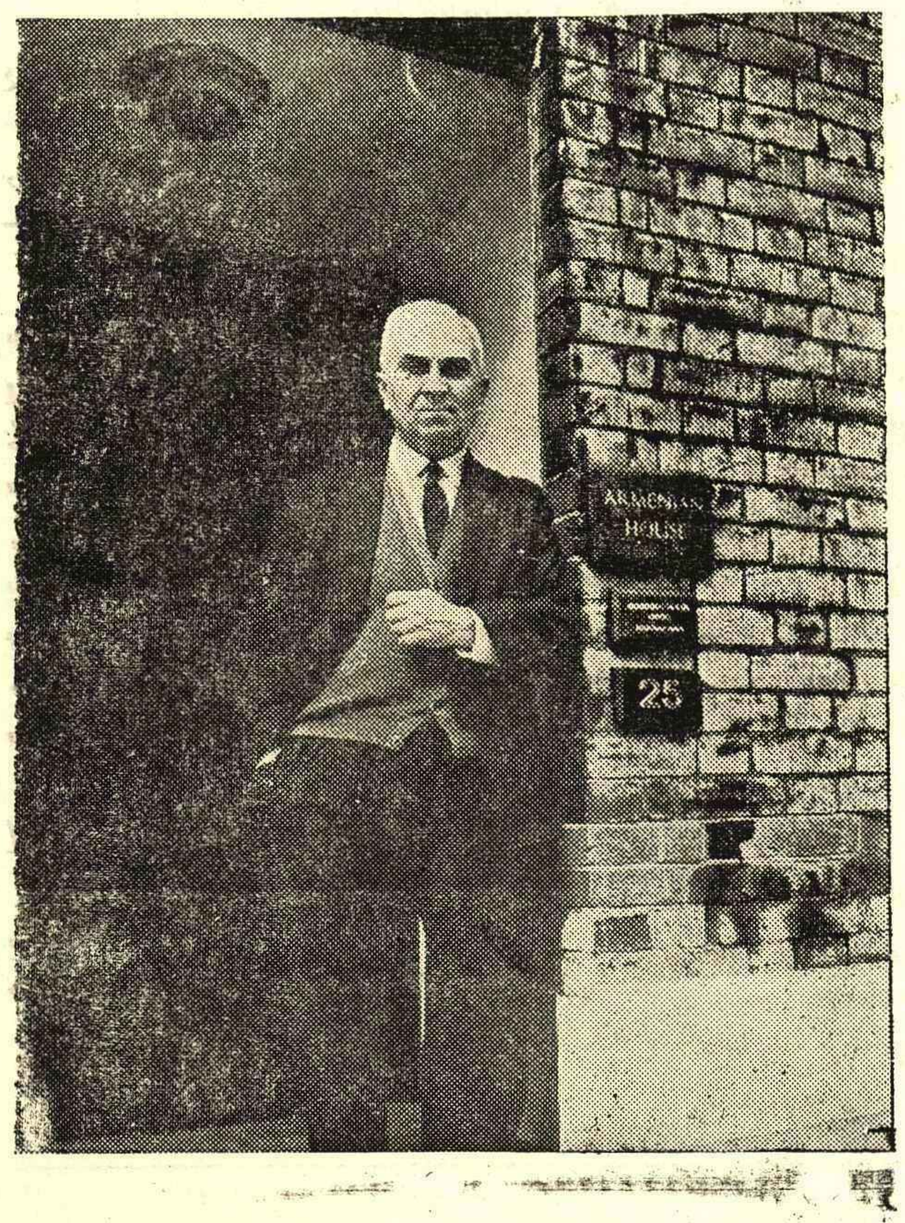
Տ.

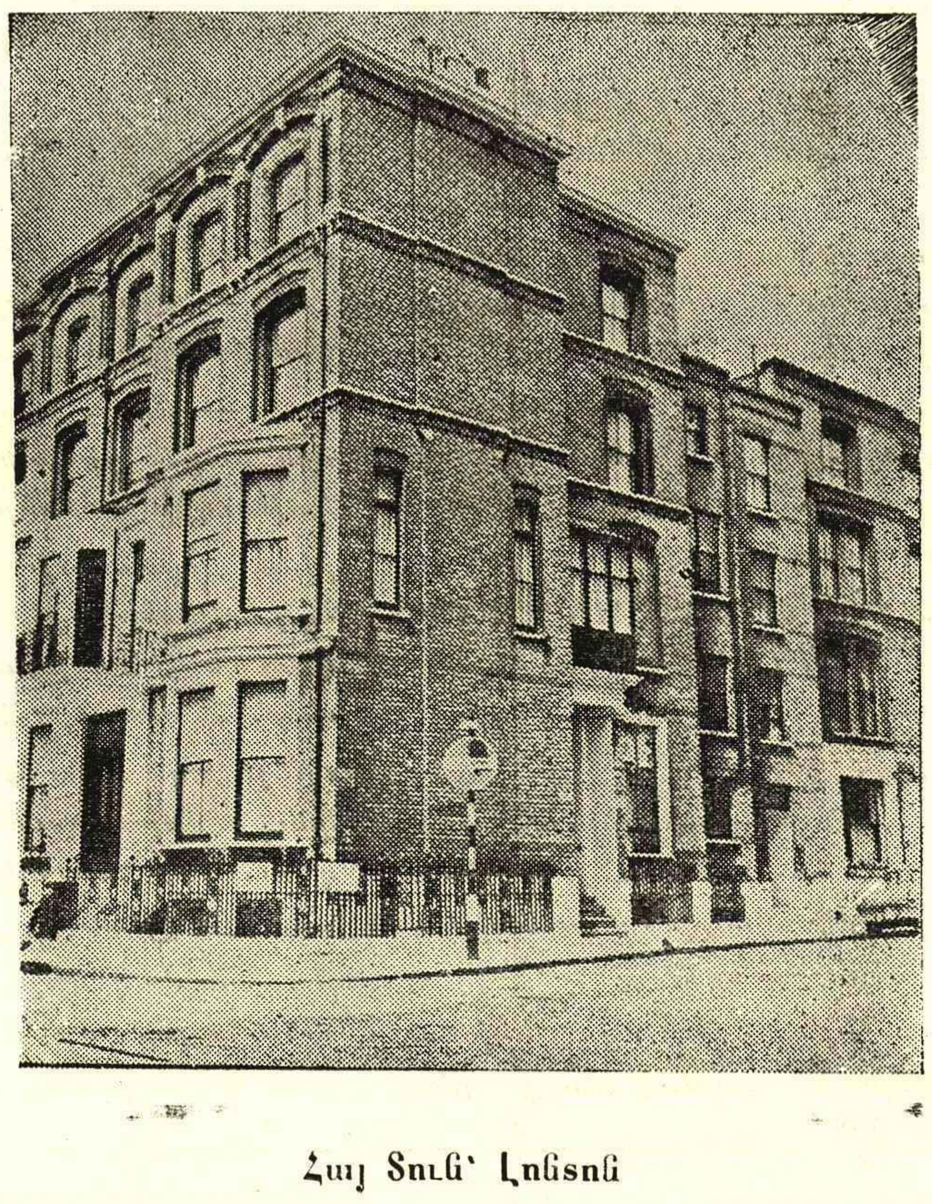
Լոնտոնի Հայ Տան փոքր գրադարանը·—Նստած՝ մշակութային գործունէութեանց յանձնախումբի քարտուղարը Պր. Եդուարդ Գիւլբէկեան:

Հայ Տան գրադարանապետ Օր. Լուիզ Վարդուկեան

Լոնտոնի Հայ Տան վերակացու Պր. Յակոբ Ս. Կիւրիւնլեան (հանրածանօթ ծաղրանկարիչ), Տան մուտքին:

Հայ Տուն՝ Լոնտոն

Սոյն պատկերները լուսանկարուած են Պր. Գառնիկ Աւետիսեանի կողմէ

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԿԸ ՆՊԱՍՏԷ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵՆՍՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Շարունակութիւն Ա· էջէն)

եւ դեռ ալ կ'աշխատին երկրին յառաջացման եւ վերելքին, ուրիշներու նախանձը գրգռելու աստիճան եւ հարեւաններուն զրգիռ ու խթան ըլլալու: Այդ թուականէն մինչեւ 1962ի կիսուն, հայրենիք գացողներ եղան բայց շատ քիչ, ուշադրութիւն չգրաւելու աստիճան: 1962էն սկսեալ ներգաղթը աւելի կանոնաւոր ձեւ առած է եւ պիտի շարունակուի ամէն տարի, յոյսնապէս եւ բնականոն գործ հայթայթուած: Պարսկաստանէն 31րդ խումբը մեկնած է, ըստ մեր լսած եւ կարդացած լուրերուն: Կիպրոսէն, Եգիպտոսէն եւ Յունաստանէն ալ ներգաղթողներ եղան — երկու հազար անձերէ աւելի: Այդ երկու տարուան մէջ ասկէ աւելի շատ ծնունդներ եղած են: Այս տարուան մէջ ալ ներգաղթ պիտի ըլլայ: Հայրենիքի բնակչութեան թիւը որքան շատնայ, հայութեան ոյժն ու քաջութիւնը այնքան կ'աւելնայ եւ աւելի կենսունակ, առողջ — մտքով ու սրտով — եւ լուսաւորեալ ու յառաջդիմական կը դառնայ:

Ինչ որ արտագաղթը, անցեալին համար բնական եղած էր եւ բռնադատական, ներկայիս ներգաղթը շատ աւելի բնական եւ կամաւոր է: Այն որ ազգասէր եւ մանաւանդ հայրենասէր է, ան կը ներգաղթէ, հայրենիքը շէնցնելու, հայրենիքին զօ ացման ու զարգացման սատար հանդիսանալու: «Դէպի Երկիր» խօսքը իր իրականացման հունին մէջ մտած է եւ օր ըստ օրէ կը ծաւալի ու շատ տեղեր եւ մտքեր կը գրաւէ:

Ներգաղթը կը նպաստէ ազգային կենսունակութեան: Հայը չմեռաւ, այլ կ'ապրի եւ ալ պիտի ապրի: Բայց ո՞վ պիտի ապրեցնէ, եւ ի՞նչպէս: Հայուն կենսունակութեան սատար պիտի ըլլան դուն ու ես, ամէն մէկ անհատ, իբր հաւաքականութիւն միասնականութեան ոգիով հրահրուած ու զօրանականացած: Ատոր համար եւ ազգային կեանքին գոյատեւման համար ներգաղթը պիտի քաջալերենք, ներգաղթողներուն համար պիտի հրճուինք, շուտ եւ շատ մեկնիլ ուզողներուն առջեւ ոչ թէ խոչընդոտ եւ արգելք պիտի յարուցանենք, այլ միջոց պիտի գտնենք եւ դիւրութիւններ պիտի ընծայենք եւ մանաւանդ մեր ներքին ազգային զգացման ու յուզումներուն եւ հայրենասիրական թռիչքներուն թեւեր առնել պիտի տանք որ «Դէպի Երկիր» իրականութիւնը աւելի հաստատուն եւ զօրաւոր ըլլայ եւ հայրենիքին հայ բնակչութիւնը աւելի խանդավառուի, երկուստեք ներդաշնակութեան, համերաշխութեան եւ միասնականութեան կապերը աւելի զօրեպընդուին եւ զիրար հասկնալով իրարու թեւ ու թիկունք ըլլանք, պաշտպան եւ զօ ավիգ, որպէսզի Հրանդ Հրահանին իմաստալից խօսքը աւելի զրգիռ ու խթան ըլլայ— «Ինչ որ տեսաք՝ մեր վրէժի իրաւ յաստուկ ձեւն է Օսմանեան Թուրքիայէն»:

Թուրք դ՚ապանը բաց է, նաեւ· «իսկ ամենամեծ ստրկութիւնը թողուցին հասարակ մարդիկ, որոնք մեզ ընդունեցին շատ ջերմօրէն»:

Հայաստանը կանգուն է հիմա եւ կանգուն պիտի մնայ. շինուած է եւ դեռ ալ կը շինուի եւ շատ շատերուն ապա ... ման ու հիմնամանչման առարկայ պիտի ըլլայ:

Արեւմտեան պետութիւնները քաջալերեցին հայկական արտագաղթը եւ դեռ ալ կը քաջալերեն, իսկ Ռուսիան քաջալերեց ներգաղթը եւ դեռ ալ կը քաջալերէ:

Ինչո՞ւ ներգաղթ. նախ՝ Սովետ Հայաստանը մեր բովանդակ հայրենիքին մի մասն է: Հայը հոն ապաստան կ'առնէ եւ կը ստեղծագործէ: Ամէն մարզի մէջ անոնք կը յառաջդիմեն եւ դեռ ալ պիտի յառաջդիմեն:

Երկրորդ. անցեալին մէջ ուսման եւ գիտութեան կեդրոնը Արեւմտեան Եւրոպան էր եւ Միացեալ Նահանգները՝ ամէնուն համար ամէն պատեհութիւն կար: Ներկայիս Արեւելքն ալ ուսման եւ գիտութեան կեդրոն դարձաւ: Տգիտութեան կեդրոն եղող Ռուսիան, այսօր գիտութեան կեդրոն է: Երբ Մ. Նահանգները ատոմական եւ ջրածնային ռումբ ունին, Ռուսիան ալ ունի, ըստ ամերիկեան գիտնականներու վկայութեան: Երբ մերինները միջոցին մէջ թռչեցին ու շրջապտոյտ ունեցան, անոնք աւելիով: Ատոմական ռումբերու — մասնակի դադրեցման համար ալ մօտերս դաշնագիր կնքեցին — Ռուսիան, Անգլիան եւ Միացեալ Նահանգները, ինչպէս ամէնուն ծանօթ է:

Այս երկու մեծ պետութիւնները թէ իրարու թշնամի եւ թէ բարեկամ են: Ամէն մէկը իր ուրոյն վարչաձեւը ունի եւ իր ժողովուրդին կը սատարէ ապրուստի մակարդակը բարձրացնելու, գիտութեան մէջ յառաջդիմելու, պատեհութիւններ ալ կը ստեղծէ որ ամէն անհատ զարգանայ եւ իր տաղանդն ու ձիրքը, կարողութիւնն ու ոյժը ի սպաս դրուի երկրին բարօրութեան եւ բարգաւաճման:

Երրորդ· Հայաստանի ներկայ համալսարանը իր զանազան ճիւղերովը կը մրցի Արեւմուտքի համալսարաններուն հետ, ինչպէս նաեւ Մ. Նահանգներու, ըստ բազմաթիւ վկաներու, հայ եւ օտար, ապա նախակրթարաններ, բարձրագոյն վարժարաններ եւ գոլէճներ երկրին ամէն կողմը բացուած են աշակերտներուն ուսում, ծանօթութիւն, հմտութիւն, գիտական պաշար եւ բարեկրթութիւն տալու, այլ բառով, բոլորն ալ դաստիարակելու:

Ուրեմն, ներգաղթին ո՛չ թէ հակառակինք, խոչընդոտենք զայն, բամբասենք, այլ ալ աւելի քաջալերենք, տարածենք, խանդավառութիւն ստեղծենք ամէնուն մէջ:

Կ'արժէ հոս մէջբերում ընել Յովհաննէս Շիրազի պատգամէն՝ Սփիւռքի հայ երիտասարդութեան ուղղուած (տարեցները լռելեայն կ'իմացուին Ց. Կ.):

«Հայեր բոլոր երկիրների, միացէք:

«Իմ ճակատագրակից պանդուխտ հայուհիներ եւ հայեր, մենաքափառ զազան է՝ ով ազգասէր չէ, միայն որկոր եւ որովայն է՝ ով հայրենասէր չէ, ով մօր կաթն է մոռանում, շան ծիծ է ծծել...: Իմ սուրբ արիւնակիցներ· Սփիւռքի՝ յատկապէս երիտասարդութիւն, հոգեւին սեղմում եմ ձեզ սրտիս սրտեն, համբուրում եմ ձեր հայկական չաղաւտուած ոգիները եւ գլուխը ի բուն մտաշխարհիս մէջ աղօթում եմ, որ միշտ ու հանապազ հայ մնաք՝ մինչեւ ողջ ազգի խմբուիլը մեծ հայի՝ Մասիսի շուրջը...

«Այժմ, այս դաժան դարում ամէն մի հայ մի Մաշտոց պիտի լինի... մեր ճակատագիրն է ազգահաւաքը՝ մեր բոլոր ազատ ու բոլոր անազատ հողերի վրայ, ամէն ազգի փրկութիւնն իր մէջ միայն, իր հաւաքականի մէջ է եւ իր յաւերժը. այդպէս էլ հայ ազգինը: Վեհափառ խաղաղութեան մեծ վէրքն է հայերիս ցրուածութիւնը, այս իսկ պատճառով զոռում եմ — բոլոր երկիրներում ցրուած հայեր՝ միացէ՛ք...»:

«ՆՈՐ ՀԱՅԸՆ»

ԾԱՂԻԿ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

16 ՅՈՒԼԻՍ 1964

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՄՈՀԱՄԷՏ ՁԷՅԹՈՒՆ ԿԸ ՏԻՐԱՆԱՅ ԻՏԱԼԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԲԱԺԱԿԻՆ

Իտալիոյ կազմակերպած Գափրի-Նափոլի լուղորդութեան մրցաշարքին մաս կազմեցին 13 երկիրներ և ԱՄՀը ներկայացաւ իր երեք լաւագոյն լողորդներով՝ Ապտէլ Լաթիֆ Ապու Հէյֆ, Մոհամատ Զէյթուն և Նապիլ Շազլի:

Առաջին երկուքը միշտ բարձր պահած են ԱՄՀի անունը միջազգային լուղորդութեան մրցաշարքերուն:

Գափրի-Նափոլի մրցաշարքին բաւական դժուարութենէ ետք Մոհամէտ Զէյթուն խլեց առաջնութիւնը 3րդ անգամն ըլլալով և տիրացաւ վերջնականապէս Իտալիոյ Անթոնիօ նախագահի բաժակին:

Ապտէլ Լաթիֆ Ապու Հէյֆ այս մրցաշարքին Բ.ը հանդիսացաւ շատ պզտիկ տարբերութեամբ մը և քանի մը ամիս առաջ ալ առաջին հանդիսացաւ Մ. Նահանգներու կազմակերպած Միսիսիփիի մրցաշարքին:

Գալով Նապիլ Նազլիին ան ալ իր պատուաբեր տեղը գրաւեց և ստացաւ արժանի նուէրը:

Ուրեմն, կը շնորհաւորենք մեր երկրորդ հայրենիքը ներկայացնող այս մարզիկները:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԹՈՔԻՈՅԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԻՆ

Միաց. Նահանգներու Նիւ Պրանզուիք քաղաքի Ռութկըրզ համալսարանի մեծ սթատին մէջ կազմակերպուած էր նախապատրաստական մրցումներ՝ պատրաստելու Թոքիոյի Ողիմպիականին: Այս մրցումներուն՝ լաւ արդիւնքներ ձեռք բերին 1) Ռոպըրթ Հէյզ, 10 երկվ.էն 100 մեթրը: 2) Գար 200 մեթրը վազեց 20.1 երկվ.էն: 3) Ատոլֆ Փլումպէրգ, որ աշխարհի 400 մ. ախոյեանն է՝ 44 երկվ. այս անգամ վազեց 47 երկվ.էն, որովհետև վիրաւորուած էր:

Իսկ գալով մէկ քայլ հեռաւորութեան՝ Ռալֆ Պոսթոն կը յաջողի ցատկել 8 մեթր 29, ինչ որ մեծ սպառնալիք մըն է մեր Տէր Յովհաննէսեանի մրցանիշին: Յովհաննէսեան, աշխարհի ախոյեանն է՝ 8 մեթր 31 սմ.ով:

Վ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՊՐ. ՊԱՐԳԵՒ ՇԽՐՏՄԵԱՆ

ՕՐ. ԳԻ ՍԹԸՆԻ ԳԱՐԼ ՀԷՆՍԸՆ

Ամուսնացեալք

Պէյրութ 12-7-64

Մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները նորապսակ ամոլին եւ իրենց ծնողաց:

ԱՐՇԱԿ ՋՕՊԱՆԵԱՆԸ

(Շար. Ա. էջէն)

տղաքն ու աղջիկները և արցունքը աչքին, արտասանեց բառ առ բառ յապաւուած մասը: Իր հազարաւոր գրածներուն մէջէն յիշեց այն կարճ հատուածը՝ որ սկիզբէն գրեր էր այնտեղ՝ լուսաւոր տողերու մէջ՝ որպէսզի ապրի՛ն յաւիտեան...: Ինք մեր ամենէն աւելի ծիսապաշտ, պահպանողական — չեմ ըսեր աւելորդապաշտ կամ յետադիմական — օրերուն՝ երբ Մա՛րդ չէր համարձակեր աշխարհի անարդարութեան դէմ ձայն բարձրացնել, Ջօպանեան բուռն կերպով բողոքեր էր Երկինքի անունով մարդոց ձեռքով կատարուած անիրաւ, ոճրագործ շահագործումին դէմ, երբ անօթի տղեկը իր հիւանդ մայրը փրկելու համար եկեղեցիին ժամ վառելիք գրամով հաց գնելու և փորը կշտացնելու ոճիրը կը գործէր ու իբր պատիժ իր այդ արարքին՝ տուն վերադարձին մեռած կը գտնէր մայրը: Ջանց առնըւած բառերը՝ տղուն բերնէն իսկ բուռն բողոք մըն էր Աստուծոյ դէմ. բարի և անմեղ մարդկութեան հոգիէն պոռթկում մը՝ չարաչահութիւն ընող, շահագործող՝ կարգերու դէմ...:

Այդ օր՝ աւելի՛ լաւ ճանչցայ, ա՛լ աւելի խորունկ սիրով սիրեցի Արշակ Ջօպանեանը:

12-6-1964

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ - ԳԱՀԻՐԷ

Շաբաթ, 25 Յուլիս 1964, երեկոյեան ժամը 9.30ին

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ 12 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ԽՐԱԽՃԱՆՔ-ՃԱՇԿԵՐՈՅԹ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

ՍՐԱՀԻՍ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ԸՆՏԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ

ՄՈՒՏՔ ԵՒ ՃԱՇ Ե.Դ.50

Կը խնդրուի անխաւ սեղանները ապահովել

ՍԱՀԻ ՋՈՎՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ Է

◻ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ ◻

Շաբաթ, 18 Յուլիս 1964, կ. ե. ժամը 8ին

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յուլիս ամսուան մէջ ծնած պատանի անդամներուն

ՀԱՃԵԼԻ ՍԱՂԵՐ ԵՒ ՊԱՐ

Բոլոր պատանի անդամներն ու ընկերները սիրով կը հրաւիրուին:

ՀՐԱՒԷՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Ընթերցասրահի բոլոր անդամ-անդամուհիները կը հրաւիրուին բացառիկ ընդհանուր ժողովի, Երկուշաբթի, 20 Յուլիս 1964, երեկոյեան ժամը 9ին, Սրահիս մէջ:

ՕՐԱԿԱՐԳ

Քննութիւն և վաւերացում Սրահիս Նոր Ծրագիր-Կանոնագրին, ըստ 1964 տարուան թիւ 32 օրէնքին:

Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Նիւթերու առատութեան պատճառով՝ Տոքթ. Մերճանեանի «Բերնի Խնամքը» յօդուածին շարունակութիւնը կը մնայ յաջորդ թիւին:

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ

Քննիչ Ռիչար Միլվերն, ոճրային գիւանի պետը, հերակլեան կազմով Իրլանտացի մըն էր. կարմիր այտերով և սպիտակ մազերով: Լաւ սնած և հանգիստ կեանք մը վարած, քաղցրաբարոյ ծերուկի մը երեւոյթն ունէր: Այսուհանդերձ, ամէն անոնք որ իր հրամանին տակ կ'աշխատէին, գիտէին թէ այս երևութական անհոգութեամբ ծանօթ մարդը, շատ սուր իմացականութեան տէր մէկն էր, շատ յաճախ անխնայ և գրեթէ միշտ զայ ացկոտ բնաւորութեամբ:

Երբ այդ օրը կէսօրէն վերջ ժամը 5ին տեղակալ Թրեսին եկաւ իրեն ներկայացնելու իր տեղեկագիրը, քննիչը թիկնաթոռին մէջ տեղաւորուելով, սրունքները իրարու վրայ նետեց և խոժոռ դէմքով գինքը դիտելով՝

— Ի՞նչ եղաւ, ի՞նչ եղրա՛կացութեան յանգեցաք տեսնենք, հարցուց տեղակալին:

— Մեր քննութիւնները փայլուն արդիւնք մը չունեցան, պարոն քննիչ:

— Ահաւասի՛կ յուսահատական պատասխան մը:

— Հովարտ Գավուրի դիակը չտեսած, կը կարծէի թէ խնդիրը արդէն լուծուած է:

— Հը՞. այո՛... այս առաւօտ ըսիք արդէն:

— Տրամաբանական տեսակէտ մըն էր պարզածս:

Կը կարծէի թէ երիտասարդ Գավուրի, Լիւֆպերին սպաննելէն յետոյ փորձած է փախչիլ: Բայց խելքը կորսնցնելով նախընտրած է անձնասպան ըլլալ, քան թէ ձերբակալուիլ: Այսուհանդերձ, խնդիր չէ. լա՛ւ եղած է որ ըսպանուած է,

— Բայց ձեր տեսակէտը հիմ չունի: Պէտք է շարունակենք և խորացնենք մեր քննութիւնները: Գիտէ՛ք անշուշտ թէ Գավուրենց տունը գող մտած է.

Թրեսի անակնկալի եկաւ: Այս եղելութիւնը, որուն անծանօթ էր ինք, չանթահարիչ տպաւորութիւն մը գործեց վրան:

Քննիչը շարունակեց.

— Ժամ մը առաջ, դէպքը ինծի տեղեկագրողը եղաւ մեր Գանեսթէրը: Գավուրի տան վարչուհին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ի մօտերը, առաջին յարկէն ոտնաձայներ լսած է: Այդ ժամուն տունը մարդ չկար, բացի ձեր երիտասարդ բարեկամ Ռոժէ Նիվելը, որ Գավուրենց գացած էր և գրադարանի սրահին մէջ անոնց վերադարձին կը սպասէր: Տան վարչուհին և ինք, միասնաբար, տունը տակն ու վրայ ըրին և բան չգտան, միայն բաց պատուհան մը տեսան: Յետոյ Նիվէլ մառան կ'իջնէ, համոզուելու համար թէ տան դռները ամուր փակուա՞ծ են թէ ո՛չ, և թէ ուեւէ մէկը ներս մուտք գործա՞ծ է: Բայց նիգերն ու փականքները չարժած կը գտնէ: Դէպքը իսկոյն կը տեղեկացնեն թաղամասի պահականոցին:

Անմիջապէս, Գանեսթէր, դէպքին վայրը փութաց, բայց նոր և տարբեր բան մը չտեսաւ: Ահաւասի՛կ խորհրդածութեան ուրիշ նիւթ մը քեզի, Թրե՛սի:

Տեղակալին զարմանքը դիմագարձութեան փոխուեցաւ.

— Այս եղածներէն բան չեմ հասկնար պր. քննիչ. միայն թէ, որ կողմ ալ դառնալու ըլլամ, սա Նիվելին կը հանդիպիմ:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

— Ես ալ չգիտեմ... երբ անցեալ գիշեր հաստատուեցաւ թէ ոստիկանութեան ժամանումէն առաջ, ոճիրին վայրը գացած էր, փափաքեցայ զինքը ձերբակալել. բայց օրիորդ Գավուր իրեն հետն էր. որով չէի կրնար մէկը բռնել և միւսը ազատ ձգել: Իսկ եթէ դատաւորին աղջիկն ալ ծակը նետէի, առանց իր յանցապարտութեանը մասին անժխտելի ապացոյցներ ունենալու, կասկած չկայ թէ, այսօր, առաւօտուն, ամբողջ քաղաքն ու պետական վարչութիւնը փողով և թմբուկով, մեր գլուխները պիտի պահանջէին: Մնաց որ Նիվելի և Օր. Գավուրի յայտարարութիւններն ալ իրարու հետ կը համաձայնէին. իսկ ես չէի կրնար անոնց այլուրութիւնը կասկածի ենթարկել:

Քննիչ Միլվերն, մեղմօրէն սուլելով, գոչեց.

— Անցեալ գիշերուան դէպքերը մէկ կողմ թողունք և հիմա, Հովարտ Գավուրի սպանութեան խնդրով զբաղինք:

— Գիտեմ թէ այդ երիտասարդը ինքնաշարժով Բարք բերուած է, ըսաւ անմիջապէս Թրեսի: Դիակը ճամբու եզերքին, թաւուտքի մը մէջէն գտնուած է: Ոճրագործները, երբ ճամբան ամայի գտած են, ինքնաշարժէն դուրս նետած են զայն և ճամբանին շարունակած:

— Սքանչելի՛ բան. այժմ կանկսթերներու բարքերը մուտք կը գործեն մեր քաղքենիներու մօտ... ինքնաշարժը տեսնող եղած չէ՞...

— Ո՛չ ոք.

— Օրէնսգէտ բժիշկին կարծիքն ի՞նչ է:

— Անձնասպանութեան հաւանականութիւն չի տեսներ: Գնդակը, ճիշդ ու ճիշդ ձախ բազուկին ետևը մտնելով, շիտակ սրտին մէջ մխրճուած է: Ատրճանակը Գավուրի վրայ պարպուած է: Զմռնամ ըսելու թէ գնդակը դիակէն հանուելով հո՛ս պիտի բերուի:

— Այդ ալ բան մըն է, յարեց քննիչը ջղայնացած:

Տեղակալը պահ մը վարանում ցոյց տալէ վերջ, շարունակեց.

— Կ'ենթադրեմ թէ զինքը սպաննեցին, վասնզի բաւական բան գիտցած ըլլալու էր...

— Լիւֆպերի սպանութեան կ'ակնարկէք, ա՞յնպէս չէ:

— Այո՛, պարոն քննիչ. ըսպանեալին գրպանէն գտնուած երկաթուղիի տոմսերը, մեզի տարօրինակ պատմութիւն մը կ'ընեն: Այդ տոմսերէն մին, Նիւ Եորքէն գնուած է Մոնրէալ երթալու համար. և օգտագործուած է երէկ, մինչև Ալպանի: Միւսը, որ տակաւին գործածուած չէ, Ալպանիէն գնուած է, Շիքակոյի համար:

— Հետեւաբար, կը կարծէք թէ, անցեալ գիշեր Գավուր անհետանալով, մինչև Ալպանի գացած է և այնտեղ ալ, վերադառնալու որոշում տուած: Մէկը, որ հաւանաբար Լիւֆպերի սպաննիչը ըլլալու է, վախնալով որ կը մատնըւի, իր դէմը ելած և զինքը սպանած է, որպէսզի ճշմարտութիւնը չյայտնուի: Ըսելիքդ այս չէ՞:

— Կատարելապէ՛ս:

— Իսկ տունէն ի՞նչ կ'ըսեն:

— Գրեթէ ոչինչ. Գավուրի կինը ծայր աստիճան ջղայնոտ վիճակ մը ունի: Կը յայտարարէ թէ, ո՛չ մէկ բացատրութիւն տալու ի վիճակի է:

— Իսկ դատաւո՞րը:

— Ուրիշ յուսախաբութիւն մըն ալ այդ կողմէն, բացագանչեց Թրեսի: Հայր ու աղջիկ սպուշ դարձած, կ'ըսեն թէ դէպքին մասին բան չեն գիտեր: Այն աստիճան գերագրգիռ վիճակ մը ունէին որ, իրենցմէ ո՛չ մէկ տեղեկութիւն յաջողեցայ քաղել: Քիչ վերջ դարձեալ պիտի երթամ զիրենք տեսնելու:

Վայրկեան մը ամբողջ, քննիչ Միլվերն, աչքերը կազամարին վրայ սեւեռած մնաց: Եւ յանկարծ, թիկնաթոռին մէջ շտկուելով, կըտրուկ կերպով մը ըսաւ.

— Ձեր ուղեգիծը բացայայտ է: Եթէ կրնաք ջանացէք իմանալ թէ Հովարտ ի՞նչպէս գործածած է իր ժամանակը... և որո՞ւ հետ տեսնուած...: Նախընտրելի է որ, այս պրպտումը իր բարեկամներուն մօտ կատարէք, մանաւանդ անոնց մօտ, որոնք կառք ալ ունին. հասկցէ՛ք նաև թէ այս առաւօտ ի՞նչ կ'ընէին:

Տեղակալը անախորժ կերպով մը ժպտեցաւ.

— Այդ պարտականութիւնը արդէն իմ մարդոցս յանձնարարած եմ:

(31)

Պատասխանատու ծնօրէն-խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՓԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԿՈԲ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՍՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՔԱՍՈՒՆԻ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ և ԳՐԻԳՈՐ ՊԱԼՃՄԱՃԵԱՆ — Թատրոնական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴԻՆԷՀ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓՓԵԼԵԱՆ — Ծաղրանկարի բաժին.— ԺԱՔԼԻՆ Ծ[illegible].— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՅՈՒՆԿԵԱՆ — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նազլի» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՓԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— [illegible], Հեռ. 915013 — [illegible] — [illegible] Խմբագրութեան եւ Վարչութեան.— 21, Խ[illegible] Փողոց - Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — [illegible]

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 37 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒԼԻՍ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌՈՒԲԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٣٧ – الخميس ٢٣ يوليـــة ١٩٦٤

ՈՂՋՈՅՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ 12ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԱՄԵԱԿԸ

Յուլիս 23։

Կը տօնենք տասներկուերորդ տարեդարձը այն հրաշալի դէպքին, որ կը կոչուի Յեղափոխութիւն, նաեւ ա՛յս երկրին մէջ, ուր իշխած էին, անյիշատակ դարերէ ի վեր, օտարներ կամ օտարածիններ, առանց առիթ տալու որ երկրին զաւակը, հողին բուն տէրը, պահ մը իսկ տիրանայ ու տիրէ անոր։

Դարեր եւ դարեր, բնիկ հարազատ ժողովուրդը, ոչ միայն չէր կրցած տէրն ըլլալ իր հողին, այլեւ չէր կրցած տէրն ըլլալ ինքն իրեն, իր ճակատագրին, իր ապագային։

Եգիպտացին, որ արաբ էր այլեւս, իր մահմետական եւ քրիստոնեայ բաժանումներովը, մի՛շտ գերիշխուած եղաւ յափշտակիչներէ, բարբարոսներէ, գաղութարարներէ, կայսերապաշտներէ եւ օտարածին ինքնակալներէ։

Այս երկրին տիրեցին, փոխն ի փոխ, Հռոմայեցին, Յոյնը, Տաճիկը, Ալպանացին, Ֆրանսացին, Բրիտանացին եւ այլն։

Մի՞թէ եգիպտացի արաբը զու՞րկ էր ազատութեան եւ անկախութեան զգացումներէն ու գաղափարներէն։ Անզգա՞յ էր Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան բերած գեղեցիկ սկզբունքներուն եւ իրականութեանց առջեւ։ Անընդունա՞կ էր հերոսական արարքներու եւ վսեմ նուիրականութեանց կատարուելիք զոհողութեանց։

Ո՛չ։

Եգիպտացին ո՛չ զուրկ էր գաղափարականութենէ, ո՛չ անզգայ էր եւ ո՛չ ալ անընդունակ՝ յառաջդիմականութեան։ Ան տենը անգամ մը ան գլուխ կը ցցէր... բայց բռնակալ իշխողը կը ճզմէր այդ բարձրացող գլուխը, հարուածով մը՝ կէս կամ աւելի դար կրկին հեռացնելով յեղափոխութիւնը։

Ահմէտ Օրապի զօրավարին ըմբոստութեամբը՝ 1881ին, սկսաւ աւելի յստակ ձեւ ու կերպարանք ստանալ արաբական յեղափոխականութիւնը։ Փշրուեցաւ Օրապիականութիւնը, բայց չմեռաւ, չկորաւ...։ Մոհամմէտ Ֆարիտ, Մուստաֆա Քամէլ ծաղկեցուցին, արգասաւորեցին էլ–Աֆղանիի գաղափարները ու մենք ունեցանք Սաատ Զաղլուլը, արաբ յեղափոխականներու արիագոյն եւ ամենէն խորամիտ լիտրը, որ 1919ի յեղափոխական շարժումով՝ կրցաւ, գէթ թուղթի վրայ, ապահովել այս երկրին ազատութիւնն ու անկախութիւնը, որ աւելի ուշ վերածուեցաւ ներքին ինքնավարութեան մը։

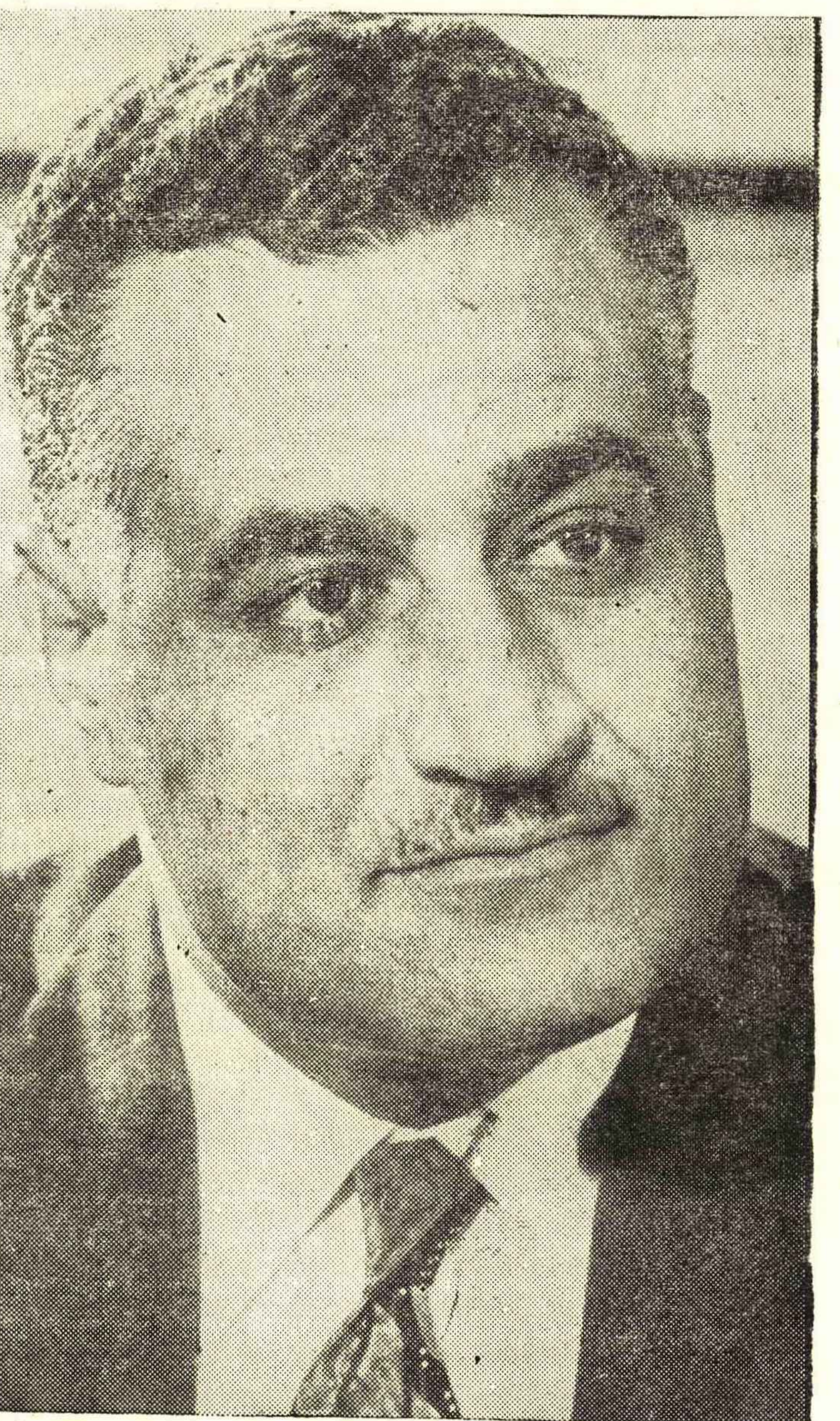
Վերահաստատուեցաւ «փոխարքայ»ութիւնը, որ սկսած էր Խըտիւութեամբ, այս անգամ «թագաւորութիւն» պիտակով եւ ալպանացի վեհապետի մը պարտադրումովը։ Ֆուատ Ա. եւ անոր յաջորդող իր որդին՝ տխրահռչակ Ֆարուք, անունով եգիպտացի, բայց սիրտով տաճիկներ էին, քուիզլինկները տիրող կայսերապաշտներուն, գործիք՝ գաղութարարներուն։

Արաբ ժողովուրդին պարտադրուած թագաւորութիւնը կը շահագործէր երկիրը, կը կեղեքէր ժողովուրդը իր հաշուոյն եւ ի հաշիւ իր տիրոջ՝ միջազգային դրամատիրութեան։ Արաբ գիւղացին եւ բանւորը՝ իսկութեան մէջ կատարեալ ճորտ էին։

1952 Յունուար 26ին տեղի ունեցաւ ահռելի հրդեհ մը այս երկրի մայրաքաղաքին ու քաղաքներուն մէջ։ Ասիկա ապացոյցն էր 1948ի պաղեստինեան պատերազմին աւրուած զէնքեր գնող եւ երկրին զաւակները մահուան առաջնորդող, ապա՝ թղթախաղի եւ անառակութեան ճամբով երկիրը տնտեսապէս քանդող արքայականութեան վերջնական այլասերումին ու փտումին։ Անհրաժեշտ էր նժդրակել։

Եւ ահա՛, տասնըմէկ արի զինուորականներ, «Ազատ Սպաներ» անունով, երդումով կը կապուին իրարու՝ փրկելու իրենց հայրենիքը։ 1952 Յուլիս 23ին սկսաւ փրկարար բանակին յառաջխաղացումը դէպի արքայական պալատը, եւ գրեթէ առանց արիւնահեղութեան՝

(Շար. տես էջ 5)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ՆԱԽԱԳԱՀ ԿԱՄԱԼԻՆ

Նեղոսի Հովտի որդի հարազատ,
Աննկուն կորովով, քաջութեամբ արդար,
Հիմնադիրն եղար, կերտիչը ճարտար,
Նոր Եգիպտոսին՝ վերջապէս ազատ:

Քանդեցիր հիմէն լուծը դարաւոր
Բռնակալութեան հին արեւելեան,
Խզեցիր նոյնպէս ժանգոտած շղթան
Գաղթապետութեան՝ այնքան նենգաւոր։

Ապահովեցիր այս երկրին օրհնեալ,
Դիրք մը ապահով, վերելք փառաւոր,
Ու ժողովրդին կեանք մը պատուաւոր,
Հաւասարութեան խունկովը օծեալ:

Բիւրաւոր հայեր հէք, հալածական
Գտած ապահով, բարի ապաստան,
Այս երկրին մէջ յոյժ ասպնջական
Կը մաղթեն սրտանց ու ԱՄՀ յաւիտեան

Ապրի. բարձրանայ, մնայ անսասան,
Նախագահովն իր մեծ, ազատարար,
Անսայթաք քալէ ճամբէն այս երկար,
Դարաշրջանին նոր եւ աննրման:

ՏՈՔԹ. ՇԱՀՆԱԶԱՐ ՈՐԲՈՒՆԻ

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ԳԵՐԱՍՏԻՃԱՆ Բ. ԺՈՂՈՎԸ

Երկուշաբթի, 21 Յուլիս 1964ին վերջացաւ Ափրիկեան Գերաստիճան Բ. Ժողովը, որ իր նիստերը սկսած էր Գահիրէի մէջ, Յուլիս 17ին, մասնակցութեամբ ափրիկեան 33 ազատ պետութեանց նախագահներուն, վեհապետներուն եւ բարձր ներկայացուցիչներուն։ Տրուեցան 23 կարեւոր որոշումներ, որոնց մէջ կան հետեւեալները.—

Տարեկան մէկ ժողով գումարել, Ափրիկեան Միութեան Կազմակերպութեան կեդրոն դարձնել Ատիս Ապեպան, Օրէնսգէտներու Յանձնախումբ կազմել, Փրոթոքոլ տալ Հաշտարար Յանձնախումբին, դատապարտել ցեղային խտրականութիւնը եւ պայքարիլ Փորթուկալի եւ Հարաւ. Ափրիկէի գաղութարարութեան դէմ, ազատել քաղ. բանտարկեալները, պայքարիլ Ռոտեզիոյ սպիտակամորթ իշխանութեան դէմ, Անգլիան մղել՝ պատրաստելու Ռոտեզիոյ սահմանադրութիւնը, կազմել կրթամշակութային յանձնախումբ, տնտեսաընկերային յանձնախումբ, սնունդի եւ առողջ. յանձնախումբ, գիտական–գեղարուեստ. յանձնախումբ, պաշտպն. յանձնախումբ, օրէնսգէտներու յանձնախումբ եւ փոխադրթ. յանձնախումբ։ Ընդունուեցան Նախագահ Նասէրի գործնկ. առաջարկները՝ յեղ. պատասխանատուութեանց մասին։ Յաջորդ ժողովը՝ Ղանայի մայրաքաղաք Ագրայի մէջ, 1965 Սեպտ.ին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱՊԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒՄԸ

Յուլիս 25ին Երեւանում տեղի ունեցաւ Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի հիմնադիր համաժողովը, որին մասնակցում էին հանրապետութեան՝ սովետական, արհմիութենական, երիտասարդական կազմակերպութիւնների, ստեղծագործական միութիւնների, արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների ներկայացուցիչներ, գիտութեան եւ մշակոյթի գործիչներ:

Նախաձեռնող խմբի դիմումի մէջ, որը հրապարակեց բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանը, ասուած է.

Պատմական հանգամանքների բերումով հայ ժողովրդի մի զգալի հատուածը մինչեւ այսօր ցրւում է հայրենիքի սահմաններից դուրս: Արտասահմանեան բազմաթիւ երկիրներում բնակութիւն հաստատած հայ աշխատաւորական զանգուածները Հայաստանում սովետական իշխանութեան հաստատման առաջին իսկ օրուանից անհուն կարօտով երազել ու երազում են այն օրուայ մասին, երբ կը կարողանան վերադառնալ հայրենիք, վերջնական հանգրուան գտնել Սովետական Հայաստանում, իրենց ուժն ու եռանդը նուիրաբերել հայրենիքի է՛լ աւելի բարգաւաճման գործին:

Ինչպէս Ն. Ս. Խրուշչովն ասաց Սովետական Հայաստանի 40-ամեակին նուիրուած հանդիսաւոր նիստում, «Սովետական Սոցիալիստական Հայաստանն այժմ այն կենտրոնն է, մագնիսը, որն իրեն է ձգում հայ ժողովրդի լաւագոյն դուստրերին ու որդիներին»:

Սովետական Հայաստանի գոյութեան 44 տարիների ընթացքում բազում հայրենադարձ կարաւաններ են հանգրուանել ծաղկող մայր հայրենիքում: Մեր կառավարութիւնը հնարաւոր ամէն բան արել եւ անում է մայր հողից բռնութեամբ կտրուած մեր եղբայրների ու քոյրերի երազները իրականութիւն դարձնելու համար:

Օտար ափերում ապրող ու մաքառող մէկուկէս միլիոն մեր հայրենակիցները ձգտում են է՛լ աւելի ընդլայնել բարեկամական ու մշակութային կապերը հայրենիքի՝ Սովետական Հայաստանի աշխատաւորութեան, մտաւորականների, երիտասարդութեան հետ, հնարաւորին չափ շատ բան իմանալ մեր նուաճումների, մեր առօրեայի մասին, որպէսզի կարողանան դիմագրաւել այն ահաւոր, ամենօրեայ վտանգը, որ կոչւում է ուծացում:

Մինչեւ այժմ սփիւռքահայ բազմաթիւ կազմակերպութիւններ, ինչպէս նաեւ գիտութեան, մշակոյթի, արուեստի տարբեր բնագաւառների գործիչներ հայրենիքի հետ շփւում էին Արտասահմանեան Երկրների հետ Բարեկամութեան եւ Մշակութային Կապի Հայկական Ընկերութեան միջոցով: Ընկերութիւն զգալի աշխատանք է կատարել սփիւռքահայ աշխատաւորական զանգուածներին, մտաւորականութեան հարիւրաւոր ներկայացուցիչներին, երիտասարդութեանը եւ աճող սերնդին մայր հայրենիքի՝ Սովետական Հայաստանի բազմահարուստ առօրեային ծանօթացնելու, ինչպէս նաեւ արտասահմանի հայութեան կեանքը մեր հանրապետութեան լայն հասարակայնութեանը ներկայացնելու ուղղութեամբ:

Հանրապետութեան հասարակական, արհմիութենական, մշակութային, գիտական, արտադրական, ուսումնական եւ երիտասարդական կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչներից կազմուած նախաձեռնող խումբը սփիւռքահայութեան հետ կապերն ամրապնդելու եւ զարգացնելու նպատակով առաջարկում է ստեղծել հասարակական մի նոր կազմակերպութիւն, որն աւելի նպատակասլաց ու կազմակերպուած ձեւով իրականացնի կապերն արտասահմանում ապրող մեր հայրենակիցների հետ:

Առաջին ելոյթը ունեցաւ նկարիչ Մարտիրոս Սարեանը:

— Ես ամբողջ սրտով պաշտպանում եմ սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէ ստեղծելու գաղափարը,— ասաց նա: Մեր ժողովուրդը, որը դարեր շարունակ շատ տառապանքներ եւ զրկանքներ է կրել, այժմ ունի վերածնուած հայրենիք, որ աննախընթաց ծաղկման է հասել: Մեր հիասքանչ իրականութեան մասին պէտք է իմանայ ամբողջ սփիւռքահայութիւնը:

Ծայրագոյն Պատրիարք, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Առաջինը, որը վերջին տարիներս եղել է սփիւռքահայ գրեթէ բոլոր գաղութներում, իր ելոյթում ասաց.

— Ես ամենուրէք զգում էի հայերի խոր սէրն ու եղբայրական զգացմունքները իրենց հայրենիքի նկատմամբ: Նրանք ցանկանում են որքան կարելի է շատ բան իմանալ Սովետական Հայաստանի մասին, նրա ամենօրեայ կեանքի մասին: Թող նորաստեղծ կոմիտէն օգնի մեր սփիւռքահայ եղբայրներին ու քոյրերին յագեցնելու իրենց ծարաւն ու հարցասիրութիւնը: Մենք բոլորս պէտք է ձգտենք կարելւոյն չափ աւելի լրիւ ու կատարեալ դարձնելու մեր կապերը սփիւռքահայ գաղութներու հետ, որպէսզի արտասահմանի հայերին անխզելիօրէն կապենք իրենց հնադարեան հողի, ժողովրդի, նրա մայր հայրենիք Սովետական Հայաստանի հետ:

Գրող Նայիրի Զարեանը նշեց, որ կոմիտէն իր աշխատանքում զգալի տեղ պէտք է յատկացնի նաեւ հանրապետութեան հասարակայնութեանը մեր հայրենակիցների կեանքին ու գործունէութեանը ծանօթացնելուն: Մենք պէտք է աւելի յաճախ հրատարակենք սփիւռքահայ գրողների լաւագոյն ստեղծագործութիւնները:

Լրագրող, անհատական թոշակառու Պատրիկ Սելեանը իր ելոյթում նշեց, որ կոմիտէի ստեղծումը նոր հանգրուան կը լինի սփիւռքահայ գաղութների հետ բարեկամական ու մշակութային կապերի հետագայ ամրապնդման գործում:

Հանրապետութեան Գիտութիւնների Ակադեմիայի թղթակից-անդամ, Մատենադարանի տնօրէն Լեւոն Խաչիկեանն ասաց, որ վերջին տարիներս Հայաստան են այցելել հազարաւոր հայեր ԱՄՆից, Լատինական Ամերիկայից, Ֆրանսայից, Իրանից եւ այլ երկրներից: Նրանք իրենց աչքերով տեսել են այն հսկայական վերափոխութիւնները, որոնք հանրապետութիւնում տեղի են ունեցել պատմական կարճ ժամանակում: Իրենց հերթին հանրապետութեան շատ գիտնականներ, գրողներ, նկարիչներ, կոմպոզիտորներ մեկնել են արտասահման եւ հանդիպումներ ունեցել այնտեղ ապրող հայերի հետ:

Լիբանանից հայրենիք վերադարձած գրող Գեղամ Սեւանը պատմեց սիրոյ այն զգացմունքների մասին, որ տածում են սփիւռքահայերը դէպի իրենց հայրենիքը: Նա ասաց նաեւ, որ Հայաստանի նուաճումների ցուցադրման գործում մեծ նշանակութիւն ունեցան մշակոյթի գործիչների, մարզիկների ուղեւորութիւնները արտասահմանեան երկրներ:

Համաժողովում ելոյթ ունեցաւ արտասահմանեան հայրենակիցների հետ մշակութային կապի սովետական կոմիտէի նախագահ Մ. Վ. Մալեանը:

Այնուհետեւ համաժողովը հաստատեց կոմիտէի կանոնադրութիւնը, ընտրեց կոմիտէ, որի կազմի մէջ մտան հանրապետութեան գիտութեան եւ մշակոյթի գործիչներ, հասարակական, արհմիութենական եւ երիտասարդական կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչներ, արդիւնաբերութեան եւ գիւղատնտեսութեան աշխատողներ:

* * *

Տեղի ունեցաւ Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի առաջին ժողովը:

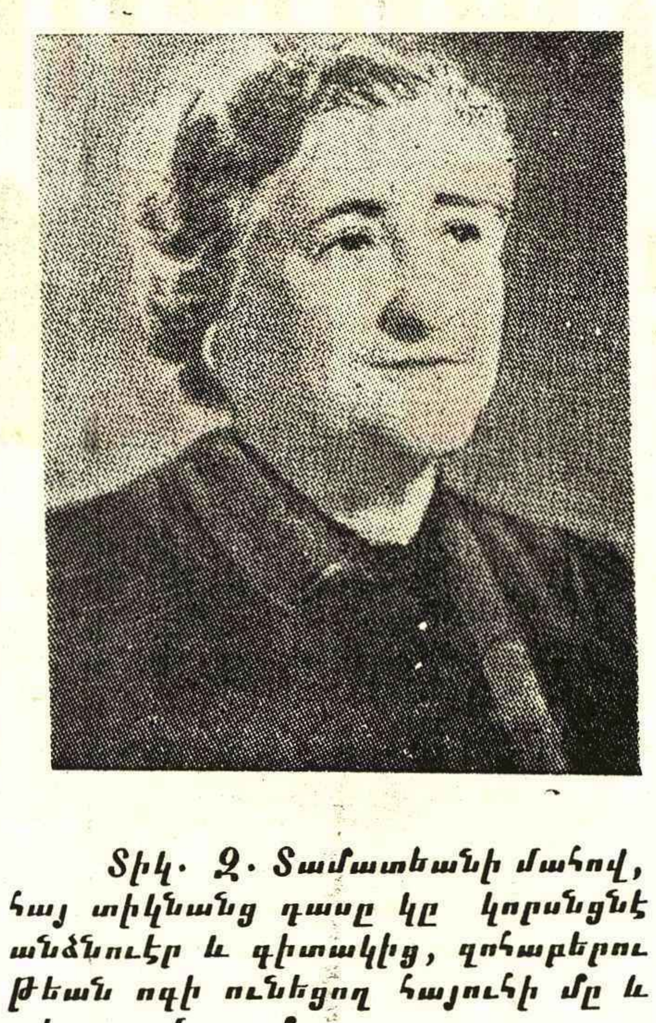
Կոմիտէի նախագահ ընտրուեցաւ Վ. Համազասպեան: (ՀԳԳ)

«ՋԱՀԱԿԻՐ».— Կը շնորհաւորենք Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի նորակազմ Կոմիտէն եւ անոր նախագահը՝ Վ. Համազասպեանը, մաղթելով բեղուն գործունէութեան լաւագոյն յաջողութիւններ:

ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՏԱՄԱՏԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Անցեալ Շաբաթ, 18 Յուլիս 1964, առաւօտեան ժամերուն, իր մահկանացուն կնքեց Տիկ. Զարուհի Տամատեան՝ այրին ազգ. անուանի գործիչ ողբ. Միհրան Տամատեանի:

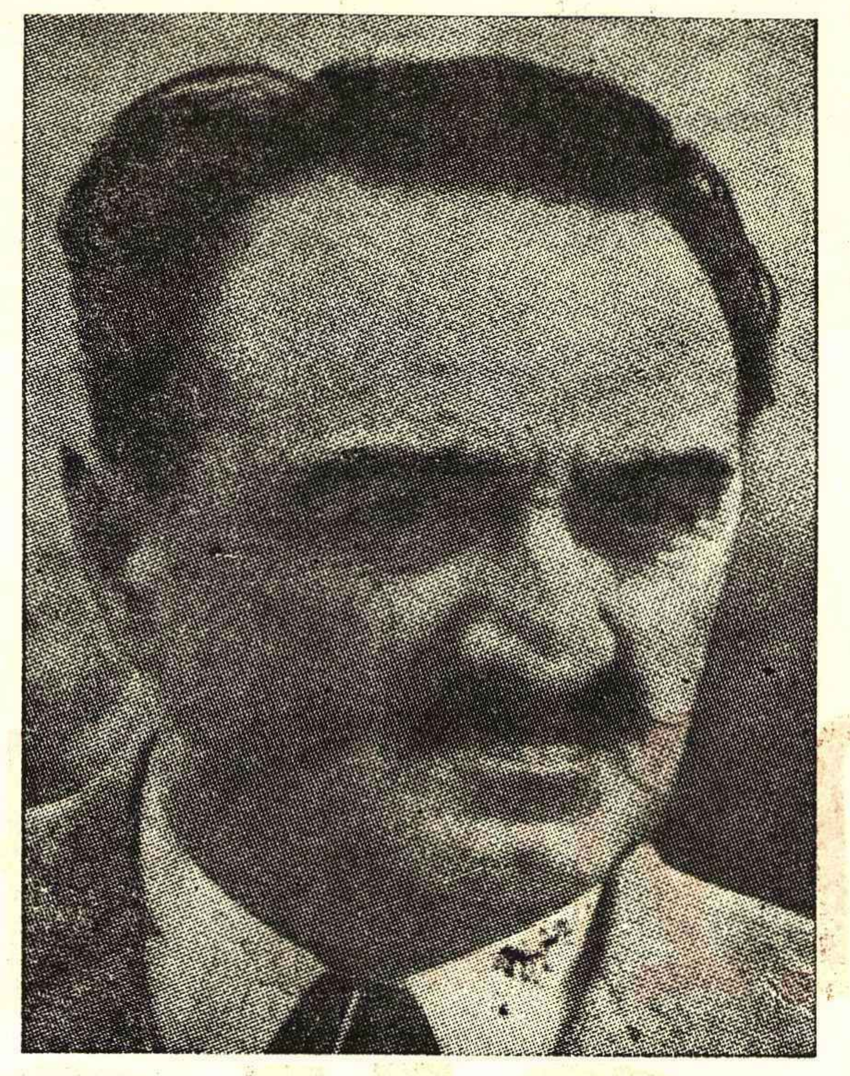
Տիկ. Զ. Տամատեան ծնած էր 1882ին՝ Պոլսոյ մէջ: 1896ին ընտանեօք կը փոխադրուի Աղեքսանդրիա, ուր կ'ունենայ ազգ. փայլուն գործունէութիւն մը: 1902ին կ'ամուսնանայ Միհրան Տամատեանի հետ: 1927ին կը մեկնին Լիբանան. հոն կը մնան շուրջ 10 տարիներ: 1937ին կուգան Գահիրէ, ուր կը հաստատուին վերջնականապէս:

Տիկ. Զ. Տամատեանի մահով, հայ տիկնանց դասը կը կորսնցնէ անձնուէր և գիտակից, զոհաբերութեան ոգի ունեցող հայուհի մը և տիպար մայր մը:

«Ջահակիր» իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ա. Իփէքեաններուն, Օր. Նուարդ Տամատեանին եւ Տիկ. Նորա Իփէքեանին:

Ա Ն Ա Ս Տ Ա Ս

Մ Ի Կ Ո Յ Ե Ա Ն

Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ

15 Յուլիս 1964ին, ամբողջ ընկերվարական աշխարհը, ինչպէս եւ արաբ ժողովուրդը, ու անոր կողքին ապրող հայ համայնքները՝ ուրախութեամբ իմացան Ս. Միութեան Ա. Փոխ-Վարչապետ հայազգի Անաստաս Միկոյեանի ընտրութիւնը՝ Սովետական Միութեան Գերագոյն Սովետի Նախագահութեան Նախագահի պաշտօնին, Լեոնիդ Պրեժնեւի տեղ: Պրեժնեւ պիտի ստանձնէ Ս. Մ. Կոմ. Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարի պաշտօնը:

Այս ուրախ առթիւ ԱՄՀի Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր ղրկած է հետեւեալ շնորհաւորականը.—

«Ուրախութեամբ ստացայ լուրը, թէ Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութեանց Միութեան Գերագոյն Սովետի Նախագահ ընտրուած էք: Այս առթիւ, հաճոյքով ձեզի կը յղեմ, յանուն իմ և իմ ժողովուրդին, մեր անկեղծ շնորհաւորութիւնները՝ այն բարձրորժէք վստահութեան համար, զոր Գերագոյն Սովետը կ'ընծայէ ձեզի, ինչպէս և իմ մաղթանքներս ձեր անձին արեւշատութեան և յաջողութիւններու համար: Սովետական ժողովուրդին կը մաղթեմ ամէն յաջողութիւն և բարօրութիւն:

ԿԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐ

ԳԱՀԻՐԷԻ Հ.Բ.Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Գահիրէի Հ.Բ.Ը.Միութեան բոլոր անդամները ԲԱՑԱՌԻԿ ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրուին յառաջիկայ Երկուշաբթի, 27 Յուլիս 1964, երեկոյեան ժամը 8ին, Միութեանս հաւաքավայրին մէջ, 15 Էմատ էլ Տին փողոց, Գահիրէ:

ՕՐԱԿԱՐԳ

Միութեան ծրագիր-կանոնագրի պատշաճեցում, Ընկերային Նոր Օրէնքին տրամադրութեանց:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ծանօթ — Իւրաքանչիւր անդամ կրնայ մէկ փոխանորդագրով բացակայ անդամ մը ներկայացնել:

— Նկատի ունենալով ՕՐԱԿԱՐԳԻՆ շատ կարեւոր եւ անյետաձգելի բնոյթը, մեր անդամներէն կը խնդրենք որ ճշդապահ ըլլան:

Ա Ձ Դ

Ներկայիս կը ծանուցանենք յարգոյ հասարակութեան թէ 23 Յուլիսի Յեղափոխութեան տօնին առթիւ Ազգային Առաջնորդարանը փակ պիտի ըլլայ այսօր:

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ընկեր Ա. Աճէմեան (Իւնիոն Ն. Ճ.) մէկ տարուան բաժանորդագրութիւն կը նուիրէ իր քեռորդւոյն Պր. Գէորգ Համալեանի (Երեւան):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Պր. Գրիգոր Լուսինեանի ընդ Օր. Նուարդ Գէորգեանի բարեբաստիկ նշանախօսութեան առթիւ, վասն խնդակցութեան Պր. Խօսնակ Շամլեան 50 ե. դ.

Ողբ. Տիգրանուհի Վարդանեանի (Սուէզ) տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան Պր. Խօսնակ Շամլեան 50 ե. դ.

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Օրդք. Եկա քոյրեր 50 ե. դ. կը նուիրեն թերթիս յաջողութեան համար՝ առ ի քաջալերութիւն:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տիկին Սիրանոյշ Քիւրքճեան իր սիրեցեալ ամուսնոյն ողբ. Արամ Քիւրքճեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ կ'ընէ հետեւեալ նուիրատուութիւնները.
Գահիրէի Աղքատախնամին
«Այծեմնիկ» Հանգստեան Տան
Հայկական Ընթերցասրահին
«Ջահակիր»ին 100ական ե. դ.

Տիկին Թագուհի Պօյաճեան իր սիրելի քեռայրին՝ ողբ. Արամ Քիւրքճեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ կը նուիրէ Եկեղեցւոյ Պայծառութեան 100 ե. դ.

(Ստանալ «Ջահակիր»էն)

23 ՅՈՒԼԻՍ 1952 — 23 ՅՈՒԼԻՍ 1964

ԼԱՅՆ ԳԻԾԵՐ... ՈՐՈՆՔ ՑՈՅՑ ԿՈՒՏԱՆ ԱՊԱԳԱՆ...

Յատկապէս «Զահակիր»ի համար Գրեց ՔԱՄԱԼ ԿՈՒՆՑԼԻ

Այս օրերս, Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը կ'ապրի իր ամենամեծ տօնը 23 Յուլիսի Յեղափոխութիւնը, որ փոխեց պատմութեան դիմագիծը՝ այս պայքարող, մարտնչող և արգասաբեր հողին վրայ։ Այն հողը, որ պատմութեան և ամբողջ մարդկութեան

Ընկերային գործոց նախարարուհի Տոքթ. Հէքմաթ Աբու Զէյտ

տուաւ մեծ ու յաւերժական քաղաքակրթութիւն մը։

23 Յուլիսը այն օրն է, որ տեսաւ նոր քաղաքակրթութեան մը ծնունդը՝ նո՛յն բարեբեր ու յաւերժական հողին վրայ։ Տեսաւ ծնունդը երկրի մը, որ առաջին օրէն պաշտպան կանգնեցաւ ժողովուրդի կեանքին, ապագային, ապահովութեան, ազատութեան և բարգաւաճումին։ Ան պատերազմ յայտարարեց իր թշնամիներուն դէմ, ներքին թէ արտաքին ճակատներուն վրայ։ Եւ ուղղուեցաւ դէպի ծրագրում, հիմնական նպատակ ունենալով՝ իրագործել արդարութիւնը ու ինքնաբաւութիւնը, իրագործել տնտեսական, ընկերային և քաղաքական ազատութիւնը։ Ան սկիզբէն ճակատեցաւ կայսերապաշտութեան, հողատիրութեան և առանձնաշնորհումներուն դէմ, ճակատեցաւ կայսերապաշտութեան և անոր գործակալներուն դէմ։

Եթէ միայն փորձենք թուել, անցնող տարիներու ընթացքին՝ իրագործումները Յեղափոխութեան, որուն 12րդ տարեդարձը կը տօնենք այսօր եթէ միայն փորձենք ներկայացնել, Յեղափոխութեան գծած ընդարձակ ուղին, որ բեղուն է իրագործումներու մանրամասնութիւններով և հերոսական դրուագներով, մեր առջև պիտի գտնենք, բոլոր մարզերուն մէջ, անթիւ վիճակագրութիւններ և թուարկումներ, որոնք կարելի չէ ամփոփել տասնեակ հանդէսներու մէջ իսկ։

Կայսերապաշտութեան դէմ մեր ունեցած դիմագրաւումը՝ այսքան կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, կը նկատուի ներկայ դարուն առասպելը։ Մեր զգացումները կ'ապրին դեռ Փոր-Սաիտի հերոսամարտին, եռակողմանի յարձակումի ջախջախումին և բարեկամ երկիրներու մեզի հանդէպ ցոյց տուած կեցուածքին յիշատակներովը։ Հոս, այս նեղ սիւնակներուն մէջ, կը բաւականանանք միայն թուելով դէպքերու և մեր յիշատակներուն անդրադարձումները՝ երբ կը տօնենք մեր Յեղափոխութեան 12 ամեակը։

Կը յիշենք Պանտոնկը և անոր դրական մասնակցութիւնը մեր երկրի ազատագրման պայքարին մէջ։ Կը յիշենք փառաւոր Բարձր Ջրամբարը, յեղափոխութեան և ժողովուրդին կամքը միանգամայն, այն կա՛մքը, որ հրաշքը իրագործեց։ Կը յիշենք սովետ մեծ ժողովուրդին բարեկամութիւնը և բոլոր ազատատենչ ժողովուրդները, որոնք մեր կողքին դիրք բռնեցին հիմ ունենալով՝ խոր հաւատքը հանդէպ մեր ժողովուրդի իրաւունքին և ապագայի կերտումին՝ ի՛ր իսկ ազատ կամքէն առաջնորդուած։

Մենք կ'ապրինք մեր Յեղափոխութեան հերոսական կեցուածքը՝ ամբողջ արաբական աշխարհին մէջ. մեր փառապանծ բանակին մղած պայքարը՝ ի նպաստ Եմէնի ժողովուրդի յեղափոխութեան յաղթանակին...նաև Ալճերիոյ մէջ...և մենք կ'ապրինք մեր կեցուածքը՝ յետադիմութեան և կայսերապաշտութեան դէմ ամենուրեք։

Աշխատանքի նախարար Անուար Սալամա

Մենք կ'ապրինք մեր Յեղափոխութեան այն կեցուածքները, որոնք իրենց դրական մասնակցութիւնը բերին համաշխարհային խաղաղութեան դատին՝ ամբողջ մարդկութիւնը ազատելու համար հիւլէական ահաւոր պատերազմէ մը, որ կրնայ բնաջնջել քաղաքաքրթութեան այս աշխարհը, որուն մէջ կ'ապրինք։

Այսօր, մեր աչքերուն առջև ունինք յոտ ւոթ հարիւր գործարանները, որոնք շինուեցան մեր երկրին մէջ այնքան կարճ ժամանակաշրջանի մը ընթացքին։ Կը տեսնենք հարիւր հազարաւոր աշխատող բազուկներ, որոնք առիթը գտան իրենց մասնակցութիւնը բերելու պատուաւոր ու արգասաբեր կեանքի, եւ դրապէս օգտակար հանդիսանալու ապագայի կերտումին։

Այսօր մեր աչքերուն առջև կը տարածուի մեր գիւղը, կանաչ ու ընդարձակ հողը, ուրկէ անհետացաւ աւատապետութեան խաւարը և չարաշահագործումը։

Այսօր, Գահիրէի մէջ տեղի ունեցող ճարտարարուեստական ցուցահանդէսը արտացոլացումն է մեր ճարտարարուեստա-ընկերային զարթօնքին։

Անկարելի է պատկերացնել կրթութեան և մշակոյթի մարզերուն մէջ մեր ձեռք բերած յառաջդիմութիւնը։

Յեղափոխութեան շրջանին՝ իրագործուեցաւ ձրի դաստիարակութիւնը՝ ուսուցման բոլոր շրջաններուն (փուլերուն) մէջ։

Այսօր երկիրը իր բոլոր կարողութիւնները ի սպաս կը դնէ գեղարուեստի և մշակոյթի զարգացման. կը բանայ բոլոր պատուհանները, առիթ կու տայ բոլոր ծաղիկներուն՝ որ բացուին և ձիրքերուն՝ որպէսզի կատարելագործուին։

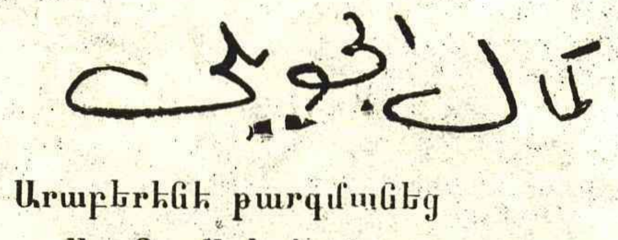
Միլիոնաւոր ոսկիներ կը յատկացուին թատրոնին, հեռատեսիլին, շարժապատկերին, ձայնասփիւռին և հրատարակչական տուներուն. ամէն օր գիրքերու հոսանքներ կ'երեւին, ըլլան անոնք թարգմանութիւններ թէ հեղինակութիւններ։

Յեղափոխութեան 12րդ տարեդարձին՝ ընտրուած կը տեսնենք Ազգ. Ժողովը, որ իր առաջին նստաշրջանը կը վերջացնէ։ Կը տեսնենք ընկերվարութեան հսկայ յառաջխաղացքը, որ սկսաւ յեղափոխութեան յեղաշրջումի և պատրաստութեան փուլերէն ետք։

Մեր երկրին մէջ առաջին անգամ ըլլալով կինը նախարար եղաւ... եղաւ նաև գործաւորը... Առաջին անգամ ըլլալով գործաւորներն ու գիւղացիները 50 առ հարիւր համեմատութեամբ ժողովուրդը կը ներկայացնեն մեր Օրէնսդիր Ժողովին մէջ։

Մեր աչքերը կ'ուղղուին դէպի ապագան, մեր հսկայ յառաջխաղացքին՝ անսահման յոյսով։

Պարտք կը զգանք շնորհաւորել 23 Յուլիսի Յեղափոխութեան առաջնորդ՝ հերոս Կամալ Աբտէլ Նասէրը, կը ջատագովենք Եգիպտոսի արաբ ժողովուրդին կամքը. ա՛յն կամքը, որ յանձնուիլ չգիտցաւ բնաւ. կը ջատագովենք այն կա՛մքը որ փառաւոր ապագայի մը կերտումին համար միայն պայքարիլ գիտցաւ։

Արաբերէնէ թարգմանեց Ա. Գ. Արիսեան

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ուսուցիչին հետ ժամադրուելու համար՝ հեռաձայնել ԶԱՀԱԿԻՐԻ Վարչութեան, թիւ 915013, ամէն օր, կ. ե. ժամը 4էն 7,30։

ՅՈՒԼԻՍԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

ԱՐԱԲ ԲԱՆՈՒՈՐԻՆ

Խաւարն ի վար բութ ճորտութեան թանձրացած,
Ու տարածքին նիւթի հանդին բորբոսող,
Դուն մշտավառ պատրոյգ եղար տխրամած,
Սպառեցար, որ սփռես շուրջդ՝ լոյս ու շող...

Տախտակն անշունչ, հում ու կոպիտ, դիտապաստ,
Հրաշագործ մատներուդ մէջ ըզգեցաւ
Կեա՛նք, կերպարանք, ապա և գե՛ղ ու իմա՛ստ,
Երկաթն ալ՝ հուր, և արձակեց կայծ իրաւ...

Տուիր մարմի՛ն, տուիր գրգի՛ռ, նպատա՛կ՝
Ինժիների քաշած անթոյր գիծերուն.
Բարձրացուցիր դաշտերն ի վար տափարակ,
Շէնքե՛ր ճերմակ, շէնքե՛ր հսկայ ու եռուն...

Ողջակիզմանդ դիմաց սակայն զլացան
Հացը լըման, մրուրն գինւոյ, դառն բաժակ,
Եւ ճժերուդ ալ մերժեցին անազան՝
Խաղըն անմեղ, լոյսը, միտքի նկանակ...

Միշտ կիսամերկ մնացիր դուն, ու վտիտ.
Ոչ ոք հարցուց երբ անկողին ալ ինկար...։
Սակայն հիմա՛, բանուո՛ր ընկեր, քու վիշտիդ
Վե՛րջ է տուեր Յուլիսն հուրով փրկարար...

Փախա՛ւ տզրուկն, գոյնով ճերմակ կամ սնդիկ,
Մորթով զառնուկ զայլն ալ օտար, հարազա՛տ...
Դուն ունիս արդ բիւր եղբայրներ՝ վէս, մարտիկ,
Քեզ նման զորդ, իրաւատէր ու ազատ...։

Մուրճըդ ամուր՝ կերտեց հրաշք Ջրամբար,
Կեանք շնորհեց սա դաշտերուն, աւազին...
Կայծէդ ծնաւ հնոց մը նոր. դուն դարձար
Ջրահ կոփող, դրօշ ցցող ա՛յր անգին...

Այս Ուխտին տակ, նոր Տեսիլքով լուսահեղ
Դուն կը դիմես երգող սալիդ հայրենի,
Որ կառուցուի ցեղիդ համար՝ պատուոյ տե՛ղ՝
Ազատ մարդոց ընտանիքին մէջ յարգի...։

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Լաւագոյն կառավարութիւնները՝ ընկերվարական դրութիւն ընտրած են։ Ոմանք ալ, հակառակ որ ընդդիմադիրի դիրքին մէջ կը գտնուին, կարգ մը դրութիւններ առած են պարտադիր։ Պահպանողական դրութիւնը հիւլէական այս դարուս չի յարմարիր և պէտք չէ կարկտաններով յարմարցնել։

Ասոր համար, եգիպտական կառավարութիւնը, բազմաթիւ փորձերէ ետք, նշմարած է թէ ժողովուրդին համար լաւագոյն դրութիւնը ընկերվարութիւնն է։

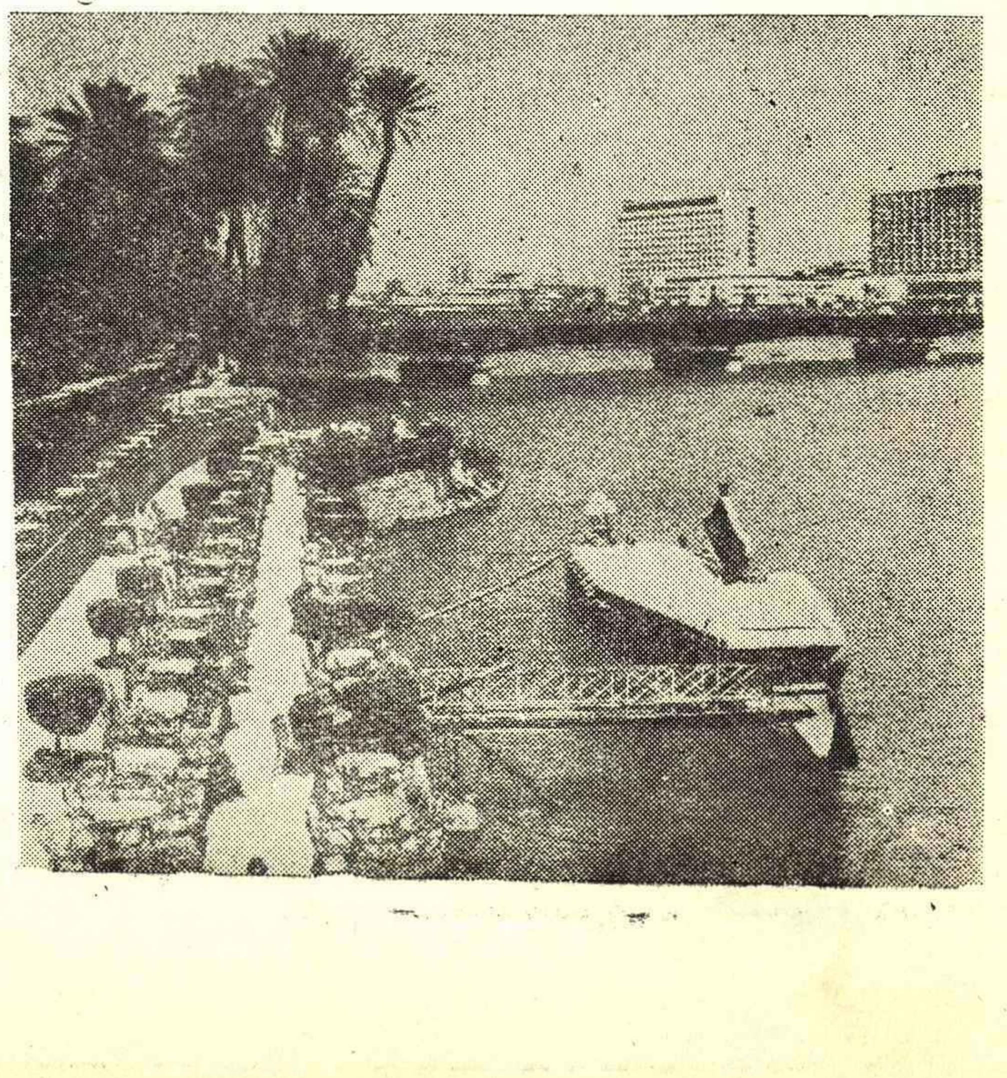
Ժամանակ մը այս երկիրը կը կառավարուէր աւատապետներէ։ Սուրիացի երեսփոխան մը երբ այցելած է մեր երկիրը, «Ի՞նչ տեսաք Եգիպտոսի մէջ» հարցումին պատասխանած է. «Չափազանց շատ հարստութիւն ունեցողներ կան, բայց մեծամասնութիւնը աղքատ է, աւուր հացի կարօտ և ցնցոտիներ կրնակին», և ատիկա իրա անութիւն էր ժամանակին։

Ժողովրդավար-ընկերվարական դրութիւնն էր՝ որ կարգի բերաւ և հաւասարեցուց ժողովուրդը, հողը հողագործին յանձնելով և բանուորին հայթայթելով գործ և ապահովելով անոր ապագան։

Կը յիշեմ, ասկէ մօտ երեսունևհինգ տարիներ առաջ, ֆայումցի պէյի մը «էզպէ»յին մէջ հողագործ ամբողջ ընտանիք մը, օրական 2,5 ղրշ. կը ստանար։ Պիտի առարկուի թէ այդ ատենները ապրուստը աւելի աժան էր և ուտելիքը առատ. ինչ ալ ըլլայ սակայն, 2,5 դահեկանով ի՞նչ կարելի էր գնել. զգե՞ստ, ուտելի՞ք կամ թէ դպրոցի ծախք։

Արդէն միմիայն հարուստներու զաւակներն էին՝ որ իրաւունք

(Շար. տես էջ 4)

Տեսարան մը արդի Գահիրէէն

ՀԱՄԱՑՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Աշխարհագրական դիրք.— Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը կը գտնուի Ափրիկեան երկրամասին հիւսիս–արեւելքը։ Նեղոս գետին ուղղութիւնն է՝ դէպի հիւսիս և կը թափի Միջերկրական ծովուն մէջ՝ իր երկու գետաբերաններով — Ռաշիտ (Ռոզէթ) և Տումիաթ (Տամիէթ)։ Նեղոսին երկայնութիւնն է 6500 քիլոմեթր։ Երկայնութեան տեսակէտէն՝ անիկա աշխարհի բ. գետն է։

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան հողը կը բաժնուի չորս շրջաններու. Նեղոսի Հովիտը, Արեւմտեան Անապատը (Մաթրուհ և Նոր Հովիտ), Արեւելեան Անապատը և Սինայի թերակղզին։

Բնակչութիւնը.— Ըստ 1960ի մարդահամարին՝ ԱՄՀի բնակչութեան թիւն է 26.059.000, որմէ 13.113.000ը այր մարդ՝ և 12.946.000ը կին.

Տարածութիւնը.— ԱՄՀի տարածութիւնն է 1.002.000 քառակուսի քիլոմեթր։ Մշակուած մասն է 24.500 քառ. քիլոմեթր։

Գլխաւոր քաղաքներ.— ԱՄՀի մայրաքաղաքն է ԳԱՀԻՐԷ, որ Միջին Արեւելքի ամենամեծ քաղաքն է։ Ունի 3,346,000 բնակիչ և հիմնուած է 1000 տարի առաջ։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱՆ կարեւոր նաւահանգիստ է Միջերկրականի վրայ և բ. մայրաքաղաք։ Բնակչութիւն՝ 1.513.000։ Հիմնուած է Մեծն Աղեքսանդրի կողմէ Քրիստոսէ առաջ 331 թուականին։

ՓՈՐ–ՍԱՅԻՏը կը գտնուի Սուէզի Ջրանցքին հիւսիսային մուտքին կողմէ։ Ունի 244.000 բնակիչ։ Հիմնուած է 1859ին։ 1956ի ինքնապաշտպանութեան պատերազմին հռչակուեցաւ «Հերոս Քաղաք»։

ԱՍՈՒԱՆ ճարտարարուեստական խիստ կարեւոր կեդրոն է։ Ունի 358.000 բնակիչ։ Հնագոյն քաղաքներէն մին է։ Այնտեղ կը շինուի Մեծ Ջրամբարը (Բարձր Ամբարտակ)։

ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան նոր (յեղափոխուած) ընկերութեան հեռանկարներն են Ազատութիւնը, Ընկերվարութիւնը և Միութիւնը։

Ազատութիւն՝ կը նշանակէ հայրենիքի, ինչպէս և քաղաքացիին ազատութիւնը քաղաքական, տնտեսական, ընկերային և մարդկային տեսակէտներէ։

Ընկերվարութիւն՝ կը նշանակէ կառուցումը ընկերութեան մը, ուր կը տիրէ արդարութիւնն ու ինքնաբաւութիւնը. արտադրութեան, ծառայութեանց և բախտի հաւասարութեան ընկերութիւն մը։

Միութիւն՝ խտէալն է արաբական ազգը կազմող բոլոր արաբ ժողովուրդներուն, Արաբական ծոցէն մինչև Ատլանտեան ովկիանոս։

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան քաղաքական ցայտուն նկարագիրն է հաւաքական ղեկավարութիւնը (քոլեքթիվիզմ)։

ԱՄՀի ժողովրդային քաղաքական կազմակերպութիւնն է «Արաբական Ընկերվարական Միութիւնը»։ Անիկա ընկերվարական յառաջապահն է, որ կը ղեկավարէ զանգուածները, կ'արտայայտէ անոնց կամքը և ազգային գործունէութիւնը կը ղեկավարէ, բանեցնելով իրական հակակշիռ մը՝ անոր ընթացքին վրայ, ազգային Ուխտին (Էլ–Միսագ) առաջադրած սկզբունքներու ծիրին մէջ։ Ասիկա մասսաներուն պահանջներուն և կարիքներուն միջոցն է։

Արաբական Ընկերվարական Միութեան մէջ կ'ամփոփուին ժողովուրդին աշխատունակ ուժերը (գիւղացիներ, բանուորներ, զինուորականներ, մտաւորականներ, ինչպէս և ազգային դրամատիրութիւնը)։ Այս ուժերը կը ներկայացնեն ժողովուրդին դաշն կցումը՝ ազգային միութեան շրջանակին մէջ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԸ

1962 Մայիս 24ին, Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր՝ Ժողովրդային Ուժերու Համագումարին ներկայացուց Ուխտին նախագիծը, որ վաւերացուեցաւ՝ յետ անկեղծ ու կառուցողական վիճաբանութեան մը։

Այս Ուխտը հրատարակուեցաւ 1962 Յունիս 30ին՝ ապագային համար որպէս ապացոյց յեղափոխական աշխատանքի։

Ազգային Ուխտը կը ներկայացնէ՝ քաղաքական և տնտեսական ու մարդկային ձեռնարկներու համար ժողովրդային պայքարին մէջ հաւատքը։ Կը բովանդակէ տասը գլուխներ, որոնց մէջ, լրիւ և թանձրացեալ կերպով, պարզուած են նոր ընկերութեան բոլոր երեսները, բարեկեցիկ ընկերութեան։

Ժողովուրդ՝ վեհապետութեան սկզբունքին համաձայն, Ազգային Ժողովի վերաբերեալ օրէնքը հռչակուեցաւ։ Հանրապետութեան Նախագահը որոշեց ընտրողներու համախմբումն ու Ազգային Ժողովի անդամներուն ընտրութիւնը։

Եօթը միլիոն ընտրողներ, 10 Մարտ 1964ին, դիմեցին տասնըչորս հազար կոմիտէներու՝ ընտրելու համար 350 երեսփոխաններ՝ Խորհրդարանին համար։

Ժողովրդային խաւերու բոլոր ներկայացուցիչները — գործաւորներ, գիւղացիներ, մտաւորականներ, ազգային դրամատէրներ — ընտրուեցան անդամ Ազգային Ժողովի։

Ազգային Ուխտը կիրարկութեան դնելով, Սահմանադրութիւնը ֆելլահներուն (հողագործ) և բանուորներուն ապահովեց Նոր Խորհրդարանի աթոռներուն կէսը՝ որպէս նոր այլացուցիչը ժողովուրդի մեծամասնութեան, որ երկար ատեն զրկուած է ընկերութեան ապագան կառուցանելու և վարելու հիմնական այս իրաւունքներէն։

(1)

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Շարունակութիւն Գ. էջէն)

ունէին կրթութիւն ստանալու. իսկ չքաւորները միմիայն աղքիւններու մէջ նետուած ուտելիքներով կը բաւարարուէին։ Աղքատներու ութը տասը տարեկան զաւակները ստիպուած էին աշխատիլ, որպէսզի իրենց բաժինը բերէին ընտանիքի ապրուստին, իսկ հայրենիքի պաշտպանութիւնը անո՛նց միայն կը պատկանէր, հարուստները լոկ քաղաքագէտներ էին և հրամայողներ։

Կիզէ աշխատած ժամանակս, ամէն անգամ կը տեսնէի հանրակառքին նստարաններուն տակ թաքնուած պատանի բանուորնե, որոնք Կիզէի մէջ կ'աշխատէին, իրենց սնունդը և ընտանիքին ապրուստը հոգալու համար։ Տեղեկացուցին թէ օրական հազիւ մէկուկէս դահեկան կը ստանային իբր օրավարձք։ Պուլաքէն մինչև Կիզէ մէկ դահեկան էր հանրակառքի տոմսը, այսինքն անոնց օրականին երկու երրորդը. լաւագոյն էր այսպէս շարունակե՞լ թէ գոհացում տալ գործաւորին։

Ահա՛ հասաւ ընկերվարութիւնը և կեանքի փոփոխութիւն մտցուց, այնպէս որ գործաւորը փրկեց թէ՛ մուրալէն և թէ կառավարութիւնը չահագործողէն։

Դպրոցները ձրի և ամենուն մատչելի եղան. իսկ անգործ բանուորներուն գործ հայթայթուեցաւ։ Հողը [ունեւորներէն գրաւուեցաւ և հողագործին յանձնուեցաւ, որպէսզի աշխատի և ընտանիքին ապրուստը լաւապէս հոգայ և կառավարութեան տուրք վճարէ։

Շատ մը ունեւորներ, տարւան կէսը Եւրոպա կ'անցընէին ծուլօրէն, զեխութեամբ, խաղամոլութեամբ և անբարոյականութեամբ. բնակա՛ն է անոնք դըժգոհ մնացին երբ հողէն և հողին վրայ աշխատողէն զրկուեցան, որովհետև իրենք աշխատելու ընդունակ չէին։

Պատերազմի տարիները, երբ ամենէն առատ և ամէն մարդու գործ կար կը կարծուէր, մեր թաղին մէջ իս, իմ աչքիս առջև երկու հոգի, անօթութենէ մարեցան և կառավարութիւնը չհետաքրքրուեցաւ, թէ անօթիներ կան, որոնք սնունդի պէտք ունին, որ կարենան աշխատիլ և օգտակար ըլլալ թէ՛ ընտանիքին և թէ՛ մարդկութեան. որովհետև մեծահարուստներէ բաղկացած էր կառավարութիւնը. ժողովուրդին կամ աշխատաւորին մասին չէն մտածած երբեք։ Բնական է, ժողովրդային թաղերու մէջ աւելի շատ էին անօթութենէ մարողները։

Ընկերվարական կառավարութիւնը՝ չահադէտներու սահման դրաւ, սակագին հաստատելով, թէև ընջաքաղցներ կ'անտեսէին այդ սակագինը, սակայն մեծամասնութիւնը կառավարական սակագինով ծախելու ստիպուած էր, երբ անդին համագործակցական ընկերութիւններ սակագինով կը ծախէին։ Շատ չատերն, որ 100ին 200 կամ 300 շահիլ վարժուած էին, գոհ չմնացին այս կառավարութենէն և իր ընկերվարական դրութենէն։

Հարուստները քիչ տուրք կը վճարէին, որովհետև տուրքէ փախչելու միջոցները գտած էին և միջակորեայ դասակարգը անոնց կրկինը կը վճարէր։

Անոնք որ իրենց կեանքը մութին մէջ կ'անցընէին կամ իւղի ճրագներով և անոնց մուխով բաւարարուած էին, կառավարութիւնը անոնց ելեկտրական լոյս հայթայթեց և հասարակ աշխատաւորին կեանքի մակարդակը բարձրացուց։

Անոնք որ առատ ջուրի այս երկրին մէջ, ջուրը դրամով կը գնէին և խնայողութեամբ կը գործածէին, կառավարութիւնը անոնց հոսող ջուր հայթայթեց ժողովրդային բնակարաններու մէջ, թէ՛ լոքնալու և թէ՛ խմելու համար։ Եւ ըսել որ տակաւին այս կառավարութեանը հաստատած դրութենէն գանգատողներ կան, նոյնիսկ յառաջադէմ կարծուած շրջանակներու մէջ....

Ուրիշները չահագործողները անշուշտ չեն ուզեր՝ որ ընկերվարական դրութիւնը հիմնաւորուի և սրմատանայ երկրին մէջ։ Ընկերվարական դրութիւնը մեծամասնութիւնը կը գոհացնէ, իսկ փոքրամասնութիւնը՝ միշտ գանգատ կ'ունենայ այդ դրութեան հանդէպ։ Սակայն, այդ ձայն, որոշ ժամանակ միայն կը տևէ։

ԲԱԲԷԼ ՀԱՃՆԼԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հայրենադարձի պատրաստութիւններուն մասին խորհրդակցութիւնները տեղի պիտի ունենան հետևեալ օրերուն և հետևեալ վայրերու մէջ, երեկոյեան ժամը 8.30ին.—

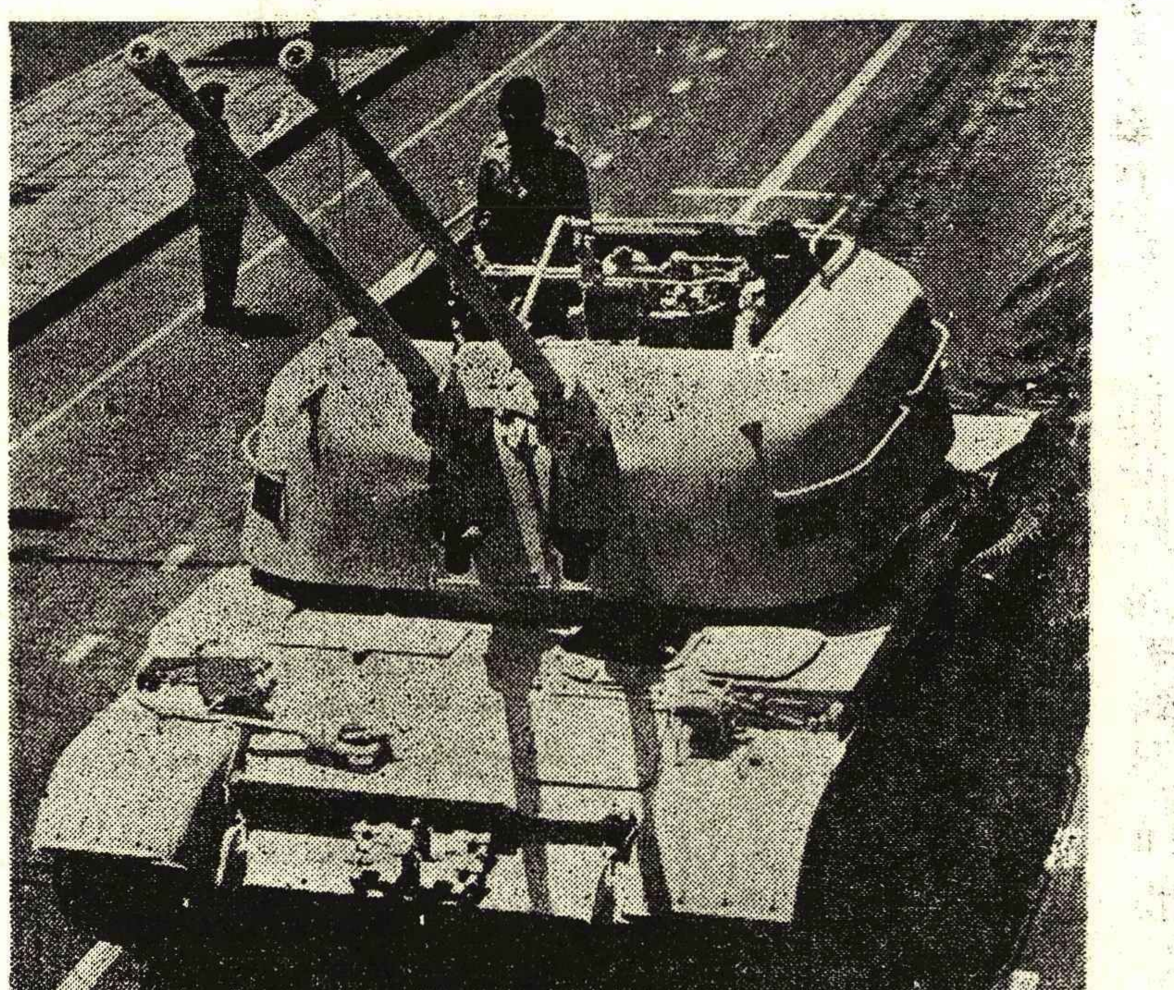
Ամէն Երկուշաբթի՝ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ։

Ամէն Չորեքշաբթի՝ Կոկանեան սրահին մէջ (Հելիոպոլիս)։

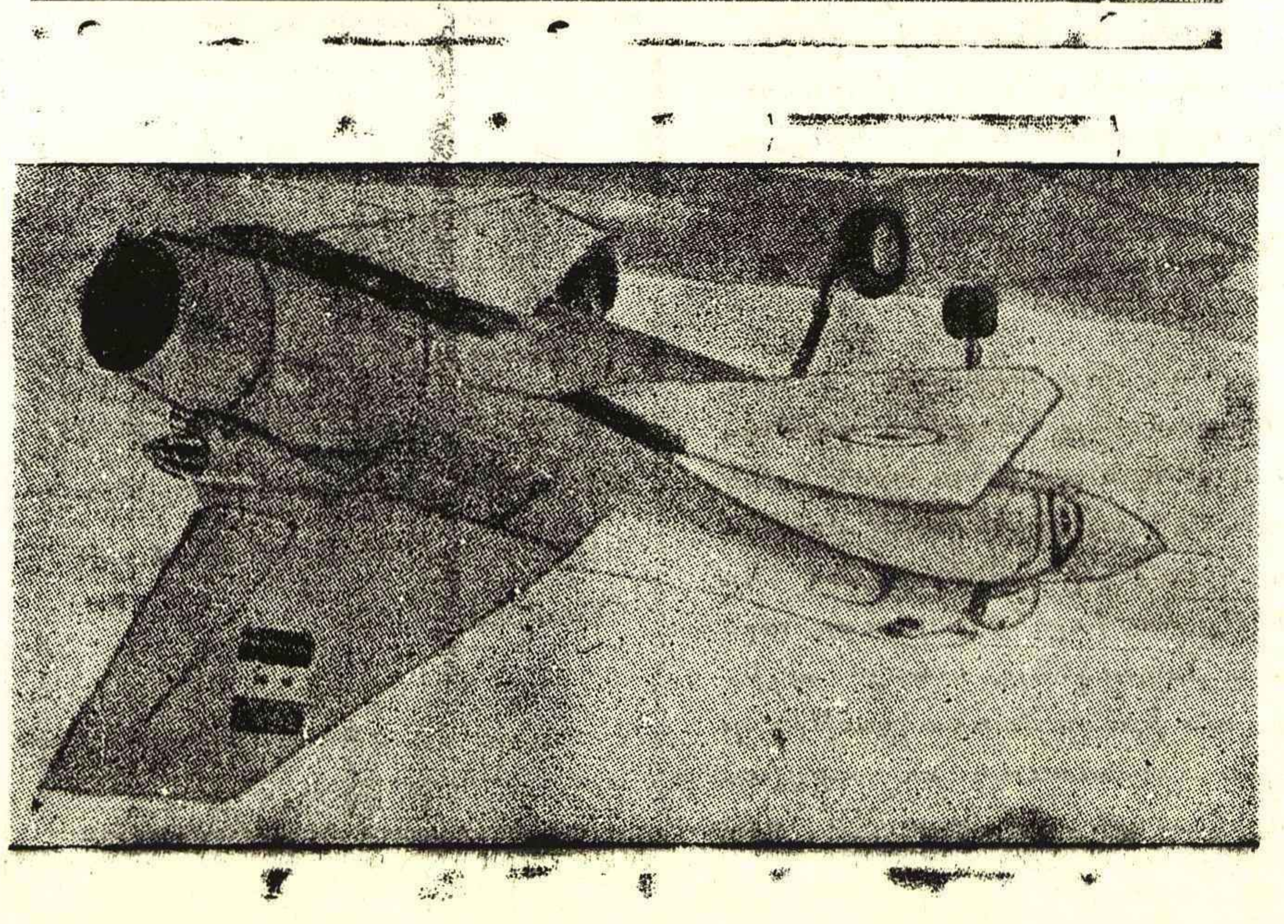
Ամէն Ուրբաթ՝ Հայկական Ընթերցասրահին մէջ։

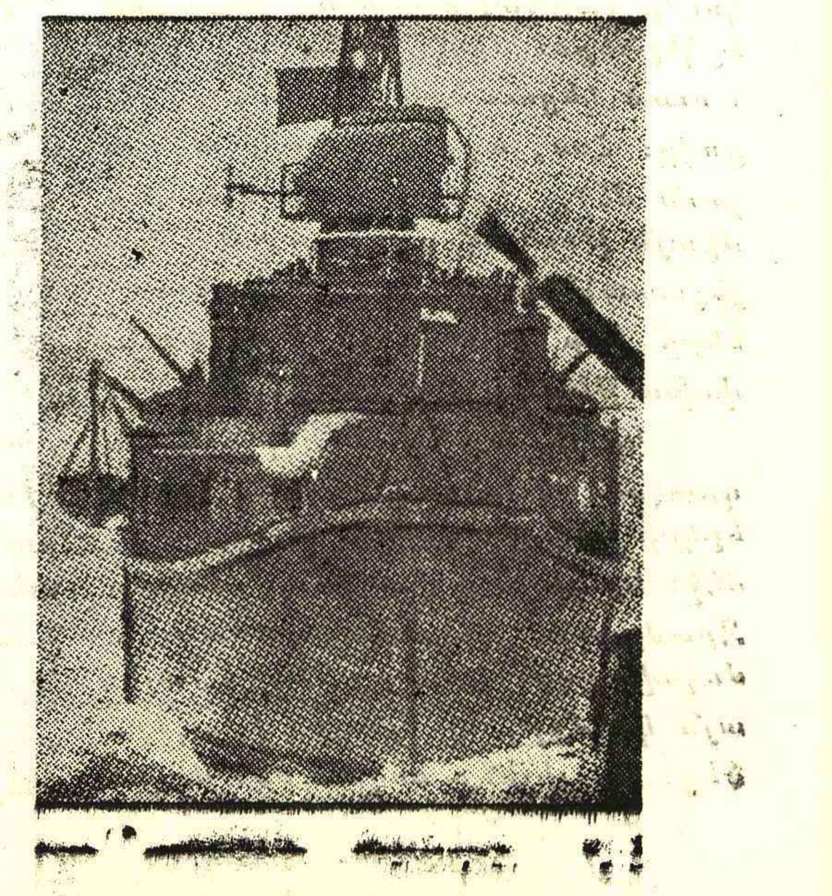
Ներգաղթող հայրենակիցները սիրով կը հրաւիրուին։

ՆԿԱՐՆԵՐ Ա.Մ.Հ.Ի ԶԻՆԵԱԼ ՈՒԺԵՐԷՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

վա՛ր առնուեցաւ Ֆարուք իր գահէն, և Յուլիս 26ին ճամբուեցաւ օտար երկիր։

Երկիրը դարձաւ սեփականութիւնը իր հարազատ զաւկին։ Արաբ գիւղացին տիրացաւ իր հողին և արաբ բանուորը ունեցաւ իր գործարանը։ Գործարաննե՛րը, տասներկու տարուան ընթացքին, մօտ ութ-հարիւր, պետական-համայնքային սեփականութեամբ։

Օտարածին իշխանաւորին մեկնումին յաջորդեց պարպումը բոլոր օտարական զինուորներուն ու երկիրը իսկապէս դարձաւ Արաբական Ազատ Անկախ Պետութիւն։

Անուն մը, Կամալ Ապտէլ Նասէր, և անոր կողքին անձնուէրն Ապտէլ Հաքիմ Ամէր, նուիրեալ միւս սպաներուն հետ, տասներկու տարիներու ընթացքին՝ երկիրը առաջնորդեցին յաղթանակէ յաղթանակ, յառաջդիմութենէ յառաջդիմութիւն.

Զինուորական մարզին մէջ՝ բանակը վերակազմակերպուեցաւ արդիական ձևով։ Զինուոր ըլլալը դարձաւ հրապուրիչ բան մը։ Ռազմամթերքը և ռազմական կազմածները ճոխացան Չեխոսլովաքիական և Սովետական օժանդակութեամբ։

Տնտեսական մարզին մէջ՝ վերջ գտաւ դրամատիրական ռէժիմը և Եուկոսլաւիոյ, Սով. Միութեան, Չինաստանի, Ճափոնի և այլ երկիրներու հետ սերտ համաձայնութիւններով ապահովուեցաւ երկրին տնտեսութիւնը։

Քաղաքական տեսակէտէն, Դեմոկրատական և Սոցիալիստական Հանրապետութիւն հռչակուած մեր երկիրը, երրորդական, երկրորդական գիծերէն անցաւ ու դարձաւ համաշխարհային նշանակութեամբ առաջնակարգ պետութիւն, որ կը կազմէ — Հնդկաստանի, Ինտոնեզիոյ և Ափրիկեան միւս տէրութիւններու հետ — Երրորդ Ոյժը, և դրական չէզոքութեան ու խաղաղութեան դրօշակիրը կը հանդիսանայ։

Ընկերային գետնի վրայ՝ տեղի ունեցաւ մեծ յեղաշրջում։ Եգիպտական արաբ ընկերութիւնը վերակազմուեցաւ ընկերվարութեան սկզբունքներով, ծնաւ Արաբական Ընկերվարական Միութիւնը, և մարդը մարդուն ձեռքով շահագործելու դրութեան վերջ տրուեցաւ. աշխատաւորութեան գործն ու կեանքը ապահովուեցան և ամէն անստուգութիւն գտնելու վրայ է իր վախճանը։

Դաստիարակչական և ուսմանց դրութիւնը վերակազմակերպուած է ըստ նոր գաղափարներու և ձգտումներու պահանջին։ Հանրային բոլոր ձեռնարկները ազգայնացուեցան և պետականացուեցան, ու դեռ պիտի պետականացուին՝ ստեղծելու համար ընկերվարական տիպար պետութիւն և ժողովուրդ։

Հին Եգիպտոսի դժբախտ պայմաններուն ծանօթ մարդիկ միայն կրնան գնահատել այն հրաշագեղ փոփոխութիւնը, զոր բերաւ մեզի Յուլիս 23ի Յեղափոխութիւնը, որ հիմն է Արաբ Ժողովուրդներու, ապա Ափրիկեան Ժողովուրդներու Միութեան։

Շահագործումներուն վերջ տրուելովը՝ երկրէն հեռացան շահագործող կամ օտարի գործակալ համայնքներն ու անհատները։ Հայ տարրը, որ սկիզբէն ի վեր օրինապահ և անկեղծ քաղաքացին է այս երկրին, կը պահէ իր եկեղեցին, իր դպրոցը, իր ակումբը, իր թերթը և իր բոլոր ազատութիւնները։ Դեմոկրատ և ընկերվարական ենք բոլորս, բայց առանց որևէ բան խախտելու մեր ազգային առանձնաշնորհումներէն, տնտեսական և քաղաքական մարզին մէջ՝ ներդաշնակուելով մէկտեղ երկրին պայմաններուն հետ։

Թերթերով, ձայնասփիւռով և հեռատեսիլով, պաշտօնապէս ամէն օր կը ծանուցուին այս երկրին նոր նուաճումները և նոր յաղթանակները՝ Արևելքէն Արևմուտք և Հիւսիսէն Հարաւ։ Կամալ Ապտէլ Նասէր անունը այլևս վերածուած է արիութեան, իրաւունքի, արդարութեան, մարդկայնութեան և խաղաղութեան հոմանիշի։

Ու ապագան մերն է։

Ապագան փայլուն է։

Ու Այս անստգիւտ բարիքը մեզի բերողն է Յուլիս 23ի Յեղափոխութիւնը։

Կեցցէ՛ Յուլիս 23ը:

Կեցցէ՛ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը։

Կեցցէ՛ Արաբական Ընկերվարական Միութիւնը։

Կեցցե՛ն Ապտէլ Նասէր և իր ընկերները։

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ Ա· ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆԷՆ

ԱՆՑԵԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

ԱՌ ՊԱՐՈՅՐ Բ· ՔԷՉԵԱՆ

Շատ հաւանական է որ առաջին ոչ-դասագիրքը, որ կարդացած ըլլամ, լրագիր մըն է կամ լրագիրներ են, որոնց կանոնաւոր ընթերցողը եղած եմ 1890էն ի վեր, և չափազանց ազդուած եմ անոնցմէ։ Մանաւանդ «Հայրենիք» խիստ մեծ տպաւորութիւն ըրած է վրաս, և որուն կատաղի ընթերցող էի ամէն օր։

Կը հաւատամ որ եթէ այսօր մանկութեան օրերու մէջ գրածներս երևան ելլեն, շատ հաւանական է թէ «Հայրենիք»ի ազդեցութիւնը նշմարուի հոն, զի այսօր անդրադառնալով այդ օրերուն, կը յիշեմ մանրամասնութիւններ, որ զայս կը հաստատեն որոշապէս։ Օրինակի համար, «Հայրենիք»ի մէջ կարդալով, թէ գրաբարի ուսումն աւելորդ է, թէ «գրաբարը դիակ լեզու մըն է», սաստիկ ատելութիւնը ունեցած եմ գրաբարին դէմ, որուն երբեք չէի աշխատեր Պէրպէրեան վարժարանին մէջ. իսկ կարդալով թէ աշխարհաբար կարդալու է, խիստ ուշադիր էի աշխարհաբարի դասերուն։ Հոս ներեցէք որ անցեալ յիշատակ մը ևս բերեմ։

Պէրպէրեանի «Կրտսերագոյն» (Բ. կարգ) կարգը եղած ատենէս մինչև «Երէց» (Դ. կարգ) մեզի թէ՛ գրաբարի և թէ՛ աշխարհաբարի դասատու ունէինք Յովհաննէս Սէթեան ծանօթ բանաստեղծը, որ վերջերս իր գրիչը վար դրած՝ թարգմանութեամբ կ'եթ կը զբաղի։ Տարօրինակ մարդ մըն էր — թէ՛ կերպարանքով և թէ վարմունքով—, չեմ գիտեր թէ բանաստեղծ ըլլալուն թէ ուրիշ պատճառաւ, բայց վերջապէս սովորական մարդ մը չէր։ Գրաբարի դասերուն — ինչպէս ըսի, չէի սիրեր — սոսկալի կերպով կը բարկացնէի զինք, այնպէս որ կամաց կամաց ծայրայեղութեան մղուեցայ, մանաւանդ որ տղաքը կը քաջալերէին զիս։ Ու որովհետև այս տարօրինակ մարդը սովորութիւն ունէր դասարան մըտնելէն և տեղը նստելէն ետքը տեղէն չխախտիլ մինչև որ զանգակը չզարնէ... օր մը ըսած գտնուեցայ թէ դասի մէջոցին ես զայն կրնամ տեղէն հանել. ուստի ամէնքն ալ վրաս թափեցան և կըրնաս-չես կրնարի մը խնդիր հանեցին։ «Կրնամ»ին վրայ պնդեցի և փորձել սկսայ։ «Ծաղիկ Ս. Գրոց» անունով գ ր ա բ ա ր գիրք մը կը թարգմանէինք, թարգմանութեան կարգը ինծի եկաւ, և կարդացած ատենս դժուար տողի մը հանդիպեցայ... այն ատեն գիտեր որ չէի աշխատեր գրաբարի... Ծաղրական կերպով մը «հա՛ թարգմանէ տէ տեսնամ» ըսաւ։ Ասիկա պատեհ առիթ համարեցի, գիրքը վար դրի և ես ալ նստեցայ՝ «այս դիակ լեզուն (*) սորվելէն ի՛նչ խեր կ'ելլայ» ըսելով։

Սաստիկ բարկացաւ և ցատկեց եկաւ քովս մազերէս քաշելու համար և մէկ եր՛ու խօսք ընելու համար։ Իսկ երբ աշխարհաբարի դասին կուգար, ամէն ատեն զարմացում կը յայտնէր։ «Կ'ընդօրինակես կոր» կ'ըսէր և տեսակ տեսակ փորձերու կ'ենթարկէր զիս։

Օր մը, գրագիտութեան դասին էր, Պէրպէրեանի «Առ բանաստեղծ»հատուածը կարդալ-բացատրել և վերլուծութիւնը ընել դաս ունէինք։ Ամբողջ դասարանը չկրցաւ, մանաւանդ որ վերջին մասերուն իմաստը վերլուծել և բացատրել։ Քանի մը անգամ միջամտեցի և ես ըսել ուզեցի... Ամէն անգամուն ալ վրաս ծիծաղեցաւ... զինք բարկացնելու մտադրութեան տեսնելով։ Բայց վերջապէս կարգը եկաւ ինծի և այն ատեն հեգնական եղանակով՝ «ըսէ նայի՛նք» ըսաւ։ Դասի ելայ և փոխանակ դաս ընելու, խընդրեցի որ անգամ մը վերէն վար կարդամ և յետոյ գիրքը գոցելով իմաստը բացատրեմ։ Դասարանը ամբողջ կը խնդար, իսկ ինք կը ժպտէր արհամարհական ժպիտով մը. բայց որովհետև ա՛լ դասարանէն յոյս չունէր, թոյլատրեց։ Բարձրաձայն կարդացի, այնպիսի եղանակով մը ուր իմաստը հասկընալս ակներև էր, և երբ գիրքը գոցելով միևնոյն իմաստով բոլորովին նոր բառերով ըսի, զարմացած մնաց, և քանի կ'ըսէի աչքերը բանալ կը սկսէր։ Վերջապէս խօսքս աւարտած ատենս... զարմացական շեշտով մը դարձաւ ըսաւ. «Ալպօյաճեանը աշխարհաբար գիտէ եղե՛ր»։ Ա՛լ ատոր վըրայ աշխարհաբարի դասերուն կա-

(Շար. տես էջ 6)

*) Լեզուն՝ գրաբարն է, որ «Հայրենիք»ի բառերն են:

"ԲԵՐՆԻ ԽՆԱՄՔ"

Գրեց ՏՈՔԹ. ԿԱՐՊԻՍ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ

(Շարունակութիւն)

Արտակարգ սովորութիւններ.— Այս պարագան աւելի մեծ նշանակութիւն ունի՝ երբ պատահի մանուկներու կամ պատանիներու մօտ։ Բթամատ ծծելը մանուկներու ակռաներուն բնական կորաձև շարքը կը շեղէ։ Չափահասներու մօտ շրթունք կրծելը, այտերը ներքնապէս ազօրիք արամներով խածնելը աւելի հոգեկան բնոյթ մը կը ներկայացնեն. որով նման սովորութիւնները կը գործուին ընդհանրապէս, նեղութեան, մտածմունքի և մտային աշխատանքի ատեն, գրեթէ անձին անգիտակցութեամբը։ Իբրև հետևանք՝ լինտերու և ներքին այտերու արտաքին խաւերը թեթևօրէն կ'արիւնին, կը բորբոքին և որևէ տաք ճաշ կամ համեմ անհանդուրժելի կը դառնայ ենթակային համար։

Ուրիշ արտակարգ սովորութիւններու կողքին կայ նաև «Պրուքսիզմ» կոչուած երևոյթը, որ կը պատահի՝ երբ ենթական քունի մէջ անգիտակցաբար ակռաները կը կափկափանէ (իրար կը զարնէ։) Արդի բժշկութիւնը այս երևոյթը կը վերագրէ մարսողական անհանգստութիւններու և մտային գերյոգնութեան կամ խանգարման։ «Պրուքսիզմ»ը եթէ տևէ ամիսներ շարունակ, ակռաները կը սկսին թեթևօրէն խախտիլ, տեղի տալով լնտատապի և ականջի սուր ցաւերու։

Այն անձերը, որոնք քթի խափանում ունին, ստիպուած կ'ըլլան բերնէն շնչելու ինչպէս կը պատահի բոլորիս՝ հարբուխի ժամանակ։ Բայց շատ անգամ, երբ այդ խափանման պատճառները անհետին, տեսակ մը սովորութիւն դարձած ըլլալով ենթակային մօտ, ան կը շարունակէ շնչել բերնէն ևս, հակառակ քթի բնական վիճակին։ Բերնի շնչառութիւնը մեծ վնաս կը հասցնէ թէ՛ լինտերուն և թէ ակռաներուն։ Բերանը տևաբար զովութեան վիճակի մէջ ըլլալով, երևան կուգան զանազան բորբոքումներ, կեղեր, նոյնպէս ակռաները աւելի գերզգայուն կը դառնան պաղին ու տաքին։

Ծխամոլութիւնը.— Երկու կերպով կ'ազդէ բերնի բջիջներուն։ Ա. իր ջերմութեամբը քրոնիկ բորբոքում կը պատճառէ լինտերուն, լեզուին, քիմքին և այտերուն։ Բերնի փափուկ թաղանթը, մանաւանդ գեղձերունը կ'այլասերի, բերնի լորձունքին բաղադրութիւնը կը փոխուի՝ դառնալով աւելի կպչուն. ասոր կրնան յաջորդել երկրորդական վարակումներն ու լնտացաւը։

Բ. իր պարունակած քիմիական ազդակները կուտակուելով ակռաներուն վրայ՝ յառաջ կը բերեն սրճագոյն, ապա սև բիծեր ու արատներ, որոնք հիմը կը կազմեն հետագայի լնտաքարերու կուտակման ու ակռաներու նեխումին ու փտումին։ Այս սև բիծերը ծխամոլին բերնին մէջ դիւրութեամբ կարելի է նկատել՝ մանաւանդ առջևի ա՛ռաներու ներքին մակերեսին վրայ՝ դէպի լեզուին կողմը ու նաև վերի աղօրիքներուն ներքին մասը։ Ուրեմն ծխամոլ մը աւելի մեծ խնամք պէտք է տանի իր բերնի առողջութեան նկատմամբ, քան ոչ-ծխամոլը։ Ծխամոլը իրեն պարտականութիւն պէտք է սեպէ գոնէ երեք ամիսը անգամ մը ատամնաբոյժին այցելութիւնը, որպէսզի այդ բիծերը ու լնտաքարերը ժամ առաջ վերցնէ ու մաքրէ...Թէև իսկական ու տևական դարման մը չէ ատիկա, որքան ատեն որ ծխամոլը շարունակէ իր այդ մոլութիւնը։ Ալքոլամոլութիւնը նոյնպէս, իր պարունակած ալքոլով կը գրգռէ լինտերը ու գերզգայուն կը դարձնէ ակռաները։ Չափազանց սուրճ և թէյ խմելն ալ սև բիծեր կը թողու ակռաներուն ներքնամասը, բայց ասոնց գործած վնասը գրեթէ աննշելի է ծխախոտին և կամ ալքոլին բաղդատմամբ։

Շրթներու խնամք.— Տիկիննե՛ր, և օրիորդնե՛ր, պէտք է ի մասնաւորի խնամք տանիք ձեր շրթներուն. տևականօրէն մի՛ գործածէ՛ք շրթներու կարմիր ներկը... գոնէ ամիսը 3–4 օր շրթները պահեցէք առանց արուեստական որևէ ներկի, թոյլ տուէ՛ք որ ձեր շրթներն ալ իրենց քիմիական մէջ ընդմէջ փոփոխութիւններ կատարեն իրենց շատ փոքր ու անտեսանելի ծաղիկներուն շնորհիւ։ Բացարձակ մի՛ գործածէք շրթունքի աժան ներկեր, որոնց քիմիական տարրերը գրեթէ միշտ աւելի գրգռիչ են

(Շար. տես էջ 6)

ՆՈՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀՐԱՇԱԼԻՔՆԵՐԷՆ

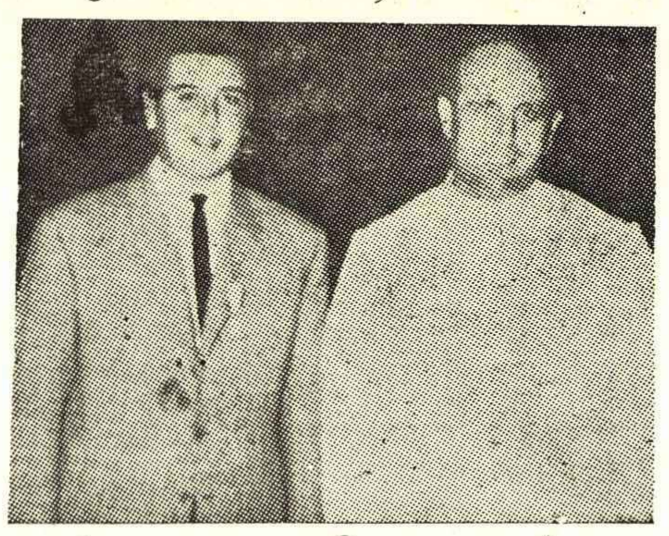
ԳԱՀԻՐԷԻ ԱՇՏԱՐԱԿԸ

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

23 ՅՈՒԼԻՍ 1964

ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Տոն Պոսքօ արուեստից վարժարանի տնօ հէր՝ կողքին ունենալով, ելեկտրոնիկի ճիւղին մէջ ոսկի մետալին արժանացած՝ Նուպար (Մենուաս) Պապիկեանը:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այսու կը հաղորդենք յարգոյ հասարակութեան թէ Գահիրէի Հայոց Առաջնորդական փոխանորդ Արժանապատիւ Տ. Սահակ Քհնյ. Շաքարեան ընկերակցութեամբ հաշուեքննիչ Պր. Կարօ Ներետեանի, Երեքշաբթի առաւօտ այցելեց Հանրապետութեան Քուպպէի պալատը, Մարգարէի ծննդեան (Մուլէտ էլ Նեպիի) տօնին առթիւ և շնորհաւորական տողեր արձանագրեց այս առթիւ բացուած տոմարին մէջ:

ԿՆԻՔ ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ԱՆՑԵԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

(Շար. Ե. էջէն)

տարեալ վստահութիւն ունէր վրաս, թէեւ գրաբարի դասերուն անհաճոյ թուէի իրեն:

Բայց իր զարմանքը միշտ մնացած էր այնպէս, որ այդ եղելութենէն մէկ երկու ամիս ետք օր մը, դպրոցէն արձակուելէ յետոյ Պաղլար-Պաշը կ'երթայի, ինք Գատըգիւղ կ'երթար, հանէս հասաւ և հարցուփորձել սկսաւ թէ աշխարհաբարը ուրկէ՞ սորված եմ: Հարկ եղած պատասխանը տուի:

Լրագրութիւնը թէ որքան ազդած է վրաս, անկա բացատրել կատարելապէս անկարելի պիտի ըլլայ թերեւս, բայց ազդեցութիւնը՝ բացայայտ կերպով ես ինքս ըմբռնած եմ:

Պէրպէրեանի մէջ առաւօտուն «Հայրենիք» կուգար և զոր կը կարդայինք ցերեկուան զբօսանքին, և մէկիկ մէկիկ վիճաբանութեան մը բովէն կ'անցնէր իւրաքանչիւր յօդուած: Իսկ առաւօտեան դասերը սկսելէ առաջ՝ խնդրոյ առարկան «Արեւելք»ի յօդուածներն էին, և մանաւանդ երբոր վիճաբանութիւն ըլլար երկուքին միջեւ, այն ատեն ամբողջ դպրոցը երար կ'անցնէր և երկու մասի կը բաժնուէր:

Այս վիճաբանութիւններէն մէկը, որ դպրոցը տակն ու վրայ ըրաւ, Խսաեան Վարժարանի անուան խնդիրն էր, ուր «Հայրենիք» անունը Խսաեան պէտք չէ ըլլայ կ'ըսէր և «Արեւելք»՝ պէտք է ըլլայ: Հոս պէտք է ըսել, կարծեմ, մեծամասնութեամբ ամէն խնդիրներու մէջ «Հայրենիք»ի կուսակից էի, և չմոռնամ ըսել թէ վիճաբանութեանց մէջ ձայնս լսելի ընել տալու եղանակը գիտէի:

Շատ անգամ դասատուներն ալ կը խառնէինք վիճաբանութեան, և տակն ու վրայութիւնը ա՛լ աւելի կը սաստկացնէինք:

Այս լրագրութեամբ չափազանց շատ զբաղուած ըլլալնիս էր որ թերթեր հանելու կը մղէր մեզ, մանաւանդ որ խստիւ արգիլուած ըլլալով հանդերձ՝ դարձեալ կ'ընէինք, կը բռնուէինք և դարձեալ խրատ չէր ըլլար:

Պէրպէրեանէն մեկնումս մտամփոփութեան շրջան մը եղաւ ինծի համար: Գրեթէ մէկուկէս-երկու տարի մէկը չունենալով, որուն հետ տեսնուէի, գիրքերը բարեկամ ընել ստիպուեցայ: Իսկ կեդրոնականի փակ մնացած շրջանին ութ ամիս տունը մնալով, ուրիշ բան չմնաց ընելու՝ եթէ ոչ կարդալ, և կարդացի զանազան գիրքեր, բայց ընդհանրապէս պէտք է ըսել թէ վէպէն չեմախորժիր շատ, ուստի աւելի ուսումնասիրութիւններ և պատմութիւններ կարդացի, և այս շրջանին բարեփոխեցի կարգ մը կարծիքներս, ինչպէս օրինակի համար՝ համոզում գոյացուցի թէ վերջապէս գրաբարը բոլորովին խոտելի չէ, եւայլն, եւայլն:

Ու այսօր եթէ հարկ ըլլայ անկեղծօրէն ըսել, այդ վանական մենութեանս օրերուն, այդ բարեկամներէն անկեղծ, անոնցմէ խորհրդապահ, անոնցմէ լուրջ և միանգամայն օգտակար բարեկամ ոչ մէկ տեղ կը գտնուի, քանի որ մարդկային միտքը և սիրտը տարօրինակ առեղծուածային կազմութիւն մը ունին, գիրենք բազդրող ամենէն յետին հիւլէին մէջ իսկ, զոր վերլուծելու համար՝ մարդէն աւելի բան մը ըլլալ պէտք է:

* * *

Տունը և դպրոցը օժանդակն են մարդուն կազմութեան, բայց ընկերական միջավայրն ալ ոչ նուազ թելադիր է մարդու նկարագրին կազմութեան ձեւին մէջ: Ու թող ներեն ընթերցողներս որ այդ միջավայրիս վրայ չկարենամ ուզածիս պէս խօսիլ, այլ կրցածիս պէս խօսիլ, վասնզի եթէ ուզածիս պէս խօսիմ՝ ո՞վ գիտէ ի՜նչ քննադատութեանց պիտի չհանդիպիմ: Միայն սա չափ ըսեմ թէ ամբողջ կեանքիս մէջը չեմ գիտեր թէ ինչո՛ւ ճակատագիրը չուզեց որ ուզածիս պէս ընկեր կամ բարեկամ մը ունենամ: Բաւականէն աւելի շատ ծանօթ, ընկեր և բարեկամս ունեցայ, բայց... միշտ և անխուսափելի բայց մը կայ ամենուն քովն ալ: Թէ ո՛ր աստիճան օգնեցին ինծի ընկերներս, հարկ անհրաժեշտ է ըսել թէ օգնութեան պէտք չեմ ունեցած դպրոցական շարադրութեանց համար — խօսքը գրական դաստիարակութեանս վրայ ըլլալով — վասնզի այդ օգնութիւնը տունէն ներս գտած էի և պէտք եղածէն ալ աւելի: Թէ ո՛ր աստիճան քաջալերութիւն գտած եմ, ատիկա դպրոցականութեան մէջ փնտռել անհարդ աշխատութիւն պիտի ըլլայ. իսկ դպրոցէն դուրս հիմակուհիմա «ընդ ակամբ» կը նային ոմանք չեմ գիտեր ինչո՞ւ: Ոմն՝ առանց ամչնալու, բանագող ըրաւ զիս, իր մէկ անկրթութիւնը պարտկելու համար. միւսը հոս կամ հոն գնաց ըսելո՛ւ թէ գրածս բան մը չէ. միւսը չեմ գիտեր ի՞նչ ըսաւ, առանց վայրկեան մը մտաբերելու, թէ իբր ընկերական կամ աւելի ընդհանուր բառով՝ մարդկային պարտականութիւն մը ունէին, փոխանակ ուրիշին առած քայլերուն մէջ իրենց վնաս մը տեսնելու, ընդհակառակն՝ ուրախանալ անոր առած քայլերուն համար, և եթէ կ'ուզէին՝ իրենք ալ այն ճամբուն հետեւիլ, քանի որ ասպարէզը մեծ է և ուղին ընդարձակ:

Ահա՛ թէ ինչ կրնայի ըսել ընկերական միջավայրին համար, ուր գրական ծառայութիւն մը ընելը ոճրագործութեան մտնելու հոմանիշ դարձած էր: Բոլոր ընդդիմները և դաւերը լարուած տեսնել կը պարտիս ոտքերուդ տակ:

Ցաւեցէ՛ք այս ինկած բարքերուն վրայ:

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ

1900 Մայիս 8–16
Գում-Գաբու

(ՎԵՐՋ)

ԲԵՐՆԻ ԽՆԱՄՔ

(Շար. Ե. էջէն)

շրթներու փափուկ հիւսկեղէն խաւին համար. նոյնպէս ներկը հանելու համար միայն ու միայն գործածեցէ՛ք պարզ ջուրն ու օճառը: Սաստիկ ջերմութեան պարագային, լորձունքը բերնին մէջ նուազելով, շրթներն ալ կը չորնան տակաւ առ տակաւ, մանաւանդ շրթներուն անկիւնները կարելի է նկատել բորբոքման նշաններ, ճեղքեր ու փոքր փշտիկներ: Նման պարագաներուն լաւագոյն միջոցն է առժամաբար շրթունքի ներկ չգործածել և շրթները օծել կլիսերինով և նախընտրաբար քաքաոյի իւղով: Ծխամոլներու մօտ կարելի է նկատել բորբոքման հետքեր վարի շրթունքին ներքնամասին մէջ՝ որոշ տեղի մը վրայ, արդիւնք գլանիկի տեւական զետեղման սոյն մասին մօտ: Եթէ չափազանց սուր բնոյթ համեմ գործածէ՛ք, ինչպէս (Թուրշի, կարմիր պղպեղ), լեզուն և շրթներն են որ կ'ազդուին: Լաւագոյն միջոցն է՝ նման պարագաներուն՝ կլիսերինով օծել շրթունքն ու լեզուն, կամ մածուն ուտել: Վերի առջեւի ակռաներու չափազանց ցցունութիւնը կրնայ վարի շրթունքը վիրաւորել ճաշելու ժամանակ, նոյնպէս շրթներու անբաւարար միացումը -ի ծնէ-շատ անգամ շրթներու չորութիւն և բորբոքում կը պատճառէ. այս պարագային բերնի խնամքը աւելի անհրաժեշտ կը դառնայ: Ընդհանուր առմամբ շրթունքի բորբոքման կարեւոր պատճառներէն մէկն է շրթները անգիտակցօրէն կամ գիտակցօրէն կրծելն ու խածնելը և կամ ակռաներուն մէջտեղը ճնշելը: Այս երեւոյթը առաւելաբար կը նկատուի հոգեկան ծանր տագնապներու շրջանին:

Անձին պաշտօնը բերնի խնամքին նկատմամբ.— Կարգ մը պաշտօններ, անձին բերանը ենթակայ կը դարձնեն բերնի հաւանական բորբոքումներու և կամ ակռաներու տձեւութեան ու անկանոն շարուածքին: Այսպէս, տպարանի գործաւորները (մանաւանդ գրաշարները), քիմիական դեղեր պատրաստողները, իւղաներկով աշխատող անձերը ենթակայ են կապարի թունաւորման, որուն ախտանշաններն են արտակարգ յոգնութեան զգացում, մարմնի թուլութիւն, ախորժակի կորուստ, գլխացաւ, լինտերու սեւի զարնող բծաւորում, անքնութիւն, լեզուի ուռեցք և ջղագրգռութիւն: Գրեթէ նոյն ախտանշանները կարելի է նկատել «պիսմութ»ի և «սնդիկ»ի թունաւորումներու պարագային: Նոյն պատճառաւ պէտք չէ թոյլ տալ որ մանուկներ կապարէ շինուած կամ ծեփուած իրենց խաղալիկները բերաննին տանին: Իբրեւ նախազգուշութիւն՝ առատ կաթ խմելու է, բերանը մաքուր պահելու է և երբեմն զայն ցօղուելու է թթուածինի ջուրի լուծոյթով:

Ատաղձագործը, երկաթագործը, կարուհին, ժամագործը, եթէ գէշ սովորութիւնը ունին գամեր, գնդասեղներ և մետաղի կտորներ զետեղելու իրենց շրթներուն կամ ակռաներուն միջեւ, ժամանակի ընթացքին ակռաներու չեղում կամ փտում կրնան ունենալ:

Ուրեմն, հասկնալէ ու ըմբռնելէ ետք բերնի խնամքին՝ անհրաժեշտութիւնը, մարմնի առողջապահական տեսակէտէն, հարկ կը գտնենք իբրեւ վերջաբան մեր այս տեսութեան, ընթերցողին կրկնել հետեւեալը.—

Ա. Անփոյթ մի՛ գտնուիք երբեք ձեր բերնի խնամքին հանդէպ.

Բ.— Շտապեցէ՛ք ատամնաբոյժին անյապաղ, եթէ զգաք բերնի առնչութեամբ որեւէ ցաւ կամ անհանգստութիւն.

Գ.— Տարին գոնէ երկու անգամ այցելեցէ՛ք մասնագէտին, ըստանալու համար նախազգուշական պէտք եղած խնամքն ու դարմանը:

(ՎԵՐՋ)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԿՈԲ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— [illegible] — Փաստական բաժին.— [illegible] — Կնոջական բաժին.— [illegible] — Մարզական բաժին.— [illegible] — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նեսմա» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 — [illegible] Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, [illegible] Փողոց – Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Թղթատարական արկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47, Գահիրէ — Տպաքանակ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

جاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م." - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Հիմնուած 1948ին

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՅԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 38 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒԼԻՍ 1964 | *ՀԱՏԸ ԶԵՒՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.* | عدد رقم ٣٨ – الخميس ٣٠ يوليـــة ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԻՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԿԱՑՔԸ

Դարեր դարեր շարունակ, աշխարհի ընտրելագոյն ժողովուրդներէն հայը, ստիպուեր է, գունդ առ գունդ, հեռանալ հայրենի հողէն, օտար երկինքի տակ փնտռելու համար ազատութիւնը, կեանքի և ինչքի ապահովութիւնը, որոնք — բարբարոսներու արշաւանքներուն հետևանքով — կը պակսէին հայրենի երկրին։

Օտար երկինքի տակ փնտռեր ենատոնք, անոնց փոխարէն տալու համար — ժամանակի ընթացքին — իրենց հաւատքը, իրենց հայեցիութիւնը և իրենց լեզուն։ Լեհաստան, Մոլտավիա, Վալաքիա, Թրանսվալ, նոյնիսկ Աֆղանիստան, Իրան, Հնդկաստան, ատեն մը մեր բարգաւաճ գաղութները, սրբուած և անհետացած են՝ ձուլուելով տեղական տարրին մէջ։

Զօրաւոր եղած է՝ օտար միջավայրին կեր չդառնալու պայքարը, և երկարատև։ Մեր գրողները երգեր են հայրենի հողին սրբութիւնը, մեծութիւնն ու կարօտը նաև օտար ափերու վրայ, և այդ երգը երկար ատեն ողջ պահած է զիրենք իբրև հայ։ Եկեղեցի և դպրոց հաստատեր են հայեր՝ օտար հեռաւոր անկիւններու մէջ, պահելով կապ Մայր Հողի և Մայր Աթոռի հետ, որքան որ թոյլ կուտային քաղաքական պայմանները։

Սակայն ի՞նչ եղած է արդիւնքը։

Ուծացում և ձուլում՝ վաղ թէ ուշ։

Հին գաղութներու անհետացումէն ետք, կազմուեր են նոր գաղութներ, Եգիպտոս, Սուրիա, Յունաստան, Ֆրանսա, Ամերիկաներ եւայլն։

Ու դարձեալ երգեր են Մարիա Յակոբեանները.—

Մայրս ապրել է օտար աշխարհում,
Նրան մաշել է պանդխտութիւնը,
Նա երազել է հայրենի հեռուն,
Հայրենի առուն, հայրենի տունը:

Արցունք է թափել նա անվերջ–անվերջ,
Ու խորն է եղել նրա մրմուրը,
Եղբայր է թաղել օտար հողի մէջ.—
Մահի բերան է օտարի դուռը:

Գիտակցութիւնը չէ՛ պակսած հայուն, թէ «Մահի բերան է օտարի դուռը»։ Եւ այդ իսկ պատճառով՝ «Նա երազել է հայրենի հեռուն»...

1945էն սկսեալ (առանց հաշուելու 1929ի և 1935ի Դանուշ Շահվերտեանի կարաւանները Յունաստանէն և Ֆրանսայէն), շնորհիւ Սովետական Իշխանութեանց բարեացակամութեան, երազուած հայրենի հեռուն եկած է մեր մօտը և ահա՛ մեզ կը տանի հայեցիութեան յաւերժականութեան օրօրանը կամ յաւերժական հայութեան խարիսխը՝ Հայաստան։

Անդուազն վեց դար շարունակուող արտագաղթը կասած է և հայը կը դառնայ իր տունը՝ խումբ առ խումբ, ամէն տարի, սիսթեմաթիք կերպով, ի փրկութիւն և ի յաւերժութիւն։

Հայրենադարձ հայը, դարձեալ Մարիա Յակոբեանի բերնով, այս անգամ կ՚երգէ.

Իմ անգին մանկիկ, որպէս թանկ նուէր
Ահա՛ քեզ մեր հին հայրենի հողը,
Դո՛ւ ես դարերի ժառանգորդը մեր,
Դո՛ւ պիտի լինես նրան պահողը:

Իսկ Վահրամ Հաճեան, Հալէպէն հայրենադարձ քերթող, կը վկայէ, որ՝

Ցաւերն անցել են, ահերն անցել են...

Ուրեմն, հայը փրկուած է, հայը այլեւս հալածուած չէ և պիտի չփնտռէ ազատութիւնն ու կեանքի, ինչքի ապահովութիւնը՝ օտար երկինքներու տակ...

Այս գերահրաշ իրականութեան քով, սակայն, և ճի՛շդ այն օրերուն՝ երբ Մայր Հայրենիքը իր դուռները լայն կը բանար իր ստանդական զաւակներուն առջև, յանկարծ օտար դրամատիրական երկիրներ եւս «բացին իրենց դուռները» մինչև այդ օրը «անբաղձալի» հռչակուած հայ տարրին առջև։ «Սեւամորթը, Հայը, Պարսիկը և Շուները» իրենց սեփական շէնքերէն ներս (իբրև վարձակալ) մերժող Նիքըլները, մէկէն Սուրբ Հոգիով ներշնչուեցան և իրենց սահմանմանիքներուն ու տափաստաններուն դուռները լայն բացին «հայ օգտակար–շինարար տարրին» առջև։

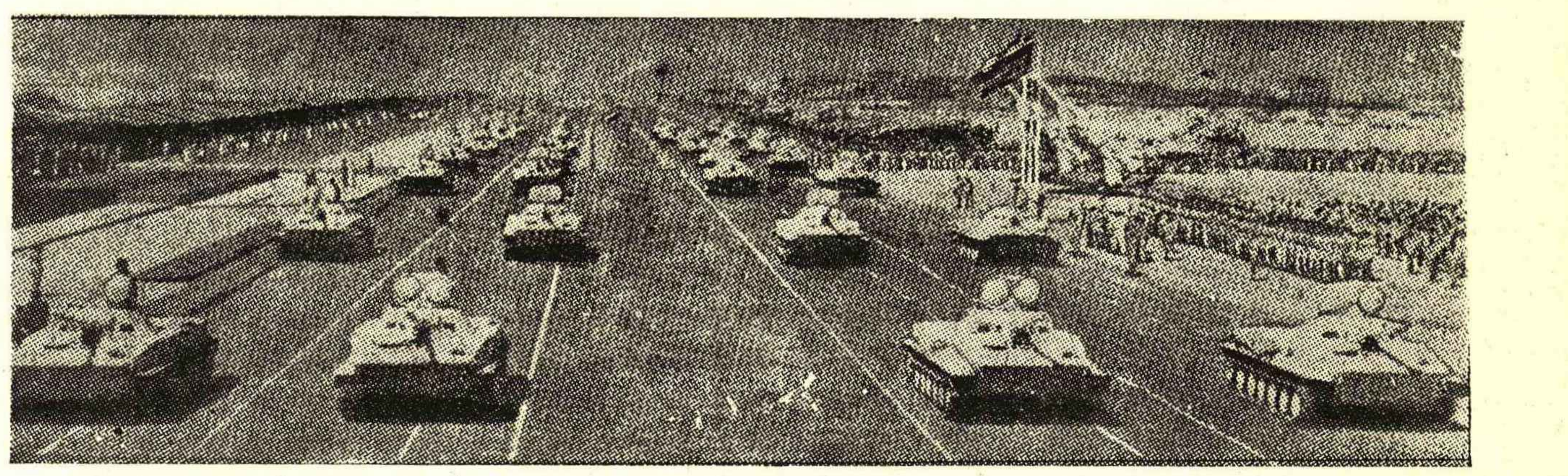
Ու կարգ մը միամիտ հայեր, յատկապէս Միջին Արեւելքէն, խոստումներէ տարուելով, մեկնեցան Գանատա, Աւստրալիա և Պրազիլիա, ընդունելով մէկտեղ (և ասիկա խիստ տխուր է) որ՝

Մահի բերան է օտար ի դուռը:

Մրցակցութիւնը, պահ մը, ծիծաղելի հանգամանքներ զգեցաւ։ Երեւոյթը համաճարակ կամ ախտային վիճակ դառնալու վրայ էր։

(Շար. տես էջ 2)

ՅՈՒԼԻՍ 23-26Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արաբական Յեղափոխութեան 12րդ տարեդարձը մեծ շուքով տօնակատարուեցաւ ԱՄՀի մէջ՝ կազմակերպութեամբ Ա. Ը. Մ.ի :

Յուլիս 21ին, Սիբք Նասրի (Մեդինէթ Նասր) Սթատին մէջ, Նախագահի եւ ափրիկեան հիւրերու ներկայութեան, տեղի ունեցաւ Երիտասարդական Մեծ Փառատօնը. տեղի ունեցան հրախաղութիւններ եւ տիպիկ խաղեր:

Յուլիս 22՝ Չորեքշաբթի գիշեր, Նախագահ Աբտէլ Նասէր, Էլ-Կումհուրիէ հրապարակին վրայ, խօսեցաւ մեծ ճառ մը՝ բուելով կատարուած գործերը եւ իրականացած յաղթանակները, 12 տարուան ընթացքին: Իրմէ առաջ ճառեր խօսած էին Ափրիկեան Ազատ Երկիրներու պետերը (որոնք Ափրիկեան բ. համաժողովին ներկայ եղած էին), արտայայտելով գաղութարարութեան հաշուեյարդարի եւ ընկերվարութեան յառաջխաղացումին մասին՝ Ափրիկէի մէջ, ամենուրեք:

Յուլիս 23ի առաւօտեան, ԱՄՀի մեծ վարիչները ու ափրիկեան հիւրերը ներկայ եղան Զինուորական Մեծ Տողանցքին, կրկին Սիբք Նասրի մէջ, ուր ճառ մը խօսեցաւ Մարշ. Ամեր: Ցուցադրուեցան վերջին նորութիւններով օժտուած հրասայլեր եւ տողանցեցին արաբ բանակի խորհրդանշական զունդեր: Գիշերը, Ջամալեքի Սպայից Ակումբի բեմին վրայ տրուեցաւ գե-

ղարուեստական յայտագիր մը, մասնակցութեամբ Ռէտա պարի խումբին եւ յայտնի արուեստագէտներու: Յեղափոխութեան նուիրուած նոր յօրինեալ երգեր երգեցին Օմ Գուլսում, Ֆարիս էլ Ատրաշ, եւ Աբտէլ Հալիմ Հաֆըզ:

Անոնցմէ զատ՝ մինչեւ Յուլիս 26ի գիշերը, ամենուրեք, բոլոր Մուհաֆազաներուն մէջ, հանդէսներ տեղի ունեցան: Տօնը նշուեցաւ նաեւ հայկական ակումբներու մէջ՝ մեծ խանդավառութեամբ: Յուլիս 25ին խնամուած յայտագրով (հայկ. եւ արաբկ. երգ ու խմբապարով) հանդէս եւ պարահանդէս տեղի ունեցաւ Յուլիս 26 Պողոսեան Հայկական Ընթերցասրահին մէջ:

« ՍԹԱՐ ԱՖ ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԻԱ » Ի ԱՂԻՏԱԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏԸ

Ուրբաթ, 24 Յուլիս, Ալճերիոյ Էնէպէ նաւահանգիստին մէջ, յանկարծական բազմաթիւ պայթումներ ունեցած է ԱՄՀեան «ըՍթար աֆ Ալեքսանտրիա» ապրանքատար նաւը և երեք ժամ այրելէ ետք՝ ընկղմած է, վեց ժամ յետոյ։ Կան հարիւրէ աւելի մեռեալներ և 200է աւելի վիրաւորներ՝ նաւուն անձնակազմէն ու ապրանքները պարպող ալճերիացի բեռնակիրներէն։

Այս տխուր առթիւ՝ Ալճերիոյ Նախագահ Պէն Պելլա հեռագրով մը ցաւ յայտնեց Նախագահ Աբտէլ Նասէրին՝ ըսելով թէ խըստօրէն պիտի պատժուին աղէտին պատճառ եղող զանցառուները։

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ

Եգիպտոսէն հայրենադարձութեան այս տարուան Պատուիրակներէն ընկ. Աշոտ Նանագիւլեան, աւարտած ըլլալով իր բաժին աշխատանքը այս տարուան համար, հայրենիք վերադարձաւ «Արմենիա» նաւով՝ Շաբաթ, 25 Յուլիս 1964, հայրենադարձներուն տեղաւորումովը զբաղելու համար հոն։ Բարի ճանապարհ և յաջողութիւն կը մաղթենք նուիրեալ Պատուիրակին։

Միւս Պատուիրակ ընկ. Խալաթ Մոսինեան կը մնայ հոս և կը շարունակէ վարել այս տարուան հայրենադարձութեան պատրաստութիւնները։ Ընկ. Մոսինեան հաւաստիք տուաւ մեզի, թէ մեր գաղութէն՝ այս տարուան կարաւանը պիտի մեկնի Օգոստոս ամիսը չլրացած, անպայման։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահ Վսեմ. Կամալ Աբտէլ Նասէրի շնորհաւորական հետևեալ հեռագիրը ղրկած է Գահիրէի Առաջնորդական Փոխանորդ Արժանապատիւ Տ. Սահակ Քհնյ. Շաքարեան, 23 Յուլիսի Յեղափոխութեան տօնին առթիւ հետևեալ բովանդակութեամբ։

Նորին Վսեմութիւն

Նախագահ Կամալ Աբտէլ Նասէր,

Ձեր Վսեմութեան կը մատուցանենք մեր անկեղծ և ջերմ շնորհաւորութիւնները իմ և համայնքիս զաւակներուն կողմէ, 23 Յուլիսի Յեղափոխութեան տօնին առթիւ։ Հաճեցէք ընդունիլ մեր օրհնութիւնները և բարեմաղթութիւնները։ Այս Յեղափոխութեան շնորհիւ է որ ընդհանուր ազգերու շարքին մէջ Եգիպտոս իր արժանի տեղը գրաւեց, և տարաւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը յաղթանակէ յաղթանակ։ Աստուած պահէ ձեզ և մեր հայրենիքը։

Դիւան Ազգային Առաջնորդարանի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, 25 Յուլիս 1964, գիշերուան ժամը 9.30էն սկսեալ, Հայկ. Ընթերցասրահի մէջ կազմակերպուած էր մեծ հանդէս-պարահանդէս:

Բացման խօսքը կատարեց Ընթերցասրահի Վարչութեան ատենապետ ընկ. Եգնիկ Վեցիկեան, խանդավառ ճառի մը մէջ ամփոփելով Արաբական Յեղափոխութեան քսան յաղթանակները՝ զինուորական, քաղաքական, տնտեսական, ընկերային և մշակութային մարզերուն մէջ:

Կատարուեցաւ լիբանանեան պար՝ երիտասարդուհիներու խումբի մը կողմէ, երգի ընկերակցութեամբ:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Սարգիս Պալաեան, որ թուեց այն մեծ գործերը, որոնք կատարուեցան Յեղափոխութեան կողմէ և այն յեղաշրջումը որ կատարուեցաւ ի նպաստ ժողովուրդին ու երկրին՝ ներքին և միջազգային ճակատներու վրայ: Ընկերվարութիւնը դարձաւ հիմնական դաւանանքը ԱՄՀի և փոխանցուեցաւ ափրիկեան նորազատ երկիրներուն եւս:

Երիտասարդ Վռամ Նալպանտեան արաբերէն լեզուով կարդաց Քամալ էլ Կուէյլիի «Լայն գիծեր, որոնք ցոյց կուտան ապագան» յօդուածը (որ գրուած էր «Ջահակիր»ի համար և հոն երևցաւ թարգմանութիւնը):

Ատենապետը յայտարարեց, որ շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկուած է յանուն Ընթերցասրահի վարչութեան և անդամներուն, ինչպէս նաև ներկայ հասարակութեան, ու կարդաց անոր թարգմանութիւնը: Ապա, Օր. Սիրանոյշ Աճէմեան կատարեց արաբական գեղջուկ մենապար մը: Բոլոր երգերն ու պարերը ծափերով պահանջուեցաւ կրկնել:

Յաջող էին երգերն ու պարերը, հարուստ և խնամեալ հայ և արաբ գեղջկական զգեստները: Պարերը և երգերը սորվեցնողն էր Օր. Վիքի Մարտիրոսեան. ղեկավարող՝ Ընկ. Պօղոս Սիմոնեան: Մասնակցողներն էին՝ Սոնա Վառվառեան, Հերմինէ Պալաեան, Սոնա Ղազարեան, Ժանէթ Ղապարեան, Սաթօ Պալաեան, Մարօ Պալաեան, Ժիզել Նալպանտեան, Մարիա Վառվառեան, Մայտա Պալաեան, Մարի Մարտիրոսեան և Լիգիան Մընըշեան:

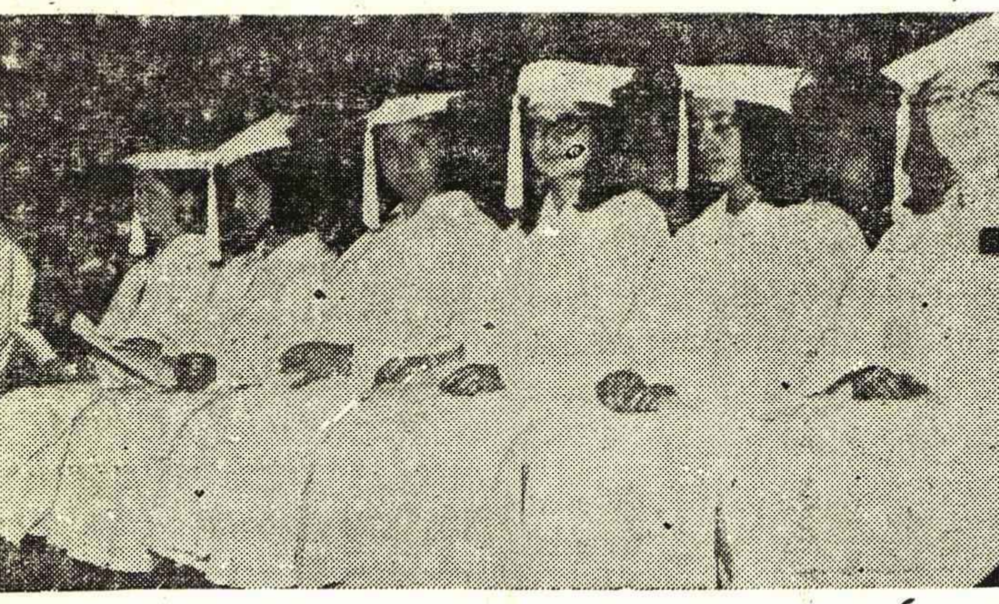
Հրատարակուած էր գեղեցիկ յայտագիր մը՝ գունաւոր ծանուցումներով: Յայտագիրին կողքը գեղանկարած էր արուեստագէտ Ս. Սամսոնեան:

Տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն և հանդիսականները ստացան գեղեցիկ և արժէքաւոր նուէրներ, որոնք Ընթերցասրահին ձօնուած էին զանազան հայկ. հաստատութիւններէ:

Ճաշերը, համեղ և առատ, պատրաստուած էին Ընթերցասրահի Տիկնանց Յանձնախումբին կողմէ: Պարահանդէսը, խանդավառ ճագի սառջնորդութեամբ, տևեց մինչև առաւօտեան 3ը:

Ն. Մ.

ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նկարին մէջ կ'երեւին՝ Գահիրէի Ամերիկեան Աղջկանց Վարժարանի «Սոֆոմօ»ր յաջողութեամբ աւարտած հայ ուսանողուհիներ: Ձախէն աջ.— Շաքէ Ծէնեան, Արտա Պօյաճեան, Մարի Տէմիրճեան, Նայիրի Գույումճեան եւ Անի Գասապեան:

Իսկ Լիսէի (Պօլ էլ Լուէ) Պրովէի բաժինը պատուաբեր յաջողութեամբ աւարտած են Հիլտա Սամսոնեան եւ Տիանա Սանտալեան:

Կը շնորհաւորենք յիշեալ ուսանողուհիները և նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք անոնց:

ՖՐԱՆՍԱ

Remerciements à la Direction de R·T·F·

Յարգելի Պարոն Տնօրէն Ֆրանսայի Ձայնասփիւռ-Հեռատեսիլի վարչութեան — Փարիզ.

Մեր գաղութի հայերն ալ լսեցին ու կարդացին Տիկին Օսֆալտ անուն անձի մը անարգական ելոյթները հայ ժողովուրդին դէմ և խիստ վիրաւորուեցան:

Սակայն, ուրախալի է որ, ֆրանսահայ միութիւններու հետ շփման մէջ մտնելով, անդրադարձած էք ակամայ գործուած սխալին և, ինչպէս կը կարդանք փարիզեան «Խթան» թերթին մէջ հրատարակուած ձեր ազնիւ նամակին մէջ, դարմանելու համար եղած անարդարութիւնը, որոշած էք պարբերաբար ելոյթներ արտօնել ֆրանսական ձայնասփիւռէն՝ նուիրուած հայ մշակոյթին, պատմութեան և արուեստին:

Ուրախ ենք, միևնոյն ատեն որ Մարսէյլի մեր հայրենակից օրէնսգէտ Պր. Մ. Եավէր, որ ուղղակի օրինական հետապնդման դիմած էր ձեր Վարչութեան և Տիկին Օսֆալտին դէմ, որոշած է առկախել իր հետապնդումը:

Յանուն եգիպտահայութեան՝ կուգամ շնորհակալութիւններ յայտնել ձեզի:

յարգանօք՝ ՅՈՎՀ. ԲԱԳՐԱՏԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՔՆԱՐԱՀԱՐ ՏԻԿԻՆ ՌԸՆԷ ՇԵՐԱՆԵԱՆ

Տիկին Ռընէ Շերանեան-Կոց, քնարահար և միաժամանակ երգչուհի, Տալլասի Գեղարուեստից Թանգարանին մէջ նուագահանդէս մը տուած է վերջերս:

Տիկին Շերանեան-Կոց քընարահարութիւնը ուսած է համաշխարհային համբաւի տէր քնարահար Մարսել Կրանճանիի մօտ և աւարտած է Նիւ Եորքի Ճիւյըլըտ վարժարանը:

Ան իր ձայնը մարզած է ականաւոր երգիչներու մօտ և ապա որպէս Ֆուլպրայթ Սքոլըրշիփի սան՝ Գերմանիա ղրկուած է, օփերայի երգեցողութիւնը սորվելու համար: Աւստրիական կառավարութիւնը եւս վարձատրած է զինք: Նուագահանդէս տուած է թէ՛ Ամերիկայի և թէ՛ Եւրոպայի մէջ:

Եւ որպէս քնարահար մենակատար, մասնակցած է համաշխարհային բազմաթիւ փառատօններու: Օփերայի որպէս գլխաւոր մեներգչուհի՝ շրջագայած է Մ. Նահանգներու մէջ: Ամերիկայի Ձայնը միշտ օգտագործած է քնարի ընկերակցութեամբ իր հայկական երգերուն սկաւառակները: Ան այժմ կ'ապրի Տալլասի մէջ, ուր կ'ուսուցանէ երգ և քնարահարութիւն, կը գրէ «Տալլաս Մորնինկ Նիուզ» թերթը:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՍՄԵՆ. ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԵՒ ԱԽՈՅԵԱՆ Տ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ԱՅՑԸ

Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակից «Շարժում»ի Յուլիս 18ի թիւին մէջ կը կարդանք, որ Յուլիս 12ին «Փանակրա» ընկերութեան օդանաւով Պուէնոս Այրէս ժամանած է Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան և դիմաւորուած է 2500 հոգինոց հայ բազմութենէ մը: Պատրիարքին կ'ընկերանար Շահէ Վարդապետ Աճէմեան:

Պատրիարք Հայրը օր նած է ժողովուրդը և օդակայանի դահլիճին մէջ պատասխանած է բազմազգի լրագրողներու հարցումներուն: Ապա, մասնաւոր ինքնաշարժով, առաջնորդուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի, ուր կը սպասէր ժողովուրդը: Հայց. Առաք. Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց կազմակերպութիւնը ճաշկերոյթ մը տուած է. խօսած է Տոքթ. Ա. Աջապահեան: Ճաշկերոյթին ներկայ էր նաև նշանաւոր համաշխարհային ախոյեան Տիգրան Պետրոսեան, որ ունեցած է յուզիչ ելոյթ: Օր. Շաքէ Սիւքիւթեան արտասանած է Կապուտիկեանէն: Խօսած է նաև՝ Հայ Կեդրոնի Ազգ. Վարչ. Խորհուրդի կողմէ՝ Պր. Գէորգ Սարաֆեան: Արժանթինի կաթողիկոսական պատուիրակ Բաբգէն Եպս. Ապատեան (պատրիարքին աշակերտներէն) արտասանած է բարի գալուստի խօսք և հրաւիրած է Պատրիարք Հայրը, որ խօսի: Տէրտէրեան Արքեպս. արտայայտուած է կուռ ու բովանդակալից կերպով:

Օգոստոս 14ին համար Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ կազմակերպուած է Ս. Դ. Հնչակեան Բ. ան Կուսակցութեան 49րդ Տարեդարձի հանդէս, հովանաւորութեամբ Ս. Պատրիարքին և մասնակցութեամբ Բաբգէն Եպիսկոպոսի, Շահէ Վարդապետի և Յարութիւն Ծ. Վ. Մուշեանի:

* * *

Ախոյեան Տիգրան Պետրոսեան Պուէնոս Այրէս հասած է Յուլիս 5ին և դիմաւորուած Ֆետերասիոնի նախագահ Տոքթ. Գորինի ու բազմահազար ժողովուրդին կողմէ, օդակայանը: Պետրոսեանի կ'ընկերանային վարպետներ ռուս Փոլ Քերէս, չեխ Միրոսլաւ Ֆիլիպ և արժանթինցի Ալպերթօ Ֆոկիլման, որոնք մասնակցած են Ֆետերասիոնի մեծ մրցումին, 9 Յուլիս 1964ին, քաղաքապետական թատրոնին մէջ:

Պետրոսեան, որ ախոյեանութիւնը շահեցաւ 1963ին պարտութեան մատնելով Միխայիլ Պոտվինիկը, 35 տարեկան է. անգամ մը այցելած է Արժանթին՝ 1954ին, մրցելու: Պուէնոս Այրէսի «Գլարին» թերթին տուած է յատուկ տեսակցութիւն: Ան պիտի մնայ մինչեւ 15 Օգոստոս: «Կը խօսի հայերէն և հպարտ կը զգայ հայ ըլլալուն համար» կը գրէ «Շարժում»:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ (Շ ռունակութիւն Ա. էջէն)

Եւ ահա՛՝ հակազդեցութիւնը (ռէակսիոն):

Մինչ մայր երկիր վերադարձողները ամէն ամիս աւելի՛ ու աւելի՛ խանդավառութեամբ կը գրէին իրենց կեանքին մասին, վերոյիշեալ գաղթավայրերը մեկնող հայերը սկսան դժգոհութիւն յայտնել և զգուշացնել իրենց ազգականները՝ Գանատա, Աւստրալիա կամ Պրազիլիա մեկնելու յիմարութիւնը գործելէ:

Դրամատիրական մարդորս իշխանութիւնները իրար անցան և այդ դժգոհութիւնները լռեցնելու համար՝ պաշտօն յանձնեցին ԱՆՁԱյի (հայոց արտագաղթը կազմակերպող մարմին) վարիչ Պր. Ճորճ Մարտիկեանին, որ այցելէ այդ գաղթավայրերը: Այս անձը, հետն ունենալով Եգիպտոսէն ՊՊ. Ա. Զագըճեանը և Պ. Մըըրլեանը, գնաց նոր խոստումներով (թէ պիտի գնէ անծայրածիր հողեր և պիտի կառուցանէ հայկական քաղաքներ) քնացնելու գաղթական հայերը:

Թէ ի՞նչ չափով «յաջողեցաւ» Պր. Մարտիկեանի այս «առաքելութիւն»ը, ատիկա չի՛ հետաքրքրեր մեզ: Ինչ որ մեզի համար նորութիւն է, ՊՊ. Զագըճեանի և Մըըրլեանի անկեղծ զեկուցումներն են:

Արդարև, իրենց զեկուցումին մէջ, արտասանուած հոս՝ Հէլլիոպոլսոյ դաշնակցական ակումբին մէջ, իսկապէս խղճի տէր այս երկու հայերը՝ ըսած են.—

«Որքան պիտի ուզէինք, որ այսօր ներկայացած ու խօսած ատեն, վերադարձած ըլլայինք ոչ թէ հեռաւոր Աւստրալիայէ և Գանատայէ, այլ ՄԵՐ ՄԱՅՐ ՀՈՂԷՆ՝ Հայաստանէն: Մեզի համար անհընար է, որ ըլլար աւելի մեծ երջանկութիւն քան այն, որ զեկուցանէինք ձեզի հայրենիքի կեանքին, նուաճումներուն, հնարաւորութիւններուն, պայմաններուն և յառաջդիմութեան մասին, փոխանակ արտահայաստանեան գաղութներու մասին խօսելու:

«Սակայն միշտ պիտի յիշենք և երբեք պիտի չմոռնանք, որ այս բոլորը լոկ ժամանակաւոր սէկ էջն է նման էջերով լի մեր հազարամեայ պատմութեան: Այս գաղութները միայն ու բացառաբար ապաստանարաններ են, որոնք կը պարտադրուին մեզի, մեր կամքէն կատարելապէս անկախ և արտաքին պայմաններու բերումով: Մեր աչքերն ու հոգիները կը շարունակեն սեւեռած մնալ մեր վախճանական կայանին վրայ Մայր Հայաստանին: Ըլլանք հոս, թէ այլուր, այնքան ատեն, որ մեր ոտքերուն տակ մեր սեփական հողը չէ, մենք մեզ պիտի նկատենք ժամանակաւոր անցորդ միայն: Մեր սրտերուն ու մտքերուն մէջ պէտք չէ իջի այն անխորտակելի հաւատքը, որ պիտի գայ այն օրը, երբ կարաւան առ կարաւան պիտի ուղղուինք դէպի վերջին ու վախճանական մեր բնակավայրը, յաւիտենական ու պաշտելի մեր Հայաստանը, հոն ամփոփուելու, հոն ստեղծագործելու և հոն, մեր սուրբ հողին յանձնելու մեր ու մեր զաւակներու աճիւնները: («Ջահակիր», 2-7-64)

Այս տողերը կը մատնեն, որ, հակառակ իրենց քաղաքական և նիւթական շահերուն, անոնք չեն կրցած հայու իրենց առողջ բնազդին դաւաճանել և հայու խիղճը լռեցնել՝ ի տես

ա) Գանատայի, Աւստրալիոյ, եւն.ի մէջ հաւաքուող հայութեան սպասող սև ճակատագրին,

բ) Եւ Մայր Հայրենիքի հայութեան պայծառ իրականութեան և փայլուն ապագային:

Այս երկու հայերը չեն կրցած, չեն ուզած վաճառել իրենց հոգին ու յայտարարած են և կը յայտարարեն, թէ՝

— Վերջ ի վերջոյ բոլորիս երթալիք տեղը Հայաստա՛նն է և Հայաստա՛նը պէտք է ըլլայ...:

Մենք երջանիկ ենք, որ Մայր Հայրենիքը յաղթական կացքի մէջ՝ ամուր՝ կը շարունակէ իր պատմական առաքելութիւնը:

Եւ հպարտ ենք՝ այդ Հայրենիքի կողքին կեցող հաւաքականութիւն մը ըլլալու մեր հանգամանքով:

ՅՈՒՇԱԳՈՒՄ

ՈՒԻԼԵԱՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ՆԱԽԱՏԵՍԱԾ ՁԵՐ

Ամիսներէ ի վեր, աշխարհի բոլոր թերթերը, յատ ապէս Թուրքիոյ և Ամերիկայի թերթերը, ապա կարգ մը հայ թերթեր քիչ մը ամէնուրեք, լայն տեղ կը յատկացնեն համաշխարհային համբաւի տիրացած՝ անգլիագիր ամերիկացի-հայ Ուիլեամ Սարոյեանի Թուրքիա այցի մանրամասնութիւններուն։ Պակաս չեն նաև յուզիչ լուսանկարներու այլազան տեսակները, որոնց մէջ Սարոյեան կ'երեւի «եղբայրացած» գիրքի և արտայայտութեանց մէջ՝ գինք շրջապատող տաճիկ պաշտօնական և անպաշտօն մարդոց հետ։ Պակաս չեն մանաւանդ, այցելութիւններու, հանդիպումներու և ճաշկերոյթներու ընթացքին Սարոյեանի բերնին մէջ դրուած տեղին և ուղիղ յայտարարութեանց կարգին՝ շա՜տ աւելի յուզիչ և «սրտագրաւ» զեղումները։ Ապա... յանձնառութիւննե՜ր... պատմուածքներ գրելու և մե՜ծ վէպ մը հիւսելու... Թուրքիոյ և թուրք ժողովուրդի մասին։

Խորունկ մտածելով՝ մենք կրնանք հասկնալ և կը հասկնանք, որ — իր հայկական ծագումէն և Պիթլիսի մէջ տաճիկներու կողմէ սրածուած համայնքի զաւակ ըլլալէն անկախաբար — Սարոյեան մարդասէր և մարդկայնական փլաթֆորմով փիլիսոփայ-գրագէտ մըն է։ Կը հասկնանք նաև, որ՝ ի՛նչ ալ եղած ըլլայ Թուրքիոյ և թուրք ցեղին վերաբերմունքը երկրին հարազատ ու իրաւատէր զաւկին՝ հայ տարրին հանդէպ անցեալին և ներկայիս, կա՛յ թուրք ժողովուրդ մը, աշխատաւոր զանգուած մը, որ կրնայ պատասխանատու չ,ացուցուիլ որոշ մեղքերու համար, ու կրնայ հետաքրքրական համայնք մը հանդիսանալ, արժանի՝ նիւթ ծառայելու համամարդկային ոգիով էփոփէի մը...

Բա՛յց...

ա) Իր ծննդավայր Պիթլիսը տեսնելու բնական հետաքրքրութիւնը, բ) միւս ժողովուրդներու և երկիրներու կարգին՝ ժողովուրդ մը և երկիր մը եւս ճանչնալու իր փափաքը երեւան եկած են խիստ աննպաստ ատեն մը — Հայոց Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակի նախօրէին։

Այս հետաքրքրութեան և այս փափաքին ապաժամ ըլլալուն ապացոյցը երեւան կուգայ մանաւանդ ա՛յն մերկապարանոց հակազդեցութեան կամ հակազործութեան մէջ, զոր թուրք իշխանութիւնը բանաձեւեց (սիսթեմաթիք և մերքանթիլ ձեւով) միջազգային շուկային մէջ և ամերիկեան հանրային կարծիքին առջև, ընդդէմ հայ սփիւռքի բոլոր գործօններուն կատարած աշխատանքին, ի նպաստ Հայ Դատին...

Այժմ վստա՛հ ենք, որ Սարոյեան, բարեմիտ և մաքուր մտածող մարդ, չմտաբերեց և անգիտակից կերպով անտեսեց այն խոր հետեւութիւնները, զորս կրնան ունենալ և ունեցաւ՝ անպատեհ թուականի մը որոշուած կամ հանդիպած իր այցը ի Թուրքիա։

(Շար. տես էջ 5)

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. ՍԵՄԱ-էն

Այս տարի, Մայիս 18ին, Ֆլանտրի (Ֆրանսա) ճակատամարտին մէջ, գերման հորդաներուն դէմ Ֆրանսան և Ազատութիւնը պաշտպանելու ժամանակ ինկած հայ բանաստեղծ Ա. Սեմայի (Գեղամ Աթմաճեան) մահուան տասնըչորսերորդ տարելիցն էր։ Իր յիշատակը կ'ոգեկոչենք՝ իրմէ տալով հետեւեալ քերթուածները.—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Քնքուշ գլուխդ ուսիս հիմա,
Սիրտս ջիկ կնոջ նման,
Եւ մազերուդ մետաքսը նուրբ
Սիրամորմոք մատներուս տակ,
Արդ կը զգնեմ կրկին անգամ,
Բառի մը պէս
Քեզ վանկ առ վանկ,
Դուն, իմ սրտէս
Պոկուա՛ծ երազ,
Երազի՛ գոյն
Իմ Հայաստան...:

Հոգիէս ներս կը ծաւալի
Քու երկինքիդ
Կապոյտն անդորր,
Ու սիրավառ ես կը բանամ
Երկու թեւերս կարօտակէզ,
— Հորիզոնիդ անծի՛ր գօտի —
Որ լեռնէ լեռ,
Մէկ գրկեմ քեզ:

ՆԵՐԳԱՂԹ

Քեզի՛ վազող
Ջուակներուդ կարաւանին,
Աւանդ կուտամ
Բանաստեղծի սիրտս խոնարհ,
Քու նորապէղ ջ անցքներուդ
Պտո՛ր ջուրին,
Հոգիիս երգը՛ խառնելու,
Հայո՛ց Աշխարհ:

ԿՌՈՒԻ ԵՐԳ

Բանակ, 1940 Ապրիլ

Խուլ կը ճաչեն զէնքերն հիմա մեր մասներուն մէջ տենդագին,
Որպէս փարոսը անհերքելի, իրաւունքին մեր մեծափառ
Եւ համաչափ մեր քայլերուն տակէն փախուստ կուտայ աշխարհ,
Մինչ կը քալենք մենք վճռակամ յանուն վաղուան յաղթանակին:

Կ'արշաւենք մենք ձորերէն վար, վե՛ր լեռներէն դէպի ափին,
Մեր դիմակին տակ կազարգել, քովերնես ներս, միահամուռ
Կը ճնշենք հոսը վառօդին, կ'արտաճնշենք ափին եւ հուր,
Մեր նայուածքներն ուղղուած անշէղ, արեւածող ապագային:

Որքա՜ն հեռու, որքա՜ն տկար. երէկը յո՛ւշ կը թուի մեզ.
Կարծես այսօր, հիմա՛ եկած, եսնէն անցած մեր դիրքերուն,
Սակայն վաղո՜ւց, անհաշուելի ժամանակէ ի վեր կարծես

Կը սպասենք, մենք, մեզ ընտանի, մեզի ծանօթ դիրքերուն մէջ,
Բոլո՛ր, բոլոր ոստխներուն, ըլլան անոնք մօտ թէ հեռուն,
Եւ կը թերթենք արիւն իբրեւ «ապրիմ-մեռնիմ» առէջ-առէջ...:

ՀԱՅ ԵՄ ԵՍ

Թէև անգլերէն կը գրեմ և հակառակ անոր որ ծնունդով ամերիկացի մըն եմ, ես զիս կը նկատեմ հայ գրող մը։

Գործածած բառերս անգլերէն են։

Միջավայրը՝ որուն մասին կը գրեմ՝ Ամերիկան է։

Ոգին, որ կը ստիպէ գրել, սա այն, հայ է։

Ուրեմն հայ գրող մըն եմ ես։

Խորապէս կը սիրեմ հայ գրողներու մեծ ընտանիքին պատկանելու պատիւը։

Հայ ժողովուրդին ազնուականութիւնը, քաջութիւնը, ուշիմութիւնը, խիզախութիւնը, պարզութիւնը, հեզնանքը, սրամտութիւնն ու անվեհերութիւնը հպարտութիւն կը պատճառեն ինծի։

Այս բարեմասնութիւնները ճշմարիտ բոլոր հայերու ժառանգութիւնն են։

Անոնք սնուցած են իմ կեանքը սկիզբէն ու ես երախտապարտ եմ։

Աշխարհ երբեք չի կրնար նուաճել բարի ժողովուրդ մը։

Եթէ զրկուած ենք մեր հայրենի հողէն, աշխարհ մեր հայրենիքը կ'ըլլայ։

Եթէ զրկուած ենք մեր կառավարութենէն, հայու հոգին կ'ըլլայ մեր կառավարութիւնը։

Ոչ մէկ քաղաքական ուժ կրնայ դաւաճանել մեզի։

Օգտակարապէս ապրելու բաղձանքը զօրաւոր է հայուն մէջ։

Հայուն ուժը թեւերուն մէջ չէ, այլ անհատին սրտին մէջ, իբր անհատ՝ առանձին։

Ասիկա միակ ճշմարիտ ուժն է, որ մարդիկ իբր անհատներ կրնան ունենալ։

Այն ուժը որ կը գտնուի թեւերուն մէջ՝ ստորադաս ու անարժէք ուժ մըն է։ Անասնային ուժ մըն է այդ։

Անիկա անպատուաբեր է քաղաքակրթուած անձերու համար։ Ինչ որ ատիկա գլուխ կը հանէ, անարժէք է մարդուն ազնուացման ու բարութեան աճեցումի պատմութեան մէջ։

Գալիք տարիներու ընթացքին, նոյնիսկ երբ աշխարհ վայրենութիւններու մէջ մխրճուի, հայը հարազատ պիտի մնայ այն հոգեկան օրէնքներուն, որ իր ժառանգութիւնը կը կազմեն։

Հայու ոգին զօրաւոր ոգի մըն է: Ատիկա չի պարտուիր չար աշխարհով մը։ Ընդհակառակն, անիկա պարտութեան կը մատնէ այդ աշխարհը։ Այդպէս կ'ընէ իրեն բանալով այդ աշխարհը, առանց ապականելու անկէ։

Հայ եմ ես։

Ուրախ եմ որ քիչ մը բան, որ ըսած եմ և ըսելու վրայ եմ, հոս պիտի վերադարձուի այն լեզուին, որուն ոգին ստիպեց զիս խօսելու, Հայաստանի սքանչելի լեզուին,

ՈՒԻԼԵԱՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՍՏՂԵՐՈՒ ՏԱԿ ՀՈԳԻՍ Կ'ԵՐԳԷ, գրեց Արամ Գիտակից, արձակ և ոտանաւոր։ Էջ 160, տպ. Անի, Հալէպ, 1964։ Դիմել հեղինակին՝ Արամ Պիլեմճեան (Գիտակից), փոստարկղ 1529, Հալէպ։

**

ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Յօդուածներ՝ Տիգ. Ազամեանէ, Ատրինէ Տարիանէ, Գր. Պասմաճեանէ, Տ. Ոսկերիչեան Ա. Քհն.է, Մ. Անդրանիկէ, ընկ. Օձունիէ և «Արարատ Դրական»ի մասին։

"ՀԱՅՐԻԿԻՆ ԱԳԱՐԱԿԸ"

Գրեց ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

— Օր մը մեր ագարակը երթանք և պտտինք, ըսաւ դասընկերս՝ Մանուկ, որուն հետ գրեթէ հասակակից էի։ Ինք տասներեք էր, ես՝ հազիւ տարի մը իրմէ պզտիկ։ Գրեթէ նո՛յն կազմը ունէինք, միայն թէ Մանուկ աւելի բուռն էր. չէր ցուեր երբ վիրաւորէր մէկը ու աչքերուն պաղ կապոյտը իր սառնասիրտ ըլլալը կը յայտնէր արդէն։

Մեծահարուստ հողատէրերու միակ ժառանգորդն էր, չփացած, անձնասէր, ինքնահաւան։ Կը հպարտանար թէ իրենց կալուածին մօտակայ պզտիկ շոգեկառքի աննշան կանգառը իր մեծ-մեծ հօր անմա՛հ անունը կը կրէր...։

Մանուկին հայրը թաղական խորհուրդին և վարժարանի հոգաբարձութեան Ատենապետն էր։ Մէկ խօսքով՝ Գաղութին պետը։

Ու ես՝ պատիւն ունէի Մանուկին դասընկերն ըլլալու։ Այսքան։

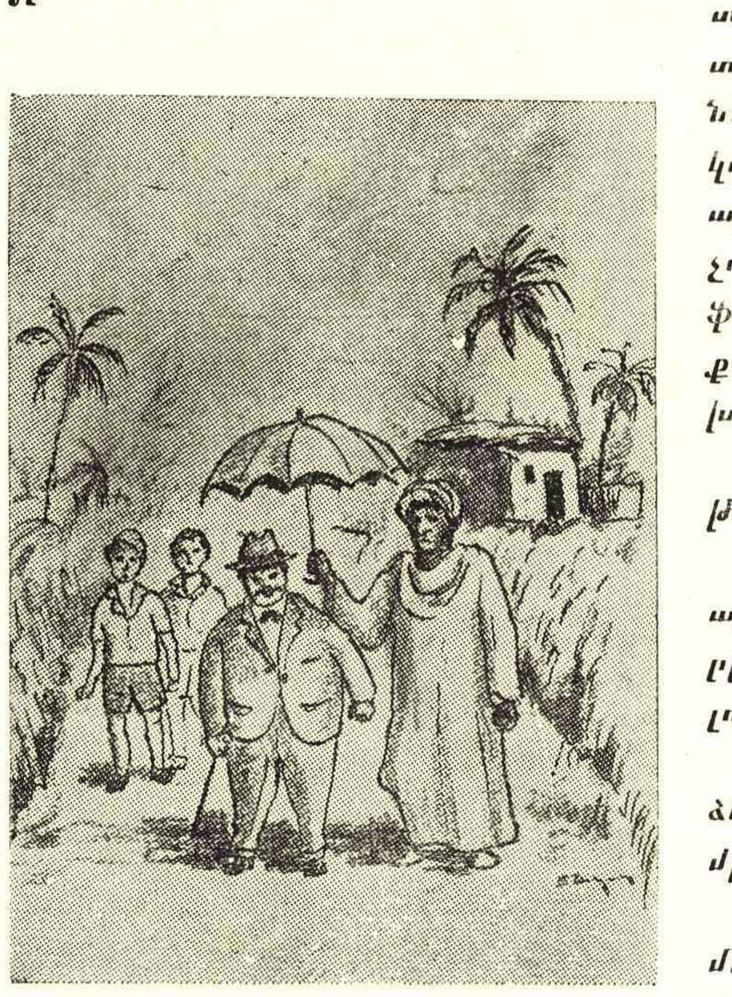
Բայց, քանի կը հասնէինք պատանեկութեան դուռը, կը ըզգայինք այն խոր վիհը որ կը բաժնէր մեզ։

Անոնք հինէն կ'ապրէին այնտեղ։ Մենք նոր էինք հաստատուեր Բ... գիւղաքաղաքը՝ Հայրենիքի մեր տունն ու տեղը լքելէ ետք ու շատ համեստ կեանք մը կ'ապրէինք, աղքատիկ բնակարանի մը մէջ՝ շատ մը բախտակից հայրենակիցներու պէս ու անոնց հետ։

Ուրեմն՝ բացառիկ պատիւ մը կ'ըլլար այդ օր ինծի, պատիւ մը՝ որուն համը բերանս է մնացեր երեսուն և աւելի տարիէ։

Տեսակ մը արկածախնդրութեան և ոչ թէ պտոյտի մը ապաւորութիւնը կրեցի, երբ առաջին անգամ ոտքս դրի «հայրիկ»ին նոր ինքնաշարժին մէջ։

Գիւղին մէջ միակն էր. փայլուն զոյգ շողարձակներով՝ զորս երբեմն շոյելու բախտը կ'ունենայի...։

Կար իրենց անձնական վարորդը, համազգեստով ու գաւազրով։ Քովը իրենց արաբ վերակացուն. թիկնեղ, փաթթոցաւոր՝ որ իրենց անսահման վստահութիւնը կը վայելէր։ Միեւնոյն ատեն, իրենց թիկնապահն էր։ Կոնակի կարգին բազմեր էր Մանուկին «հայրիկ»ը՝ կարճ, պոռթկալու աստիճան գէր՝ որ օրէնքին գաւազանով — ինք օրէնսգէ՜տ էր — խե՛րը կ'անիծէր փէլլահին։ Իր ձեռքի գաւազանը և հաստ փորին վրայի ժամացոյցի ոսկի շղթան՝ անհերքելի փաստը կը կազմէին իր ունեւորութեան, հեղինակութեան...։

Ինքնաշարժը բաւական արագ կը սուրար ծառուղիէ մը որուն մէկ եզերքը Նեղոսէն նեղ ջրանցք մը՝ բամպակի մօտակայ ընդարձակ դաշտերը կ'ոռոգէր. միւս կողմը դարձեալ կանաչ դաշտեր, որոնց մէջ արմաւենիները՝ հոս-հոն, կու տային համայնապատկերին՝ եգիպտական յատուկ դրոշմը։

Մարդ չէր խօսեր։ Պրկուած էի ես ալ։ Կարծես թէ ամէն վայրկեան երեւակայական վտանգ մը կը սպառնար մեզի...։ Դաշտերու մէջ փէլլահը կ'աշխատէր ու երբեմն՝ բերքով բեռցուած ուղտեր ու էշեր՝ հանդարտ կ'անցնէին մեր քովէն։

Մանուկ մօտեցաւ ականջիս ու փսփսաց.

— Մի՛ վախնար, ըսաւ, հայրիկը գրպանը զէնք ունի...։

— Ի՞նչ բանի համար...։

— Աւազակներ, գողեր, այս կողմերը շատ կան...։

— Բայց ամէն մարդ կ'աշխատի...։

— Դուն ա՛յդպէս կը կարծես...։

Երեւակայութիւնս հանգիստ չտուաւ ինծի մինչեւ որ ապահով հասանք Մանուկենց ագարակը։

Գիւղացիները արքայական ընդունելութիւն մը ըրին Մանուկին և «հայրիկ»ին ու անոնց շնորհիւ, ինծի ալ։ Տեսանք ընդարձակ դաշտերը որոնց վրայ փէլլահը կ'աշխատէր «հայրիկ»ին համար։

Վերակացուն կը քալէր Մանուկին հօր քովէն, անոր գլխուն վերև բռնած հովանոցը՝ զինք պաշտպանելու համար կիզիչ արեւէն։

«Հայրիկ»ը հրահանգներ կու տար վերակացուին միջոցաւ որ միշտ «գլխուս վրայ» կ'ըսէր ու անմիջապէս կը կանչէր փէլլահ մը՝ ու կը փոխանցէր անոր պարոնին հրամանը։

Այդ կէսօր հանգստացանք Մանուկենց յատուկ շքեղ բնակարանին մէջ։ «Հայրիկ»ը տարին քանի մը անգամ կը մնար այնտեղ։

Խառուած սագի ու գետնախնձորի ճաշէն ետք՝ բակին մէջ տոպրակներով բամպակ — սպիտակ ոսկի — կշռեցին «հայրիկ»ին ներկայութեան։ Բերքը սովորականին պէս առատ էր ու եկամուտն ալ՝ կարեւոր։ «Հայրիկ»ը տարին չորս անգամ միայն կը «յոգնէր» փէլլահին աշխատանքին պտուղը քաղելու ատեն։ Ա՛յսքան՝ իր աշխատանքին բաժինը։

Տեսայ այն խեղճութիւնը, թշուառ կեանքը որ փէլլահինն էր։

— Դարերէ ի վեր այսքանն ալ չունէին, ըսաւ Մանուկ, «հայրիկ»ին սիրած յանկերգը կրկնելով ինծի։

«Հրապարակ»ին կեդրոնը կար ձեռքով գործող ջրհան մեքենայ մը, չուրջը՝ ցեխ ու աղբ։

— Գետակէն չեն խմեր հիմա, ըսաւ Մանուկ։ Հայրիկը ասիկա իր ծախքովը ըրաւ։

Ինք կը հիանար «հայրիկ»ին ըրած բարեկարգութեան վրայ։ «Հայրիկ»ը միշտ հոգ կը տանէր իր հողագործներուն, լաւ կը վարձատրէր, տունին հինցած գեղերը փէլլահին կը ղրկէր, «հայրի՜կը, հայրի՜կը...»։

Ու խեղճ փէլլահը այնքա՜ն երախտապարտ էր «հայրիկ»ին...։

Յնցում մը ունեցայ, երբ ցեխաշէն խրճիթի մը բացուածքէն ներս դիտեցի, հետաքրքրութեան համար։ Խոնաւ հողին վրայ բոկոտն մանուկներ՝ որոնք կը նստէին կամ կը քնանային։ Մէկ անկիւնը՝ անոնց մայրը, քովը՝ ծերուկ մը։ Ուրիշ անկիւն մը՝ արջառի աղբ, գառնուկ, հաւեր։

— Կենդանիներու հետ՝ կենդանիներու պէս կը քնանան, բա...

(շար. տես էջ 4)

ՆՈՒԻՐԵԱԼ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Զ. ԾԱՂԿՈՒՆԻ
(ՄԱՀՈՒԱՆ Գ. ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Յուլիս 23ին տխուր տարելիցն էր երեք տարի առաջ մեզմէ առյաւէտ բաժնուած՝ ուսուցչուհի Զարուհի Ծաղկունիի։

Ան ծնած էր Ատանա՝ 1897ին Լամբրոնցի Բալըլեան ընտանիքին մէջ։ Հայրը՝ Մկրտիչ, կառավարական կշռողապետ էր և այս պատճառով Զարուհի կրեց Գանթարճեան մականունը։ Իր նախնական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն Աշխէնեան վրժ.ը։ Ատանայի 1909ի ջարդին պատճառով՝ կ'ընդմիջուի Զարուհիի երկրորդական ուսումը։ Բայց ետքը, Զապել Եսայեանի (քննիչ՝ որբերու համար) բացառիկ կարգադրութեամբ կ'երթայ Պոլիս և կը մտնէ Դպրոցասէր Տիկնանց վրժ.ը, զոր կ'աւարտէ 1914ին։ Ծրագրուած էր Փարիզ ղրկել զինք՝ գրականութիւն և մանկավարժութիւն ուսանելու համար, բայց Մեծ Պատերազմը արգելք կ'ըլլայ։ Կը կոչուի ուսուցչական պաշտօնի՝ Աշխէնեանի մէջ։ Ապա կ'աքսորուի մինչև Մարտին։ Զինադադարի նախօրէին կը փախչի դէպի Ատանա, ուր քիչ ետք կ'ունենանք ազատութիւն։ Գանթարճեան կը նուիրուի մտաւորական և ազգային գործունէութիւն իբրև հրնչակեան և ուսուցչուհի։ 1919 Փետր.ին կը կոչուի Պոլսոյ Դպրոցասէրի որբանոցին տեսչութեան՝ Կէտիկ Փաշա և Նշան Թաշ։ Կ'աւանդէ հայերէն լեզու և գրականութիւն՝ վարժուհիներու մէջ։

Օրիորդ Գանթարճեան 1923ին կուգայ Գահիրէ, կը մտնէ Գալուստեան վրժ.։ 1926ին կ'ամուսնանայ Շաւլ Զիչէքճեանի հետ (Ծաղկունի)։ Տիկին Ծաղկունի, բացի հայերէնի, գրականութեան, կրօնքի իր դասերէն, կը վարէ նաև վրժ.ին մշակութային ձեռնարկներու կազմակերպութեամբ (հանդէս, դաշտահանդէս, թատրոն, քերմէս և դասախօսութիւններ)։ Ինք աշակերտած էր Եղիշէ Դուրեանի, Գ. Գավաֆեանի, Յ. Գազանճեանի, Յ. Հինգլեանի, Խ. Թահթաճեանի, Շ. Քրիսեանի, Տիգ. Զէօկիւրեանի, Դ. Վարուժանի և Լ. Զիլինկիրեանի։ Իր կարգին՝ ինք ուսուցչուհին եղաւ Մառի Աթմաճեանի, Գոհար Գասպարեանի, Լ'րմինէ Թիւթիւնճեանի, Աննա Նշանեանի և ուրիշներու։

Հիմնադիր անդամ էր Հայկ. Ընթերցասրահի և Ս. Դ. Հ. «Շաքէ» Մասնաճիւղի։ Գործած է Ընթերց.ի Տիկնանց Յանձնախումբի (ատենապետ՝ Ներգաղթի օրերուն), Գալուստեան Շրջ. Միութեան և կուսակցական մարմիններու մէջ. Ունի «Դ. Վարուժան» ընագրձակ ուսումնասիրութիւնը,

«Յուշեր» անտիպ հատորը և ոտանաւորներ։ Եղած է «Լուսարձակ»ի, «Զարթօնք»ի և «Աշխատանք»ի խմբ. ազմին մէջ։ Իր Յոբելեանը տօնուած է 1959ին։

Անձնուէր ուսուցչուհի, գաղափարապաշտ ընկերուհի՝ Զարուհի Ծաղկունի երկարատև տկարութիւններէ յետոյ(դեռ ուսուցչական պաշտօնի վրայ էր) երբ վախճանեցաւ 1961 Յուլիս 23ին, սուգի մատնելով իր գաղափարական և կրթական շրջանակները։ Կատարուեցաւ ազգ. յուղարկաւորութիւն։

Օրինակելի հայ մտաւորականուհի Զարուհի Ծաղկունիի յիշատակը կը մնայ անմոռանալի։

Գ. Զ.

ՀԱՅՐԻԿԻՆ ԱԳԱՐԱԿԸ
(շար. էջ Գ.էն)

ցատրեց Մանուկ։ Այնքա՞ն կը սիրեն իրենց արջառը։

— Ի՞նչպէս կը գիմանան հոտին։

— Վարժուած են...։

«Շնորհիւ հայրիկին. բառերը ես ինծի պահեցի...։

Իրիկունը, մայրամուտէն առաջ՝ մենք ճամբայ ելանք։

Վերադարձիս հասկցայ թէ ինչո՞ւ պէտք է գինուած ըլլան՝ ինքնաշարժին մէջ։ Ի՞նչ բանէ կը վախնան։ Հասկցայ թէ գողերը Ո՞ՒՐ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ...։

Ճերմակ ոսկին՝ դեղինի վերածուած՝ գլորեցաւ գանձարկղին մէջ՝ «հայրիկ»ին հաշւոյն...։

... Անցան տարիները։ Մանուկին և իր «հայրիկ»ին հետ միայի ծանօթ՝ բայց երբեք՝ բարեկամ։

Անցան տարիները։ Եւ յանկարծ փոխուեցաւ աշխարհ։ Յուլիս 23ի Յեղափոխութիւնը տուաւ փէլլահին հազարամեակներէ ի վեր իրմէ խլուած հալալ աշխատանքին պտուղը, տուաւ անոր հող, տուն, դպրոց, բժշկական խնամք, լոյս...

«Հայրիկ»ը ամէն օր բան մը կորսնցուց։ Դառնացած՝ քաշուեցաւ իր պատեանին մէջ։ Զ րցաւ հաշտուիլ Նոր Իրականութեան հետ։ Լեցուեցաւ դառնութեամբ, թէև իր դրամը լիուլի կը բաւէր իրեն ու իր թոռնիկներուն։

Աւելի լաւ բան մը րրաւ. Մէկ հատիկ ողաւն ճամբեց Գոնտատ՝ ան ալ ԻՐ ԿԱՐԻՆ, չահագործուելու համար այնտեղ՝ «ազատօրէն»...։

* * *

Այսօր պէտք չունիմ մինչև հեռաւոր ագարակը երթալու, տեսնելու համար թէ ի՞նչ է փոխուեր երկրին մէջ։ Երբեմն սակայն Բուրգերուն կողմը պտոյտի կ'երթամ ու մերձակայ դաշտերուն մէջ կը տեսնեմ նո՛յն փէլլահը՝ աշխատասէր, բարի, հպարտ նայուածքով, աղնիւ բայց գիտակից իր նո՛ր շահուած իրաւունքներուն։ Հիւրընկալ բայց ոչ հլու՝ այն ձեւով որ «հայրիկ»ին օրերուն էր ինք։Կը տեսնեմ իր նորաշէն բնակարանը, պալա՛տ մը՝ ցեխաշէն աղտոտ մխրճիթին հետ բաղդատմամբ։ Կը տեսնեմ մանուանդ իր կայտառ զաւակները՝ որոնք իրիկունը դպրոցէն կը վերադառնան՝ գիրք ու մատիտ բռնած իրենց ձեռքին մէջ։ Կը տեսնեմ հեռուն հիւանդանոց մը յատկապէս փէլլահին համար ու կը մտաբերեմ «հայրիկ»ին նուիրած դեղերուն ողորմելիութի՜ւնը, խեղճութի՜ւնը.

Եթէ ուրիշ ՈՉԻՆՉ տուաւ Յեղափոխութիւնը, փէլլահին տըրուած ա՛յսքանն ալ պիտի բաւէր որ մարդկային արժանապատուութիւնը թանկագին նկատող բոլո՛ր աղնիւ մարդոց հետ ա՛ն ալ՝ ու սըրտագին խանդավառութեամբ,հրճուանքո՛վ տօնենք ԱՆՈՐ ԼՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ։

19-7-1964

ՅԱՏԿԱՊԷՍ «ՃԱՌԱԿԻՐ»ԻՆ

ՏԻԳՐԱՆ ՓԱՇԱ Տ'ԱՊՐՕ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ
15 ԱՊՐԻԼ 1846–1904 ՅՈՒԼԻՍ 29
(ՄԱՀՈՒԱՆ 60-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ազնուական և ծանօթ գերդաստանէ, իզմիրցի Ստեփան Ապրօ Բագրատունիի զաւակն է Տիգրան փաշա տ'Ապրօ։ Ծնած է Գահիրէ՝ 1846 Ապրիլ 15ին և մկրտըուած նոյն տարւոյ Մայիս 23ին, կնքահայրութեամբ երբեմնի եգիպտահայ ազգային բարերար Ալեքսան աղա Մխաքեանի։

Տիգրան իր նախնական ուսումը կը ստանայ Գահիրէի մէջ, ապա Եւրոպա։ Ուսումը աւարտելէ ետք՝ 1868ին կը դառնայ Գահիրէ. Նուպար Փաշա Նուպարեանի թելադրութեամբ պաշտօնի կը կոչուի եգիպտական արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ, ուր այն ատեն դեռ զարգացած անձերու պակասը զգալի էր։ 1869ին, խառն դատարաններու կազմակերպութեան երկրորդ համագումարին քարտուղար նշանակուած է. 1871ին կը ստանայ պէյութեան տիտղոս։ 1875ին Դիւանատանց պետի պաշտօնին կը կոչուի. 1876ին, տակաւին երիտասարդ, կը նշանակուի Նախարարի խորհրդական։ 1878ին՝ Նուպար Փաշա Նուպարի քարտուղար։ 1881ին՝ Արտաքին գործոց տնօրէն։ 1882 Յուլիսին՝ արձակուրդով կը մեկնի Եւրոպա, օդափոխութեան համար։ Երբ 1882 Յուլիս 11ին Եգիպտոսի մէջ կը ծագի Զօր. Օրապիի ապստամբութիւնը, Խտիւ Մուհամէտ Թէվֆիք Փաշա իրեն կը յանձնէ բանակցելու պաշտօնը անգլիական նաւատորմի պետին՝ ծովակալ Պօշան Սէյմարի հետ։ Նոյնպէս Օրապի փաշայի հետ, Սուէզի Ջրանցքին համար։

Խտիւին Պոլիս այցելութեան, անոր կ'ընկերանայ և այս առթիւ Թուրքիոյ Սուլթանէն կը ստանայ «Օսմանիէ» ականակուռ պատուանշանը։ Իսկ 1883ին՝ Աւստրիական կառավարութենէն՝ «Ֆրանսուա Իոզէֆ» առաջին պատուանշանը։ 1884ին կը նշանակուի արտաքին գործոց փոխ-Նախարար։ 1885ին կը մեկնի Լոնտոն՝ իբր պատուիրակ եգիպտական կառավարութեան, ելեմտական գործոց կարգադրութեան համար։ 1891–1894ին կը վարէ Արտաքին գործոց Նախարարութիւնը։ Այս առթիւ կը ստանայ պատուանշաններ Ֆրանսայէն, Ռուսիայէն, Անգլիայէն, Իտալիայէն, Գերմանիայէն, Շուէտէն և Պարսկաստանէն։

Տիգրան Փաշա տ'Ապրօ իրեն վստահուած այս պաշտօնները յաջողութեամբ կը կատարէ, ինչպէս իր նախարարութեան շրջանին՝ պաշտպանած է Խտիւներու իրաւունքները, մի՛շտ ի նպաստ Եգիպտոսի, և ասիկա քանիցս գնահատուած է Խտիւէն։ Տ'Ապրօ սիրուած էր նաև կառավարական բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն։

Տ'Ապրոյի ազգային գործունէութիւնը կը սկսի 1883ին Գահիրէի մէջ, երբ կ'ընտրուի Գաւառական Ժողովի երեսփոխան և յետոյ 1892ին ատենապետ Ազգային Ընդհանուր Ժողովին, պաշտօն՝ զոր կը վարէ երկար տարիներ օգտակարապէս։ Ան, 1896ին նիւթական մեծ օժանդակութիւն կատարած է Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած ջարդէն Գահիրէ ապաստանող մեր հայրենակիցներուն։ Աշմուն Կրէյս անուն գիւղին մէջ իր սեփական հողը Գահիրէի Առաջնորդարանին կը նուիրէ, անոր հասոյթները աղքատ ազգայիններու իբր դրամագլուխ գործածելու համար։Իր ժառանգորդները 1905ին՝ իր անունով Գահիրէի Ազգ. Առաջնորդարանին տուած են 30,000 ղրուշ՝ զոր ազգ. իշխանութիւնը յատկացուցած է, փոխառութեան ձևով,Գալուստեան մանկապարտէզի շինութեան և ապա 1930ին Ազգային Առաջնորդարանին կառուցման՝ իր անունով և իր յիշատակին։

Տ'Ապրօ 1904ին օդափոխութեան և իր հիւանդութիւնը դարմանելու համար կ'երթայ Ֆրանսայի Էվիան լէ Պէն ամարանոցը, ուր կը վախճանի 1904 Յուլիս 29ին, և մարմինը Մարսէյլէն, «Շլէզվիկ» շոգենաւով Եգիպտոս կը փոխադրուի 1904 Նոյեմբերին ու կը թաղուի Հայոց Ս. Մին ս գերեզմանատան մէջ իր ընտանեկան դամբարանը, զոր նախապէս իր կնոջ Զիպա Հանըմին (դուստրը Ն. Փաշա Նուպարեանին) համար շինել տուած էր։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ մեծ շուքով, ի ներկայութեան իշխան Հիւսէյին Փաշայի (ապա Սուլթան Հիւսէյին՝ 1914ին), Նախարարապետ Ռիազ Փաշայի, Լորտ Քրոմըրի, հիւպատոսներու և դիւանագիտական ներկայացուցիչներու։ Տիգրան Փաշա տ'Ապրոյի մահով եգիպտահայ գաղութը կորսնցու-

(Նկարը տրամադրուած՝ Պր. Արտ. Գարտաշեանի կողմէ։)

ցած է հայ փաշաներու խումբէն մեծ անձնաւորութիւն մը, որ Եգիպտոսի մէջ հայ ազգը կը բարձրացնէր յաչս օտարներու։

Իր մահուան առթիւ, եգիպտահայ լրագիրները հետևեալը կը գրեն. «Այսօր, 15 Նոյեմբեր 1904ին, Գահիրէի մէջ ժամը 10ին տեղի ունեցաւ Տիգրան Փաշայի յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը։ Եկեղեցական արարողութեանց կը նախագահէր Դանիէլ Վրդ. Բարսեղեան, որ յատկապէս Աղեքսանդրիայէն Գահիրէ հրաւիրուած էր, թափօրին կը մասնակցէին Գալուստեան Ազգ. վարժարանի աշակերտներն ու աշակերտուհիները, սուգի միօրինակ տարազով. անոնց կ'ընկերանային իրենց ուսուցիչներէն ոմանք։ Վարժարանն ու Առաջնորդարանը ամբողջ օրը փակուած մնացին ի նշան սգոյ. յուղարկաւորութիւնը կ'առաջնորդէր Վսեմ. Պօղոս Փաշա Նուպար՝ իր մօտ ունենալով հանգուցեալին որդին և անոր ամենէն մերձաւոր ազգականները, որոնք յայտնապէս յուզուած էին։ Քառաձի կառքին, որ դագաղը կը կրէր, կը հետևէին Լորտ Քրոմըր, Նորին բարձրութեան Խտիւին պատուիրակը՝ պալատական արարողապետ Զէքի Փաշա, բոլոր Նախարարները, դիւանագիտական մարմնի անդամները, բազմաթիւ մեծ պաշտօնատարներ, երևելի ազգայիններ և խուռն բազմութիւն մը։ Թափօրին ճամբան կը բանար ձիաւոր և հետևակ զօրքերու ջոկատ մը։ Դագաղին առջեւէն երեք թաւիշէ բարձերու վրայ կը տանէին հանգուցեալին շքանշանները, ծաղկեպսակներ՝ որոնց թիւը քանէն պակաս չէր։» (տես «Ազատ Բեմ» լրագիր, Բ. տարի, թիւ 36, 24 Դեկտ. 1904)։

Իսկ Գահիրէ հրատարակուող «Արշալոյս» լրագիրը (6րդ տարի, թիւ 454, 20 Նոյեմ. 1904) այսպէս կը նկարագրէ յուղարկաւորութիւնը.

«Դագաղակիր կառքին կը հետևէին Վսեմ. Պօղոս Փաշա Նուպար, աջ կողմը ունենալով հանգուցեալին եղբայրը Փրենս Ասլան տ'Ապրօ Բագրատունին և մէկ հատիկ որդին՝ Արամ Ստեփան պէյ տ'Ապրօն. ասոնց կը հետևէին Վ. Վ. Փրենս Հիւսէյին Քամէլ, բոլոր Նախարարները, անգլիական և ֆրանսական ներկայացուցիչները, Լորտ Քրոմըր և Պարոն տը Պուլոնիէր, Պ. Պ. Ժէնարիս և Մաքսընա, Պարոն տը Վիլըպուա, Ռէյմոն լը Գոնթ. Ֆինտլէյ Մարիանըսքի, ռուսական դեսպանը՝ Պր. Շլէզզթի, Վ. Վ. Ռիազ Փաշա, Տաննօ Փաշա, Ջօհրապ Փաշա, Թիւրքսօն Փաշա, Ապատ Փաշա, Փինդինի Փաշա, Իգզէթ Փաշա, Եագուպ Արթին Փաշա, Ֆապրիքաս Փաշա, անգլիական զօրաց հրամանատարը, Գոր Պէյ եւայլն։ Ծաղկոյթի ծայրերէն բռնած էին Վ. Վ. Մուսթաֆա Փաշա, Ֆէհմի, Պութրոս Փաշա Ղալի, Մազլում և Ապանի Փաշաները։ Իսկ երեք բարձիկներու վրայ շարուած էին հանգ. Փաշային պատուանշանները, որոնք ձեռքի վրայ բռնած ունէին Վ. Տիարք Կարապետ պէյ Շիրինեան, Արթին պէյ Ստեփան և Ժ. տը Մարգինօ»։

Գահիրէ հրատարակուող «Լուսաբեր» թերթը (Ա. տարի, թիւ 3, Դեկտ. 1904) կ'ըսէ. «Ազնուական արիւն, բնական և մտաւորական շնորհներ, փառաւոր դիրք, բարձր նկարագիր, ճոխ կենցաղ, այս ամէնը իր վրայ միացուցած էր Եգիպտոսի արտաքին գործոց երբեմնի Նախարարը։ 50,000 ֆր. նուիրատուութիւն մը կ'ընէ 1899 Ապրիլ 2 թուականով Առաջնորդարանի ընդհանուր պէտքերուն համար։

«Հանգուցեալ Տիգրան Փաշա տ'Ապրոյի եղբայրը Ն. Վ. Իշխան Ասլան տ'Ապրօ Բագրատունի, Գահիրէի Հայոց Առաջնորդարանի տօմարներուն մէջ ընդօրինակել կուտայ 1804 թուականը կրող հայերէն փաստաթուղթ մը, տոհմին ազնուականութիւնը հաստատող և հանգուցեալ եղբօր մահուան առթիւ հետևեալ դրամական նուէրները կուտայ.

50 Եգիպտական Ոսկի Գահիրէի Աղքատախնամին,

30 Ե. Ո. Զէյթունի Բարեսիրաց,

25 Ե. Ո. Որբերու Յանձնաժողովին,

10 Ե. Ո. Հայ Նուագախումբին։

Տիգրան Փաշա տ'Ապրոյի կտակած 2000 ոսկիով և Պօղոս Փաշա Նուպարի նուիրատուութեամբ կը կառուցուի Գահիրէի Հայոց Առաջնորդարանը, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիի շրջափակին մէջ, հետևեալ յիշատակարանով. «Վասն անմոռաց յիշատակի հանգուցեալ Տիգրան Փաշայի տ'Ապրօ Բագրատունւոյ և մեծատանս անուան Վսեմ. Պօղոս Փաշայի Նուպար, սատարողաց շինութեան Ազգային Առաջնորդարանիս Հայոց ի Գահիրէ։ Արձանագիրս այս եղաւ ատին նշանակ յաւերժական սիրոյ և երախտագիտութեան համօրէն հայոց Եգիպտոսի 1930-ՌՅՀԸ»։

Տիգրան Փաշա տ'Ապրօ Եգիպտոսի շահերը միշտ բուռն կերպով պաշտպանած է. օր մը Լորտ Քրոմըրին ըսած է. «Ես եգիպտացի Նախարար մըն ␣մ, ոչ թէ Անգլիական կառավարութեան վըճարեալ մէկ պաշտօնեան։»

Գահիրէ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱՐՏԱՇԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Փրցուած էջեր Երգիծանքի Այբբենարանէն

Գրախօսական մըն է ասի-կա...

Չկարծէք թէ Ֆրիպէլի հայե-րը բոլորն ալ դրամի ետեւէն կը վազեն. անոնց մէջ մարդիկ կան, որ արուեստի ետեւէն ալ կը վա-զեն։ Անոնցմէ մէկն է Գեղամ Սարսամեան։

Այս մարդը վերջերս սքան-չելի քերթուածներու գողտրիկ հա-տոր մը հրատարակեց.— Աղբիւր Երգի եւ Արուեստի...

Իրապէս երգի ու արուեստի աղբիւր է աս գիրք. իր տեսա-կին մէջ հանճարեղ բանաստեղծի հիասքանչ մէկ ստեղծագործութիւ-նը...։

Նախ ծանօթացնենք հեղի-նակը։

Գեղամ Սարսամեան եօթա-նասունհինգ տարեկան է, բայց քսան տարեկանի մը երեւոյթն ու թեթեւ շարժումներն ունի։ Մազե-րը խիտ ու սեւ են. նմոյշի համար մէկ հատ ճերմակ մազ չէք կրնար գտնել անոնց մէջ՝ եթէ ժամերով փնտռտուքով գրաղիք. և քանի որ իր դունչն ու պեխերը օրական երկու անգամ կ'ածիլէ, այն ատեն իսկապէս պատանի մը կը դառ-նայ։ Մարդը իր ամբողջ կեանքը յատկացուցեր է կռուելով բնու-թեան դէմ և կրցեր է յաղթել անոր։ Շատ քիչ անգամ կը խօսի իր այդ գաղտնիքին մասին, որովհետեւ լսողները ո՛չ միայն չեն հաւա-տար, այլեւ վրան կը խնդան։

Օր մը բարեկամին մէկը հար-ցուցեր է.

— Պարոն Գեղամ, ի՞նչ կ'ը-նես որ չես ծերանար։

Եւ պարոն Գեղամ պատաս-խաներ է.— «Օրական մէկ փառնոտ սոխ կ'ուտեմ. հում սոխ»...

Ո՞վ կը հաւատայ ատոր, և եթէ հաւատայ ալ՝ օրական մէկ փառնոտ սոխ կրնա՞յ ուտել։

Գեղամ Սարսամեան, ո՛չ միայն անզուգական բանաստեղծ է այլեւ անգերազանցելի քիմիագէտ է. ան գիտէ բոլոր ուտելիքներուն յատկանշական կենսանիւթերու մասնայատկութիւնները։ Օրինակի համար՝ երբ լուրջ նիւթի մը շուրջ դասախօսութիւն մը պիտի պատ-րաստէ, ամբողջ շաբաթ մը, իրի-կուն առտու լուբիա կ'ուտէ, ո-րովհետեւ կ'ըսէ թէ լուբիան տրա-մաբանութիւնը կը սրէ։ Երբ վէպ մը գրել ուզէ, արծուի հաւկիթ կը խմէ, որովհետեւ կ'ըսէ թէ արծուի հաւկիթը երեւակայութեան թռիչք կուտայ։ Իսկ երբ բանաստեղծու-թիւն մը գրել ուզէ, օրերով, շա-բաթներով վարդի ջուր կը խմէ, որովհետեւ կ'ըսէ թէ՝ սոխակին երգը անցած է վարդին մէջ ու անոր ջուրը խմելով սոխակը կու-գայ ու կը թառի իր ուղեղին մէջ։ Իր վերջին գործը՝ բանաստեղծա-կան գողտրիկ հատորը՝ ինծի յանձ-նած ատեն.— «Գիտե՞ս, ըսաւ ժպտելով.— այս գիրքը երբ քա-մես, 12 գոյլ վարդի ջուր դուրս կուգայ»։

Եւ ես հաւատացի իր ըսածին երբ յափշտակութեամբ կարդացի իր գլուխ գործոց ստեղծագործու-թիւնը, որուն գովասանքը միայն մէկ մարդ ըրաւ շաբաթաթերթի մը մէջ, ան ալ՝ իր ներբողականին վարձատրութիւնը չստանալու վըշ-տէն կաթուածահար եղաւ, ձգեց մեր աշխարհն ու հեռացաւ։

Այժմ ընթերցողին ներկայա-ցնենք մեր բանաստեղծին քեր-թուածներէն մէկ քանի կտորներ՝ որոնք աննման գոհարներ են։

Փակագծի մէջ ըսենք որ հե-ղինակը թէեւ Թրքահայաստանի մէկ գաւառներէն է, բայց նկատե-լով որ կովկասահայ լեզուն աւելի քաղցրահնչիւն է, հրաժարեր է արեւմտահայ բարբառէն և որդեգ-րեր է արեւելահայ բարբառը և ա-տով իր քերթուածներուն տուած է հմայիչ ոգի և շունչ։

Տանք մի քանի օրինակներ.

Էջ 184.— խորագիրը.— ՍՈ-ՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՌԱՍ-ՆԱՄԵԱԿԻՆ

Կատարուած ժողովրդական խրախճանքով և ամուսնութեամբ.

Եկան տղերքը ծուռ–ֆուռ
Չինարի պես ամրակուռ.—
Մեր կոլխոզի դաշտերից,
Ախպտանքի վարտերից,
Եկան ֆեզի, խնջոյքի,
Հարսանիքի հանդոյքի.
Անուշ մնայ բամասան
Սեղանը լի համադամ.
Բաժակը լից ինծի տուր,
Ես ալ լցնեմ քեզի տամ։
Նոր լուր տուեց մեծ հարսին
Գլխին մնայ կարասին,
Լրցնի գինին եւ օղին
Հրամցնէ ուզողին.
Վայն է եկեր մերժողին։

Հեյ ջան է ջան հայրենիք
Քեզ ուրախ օր հարսանիք.
Եկէ՛ք, երգենք, պարենք, գրկւինք։

Ընթերցողը այս տողերը կար-դալով կրնա՞յ չհիանալ։ Աննմանա-կոյս գլխի պտոյտ կ'ունենայ ան... Այս ի՜նչ խոր մտածողութիւն է... ինչքա՜ն անմեկնելի իմաստ կայ հոն...

Այժմ բանանք ուրիշ էջ մը, ուր բանաստեղծը գրած է իր ըս-տեղծագործած հմտալից նիւթին խորագիրը.

ԿԱՏՈՒԻՆ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՌՕՐԵԱՆ

(մանկամսուրում)

Վաթսուն էջնոց գլուխ մըն է ասիկա, ուր մեր անշուշտ ամե-նուն անխտիր՝ ուղղած է խօսք մը, նուէր մը խորհուրդ մը, նի-գակ մը, գովեստ մը, խնդրանք մը, յորդոր մը, նոյնիսկ ծառերուն ու մեղուներուն հետ խօսելով՝ ա-նոնց լեզուով տուած է ընթերցո-ղին խորհրդաւոր պատգամներ։ Անվերջ ենթախորագիրներու շարք մը և ամէն մէկին տակ 4 կամ 5 տողերով լակոնական նրբամիտ ակնարկ մը։

Օրինակի համար, տեսէք սա հատուածը.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼ ԽՕՍՔ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ

Ինձ տուեցիր հուն, ներշնչանք ու
բեւ,
Ես էլ, աշխատանք, երգեր ու
պարգեւ
Ես իմ հասակում այս պարթեւ,
Իմ ազատասենչ երգերի խորքում,
Համամարդկային փառքերդ եմ
ապրում.
Ներկայ եւ յաջորդ անվերջ
դարերում...։

Սիրելի ընթերցող, մի՛ հար-ցըներ թէ կատուն հոս ի՞նչ գործ ունի, միայն գիտցիր որ տասնեակ տարիներով եթէ գլուխդ չարչա-րես, ասանկ չքնաղ միտք մը չես կրնար յղանալ։

Միւս էջին վրայի ենթախո-րագիրն է.— ՆԱՐՆՋԵՆԻ Ա...

Դու կեանք ունես
Եւ սէր անբաւ,
Գեղեցկութեան, բոյրի համբաւ.
Քո ծառն ինծի բաժին ինկաւ։

Հաւանական է որ Գ. Սար-սամեանի կատուն այս նարնջենի ծառին տակ, դունչը իր թաթե-րուն մէջ առած կը քնանայ...։

Եւ այսպէս յաջորդաբար կուգան ուրիշ քառեակներ, հնգ-եակներ, վեցեակներ, մէկզմէկէ աւելի հրաշալի ու հմայիչ, ինչ-պէս՝ Կամք, Ստղծագործ մեղու, Հին կարգեր, Վաղը, Այսօր, Հիւսկ, Մշակ... Ամենէն աչքառուն՝ Սիալ Ասպարեզ ենթախորագրով քառեակն է, ուր հեղինակը կը գրէ.

Հաւանաբար դուն լինէիր
Շատ փնտռուած բեռնակիր
Բայց բախտը քեզի ժպտաց,
Կարգուեցիր խմբագիր։

Ինչքա՜ն խոր հեգնանք է ասիկա, որ ուղղուած է մեր օրերուն քա-նի մը աքլորավիզ խմբագիր-ներուն։

Ընթերցողը եթէ իր հիացու-մովը արբշիռ՝ սիրտ ընէ երկրորդ անգամ կարդալու այս բազմագու-նակ գլուխը, չհասկցածը հասկնա-լու համար, ապահովաբար մտա-յին խանգարում կ'ունենայ։

Որպէս վերջաբան՝ առնենք հետեւեալ ենթախորագրով քառեա-կը.

ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏ ՄԱՄՈՒԼ

Հողազուրկը ծրարւում է
Թերթիկներում մեր քերթերին.
Եւ քերթ չունենք ու ծիւրում է
Ժողովուրդը անեքերում...

Ո՞վ կրնայ դիւրաւ հասկնալ այս տողերուն իմաստը։ Ով որ կը հասկնայ, ընկերային պարտաւո-րութեան օրէնքը կը պարտադրէ որ ան չհասկցողին հասկցնէ ինչ որ ինք հասկցեր է։

Բայց մեր հանճարեղ բանաս-տեղծը կը պատրաստուի այս գոր-ծին երկրորդ հատորն ալ լոյս ըն-ծայել, քանի որ առաջին հատորը ձեռքէ ձեռք խլուելով սպառած է...։

Մեզի կը մնայ աղօթել, որ Աստուած օգնութեան հասնի ըն-թերցողներուն։

Գալիֆորնիա — ընկեր ՕԶՈՒՆԻ

ՈՒԻԼԵԱՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

(Շարունակութիւն Գ. էջէն)

Վերոյիշեալ կեղումները՝ Թուրք ցեղին ազնուութեանը մասին, և կատարուած խոստումները՝ դիւ-ցազներգական վէպ մը խմբագրե-լու և պատմուածքներ գրելու հա-մար, մենք կը նկատենք պարա-գայական հլութիւններ, քաղաքավա-րական փոխասացութիւններ՝ ե-ղած պատիւներուն դիմաց...։

Հաւատացող ենք, որ Մեծ Եղեռնի Ցիսնամեակի Նախօրէին և Հայ Դատի վերարծարծման սե-մին կատարուած այս այցելու-թիւնը, ԵԹԷ ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԳԻՏՆԱՐ ԹԷ չայլոկօրէն պիտի շահագործուի Թուրք պրոպագանտայի մարտկոց-ներէն, բնական է, ԱՏԻԿԱ ՉԷ՛Ր ԸՆԵՐ...

Մե՛նք ալ յանցաւոր ենք, մասամբ։ Անշուշտ Սարոյեան վայրկեանի մը մէջ չծրագրեց և չգործադրեց իր այցը ի Թուրքիա։ Չկա՞ր իր քովիկը խելահաս հայ մը, որ տեղեկացած ըլլար և ըզ-գուշացնէր զինք՝ այս քայլն առ-նելէ, գէթ այս տարիներուն։ Զգուշացնէր Սարոյեանը՝ անոր առջեւ պարզելով ստոյգ հետեւու-թիւնները, որոնցմէ պիտի օգ-տուէր Հայ Դատի մեծագոյն թըշ-նամի Թուրք իշխանութիւնը...

Այժմ եղածը եղած է։ Դար-ման չկայ ատոր։ Բայց կարելի չէ՞ չարիքը սահմանափակել։

Գովելի է գրագէտ և մար-դասէր Սարոյեանին լայնախոհու-թիւնը և ազատամտութիւնը (ինչ որ կը պահանջուի ամէն փաւերա-կան գրագէտէ). բայց, գիտակցե-լով՝ թէ իր ամէն մէկ շարժումն ու խօսքը, ամէ՛ն մէկ բառ՝ զոր պիտի գրէ Թուրքիոյ ի նպաստ, պիտի օգտագործուի հարուածելու Հայ Դատը — ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՊԻՏԻ ԳԻՏՆԱ՛Յ՝ ԻՐ ԸՍԵԼԻՔՆ ՈՒ ԳՐԵ-ԼԻՔԸ ԱՑՍՈՒՀԵՏԵՒ, մանաւանդ Ամերիկա վերադառնալէ ետք։

Եթէ Սարոյեան մոռնայ կամ անտեսէ ասիկա՝ նաեւ՛ւ ասկէ ետք, ատիկա այլեւս կը վերածուի բա-րեմտութենէ և լայնախոհութենէ դուրս արարքի մը, որմէ պէտք է զգուշացնեն զինք իրեն մօտիկ հա՛յ մարդերն ու հա՛յ կազմակեր-պութիւնները։

Բայց Սարոյեանի «Ես Հայ Եմ» գրութիւնը ապացոյց է, որ մենք յուսախաբ պիտի չըլլանք իրմէ։

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՀԱՄԱՑՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՄՀի ժողովուրդին արտա-քին քաղաքականութիւնը իր ազ-գային գործին հաւատարիմ և ան-կեղծ արտայայտումն է։ Կը կայա-նայ երեք մեծ կէտերու մէջ.—

1.— Պատերազմ կայսերա-պաշտութեան և տիրապետութեան դէմ.

2.— Աշխատանք ի նպաստ խաղաղութեան.

3.— Միջազգային համա-գործակցութիւն՝ ի խնդիր բար-գաւաճումի։

Խաղաղութեան ի նպաստ աշ-խատանքը մեր ժողովուրդը գինած է ոչ-կողմնորոշման և դրական չէ-զոքութեան սկզբունքներով։ Այ-սօր, այս քաղաքականութեան, բազմաթիւ երկիրներու կողմէ որ-դեգրուած ըլլալու իրողութիւնը՝ պատիւ մըն է այն անկեղծու-թեան, զոր մեր ժողովուրդը կը ցուցաբերէ խաղաղութեան ծառա-յութեան համար նախաձեռնուած աշխատանքին մէջ։

Միջազգային մեծագոյն հա-մաժողովները, որոնց մասնակցած է ԱՄՀը, հետեւեալներն են.—

Պանտոնկի ժողովը՝ 1955.
Պրիոնիի » 1956.
Ափրիկեասիական ժողովը՝ 1957.
Ագրայի » 1958.
Ափրիկէի Անկախ Պետ. ժղ. 1960.
Գազապլանգայի խորհրդաժողով՝ 1961.
Պելկրատի ժողով՝ 1961.
Ատիս Ապեպայի գերատիճան ժողով՝ 1963.
Գահիրէի գերատիճան ժողով՝ 1964.
Ափրիկեան Բ. գերատիճան ժողով՝ 1964։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԾՐԱԳԻՐ

Տնտեսական և ընկերային զար-գացման ընդհանուր ծրագրին նպա-տակն է Արաբական Միացեալ Հան-րապետութեան մէջ աւելցնել ազ-գային եկամուտը տասը տարուան մէջ։ Ըստ առաջին հնգամեայ ծրա-գրին, 1959–1960ի 1282 միլիոն ոսկի եկամուտը՝ 1964–1965ին պի-տի հասնի 1795 միլիոն ոսկիի։

— Շահարկութեան դրուած դրամին քանակութիւնը, առաջին հինգ տարիներուն պիտի բարձրա-նայ 1697 միլիոն ոսկիի, բաժ-նըւած ազգային տնտեսութեան զանազան մարզերուն միջեւ։

— 1959–60ի տարեկան 2525 միլիոն ոսկի արժէքով արտադրու-թիւնը՝ 1964–65ին պիտի հասնի 3601 միլիոնի.

— Սպառումը, որ 873 մի-լիոն ոսկի էր 1959–60ին, պիտի հասնի 1033 միլիոնի՝ 1964–65ին։

— 1959–60ին՝ ԱՄՀի բան-ուորներուն թիւը 7ուկէս միլիոն էր. 1964–65ին պիտի հասնի 8 մի-լիոն 4 հարիւր հազարի։

—1959–60ի 404 միլիոն խնա-յողականը պիտի ըլլայ 707 միլիոն ոսկի 1964–65ին։

ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏ

Ճարտարարուեստն ու ելեկ-տրականութիւնը կ'ուտեն 579 մի-լիոն ոսկի (34 առ հարիւր)՝ շա-հարկուած գումարի ամբողջութիւ-նէն (Նախատեսուած հնգամեայ ծրագրին համար)։

Ճարտարարուեստական ար-տադրութեան արժէքը հասած է 953 միլիոն ոսկիի՝ 1963ին, 1952ի 313 միլիոն 9 հարիւր հազարի փո-խարէն։

Ճարտարարուեստական նոր արտադրութիւնները կը յորդին շուկային մէջ, յագուրդ տալով տեղական սպառման մեծ մասին։

Ճարտարարուեստական նա-խագիծերու թիւը, առաջին հըն-գամեայ ծրագիրին մէջ, հասած է 333ի, որուն ընդհանուր արժէքն է՝ մօտ 593 միլիոն 8 հարիւր հա-զար ոսկի։

— Փոխակերպական ճարտա-րարուեստի արտադրութիւնը՝ 1952ի 266 միլիոն ոսկիին տեղ՝ 1963ին եղած է 810 միլիոն ոսկի։

— Քիմիական ճարտարար-ուեստի արտադրութիւնը՝ 1952ին 20 միլիոն, 1963ին՝ 97 միլիոն։

— Թեքնիք ճարտարարուես-տի արտադրութիւն 1952՝ 39 մի-լիոն, 1963՝ 174 միլիոն։

— Հանածոյ ճարտարարուես-տի արտադրութիւն 1962՝ 4 միլիոն, 1963՝ 8 միլիոն։

— Ճարտարարուեստի նա-խարարութեան կապուած են՝ ինը ճարտարարուեստական կարեւոր օրկանիզմներ, որոնք կը պարունա-կեն 146 ընկերութիւններ, առանց հաշուելու գիւղական ճարտարար-ուեստները, մանր ճարտարար-ուեստները և համագործակցական (գօօփերաթիֆ) ընկերութիւնները, որոնք կ'երեւին ճարտարարուես-տականացումի յայտագիրներուն մէջ։

—Քարիւղային ճարտարարուես-տի արտադրութիւնը եղած է 1952ի 34 միլիոն ոսկիի տեղ՝ 93 միլիոն ոսկի 1963ին։

(2)

ՋԱՀԱԿԻՐ 30 ՅՈՒԼԻՍ 1964

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԻՆ ՄԱՍԻՆ

Խմբագրականի մը մէջ, 26 Յունիս 1964, «Յուսաբեր» հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի բանաստեղծ Սարմէնի առթիւ, հայրենի գրողներուն եւ հայրենիքի իրականութեան մասին.—

Անոնց գրականութիններուն մէջ արդէն իսկ կայ անառարկելի պայծառութիւնը հայրենասիրութեան, հայ ոգիի և իտէալներու։ Աւելին· անոնց մէջ կայ «հայապաշտութիւն» մը· տեսակ մը հնոց, որուն վառելանիւթը սեփական հոգին է բանաստեղծին։

Եւ տարբեր ալ չի կրնար ըլլալ։

Տարբեր չէ եղած երբեք։

Տարբեր չէ այսօր ու տարբեր պիտի չըլլայ վաղը։

Որովհետեւ հոն, ուր անիմանալի խորհուրդներով զրահուած մեր հողն է, հոն, ուր մարդիկ շրջապատուած են հայ անցեալի կենդանի կոթողներով, հոն, ուր ամէն օր, ամէն տեղ, ամէն բերնէ կը լսուի «արեւահամ» բառը մեր, հոն վերջապէս, ուր Մասիսը անաւարտ աղօթք մըն է Արարչին հաղորդակից, հոն Հայաստան ու Հայութիւն չեն կրնար ծերանալ։

Անոնք ընկեր են համամարդկային այն շքեղ Երթին, որ անսանական խաւարէն դէպի աստուածիմաց լոյսը կ'ընթանայ։

Անոնք ընկեր են համամարդկային ազնուագոյն իտէալներուն, շքեղագոյն իմաստներուն, վախճանական ու անանցանելի Նպատակի «հոգեպնդումին»։

Անոնք ընկեր են այն բոլորին, որով այս մոլորակը-անծայր տարածութեան ու անվախճան ժամանակի մէջ թաւալող այս հիւլէն — կը տարբերի բովանդակ տիեզերքէն, կը զանազանուի այդ տիեզերքի բոլոր մարմիններէն ու տարածութիւններէն, անանցանելի ժամանակին մէջ խարիսխ կը նետէ, կը կայունանայ եւ կը դնէ Սկիզբ։

Անոնք հաւատացեր են միշտ ու կը հաւատան այսօր, որ Մարդկային Կեանքը պիտի չծերանայ, քանի համակուած է Բանն իմանալու հոգեկան կիրքով։

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պր. Նասիպ Կարիպեան (Գահիրէ) մէկ տարուան բաժանորդագրութիւն կը նուիրէ իր ազգականին Պր. Նուրիտ Գարապետեանի (Պուէնոս Այրէս)։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ին

Նուպար Պապիկեանի (Մէնօ) Տոն Պոսգոյէն յաջող կերպով շըրջանաւարտ ըլլալուն ուրախ առթիւ, Տէր և Տիկին Հայկ Օհաննէսեան 50 ե. դ.։

Ողբ. Զարուհի Տամատեանի տխուր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Պր. Հրանդ Տատըրեան 100 ե. դ.։

Օր. Սիլվա Լաչինեանի ընդ Պր. Ժագ Գալփաքեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ՝ փոխան շնորհաւորական հեռագրի՝ Տէր և Տիկին Անդրանիկ Ճիհանեան և զաւակունք (Մոնրէալ) 200 ե. դ.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայկական Ընթերցասրահի վարչութիւնը հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Պ. Մարտիկ Թաքիկեանի, որ սիրայօժար կերպով յանձն առաւ սրահիս պատշգամի ամբողջական կահաւորումը՝ պամպու աթոռներով եւ սեղաններով։

ՎԻԼԼԱ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հելիոպոլսոյ մէջ, ազատ վիլլա մը կ'ուզուի։ Վաճառել ուզողը՝ արաբերէն կամ անգլերէն նամակով կ'իմացնէ՝

Փոստարկղ թիւ 193, Գահիրէ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդառաջ երթալով յարգելի ծնողներու փափաքին եւ հնարաւորութիւն տալու համար մեր աշակերտներէն անոնց, որոնք վարժարանիս շրջանը բոլորելէ վերջ կը փափաքին անգլերէն լեզուով շարունակել իրենց ուսումը, Հոգաբարձութիւնս որոշեց, աւելի զարկ տալ անգլերէն լեզուի ուսուցման, յառաջիկայ տարեշրջանէն սկսեալ։

Կը խնդրուի այս պարագան նկատի ունենալ յառաջիկայ տարեշրջանի արձանագրութեանց առթիւ։

Վարժարանիս 1964-65 տարեշրջանի արձանագրութիւնները պիտի սկսին 24 Օգոստոս 1964ին։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1-10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ.՝ ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ *Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ*

ԳԻՏՑԱԾԸ Ի՞ՆՉ ԷՐ...

Գավուրի բնակարանին առջեւ հասածին պէս, Թրեսի ինքնաշարժէն վար ցատկեց և իր տարիքին համար քիչ մը զարմանալի ճկունութեամբ մը, մայթին վրայէն վազելով անցաւ։ Կը խորհէր թէ Հովարտի այս Նամակը, ոճիրին շուրջ, ձեռք բերուած բոլոր ապացոյցներուն ամենէն վաւերականը պիտի ըլլար։ Ու այս մտածումով ալ, իրեն համար գրեթէ անսովոր ուրախութիւն մը կը զգար։ Բայց երբ խանդավառ տրամադրութեամբ մը, այդ մահաբոյր երդիքէն ներս մուտք գործեց, տիրող պաշտօնական և սգաւոր մթնոլորտը, իր ուրախութիւնը անհետացուց։ Ո՛չ լաց ու կոծ, ո՛չ իրարանցում և տակնուվրայութիւն, այլ մեռելային սառնութիւն մը կը տիրէր հոն և տնեցիներուն դէմքերը, հազիւ զսպուած վիշտ մը կը ցոլացնէին։ Հակառակ որ օրը տարածամած և վերջալոյսի պահն էր, ո՛չ ոք կը խորհէր լոյսերը վառել, այնպէս որ Թրեսի, ինքզինքը, չափազանց ճնշիչ թերաստուերի մը մէջ գտաւ։

Միայն Տիանայի սիլուէթն էր, որ յստակ կերպով պատուհանի առջեւ կը տեսնուէր։

Օրիորդը, ոտքի կանգնած դուրսը կը դիտէր, առանց ոչինչ տեսնելու։ Թրեսիի ժամանումն ալ նշմարած չէր։

Եսեւի կողմը, թիկնաթոռի մը վրայ, Ֆրետերիք և Հաննա Միւրշան նստած էին, վշտակոծ դէմքով աչքերնին տախտակամածին յառած։ Դատաւորը՝ գլխահակ, ծխնելոյզին առջեւ բազմած, հանգած օճախը կը դիտէր։ Տեղակալը ներս մտաւ, ո՛չ իսկ ետին դարձաւ և շարունակեց մնալ իր միեւնոյն դիրքին մէջ, կարծես թէ այդ մարած կրակը զինք հիփնոսացուցած ըլլար։

Թրեսի, առանց բառ մը արտասանելու, Էվանսի նշանակիլ հասկցուց թէ կ'ուզէր գնացքին մէջ Հովարտի գրած Նամակը տեսնել։ Նամակը առաւ — որուն բովանդակութիւնը ծանօթ է մեր ընթերցողներուն — և խոր ուշադրութեամբ մը աչքէ անցուց,

բայց չկրնալով իր զարմանքն ու խռովքը զսպել, երկրորդ անգամ մըն ալ կարդաց։

Ցետոյ, պատուհանին առջեւ միշտ անշարժ մնացող Տիանայի ուղղելով իր խօսքը՝ հարցուց.

— Օրիո՛րդ, այս Նամակը ձեզի՞ ուղղուած է։

— Այո՛, պարոն տեղակալ։

— Ի՞նչ ըսել ուզած է այս գրութեամբ։

— Ինչպէ՞ս...

— Այսինքն բացատրութիւններ կան, որոնց չեմ կրնար թափանցել. օրինակի համար՝ չեմ կրնար հասկնալ իմաստը սա՛ պարբերութեան որ կ'ըսէ.— «Շուտով տեղի ունենալիք դէպքերը պիտի չկարենամ դիմագրաւել։» Ի՞նչ դէպքեր էին իր դիմագրաւելիքները, կրնա՞ք ըսել։

— Ա՛հ...

Մանկամարդուհին հօրը նայեցաւ, անոր խորհուրդ հարցնելու ձեւով մը։

— Տիանա՛. աղջիկս, ամէն ինչ յայտնելը լաւագոյն բանն է։ Հովարտ այլեւս պաշտպանութեան չի կարօտիր։ Ըսէ՛ տեղակալին թէ փախուստի դիմած է, երկկնութեան ամբաստանութեամբ դատապարտութենէ մը խուսափելու նպատակաւ։

Թրեսի, հայրն ու աղջիկը զննելէ ետք, հարցուց.

— Այդ երկկնութեան պատմութիւնը ի՞նչ է։

Տիանա, պատմելով Սերանտելլի կողմէ եղբօրը դէմ եղած ամբաստանութիւնը, Տիկին Միւրշանի գողութեան բուն պատճառը յայտնեց։

— Տէ՛ր Աստուած, ինչո՞ւ համար այս դէպքը աւելի շուտ չյայտնեցիք ինծի։ Իրաւունք չունէիք, ձեր եղբայրը պաշտպանելու նպատակաւ, այսպիսի պարագայ մը գաղտնի պահելու։

Տիանա, տխուր մը ժպտեցաւ։

— Կը փափաքէինք գայթակղութեան մը առաջքը առնել, ինչպէս և եղբայրս պաշտպանել։

— Չէի՞ք կրնար խորհիլ թէ այս դէպքը կրնար շատ լուրջ կերպով մը առնչութիւն ունենալ Լիւֆպերիի սպանութեան հետ։

— Ինչպէ՞ս կրնայինք գիտնալ։ Դեռ մինչեւ հիմա, ո՛չ մէկ փաստ գոյութիւն ունի։

— Ե՛ս ալ, միջամտեց դատաւորը, այդ զոյգ սպանութեանց միջեւ ոչ մէկ կապ կը տեսնեմ։ Զաւկիս ամուսնական արկածախնդրութիւնները Լիւֆպերիի հետ ի՞նչ կապ կրնային ունենալ։

Քանի մը վայրկեան, տենդոտ կերպով մը մտածելէ ետք, իր ստորագասին դառնալով, Թրեսի հրամայական շեշտով մը ըսաւ.

— Էվա՛նս, անմիջապէս Պըրանթոն պանդոկը գնա, այդ Սերանտել կոչուածները ձերբակալէ։ Եթէ պէտք է, հետդ երկու ոստիկան ալ առ։ Երկուքը մէկ ձերբակալելը անհրաժեշտ է։ Ու անմիջապէս, այստե՛ղ ինծի հեռախօսէ։ Քեզի պիտի ըսեմ թէ ուր պիտի առաջնորդես զիրենք։

— Շա՛տ լաւ, տեղակալ։

— Անմիջապէ՛ս, աճապարէ՛։

— Հիմա կրնանք այս Նամակը լոյս աչքով քննել։

Դատաւորին նշանացի ազդարարութեան վրայ, Էմմա ելեքտրական կոճակը կոխելով սենեակը լուսաւորեց։ Թէեւ Միւրշան ամուսինները Հովարտի մեղադրելի անցեալը իմանալով դժգոհութիւն զգացին, բայց և այնպէս զգուշացան, տալ ի կենցաղագիտութիւն, որեւէ աննպաստ արտայայտութիւն մը ունենալէ և ուշադրութիւննին տնեցիներուն նման լարած, ոճրախոյզը դիտեցին։

— Կը կարծեմ թէ, յայտարարեց Թրեսի, Հովարտի սպաննիչը ձեռք պիտի անցընենք, անմիջապէս որ Լիւֆպերիի ոճրագործը ձերբակալենք։ Նպատակս նախ այս վերջինը ձեռք ձգել է։

Եւ դարձեալ Նամակը կարդաց մեծ ուշադրութեամբ և խօսքը շարունակելով.

— Ըստ այս Նամակին, երբ Հովարտ տունէն մեկնեցաւ ժամը ութը քիչ անցած, Տեքսթեր Լիւֆպերին դեռ ողջ էր։ Օրիորդ Գավուր, ձեր եղբայրը գնաց ձեզի հեռաձայնելու, բայց տուն չվերադարձաւ։ Երբ կառախումբ նստաւ Տեքսթերի մահուան մասին տեղեկութիւն չունէր։

Տեղակալին խօսքերուն Տիանա հաստատական պատասխան տուաւ։

— Եթէ ընդունինք վերոյիշեալ ըսուածներուն ճշդութիւնը, պիտի ըսեմ թէ այս Նամակը ըստ բաւականին մեզ կը լուսաբանէ։ Այսուհանդերձ մութ նախադասութիւն մը կայ, որ հետեւեալն է. «Հիմա պէտք է գիտնաս թէ հետագային ի՞նչ անցած դարձած է»։ Ճիշդ այս խօսքին բացատրութիւնը անհրաժեշտ է։ Հետեւաբար Օր. Գավուր, ձեր լուսաբանութեանը պէտք ունիմ։

— Տեղակա՛լ, ես ալ հասկցած չեմ։

— Կասկած չկայ թէ ձեր եղբայրը ձեզի հեռաձայնելէ ետք՝ պատահելիք դէպքի մը ակնարկութիւն կ'ընէ. ու կը կարծէ թէ այդ դէպքը ծանօթ է ձեզի։

— Եթէ այնպէս է, պատասխանեց Տիանա, վճռական շեշտով մը, կը սխալի։ Չեմ գիտեր թէ ինչ ըսել կ'ուզէ ու կ'անգիտանամ ինչ որ պատահած է։ Այսուհանդերձ, չեմ խորհիր թէ սպանութեան մը ակնարկութիւնը կ'ընէ, վասնզի այդքան թեթեւօրէն պիտի չարտայայտուէր։

— Անշո՛ւշտ. բայց ի՞նչ պատճառ ունէր ենթադրելու թէ դուք պիտի հասկնաք այդ նախադասութեան իմաստը։

— Չեմ գիտեր, տեղակալ։

— Որեւէ կարծիք ալ չէ՞ք կրնար յայտնել։

— Բացարձակապէ՛ս։

— Իսկ դո՛ւք, Պր. դատաւոր։

— Ի վիճակի չեմ որեւէ լուսաբանութիւն տալու։ (32)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ԱՐՏԻՍ Մ. ՓԱԼԱՍԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏԻՐ — Գիտութենական բաժին.— Մս. ԵՐՈՒԱՆԴ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ԱՇԽԷՆ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կինոյական բաժին.— Վ. ԱՐԴԻՒՆ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— Վ. ՀԱՅԿ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երաժշտական եւ Պատանիներու բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓԻԿԵԱՆ — Նամականի բաժին.— ԺԱԳԼԻՆ Լուսանկարիչներ.— Մ. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ [illegible] — [illegible] — Յօդուածագրութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՓԱԼԱՍԵԱՆ, Հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ՋԱՔԷՆ ՓԱԼԱՍԵԱՆ, Հեռ. 915013 — Թերթի առաքում.— ԱՒԵՏԻՍ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, Խաւա-Էլ-Տիմ փողոց - Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47, Գահիրէ — Տպաքանակ 3000

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ

Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 39 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՕԳՈՍՏՈՍ 1964 — ՀԱՏԸ ԶԵՐԹԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. — عدد رقم ٣٩ – الخميس ٦ اغسطس ١٩٦٤

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԸՆԿԵՐՈՋՍ

Մարդ կայ կեանքում լոկ երազով կը խնդայ:
ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

Ինչպէս դուն իմ նամակս կարդալով, այնպէս ալ ես քու նամակիդ բովանդակութիւնը կարդալով «ապշեցայ»։

Իրականին մէջ ակամայ ձեռք կ՚առնեմ գրիչս՝ գրելու համար քեզի, քանի որ որոշած էի այլեւս չգրել։ Բայց չէ՞ որ շատ անմիտ, անտրամաբանական կէտեր կան նամակիդ մէջ, որոնց մասին լռելեայն չէ կարելի անցնիլ, մանաւանդ որ քեզ նման խօսողներ տակաւին կան սփիւռքի մէջ, քիչ մը ամէն տեղ։

Ի զուր կը կարծես թէ ես «համոզելու ճիգեր» ի գործ կը դնեմ՝ Հայաստանը քեզի «սիրցնել» տալու համար․․․։ Կը գրեմ ա՛յն՝ ինչ կը զգամ, ինչ կ՚ապրիմ, ինչ կը խորհիմ որ պէտք է գրուի, լուսաբանելու համար օտարամոլները։ Իսկ Հայաստանը սիրելը կամ ատելը, այդ արդէն անհատական բնոյթ ունի։ Իւրաքանչիւր անհատ ազատ է իր անձնական, ինքնուրոյն գաղափարը ունենալու ԻՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ մասին։ Լուսաբանելն ու համոզելն իրարմէ շա՜տ տարբեր բաներ են։

Նախ քան քու «լուսաբանած» կէտերուդ մասին անդրադառնալս, ըսեմ եւ յիշեցնեմ քեզ՝ թէ նախորդ նամակներս մեծ մասով սինեմայի եւ թատրոնի վերաբերեալ լուրերով ծանրաբեռնուած էին, քանի որ դուն ինքդ ինծի գրած առաջին նամակներուդ մէջ մեծ հետաքրքրութեամբ կը հարցնէիր այդ մասին։ Պարզապէս պարտք զգացի գոհացում տալ հետաքրքրութեանդ։

* * *

Անցնինք։ Գրած էի քեզի թէ Աւստրալիոյ մէջ սինեման թանկ է եւ մարդիկ — մանաւորաբար նոր գացողները — կը բաւականան առջեւէն անցնելով միայն։ Այս կէտը՝ «հնարք» մը չէր իմ կողմէս, այլ հիմք ունէի նամակը բարեկամի մը, որ մեզմէ մէկ ամիս ետք միայն գաղթեց Աւստրալիա։

Այսպէս գրած էր ընկերս — զոր կը ճանչնաս — որ Գահիրէի մէջ «սինեմամոլ» մըն էր։ Այս մասին անդրադառնալով կը հարցնես ինծի․— «Արդեօք գիտես ինչո՞ւ․․․ես քեզի լուսաբանեմ» ու կը սկսիս «լուսաբանութիւնդ» բառացիօրէն այսպէս,— «Աւստալիա, Գանատա, ԱՄՆ, թելեֆիզիոնի ընկերութիւնները յաճախ սինեմաները խաղացող ֆիլմերու երկարութեամբ «թելեֆիլմ»եր կը ներկայացնեն եւ երբեմն շատ աւելի լաւ ու նոյն մեծ դերասաններով։ Ուրեմն այդ պարագային մարդ տունը կը մնայ եւ դուրս կ՚ելլէ ԱՅՆ ԱՏԵՆ երբ սինեման «Լորենս օֆ Արապիա», «Տհը ֆոլ օֆ Ռոման Էմփայր», «Հաու տհը Ուեսթ Ուազ Ուոն» եւայլն, մեծ ֆիլմեր կը ցուցադրէ, ՄԻԱՅՆ։ Յուսամ թէ իմ ուզած ձեւովս հասկցար հարցը․․․։»։

Թերեւս դուն «ուզած ձեւովդ» «բացատրեցիր» հարցը, բայց ինծ կը մնայ ԻՄ ձեւովս հասկնալ զայն։ Ահա թէ ի՛նչպէս։

Ա) Ո՞վ ըսաւ թէ Հայաստանի մէջ — ընդհանրապէս եւ Սովետ Միութեան մէջ — ալ նոյն ձեւը չի կիրարկուիր։ Սինեմաներու մէջ տրուող ֆիլմերուն երկարութեամբ «թելեֆիլմ»եր միշտ ալ գոյութիւն ունին հայկական հեռատեսիլէն։ Ամէն օր երեկոյեան ֆիլմ կայ -հայկական թէ օտար- հեռատեսիլի յայտագրին մէջ։ Մի՛շտ ալ ՆՈՐ ֆիլմեր, որոնք ՄԻ ՔԱՆԻ ՕՐ առաջ սկսած են ցուցադրուիլ քաղաքին մէջ։ Ասիկա պատճառ մը չէ անշուշտ որ մարդիկ սինեմաները չյաճախեն։ Ընդհակառակն՝ օրուան բոլոր ցուցադրութիւններուն ալ քաղաքին մէջ բոլոր սինեմաները («Հոկտեմբեր», «Հայաստան» եւ «Երեւան») առանց բացառութեան լեցուն կ՚ըլլան բազմութեամբ։ Տոմսերու գի՞նը․․․ ցերեկեայ ցուցադրումներուն՝ 20–35 կոպեկ, իսկ գիշերայինը՝ 30–50 կոպեկ միայն։

Բ) Արդեօ՞ք Աւստրալիոյ կառավարութիւնը «ի վարձատրութիւն» այնտեղ հիւրընկալուող գաղթականներուն, մանաւանդ կարգադրութեամբ մը իւրաքանչիւրին մէյ մէկ թելեֆիզիոն նուէ՞ր կու տայ։ Կը ներես անշուշտ, բայց նամակդ կարդացողը այսպէս կը մտածէ․․․։

Գ) Ըստ քեզի Աւստրալիոյ ժողովուրդը «դուրս կ՚ելլէ» ու սինեմա կը յաճախէ ՄԻԱՅՆ եթէ այնտեղ ՄԵԾ ֆիլմեր ցուցադրուին։ Իսկ քանի՞ ՄԵԾ ֆիլմեր կ՚արտադրուի տարեկան։ Իսկ մնացեալ օրերը — երբ այդ տեսակի ֆիլմեր չեն ցուցադրուիր — սինեմայի աշխատողները «ճա՞նճ կը քշեն», թէ՞․․․Արդեօք իրե՞նք ալ թելեվիզիոն կը դիտե՞ն․․․։ Շարունակենք։ Կը գրես հետեւեալը։— «․․․Առնենք Աւստրալիան, հոն կայ անվճար բժշկումի օրէնքը․ «տանթիսթ»ը ձրի է նոյնպէս․․․»։

Զարմանալիօրէն կը շեշտես ատամնաբոյժի ձրի ըլլալը, յիշելէ ետք բժշկականը, կարծես անիկա մաս չկազմէր այս վերջինին։ Պատասխանենք։ Չեմ գիտեր (չեմ ալ գիտեր թէ դուն որտեղէ՞ն գիտես) թէ այդպիսի օրէնք կա՞յ Աւստրալիոյ մէջ թէ ոչ, ատոր համար ալ չեմ հակաճառեր։ Բայց եթէ երկրի մը ձրիութեան օրէնքները պիտի

(Շար. տես էջ 5)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐ ԻՐԱՔԻ ՀԵՏ

Իրաքեան պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Իրաքի վարչապետ Ֆերիք Թահէր Եահեայի, ԱՄՀ կը գտնուէր Յուլիս 23էն ի վեր։ Յեղափոխութեան 12րդ տարեդարձի տօնակատարութեանց ներկայ ըլլալէ եւ երկրին մէջ շրջապտոյտ մը կատարելէ ետք, իրաքեան պատուիրակութիւնը տասը օրերու ընթացքին զբաղեցաւ յատկապէս Մայիս 26ին ստորագրուած համաձայնագիրով, ուսումնասիրելով՝ կրթութեան, երկրագործութեան, հողային բարեկարգումի, ծրագրումի եւ այլ մարզերու մէջ ԱՄՀ-Իրաք սերտ գործակցութեան զարգացման կարելիութիւնները։

Միացեալ հաղորդագրութիւն մը հրատարակուեցաւ այս հաւաքոյթներուն մասին, ճշդելով նաեւ՝ թէ ԱՄՀի եւ Իրաքի միջեւ տեսակէտներու նոյնութիւնը ակներեւ է՝ ամբողջ արաբաշխարհը մտահոգող կենսական հարցերու շուրջ։ Օգոստոս 2ին իրաքեան պատուիրակութիւնը մեկնեցաւ Պաղտատ, Թահէր Եահեայի բերնով հրաւէր ուղղելով ԱՄՀի վարչապետ Ալի Սապրիին որ այց տայ Իրաք։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ՎԻԶԱՆ ՋՆՋՈՒԱԾ

Անցեալ ամիս ԱՄՀի կառավարութիւնը որոշած էր Յորդանանցի ճամբորդներու համար այլեւս վիզա չպահանջել։ Ասոր իբրեւ փոխադարձութիւն, Յորդանանի կառավարութիւնը եւս որոշած է Յորդանան մտնող ԱՄՀեան քաղաքացիներէն վիզա չպահանջել այլեւս։

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱՁԵՒԸ

ԱՄՀի Աշխատանքի Նախարար Անուար Սալամա հեռատեսիլին տուած տեսակցութեան մը մէջ կատարեց ընդհ․ պարզաբանումը ԱՄՀի աշխատաւորական դրութեան։ Ան ըսաւ, որ ԱՄՀի մէջ ներկայիս անգործ մարդ չկայ գրեթէ եւ կարիք կայ որակեալ եւ թեքնիք աշխատանքներ կատարող գործաւորներու։ Արհեստագիտական ուսմանց մեծ զարկ կը տրուի՝ պատրաստելու համար այս տարրերը։

Ծրագրուած է ապահովել նաեւ տարուան մէջ որոշ եղանակներուն միայն աշխատող մարդոց ապրուստը․ հողագործ-բանուորները պիտի չշահագործուին ու պիտի վայելեն միւս բանուորներուն հաւասար իրաւունքներ։

Ընկերային ապահովագրութեան նոր օրէնք մը կայ։ Գործաւորները եւ անոնց ընտանիքները պիտի ապահովուին հիւանդութեան, արկածի, անգործութեան, ծերութեան, տկարութեան եւ մահուան պարագաներուն։ Ընկերային ապահովագրութիւնը՝ անցեալ տարուան 32 միլիոն ոսկիէն այս տարի բարձրացած է 54 միլիոն 760 հազարի։ Յառաջիկայ Հոկտեմբերէն սկսեալ, այն գործաւորը որ իր տուրքը մէկ տարի կանոնաւոր վճարած է, անգործութեան պարագային չորս ամիս կը ստանայ իր օրավարձին կէսը․ այն որ վճարած է 36 ամիս, կը ստանայ եօթ ամիս։

Ընկերային ապահովագրութեան այժման 50 գրասենեակները՝ տարուոյն վերջը պիտի ըլլան 100։ 1953ին երկրին մէջ կային միայն երեք գետեղման գրասենեակներ։ Ներկայի 77 գետեղման գրասենեակներուն թիւը շուտով պիտի բարձրանայ 164ի։

ՆԱՍԵՐ ԷԼ ՖԱՏԼԻ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

— Էլ Ֆատլի շրջանի 32 տարեկան զինուորական հրամանատար Նասէր Սալէհ էլ Ֆատլի՝ Ատէնէն գալով ժամանեց Գահիրէ 4 Օգոստոսին։ Ան զինուորական առաքելութեամբ կը մեկնէր Անգլիա, բայց նախընտրեց մնալ Սուլթան էլ Ֆատլիի՝ պայքարելու համար կայսերապաշտութեան դէմ։

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

Պէյրութի մեր պաշտօնակից «Արաբս» օրաթերթի 30 Յուլիս 1964ի թիւին մէջ կը կարդանք, որ այս տարի Սուրիայէն եւս հայրենադարձութիւն պիտի ըլլայ։ Արդէն Հալէպ հասած է Պաշտօնակ Նիկողոս Գասպարեան եւ սկսած արձանագրութեանց, Հալէպի Խորհրդային Հիւպատոսարանին մէջ։

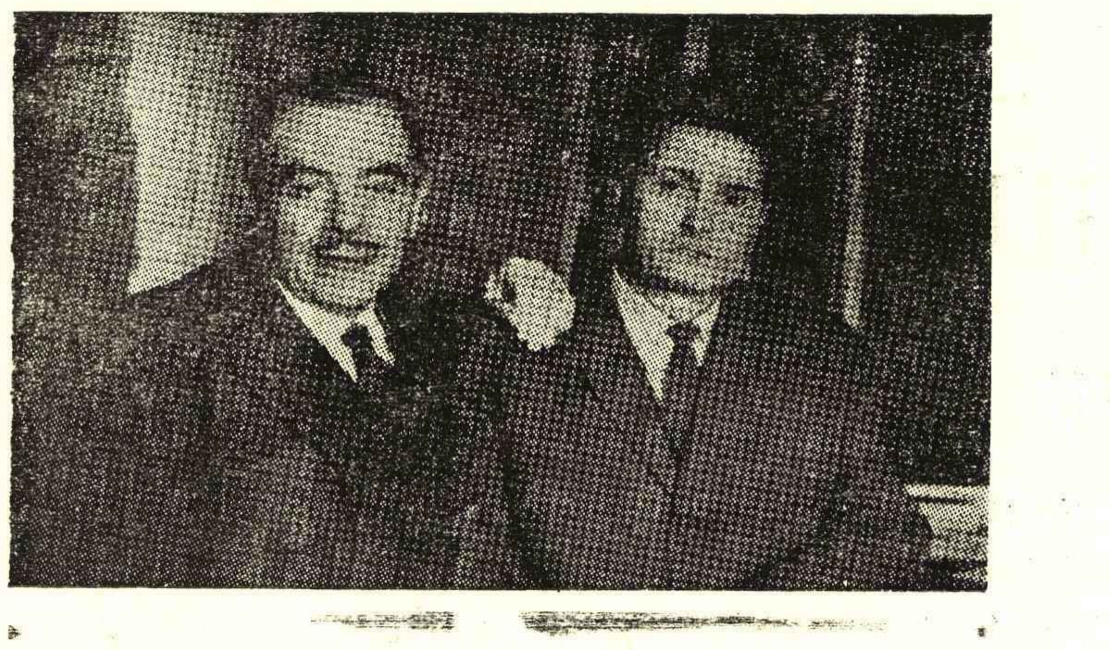

Երկսրահ համապատկերային կինոթատրոնի մանրատիպարը։ Նախագծի հեղինակներն են ճարտարապետներ Հր․ Պօղոսեանը, Ս․ Խաչիկեանը եւ Ա․ Թարխանեանը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ «ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՐՄԻՐ ԴՐՕՇ»ԻՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Բանաստեղծներ Դեւ եւ Յ. Շիրազ

Իր ծննդեան յիսնամեակին առթիւ և սովետական գրականութեան մատուցած իր ծառայութեան իբրև գնահատանք, Յովհաննէս Շիրազ ստացած է «Աշխատանքի Կարմիր Դրօշ» շքանշանը. Շիրազ «Պատուոյ Նշան»ի արժանացած էր նաև 1939ին՝ իր բանաստեղծութեանց ա. հաւաքածուին և «Սիամանթօ և Խաջեզարէ»ի հայերէն ու ռուսերէն հրատարակութեան առթիւ։

Ծանօթ է որ Շիրազ նախկին ատաղձագործ և կօշկակարի աշկերտ է, որ Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք աշխատեցաւ հիւսուածեղէնի գործարանի մը մէջ և այնտեղէն յայտնուեցաւ իբրև բանաստեղծ։ Ու ղրկուեցաւ Մոսկուա՝ իր ուսումը կատարելագործելու։

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅ

Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէն և Հայաստանի Գրողներու Միութիւնը հաւաքոյթ մը կազմակերպած էին նուիրուած բանաստեղծ, գրագէտ, բանասէր և թարգմանիչ Արշակ Չօպանեանի մահուան 10-ամեակին։

Բացման խօսքը կատարեց բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան։ Չօպանեանի կեանքին ու ստեղծագործութեան մասին խօսեցաւ բանաստեղծ Հրաչեայ Յովհաննիսեան։ Արտասահմանէն հայրենիք վերադարձած սփիւռքահայ գրող Կոստան Զարեան՝ Չօպանեանի մասին յուշեր պատմեց։ Իսկ վաստակաւոր դերասանուհի Հրաչուհի Ջինանեան կարդաց Չօպանեանի բանաստեղծութիւնները։

Հայաստանի Գորիս քաղաքին մէջ կատարուած է բացումը նոյն քաղաքի մէջ ծնած սովետահայ տաղանդաւոր գրագէտ Ակսէլ Բակունցի յուշարձանին։ Բացման հանդիսութեան՝ բանաստեղծ Համօ Սահեան կարդացած է Բակունցին նուիրուած իր քերթուածը։ Ելոյթներ ունեցած են նաև բանուոր Ռ. Շահնազարեանը, Ա. Բակունցի դասընկեր Ռ. Պետրոսեանը, բանաստեղծ Վ. Նորենցը, ժողովրդական նկարիչ Եղ. Իսաբեկեանը, գրաքննադատ Ս. Աղաբաբեանը և ուրիշներ։

Լենինականի Գոօփերաթիֆի խանութի ներքնամասին անկիւն մը։

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մեր ողբ. բարեկամ Պարոյր Տեօքմէճեանի այրին՝ Տիկ. Նուարդ Տեօքմէճեան թերթիս նուիրեց հին «Հնչակ»ի, «Դրօշակ»ի եւ այլ հին հրատարակութիւններու հաւաքածու ներ եւ բացառիկ թիւեր, նոխացնելու համար մեր դիւանը։ Հրապարակաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալիքը:

Այս թերթերը, օգտագործուելէ ետք մեր աշխատակիցներուն կողմէ, պիտի ղրկուին Հայաստանի պետական գրադարաններուն եւ թանգարաններուն։

Այս առթիւ կոչ կ'ընենք՝ իրենց մօտ հին հրատարակութիւններ (թերթ եւ գիրք) ու նկարներ ունեցող մեր համբորդ հայրենակիցներուն, հետեւիլ Տիկ. Տեօքմէճեանի խիստ գնահատելի օրինակին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ընկեր Մ. Անդրանիկի եւ Ժ. Միհայլի, Աղեքսանդրիա.— *Կանուխէն նկատեցինք «Այգ»ի արտատպումները «Ջահակիր»էն, իբրև թէ ըլլային իր սեփական յօդուածները, և յատուկ նամակով դիտել տուինք տէր և տնօրէնուհի Տիկին Լիւսի Թոսպաթին, որ զուցէ տեղեակ չէր եղածէն: Կը սպասենք պատասխանի։*

Ինչ կը վերաբերի մեր Մայիս 7ի խմբագրականի («Աշխարհի Ութերորդ Հրաշալիքը — Ասուանի Ջրամբարը») արտատպումին, նոյն «Այգ»ի 15 Մայիսի թիւին մէջ, մենք ալ ձեզի չափ յանդուգն գտանք այդ իւրացումը, բայց չուզեցինք արտայայտուիլ, որովհետև ատիկա տեղի ունեցած է մեր դիտողութենէն առաջ։ Մի՛ գայթակղիք, եղէք ներողամիտ և համբերատար, մինչև որ վերջ գտնէ այս սովորութիւնը...։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԸ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

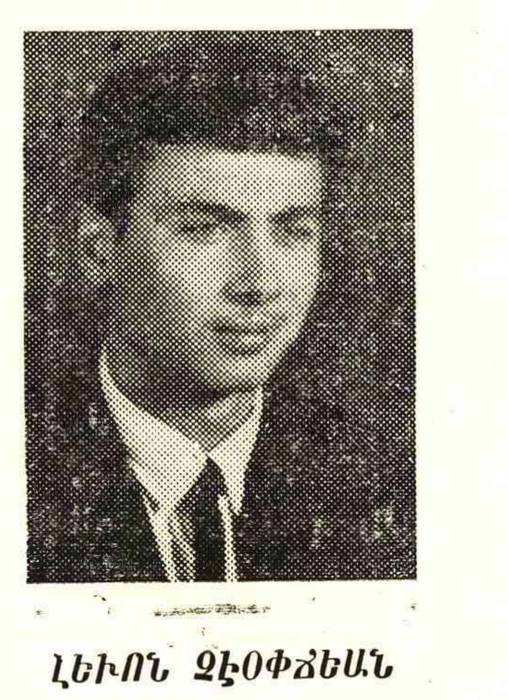
Յորդանանի Ձայնասփիւռէն, միջակ ալիք 375 մեթր կամ 800 քիլոսայքլ, պիտի ձայնասփռուի՝ Երուսաղէմի Հայոց Ս. Յակոբայ վանքի Մայր Տաճարի Ս. Պատարագը, Կիրակի, 9 Օգոստոս 1964, առաւօտեան ժամը 9ին։ Վարդավառի Այլակերպութեան տօնին առթիւ պիտի պատարագէ և քարոզէ Ս. Աթոռի Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեան։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇՐՋԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Դէպի Ս. Միհրիին Շրջագնացութեան համար արձանագրուած եւ իրենց անցագիրները յանձնած մեր հայրենակիցներուն կը յայտարարենք, որ երբ վիզայի ստացման յապաղման հետեւանքով Օգոս. 10ի մեկնումը յետաձգուած է Օգոս. 19ին. իսկ երկրորդ մեկնումին թուականը պիտի ճշդուի շուտով:

«ՋԱՀԱԿԻՐ»

G.C.E.Ի ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ

ԼԵՒՈՆ ՁԷՕՓՃԵԱՆ

Որ աւարտական քննութեանց մէջ առաջին հանդիսացած է՝ բերելով բարձրագոյն միջինը։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ

Լեւոն Ձեօփնեան
Գեորգ Պաքմանեան
Թոնի Ալեանաքեան
Ալեքս Մեօքեմեզեան
Լեւոն Քէչեան
Արթօ Սեփանեան
Եդուարդ Պալքափանեան
Պերճ Գոզորեան
Սերժ Սեսէֆնեան
Յակոբ Ճաննիկեան

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒՀԻՆԵՐ

Էօժենի Գալֆաեան
Անահիտ Արթինեան
Այտա Պոհճալեան
Էլիզ Տէյիրմենճեան
Մայտա Գավալճեան
Քրիստին Պապիկեան

Կը շնորհաւորենք բոլորը և իրենց ծնողները։

ՍՈՒՏԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՍԱՐԳԻՍ ՓՈՂԱՐԵԱՆ

Գրեց ՅՈՎՍԷՓ ԹԸԳԸՐԵԱՆ

Երբ համաշխարհային Բ. պատերազմէն երկու տարի առաջ Սուտանի ներքին գաւառներէն Կէտարէֆ մեկնեցայ, որպէս ուսուցիչ տեղւոյն փոքրաթիւ հայ գաղութի վարժարանին, ծանօթացայ հոն կարգ մը ազգայիններու։ Առեւտրական ճարպիկ դէմք մըն էր Ֆիլիփ Գալբագեան, բնիկ արաբկիրցի, որ նիւթական նախանձելի դիրքի մը հասած էր, և կատարելապէս տիրացած էր արաբերէն ու անգլերէն լեզուներուն և վստահութիւնը կը վայելէր թէ՛ տեղացիներուն և թէ՛ անգլիացի կառավարական պաշտօնեաներուն։ Եւ իր օրով է որ հիմը դրուեցաւ ազգային նոր վարժարանի մը։ Ֆիլիփ Գալբագեան որոշած էր նաև ազգային եկեղեցւոյ մը շինութիւնը, բայց իր վաղահաս մահը Աղեքսանդրիոյ մէջ 1938ին, պատճառ եղաւ որ անոր այս գեղեցիկ երազը չիրականանայ, ու Կէտարէֆի հայ գաղութը մնաց առանց իմաստուն առաջնորդողի մը, ու հետզհետէ ցրուեցաւ հոս ու հոն։

Ֆիլիփ Գալբագեանի շարքին ճանչցայ նաև ուրիշ պատուական արաբկիրցի մը, Սարգիս Փողարեան անունով, որ արհեստով ժամագործ էր։ Ալեւորի սեմին վրայ այս պարկեշտ և ուղիղ մարդը խորապէս կը սիրէր հայ եկեղեցին, դպրոցը և հայ հայրենիքը և յաճախ կը մասնակցէր եկեղեցական արարողութեանց։

Ժամագործի իր կրպակը, որ հովասուն և բարձրահայեաց տեղ մըն էր, յաճախ կ'երթայի այս հայորդին տեսնելու։ Ան մասնաւոր յարգանք ունէր հայ կղերին և ուսուցիչին հանդէպ։

Կ'արժէ որ պատմեմ միջադէպ մը անոր մասին, ցոյց տալու համար թէ ան ինչպէս կ'ընդվզէր երբ կղերի մը կամ ուսուցիչի մը հանդէպ մարդիկ անվայել ընթացք մը ունենային։

Ամրան առտու մըն էր, տեղւոյն նամակատունը ուղղուեցայ, հասցէիս եկած ապահովագրեալ նամակը ստանալու համար։ Նամակը ընտանիքէս էր։ Կինս բացառիկ գումար մը ուզած էր, որովհետև զաւակս հիւանդացած ըլլալով բժիշկի և դեղօրայքի պէտքը զգալի եղած էր։ Իսկոյն դիմեցի դպրոցի հոգաբարձութեան գանձապետին, որ միևնոյն ատեն ատենապետն ալ էր։ Փոքր գումար մը խնդրեցի ամսականիս առ հաշիւ։ Պատասխանը ժխտական եղաւ։ Գլխիկոր դուրս ելայ իր գրասենեակէն և Սարգիս Փողարեան բարեկամիս կրպակը ուղղուեցայ։ Այս վերջինը, որ գիտէր կատակասէր ըլլալս, ըսաւ. «Ինչո՞ւ տխուր էք այսօր։ Դուն միշտ ալ զուարթ էիր»։ Երբ պատմեցի եղելութիւնը, զարմացաւ և զայրացաւ ան։ Իր դրամարկղը բանալով ըսաւ. «Առէք քանի ոսկի որ կ'ուզէք»։ Եւ ափիս մէջ դրաւ հոգաբարձուէն խնդրած գումարիս կրկինը։ Յաջորդ օրը ան գացեր էր ու կշտամբեր հոգաբարձուն և անոր երեսին պոռացեր էր. «Ազգին զաւակներուն կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը վստահեր էք ուսուցիչին, բայց անոր հինգ ոսկի փոխատուութիւն մը ընելու ազնուութիւնն ու մարդկութիւնը չէք ունեցած»։

Քառասուն տարուան ուսուցչական կեանքիս ամենէն տխուր դէպքերէն մին էր այս պատահածը. Ու ես՝ միշտ ալ վերէն նայեցայ պզտիկ հոգիով հոգաբարձուին վրայ. բայց ան՝ տարեվերջին ուզեց իր ճղճիմ հոգիին վրէժը լուծել ու ըսաւ ինծի. «Ձեր պայմանագրութիւնը լրացաւ ու հետևաբար կրնաք ուրիշ տեղ պաշտօն մը գտնել»։ «Շատ շնորհակալ եմ պարոն, ես իմ ուսուցիչի պարտականութիւնս լիուլի կատարեցի», ըսի և շաբաթ մը ետք մեկնեցայ դէպի Եգիպտոս։ Պէտք է ըսել որ բոլոր աշակերտներուն ծնողքները, ինչպէս նաև հոգաբարձութեան միւս անդամները և աշակերտներս մինչև կայարան եկած էին ողջերթի։ Միայն կը բացակայէր հոգաբարձութեան գանձապետը (ատենապետը), որ կեղծ հիւանդ եղեր էր։

ԿԻՐԱԿԻՆԵՐ

«Եւ կը սպասեմ որ ծագի հոգւոյս պայծառ Կիրակին...»

Մ. ՄԵԾԱՐԵՆՑ

Կիրակինե՛ր, դուք կեանքիս օրերուն մէջ կիսամութ
Եւ օրերուն մէջ խաւար՝ լոյսէ սանդուխ էք եղած.
Ձեզմո՛վ է որ օրերն իմ տարիներուն հետ զօդուած՝
Անցեր են յաղթ ու հպարտ ճամբաներէն յորձանուտ։

Կիրակինե՛ր արեւոտ, իմ մանկութեան օրերու,
Որքա՜ն կ'ըղձամ ես այսօր ըլլալ ձեր գիրկը նորէն,
Ըլլալ անհոգ եւ ազատ ու երազել խօլօրէն
Հէքեաթային աշխարհներն ու պարիկներն այցելու։

Կիրակինե՛ր խնկահոտ, իմ պատանի օրերու,
Որքա՜ն կ'ուզեմ ես այսօր ըլլալ ձեր ծոցը կրկին,
Ըլլալ բարի՜ այն՝ տղան, տաճարին մէջ հայ վանքին
Եւ սուրբերէն երկնաւոր սէր ու շնորհ հայցելու։

. . . .

Կիրակինե՛ր անցեալին, դուք ծիածա՜նն իմ կեանքին...

Երեւան

ԴԱՒԻԹ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Փրցուած Էջեր Երգիծանքի Այբբենարանէն

Բամբասա՞նք է...

Ո՛չ.

Բանն ասանկ է...

Ի՞նչպէս հարստացեր են...։

Անցեալ օր, Փրիպէլի փողոցներէն մէկուն անկիւնը երկու հայեր կը վիճաբանէին այս հարցին շուրջ։ Անոնցմէ մին՝ պարոն Անկուտի, սոցիալիստ էր ու անկրօն, միւսը՝ պարոն Կուտունի, հանրապետական էր ու կուսակրօն. ուրիշ խօսքով՝ այս երկրորդ մարդը առենօք վարդապետ եղեր էր, բայց վերջը՝ փիլոնը վրայէն նետեր՝ մօրուքն ու պեխերը ածիլեր՝ եղեր էր աշխարհական, որովհետեւ պատրաստուեր էր ամուսնանալու հարուստ կնոջ մը հետ. սակայն յետոյ վախնալով որ իր ունեցածն ալ վրայ պիտի տար, փոխեր էր իր որոշումը և մնացեր էր կուսակրօն-աշխարհական։

Վիճաբանողները երկուքն ալ բարկացոտ, դիւրաբորբոք ու կռուասէր մարդիկ էին, բարձր ձայնով կը խօսէին ու երբեմն ալ ձեռքի այնպիսի սպառնալից շարժումներ կ'ընէին, որ հեռուէն ոստիկան մը ուշադրութեամբ կը դիտէր զանոնք և կը սպասէր որ երբ անոնք իրարու կոկորդ պատռելու փորձ ընեն. անմիջապէս ձերբակալելու էր երկուքն ալ...

— Սափրիչեանը այսօր երկու միլիոն տոլարի հարստութիւն դիզեր է, կ'ըսէր պարոն Անկուտին,— դուն գիտե՞ս թէ ի՛նչպէս հարստացեր է։

— Ձեմ գիտեր. եթէ դուն գիտես՝ ըսէ, կը պատասխանէր պարոն Կուտունի։

— Անշուշտ գիտեմ։

— Ուրեմն ըսէ՛։

— Թուղթը հանէ՛, մատիտ մը ա՛ռ, ես ըսեմ, դուն գրէ։

— Ես մատիտ ու թուղթի պէտք չունիմ. ես մաթեմաթիկոս եմ։ Ես ինծի խոստովանող մարդոց ու կիներուն մեղքերը տարիներով միտքս պահեր եմ. զօրաւոր յիշողութիւն ունիմ... հիմա ըսէ՛ տեսնեմ...։

— Շատ աղէկ. հիմա ըսեմ, դուն հաշուէ՛։

— Ըսէ՛, ականջս բերանդ է։

— Այդ ի՞նչ խօսք է, ես չո՞ւն եմ որ ականջդ բերանս առնեմ։

— Աղբա՜ր ըսել կ'ուզեմ թէ աղէկ մտիկ կ'ընեմ քեզ... ըսելիքդ ըսէ...

— Շատ լաւ... Աս մեր Սափրիչեանը, որ քսան տարի առաջ աղքատ էր ու փողոցներուն մէջ փաթթէս ու թոմաթէս կը ծախէր, ենթադրենք թէ շաբաթը 100 տոլար կը վաստկէր՝ որպէս զուտ շահ։

— Ի՞նչպէս կարելի է այդ... քսան տարի առաջ՝ շաբաթը 100 տոլար վաստկի՜լ...։

— Աղբա՜ր կարելի չէ, բայց ենթադրենք թէ կարելի է։

— Հայտէ՜, այդպէս ենթադրենք, տակէ ի՞նչ դուրս կուգայ։

— Հիմա ենթադրենք նաև թէ՝ այդ մարդը իր շահածը բնաւ չէ ծախսեր. ո՛չ ուտելիքի փարա է տուեր, ո՛չ խմելիքի, ո՛չ ալ հագուստի։

— Եղբա՛յր, ատանկ բան կ'ըլլա՞յ որ ենթադրեմ։

— Աղբա՜ր, գիտեմ որ չ'ըլլար, բայց դուն այնպէս ենթադրէ, ի՞նչ վնաս կ'ընես, եթէ վնաս կ'ընես ես վնասդ կուտամ։

— Շա՜տ աղէկ, այդպէ՜ս ենթադրեցի. մարդը շաբաթը 100 տոլար շահեր է և բնաւ չէ ծախսեր, ատով ի՞նչ ըսել կ'ուզես։

— Տարին 52 շաբաթ է, ատանկ չէ՞... Եթէ շաբաթը 100 տոլար խնայէր, տարին քանի՞ տոլար կ'ունենար։

— Պարզ հաշիւ է. տարին 5.200 տոլար պիտի ունենար։

— Աղէ՛կ... Տասը տարուան մէջ ո՞րչափ պիտի ունենար։

— Յիսուն երկու հազար տոլար։

— Քսան տարուան մէջ ո՞րքան պիտի ունենար։

— Հարիւր չորս հազար տոլար։

— Հիմա այս մարդը երկու միլիոն տոլարի տէր է. կրնա՞ս ինծի ըսել թէ այդ հարստութիւնը ի՞նչպէս դիզեր է։

— Դուն անոր դրամները համրե՞ր ես։

— Աչքի երեւցածներուն հաշիւը տամ քեզի, աչքի չերեւցածներուն հաշիւն ալ դուն գնա՛ իրմէ հաշիւ պահանջէ։

— Ես ո՞վ եմ որ իրմէ հաշիւ պահանջեմ։

— Ըսէ՛ իրեն որ դուն վարդապետ եղեր ես, թող քեզի խոստովանի։

— Եթէ չխոստովանի՞...

— Ըսէ՝ որ պիտի անիծես զինքը։

— Ես անէծքի կը հաւատա՞մ որ ինք ալ հաւատայ։

(Շար. տես էջ 4)

ԸՆԿԵՐԱԲԱՆԱԿԱՆ

ԻՆՉ Է ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Գրեց ԱՏՐԻՆԷ ՏԱՏՐԵԱՆ

Մենք այսօրուան մարդիկը, որքա՛ն ալ ձգտինք գիտական նուաճումներու, արուեստի ոլորտներուն բարձրանալ, թերի և անկատար մարդեր ենք տակաւին, ինչպէս էինք առաջ ալ։ Անհատներու քմահաճոյքով, շատ անգամ, անոնց սխալ, անկազմակերպ անսիսթեմ ցուցմունքներով, անոնց հիւանդագին զգայապաշտութիւններով սնած լաւագոյն արդիւնքի չենք հասնիր, ինչպէս չենք հասած ցարդ։ Մենք, զոհերը ենք մեր նախնիքներու սխալ դաստիարակութեան, բայց անոնք ալ իրենց կարգին զոհերը եղած են իրենց նախորդներուն։ Եւ, սերունդներ այսպէս քալած ենք...

Դիպուա՞ծ մըն է ծնիլը... բնա՞զդ միայն... թէ ոչ զօրաւոր գիտակցութիւն մը՝ որ իր ուժը կ'առնէ բնութենէն և միենոյն ատեն ինքը իրմէ...։ Կը կարծեմ թէ, ցարդ, մարդը այնքան զբաղած է տարբեր և իրմէ դուրս վարկածներով, որ ժամանակ չէ ունեցած խորհելու ի՛ր իսկ կազմութեան, ի՛ր ֆիզիքական թէ հոգեբանական և թէ ընկերային զանազան և այլազան վիճակներու մասին։ Մարդը, ինքնանփոփուելու, իր կարողութիւնները հակակշռելու և զանոնք իրագործելու չէ միտած։

Մարդը սակայն, ինքզինքը նուիրած է, ինքզինքը տրամադրած է աշխարհի զանազան երեւոյթները վերլուծելու գործին։ Եւ գտած է կամ երեւան հանած է այնպիսի ճշմարտութիւններ, որոնք շատ անգամ ալ իր գոյութեան սպառնացած են։ Վտանգած են իր հանգիստը և վրդոված իր երջանկութիւնը։ Նորութիւն մը չէ ըսել, թէ մարդը իր օրկանական կազմին, մտային թէ հոգեկան կարողութիւններուն հակոտնեայ գործած է։

Իր շուրջը տիրող շատ մը կատարելութիւններուն միջեւ, մարդը անկատար է դեռ։ Այս երեւոյթին անդրադարձած է ան այլեւս։ Բայց, գործի չէ սկսած։ Աշխարհի փրկութիւնը, խաղաղակեցութեան միակ յո՜յսը, կը յենու մարդ արարածի նոր գործելակերպին։ Շատ որոշ է, որ մարդուն երջանկութիւնը ուրեմն, խաղաղ ապրելու, ազնիւ ու եղբայրօրէն իրարու կապուած ապրելու միակ յոյսը, կարելի է սպասել անոր դաստիարակչական գործելակերպէն։ Նախամարդէն ի վեր շատ բան փոխուած է, սակայն մարդուն մէջ, կենդանական բնազդը մնացած է նո՛յն ճիւաղը, նո՛յն սարսափը, և նոյն գերագոյն ցանկութիւնը, որուն համար աւա՜ղ, ոճիրներ կը գործուին միշտ։ Եւ տակաւին չենք համոզուած, թէ դաստիարակութեան ո՞ր լաւագոյն ձեւը պիտի ջնջէ մարդ էակի ճակտէն այս անէծք արատը։ Բայց, մեր նիւթէն չշեղինք։ Մեզ հետաքրքրող միակ բանը առայժմ, ընտանիքներու դաստիարակութիւնն է։

Ի՞նչ է սակայն ընտանիքը...։ Ի՞նչպէս կազմուած է անիկա։ Ի՞նչ է իր դերը մարդկային ընկերութեան մէջ։ Այս հարցումներուն ճշգիւ պատասխանել կարելի չէ։ Իրականութիւն է միայն, որ այսօր, ընտանիքը է տակաւին ինչ որ էր շատ ժամանակներ առաջ։ Մենք դեռ չենք ընտանիքի ո՛չ կազմութենէն և ո՛չ ալ անոր տուած կամ տալ կարծած դաստիարակութենէն։

Նախամարդէն ասդին, շատ պզտիկ փոփոխութիւններով միայն ընտանիքը կը ներկայանայ մեզի։ Այս փոփոխութիւնն ալ շատ անգամ աւելի յոռեգոյնին յարած է, քան թէ լաւագոյնին։ Ուրեմն, այրն և էգ երկու հակառակ սեռէ մարդիկ իրարու քով կուգան, նախ իրենց սեռային բնազդներու ներքին մղումով։ Ասկէ զատ, կան երկրորդական շատ մը պատճառներ ալ։ Օրինակ, արժանապատուութեան հարց, առանձին մնալու մտավախութիւն, զաւակ ունենալու հաճոյք, ընկերութեան դարաւոր օրէնքը կատարելու հպարտութիւն եւլն.։ Բայց առարկայօրէն, սեռային բնազդը առաջին տեղը կը գրաւէ։

Այր թէ կին երկու էակներու միացումով կը կազմուի ահա ընտանիքը։ Կարեւորը այս միացումն է, որ շատ անգամ դիպուածական, շատ անգամ սիրային յանկարծական փանկումներով, շատ անգամ ալ երրորդ անձի մը կամ անձերու թելադրանքով, այսինքն՝ նիւթական հաշիւներով ծայր տուած և հասունցած միացում մըն է։ Այս միացումը կ'ըլլայ ո՛չ մէկ ատեն նախատեսուած և ուզուած արդիւնքներու հասնելու նախատրամադրութիւններով։ Ըսել կ'ուզեմ, որ զոյգերը կ'արհամարհեն կամ կ'անտեսեն ֆիզիքական այնպիսի թերիներ կամ մտքի թէ հոգիի անտատվարակ վիճակներ, որ մեծապէս կը վնասեն ոչ միայն իրենց յաջորդներու ֆիզիքական վիճակներուն, այլ դաստիարակութեան գործին։ Իսկ եթէ դիպուածը օգնէ, մէկզի դնելով տակաւին շատ մը չհատականութիւններ կամ նիւթական չհախնդրութիւններ. երբեմն, ներդաշնակ զոյգեր երեւան կուգան, թէեւ շատ հազուագիւտօրէն։ Ատկէ դուրս սակայն, ամուսնութիւնները՝ որոնք երբեք չեն հիմնուած կողմերու հաւասար ուժերուն վրայ, և լոկ դիպուածային են, նախ կը կործանեն ընտանիքը. և բարոյախօսներու սրբացուցած այս միաւորումը իմաստազերծ ընելով՝ արդէն իսկ չեն հասնիր իրենց նպատակին... Եւ ալ ո՞ւր կը մնայ դաստիարակութի՜նը...։ Մինչդեռ, ընտանիքը կազմուելու ընթացքին արդէն, կողմերը տիրացած պէտք էր ըլլային այն միակ գիտակցութեան և պատասխանատուութեան զգացումին, զոր իրենցմէ կը սպասէ ընկերութիւնը, ըսենք մարդկութիւնը։

Ինչպէս վերը յիշեցի, ամուսնութիւնները կամ ընտանիք կազմելու ձգտումը զանազան և բիւրաւոր պատճառաբանութիւններով միայն քաոսի մը վերածած են ընտանիքը։ Հազուադէպօրէն քիչեր միայն կ'ամուսնանան ՄԱՐԴ մը հասցնելու համար։ Այս պարագային, ՄԱՐԴ կոչուած էակին դաստիարակութիւնը կը մնայ պատահականութեան, դիպուածի՜ն։ Եւ մարդը կը շատնա՜յ... կը շատնա՜յ քանակով և ո՛չ որակով։

Այս խառնաշփոթ իրարանցումին մէջ, կը չուարի նոյնիսկ գիտակից անհատն ալ։ Որովհետեւ եթէ նոյնիսկ ինք կարող է զաւակ մը դաստիարակել, կը պակսին իրեն շատ մը բաներ՝ զորս ինք չի կրնար հայթայթել, օրինակի համար, միջավայր, արտաքին կարգ մը ազդակներ, եւլն.։

Ընտանիքը, որուն բուն դերը պզգպայ մարդը հասցնելու կոչումն է, եթէ նոյնիսկ օժտուած է ամէն տուեալներով, իրեն պէտք են հետեւեալ բաները

1.— Ընկերային շրջանակ
2.— Միջավայր
3.— Տնտեսական բաւարարութիւն։

Այս արտաքին շրջապատէն զատ պէտք է

1.— Նկարագրի կազմութիւն
2.— Մտքի մշակման հարցը պատշաճ մթնոլորտի մը մէջ
3.— Հոգեկան կարողութիւններու և զգացումներու մեթոտիկ և սիսթեմաթիկ մշակումը։

Գիտակից ընտանիքներ, որոշ չափով մը միայն թերեւս կարենան իրագործել ասոնք։ Բայց կարելի չէ հոս յիշուած բոլոր միջոցները մէկտեղել նախ. երկրորդ, եթէ իսկ ըլլայ, ընտանիքը, որ անհատ մը կ'ըսուի, ինչպէ՞ս պիտի կրնայ ընկերային շրջանակը և միջավայրը տալ տղուն՝ երբ, այդ միջավայրը կամ շրջանակը իր բաղձանքով չի շինուիր։

Ուրեմն, որքա՛ն ալ կարող և գիտակից ընտանիք մը ըլլայ, կարգ մը բաներ պիտի պակսին իրեն, անկախ իր կամքէն։ Դպրոցն ալ որոշ չափով մը միայն կրնայ օգտակար ըլլալ և օգնել անոնց։ Մանաւանդ խճողուած դասերը տղո՛ւն մաքի տարողութեան հետ հազիւ կը հաշտուին։ Արդէն, ուսուցիչն ալ ժամանակ չունի զբաղելու՝ տղուն նկարագրի կազմութեան մէջ մեծ դեր մը կատարելու։ Որով, ամենէն աւելի, տղուն դաստիարակութեան պատասխանատուն ընտանիքն է։

Բայց, տեսանք նաև թէ, ընտանիքը ատակ չէ այդ մեծ պաշտօնը մինակը կատարելու։ Մանաւանդ հասած ենք այնպիսի շրջանի մը, ուր բաւարար չեն ընտանիքի ուժն ու զօրութիւնը տղան դաստիարակելու հարցին մէջ։ Ալ ի զօրու չեն փտախտ բուրող քարոզները, խրատները եւ բարոյախօսութիւնները։ Դժուար է զսպել հիմակուան տղան իր շատ մը զեղումներուն մէջ և մէկէ աւելի փափաքները կատարել անկարելի է։ Հոս է հարցը արդէն։ Այս դժուար կացութեան առջեւ, ծնողներն ալ ապարդիւն պատասպարտութիւններու ենթարկել սխալ է։ Մէկ խօսքով, անցած է շրջանը այն երանելի օրերուն, ուր, տղան ծնողքին հպատակն էր... անոր հլու հնազանդ զաւակը, անոր խօսքէն չշեղող, գայն մի միայն յարգողը՝ ինչ որ ալ ըլլար այդ ծնողքը...։ Տղան խամաճիկ չէ։

Անցած է նաև ա՛յն շրջանը, ուր ծնողքը չարժի այնպէս՝ ինչպէս պէտք էր շարժէր բարոյախօս մը...։ Բայց ի՞նչ է ծնողքին դերը հիմա, ուրեմն... ծնի՞լ միայն։ Ո՛չ, չե՛մ կարծեր... Բայց, ճշգիւ բան մը ըսել ալ ինծի չի վիճակիր։ Միայն թէ, այնպէս կը խորհիմ, որ հիմա ամենէն աւելի հաւաքական աշխատանք տանելու դարն է։

Միակ անհատ մը, միակ մարդ մը, միակ ը ն տ ա ն ի ք մը բաւական չեն սերունդներ կրթելու այս փափուկ և դժուարին գործին համար։ Իմաստասէրներ, մանկավարժներ, փիլիսոփաներ, ընկերաբաններ, հարկաւ պիտի խորհին այս մասին։ Արդէն սկսած են խորհիլ։

Այսօր, երկրէ երկիր շատ տարբեր են դաստիարակութեան մեթոտները և դարձեալ, երկրէ երկիր կը փոխուին ուսուցման եղանակները։ Աւելի կը մօտենան տղուն աշխարհին, աւելի կը զբաղին անոր նուրբ հոգիին զանազան խորթին վիճակներուն հետ։

Ըստ իս, ինչպէս շատ առաջ ալ խորհած էի, ընտանիքը պէտք է նկատի առնել խոշոր հաւաքականութիւն մը... մեծ դպրոց մը... ընտանեկան մուեր, ընտանիք մը որ աւելի մեծ է, որ չի բաղկանար հայր, մայր, քոյր, եղբայրներէ միայն, այլ շատ մը հայր մայրերէ, շատ մը քոյր եղբայրներէ, ուր, մասնագէտներ, հոգեբաններ, մանկավարժ դաստիարակներ կը զբաղին տղուն դաստիարակութեան հարցով։

(Շար. տես էջ 5)

ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ-ԲԱՐՈՅԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՄԱՐԴԸ՝ ԻՆՔՆ ԻՐԵՆ ՂԵԿԱՎԱՐ

Գրեց ՏԻԳ. ԱԴԱՄԵԱՆ

Երբ ծովուն վրայ նաւ մը ալիքները ճեղքելով կը ճամբորդէ, նաւապե՛տն է զայն ղեկավարողը:

Եթէ նաւապետ և ղեկավարութիւն չըլլան՝ նաւը կ'ընկղմի:

Մարդը կը նմանի ճի՛շդ այդ նաւուն և անոր ղեկավարն է իր հրաշալի ուղեղը: Եւ ուղեղը թէ՛ բարեգործ է և թէ չարագործ, — նման մեքենայի մը՝ որ թէ՛ առաջ և թէ ետ կ'երթայ:

Մշակուած կամ զարգացած կամքը պէտք է ունենայ որոշ նըշանակութիւն և արդիւնք: Արժէքաւոր յատկութիւն մը ունենալ՝ կը նշանակէ արժէքի մը տէրը ըլլալ և արժէք մը ներկայացնել. եթէ յատ ութիւն մը գոհացուցիչ նպատակի մը չի՛ ծառայեր, զայն ձեռք բերելը ոչինչ կ'արժէ:

Պէտք է իրարմէ զատել կամ զանազանել «ունակութիւնը» և «նկարագիր»ը:Վերջինը կը մշակուի և կը զարգանայ անձի մը մէջ, իսկ առաջինը՝ անգիտակցաբար կը ստանձնուի կամ անձին հետ կը ծնի: Գէշ բնաւորութեան տէր մէկը կրնայ լաւ նկարագիր ունենալ, բայց ոչ մագնիսականութիւն: Մագնիսականութիւնը կը մշակէ և կը զարգացնէ լաւ բնաւորութիւններ՝ որոնցմով է որ կը կերտըւի անհատին մէջ արտաքին մաքուր տեսք:

Ունակութիւններ սանձելը կը նշանակէ ինքնիրեն ղեկավարը ըլլալ: Պէտք է կեանքին դրական ճամբէն քալել և այն ատեն կը տեսնուի, որ ինչքան պարզ են այդ ունակութիւնները և թէ երբ մշակուած են՝ անհատը կը բարձրացնեն. երբ ազատ արձակուած են՝ կը վանեն անհատը ընկերութեան շարքէն դուրս, իբր անախորժ կամ անբաղձալի մէկը:

Այդ ունակութիւններուն ամենէն շատ ծաւալածներն են.—

Ստախօսութիւն, կեղծաւորութիւն, քսութիւն, երկերեսութիւն, ստորնութիւն, գողութիւն, սուտ երդում, խաղամոլութիւն, գինեմոլութիւն, բամբասանք, ժամավաճառութիւն, հաճոյամոլութիւն, որկրամոլութիւն կամ ագահութիւն:

Կեանքի պայքարին մէջ յաջողելու համար անհատ մը պարտի ջանալ ի՛ր իսկ անձին դէմ զսպողութեան և ղեկավարութեան ուղի մը գծել և հաւատարիմ կերպով գործադրել վերևի հրամանը, որ կը բխի ուղեղէն, վերոյիշեան գէշ բնաւորութիւնները տապալելու և սանձելու համար: Այդ ունակութիւնները կեանքի բացարձակ ապերջանկութեան ողնայարն են: Իսկապէս անտրամաբանական է հաւատալ թէ մէկը կրնայ ուրիշի մը վրայ ազդել կամ իշխել, երբ անկարող է իր իսկ անձը զսպելու:

Կեանքին մէջ յաջողութեան և ձախողութեան գիծերը քով քովի կ'ընթանան և անոնցմէ վերջինին վրայէն անցնողը՝ ոչ թէ անկարող է առաջինէն անցնելու, այլ պարզապէս անոր համար որ վերջինը սահուն կը գտնէ, մինչդեռ առաջինը ինքը պարտի սահունցնել:Այդ ուղին սահունցնելու կամքը կամ որոշումը կը պակսի շատերուն մէջ, որոնք նախընտրութիւն կուտան անցնիլ անյաջողութեան գիծէն: Աւելի՛ն, այդ գիծերը կը նմանին գետի մը հոսանքին. յաջողութեան ուղղութիւնը հոսանքն ի վեր կ'երթայ, իսկ ձախողութեան գիծը հոսանքին հետ դէպի վար կ'ընթանայ:

Առօրեայ կեանքին մէջ կատարեալ ճշմարտութիւնը այն է, որ շատեր կը ձգտին ընել այն ինչ որ վատառողջ է կամ արգիլեալ: Կրօնական փիլիսոփայութեան հիմն ու սկիզբը դնող երկու կէտերը շատ մեծ նշանակութիւն ունին. մին՝ թէ մարդը հող է, աղտոտ կտաւ մը, որով ան բնազդաբար կամ անզգալաբար կը սիրէ աղտեղութիւնը կամ աղտոտ արարքները,իսկ միւսը՝ թէ իր մէջ կ'ապրի սատանայական գործունէութեան ոստանը, որով կը մղուի ընել այն ինչ որ գաղտնի է և արգիլուած, ինչպէս Ադամ ու Եւան ըրին և հակառակ գիրենք ըստեղծողին խիստ հրահանգին, կերան արգիլուած պտուղը, և արտաքսուեցան դրախտէն և դատապարտուեցան լացի և տաժանակիր աշխատանքի, ինչպէս կը պատմէ աւանդութիւնը:

Եթէ մեզի ըսուած է որ այդ արգիլուած պտուղը ուտելով՝ մենք պիտի աստուածանայինք, ուրեմն կը նշանակէ թէ մենք ունինք մեր մէջ աստուածային յատկութիւն. և բաւական դատողութիւն և կարողութիւն՝ մեր առօրեայ կեանքի աղտեղութիւնը անուշութեան փոխելու:

Վերոյիշեալ գէշ բնաւորութիւնները կը չէզոքացնեն անձի մը կենսունակ երևոյթը և իր մագնիսական կամ քաշողական յատկութիւնը:

Ընկերութեան շրջանակին մէջ երբ մէկը յօրանջէ, փռնգտայ կայ ջղայնանայ, իր դիմացինները համակրանքը կը կորսնցնէ և անոնք կը հեռանան իրմէ: Այս բնաւորութիւնները կրնան սանձըւիլ:

Յօրանջելէ, փռնգտալէ կամ ջղայնանալէ առաջ՝ անձին մէջ տեղի կ'ունենայ նախազգացում մը և այդ րոպէին իսկ (ինչպէս ծանօթ է անգլիացիներուն մօտ մինչև «տասը համրել») պէտք է կամքը զբաղեցնել երկինքի մէջ սաւառնող ոգիներուն շուրջը կամ կեդրոնացնել զայն ուրիշ կարևոր կէտի մը վրայ:

Ջղայնութիւնը մանաւանդ՝ ամենէն համատարածն է, որ անձի մը մէջ յանկարծ կը պոռթկայ և կը կայծակնահարէ զայն, որով պէսպէս հայհոյանքներ իրարու կը յաջորդեն վայրկեանի մը մէջ. սակայն հզօր կամքի տէր մագնիսական անձ մը լաւ գիտէ թէ ջըղայնութիւնը պարզ խենդութիւն մըն է և անով կարելէ չէ սիրալիր յարգանք կամ հնազանդութիւն շահիլ:

Որքան կը պատահի որ ամէն տեղ և ամէն ցեղի մէջ երիտասարդ մը իր սիրած կամ նշանուած աղջկանը առջև ինքզինք խաղաղ բնաւորութեան տէր ըլլալ ձևացնէ, որպէսզի հմայէ զայն. բայց երբ օր մը ամուսնանայ այդ աղջկան հետ և հմայելու կարիք չմնայ, այն ատեն հորիզոնը սև ամպերով կը մթագնի կրկին և անոր ջղայնութեան ծիսարանէն նորանոր բառեր կը տեղան անձրևի նման և գնդակի մը հարուածին պէս ալ զօրաւոր: Խեղճ աղջիկը կրնայ զարմանալ և ի զուր բողոքել, որուն պատասխանը կը ստանայ թերևս գաւազանով:

Երդում ընելը սովորական ունակութիւն մըն է: Անհասարակ մարդիկ վարժ են, հաստատելու համար իրենց ըսածները, գործածել սա բառերը. «պատուոյ խօսք» կամ «Աստուած վկայ» կամ «պըզտիկներուս գլխուն վրայ» և կամ «աչքերս կուրանան թող» եթէ ըսածը շիտակ չէ:

(Մնացեալը յաջորդով)

"ԱՐԱՐԱՏ ԳՐԱԿԱՆ"Ի Բ. ԹԻՒԸ

Այս թիւը, աւելի ճոխ քան առաջինը, իր ճակատը զարդարած է արաբ բանաստեղծ Նիզար Խալիլի մեծադիր նկարով: Խալիլի հետ — որ հայերէնէ արաբերէնի թարգմանած է նաեւ Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»ը — տեսակցութիւն մը ունեցած է խմբագիր Յ. Նորունի. կ'արժէ արտատպել զայն, մեր արաբ գրչեղբայրը ծանօթացնելու համար մեր շրջանակին եւս:

Խմբագրականը կը շօշափէ խիստ կարեւոր հարց,— Գրողներու Միութեան մը կազմութիւնը: Ո՞ւր: Առ այժմ անշուշտ Լիբանանի մէջ, հետեւողութեամբ Ս. Հայաստանի եւ Ֆրանսահայ գաղութին:

Եգիպտոսի մէջ եւս — հիմնադրութեամբ Ա. Տատեանի, Ա. Պատրիկի եւ Բ. Թաշեանի — 1940էն 1945 ունեցանք «Հայ Գրքի Բարեկամներու Ընկ.»ը, որ քանդուեցաւ ձեռամբ Սարգիս Սահակեան անուն բանաստեղծի մը: Նիւ-Եորքի մէջ դեռ կը գործէ Գրքի Բարեկամներու Միութիւն մը, թէեւ միակողմանի, բայց օգտակար ուղղութեամբ: Լիբանանի մէջ, 1943ին դաշնակցականները փորձեցին Գրողներու Միութիւն ստեղծել, բայց ձախողեցան: Այժմ կրկին կը խօսուի այս մասին: Դժուար է լաւատես ըլլալ, բայց ողջունելի ձեռնարկ է, եթէ իրականացուի: Այս առնչութեամբ՝ նշանակելի է «Արարատ Գրական»ի հանդիպումը իր աշխատակիցներուն եւ այլ մտաւորականներու հետ, որոնք կը պատկանին զանազան շրջանակներու, ինչպէս «Ե. Հայունի», «Շիրակ» ամսագիր, «Սփիւռք», «Ազգ», Յորդանան, Սուրիա, եւայլն:Այս հանդիպումին խօսողները շեշտած են գրողներու միջեւ գործակցութեան կարեւորութիւնը:

Արշակ Գազանճեանի «Վրէժը» պատմուածքը հանելի ընթերցումի նիւթ է, բայց լեզուն պէտք է աւելի գրական ըլլայ եւ գրութիւնը աւելի խիտ, սեղմ, կուռ: Յ. Նորունիի «Երգ սիրածիս մասին» եւ «Շշունչ» ոտանաւորները միջակ են. Նորունին շատ աւելի բարձր քերթուածներ գրած է ասկէ առաջ: Պէպօ Սիմոնեանի «Զրոյց» եւ «Տաղ» երկու քերթուածները կշռութաւոր արձակի յաջող նմոյշներ են եւ կը պարունակեն շատ մտածում: Մինչ բանաստեղծութեան յատկանիշը պիտի ըլլայ նորութեան եւ արուեստի բաժինին գերակայութիւնը:

Տեսական-քննադատական մասը կը բացուի Պէպօ Սիմոնեանի «Մեր Գրական Քննադատութեան շուրջ» տեսութեամբ: Ոչ ոք կրնայ անհամաձայն ըլլալ Սիմոնեանի պահանջներուն, զորս կը դնէ մեր գրական քննադատներուն. բայց կը փութանք աւելցնել որ Սիմոնեանի այս յօդուածը անպատասխան գրուած է, պակասաւոր է եւ երբեմն անճիշդ: Քննադատներ են Յովհ. Աւագեան եւ Գ. Խանամիրեան: Իսկ Ենովք Արմէն, անկախաբար իր հին եւ միայն մէկ մեղանչումէն, կը մնայ մեր լաւագոյն հրապարակագիրներէն մէկը եւ քննադատ: Յանդուգն եւ արագ եզրակացութիւնները շինարար չեն: Եւ ասոր գիտակցած է նաեւ «Շիրակ»ի խմբագիր նոր բանաստեղծ Զարեհ Մելքոնեան: Պէպօ Սիմոնեան իր տեսութիւնները աւելի հիմնաւոր դարձնելու միջոցներն ունի, եթէ աշխատի, պրպտէ, տեղեկանայ, թէ ո՛վ ինչ գրած է, օրինակի համար Թլկատինցիի մասին: Պետրոս Տէփոյեանը ունի ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը, որմէ հատուած մը տպուած է «Կեանք եւ Գիր»ի մէջ: Տեսաբանելու փորձ կատարողները պարտին լաւատեղեակ ըլլալ: Սիմոնեան ունի լաւ ու ճկուն լեզու:

Երուանդ Գարանեանի «Անդր-շիրիմեան պատմուածքներ»ը խիստ հետաքրքրական են: Միայն, վիճակներու հակասականութիւններէն խուսափելու է: Ոճրագործը չի կրնար ընդունակ ըլլալ նուրբ խղճահարութեան փափուկ պահերուն: Գարանեան ունի հանելի ոճ:

Վախթանգ Անանեանի «Միսըր Յարոն, իր կինը եւ շնիկը» հատուածէն ետք (անտիպ վէպէ մը), Երուանդ Գարանեան կը ներկայացնէ 1963ի Գրականութեան Նոպելեան մրցանակաւոր Եորկոս Սեֆերիսը (յոյն բանաստեղծը), անկէ տալով նաեւ փունջ մը քերթուած:

Ընկերային խնդիրներու լուծումով եւ պայքարով գրաւուած արդի ընկերութեան մէջ՝ Արմէն Տօվակի «Վերյուշ»ին նման ոտանաւորներ չեն կարդացուիր:

«Արարատ Գրական»ի հրատարակիչները ընկերվարական մտաւորականներ են. նման ոտանաւորներու տեղ պէտք չէ տան: Արմէն Տօվակէն թող լաւ կտորներ առնեն: «Յամբիկի թուփ»ը տկարութեան մարզն է:

Յոլակ Մեսրոպեան ոչ մէկ տող եւ ոչ մէկ պատկեր կը բերէ (իր «Ողբերգ»ով) որ ըլլայ նորութիւն: Բայց ոգին ընդունելի է: Ոգին՝ բանաստեղծական:

Յ. Նորունի կը գրախօսէ Պատրիկ Սելեանի «Սահմանագծում» թատերախաղը: Արսէն Կիտուր կը գրէ Քսան Կախաղաններու մասին: Հրանդ Գանգրունի տուած է իր «Խոհեր»ը բանաստեղծութեան մասին:

Ազատուհի Սաչեան՝ «Ներածութիւն» վերնագրով յայտարարութիւն մը կ'ընէ եւ կ'ըսէ թէ թատրոնի մասին պիտի արտայայտուի հետզհետէ:

Ուրախացնող ձեռնարկ է «Արարատ Գրական»ը: Վստահ ենք որ անիկա հետզհետէ աւելի խիտ ու խնամուած պիտի հանդիսանայ: Աւելի վաւերական:

Գ. ՋԱՀԱԿԻՐԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

(շար. Գ. էջէն)

— Հապա ի՞նչ բանի կը հաւատաս:

— Բանի մըն ալ չեմ հաւատար. ատոր համար կրօնականի խալփաղը նետեցի, աշխարհականի գլխարկը դրի գլուխս:

— Ըսել է իմ ըսածներուս ալ չես հաւատար:

— Կը հաւատամ, եթէ փաստես:

— Շա՜տ բարի... շա՜տ բարի... Հիմա տեսանելի բաներուն հաշիւը տամ, անտեսանելիները մէկ կողմ կը թողում: Այս մարդը իմ փողոցին վրայ՝ կառավարական շէնքին դիմացը հսկայ շէնք մը ունի, որուն առաջին յարկին վրայ կայ դրամատուն մը և հինգ խոշոր վաճառատուներ: Իսկ վերևի երեք յարկերը բոլորն ալ մեծ ընկերութեանց գրասենեակներն են գրաւած: Տարին քանի՜ հազար վարձք կը ստանայ՝ Աստուա՛ծ գիտէ, ես չեմ գիտեր, միայն ես գիտեմ որ այդ շէնքին արժէքն է մէկ միլիոն տոլար: Ասկէ զատ՝ քաղաքին կեդրոնը հինգ յարկանի ուրիշ շէնք մըն ալ ունի, որ նոյնպէս կ'արժէ մէկ միլիոն տոլար: Հիմա հասկցա՞ր...:

— Հասկցայ:

— Այժմ ըսէ՛ թէ այդ հարըստութիւնը ինչպէ՞ս դիզեր է:

— Դո՛ւն ըսէ, ի՞նչպէս շիներ է:

— Խարդախութեամբ, գողութեամբ, վաշխառութեամբ... Տահա՛, տահա՛... բերանս բանալ մի՛ տար:

— Ինչո՞ւ...

— Բաներ կան որ չեն ըսւիր... Սատանան միայն գիտէ... Դուն սատանան կրնա՞ս բռնել:

— Ինչո՛ւ չէ. եթէ անոր որջը ցոյց տաս՝ կը բռնեմ:

— Եթէ բռնես, դուն այլեւս անոր որջէն դուրս չես կրնար ելլել:

— Ուրեմն դո՛ւն փաստէ՝ թէ այդ մարդուն հարստութեան ուրիշ ի՞նչ աղբիւրներ կան եղեր:

— Անցեալ օր Գամփիկեանը տեսայ. անոր հարցուցի թէ ի՞նչպէս հարստացաւ:

— Է՛... ի՞նչ պատասխանեց:

— Ըսաւ թէ՝ — «ապուշներու շնորհիւ» — էշը կ'աշխատի ձիուն համար:

— Ըսել է թէ ինք կ'ընդունի որ ձի է:

— Ձի է. հապա ի՞նչ է...:

— Եթէ ձի է, ուրեմն, իրեն վրայ հեծնող մը և / ր սանձը բռնող մը կայ:

— Անշո՛ւշտ:

— Եւ ո՞վ է այդ անձը:

— Իր կինը:

— Բայց Սափրիչեա՞նն ալ ձի է... սակայն, ան կնիկ չունի:

— Սափրիչեանը սանձ չընդունող ձիու կը նմանի, վրան հեծնողը գետինը կը գլորէ: Այդ մարդը չորս անգամ ամուսնացաւ, չորս կիներն ալ իրարու ետև անդիի աշխարհը ղրկեց, անոնց ապահովագրութեանց գումարները գանձեց ու հաշիւը փակեց:

— Ուրեմն, քու թուած չորս առաքինութեանց վրայ, որոնք հարստացման աղբիւրներ են, կ'աւելնայ ուրիշ մը՝ — ոճիրը. ասով կ'ըլլայ հինգ... Ուրեմն հարստանալու համար հինգ առաքինութիւն պէտք է. խարդախութիւն, գողութիւն, վաշխառութիւն, չըսւելիքութիւն և ոճիր... Այնպէ՞ս է...:

— Այո՛, ճի՛շդ գլխուն զարկիր... Արդէն մարդուս ձեռքի մատներն ալ հինգ հատ են, չէ՞...

— Համաձայն եմ:

— Ձեռքդ տուր...

Առաջին անգամն էր որ կը տեսնէի երկու վիճաբանող հայեր՝ իրարու հետ հաշտուած՝ ձեռնասեղմումով կը բաժնուէին իրարմէ:

Ոստիկանն ալ զարմացաւ և իր ձեռնափայտը օդին մէջ շարժելով երեսը դարձուց և մտաւ միւս փողոցը:

Գալիֆորնիա ընկեր ՕՁՈՒՆԻ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԸՆԿԵՐՈՋՍ

(շարունակութիւն Ա. էջէն)

Թուենք մէկ առ մէկ, ապա չեմ կարծեր որ այդ մարզին մէջ մեր հայրենիքը գերազանցող ըլլայ։ Թուենք մէկ քանին։ Այստեղ բժշկութիւնը — իր ամէն ճիւղերով, մէջն ըլլալով ատամնաբուժութիւնը — ձրի է։ Հիւանդանոցները նոյնպէս ձրի են։ Գործողութիւնները՝ (կրկին ամէն տեսակի՝ բարդ թէ դիւրին) նոյնպէս։ Դեղերը (որոնց մասին չես գրած) ա՛յնքան չնչին գումարով, որ յիշատակելու արժանի չեն։ Ձրի՛ են նաեւ ուսումը, դպրոցները, ինստիտուտները, համալսարանը։ Աւելին՝ ինստիտուտներուն և համալսարանին մէջ սորվող ուսանողները՝ բեռ մը չըլլալէն զատ իրենց ծնողներուն, կրնան իրենք իրենց ապրուստը հոգալ, քանի որ թոշակ կը ստանան։

Շատ չնչին գումար կը կազմեն նաեւ տան վարձքերը և ելեկտրականութիւնը։ Յիշեմ նաեւ ուրիշ կարեւոր պարագայ մը։

Մինչեւ օրս — քո՞թը ամիսներ յետոյ — տակաւին մեր «հալն ու խաթրը» հարցնելու կուգան հիւանդանոցէն բուժքոյրեր և պաշտօնական անձնաւորութիւններ։— «Որեւէ անհանգստութիւն մը ունէ՞ք», կամ «որեւէ խնդրանք, կամ օժանդակութեան կարիք ունէ՞ք», հարցերով կը դիմեն մեզի, ու ամէն պատրաստակամութիւն կը ցուցաբերեն՝ պէտք եղած պարագային անմիջապէս գործնական քայլեր առնելու համար։

Աւստրալիո՞յ կառավարութիւնը, թէ Գանատայինը այսպիսի հոգատարութիւն պիտի տածէր իր երկիրը գաղթողներուն։ Ցարդ այդ երկիրներէն ստացուած նամակներուն մէջ այդպիսի արտայայտութիւններ չկան...։ Անոնք կը գրեն գաղթելէն երեք ամիսներ ետք— «... Ես կ'ապրիմ «քէմփ»ի մը մէջ, քաղաքէն շատ հեռու, կինս ու երեխաներս կ'ապրին ուրիշ «քէմփ»ի մը մէջ։ Շաբաթը մէկ երկու անգամ հազիւ իրար կը տեսնենք։ Մեր բնակած «քէմփ»էն 300 մ. հեռաւորութեան վրայ կը գտնուի արտաքնոցը, ուր կարգի պիտի սպասես...»։ Ուրիշ մը կը գրէ, ութը ամիսներ ետք.— «... Երկու անգամ տուն փոխեցի, սղութեան պատճառաւ, և երեք անգամ ալ գործս փոխեցի, որովհետեւ հոս այդտեսակ օրէնք մը կայ որ տնօրէնը կրնայ է օր մը քեզ կանչել և ըսել.— «վաղուընէ քու ծառայութիւններուդ պէտք չունինք» և ահա մէկ օրէն միւսը կը մնաս անգործ, մինչեւ փնտռես ու նոր գործ մը գտնես...»։ Եթէ այս երկուքը Աւստրալիայէն են, ապա երրորդ մը կը գրէ Գանատայէն.— «... Կը բնակինք փայտեայ շէնքի մը մէջ։ Այստեղ շէնքերուն մեծամասնութիւնը այս տեսակ են, մի քանի յարկանի «շալէ»ներու կը նմանին, ու միշտ կրակի վախի մէջ են։ Այս պատճառաւ ալ շատ հանգստաւէտ չեն, այսինքն տան մէջ վախով կը քալենք, որ յանկարծ շատ աղմուկ չհանենք, որովհետեւ դրացիները կրնան են գանգատի ու երբեմն՝ կռիւի գալ...»։

Իսկ այստե՞ղ։ Նոյ. 26ին ժամանեցինք Լենինական։ Նոյն օրը կայարանին մէջ փառաւոր ընդունելութիւն մը ընելէ ետք, մեզի գնացքէն առնելով մասնաւոր օթոպիւսներով, հայրենի կառավարութիւնը մեզ տարաւ հասցուց մինչեւ յատուկ մեզի համար կառուցուած բնակարանները, որոնց վրայ մեր անունները գրուած էին ու մեզի յանձնեց մեր տան բանալիները՝ ըսելով. «բարո՛վ եկաք, բարո՛վ նստէք»։ Իսկ Դեկտ. 1ին արդէն ամէն ոք իրեն մասնագիտութեան յարմար գործին գլուխն էր, իր արդար աշխատանքով քար մը աւելի դնելու համար հայրենիքի կառուցման վսեմ գործին մէջ։

Տակաւին կը գրես թէ «մարդիկը քաղաքավար են ու խելացի» այնտեղ՝ Աւստրալիոյ մէջ։ Այստեղ հարկ կը զգամ մէջբերում կատարել այդ երկրէն ստացուած նամակէ մը, ուր գրուած էր. «խանութներուն մէջ և փողոցներուն՝ ամենուրեք, նոյնիսկ օր ցերեկով կը հանդիպիս գինովներու, որոնցմէ ամէն տեսակի չարութիւն կը սպասուի։ Այս պատճառաւ ալ ագսիտանները շատ են այստեղ։» Այստեղ եւս մարդիկը քաղաքավար են, ընկեր ջա՛ն, իսկ խելացութեա՞մբ... Աւստրալիացիք որքան որ ալ խելացի ըլլան, միեւնոյնն է, անոնք չեն կրնար հասնիլ լուսինին... ուր արդէն ոտք դրած են մեր գիտնականները։

«... Կարելի չէ ամէն ինչ դատել առանց գիտնալու ԱՄԲՈՂՋ իրականութիւնը։ Պէտք է յաճախ կշռելու այդ անհրաժեշտ շնորհքը վայելենք, որպէսզի ամէն ինչ իրեն ճիշդ, «փրոփորշընէյթ» (հայերէնը՝ համեմատական, Յ. Թ.) տեղը տեսնենք ու ետքէն վճիռ տանք։ Դժուար է անշուշտ որովհետեւ ամէն «ֆէքթս» (հայերէնը՝ եղելութիւնները, Յ. Թ.) չենք կրնար ունենալ...» Այս է եզրակացութիւնը խորհրդածութիւններուդ։

Սիրելի ընկերս, իրականութիւններ գիտնալու համար տրամաբանութիւն պէտք է։ Բաւ է կարդալ, լսել, ուսումնասիրել հարցը, զուգակշռել և յետոյ միայն դատել, անշուշտ եթէ անհատը դատելու տրամադրութիւն ունի... որովհետեւ քիչ չեն թիւը անոնց, որոնք այդ երկիրներէն եղերական, ամօթալի անթիւ նամակներ ստանալէ ետք տակաւին կը շարունակեն զանոնք անհատական բնոյթի վերագրել, առանց նկատի առնելու թէ այդպիսի բան կարելի է ըսել երկու, չորս, հինգ... տասը նամակներու թերեւս, բայց մնացեալնե՞րը...։ Երբ վերջ չունին այդ տիպի նամակները զանազան անձնաւորութիւններէ, ապա ի՞նչ անհատական բնոյթ։ Գրչեղբօր մը գրածներէն կ'ուզեմ քաղել հետեւեալ տեղեկութիւնները, որոնք ձեզի անծանօթ ըլլալ կը թուին.—

Ա) «... Աւստրալիոյ մէջ, 14-15 տարեկան տղաք և աղջիկներ կ'աշխատին, երբ պէտք է որ դպրոց երթային...։ Այս կը փաստէ որ իրենց ծնողքը պէտք ունի անոնց բերած քանի մը ոսկիին։ Մինչ միւս կողմէ ուսումը սուղ է, և այդ մասին մտածելը աւելորդ...» Ա՛յս է իրականութիւնը։

Բ) Ամերիկայէն եկած նամակի մը մէջ հետեւեալը գրուած էր, կը գրէ նոյն ընկերս. «... Մենք հոս «Ուինտաու շոփինկ» կ'ընենք, որովհետեւ երբ ապրանքին գինը տեսնես, և դրամիդ նայիս, հազիւ կ'ըսես որ ամբողջ ամիսը անօթի պիտի մնաս։ Ես որ ամբողջ կեանքիս ընթացքին երաժշտանոց մտնելու փափաքս փայփայած էի, հոս կ'ապրիմ աշխարհի ամենամեծ երաժշտանոցին մօտ և փափաքս մեղմելու համար, ամէն օր առջեւէն կ'անցնիմ և ձեռքովս պատը կը շոյեմ, որովհետեւ եթէ հոն յաճախելու մասին մտածեմ՝ պէտք չէ որ տան մը մէջ բնակիմ, և պէտք է որ անօթի ապրիմ, որպէսզի շահածս անոր յանձնեմ։ Նոյնն է նաեւ դաշնակ վարձելը...»։ Ա՛յս է կրկին իրականութիւնը։

Լաւ պէտք է ըլլաս հայրենի երկրին մէջ ապաստան գտած ու այսօրուան իրենց բարձունքին հասած տաղանդներուն՝ Գոհար Գասպարեանի, Միհրան Երկաթի, Յովհաննէս Բադալեանի, Աննա Նշանեանի և դեռ ուրիշներու մասին։ Բաղդատութիւն մը միայն բաւ է ամբողջ իրականութիւնը տեսնելու համար։

Կը տեսնե՞ս ուրեմն, այն բաները՝ որոնք դուն յիշած էիր որպէս «աժան» նիւթեր, իրականութեան մէջ սինեմաներուն նման թանկ են եղեր, ու մարդիկ նախ քան գնելը, կամ այդ վայրերը յաճախելը, «կը հաշուե՛մ» եղեր իրենց մօտ գտնուած դրամը։

Ի՞նչ հակասութիւն... քանի որ այստեղ այդպիսի հաշիւներ ընելու հարկը չկայ երբեք։

Տակաւին մէկ շաբաթ առաջ, հինգ հոգիով գացինք Մռաւեանի անուան պետական դրամաթիկ թատրոնը, տեսնելու համար նոր ներկայացում մը՝ Սերօ Խանզադեանի «Մխիթար Սպարապետ» փիեսը, որ աննախընթաց խաղարկութեամբ մը իր փառքի գագաթնակէտին հասցուցին հայ դերասանները։ Շա՛տ ապրին անոնք։ Իսկ գիտէ՞ք քանի են տոմսի գիները... Ամենալաւ տեղը մէկ ռուբլի, կան նաեւ 60 և 80 կոպեկանոց տեղեր։

Վերը յիշած էի սինեմաներուն գինը։ Ուտեստեղէնը նոյնպէս թանկ չէ։ Քիչ մը թանկ են — առ այժմ — հագուստեղէններն ու կօշիկները։ Նոյնի՛սկ ասոնք քանի մը տարի առաջուան հետ բաղդատելով՝ բաւականին մեծ նուազում կրած են։ Այս բոլորին վրայ, նոր օրէնքի մը համաձայն, գրեթէ, ամէն մարզի մէջ բոլոր աշխատողներուն աշխատավարձերը յաւելում պիտի կրեն, միջին հաշուով 25 առ հարիւր տոկոսով, այս տարուան Հոկտ.-Նոյեմբեր ամիսներէն սկսեալ։ Երբ հարազատ կառավարութեան կողմէ իր քաղաքացիներուն հանդէպ հոգածութիւն կայ, նուիրում կայ, ապա այն ժամանակ միայն քաղաքացիները կրնան են—քու բառերովդ—«անհոգ ուրախ»և ապրիլ։

Կարծեմ բաւ է։ Որքան գրեմ անօգուտ է։ Եթէ մէկը իր միտքը դրած է — ի գին ամէն ինչի — չհաւատալ այդ գրուածքներուն, թերեւս ոչ իսկ կարդալ զանոնք, ապա միեւնոյնն է, ոչ մէկ ազդեցութիւն պիտի գործէ անոր վրայ այս գրութիւնը։ Իսկ եթէ իրաւամբ, քու ալ կացութիւնդ այսպէս է, ապա ի զուր տեղը կը գրես ինծի, քանի որ կ'ըսես թէ ժամանակ ալ չունիս։ Իմացի՛ր, ես ալ ժամանակ չունիմ, մանաւանդ այս տիպի ծաքրտուքներու պատասխանելու համար։

Թող, այն որ կ'ուզէ, օտարամոլներուն հետ շարունակէ շեփորել անոնց հինցած յանկերգը։ Միեւնոյնն է, անոնք իրենց նպատակին չեն հասնիր, քանի որ փոխուած են ժամանակները։ Բարեբախտաբար հայ ժողովուրդի մեծամասնութիւնը այլեւս վերջնականապէս դարձուցած է իր երեսը դէպի սփիւռքահայութեան միակ փարոսը հանդիսացող Մայր Հայրենիքը՝ Սովետական Հայաստանը, որ այսօր ինքնավստահ քայլերով արեւ կը խմէ, ու յառաջ կ'ընթանայ դէպի լուսագոյն ապագայ մը։ Հայաստանը դարձած է այսօր միակ փրկարար լաստը բոլոր հայրենադարձ սիրտերուն, որոնք կարաւան առ կարաւան կը դիմեն դէպի իրենց վերջնական ոստանը՝ հ ա յ ր ե ն ի տ ո ւ ն ը ։

«Գիտեմ ինչո՛ւ այսքան բարձր է Մասիս սարը յոյսիս պես,
Աշխարհի ողջ ծայրերն հասած պանդուխտ հայեր կան պես-պես.
Մասիսն այսքան բարձր է կանգնել, որ ամենքին երեւայ,
Որ տեսնի հայն ու հայ մնայ, ինչպես Մասիսն իր այս վես»։

Այսպէս կը գրէ հայրենի զգայուն բանաստեղծ Յովհաննէս Շիրազը։

Այո՛, քանի արեւը վառ է երկինքին մէջ, ա՛յնքան ատեն Հայը պիտի շարունակէ ապրիլ, որպէս մա՛րդ, որպէս Հա՛յ, ամէ՛ն տեղ։

Ու քանի Մասիս սարը կենդանի է ու կայ, հայրենասէր հայը, սփիւռքի որ անկիւնն ալ որ գտնուի, պիտի տեսնէ զայն, երեսը դարձնէ այս կողմ ու երջանիկ օր մը պիտի դիմէ այստեղ՝ իր վերջնական օջախը, ի՛ր երկիրը, ի՛ր հողը, ի՛ր տունը։

Լենինական, 16-7-64 ՅԱԿՈԲ ԹՈՒԼԻԿԵԱՆ

ՀԱՄԱՑՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ելեկտրականութեան մարզին համար 139 ու կէս միլիոն ոսկիի գումար մը յատկացուած է՝ հնգամեայ ծրագիրին մէջ։

Ելեկտրական ոյժին արժէքը բարձրացած է 1952ի 10 միլիոն ոսկիէն, 1963ին՝ 42 միլիոնի։

1952ին ելեկտրուժը ժամական 992 միլիոն քիլովաթ էր. 1963ին հասաւ ժամական 4178 միլիոն քիլովաթի։

Ազգային եկամուտը 1.800.000 ոսկի էր հնգամեայ ծրագիրէն առաջ։ Հնգամեակի վերջաւորութեան անիկա պիտի հասնի 21.500.000ի։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀՈՂԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒՄԸ

Տնտեսական զարգացման ծրագիրը կը ձգտի երկրագործական արտադրութիւնը ընդարձակելու հորիզոնականօրէն՝ մշակուած հողերու մասերեսը այժմեան 5.860.000 ֆետտանէն տանելու 6.745.000 ֆետտանի, 1965ին։

Միեւնոյն ատեն՝ 700.000 ֆետտան մակերեսի մը ջրակայքով ոռոգումը պիտի վերածուի տեւականացած ոռոգումի (իրրիկասին փերեն)։ Ծրագիրը նոյնպէս կը ձգտի երկրագործական արտադրութեան ուղղահայեաց ընդարձակման՝ գլխաւոր հունձքուկութքի մէջ ներկայ տարածութեան արտադրութիւնը բարձրացնելով 7 o/o և 3 o/o համեմատութեամբ։ Այս յաւելումը պիտի իրականացուի ոռոգումի, չորացումի և սպասարկութեանց միջոցներու ու կիրարկմանց բարելաւումով, ինչպէս նաեւ ընտիր սերմացուներու և արդիական մեթոտներու գործածութեամբ։

Երկրագործութեան մարզին մէջ ծախքերը աւելցած ն՝ 1951-52ի 7,9 միլիոնէն 105,4 միլիոնի 1964-65ին։

Գրաւուած հողերու գումարը, հողեր՝ որոնք պիտի բաշխուին փոքր գիւղացիներու, հասած է 944.457 ֆետտանի։

Առաջին հնգամեայ ծրագիրին համաձայն՝ պարարտացուած հողերուն գումարը հասած է 632 հազար ֆետտանի՝ հովիտէն ներս թէ դուրս. նաեւ՝ 700.000 ֆետտան հողեր, որոնք կ'ոռոգուէին ջրակայքով, սկսած են ոռոգուիլ յարահոս ջուրով։

Բաշխուած հողերու տարածութիւնը ցարդ եղած է 610.000 ֆետտա։ Այս հողէն կ'օգտուին աւելի քան 230.000 ընտանիքներ։

24 Մարտ 1964ին հրատարակուած օրէնքին համաձայն, բոլոր անոնք որոնք նպաստաւորուած են հողային բարեկարգութեան օրէնքէն, իրենց նոր հողերուն գինին 3/4ին զեղչը վայելած են։

Երկրագործական արտադրութեան արժէքը հասած է 1963ին՝ 622 միլիոնի՝ ընդդէմ 1952ի 399 միլիոնին։

Երկրագործութեան ազգային եկամուտը եղած է 435 միլիոն 1962ին, 1952ի 252 միլիոնի դիմաց։

Մէկ ֆետտան բամպակի արտադրութեան միջինն էր 4,2 քանթար 1952-54ին. 1960-63ին՝ հասաւ 5,3ի։ Ոռոգումի և չորացումի ծախքերը բարձրացած են 1951-52ի 14,3 միլիոն ոսկիէն՝ 27,6 միլիոնի, 1964-65ին։ (3)

Ի՞ՆՉ Է ԸՆՏԱՆԻՔԸ

(շար. Գ. էջէն)

Շատեր պիտի խորհին թերեւս, թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ այն ատեն մօր մը դերը, մօր մը զգացումները, հօր մը պարտականութիւնը և դերը՝ նոյնպէս։ Արդեօք մայրեր իրենց զաւակները յանձնելով այդ մեծ մանկամսուրներուն կամ հաւաքական ընտանիքներուն, իրենք ամէն պատասխանատուութենէ զուրկ կամ որդիական սէրէ ձերբազատ, պիտի ըլլան ծնելու պարզ գործիքնե՞ր... կամ հաճոյքի առարկանե՞ր...։ Չեմ կարծեր երբեք։ Ամէն անհատ ալ արդէն այդ մեծ հաւաքականութեան մաս կազմելով, ինքզինքը պատասխանատու պիտի նկատէ ո՛չ միայն իր զաւկին, այլ երկրի զաւկին, այսինքն, իր հայրենիքին, իր երկրին բոլոր զաւակներու դաստիարակութեան հարցին մասին։ Եւ իբրեւ մէկ անդամը այդ մեծ ընտանիքին, ինքն ալ պաշտօններ կամ պարտականութիւններ պիտի ստանձնէ անկէ։

Իսկ գալով այն սիրոյն, թէ մանուկը իր մօր կամ մայրը կամ հայրը իր զաւկին հանդէպ պիտի սնուցանէ, չեմ կարծեր որ գիտակից սէրէ մը տարբեր բան մը ըլլայ ան։ Ընդհակառակն, փոխանակ ըլլալու հիւանդագին ըզգացում միայն, պիտի ըլլա՛յ, առողջ ու կենսունակ յարգանք և սէր հանդէպ իր դաստիարակին և հանդէպ զինքը շրջապատող մարդոց։

Ուրախալի է որ արդէն, աշխարհ դէպի այդ կողմ կը յարի.. Այսօր մեծ պետութիւններ կը փորձեն ու կը յաջողին նման դրութիւններով դաստիարակել նոր սերունդը։ Այդպէս է Ռուսիոյ մէջ արդէն և սկսած է այդպէս ըլլալ մեր երկրին մէջ և ուրիշ կարգ մը երկիրներ ալ։ Ոչ, այլեւս անկարելի է.... Որովհետեւ, արդէն չէր տրուեր պէտք եղած դաստիարակութիւնը առաջ ալ, նոյնիսկ Զուիցերիոյ պէս մանկավարժական լաւագոյն մեթոտներու իրագործուած վայրը...։ Որովհետեւ, դարձեալ և միշտ պէտք է չեշտել թէ, անհատը առանձին կարող չէ ստեղծել տղուն դաստիարակութեան բաւարար բոլոր միջոցները։ Իսկ մեր զգայապաշտ մայրերը... ափսո՜ս որ բնա՛ւ կարող չեն զաւակ մը դաստիարակելու։

Բայց, պէտք չէ յուսահատիլ, երբ մեր ապրած միջավայրերուն մէջ չունինք նման հաւաքական աշխատանքով կառավարուող մեծ տուներ, ըսենք դպրոցներ կամ ընտանիք, մեր ձեռքէն եկած չափով, ջանանք գոնէ մեր տղաքը դաստիարակել գիտակից, առողջ և ուշադիր ու ողջախոհ պրպտումներով մեր ձեռք անցուցած մեթոտներով և միշտ նուազ զգայապաշտութիւններով և շատ աւելի տրամաբանական մտածողութիւններով։

ՋԱՀԱԿԻՐ 6 ՕԳՈՍՏՈՍ 1964

ՄՏԱԾՈՒՄ ՄԸ

Գրեց ԱԼԻ ԷՄԻՆ

Ժպիտներով ժլատ մի՛ ըլլար: Մի՛ հաւատար անոնց՝ որոնք կ'ըսեն թէ ծիծաղը թեթեւսոլիկութիւն կամ լրջութեան պակաս կը նշանակէ. ընդհակառակն, խելամըտութեան և հոգիի մեծութեան ապացոյց մըն է անիկա:

Անոյշ ժպիտ մը ախորժակ կը բանայ և սրտի անդորրութիւն կը պարգեւէ. արցունքներ կը ցամքեցնէ և վէրքերը կը դարմանէ:

Շրթներուդ եզրին մի՛ բանտեր ժպիտներդ, բաշխէ զանոնք մարդկանց. «վարակիչ» լաւագոյն հիւանդութիւնն է, որ կրնանք ուրիշներուն փոխանցել:

Հարբուխէն աւելի արագ կը տարածուի անիկա: Երկինք չի մնար անոնք որոնք կը ժպտին իրենց նմաններուն:

Գր ևւ ժպիտ մը չուտով չի մոռցուիր: Անիկա կ'ապրի մեր յիշատակներուն մէջ և անպայման իր հետքը կը ձգէ կեանքին մէջ:

Այս շաբթուան անգլիական թերթերուն մէջ կարդացի 79 տարեկանին վախճանած անգլուհիի մը կտակը: 500 ոսկիի համեստ ժառանգ մը ձգած էր. սակայն այդ ժառանգը իր զաւակներուն կամ թոռներուն չէ որ ձգած էր, այլ այն փոքրիկ կաթնավաճառին՝ որ ամէն առաւօտ իր դուռը կը զարնէր և ժպտադէմ կ'երկարէր իրեն, կաթին շիշը,

Իր կտակին մէջ ան կը յայտարարէր, թէ այդ ժպիտը կը մեղմացնէր իր առանձնութիւնը: Կ'ամոքէր իր ցաւերը և կեանքը աւելի պայծառ լոյսին տակ կը ներկայացնէր իրեն:

Այդ ժպիտը, իր կեանքի վերջալոյսին քանի մը ամենաերջանիկ վայրկեանները պարգեւած է իրեն: Այդ ժպիտը օրուան 24 երկար ժամերուն իր հետ ապրած է:

Ամէն առաւօտ ան կ'արթըննար յոյսով՝ որ փոքրիկ կաթնավաճառին շրթներուն վրայ գծագըրուած պիտի տեսնէր անոր անուշիկ ժպիտը:

Ասիկա ապացոյց մըն է, որ մեր շրթներուն եզրին հարստութիւն մը ունինք, զոր կրնանք բաժնել, մեր շուրջիններուն: Ժըպտեցէ՛ք, ուրեմն, մարդկանց: Մի՛ զրկէք զանոնք այդ գանձէն որ ունիք:

Թրգմ. Հայրապետ

Օր. ԺԸՆԵՒ ԹՈԳԱԹԼԵԱՆ
Պր. ԱԼՊԷՐ ՂԱՐԻՊԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԵԱԼՔ

2-8-1964 *Գահիրէ*

Մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները նորապսակ ամոլին եւ իրենց ծնողաց:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Պր. Պերճ Ցովակիմեանի ընդ Օր. Լիւսի Եազուպեանի նշանախօսութեան ուրախ առթիւ, վասն խընդակցութեան՝ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Թաշգաբուլեան 100 Ե.Դ.:

Իր ցաւ սիրելի մօր՝ ողբ. Տիկ. Զարուհի Տամաճեանի մահուան տխուր առթիւ, Օր. Նուարդ Տամաճեան կը նուիրէ 100 Ե.դ.:

Իրենց զոքանչին եւ մօր՝ ողբ. Տիկ. Զ. Տամաճեանի մահուան տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Աղասի Իփէքեան կը նուիրեն 100 Ե.Դ.:

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		*ՏԱՐԵԿԱՆ* *ՊԱՐԶ* *ԹՂԹԱՏԱՐ*	*ՏԱՐԵԿԱՆ* *ՕԴԱՅԻՆ* *ԹՂԹԱՏԱՐ*
ԵԳԻՊՏՈՍ	*Ե. Դ.*	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	*Լ. Ո.*	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	*Ս. Ո.*	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	*Ս. Դ.*	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	*ՍԹԵՐԼ.*	1.10.0	2.0.0
			ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ԱՍՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — *Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ*

— Եւ սակայն այդ տողերը գրած ատենը հարկաւ ինք բան մը գիտէր...

— Կ'ենթադրեմ թէ, ըսաւ Տիանա վարանումով:

Հովարտ կը խորհէր թէ, այն միջոցին երբ այդ նամակը կարդամ, մէկը արդէն ինծի, տեղի ունենալիք դէպքերու մասին տեղեկութիւն տուած պիտի ըլլայ:

Այս բացատրութեան հաւանական ութիւնը պահ մը Թրեսիին խորհիլ տուաւ: Դարձեալ նամակին նայեցաւ: Եթէ Հովարտ կարծած էր թէ, մէկը՝ դէպքերու ընթացքի մասին իր քրոջը տեղեկութիւն պիտի հայթայթէր... ո՞վ կրնար ըլլալ այդ մէկը: Եւ ինչո՞ւ համար Հովարտ, ինք՝ անձնապէս ոչինչ պիտի չյայտնէր իր քրոջը:

— Հովարտ կը կարծէր թերեւս թէ, Լիւֆպերին պէտք եղածը պիտի յայտնէր Տիանայի, ըսաւ անդիէն Միւրշան:

— Տեքսթեր Լիւֆպերի՞ն...

— Այո՛, նոյն ինքն: Քանի որ Հովարտ, Լիւֆպերիի սպանութիւնը կ'անգիտանար, և միւս կողմէ ալ, գիտէր թէ քոյրը անպայման պիտի երթար գողցուած գոհարեղէնները տունէն առնելու, հետեւաբար Տեքսթերն ալ տեսնելու պատեհութիւնը պիտի ունենար:

— Լա՛ւ ըսիք. գէշ գաղափար չէ՛, յայտարարեց Թրեսի:

Կէս ժամու չափ վիճաբանեցան, կարծիքներ փոխանակեցին: Վերջապէս, Միւրշանի գաղափարը ամենէն հաւանականը թուեցաւ: Այսուհանդերձ, որոշ արդիւնք մը ձեռք չկրնալ բերելով, Թրեսի, հարկադրուած այս վիճաբանութեան վերջ տուաւ: Բաւական երկար ատեն մը լուռ և մտախոհ, կը մտածէր այս խորհրդաւոր դէպքին մանրամասնութեանց մասին:

— Հա՛, ըսաւ յանկարծ բարձըր ձայնով մը, խօսեցէ՛ք տեսնեմ սա՛ տնանձայներու մասին, որոնց ականջալուր եղաք այս յետմիջօրէին:

Ջխորհելով որ տեղակալը իրեն որեւէ հարցում պիտի ուղղէ, Էմմա՛ յանկարծակիի եկաւ, բայց շուտով իր պաղարիւնութիւնը գտնելով, գլխուն եկածը յստակ և որոշ կերպով մը պատմեց:

— Պարոն Նիվելը, հո՛ս ներկայ էր, երբ պահականոցէն եկան, հարցուց տեղակալը, պառաւին խօսքերը ըսելէ ետք:

— Այո՛ պարո՛ն, հո՛ս էր:

— Որքա՞ն ատեն մնաց:

— Ոստիկաններուն մեկնումէն ետք, շուրջ քառորդ ժամ:

— Կարծեմ թէ Օր. Գավուրին սպասելու միտք ունէր:

— Արդարեւ. բայց արդէն շատ երկա՛ր սպասած էր, իսկ օրիորդն ալ կ'ուշանար: Ըսաւ ինծի թէ հարկադրուած էր մեկնիլ, և քիչ մը ուշ պիտի վերադառնար:

— Կը հասկնամ:

Դաժան դէմքով մը, ոճրախոյզը գետինը կը զննէր: Տարօրինակ կը թուէր իրեն որ այս գործին այլազան փուլերուն Նիվել մասնակից կ'ըլլար, և անհաւանական կը կարծէր անոր անմեղութիւնը: Եւ սակայն Թրեսին անել կացութեան մատնողը միւնակ Ռոժէ Նիվելը չէր. Ճոն Լիւֆպերին ալ զինքը կը զբաղեցնէր: Բուռն կերպով յայտարարելէ ետք թէ ոճիրին վերաբերեալ ամէն ինչ կ'անգիտանար, բացարձակ լռութեան մատնած էր ինքզինքը, ա՛յն աստիճան յամառ, որ ո՛չ մէկ հարցաքննութիւն կարողացած էր իրմէ որեւէ բան կորզել:

Ցանկարծ հեռախօսին զանգը թնդաց և Թրեսի, իր խորհրդածութեանց վերջ տալով, գործիքին գլուխը փութաց պատասխանելու համար: Նախզգաց թէ իր խօսակիցը Էվանսը պիտի ըլլար. չէր սխալած:

— Պր. Տեղակալ, Սերանտելենք մեկնած են, ըսաւ Էվանս խռովեալ ձայնով մը: Շուրջ քսան րոպէ առաջ կծիկը դրած են:

— Մեկնեցա՞ն, գոռաց Թրեսի այնպիսի ուժգնութեամբ մը, որ սենեակը գտնուողները հեռախօսին մօտ փութացին:

Կայծակի մը իր ոտքերուն առջեւ իյնալը տեսնելով, տեղակալը այն աստիճան պիտի չզարմանար, որքան այս անակնկալ լուրը առնելով:

— Ո՞ւր գացած են:

— Մարդ չի գիտեր:

— Հիմա ո՞ւր կը գտնուիս. պանդոկի՞ն ես:

— Այո՛, պարոն տեղակալ:

Թրեսի սկսաւ իր խորհրդածութեանց: Սերանտելենք գանատացի էին: Քանի որ Նիւ Եորքէն մեկնելու համար ճամբայ ելած էին, ապահովաբար, իրենց նպատակը երկիր վերադառնալ էր:

— Էվա՛նս, պանդոկէն իրենց ինքնութեանը մասին հարկ եղած տեղեկութիւնները քաղէ՛: Ցետոյ, շուտով կեդրոնական կայանը գնա և Գանատա մեկնող գնացքները աչքէ անցուր: Քանի մը հոգի ալ հետդ ա՛ռ և թոյլ մի՛ տար որ Սերանտելենք օճիքնին ազատեն. հասկցա՞ր...

— Այո՛ պարոն տեղակալ:

— Եթէ զիրենք ձեռք ձգես, չիտակ հո՛ս առաջնորդէ. կը սպասեմ: Քեզ տեսնեմ, աճապարէ՛:

Թրեսի ընկալուչը տեղը դրաւ. սիրտը կը բաբախէր. ինքն իսկ կը զարմանար թէ ինչո՞ւ համար այս աստիճան յուզուած էր....:

* * *

— Այս հաշուով, ինծմէ առաջ խորհած էք... ըսէ՛ք տեսնեմ, ո՞րոնց վրայ կը կասկածիք և հըսկողութիւն կը կատարէք:

— Մասնաւորապէս Ճոն Լիւֆպերիի, Ռոժէ Նիվելի և դատաւորին վրայ:

— Գավո՛ւրի վրայ ալ. ինչէ՞ր կ'ըսես... կը մոռնա՞ս թէ մարդը դատաւոր է....:

— Ի՞նչ կ'ուզէ ըլլայ, պարոն քննիչ. նոյնիսկ Ճափոնի կայսրն ալ հսկողութեան պիտի ենթարկէի, եթէ երբեք ոճրագործ մը ըլլալու նուազագոյն հաւանականութիւնը ունեցած ըլլար: Այլուրութեան մասին անցեալ գիշերուան բոլոր բացատրութիւնները լաւ էին... և կը խորհիմ թէ...

Հեռախօսին զանգը այս խօսակցութիւնը ընդմիջեց:

Քննիչը ընկալուչը առնելով՝

— Ալօ՛... ո՞վ է. այո՛, հո՛ս է. վայրկեան մը. և գործիքը Թրեսիի երկարելով՝

— Ձեզ կ'ուզեն:

Տեղակալը գրասեղանին վրայ հակած, զարմանքով լսեց տեղեկագիր մը, և երբ խօսակիցը վերջացուց իր ըսելիքը հետեւեալ հարցումները ուղղեց անո՛ր.

— Ե՞րբ հասած է... կարելի բան չէ. Ալպանիէ՞ն. ո՛չ, պահեցէ՛ք. տասը վայրկեանէն հոս կ'ըլլամ:

Այս ըսելով տեղակալը խօսակցութեան վերջ տուաւ:

— Ի՞նչ պատահած է. ի՞նչ կ'ուզեն հարցուց քննիչ Միւլվերն:

— Հեռախօսողը Էվանսն էր՝ Գավուրենց տունէն յարեց ոճրախոյզը: Ըսաւ թէ Հովարտի կողմէ, Ալպանիի մէջ, երէկ՝ սուրհանդակին յանձնուած նամակ մը ըստացած են:

Քննիչը ուշադրութեամբ լարուած հարցուց.

— Ի՞նչ է այդ նամակին բովանդակութիւնը:

— Տակաւին ոչինչ գիտեմ: Էվանս կ'ըսէ թէ ինք բան մը հասկցած չէ այդ նամակէն: Ես գաղնիքը պարզելու կ'երթամ. կէս ժամէն տեղեկագիրս կը ստանաք:

Եւ գլխարկը առնելով մեկնեցաւ:

33

ՎԻԼԼԱ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հելիոպոլսոյ մէջ, ազատ վիլլա մը կ'ուզուի: Վաճառել ուզողը՝ արաբերէն կամ անգլերէն նամակով կ'իմացնէ՝

Փոստարկղ Թիւ 193, Գահիրէ

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԳՈՒ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՑՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ՍԻՒՈՒԱՐԴ ՑԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԵԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— ԺԱԳԼԻՆ Ձեռնարկութիւններ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՑՈՎՀ. ՏԵՐՆԱՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սրուսփօ Նաւե» — Ցայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ՋԱՐԵՀ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 — Թերթի աշխատակից.— ԱՒՍՏԻՍ ՍԱՌՈՒԽԵԱՆ

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, Եմատ-էլ-Տին Փողոց • Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47, Գահիրէ — Տպաքանակ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր՝ — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 40 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ 1964 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٤٠ – الخميس ١٣ اغسطس ١٩٦٤

ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ...

(ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՇՈՒՐՋ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ)

Մարդկային պատմութեան, ինչպէս և հայոց պատմութեան մէջ իր նմանը չտեսնուած հրէշային նախճիրի մը Ցիսնամեակին նախօրեակն է։

Բարեբախտութիւն է, որ թէ՛ Հայաստանի Իշխանութիւնները (լսելեայն և պատմական հրատարակութիւններու ճամբով), թէ՛ հայրենի ժողովուրդն ու մտաւորականութիւնը (գրաւոր և անգիր եղոյթներով) և թէ սփիւռքահայութիւնը՝ իր բոլո՛ր շերտաւորումներով մէկ տեսակ կը մտածեն Ապրիլ 24ի եղեռնին մասին, մէկ ձև կը մեկնաբանեն և անոր Ցիսնամեակին ալ կարեւորութիւնը կ'ընդունին անխտիր։

Եւ սփիւռքահայեր կ'ուզեն շարժիլ, այս Ցիսնամեակին առթիւ բան մը ընել, աղմկել, պահանջել, բան մը ձեռք ձգել... անկորնչելի իրաւունք մը — հայկական հողերը — օրակարգի հարց դարձնել պետութեանց մօտ և ՄԱԿի առջև։

Այս բոլորը շա՜տ բարի։

Սակայն երբ հարց կը դրուի — ինչպէս տեսնուեցաւ այս սիւնակներուն մէջ ալ հրատարակուած և արտատպուած յօդուածներէն — թէ ՃՇԳՐՏՕՐԷՆ ի՞նչ պիտի պահանջենք և ի՞նչպէս պիտի պահանջենք, հո՛ս արդէն ճամբաները կը սկսին շեղիլ ու ամէն ոք իր ուզած մէկ ուղղութեամբ կ'ընթանայ։

Ի՞ՆՉ պիտի պահանջենք և

Ի՞ՆՉՊԷՍ պիտի պահանջենք։

Համառօտակի վերյիշենք։

Կան՝ հայրենի ժողովուրդը և հայրենի կառավարութիւնը, որոնք իրենց մէջ անկախ ըլլալով մէկտեղ, մաս կը կազմեն ժողովուրդներու և կառավարութիւններու մեծ ընտանիքի մը։ Հետեւաբար, իրենց քաղաքականութիւնը այդ մեծ ընտանիքին ընդհ. քաղաքականութեան ներդաշնակուած ըլլալուն, սփիւռքահայոց բաղձացածին պէս՝ ուղղակի ձեռնարկ կարելի չէ և սպասելու ալ չէ, գէթ ներկայիս։

Ուրեմն կայ միայն Սփիւռքը՝ իր երեք միլիոն հայութեամբ։

Այս Սփիւռքը ղեկավարող հոսանքներն են — մեծ մասամբ — Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութիւնը, Ռ. Ա. Կուսակցութիւնը, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Ցառաջդիմական-Հայաստանեաններ և Հայրենակցական Միութիւնները։ Ասոնք իրարմէ տարբեր դաւանանք և գործելակերպ ունենալով մէկտեղ՝ Հայաստանի և Ս. Էջմիածնի շուրջ կեդրոնացած են ու կը գործակցին իրարու՝ առաւել կամ նուազ չափով, ամենուրեք, քիչ բացառութեամբ։

Կայ փոքրամասնութիւն մը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ 1920էն ի վեր հակահայաստանեան ուղղութեան կը հետեւի՝ անոր համայնավար իշխանութեան պատճառով, ասոր ենթակայ դաւանելով Ս. Էջմիածինն ալ։

Մեծամասնութիւնը (զոր վերը յիշեցինք) տարիներէ ի վեր (քառասուն տարի) կը պայքարի այս փոքրամասնութեան դէմ և չէ կըրցած զայն պարտութեան մատնել, որովհետև այս փոքրամասնութիւնը, փոխն ի փոխ, պաշտպանութիւնը և գործնական օժանդակութիւնը կը վայելէ օտար ուժերու։

Ըստ մեզի՝ աւելորդ և անօգուտ է պայքարը՝ ուղղակի Հ. Յ. Դաշնակցութեան և անոր ղեկավարներուն դէմ։ Անոնք, այն պատճառներով (որ հեռացած են Հայաստանէն) և այն կապերով (զոր ունին օտար աշխարհի հետ) երբեք պիտի չդադրին պայքարելէ, ու երբեք պիտի չհամաձայնին հայութեան մեծամասնութիւնը կազմող ուժերուն հետ։

Հոգ չէ, թո՛ղ անոնք իրենց ճամբով ընթանան։ Մեզի կը մնայ, փոխանակ զիրենք նախատելու, իրենց հայհոյելու (եթէ անոնք հայհոյեն, պէտք չէ մենք պատասխանենք, որ իրարու հայ ըլլալը չմոռնանք), իրենցմով զբաղելու, մեր ժողովուրդը լուսաբանենք և զարգացնենք՝ ազգութեան գաղափարով, հայրենիքին իրականութեամբն ու Ս. Էջմիածինին գերակայութեամբը։

Առանց զիրենք անարգելու, սակայն, աւելորդ չէ ճշդել, այսօր, որ այս Ցիսնամեակի նախօրէին, երբ Հայ Դատը արծարծելու մասին կը խօսուի, իրենք և մենք ՆՈՅՆ ՁԵՒՈՎ չենք հասկնար Հայ Դատը։ Մեր ըմբռնումները նոյնն են աղէտներուն ծնունդին, ընթացքին և դժբախտ արդիւնքներուն մասին, բայց մեր հասկացողութիւնները կը տարբերին այսօր Հայ Դատի ԱՌԱՐԿԱՅԻՆ շուրջ։

Մեզի համար Հայ Դատ կը նշանակէ՝ այսօր, Թուրք իշխանութեանց կրունկներուն տակ անջրդի և ամայի հեծող հայապատկան հողերը, որոնք բռնի խլուեցան մեզմէ, այսինքն Կարս, Արտահան, Էրզրում, Վան, Տարօն եւն.։ Մեզի համար Ղարաբաղը, Ախալքալաքը և Նախիջեւանը Թուրքէն ազատագրուած հողեր են ու վաղ թէ

(Շար. տես էջ 2)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

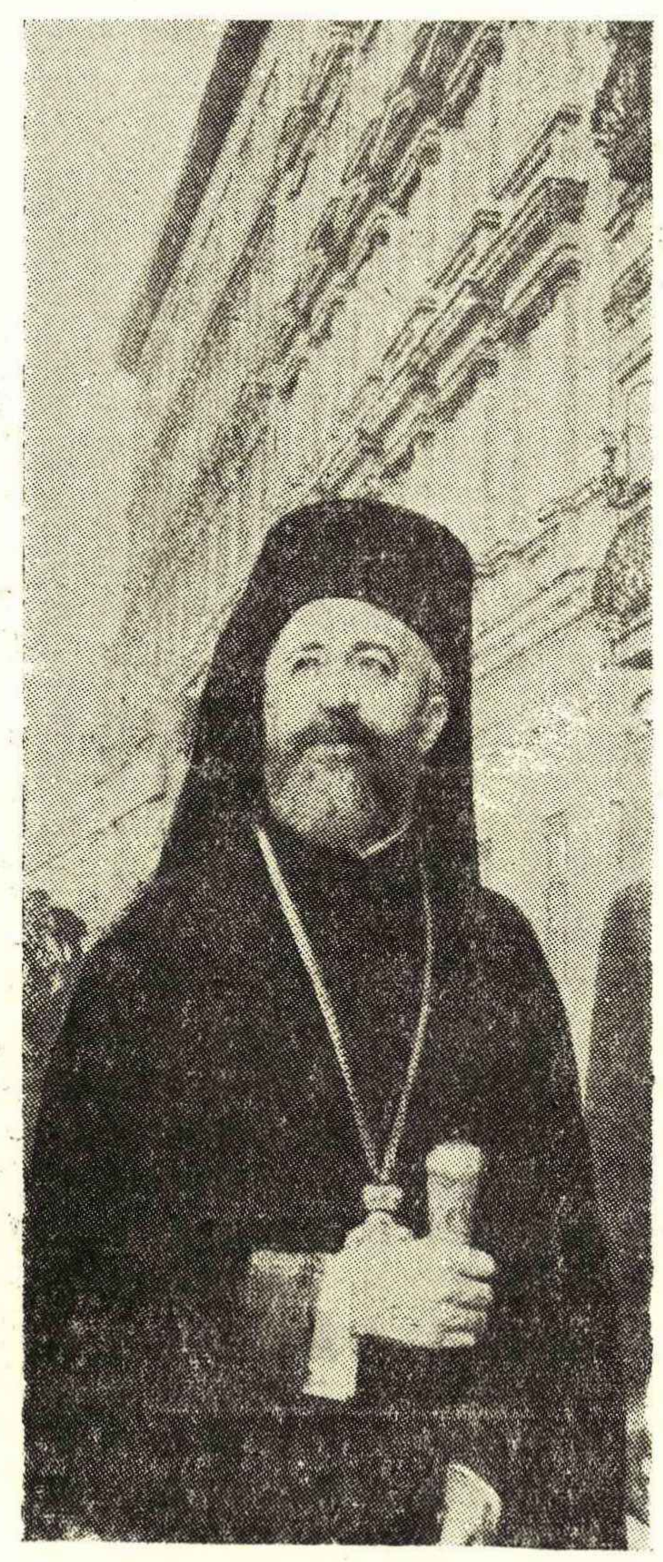
Օգոստոս 6ին, յանկարծ, Կիպրոս կղզիէն ներս գաղտնաբար մուտք գործած Թրքական զինեալ ուժեր յարձակում կը գործեն «Մանսուրա» յունական գիւղին վրայ, գնդացիրներով և հրթիռներով։ Ցաջորդ օրը, Թրքական 4 օդանաւեր ռմբակոծած են «Կոլիգ» կիպրական նաւահանգիստը։

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը անմիջական ժողովի հրաւիրուեցաւ և Թուրք պատուիրակը յայտարարեց թէ այս յարձակումները կը կատարուէին «Թուրք փոքրամասնութիւնը պաշտպանելու յոյներու յարձակումներէն»...

Մինչ այդ՝ կղզիին մէջ յոյն և Թուրք բախումները սաստկացան։ Անքարա յայտարարեց՝ թէ Թուրք բանակը պատրաստ է դիմագրաւելու ամէն հաւանականութիւն։

Ցաջորդ օրը Թուրք 30 օդանաւեր կրկին յարձակեցան կղզիին վրայ։ Մեռան 24 յոյներ և վիրաւորուեցան 200 ուրիշներ։ Երրորդ օրը, Օգոստոս 8ին, 64 Թրքական օդանաւեր յարձակեցան կղզիին վրայ և ռմբակոծեցին յունական վեց քաղաքներ և գիւղեր, պատճառելով բազմաթիւ մահեր և ձգելով՝ վիրաւորներ։

Ս. Միութեան վարչապետը հեռագրով զգուշացուց Իսմէթ Ինէօնիւն, Լինտըն Ճոնսընը և Նախագահ Մակարիոսը։ Ցունաստանի վարչապետ Փափանտրէու յայտարարեց որ Ցունաստան չէր կրնար ձեռնածալ նստիլ՝ եթէ չդադրէին

Նախագահ Մակարիոս

Թրքական յարձակումները։ Օգոստոս 10ին կրկին յունական օդանաւեր տեսնուեցան կղզիին վերև։

Նախագահ Մակարիոս գիւղացագիրով մը կացութիւնը տեղեկացուց Նախագահ Նասէրին՝ Օգոստոս 10ին։ Նախագահ Նասէր յայտարարեց որ Կիպրոսի խնդիրով՝ կը վտանգուէին ԱՄՀի և արաբական երկիրներու շրջանին խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը...

Օգոստոս 10ին՝ արդէն Թըրքական զինեալ նոր ուժեր ցամաքահանում կատարած են Մանսուրայի ծոցին վրայ Գոգինա գիւղին մօտ։

Իսրայէլի ձայնասփիւռը հըրճըւալից շեշտով մը ներկայացուց Կիպրոսի անցուդարձերը և ընդգծեց որ կղզիին մէջ գտնուող Նաթոյի ուժերը և անգլիական երկու զօրաբաժինները թոյլ պիտի չտային որ Մակարիոս յաջողէր Ատլանտեան Ուխտի դէմ իր դաւին մէջ՝ կղզիին վրայ հաստատել տալով Թըշնամի (հիմա ընկերվարական) խարիսխներ։ Թուրքիա կը գործածէ Նաթոյի այն ուժերը որոնք իր մօտն են։

Ժողովներ և բազմաթիւ նիստեր, հոս ու հոն, կը շարունակեն գումարուիլ՝ լուծում գտնելու համար... մինչ կիպրացի ժողովուրդը կը ջարդուի... և Մակարիոս պարկեշտ մնալու համար կրակմարը կը պահէ...

Օգոստոս 11ին Թուրքիա առժամաբար դադար տուաւ իր անարգ յարձակումներուն, պայման դնելով որ երեք կիպրական գիւղեր Թուրքերուն յանձնուին։ Մակարիոս մերժեց։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱ՞ՆԳ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 5ին, ամերիկեան 90 օդանաւեր, 64 յարձակումներով՝ ռմբակոծեցին Հիւսիսային Վիեթնամի Զինուորական կեդրոնները և փճացուցին վառելանիւթի մթերանոցները և ականարձակ նաւեր։ Ամերիկեան երկու օդանաւեր վար առնուեցան. երկու ուրիշ օդանաւեր վնասուեցան։

Լինտըն Ճոնսըն յայտարարեց, որ ամերիկեան շահերու ապահովութեան համար՝ պիտի զարնե՛ն։ Իսկ պաշտ. Նախարար Ռ. Մաքնամարա խոստովանեցաւ որ ամերիկ. մեծ ոյժ ղրկուելու վրայ է Ծայրագոյն Արևելք։ Պիտի կտրուէին Վիեթնամի պարենաւորման ճամբաները և անխնայ պիտի փճացուէին վիեթնամեան զինւ. կեդրոնները։

Ճոնսըն կը բացատրէր թէ հեռաւոր Ասիոյ այդ շրջանին «ազատութիւնը և խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար» ստիպուած է «սանձ դնել համայնավարներու գործունէութեան», և թէ (զարնելէն ետք) հարցը պիտի փոխադրէ ՄԱԿ...

Ամերիկ. «Մատոքս» և «Թըրնըր Ճոյ» ռազմանաւերը յարձակում կրած էին Թոնքինի ծոցին մէջ։ Ասիկա չէր կարելի ներել Հիւս. Վիեթնամի մայրաքաղաք Հանոյի կառավարութեան։ Ամերիկեան «Թիքօնտերօկա» և «Քոնսթելլէյշըն» օդանաւակիրներու վըրայէն կը ղեկավարուէին ռազմական գործողութիւնները և Հոն Թայի, Լոք Ջատի, Փուլ Լուայի և Խանկ Քէի խարիսխներուն փճացումը՝ ռմբակոծումով։

Եօթնեւօթը խարսխած ամերիկեան 7րդ Նաւատորմիղը շարժած է։

Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ (ՄԱԿ) սովետական պատուիրակը զգուշացուց Ուաշինկթընը՝ շարունակելէ այս յարձակումները, չվտանգելու համար համաշխարհային խաղաղութիւնը։

Օգոստոս 7ին արդէն մեծ թիւով ամերիկեան ռազմանաւեր վիեթնամեան ջուրերուն մէջ էին։ Հիւլէական հրթիռներով զինուած 8 ընդծովեաներ եւս։ Մաքնամարա ասիկա կ'արդարացնէր սովետական և չինական միջամտութեան վախով։ Չինաստան եւս յայտարարեց՝ որ եթէ Ամերիկա շարունակէր այս յարձակումները,

(Շար. տես էջ 2)

Առձակուրդի համար՝ թերթիս 41րդ թիւը լոյս պիտի տեսնէ Հինգշաբթի, 27 Օգոստոս 1964։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՊԱՏՈՒՈՅ ՔԱՂԱՔԱՑԻ

Մարաջախտ Յովհաննէս Բաղրամեան Լենինականի Պատուոյ Քաղաքացի հռչակուեցաւ։ Ան այս քաղաքին մէջ մասնակցած է 1920ի յեղափոխական շարժման, որ ծանօթ է իբրև «Մայիսեան ըմբոստութիւն»։

Իրեն ի պատիւ կազմակերպուած հանդիպումի մը ընթացքին, Մարաջախտ Բաղրամեան չերմ շնորհակալութիւն յայտնեց քաղաքի բնակչութեան ներկայացուցիչներուն։

Իրմէ առաջ Լենինականի Պատուոյ Քաղաքացիի կոչում ստացած են Մարտիրոս Սարեան, Արամ Խաչատուրեան և Վիկտոր Համբարձումեան։

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ

ԱՅՑ ՄԸ ՃԱՏՐԱԿԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵԱՆ ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻՆ

Երեքշաբթի 7 Յուլիսի առաւօտեան, ըստ նախապէս առնուած ժամադրութեան, «Շարժում» շաբաթաթերթի կողմէ այցելութիւն մը տրուեցաւ ընկեր Տիգրան Պետրոսեանին՝ Սավոյ պանդոկին մէջ, ուր թանկագին վարպետը ջերմ ընդունելութիւն ցոյց տուաւ և սիրով պատասխանեց մեր հինգ հարցումներուն, որոնց ամփոփումը կուտանք ստորև.

Հարցում.— Ձեր կենսագրական գիծերուն կարելի՞ է տեղեկանալ:

Պատասխան.— Ամենայն սիրով։ Ես ծնած եմ 1929 Յունիս 17ին, Վրաստանի մայրաքաղաք Թիֆլիս, բանուոր ընտանիքի մէջ. Մանուկ հասակէս սկսած եմ մասնաւոր սիրով և եռանդով սորվիլ շախմատը։ Տասներկու տարեկանիս արդէն կը խաղայի, չնայած որ մեծ դժուարութիւններով բեռնաւորուած էի։ Սակայն այդ ամէնէն դուրս եկայ ուժեղ։

Ամուսնացած եմ և ունիմ երկու զաւակներ. մին Վարդան և միւսը Միքայէլ։ Այժմ կ'ապրիմ Մոսկուա և միաժամանա, կ'ուսանիմ փիլիսոփայութիւն։

Անդամ եմ ՍՊԱՐՏԱԿ Ակումբին և շախմատի վերաբերեալ յօդուածներով կ'աշխատակցիմ բոլոր թերթերուն. յատկապէս Մոսկուայի «Շախմատային Մոսկուա» թերթին, որուն գլխաւոր խմբագիրն եմ։

Հ.— Ձեր առաւելութեան նպատակը ի՞նչ հանգամանք ունի եւ ի՞նչ տարբեր մրցումներ նախատեսուած են:

Պ.— Ես հրաւիրուած եմ Արժանթինի Շախմատի Ֆետերասիոնին կողմէ, մասնակցելու համար Մախէսթրալ մրցաշարքին։ Այս մրցումներուն կը մասնակցին յայտնի վարպետներ. մրցումը շատ հետաքրքրութիւն պիտի ստեղծէ ամբողջ աշխարհի մէջ։

Հ.— Ինչպիսի վճռակամութեամբ մրցեցաք Մ. Պոտվինիկի դէմ:

Պ.— Բոլոր խաղացողներն ալ յաղթելու վճռակամութեամբ կը խաղան, ես ալ նախապէս ունէի յաղթելու ուժեղ կամք և յանկութիւն. եթէ այդ վճռակամութիւնը չունենայ խաղցող մը կարող է պարտուիլ։

Հ.— Ինչպէ՞ս ընդունուեցաք երբ յաղթական մուտք գործեցիք Երեւան:

Պ.— Կրնամ ըսել որ Հայաստանի ժողովուրդը ամենաբարձր պետական անձնաւորութենէն մինչև հասարակ քաղաքացին լաւագոյն ընդունելութիւնը ս ըքեցին և անոնց արտակարգ հետաքրքրութիւնը մրցումի ամբողջ տեւողութեան, եղաւ կատարեալ, ինչ որ մեծապէս օգնեց ինծի յաջող և յաղթական դուրս գալու։ Ես ալ անոնց յոյսերը ի դերև չհանեցի։

Հ.— Ի՞նչ բանի կը վերագրէք Միացեալ Նահանգներ ձեր ունեցած հանդիպումէն հաւասար արդիւնքով դուրս գալը Ֆերէսի հետ:

Պ.— Բոլոր ախոյեանները պայման չէ որ միշտ յաղթական դուրս գան և այդ աննհարին է գրեթէ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱ՞ՆԳ
(Շար Ա. էջէն)

ինքն ալ ստիպուած պիտի ըլլար միջամտել։ Կը գործեն «Ռէյնճըր» օդանաւակիրը և «Օքլահոմա Սիթի» յածանաւը (40 հազար թոն)՝ 7րդ Նաւատորմիղի՝հրամանատարը՝ Ծովակալ Ռոյ Ճոնսընը ունենալով իր վրայ։

ՄԱԿը վերածուած է ժանգոտած ամիւի և անոր ընդհ. քարտուղարը՝ Ու Թանթ, կը յայտնէ աշխարհին, որ ինք «լաւատես է...,

Հիւս. Վիեթնամի վարչապետ Հօ Շի Մինհ յայտարարեց Օգոստոս 10ին, թէ ժողովրդային Չինաստանէն ստացուած են որոշ թիւով ինքնամուղ հալածիչներ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ ԵՏՔ (ԹԱՏՐ.), ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ, հեղինակ՝ Միքայէլ Կիւրճեան։ Յառաջաբան Ս. Ս.ի։ 100 էջ. գին 40 ե. գ. կամ 1 տոլար։ Տպ. Սեւան, 1961, Պէյրութ։

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ *Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւններու Ակադեմիայի (հասարակական գիտութիւններ), թիւ 1–5 (Յունուար–Մայիս, 1964). հինգ հատոր, իւրաքանչիւրը մօտ 100 էջ մեծադիր։ Ճոխ բովանդակութիւն և մաքուր տպագրութիւն։*

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Սեպտեմբեր 25–Հոկտեմ. 5՝ Ատիս Ապեպայի մէջ տեղի պիտի ունենայ Արեւելեան Ազգային Ուղղափառ և Դաւանակից քոյր եկեղեցիներու Համաժողովը, Հայլէ Սելասիէ Կայսեր հրաւէրով։ Այս ժողովին հրաւէր ստացած են (իրենց պատուիրակութիւններով մէկտեղ)՝

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը.

Ն.Ս.Օ. Շնորհազարդ Խորէն Ա. Կաթողիկոս Կիլիկիոյ.

Ն. Ս. Տէր Իգնատիոս Եագուպ Պատրիարք, Դամասկոս.

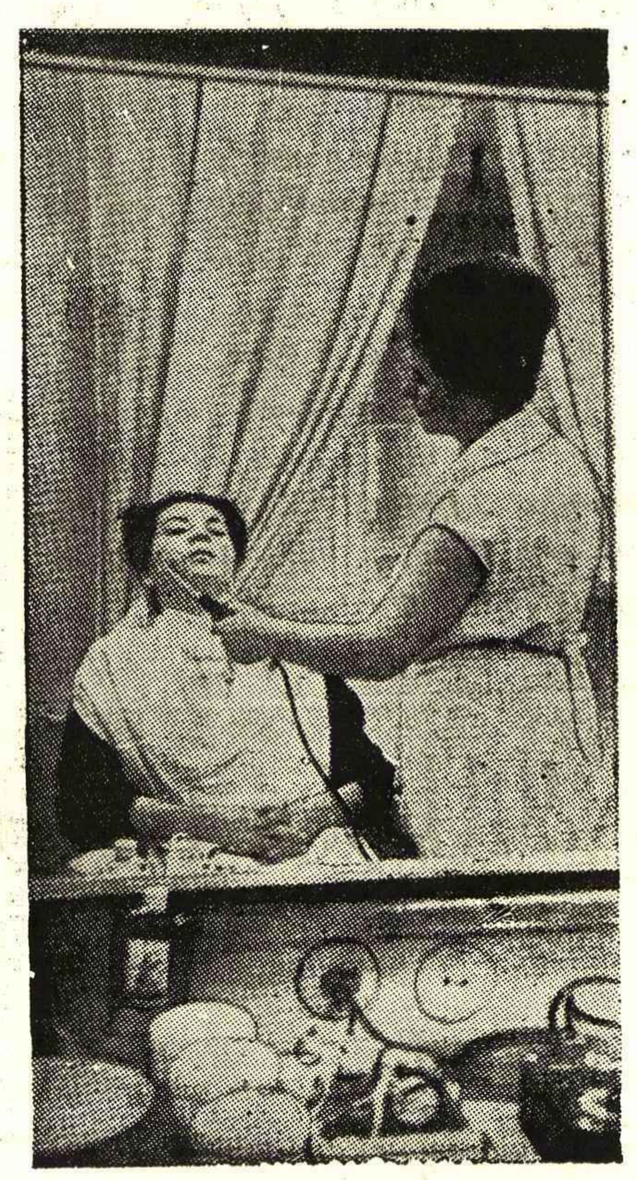
Մալապարի (Հարաւ. Հնդկաստ.) Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Պետ Ն.Ս.Տ. Տիմոթէոս Կաթողիկոս.

Ղպտի Ուղղ. Եկեղեցւոյ Պետ Ն. Ս.Տ. Կիւրեղ Պատրիարք, Գահիրէ:

Եթովպիոյ Ուղղ. Եկ. Պետ Ն. Ս. Տ. Բասիլիոս Պատրիարք, Ա. Ապեպա։

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԱՄՆ-ի ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Եգիպտական Պետական Հեռատեսիլի վարչութիւնը, հեռատեսիլի թիւ 9 կայանէն, Կիրակի, 9 Օգոստոս 1964, կ. ե. ժամը 6.30ին, տուաւ ճատրակի համաշխարհային ախոյեան Տիգրան Պետրոսեանի կեանքն ու յաղթանակներուն պատմութիւնը, առաւել Դաւիթ Բէկ հայկական օփերայէն տեսարաններ (շախմատի խաղեր)։

Երեւանի Գեղեցկացումի (կոսմետիկական) տղաւարի դիմայարդարական աշխատանոցին մէջ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Տիկ. Ք. Ժ. Աղեքսանդրիա.
Ձեր գնահատական խօսքերը պիտի փոխանցենք Գալիֆորնիոյ մեր աշխատակից ԸՆԿԵՐ ՕՁՈՒՆԻԻՆ։ Իսկ, իրմէ՝ անպայման ամէն թիւին՝ գրութիւն մը տալու ձեր փափաքը ուրիշներուն ալ եղած ըլլալով, պիտի աշխատինք չթերանալ և ամէն շաբթու տալ ախորժահամ և նշանակելի հիմուրով յօդուած մը Ընկեր Օձունիէն։ Չափազանցուած չէ ձեր վճիռը, թէ նոր երգիծաբան մը ևս ունեցանք, Սփիւռքի մէջ, յանձին մեր աշխատակիցին։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏՐՋԱԳՆԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Եղի վիզայի գործողութիւնները աւարտած չըլլալուն, Օգոստոս 19ին համար նշանակուած Ս. Աէկնումը անգամ մը եւս կը յետաձգուի։

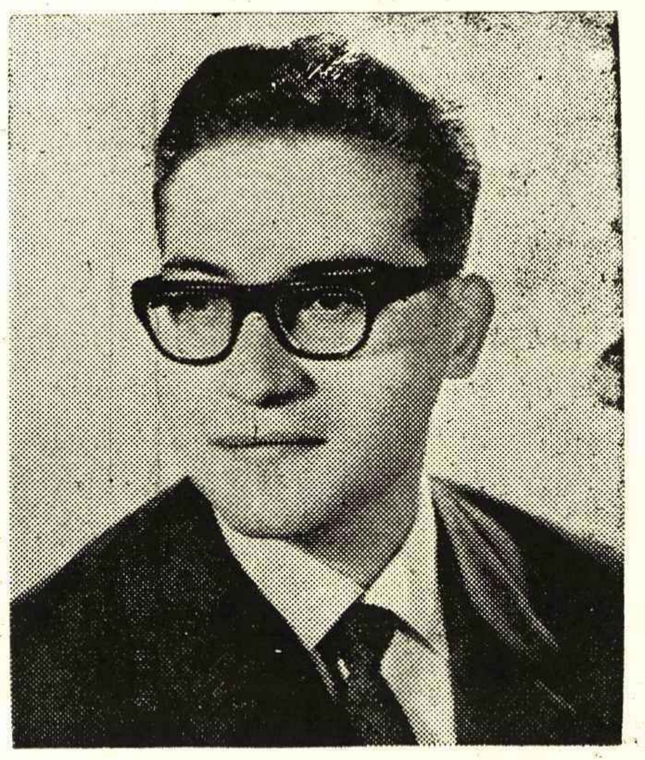
Նոր թուականը անձամբ պիտի տեղեկացուի շահագրգռողներուն։

Այս ակամայ յապաղման պատճառով, փափաքողները կրնան Բաշուիլ եւ վերստանալ իրենց անցագիրը եւ տրուած կանխավճարը, նե կայանալով Պր. Նուպար Պալաեանի (Հայկ. Ընթերցասրահ) կ. ե. ժամը 8-10

«ՃԱՀԱԿԻՐ»

ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՏՈՔԹ. ԼԵՒՈՆ Վ. ՄԷԼԷՄԷԹՃԵԱՆ

Գահիրէի ազգայիններէն Պր. Վահան Մէլէմէթճեանի զաւակը երիտասարդ Լեւոն, ԱՄՀի բժշկական համալսարանէն վկայուած է այս տարի՝ ատամնաբոյժի լաւագոյն աստիճանի վկայականին արժանանալով։ Մեր շնորհաւորութիւնները հաճա բժիշկին և իր ծնողաց։

ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ (Շար. Ա. էջէն)

ուշ կրնան միանալ Հայաստանին։ Միացումի դուռը բա՛ց է հոս։ Մինչդեռ դժուարին աշխատանք է ազատագրել Թուրքիոյ ենթակայ հողերը...։

Իսկ Հ. Յ. Դ.ին համար, Կարսը, Արտահանը, Էրզրումը, Վանը և Տարօնը, հայուն իրաւունքը ըլլալով մէկտեղ, հիմա զանոնք պահանջելու հարկը չի զգացուիր։ Այլ՝ պահանջք կը զգացուի ազատագրուած Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը անպայման միացնելու Հայաստանին։ Աւելի՛ն, Հ. Յ. Դ.ին համար, այսօր, «Հայ Դատ՛ի լուծում» կը նշանակէ՝ «Հայաստանի ազատագրում սովետական լուծէն»... (Տես Ամերիկեան Գոնկրէսի տեղեկատուութիւնը։)

Հետեւաբար, թո՛ղ մեր յօդուածագիրները և գործիչները, ինչպէս և ժողովուրդը պատրանքներ չունենան, որ երբ և է, Հ. Յ. Դ. ղեկավարները և մենք կրնանք համագործակցիլ Հայ Դատի շուրջ։ Ձենք կրնար իրարու քով գալ Հայ Դատի անունով։ Որովհետև, այս առարկան, երկու կողմերէն իւրաքանչիւրին համար բոլորովին առանձին ու տարբեր խնդիրներ են։ Մենք կ'ըսենք «ազատագրում Թուրք կրունկներէն», անոնք կ'ըսեն «ազատագրում սովետական լուծէն»...

Արդ, քանի որ իրարու քով պիտի չկրնանք գալ, թո՛ղ ամէն կողմ իր հասկցած ձեւով ձեռնարկէ Հայ Դատի հետապնդման։

Ու քանի որ տակաւին չենք մոռցած թէ բոլորս ալ հայեր ենք և տէ՛րերը այդ Դատին, կարելի է առաջարկել բան մը՝ Հ.Յ.Դ.ին։ Այդ բանը ասկէ առաջ ուրիշներ ալ ըսած են, սակայն այս անգամ կրնայ ժողովուրդը ամբողջ՝ ըսել ատիկա։

Ահա՛ այդ առաջարկը.—

Կան երկու Գերմանիաներ, կան երկու Գորէաներ, կան երկու Վիեթնամներ և կան երկու Չինաստաններ։ ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԸԼԼԱՆ ՆԱԵՒ ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆՆԵՐ։

Ամերիկա պաշտպան, բարեկամ և դայեակն է (դիեցնող) Հ. Յ. Դ.ին։ (Ասիկա ո՛չ զրպարտութիւն է և ոչ ալ հայհոյանք։) Ուրախ ենք որ Հ. Յ. Դ. նման մեծ պետութեան մը վստահութիւնը կը վայելէ։

Այս վստահութիւնն ու դիեցումը ի վերջոյ բանի մը պէտք է յանգին։ Ինչո՞ւ չպահանջել, որ ներկայ Հայաստանին չափ (մօտ 30 հազար քառ. քիլոմեթր) կամ անոր կրկինին չափ (60 հազար) հողամաս մը տրամադրուի ներկայիս թրքական դարձած հայապատկան հողերէն ու ՀՈՆ ԿԱ. ՄՈՒԻ ՆՈ՛Ր ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԸ՝ դաշնակցական կառավարութեամբ, ու հո՛ն հաւաքուին ա՛յն հայերը (որոնք Հայաստանը պզտիկ և աղքատ կոչելով, կամ համայնավարութիւնը չսիրելով) կ'երթան Գանատա, Աւստրալիա և Պրազիլիա։

Այսպէսով՝ կ'ունենանք ռուսասէր Սովետական Հայաստանը (Արեւելեան Հայաստան) և արեւմտասէր Դաշնակցական Հայաստանը (Արեւմտեան Հայաստան)։

Թող Արեւմտեան Հայաստանն ալ ունենայ — Ամերիկայի օգնութեամբ — ակադեմիա, համալսարան, գոնսերվաթուար, ինստիտուտներ, գրադարաններ, դպրոցներ, գիտուններ, մտաւորականներ, հրատարակութիւններ, եայլն, ճի՛շդ Սովետական Հայաստանի նման, ժամանակի ընթացքին։ Կը մաղթենք՝ աւելի արագ քան Սովետական Հայաստանը...

Այս լուծումով, հաւատացէ՛ք, վերջ կը գտնեն կամ կը նուազին սփիւռքահայոց ներքին պայքարները և աղուոր, բարի մրցակցութիւն մը կը բացուի՝ աւելի յառաջադէմը ստեղծելու ձգտումով։

Եթէ ստեղծուի Արեւմտեան Հայաստանը — հոգ չէ թէ դրամատիրական ռէժիմով — բոլոր հայերը կ'օժանդակեն անոր։

Ահա՛ լուծումի առաջին և գործնական ուղին։

ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

ԾԱՌԱՆԵՐԸ ՏԷՐ

Կառուցէ՛ք, ըսին գործաւորներուն,
Ծուխ եկեղեցի մ'ուր պաշտենք զԱստուած.
Կտրուկ մերժեցին սեւ մարդիկն անսուն,
Եւ հաւատն առանց Աստուծոյ մրնաց:

Դարբնեցէ՛ք, ըսին գործաւորներուն,
Մեր սուրերն եւ մեր զէնքերը մարտի.
Կտրուկ մերժեցին սեւ մարդիկն անսուն,
Եւ հայրենիքն ալ բառ մ'եղաւ նոտի:

Շինեցէ՛ք ըսին, մեծ դուռներ ամուր,
Եօթն անգամ դարձնող փականքներ հաստատ.
Մերժեցի՛ն այն սեւ մարդիկն անսասուն,
Եւ դրամն եղաւ ա՛լ անիմաստ բառ:

Ձուլեցէ՛ք, ըսին գործաւորներուն,
Մեր կուրծքին համար բիւր շքանշան.
Կտրուկ մերժեցին սեւ մարդիկն անսուն,
Եւ Արեւն ու խիղճ մէկտեղ ժպտ՛ցան:

Կազմեցէ՛ք, ըսին գործաւորներուն,
Անեղ ծովափուծ' մարտանաւեր լաւ.
Կտրուկ մերժեցին սեւ մարդիկն անսուն
Եւ մօր աչաց մէջ ծովն ա՛լ չլացաւ...

Լարեցէ՛ք, ըսին գործաւորներուն,
Գլխահաս պողպատ, հանգոյց, տանջարան.
Կտրուկ մերժեցին սեւ մարդիկն անսուն,
Եւ ոճիրներ ա՛լ խիղճէն խաչուեցան....

* * *

Եւ եկեղեցի, զէնքեր ու փականք,
Զրահապատ նաւեր եւ շքանշան,
Ինչպէս քաւութեան գործիքներ դաժան
Անցա՛ն իրենց հին աշխարհին մէկ վանկ:

Ա՛լ չունեցան նոր մ'իրենց էսնէն.
Եւ մգլոտ, զազիր, անգոյն ու տգոյն,
Ինկան լռութեան անդունդն իմաստուն,
Իրենք որ լռել միայն տուած են:

Եւ գործաւորներն այն սեւ, եղկելի,
Խլած առարկաներն իրենց գերութեան,
Իրենց տէրերուն տէրերն ա՛լ եղան,
Սուրբ աշխատութեան ազատ խիղճով լի:

«Հայ կին» ԵԴՈՒԱՐԴ ԳՕԼԱՆՃԵԱՆ

1921 Բ. *տարի*, էջ 596

ՀԱՅՈՒ ՀՈԳԵՐ

ՎԵՐԱԳՆԱՀԱՏԵԼՈՒ ՊԱՀԱՆՋՔԸ

Գրեց ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Ունինք՝ մեր ուժերը և ամենէն առաջ մեր եգիպտահայ վարչական մեքենան, իրենց ժանգէն մաքրելու, իւղոտելու, դարձեալ շարժման մէջ դնելու, այսինքն՝ վերակազմակերպելու, նո՛ր իրականութեան լոյսին տակ գնահատելու անմիջական պէտքը, պահա՛նջքը:

Ուժերու համախմբում մը, ամրապնդում մը, ծրագիրներու համադրութիւն մը, կրկնութիւններէ խուսափում՝ կենսական է, հրամայական, եթէ պիտի ապրի այս Գաղութը ատեն մը՝ հայու դրոշմը իր ճակտին, հայու հոգին իր սրտին մէջ:

Երբ մեր մշակութային — բարեսիրական միութիւնները օրէնքին իսկ պարտադրանքով հիմնական փոփոխութեան կ'ենթարկեն իրենց ծրագիր–կանոնագիրերը, ա՛յս իրողութիւնը միայն պէտք է մղէ մեզ զօրաշարժի ենթարկելու մեր ուժերը, կազմակերպուելու նոր և նուիրումի ոգիով ու եռանդով լեցուն հայ մարդերու շուրջ:

Զարհամարենք հինը, հինին քովը և անոր կողքին սակայն՝ մի՛շտ նորը՝ որպէսզի կեանք առնէ գործը ու քալէ ժամանակին հետ կուրծք կուրծքի: Զամայանայ հրապարակը մատի վրայ համրուող քանի մը գլուխի մեկնումով...:

Մեզի կը պակսին ոչ թէ նոր և նուիրեալ ուժեր, այլ զանոնք գտնելու, անոնց հետ... խաղաղ գոյակցելու քաջութիւնն ու կարողութիւնը: Պիտի ըսէի՝ նրբամըտութիւնը:

Ուրիշ հարց թէ կրնա՞նք, առանց ամէն ինչ կորսնցնելու — մնացածն ըսել կ'ուզեմ — յամենալ տակաւին ատեն մը եւս, շարունակել սպասողական դիրք բռնել, հանդուրժել՝ անզանգատ, անտարբեր:

Չենք կրնար որոշ ըսել այժմէն թէ համազգային նպատակ կամ իրաւունք — Հայ Դատ — հետապնդելու ճամբով ի՞նչ դեր պիտի վիճակուի այս Գաղութին, օրինակ, Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ: Ի՞նչպէս պիտի շարժինք, միասիրտ գործենք՝ եթէ շարունակուի քանի մը ամիս ալ՝ այս սահմռկած, անկազմակերպ, թո՛յլ վիճակը:

«Սպասենք և տեսնենք»ի ոգիով գործելակերպը ո՛չ ներելի, ոչ ալ թոյլատրելի է այլեւս:

Մաշած, ժամանակավրէպ՝ ամէն կերպով:

Իր բախտին, իր վիճակին ձգուած գաղութ մը հրաշք մը կրնայ փրկել արդէն: Իսկ՝ կարելի՞ է վստահիլ հրաշքին: Ա յ ս ի ն ք ն՝ առանց ճիգի՝ անհաւատալի արդիւնքի: Առանց աշխատանքի, ծրագրուած պայքարի՝ որեւէ յաղթանակի:

Վտանգաւոր է այլեւս «սպասել և տեսնել»ը: Որովհետեւ ատիկա ցոյց կուտայ թէ ղեկ բռնող չէ մնացեր, երբ նաւը պէ՛տք է առաջնորդել:

Սպասե՛լ և յուսա՛լ... հոսանքին ու հովին ձգել է ամէն գործ, խորտակել է, քայքայել՝ մեր գաղութը:

Այսպէս չէր մինչեւ վերջերս: Այսպէս եղաւ հիմա:

Ո՞վ կրնայ ըսել՝ թէ ե՞րբ և ո՞ւր կանգ պիտի առնէ Արտագաղթը՝ Եգիպտոսէն: Յառաջիկա՞յ ամիս, գա՞լ տարի և ի՞նչ թափով պիտի տեւէ: Ո՞վ գիտէ այս հարցումին ճշգրիտ պատասխանը:

Մարգարէանալու հարկ չկայ ՆԵՐԿԱՆ տեսնելու համար: Ոչ ալ կոյր պէտք է ըլլանք իրականութեան առջեւ:

Առաջին քա՞յլը. մշակութային — մարզական — բարեսիրական միութիւններու ներկայացուցիչներու միջեւ խորհրդակցութիւն կազմելու է: Մարմին մը՝ Ազգային Առաջնորդարանի հովանիին տակ, գործօն ուժերու վերագնահատում մը ընելու անմիջական նպատակով, որպէսզի ձեռնարկուի վերակազմակերպումը գաղութի կեանքին:

Կարկտան կարգադրութիւն մը ոչ մէկ օգուտ կրնայ ունենալ: Վնասակար՝ հաւանաբար: Մրցակցութեան տեղ՝ համագործակցութիւն: Ու անգամ մը եւս այստեղ պիտի պարզուի, թէ մեր «կուսակցութիւն»ները կրնա՞ն արդեօք հատուածական շահը զոհել ազգայինին, անձնականը՝ հաւաքականին...:

Կարեւոր չէ բնաւ թէ ուրկէ՞ կուգայ առաջարկը: Կարեւորը գո՛րծն է:

Նախաձեռնութիւնը այս հարցին քննութեան, նախնական քայլը՝ կ'ակնկալուի որ գայ մեր Ազգային Առաջնորդարանէն, կամ ուղղակի Առաջնորդ Սրբազան հայրէն:

Այս Գաղութը շատերու կարծածէն աւելի կեանք ունի իր մէջ, շատերու ճանչցածէն աւելի ոգի և հայրենասիրութիւն:

Մինչեւ վերջին հազարն ալ կրնայ պահել իր դիմագիծը, իբր հաւաքականութիւն մը: Միայն թէ նոր ուժ, նոր աւիւն, նոր յոյսով լեցուն մարդիկ, ձեռք ձեռքի տուած աշխատին ու չձգեն որ անղեկ մնանք չորս հովերուն...:

Գաղութը պէտք է ապրի ամէ՛ն գնով: Ճակատագիրը զայն պէտք չէ կապէ այս ինչին կամ այն ինչ կուսակցութեան:

Արդէն շատ ուշ է: Եւ ինչո՞ւ աւելի սպասել:

Ոչ մէկ ազգային շահ՝ ձեռնածալ մնալուն մէջ:

ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ ԵՒ

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼ

ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԷ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Փրցուած էջեր Երգիծանքի Այբբենարանէն

Այսօր պատիւն ունիմ Զահակիրի ընթերցողներուն ծանօթացնելու Ֆրիզէլ քաղաքի համբաւաւոր հայ գրագէտը. — Վահագն Հայկազը:

Վահագն Հայկազ, արհեստով ապահովագրական մեծ ընկերութեան մը գործակալ է, բայց նոյն ատեն՝ գրագէտ ալ է. գրած է շատ գրքեր, որոնցմէ մէկ քանիները Հայաստանի Պետհրատը հրատարակած է բազմաթիւ օրինակներով:

Այս մարդը լուսաւորչական էր ծնունդով. Ամերիկայի մէջ սիրահարեցաւ բողոքականի մը աղջկան հետ և ամուսնանալու համար եղաւ բողոքական: Կինը երկու տարիէն մեռաւ. այս անգամ սիրահարուեցաւ կաթոլիկ կնոջ մը հետ և եղաւ կաթոլիկ: Այս երկրորդ կինը երեք տարիէն մեռաւ: Այս անգամ սիրահարեցաւ լուսաւորչական կնոջ մը հետ և անոր հետ ամուսնանալու սիրոյն՝ վերադարձաւ լուսաւորչական եկեղեցւոյ գիրկը: Հիմա հաստատապէս լուսաւորչական է մեր պարոն Վահագնը. ասոր կասկած չկայ, միայն թէ այս վերջին կինը եթէ կ'ուզէ որ իր ամուսինը հաւատափոխ չըլլայ՝ պէտք չէ որ մեռնի...:

Վահագն Հայկազ, տարիներ առաջ, մասնաւոր յանձնարարականով գրեց Խարբերդը եւ անոր ոսկեմատեանը (ընթերցողը, չենք գիտեր թէ կրնա՞յ գուշակել, «անոր» յարաբերական դերանունը Խարբերդի՞ն կը պատկանի թէ ուրիշ գոյականի մը) ստուար հատոր մը, ուր մենք Խարբերդի պատմութենէն զատ ամէն բան կրնանք գտնել, անհատական կենսագրականներ, բազմաթիւ անուններ, նկարներ, մանաւանդ և մանաւանդ՝ հեղինակին հին ու նոր տոհմին ճիւղահամարներու նկարներն ու նկարագրութիւնները՝ իրենց յետին մանրամասնութիւններով: Գրքին ծախքը հոգացողը՝ պարոն Ղազարոսեան, տեսնելով որ արտադրուածը իր երազած պատմութիւնը չէր, բարկացաւ. բայց ի՞նչ կրնար ընել: Մարդը գրածը գրեր էր, գրածն ալ տպուեր էր, դրամը առեր էր և դրամն ալ գրպաներ էր: Միսը գայլին կոկորդը մտեր էր, կրնա՞ր անդամ մըն ալ զայն դուրս քաշել, առանց ձեռքը վրայ տալու:

Բայց մենք Վահագն Հայկազը չենք մեղադրեր. պատեհութիւնը ներկայացեր է և մարդը պատեհութիւնը օգտագործեր է. մեղադրելին պարոն Ղազարոսեանն է. ան պէտք է աչքը բանար, փոխանակ քսակը բանալու:

Հօս պէտք է անաչառօրէն ըսենք և խոստովանինք որ Վահագն Հայկազ գէշ մարդ չէ. հայրենասէր մարդ է. երկու անգամ Հայաստան գնաց ան և յաջողեցաւ իր վերահրատարակուած գրքերու հեղինակի իրաւունքը գանձել՝ խելքէ մտքէ չանցած միջոցներով, և Ամերիկա վերադարձին՝ սկսաւ գովել Հայաստանի յառաջդիմութիւնը: Անոր հրապարակային ելոյթները լսողները կը զարմանային, երբ ան կը պատմէր իր կերածներն ու խմածները, իր վայելած հիւրասիրութիւնը, ականաւոր մարդոց հետ իր տեսակցութիւնները, և դեռ ինչե՜ր, ինչե՜ր...: Բայց մեր հայրենասէր գրագէտը, մէկ բան պակաս կը թողուր իր բանախօսութեանց մէջ, այդ ալ խորհրդային անունն էր: Ան ժամերով կը խօսէր, կը պարզէր իր անձնականին կապուած իրերու և դէմքերու պատկերները և միշտ կը կրկնէր՝ «Մեր Հայաստանը, մեր Հայաստանը», սակայն, կարծես երդում ըրած էր որ իր շրթներէն դուրս չհանէր «մեր Խորհրդային Հայաստան»ը բառերը...: Այս մարդը «խորհրդային» կամ «սոցիալիստ» անունները լսածին պէս երեսին գոյնը կը փոխուի, մերթ դեղին կ'ըլլայ, մերթ կարմիր...

Օրին մէկը իր բանախօսութիւնը ունկնդրողներէն մին, վէճի բռնուեցաւ հետը. — «Պարոն Վահագն», ըսաւ, «դուք ձեր բանախօսութեան ընթացքին, երբեք խորհրդային անունը բերան չէք առներ. ներեցէ՛ք ինձ հարցնել. — ի՞նչ է պատճառը:»

— Երբ ես Հայաստան կ'ըսեմ, պատասխանեց մեր գրագէտ հայրենասէրը, լսողները ապուշ չեն որ ինծի հարցնեն թէ ինչպիսի Հայաստանի մասին է խօսքդ: Մենք քանի մը Հայաստան չունինք, որ մէկզմէկէ զատենք. մէկուն ըսենք խորհրդային Հայաստան, միւսին՝ պարզ Հայաստան, լսողը գիտէ արդէն:

Այս տրամաբանական պատասխանին ըսելիք կը մնա՞ր... բայց մեր ունկնդիր հայրենակիցը չընկճուեցաւ, ու շարունակեց.

— Պարոն Վահագն, ճիշդ է որ մենք քանի մը Հայաստան չունինք, բայց պատմական դէպքերը մեզի տուած են մի քանի վարչաձեւով կառավարուող Հայաստաններ: Օրինակի համար՝ մեր օրով տեսանք Դաշնակներու խմբապետական Հայաստանը: Մենք այժմ խորհրդային Հայաստան կ'ըսենք, որովհետեւ նման վարչաձեւով Հայաստան չենք ունեցեր: Ամերիկացիները նոյնիսկ՝ Սովետ Հայաստան կ'ըսեն, իսկ դո՞ւք...:

Մեր գրագէտը մի քիչ մտածեց: Կը կարծէ՞ք թէ անճրկեցաւ.. երբեք.. Արհամարհական ժպիտով սապէս պատասխանեց.

— Ես Ամերիկայի ամենամեծ ապահովագրական ընկերութեան մը գործակալն եմ: Մեր ընկերութեան տոմարներուն մէջ Հայաստանը որպէս խորհրդային երկիր՝ ապահովագրուած չէ: Ես միւս բոլոր ապահովագրական ընկերութեանց դիմեցի, հարցուցի, պրպտեցի, վերցուցի, ձգեցի, ո՛չ մէկ տեղ Հայաստանի խորհրդային վարչաձեւին համար ապահովութեան թուղթ չգտայ... Հայաստանը այսօր խորհրդային է, վաղը կ'ըլլայ հակախորհրդային: Դուք գրաւական թուղթ մը ունի՞ք որ այդպէս պիտի չըլլայ:

Մեր հայրենակիցը սոսր վրայ սաստիկ բարկացաւ.

— Ա՜յ մարդ, ըսաւ, դուն պէտք է գիտնաս թէ Հայաստանի խորհրդային վարչաձեւը ապահովագրական ընկերութեանց կապուած չէ. ան կապուած է գիտակից հայ աշխատաւոր ժողովուրդի կամքին: Քանի դեռ հայ ժողովուրդը կ'ապրի, խորհրդային դրութիւնը ո՛չ միայն պիտի մնայ, այլև պիտի զարգանայ և դիմէ դէպի կոմունիզմ:

Մեր հայրենասէր գրագէտը այս պատասխանին չէր սպասեր. դէմքը խոժոռեց ու սպա՝ — «ըՁգո՜յշ, հայրենակի՛ց, զգո՜յշ, ինծի այդպէս կը խօսիս, ուրիշին առջև բերանդ գոցէ՛, քեզ կը բռնեն ծակը կը նետեն:»

Վերջին բառերը արտասանելուն պէս, մարդը ձգեց, հեռացաւ...:

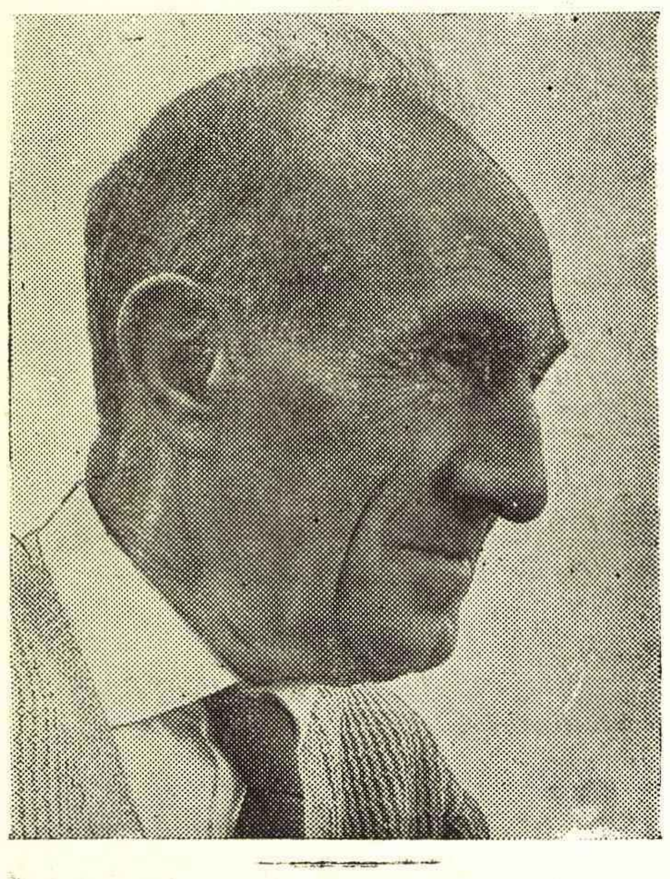
Ի հարկէ, մենք պարոն Վահագնը չենք դատապարտեր իր այս միակողմանի համոզումին համար, հերիք է որ ան դաշնակցական չէ, որովհետև կ'ընդունինք որ ուղղամիտ, պարկեշտ և հարիւր

(Շար. տես էջ 4)

ՊԱՀՈՒԱԾ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

ՎԱՀԷ Պ. ՊՈՅԱՃԵԱՆ

Սփիւռքի մէջ ունինք արժէքներ, որոնք մեծ մասով ոչ-հայկական միջավայրի նիւթական, բարոյական, առեւտրական, ճարտարարուեստական, գրական, գեղարուեստական և ընկերային ծառայութեան մէջ ըլլալով ու այդ միջավայրին մեծ նպաստ բերած լինելով մէկտեղ, չեն զլացած իրենց չեշտուած մասնակցութիւնը ընծայելու նաև հայկական կեանքին։ Եւ առ այդ՝ արժանացած են մեր սիրոյն և յարգանքին։

ՎԱՀԷ Պ. ՊՈՅԱՃԵԱՆ

Անշուշտ մեր հիացման արժանի են — Եգիպտոսի մասին խօսելով միայն — Հ. Նասիպեանները, Կուկանեանները, Հ. Զայլաքեանները, Նասիպ-Թորգոմները, — բայց մեր անսակարկելի համակրանքին կը հանդիպին նաև անոնք, որոնք — յաճախ սոյն փիռնիկներու շրջանակին մէջ — տեղական յառաջդիմութեան օժանդակած են, իբրև անոնց մասնագէտները, թեքնիսիէնները, ճարտարագէտները և արուեստագէտները։ Մեր համակրանքը, ինչպէս ըսի, կը փոխուի սիրոյ և երախտապարտութեան, երբ տեղական նպաստին առընթեր, ազգային նպաստ ալ կը բերեն անոնք մեր ժողովուրդին։

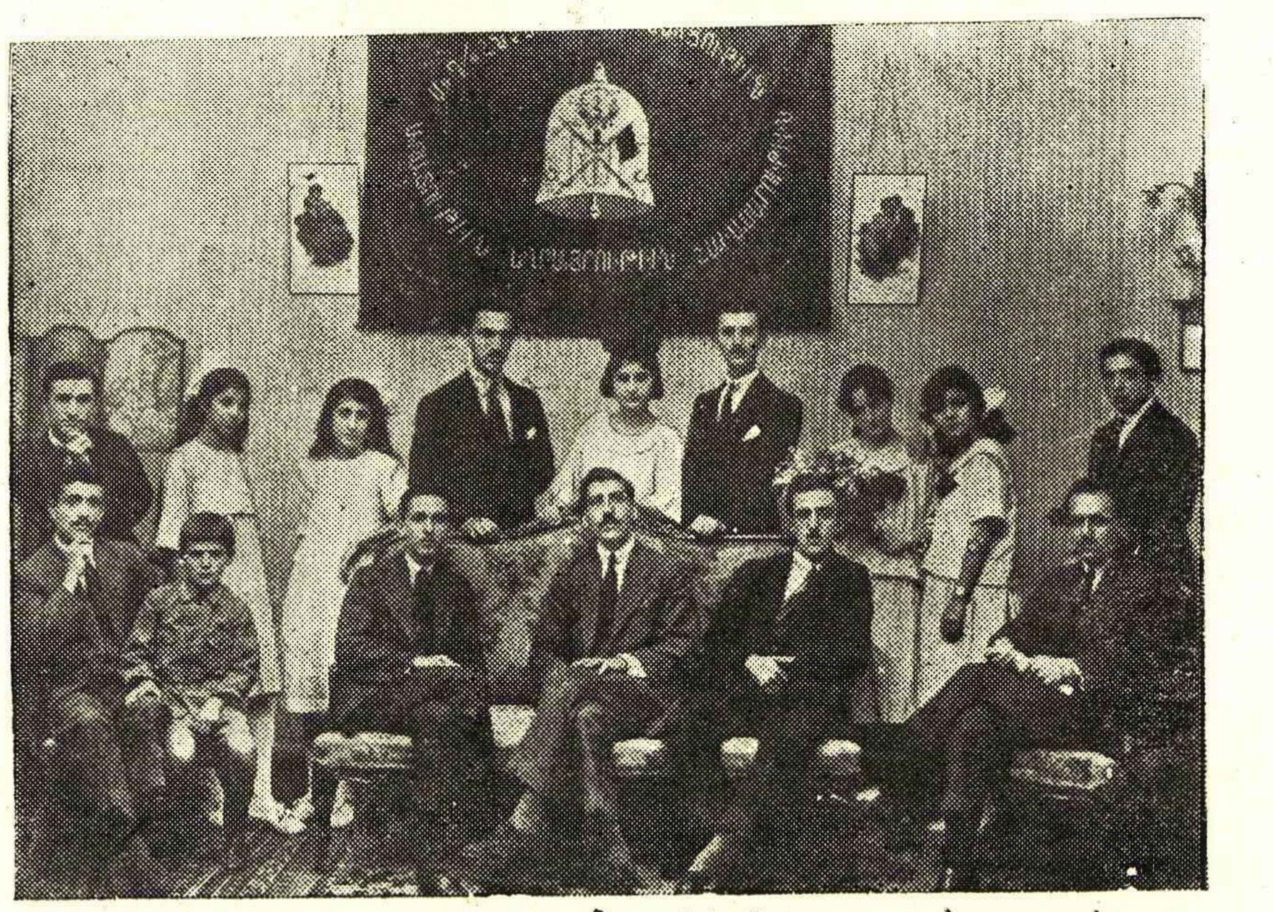
Նմանօրինակ անձնաւորութիւն մըն է Վահէ Պաղտասարի Պոյաճեանը, Նասիպեան շարժանկարային սթուտիոներու հոգին, որուն անունը, միայն «Վահէ», կը կարդանք խոշոր տառերով, եգիպտական բազմահարիւր ժապաւէններու սկիզբը։ «Վահէ», արաբական շրջանակներու մէջ՝ իբրև շարժանկարի ժապաւէններու պատրաստութեան և յարդարման լաւագոյն մասնագէտը հռչակ հանած մէկն է, բայց հայկական շրջանակներու մէջ ալ՝ անծանօթ մը չէ, որքան ալ պահուած մնալ սիրէ։

Ան ծնած է Ադմտան, 1902 Դեկտ. 27ին։ Իր հայրը, Պաղտասար, 1899ին ամուսնացած է Պոլիս, Մկրեան ընտանիքէն Օր. Աղաւնիի հետ. 1901ին գաղթելով Եգիպտոս, 1903ին դարձած է սրճագործ՝ Պապ էլ Շաարիէ թաղին մէջ։ Ունեցած է երեք զաւակ. Սիրվարդ, այժմ Տիկ. Օննիկ Տէօքմէճեան, Վահէ-Յովհաննէս (ինքը) և Արմենուհի, որ մահացած է քըսան տարեկանին։

Վահէ իր նախնական կրթութիւնը ստացած է՝ իր տոհմային դաստիարակութեամբ այնքան նշանաւոր Մանիսալեան վարժարանին մէջ, և անկէ հեռացած է 1911ին, Գ. դասարանէն։ Անցած է Գալուստեան Ազգ. վարժարան (Նաւարեանի տնօրէնութեան օրով) և շրջանաւարտ եղած է Ե. կարգէն։ «Միսիոն Լայիք Ֆրանսէզ»ի ենթակայ «Գոլէժ Ֆրանսէ» յաճախած է և անկէ ելած 1919ին։ Յատկութիւն ցոյց տուած է գծագրութեան մէջ։ 1921ին մտած է «Քոտաք» հաստատութեան մէջ՝ իբրև վաճառորդ-պաշտօնեայ սինեմայի ճիւղին։ Այս մարզին մէջ ընդունակութիւն ցոյց տուած է և ինքնաշխատութեամբ դարձած է սինեմայի գործիքներու և պլտոյից մասնագէտ։ 1933ին, այդ հաստատութեան տնօրէնը՝ Հ. Նասիպեան, ունեցած է իր սեփական վաճառատուն-աշխատանոցը, և Վահէն առած է իրեն հետ։ Տարի մը առևտուրի բաժինին մէջ (Ֆուատ Ա. փողոց) մնալէ ետք, Վահէ անցած է Նասիպեանի Ֆակկալայի շարժանկարային սթուտիոն։ 1936ին ինք հսկած է նոր աշխատանոցներուն շինութեան։ Վահէ նախ պատասխանատու նշանակուած է տեվըլոփինկի ճիւղին, բայց քիչ յետոյ ստանձնած է բոլոր ճիւղերուն վարչութիւնը, խորանալով և մասնագիտանալով սինեմայի դժուար ճարտարարուեստին մէջ։ Եւ, ինչպէս ըսի, իր ձեռքէն անցած են արաբական բազմահարիւր ժապաւէնները, որոնք միջազգային հրապարակի վրայ մրցանակներու և գնահատանքի արժանացած են։

Սակայն, ըստ Վահէի, իր գործունէութեան փառաւոր կողմը ատիկա չէ։

Վահէ Պոյաճեան մոլեռանդ գրասէր մըն է։ Զինք տպաւորող առաջին գիրքը եղած է Մամուրեանի «Սև լերան մարդը», զոր երևակայած է ժապաւէնի առնել։ Կարդացած է մեր բոլոր գրագէտները (վիպասան և թատերգակ), յետոյ միջազգային հեղինակները։

Ս. Դ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ «ԱՐԾԻՒ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ «ՏԱՆՁՈՒԱԾՆԵՐ»ՈՒ ԴԵՐԱԿԱՏԱՐՆԵՐԸ (ՍԵԴՐԱԿ ՇԱՀԷՆԻ)

Ձախէն աջ. նստած — Վահան Գալփաճեան, փոքրիկ մը, Արամ Քիւրճեան, Գէորգ Թերզիպաշեան, Գէորգ Կերիկեան եւ Հայկ Աւագեան։

Ոտքի. — Վահէ Պոյաճեան, Նուարդ Մանկիկեան, Օր. Անանեան, Յակոբ Աւետիսեան, Օր. Անանեան, Էմրան Անանեան, Օր. Վ. Կերիկեան, Օր. Վարդանոյշ Քիւրճեան եւ Կարապետ Թորոսեան։

Եգիպտոսի մէջ մեծ գործունէութիւն ունեցած է Ս. Դ. Հնչակեաններու հիմնած «Արծիւ» Թատերախումբը՝ քսանական թուականներուն։ Այս Թատերախումբին վարիչն էր Հնչակեան Օննիկ Գալֆայեան, որ յետոյ համբաւ շինեց Օ. Վոլթէր անունով, իր տիկնոջ՝ վաստակաւորն Պէաթրիսի (ծնեալ Եկէնեան) հետ, աւելի ուշ՝ գործելով նաև Տրամաթիքի մէջ։ Վահէ Պոյաճեան պատանի հասակէն՝ գրեթէ չէ փախցուցած «Արծիւ» Թատերախումբի և Եգիպտոս այցելող անուանի դերասաններու (Աբելեանի, Զարիֆեանի և Կոստանեանի) գրեթէ բոլոր ներկայացումները։ Մօտէն հետևած է եգիպտահայ դերասաններ Օննիկ Վոլթէրի, Գէորգ Թերզիպաշի, Էմրան Անանեանի, Կար. Կարապետեանի, Գէորգ Կերիկեանի և Խ. Նորիկեանի գործունէութեան և գործակցած անոնց։ Վոլթէրը իբրև Վարդան և Էմրանը իբրև Յազկերտ տպաւորած են զինք։ Եւ օր մը, ինք ներկայացած է Հնչ. «Արծիւ» Թատերախումբին՝ մասնակցելու համար անոր աշխատանքներուն։ Սկսած է յուշարարութեամբ, և առաջին Թատերախաղը՝ ներկայացուցած են թէ՛ Գահիրէ և թէ Աղեքսանդրիա։

Այնուհետև, դերեր ալ ըստանձնած է «Ադամ և Եւա»յի և «Կուգայ օր մը որ...»ի մէջ՝ Լեւոն Շիշմանեանի և Օր. Կովկասեանի (Ժենիա Արիստակեան-Փոլիաքին, այժմ գրագիտուհի ի Հայաստան) հետ՝ 1921–1926։ Մասնակցած է՝ Լեւոն Յովհաննէսեանի (երբեմնի ռամկավար, այժմ դաշնակցական լիտր) գլխաւորութեամբ կազմուած «Գողթան» Թատերախումբին, կարճ ատեն մը։ Այնուհետև օժանդակած է բոլոր արուեստագէտներուն։

1927ին բացուած է Հայկական Սրահը՝ Գահիրէի Քանթարէթ էլ Տէքքա (այժմ Ռիհանի) փողոցի լաւագոյն շէնքին մէջ (Վ. Թէքէեանի հովանաւորութեամբ)։ Վահէ անդամ է անոր և նախաձեռնողը՝ Թատերախումբի մը։ Կը ներկայացնէ, ի միջի այլոց, Ֆրանսուա Քոփէի «Քրեմոնի ջութակագործը», և կը խաղայ միաժամանակ։

Հայկական Սրահը քանի մը տարի ետք վերածուեցաւ «Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան»։ Վահէ Պոյաճեան հիմնադիր անդամ է ու — հիմնադիր անդամ և ծանօթ թատերական գործիչ Վահան Հապէշեանի հետ — կը շարունակէ վարել Թատերախումբը, որ տարին քանի մը ընտիր խաղեր կը ներկայացնէ։ Իբրև Թատերասէր և դերասան, մօտէն կը հետևի այցելու դերասան Անդրանիկի, Ազնիւի, աղջիկները՝ Պերճուհիի և Նուարդի, Աբելեանի ներկայացումներուն («17 տարեկանները», «Միրա Էֆրոս», «Նամուս», «Զար ոգի»)։ Աբելեանի և Պերճուհիի «Օթելլօ»ն ձախող եղած է։ Պոյաճեան մօտէն ճանչցած է նաև դերասան Սանամեանը։

Պոյաճեան գործօն և կարևոր մասնակցութիւն ունեցած է Յովհ. Զարիֆեանի ներկայացումներուն («Համլէթ», «Թայֆուն», «Օթելլօ», «Ուրիէլ Ակոստա», «Դերասան Քին», «Ինկած բերդի իշխանուհին»), որոնց մէջ կը խաղար եգիպտահայ կարող ուժերէն Վալանթին Ամիրայեան։

Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան Թատերախումբը — որ միշտ կը պարփակէ՝ որոշ փոփոխութիւններով՝ գաղութին լաւագոյն ուժերը — ունի խիստ հարուստ խաղացանկ։ Շիրվանզադէի գործերը («Պատուի համար», «Արմենուհի», «Եւգինէ», և այլն), իրենց լաւագոյն խաղարկութիւնը գտած են այստեղ։ Վերջին տասնամեակին, բեմադրիչ-դերասան Վահէ Պոյաճեան, աշխատակցութեամբ Ազասի և Շօքէ Իփէքեաններու, այդ խաղացանկը ճոխացուցած է օտար լեզուներէ ի հայս փոխադրուած ընտիր երկերով, որոնց ներկայացումները իսկական յաղթանակներ եղած են. Այլ տեղ գրած եմ, որ Հ. Գ. Միութեան ներկայացումները եգիպտահայ հասարակութեան Թատերական ճաշակը որոշապէս բարձրացուցած են եւրոպական աստիճանի։ Եւ Վահէ Պոյաճեանը, այստեղ, կը ներկայանայ որպէս ախոյեան։

Ան կատարած է նոյնիսկ Ժեօն փրըմիէի դերեր, ինչպէս կոյր նկարիչը՝ «Վարդարան»ին մէջ, ամուսինը՝ «Մեթր Պոլպէք»ի մէջ, Սուրէնը՝ «Պատուի համար»ի մէջ, ամուսինը՝ «Սէրեր»ուն մէջ։

Վահէ Պոյաճեանին ծանօթացայ այն օրերուն, երբ միջ-ակումբային Թատերասէրներ (ռամկավար, դաշնակցական, հնչ կեան և այլն) ի մի հաւաքուեցան և խոշոր ներկայացում մը տուին՝ մեծ դերասանուհի Սիրանոյշի շիրիմի յուշարձանի ֆոնտին ի նպաստ։ Անկէ ետք, Գեղարուեստասիրացի մէջ, գտած եմ զինք (ուշ գիշերներուն)՝ Թատերական ներկայացումի փորձերուն վրայ, կամ Նարտի սնտուկին առջև։ Այնտեղ կարելի է մտերմանալ իրեն հետ և իմանալ իր յուշերը՝ հին վարպետներուն մասին, զորս ճանչցած է ինք։

Պոյաճեան մէկ հատիկ ընթերցող է՝ հրապարակային ձեռնարկներու ընթացքին։ Ունի հասկացողութիւն, հաճելի ելևէջ և առոգանութիւն։ Ան կը մասնակցի գրական ասուլիսներու՝ ընթերցումներով (ինչպէս՝ Զօհրապէն, Օտեանէն, Արփիարէն, Աբովեանէն, Նալպանդեանէն, Թէքէեանէն եւայլն)։

Այս տարի իր ծննդեան վաթսունամեակն է և իր Թատերական գործունէութեան քառասնամեակը։ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան վարչութիւնը կը մտածէ յարգանքի երեկոյթով մը նշել այս գեղեցիկ տարեդարձները՝ մասնակցութեամբ Գահիրէի բոլոր Թատերասէրներուն։

— Ի՞նչ եղած է ձեր իտէալը, այս գործունէութեամբ կը հարցնեմ իրեն։

— Իտէա՞լ, կը հարցնէ ան քիչ մը զարմացած. ըսէք կ'ա՛նք։ Ապրի՛լ արուեստի մթնոլորտին մէջ, արուեստով և գործել արուեստին համար, մանաւանդ հայ արուեստին կամ հայերէն լեզուով տրուած արուեստին։ Յետոյ, եթէ կարելի է՝ դառնա՛լ մեթէօր ան սէն (բեմադրիչ) մը, տիպար հասկացողութեամբ։

Արդարև, Վահէ Պոյաճեան, որ ամուսինն է քանդակագործուհի Այծեմնիկի (դուստր ողբ. Վահան Զարդարեանի), երիտասարդ Արային (բանասիրական հետազօտող) և շնորհ լի աղջնակի մը տիպար հայրն ըլլալէ ետք, եղած է տիպար բեմադրիչ մը, Մ. Արևելքի արաբական և հայկական շրջանակներուն մէջ։ Ու, ինչպէս կը տեսնէք, դեռ երիտասարդ է ան, առողջ, կայտառ և գործելու աւիւնով առլցուն գաղափարական հայ մը։

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Սեպտ. 1962

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

(Թար. Գ. Էջէճ)

տոկոսով ամերիկեան հաւատարիմ քաղաքացի մըն է. թաց տեղ չի պառկիր և գլուխը ցաւցնող բաներէն հեռու կը մնայ։

Անցեալ օր, այնպէս եղաւ որ հանդիպեցայ իրեն՝ երբ մէկու մը հետ պիզնէսային խնդրոյ մը շուրջ վէճի բռնուած էր։ Իրեն հետ խօսողն էր Պարոն Սիրունեան, որուն եղբայրը մեռած էր և մարդը կը փափաքէր որ Վահագն Հայկազը անոր թաղման ատեն դամբանական մը խօսէր։

Պր. Վահագն Հայկազ, իր խօսելիք դամբանականին համար ընդհանուր առմամբ՝ մէկ գին որոշած է. 25 տոլար։ Եթէ մէկը 24 տոլար տայ՝ չ'ընդունիր. «25 տոլարէն մէկ սէնթ պակաս չըլլար» կ'ըսէ վճռական կերպով։

Պր. Սիրունեան, իր նիւթական նեղ դրութիւնը պատրուակելով՝ կը խնդրէր որ Վահագն Հայկազը 20 տոլարով հաւանէր ու հաշիւը փակէր։ — «Աղբար, կ'ըսէր մարդուն, «ես հարուստ չեմ, Աստուած վկայ է. շատ ծախքերու դուռ է բացուեր։ Եղբօրս գերեզմանին հողին համար 200 տոլար տուի. դագաղը իմ վրաս 300 տոլար նստաւ։ Ասիկա մեռելաթաղին ծախքն է, անիկա տէրտէրուն բաժինն է. անդին՝ հոգեճաշի ծախք կայ... Ալ համբե՞մ... բոլորը եթէ հաշիւ ընեմ հազար տոլարը կ'անցնի։ Ի՞նչ կ'ըլլայ. աս ալ քու շնորհը թող ըլլայ. 20 տոլարը կուտամ, մարդու բան մի ըսեր. որպէսզի գինդ չկոտրի։ Տասը վայրկեան պիտի խօսիս. վայրկեանը 2 տոլար. քի՞չ է...

Պարոն Վահագն, ձեռքը ականջին տարաւ, ապա իր մետաքսէ փողկապը ուժեղ մը պրկեց և անոր վարի ծայրերը ճերմակ շապիկին մէկ բացուածքէն ներս անցուց, վախնալով որ չըլլայ թէ դիմացինը զայն բռնէ ու քաշէ սանձի պէս և յետոյ՝ ժպտելով ըսաւ.

— Բարեկամս, եթէ դուն գողութիւն մը ընես ու բռնուիս և փաստաբանի մը դիմես, որ դատարանին մէջ սուտ խօսի և քեզ արդարացնէ, այդ սուտին համար փաստաբանը առնուազն՝ 200 տոլար պիտի պահանջէ քեզմէ ու դուն պիտի տաս, անանկ չէ՞... Հիմա ես քու եղբօրդ համար սուտ պիտի խօսիմ։ Ամէն մարդ գիտէ որ եղբայրդ սարխոշին, խումարճիին մէկն էր, քանի անգամ բռնեցին, բանտարկեցին զինքը։ Ես իմ դամբանականիս մէջ պիտի ըսեմ որ ան հայրենասէր, պարկեշտ, ազնիւ և եկեղեցասէր մէկն էր, որ պատիւ կը բերէր մեր հայութեան։ Այս պզտիկ սուտին համար 25 տոլար եթէ տաս, շա՞տ է։

Պարոն Սիրունեան այլևս առարկութիւն չըրաւ։

— Աղէ՛կ աղբա՛ր, աղէկ. կուտամ, 25 տոլար կուտամ, ըսաւ ու սակարկութիւնը վերջացաւ։

Վահագն Հայկազ ասով փաստեց որ ինք հրեայ չէր, սկզբունքի տէր մարդ էր ու սակարկութիւն չէր ընդուներ։

Գալիֆորնիա — Բենկեր ՕԶՈՒՆԻ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻ ԱՅԾԵՄՆԻԿ ՊՈՅԱՃԵԱՆԻ ՀԵՏ

Գրեց ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ

Ամիսներ առաջ, Գահիրէի Մշակութասէր Միութիւններէն մէկը, երկու ազգային մեծ դէմքերու նուիրուած երեկոյթ մը կազմակերպած էր։

Արուեստագէտ բարեկամի մը հետ տեղ գրաւած էի սրահին մէջտեղները։ Որոշուած ժամէն կէս ժամ ուշ՝ բացուեցաւ վարագոյրը։

ԱՅԾԵՄՆԻԿ ՊՈՅԱՃԵԱՆ

Բեմին ճիշդ մէջտեղը՝ քով քովի զետեղուած էին երկու կիսանդրիներ։ Տպաւորիչ էր տեսարանը։ Այդ կիսանդրիները կրցած էին, արձանագործին գիպուկ հարուածներուն շնորհիւ, մահացած երկու դէմքերուն վերակենդանութիւն տալ և անոնց ներկայութիւնը պարտադրել սրահին։

Ցանկարծ, պահին խորհրդաւորութիւնը ընդմիջող ձայներ լսուեցան.

— Պռաւօ՜......(ծանօթ արուեստագէտի մը անունը), պռաւօ՜......

Ետև դարձանք, երկու ազնուափայլ տիկիններ՝ բոլորին լսելի ձայնով կը կրկնէին.

— Պռաւօ՜......

Արուեստագէտ բարեկամս ու ես իրարու նայեցանք։ Անոնց տուած անունին տէրը կը ճանչնայինք։ Ան լաւ նկարիչ էր. բայց և արձանագո՞րծ...

Հանդէսի վերջաւորութեան ի յայտ եկաւ, որ այդ նկարիչն է եղեր կիսանդրիները պատուանդանի վրայ զետեղողը, անոնց ներքեւը կարմիր շղարշով ծածկողը և ծաղիկներով շրջապատողը... իսկ կիսանդրիները պատրաստողն էր՝ արձանագործուհի ԱՅԾԵՄՆԻԿ ՊՈՅԱՃԵԱՆ։

Այդ օր, որոշեցի տեսակցութիւն մը ունենալ արուեստագիտուհիին հետ, հարցումներ ուղղել անոր և աւելի մօտէն ծանօթանալ անոր արուեստին։

Տիկ. Ա. Պոյաճեան, որ եգիպտահայ հասարակութեան աւելի ծանօթ է որպէս հայ բեմին արժանաւոր սպասարկու, շուքին մէջ մնացած է որպէս քանդակագործուհի։ Հայ Գեղ. Միութեան Թատերական խումբին սակաւաթիւ ամենակարեւոր տարրերէն մէկն եղած է և է՛ տակաւին։ Վստահ եմ որ ձեռնհաս գրիչ մը, այլեւս... պիտի գրէ դերասանուհի Տիկ. Պոյաճեանի մասին հանգամանօրէն։

* *

Տիկ. Ա. Պոյաճեան, դուստրը յայտնի հին յեղափոխական, բանասէր և հրատարակիչ Վահան Գ. Զարդարեանի, ծնած է Պոլիս՝ 1909ին։ Ծնողաց հետ գաղթած է Գահիրէ 1923ին։

Թիթօ Մանչինի, որ այդ շըրջանին գծագրութեան դասեր կու տար Մանիսալեան վարժարանին մէջ, ուր և կը յաճախէր Այծեմնի՛կ, նկատելով վերջինիս ունեցած սէրն ու հակումը դէպի նկարչական արուեստը, մանաւանդ դէպի արձանագործութիւնը, կը թելադրէ որ ան հետեւի քաղաքիս Լէոնարտօ տա Վինչի արուեստից վարժարանի դասընթացքներուն։ 1927ին, Մանիսալեան վարժարանը աւարտելէ ետք, մուտք կը գործէ իրեն համար ցանկալի աշխարհէն ներս, և չորս տարիներ կը հետեւի արձանագործութեան ճիւղին, զոր կ'աւարտէ փայլուն յաջողութեամբ։ Իր փափաքը կ'ըլլայ Եւրոպա մեկնիլ, հոն շարունակելու համար արուեստագիտական իր ուսումը և մանաւանդ ի՛ր աչքերով տեսնելու և ուսումնասիրելու արձանագործ վարպետներու գլուխգործոցները։

Վահան Մալէզեան, Ֆրանսայէն, մեծ աշխատանք կը տանի որ Օր. Զարդարեան Նուպարեան սան ընտրուի։ Ամէն ինչ լաւ կ'ընթանար և ճամբորդութեան պատրաստութիւններ կը տեսնուէին. սակայն վրայ կը հասնի Պօղոս Նուպարի մահը և այնքան բաղձացուած այդ առաքելային ճամբորդութիւնը չ'իրականանար։

Զուրկ այլ միջոցներէ և ուժեղ խրախուսիչներէ, արուեստագիտուհիին կը մնար ինքն իսկ գծել արուեստի իր ուղին։

Ան մեծ ճիգ կը թափէ որ կարենայ Գեղարուեստից եգիպտական բարձրագոյն վարժարանը մտնել. սակայն դժբախտաբար, այդ շրջանին, իգական սեռին առջեւ փակ էին բարձր ուսմանց վարժարաններու դռները։

Կ'ամուսնանայ, եգիպտական սինեմայի ճարտարարուեստի աշխարհին ու եգիպտահայ թատերական շրջանակին մէջ ծանօթ անուն դարձած՝ արուեստի գործիչ Վահէ Պոյաճեանի հետ։

Երբ իգական սեռին կ'արտօնուի յաճախել Գեղարուեստից վարժարանը, Տիկ. Պոյաճեան անոր առաջին աշակերտուհիներէն կ'ըլլայ։ Հոն կը ծանօթանայ արձանագործուհի Տիկ. Լացմանի, որ քրոջ մը նման կը հսկէ իր աշխատանքներուն և քաջալերական թելադրութիւններով կ'օգնէ իր ուսումներուն մէջ։

Որպէս ուսուցիչ՝ կ'ունենայ նաև ծանօթ արձանագործ Համտին։

Չորս տարիէն կ'աւարտէ Գեղարուեստից բարձրագոյն վարժարանը և կը վկայուի անկէ։

* *

Արուեստագէտ բարեկամիս և տիկիններու հետ, Վահէ և Այծեմնիկ Պոյաճեաններու բնակարանն ենք։

Ասդին արձան մը, անդին դիմաքանդակներ և կիսանդրիներ։ Անոնք բոլորը այնքան պարզ ու հարազատ են, որ անմիջապէս, դեռ չնստած, կը գուշենք.

— Ասիկա Պր. Վահէն է, ատիկա՝ Արտան (դուստրը), միւսն ալ՝ Արան (որդին)։

Ուշագրաւ էր «Խափշիկուհի»ին դիմաքանդակը։ Արուեստագիտուհին կրցած էր օգտուիլ դէմքի և գանգուր մազերու հակապատկերէն (contraste)։ Գիւղացի կիներու երկու փոքրիկ արձանները՝ վերացնող իրապաշտութեան մը տպաւորութիւնը կը ձգեն դիտողին վրայ՝ շնորհիւ իրենց նուրբ ու սլացիկ հասակին և հարազատ արտայայտութեանց։

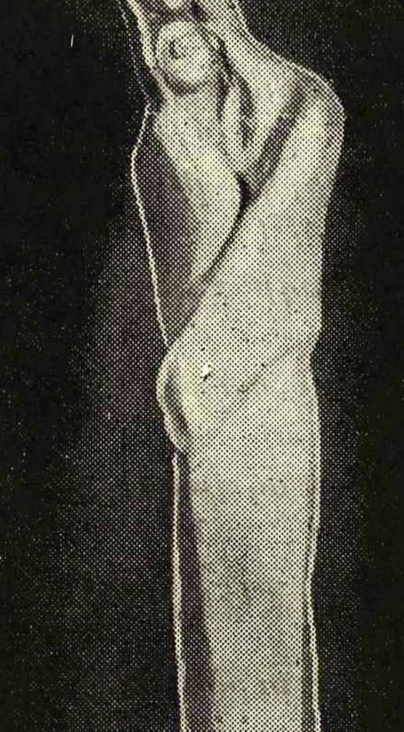
Նկատելի էր, որ արուեստագիտուհիին կը պակսէր ստեղծագործութեան ընկալեալ սահմանէն դուրս ելլելու յանդգնութիւնը, որ արդիւնքն է խոր խռովք և երկար ժամանակ պահանջող փնտռտուքներու։ Կարելի է ըսել, որ իր ձգտումն էր դասականութիւնը։

— Տիկ. Պոյաճեան, ի՞նչ նախանիւթ կը գործածէք։

= Կա՛ւ, գա՛ճ և մարմա՛ր։

— Ի՞նչ ձեւեր կը նախընտրէք։

= Առաջին մէկ օրէն սիրած եմ դիմաքանդակը և այդ ուղղութեամբ տարած եմ իմ աշխատանքները։ Բայց հիմա սկսած եմ աւելի ոճաւորուած (stylisé) ձեւերու վրայ աշխատիլ։

— Եգիպտոսի մէջ արձանագործութիւնը ի՞նչ մակարդակի վրայ կը գտնուի։

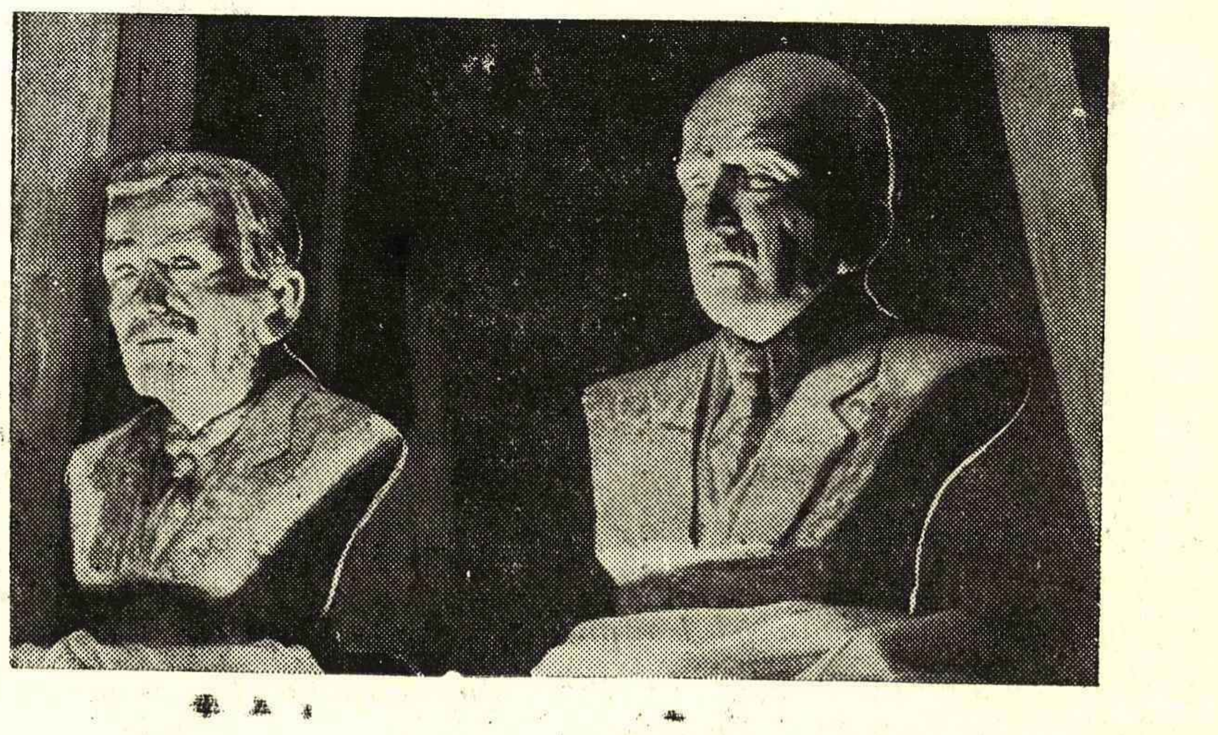
= Եգիպտոսի մէջ արձանագործութիւնը շատ յառաջացած է։ Ինչպէս գիտենք՝ հին եգիպտացիները վարպետ արձանագործներ էին. և բազմաթիւ նոր արուեստագէտներ կը ջգտին հասնիլ անոնց ճարտարութեան, բարձր արուեստին ատոր միացնելով արդի միջոցներու նպաստը։ Արդի արձանագործութեան, աւելի ճիշդ ըսելու համար՝ Եգիպտոսի արձանագործութեան վերածնունդի նախահայրը եղած է Մուխթարը, որուն կը յաջորդէ Մոհամէտ Սայիտը։ Կրնանք յիշել նաեւ հայ անուններ՝ Տարիա Կամսարական և Օննիկ Աւետիսեան։

— Անհատական ցուցահանդէս տուա՞ծ էք։

= Անհատական ցուցահանդէս տուած չեմ։ Մասնակցած եմ Լ. Տ. Վինչիի և Գեղարուեստից վարժարանի ցուցահանդէսներուն։ Սակայն, հոս պէտք կը զգամ արտայայտուիլ տարիներէ ի վեր սրտիս վրայ ծանրացող ցաւի մը մասին։ Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Ընկերակցութիւնը, քանի մը անգամ, նկարչական ցուցահանդէս կազմակերպեց։ Շատ փափաքեցայ իմ մասնակցութիւնն ալ բերել. դժբախտաբար մերժեցին, առարկելով որ արձանագործներ չե՜ն ընդունիր։ Օննիկ Աւետիսեան նկարներով կը մասնակցէր։ Կարգ մը անձերու դիմեցի, առաջարկելով՝ որ եթէ դատական կազմը ցուցադրուելու անյամար գտնէ գործերս, պատրաստ եմ համակերպելու՝ առանց որեւէ առարկութեան։ Խոստացան. խոստացողներէն էր՝ կարեւոր պաշտօն ունեցող անձ մըն ալ... բայց դժբախտաբար, ցաւով կ'ըսեմ, խաբեցին զիս։ Չեմ գիտեր, թէ ի՞նչ պիտի կորսնցնէին քանի մը դիմաքանդակներ եւս ցուցադրելով, երբ անդին նկարչական արուեստին չպատկանող նկարներ, խեղճ ու կրակ պաստառներ և բոլորովին անծանօթ անուններ կը ցուցադրուէին... (*)

— Ազգային դէմքերու քանդակներ չինա՞ծ էք։

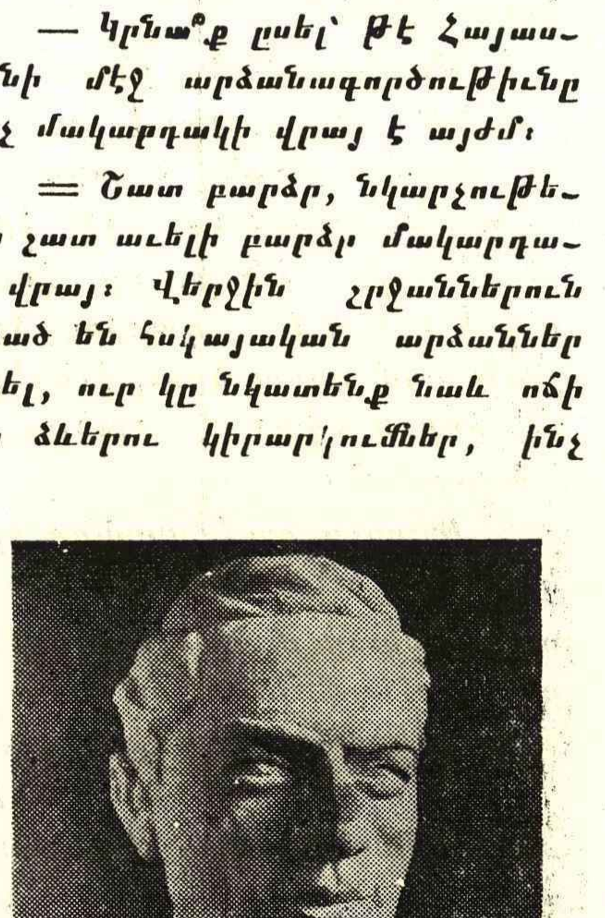
= Այո՛, Դուրեան Պատրիարքի, Վահան Թէքէեանի, հօրս՝

Վահան Զարդարեանի, Միհրան Տամատեանի և Զօր. Անդրանիկի կիսանդրիները։ Վերջինը Ֆրանսա կը գտնուէր. հիմա՝ Զօր. Անդրանիկի պատկանող առարկաներուն հետ՝ Մայր Հայրենիք ղրկուած է։

— Կրնա՞ք ըսել՝ թէ Հայաստանի մէջ արձանագործութիւնը ի՞նչ մակարդակի վրայ է այժմ։

= Շատ բարձր, նկարչութենէն շատ աւելի բարձր մակարդակի վրայ։ Վերջին շրջաններուն սկսած են նոր տեսակ արձաններ շինել, ուր կը նկատուին նաեւ ոճի նոր ձեւերու կիրարկումներ, ինչ

(*) Ծանօթ «Ջահակիր»ի.— Այսօրինակ երեւոյթներու պիտի անդրադառնանք՝ մեր գաղութի կեանքին վերակազմակերպման գործնական քայլերու մասին խօսելու ժամանակ։

որ գովելի է և յառաջդիմութեան նշան։

— Ձեր վերջին գո՞րծը։

= Ջաւկիս՝ Արայի դիմաքանդակն է։ Ան Հոլանտա մեկնեցաւ՝ Լէյտընի համալսարանին մէջ եգիպտաբանական ճիւղին հետեւելու համար. սակայն որպէսզի անոր հովը անպակաս ըլլայ այս յարկէն՝ պատրաստեցի անոր դիմաքանդակը։

— Մեծ ուրախութեամբ լսեցինք ձեր աշակերտներուն (Նուպարեան Ազգ. Վարժարան) պատուաբեր յաջողութիւնները։ Անցեալ տարի տեղական կազմակերպութիւններէն զանազան մրցանակներ շահեցան։ Այս տարի՝ կարծեմ մօտ 40 հոգի, քաջալերական վկայականներ և նուէրներ ստացան Գերմանիոյ մէջ կազմակերպուած աշակերտական նկարչական ցուցահանդէսի ընթացքին։ Իսկ ամենէն խանդավառիչը, Հայաստանի՝ արտասահմանի աշակերտներուն համար նկարչական ցուցադրութեան՝ ձեր աշակերտներուն ձեռք բերած փայլուն յաջողութիւնն է։ Եւ ինչպէս իմացանք, անոնցմէ մէկը՝ Կարօ Ժամկոչեան, այդ առթիւ Հայրենիք հրաւիրուած է։ Կ'ուզեմ, հրապարակաւ, անգամ մը եւս շնորհաւորել ձեզ՝ այս պատուաբեր արդիւնքներուն համար։

= Շատ շնորհակալ եմ։

— Ձեր ազատ պահերէն՝ շաբաթը քանի մը ժամ միայն կը տրամադրէք դասաւանդութեան։ Կարծեմ աւելի վարժարանին օգտակար ըլլալու մտահոգութեամբ։ Սակայն ի՞նչ է ձեր կարծիքը այն արուեստագէտներուն մասին, որոնք օրական քանի մը ժամեր դասաւանդութեան կը տրամադրեն։ Անոնք կրնա՞ն նոր նուաճումներ արձանագրել արուեստի աշխարհին մէջ։

= Անոնք՝ դժուար թէ կարենան յառաջդիմել, կը մնան հոն ուր որ են, տեղքայլ կ'ընեն։ Արուեստագէտը իր ազատ ժամերուն ամբողջական ազատութիւնը պէտք է վայելէ, յանկարծական ներշնչումներէն օգտուելու և յղացումները կարենալ իրագործելու, ապա զարգացնելու համար։

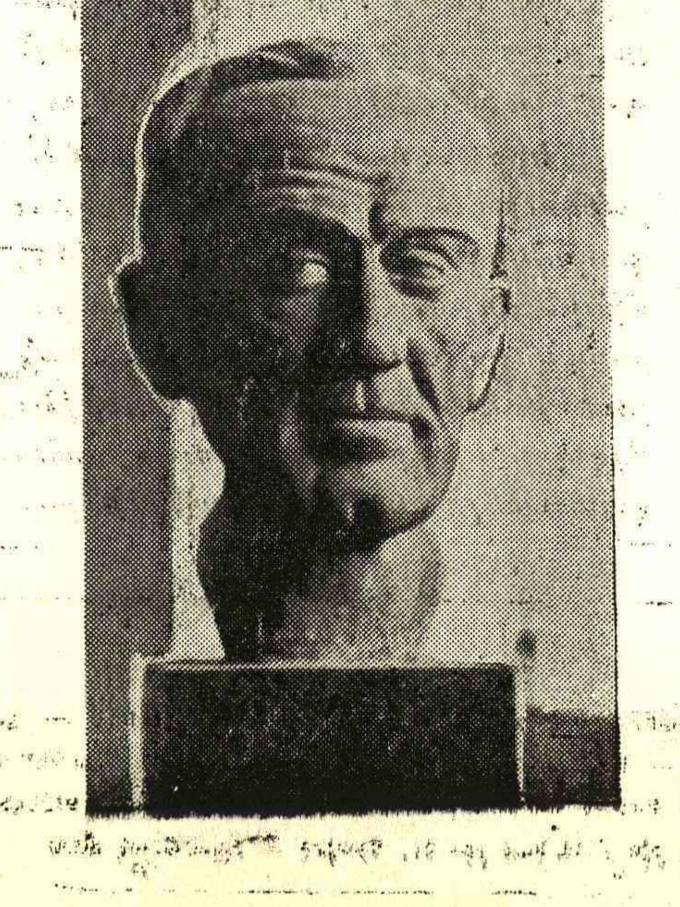
Կարելի չէ դիւրութեամբ բաժնուիլ ծնեալ արուեստագէտներու այս յարկէն։ Խօսակցութիւնը, որ համեմուած էր Պր. Վահէի զուարթախօսութեամբ եւս, կը շարունակուէր մինչեւ ուշ գիշեր։ Տիկ. Պոյաճեան կը խօսէր իր ապագայ ծրագիրներուն մասին. ան որոշած է այլեւս քաշուիլ թատերական գործունէութենէ և ամբողջութեամբ նուիրուիլ քանդակագործութեան։

Վերադարձի ճամբուն վրայ, արուեստագէտ բարեկամիս կ'ըսեմ.

— Թատերասէրները պիտի տխրին՝ զրկուելով Այծեմնիկէն, բայց տեւող արուեստի բարեկամները պիտի ուրախանան։ Ու Այծեմնիկ Պոյաճեան կը գտնուի այժմ տարիքի մը մէջ, ուր զաւակներ խնամելու և այլ առօրեայ տաղտուկներ չկան, և հոգեբանական ու մտաւորական տեսակէտէն ալ, իր անհատականութեան արշալուսը հունաւորուած է այլեւս...

— Ուրեմն, Այծեմնիկ Պոյաճեանի մէջ ներկայիս կը գտնուին բարձրագոյն ստեղծագործութեան կարելիութիւնները։

— Այո՛, սպասենք...

ՋԱՀԱԿԻՐ

13 ՕԳՈՍՏՈՍ 1964

"ՋԱՀԱԿԻՐ"Ի ՄՐՑԱՆԱԿԸ

Պատասխանեցէք ստորեւ տրուած հարցարանին եւ զայն կտրելով ղրկեցէք «Ջահակիր»ի վարչութեան, փոստարկղ 2111 Գահիրէ, ամենաուշը Շաբաթ, 29 ՕԳՈՍՏՈՍ 1964:

Ճիշդ պատասխանողներուն միջեւ պիտի քաշուի վիճակ ու շահողը պիտի ստանայ ՄԷԿ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՈՍԿԻ նուէր:

«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՄՐՑԱՆԱԿ — ԹԻՒ 1

Անունը՝ պատկերին տիրոջ ______________________

Ազգութիւնը ______________________

Ծննդավայրը ______________________

Ծննդեան թուականը ______________________

Իր տիտղոսը ______________________

Անուն Մականուն ______________________

Հասցէ ______________________

ՕՐ. ԱԼԻՍ ՔԵՇԻՇԵԱՆ

ՊՐ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԵԱԼՔ

9-˚-1964 Գահիրէ

Մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները նորապսակ ամոլին եւ իրենց ծնողաց:

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ընկ. Սեդրակ Շահէն (Լոս Անճելըս) մէկ տարուայ բաժանորդագրութիւն կը նուիրէ Տիկին Արմենուհի Պապիկեանի (Լոս Անճելըս)։

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Ժըննի Թոգաթլեանի ընդ Պր. Ալպէր Ղարիպեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ՝

Տէր և Տիկին Սարգիս Պալաեան

Տէր և Տիկին Նուպար Պալաեան

Տէր և Տիկին Զաւէն Պալաեան

50ական ե. գ.

Օր. Ալիս Քեհեաեանի ընդ Պր. Կարապետ Առաքելեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ՝

Տէր և Տիկին Ս. Պալաեան 100 ե.գ.

Տէր և Տիկին Զ. Պալաեան 50 ե.գ.

Նիւթերու առատութեան պատճառով, մեր թերթոնին՝ «Սատանային Աղջիկը» վիպակին շարունակութիւնը կը մնայ յաջորդ թիւին։

<u>Հ·Մ·Ը·Մ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ</u>

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ, ԽՈՒՌՆԵՐԱՄ ՓՈՒԹԱՑԷՔ

ՆԵՐԿԱՅ ԳՏՆՈՒԻԼ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ

ՔԵՐՄԷՍ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Կիրակի, 16 Օգոստոս 1964, երեկոյեան ժամը 7էն սկսեալ

Գեղեցիօրէն զարդարուած մարզադաշտիս վրայ

ՔԵՐՄԷՍԵԱՆ ՀԱՃԵԼԻ ԽԱՂԵՐ

Պարգեւաւոր պարի մրցումներ

Առաջնորդութեամբ

«TONI ET SES COMPAGNONS» խանդավառ նուագախումբին

ԾԱՆՕԹ.— Սեղաններու ապահովման համար դիմել Պր. Պերճ Տոսթումեանի, հեռ. 33546 և ամէն երեկոյ մարզավայրս հեռ. Թիւ 74307

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ ՕԴԱՅԻՆ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1·10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ-ԲԱՐՈՅԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՄԱՐԴԸ՝ ԻՆՔՆ ԻՐԵՆ ՂԵԿԱՎԱՐ

Գրեց ՏԻԳ. ԱԴԱՄԵԱՆ

(Շար. նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Այն անձը որ իր ըսածին վրայ լաւ համոզուած է և որ կը փափաքի իր դիմացինը համոզել և կամ իր տեսակէտին բերել՝ պէտք է կտրուկ, խոնարհ և վճռական բացատրութեամբ մը գոհանայ, ինչպէս մեծ և մագնիսական մարդիկ կ'ընեն, և թէ երբեք պէտք չէ ջղայնանայ եթէ դիմացինին համոզումը կամ հաւանութիւնը չշահի։ Այդպիսի երդումները կամ նուիրական շատաքանութիւնները մէկու մը տկար նկարագրի տէր ըլլալը կը փաստեն, և իր դիմացինը բնազդաբար կը հակի չհաւատալու անոր ըսածին, մինչեւ իսկ երեւութապէս, առ ի սովորութիւն կամ քաղաքավարութիւն, հաւանութեան նշան ցոյց տայ։

Գինեմոլ մէկը ո՛չ ինքն իր վրայ կրնայ տիրել և ո՛չ ալ ուրիշին։ Կան մարդիկ սակայն, որոնք այն գաղափարը կը սնուցանեն թէ ըմպելին իրենց կայտառութիւն և կենսունակութիւն կու տայ։ Ճշմարտութիւնը ճիշդ հակառակն է այս մխիթարութեան ծառայող երեւակայութեան, որովհետեւ ըմպելին կ'այրէ, կը մեռցնէ դատող և տրամաբանող միտքը։ Գործուած ոճիրներուն մէջ գրեթէ իննիսուն առ հարիւրը գինովութեան հետեւանք են։ Մանաւանդ ամուսնական կեանքին մէջ ըմպելիի գործածութիւնը իրական երջանկութիւն կամ յիշատակելի հաճոյք չի կրնար ձեռք բերել։

Ծխախոտի գործածութիւնը մեծ մասամբ ընդհանրացած է մարդոց մէջ, սակայն շատ կիներ ալ կան՝ որոնք կը գործածեն զայն։

Ամենէն ատելի և վնասակար բանը՝ կիներու մօտ՝ ծխելու սովորութիւնն է։ Այդ ունակութիւնը մարդոց համար արտօնելի չէ։ Ծխողներուն կատարեալ մեծամասնութիւնը դժգոհ է, անոնց հիւանդութեան և ապերջանկութեան յիսուն առ հարիւրը վերագրելի է ծխախոտի վնասակարութեան։

Մագնիսականութեան պահանջքը՝ գերի չըլլալ է ոչ մէկ գէշ ունակութեան, և այդ պահանջքին գոհացում չի կրնար տալ այն անձը, որ կեանքի որեւիցէ դարձուածքներուն կամ յարաբերութիւններուն մէջ գերին եղած է ծխելու ունակութեան։

Թերեւս բամբասանքը պարզ կամ ոչինչ ունակութիւն մը նկատուի, սակայն մագնիսական կեանքին մէջ այդ ունակութիւնը մեծ հակազդեցութիւն ունի։

Բամբասանք սիրող անձ մը երբեք մագնիսական չէ, ինքնավստահութիւնը կը պակսի անոր մէջ, իր շուրջիններուն ուշադրութիւնը իր վրայ գրաւելու համար և կամ անոնց համակրութիւնը շահելու փափաքով՝ ան կը սկսի դրացիներէն կամ ծանօթներէն մէկը բամբասել՝ անգիտակցաբար և շատ անգամ առանց տրամաբանութեան, բամբասանքավարժ կիներ երբեք իրենց մօտ եղող անձերուն սրտանց բարեկամութիւնը կամ համակրանքն ու յարգանքը չեն կրնար վայելել։

Այն անհատը, կին կամ այր մարդ, որ քիչ կը խօսի, ու չափէն աւելի ուշադրութեամբ կը վիճի ուրիշներու անձին կամ գործին շուրջ, ան իր արժէքաւոր մէկը ըլլալը կը ներշնչէ իր շուրջիններուն, քան թէ այն անհատը՝ որ վարժ է վիճելու որեւիցէ խնդրի մը շուրջ, առանց նախապէս ուրիշներուն խորհուրդը շօշափելու։ Բացարձակ լռութիւնն ալ ապուշութիւն կը համարուի, սակայն չափաւոր կամ նախորոշ խօսքեր կամ գաղափարներ արտայայտող անձ մը՝ մտային ոյժ կը ներկայացնէ, որով իր շուրջիններուն ուշադրութիւնը իր վրայ կը հրաւիրէ և զանոնք կը սիրաշահի։

Այս ունակութիւններուն ուշադրութիւն ընել առօրեայ կեանքին մէջ՝ իսկապէս անհրաժեշտութիւն մըն է, բայց անոնց զբաղումով մարդը բոլորովին ինքնիր տէրը եղած չ'ըլլար· բացատրութիւնները բաւական չեն. որովհետեւ գիտնալ բան մը և չկարենալ զայն օգտագործել աւելի վնասակար է, քան թէ չգիտնալ զայն և ո՛չ ալ օգտագործելու ջանալը։

Պէտք է ուրեմն անցնիլ հոգեբանական ուսումնասիրութեան մը, պէտք է փնտռել նախ բանալին, որով կարելի պիտի ըլլայ բանալ միտքին դուռը, և պէտք է գտնել դրական կամ դարմանող ձեւ մը՝ որով վերցուի զօրաւոր կամքի մը ճամբան խափանող բիծը։

Ինչպէս յայտնի է, մեր գոյութիւնը հաճելի է այս աշխարհին վրայ (թէպէտ մենք անցորդներ ենք), պարզապէս անոր համար որ մենք տէրն ենք հինգ զգայարաններու։ Այս զգայարանքները հիւ-հնազանդ և հաւատարիմ զինուորներն են կեդրոնական իշխանին, զոր մենք կը կոչենք ուղեղ։ Աչքը կը տեսնէ գեղեցիկն ու տգեղը, վտանգն ու ապահովութիւնը, և զանոնք կը տեղեկացնէ վերին իշխանաւորին ակնթարթէ մը աւելի արագ փոխանցումով մը։ Նմանապէս միւս զգայարանքները, լսելը, համտեսելը, հոտոտելը և շօշափելը կը կատարեն միեւնոյն դերը։

Երբ այս զգայարանքներէն մէկը կամ միւսը ցաւի կամ հիւանդ դառնայ, երանութիւնը մեր մէջ կը նուազի· ասիկա ցաւի և տխրութեան ներքին պատճառն է։ Ուղեղին պարտականութիւնն է հսկել այդ զգայարանքներուն վրայ և մաքուր պահել զանոնք։ Իսկոյն բժիշկի դիմել երբ որեւիցէ տկարութիւն զգալի ըլլայ։ Կայ նաև երջանկութիւն կամ ցաւ պատճառող արտաքին ազդեցութիւնը, զոր օրինակ, դիտենք հարսնիքի երջանկութեան օր մը, հոն ամենուրեք կը տիրէ զուարթութիւն· աստղերը փայլուն են, երկինքը պայծառ, օրը խաղաղ ու հանդարտ, օդը կը թրթռայ, զեփիւռը կը պարէ, բնութիւնը նուագ մըն է, սեղանները ճոխ են, հարսն ու փեսան ուրախ օրեր կ'երազեն։ Աւա՜ղ, յանկարծ սիրելիի մը մահուան լուրը հեռագիրով մը կը հասնի իրենց՝ այդ պահուն, ոչ ոք ախորժակ ունի ուտելու, և փեսան կ'ատէ ի՛ր իսկ ծնած օրը՝ երբ իր սիրելի հօրը մահուան լուրը նոյն պահուն ականջին կը հասնի։

Երջանկութիւն կամ ապերջանկութիւն պատճառող շատ գաղտնիքներ կան։ Մանկութենէ մինչեւ ծերութիւն հինգ զգայարանքները ցաւի և տխրութեան լուրեր կը հաղորդեն ուղեղին։ Այդպիսի լուրերը իննսուն անգամ աւելի են երջանկութիւն ընծայող լուրերէն։ Ասիկա իրականութիւն մըն է, որուն ենթակայ է ամբողջ մարդկութիւնը, այնպէս ինչպէս ենթակայ է ան՝ նախապատմութենէն առաջ։

Ուղեղին մէկ անծանօթ անկիւնին մէջ կայ թագուն վեցերորդ զգայարանք մը, որ կը գծէ և կը ղեկավարէ ուղեղին գործունէութիւնը· այս զգայարանքը բացատրել կամ նկարագրել բաւական դժուար է։

Մրջիւններն ու թռչունները և բոլոր կենդանիները ունին իրենց յատուկ ուղեղները, և անոնք կը զբաղին կանոնաւորապէս իրենց առօրեայ գործերով՝ առանց մտածումի և նախորոշումի· անոնց բոլորին ղեկավարը այդ թագուն զգայարանքն է։

Ճաճախ մէկը անկողին չմտած կամ քնանալու պահուն՝ կ'որոշէ որ այնինչ ժամուն արթննայ. ճի՛շդ այդ ժամուն՝ թագուն զգայարանքը քնացած այդ անձին ուղեղին կը հրամայէ արթննալ։

Ուրեմն, ահա՛ նաև այն բաները, զորս անձ մը պարտի գործադրել, և որ օգտակար է և երջանկութիւն ու առողջութիւն կը պատճառէ։

Զոր օրինակ.—

կանոնաւոր պառկիլ,

կանոնաւոր ուտել,

կանոնաւոր լոգնալ,

կանոնաւոր գործի սկսիլ,

չծխել,

ըմպելիք չգործածել և այլ նման արարքներ, որոնք պէտք է սանձուին նախորոշումներու գործադրութեամբ։

Քանի որ ապրիլը մէ՛կ անգամ է, կ'արժէ լաւ և մաքուր ապրիլ։

(Հատուած՝ «Երջանկութեան ճամբան եւ Մարդը Տիեզերքի մէջ» հոգեբանական ընդարձակ ուսումնասիրութենէ մը։)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ԳԱԼԱՃԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԿՈԲ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՅՍԻՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. [illegible] եւ Նկարիչ ԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՄՈՆ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՌՈՒԲԷՆ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին — ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ԱՆԻՏԱ — Մարզական բաժին.— [illegible] — [illegible] բաժին.— ՆՈՒԲԱՐ ՓԻՓԻԿԵԱՆ — Նամականի բաժին.— [illegible] Ծանուցումներ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. [illegible] — Նկարներ.— [illegible] — Բաժանորդագրութիւններ.— ՆՈՒԲԱՐ ԳԱԼԱՃԵԱՆ, Հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն.— [illegible] ԳԱԼԱՃԵԱՆ, Հեռ. 915013 — [illegible]

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, [illegible] Գահիրէ, Հեռ. 915013 — Փոստարկղ թիւ 2111 [illegible] Գահիրէ — [illegible]

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

جاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 41 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՕԳՈՍՏՈՍ 1964 — ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԷ 2,5 եգ. դհկ. կամ 25 Լիբ. դհկ. — عدد رقم ٤١ – الخميس ٢٧ اغسطس ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԱՄՈՒԼԸ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ

Խօսքը հայ մամուլի և անոր հայ գործիչներուն (տնօրէն, խմբագիր, աշխատակից եւն.) մասին է։ Աւելի ճշգրտօրէն՝ սփիւռքահայ մամուլին մասին։

Անուրանալի է կարեւորութիւնը և օգտակարութիւնը գրաւոր խօսքին, որ աւելի հաստատ, աւելի վաւերական և աւելի տեւական է քան անգիր խօսքը, չունենալով մէկտեղ, յաճախ, կենդանի խօսքին աշխուժութիւնը, ազդուութիւնն ու արագ պտղաւորումը։

Մեր պարագային, հայրենիքէն հեռու ու պայքարի մէջ՝ ձուլման և ուծացման մողոքներուն դէմ, մամուլը (թերթ և գիրք), մեծ ազդակ է՝ պահպանելու և զարգացնելու համար մեր նուիրականութիւնները, մեր հարստութիւնները, մեր դիմագիծը։

Գաղութահայ դժուարին պայմաններուն մէջ՝ թերթ և գիրք հրատարակել, գրեթէ հերոսութիւն է։ Եւ պատմութիւնը միայն վարձահատոյց պիտի ըլլայ հանրանուէր անձնուրացներու կատարած զոհողութիւններուն, անոնց կրած զրկանքներուն և հալածանքներուն համար։

Ինչո՞ւ պատմութիւնը միայն, պիտի առարկեն թերեւս՝ հասարակութեան մէջ մեր իսկական բարեկամները։ Ժողովուրդն ալ, ու ներկային մէջ, կը գնահատէ իր ընտիր զաւակները, որոնք կոչում ունին և լծուած են սուրբ առաքելութեան մը։

Այո՛, կան մեզ ի՛սկապէս գնահատող հոգիներ. բայց ամօթալիօրէն քիչ է անոնց թիւը և չ՚ամոքեր մեր ցաւերը։ Ու ամոքումի պակասէն, իրարու ետեւէ կը շիջին գրողներն ու թերթերը, կամ, (ապրելու համար) կը դաւաճանեն իրենց կոչումին և անձնատուր կ՚ըլլան պատեհապաշտութեան։ Ճկուն, կորացող, լարախաղաց և բազմերեսանի մարդիկ աւելի՛ կը տեսնեն մամուլի աշխարհին մէջ…

Ճշմարտութեան պաշտպանութիւնը, արդարութեան ծառայութիւնը և իրաւունքի ջատագովութիւնը — որոնք մամուլին հիմնական պարտքերն են — մէկդի դրած, սփիւռքահայ գործիչները, բաւական մեծ մասով, դարձած են հովին հետ ներդաշնակուող պատուտակներ։

Կուսակցական կարգապահութեան ենթակայ թերթերը նուազ սայթաքում կ՚ունենան՝ բնականաբար։ Բայց երբ կուսակցութիւնն ինքը՝ այլեւս դարձած է անողնայար և պատեհապաշտ, բնական է խմբագիրները ատոր պիտի հետեւին։ Ականատես կ՚ըլլանք, դժբախտաբար, որ հայրենիքի և ժողովուրդի շահերուն նման նուիրականութիւններ, այսօր կը ստորադասուին՝ դիրքի, պաշտօնի, փառքի, համբաւի և մանաւանդ դրամի նման այժմէական ու անցաւոր տրուեալներու։

Ցաւալի իրողութիւն է, որ պատրաստուած մարդիկ չեն որ կը բերուին յաճախ մամուլի գործին վրայ, ճի՛շդ այնպէս ինչպէս կրթական և եկեղեցական աշխարհին մէջ։ Քանի մը բացառութիւնները եթէ չհաշուենք, այսօր մեր թերթերու խմբագրատանց մէջ նստած են այլ մարզի մէջ ձախողած մարդիկ։ Կոչումով չէ որ բերուած են անոնք հոդ։

Ու ա՛յս իսկ պատճառով, անոնք յարգանք չունին մարդուն մարդկային արժէքին և նուիրականութեանց յաւերժական զօրութենականութեան հանդէպ. ո՛չ ալ ատոնց գիտակցութիւնը և իրենց պատասխանատուութիւնը։ Այս պայմաններուն տակ, բնական է որ մարդիկ անփոյթ և անխիղճ կերպով վերաբերուին մեր գերագոյն սրբութեան հետ, որ կը կոչուի Հայ Լեզու…

Կը տառապինք սփիւռքահայ թերթերը աչքէ անցընելու ժամանակ, ինչպէս և կը տառապինք հայրենի թերթերը կարդալու ատեն՝ ուղղագրութեան և օտար բառերուն համար։ Բայց տարբեր են այս տառապանքները։

Հայ խմբագիրներն ու գրողները, սակաւաթիւ բացառութիւններով, անբարեխիղճ են հայ լեզուին ու քերականութեան հանդէպ։ Ու «Ես աանկ կը գրեմ» անպատկառ մտայնութեամբ՝ անպատիժ կերպով կը շարունակեն իրենց շահատակութիւնները՝ ի վնաս մեր ոսկեղնիկին, մեր մեծասքանչին…

Զե՛նք խօսիր այլեւս ազգային պատմութեան ու ընդհանրական պատմութեան և աշխարհագրութեան մէջ իրենց տգիտութեան մասին։

Նմոյշնե՞ր։ Հազարներով կարելի է ներկայացնել։ Զենք տարզանենք, որովհետեւ, այդ ապիրատութիւններուն հեղինակները, հայ լեզուի և հայոց պատմութեան համար իրենց դէմ մղուող պայքարը կը մեկնեն որպէս «գաղափարական» կամ «կազմակերպական» պայքար, ու գինաթափ կ՚ընեն մեզ…

Մանաւորաբար սփիւռքահայ կարգ մը օրաթերթեր — որոնք ծանօթ են իրենց ծոյլ ու թոյլ խմբագիրներով — անճոռնի սխալներով կը խաթարեն ընթերցող ժողովուրդին լեզուն և ճաշակը. ու ոչ ոք կրնայ որեւէ դիտողութիւն ընել, որովհետեւ… օգուտ չունի։

(Շար. տես Բ. էջ)

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եմէնի Նախագահ Զօր. Ապտալլա Սալլալ Գահիրէէն ճամբով մեկնեցաւ Ջեզայիր, ուր վիրաբուժական գործողութեան մը պիտի ենթարկուի։ Օգոստ. 24ին, ԱՄՀի առաջին փոխ-Նախագահ և զինեալ ուժերու փոխ-գերագոյն հրամանատար մարաջախտ Ապտէլ Հաքիմ Ամէր և Ազգ. Ժողովի Նախագահ Անուար Սատաթ մեկնեցան Եմէն և Սանաայի մէջ ընդունեցան պաշտօնական անձնաւորութիւններէ և ցեղապետներէ։ Օգոստ. 25ին մարաջախտ Ամէր այցելեց Եմէնի սահմանագիծերը։

* Փիցպուրկի մէջ՝ Օգոստ. 24էն 29 տեղի պիտի ունենար Ամերիկայի Արաբ Ուսանողներու կազմակերպութեան տարեկան համագումարը։ Այս առթիւ, Նախագահ Ապտէլ Նասէր պատգամ մը ուղղեց անոնց, որ խորապէս ամբարեն ծանօթութիւն և գիտութիւն՝ աւելի լաւ ծառայելու համար արաբ ազգին, Պաղեստինի դատին և նորազատ երկիրներուն։

* Օգոստ. 23ին, ԱՄՀի կառավարութիւնը Կիպրոսի կառավարութեան օգնելով՝ երեքուկէս թոնօ դեղօրայք ղրկեց։ Ասիկա Կարմիր Մահիկի նուէրն է Կիպրոսի ժողովուրդին։

* Արաբական Տնտեսական Միասնութեան ընկերային գործոց յանձնախումբը Օգոստ. 23ին վաւերացուց այն որոշումը, որուն համաձայն ԱՄՀի, Յորդանանի, Իրաքի, Սուրիոյ և Քուէյթի քաղաքացիները պարզ ինքնութեան թուղթով պիտի անցնին այս երկիրներէն մէկէն միւսը։ Աշխատելու արտօնութեան հարցը մնաց Հոկտ. 10ի նիստին։

* Այս օրերուն Փեքինի մէջ գումարուած Գիտական Համաժողովին՝ ԱՄՀ ներկայացուցած է չորս գիտահետազօտութիւններ և գնահատուած է մեծապէս։ Անոնցմէ մէկն է Տոքթոր Ֆայէք Շնուտայի այն գիւտը, որուն շնորհիւ, խողովակի մը միջոցաւ կարելի կ՚ըլլայ պողպատի արդիւնաբերութեան մէջ յատկանշական առաւելութիւն մը ստանալ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Նախագահ Մակարիոս ԱՄՀի Աղեքսանդրիա քաղաքը կը հասնի վաղը, Ուրբաթ, 28 Օգոստոս, հանդիպում ունենալու և խորհրդակցելու համար Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի հետ, Միջերկրականեան աւազանի տագնապին շուրջ։ Ամէն պատրաստութիւն տեսնուած է պատշաճ ընդունելութիւն ընելու Նախագահ Մակարիոսին և իր արտաքին գործոց նախարար Սփիրո Կիպրիանուին։ Այս այցելութիւնը պիտի տեւէ կարճ՝ օրուան կացութեան պատճառով։

Նիկոսիոյ իշխանութիւնները երեւան հանեցին դաւադրութիւն մը՝ Նախագահ Մակարիոսի եւ իր կառավարութեան դէմ։ Դեռ անունները անծանօթ դաւադիրները որոշած էին հանրապետական պալատը գրաւել, Մակարիոսը սպաննել, տիրանալ հաղորդակցութեանց և յայտարարել Յունաստանի հետ միացում՝ ըստ Աչիսընեան ծրագրի։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ Գ. ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հինգշաբթի, 20 Օգոստոս 1964ին, Աղեքսանդրիոյ Սան ըՍթեֆանօ շքեղ պանդոկի մեծ սրահին մէջ կատարուեցաւ բացումը Հեռատեսիլի Միջազգային Երրորդ Փառատօնին, փոխ-վարչապետ և Մշակոյթի Նախարար Տոքթ. Ապտէլ Քատէր Հաթէմի կողմէ։ Ներկայ էին 30 պետութիւններու 36 կայաններու բազմանդամ պատուիրակութիւնները, արաբ և օտար բազմաթիւ արուեստագէտներ և հրաւիրեալ մեծ անձնաւորութիւններ։ Գիշերը, Հեռատեսիլի ամառնային մեծ թատրոնին մէջ (Մազարիթա), սկսան փառատօնի ներկայացումները՝ Գնահատիչ Յանձնախումբի և հոծ թիւով հանդիսատեսներու առջեւ։ Փառատօնը պիտի տեւէ տասը օր։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԳԵՐԱՍՏԻՃԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Արաբ Պետութեանց վեհապետներու և ղեկավարներու Գերաստիճան Ժողովը տեղի պիտի ունենայ Աղեքսանդրիոյ մէջ, Սեպտ. 5էն սկսեալ։ Արդէն սկսած են ԱՄՀ հասնիլ արաբ երկիրներու պատուիրակութիւնները իրենց բարձրաստիճան Նախագահներով։

Ժողովի օրակարգին վրայ կան՝

1) Յորդանանի օգտագործումի հարցը,

2) Արաբական Հասարակաց շուկան,

3) Արաբական փոխ-յարաբերութիւնները,

4) Տեղեկագիր Արտ. Գործոց Նախարարներուն,

5) Միացում արաբ ձայնասփիւռներուն և հեռատեսիլներուն,

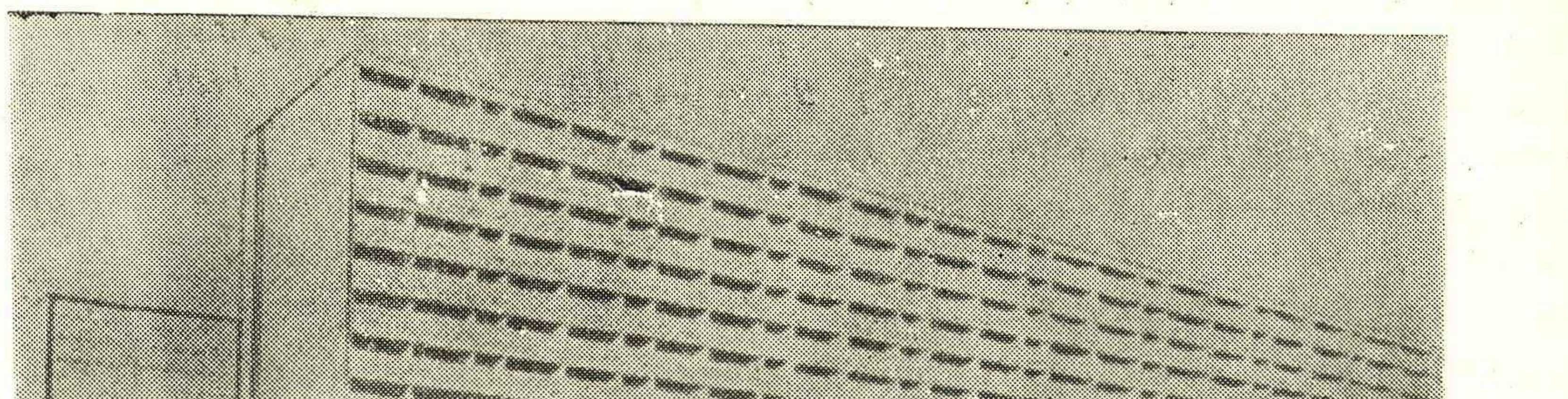
6) Լիկայի ստորագրած համաձայնութիւնները,

7) Տեղեկագիր Պաղեստինի մասին։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Խորհրդարանը Օգոստոս 18ին գումարուեցաւ Պէյրութի մէջ եւ 99ի վրայ 92 ձայնով ընտրեց Լիբանանի Հանրապետութեան նոր նախագահը՝ յանձին Ազգ. Կրթութեան նախարար Պր. Շառլ էլ Հէլուի: Ճառեր խօսեցան վարչապետ Հիւսէյն էլ Ուէյնի եւ նոյնինքն Պր. էլ Հէլու:

Նախորդ Նախագահը՝ Զօր. Ֆուատ Շեհապ, ընդունելով Պր. էլ Հէլուն իր պալատին մէջ, ողջունեց եւ խոստացաւ նոր կողքին կենալ միշտ: Պր. էլ Հէլու յայտնեց թէ պիտի հետեւի Զօր. Շեհապի ուղղութեան եւ պիտի շարունակէ զայն: Զօր. Շեհապի շրջանը կ'աւարտի Սեպտ. 23ին, ուր Պր. էլ Հէլու պաշտօնի կ'անցնի իբրեւ Լիբանանի 10րդ նախագահ:

Երեւանի 26 Կոմիսարներու փողոցի վրայ կառուցուելիք բնակելի շէնքի նախագիծը, որուն հեղինակներն են Ջ. Թորոսեան, Լ. Դէօրգեան և Ի. Զոլախեան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

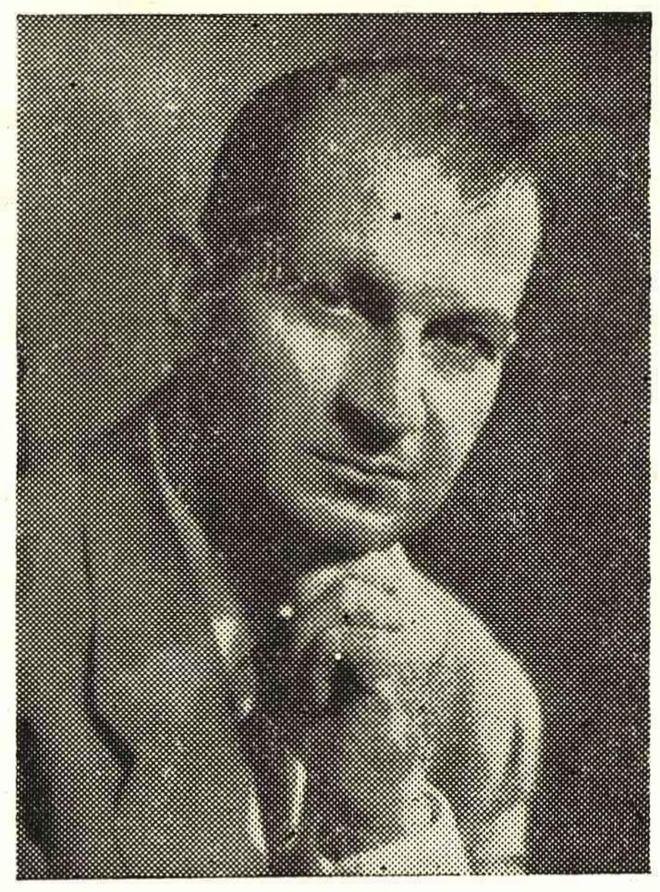
ԵԳԻՊՏՈՍ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՀՐԱԶԴԱՆ ՊԱԼԵԱՆ
Ա· ԿԱՐԳԻ ՇՔԱՆՇԱՆԻ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Ուրախութեամբ կը տեղեկացնենք, որ մեր բարեկամ, յայտնի ճարտարապետ և ազգային երեսփոխան Պր· Հրազդան Պալեան՝ Ա· Մ· Հ·ի Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի կողմէ պարգեւատրուած է Ա·Մ·Հ·ի Առաջին Կարգի Ոսկի Շքանշանով, ըստ Նախագահական 12 Յուլիս 1964 Թուակիր հրովարտակին (ֆերման)։

Ս· Միութեան Վարչապետ Նիքիթա Խրուշչովի Ա·Մ·Հ· այցելութեան ժամանակ (Մայիս), Նախագահ Ապտէլ Նասէր անոր հետ այցելած է Ապու Զաապալի «Անթիպիոթիքներ»ու գործարանները և հետաքրքրուած է տեղւոյն ճարտարապետական իրականացումներով գորս կը պարտինք Պր· Պալեանի նախաձեռնութեան և յղացման։ Քիմիական դեղերու պատրաստութեան մասնաւոր շէնքերու կառուցումն ու կատարելագործումը Հնգամեայ Ծրագրին հիմնական տարրը ըլլալուն, Նախագահը՝ մեր հայրենակիցին աշխատանքը անձնապէս ալ գնահատելով. զայն «Այս վիթխարի ձեռնարկին յաջողութեան գործակից» կոչած է ու վարձատրած է Ոսկի Շքանշանով։

Մեր կարգին կը հրճուինք այս յաջողութեան համար և մենք մեզ հպարտ կը զգանք, որ Պալեան անունին արժանի մեծութեամբ Պր. Հ. Պալեան այսքան թանկագին գործակցութիւն բերած է Ա.Մ.Հ.ի յեղափոխական կառավարութեան և ընկերային յառաջդիմութեան, գնահատուելով և վարձատրուելով բարձրագոյն պարգեւով։

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ
ՀՐԱԶԴԱՆ ՊԱԼԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ՓՈՂՈՑՆԵՐԸ

ՀՍՍՀի մայրաքաղաքին և քաղաքներուն մէջ նոր փողոցները կը մկրտուին ազգային անուններով։

Արամ Խաչատուրեանի անուան ձօնուած է Երեւանի լաւագոյն փողոցներէն մէկը, որ զուգահեռ է Կոմիտաս փողոցին և կ'երթայ մինչեւ Շիրվանզադէ դպրոցը։ Այստեղ բնակելի նոր թաղամաս շինուելու վրայ է։ Այս շինարարութեան մէջ աչքի կը զարնեն իրենց նուիրուածութեամբ՝ Կ. Ալոյեան, Պ. Ճուկեան և Հ. Ցովակեան։

ՄԽԻԹԱՐ ԳՈՇԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 750-ԱՄԵԱԿԸ

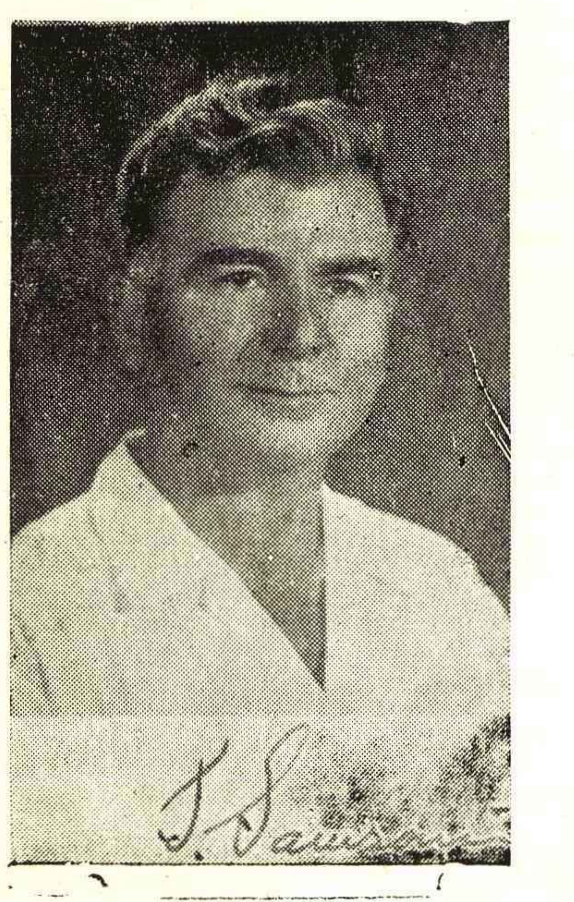
Այս տարի Հայաստանի մէջ հանդիսաւոր կերպով պիտի տօնուի միջնադարեան հայ մշակոյթի խոշորագոյն գործիչ, մեծ օրէնսգէտ և առակագիր Մխիթար Գոշի մահուան 750ամեակը։ Այդ կապակցութեամբ Երեւանի Մ· Մաշտոցի անուան մատենադարանին մէջ կազմակերպուած է գիտական նստաշրջան։

"ԱՆՈՒՇ"Ի ՈՒԹՀԱՐԻՒՐԵՐՈՐԴ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Յունիս 28ին Երեւանի Ալ· Սպենդիարեան անուան օփերայի և պալետի պետական ակադեմիական թատրոնին մէջ 800րդ անգամ ըլլալով բեմադրուեցաւ Արմէն Տիգրանեանի «Անուշ» օփերան։ Անուշի դերին մէջ հանդէս եկաւ ՍՍՌՄ ժողովրդական արտիստուհի Գոհար Գասպարեան։

"ԱՐԱԲ ՕՊԶԸՐՎԸՐ" ՍԱՄՍՈՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Եգիպտական անկախ շաբաթաթերթ «Արաբ Օպզըրվըր»՝ իր 17 Օգոստ. 1964ի թիւին արուեստի բաժնի երկու էջերը նուիրած է ծանօթ նկարիչ և խմբագրութեանս գեղարուեստական բաժնի աշխատակից Ս. Սամսոնեանի։

Հոն տպուած են արուեստագէտին կենդանագիրը և անոր գործերէն ինը նմոյշներ։

Թերթին խմբագրութիւնը՝ ամփոփ գիծերու մէջ տուած է նկարիչին կեանքը, ապա խօսած անոր արուեստի ոճին զարգացման մասին։ Թուած է այն բոլոր յաջողութիւններն ու առաջնութիւնները, զորս Սամսոնեան կրցած է արձանագրել։ Ի միջի այլոց գրած է.

«Ս· Սամսոնեան, 49 տարեկան, նկարչութեան վիթերան մըն է։ Ան, Գահիրէի մէջ, գրեթէ միշտ խլած է նկարչութեան բոլոր մրցանակները։

Վերջին պատիւը, որուն արժանացաւ, «Սալոն Տիւ Գէր»ի 1964ի Ոսկի Մետալն էր։

Անոր գործերէն շատեր գնուած են ԱՄՀի կառավարութեան կողմէ, հարստացնելու համար իր թանգարաններու հաւաքածուները։

Դիմանկարներէն զատ Սամսոնեան կը գծէ«նաթիւր մորդ»եր, ծաղիկներ և երբեմն գիւղան,արներ։ Ամէն տեղ, ուր կ'երթայ, կ'առնէ արագ ուրուագիծեր՝ իր ակնարկին խլած տուեալներովը։ Եւ անգամ մը որ տուն դառնայ, ան կը համադրէ իր ուրուագիծերը և կը լծուի աշխատանքի, ունկնդրելով դասական երաժշտութիւն, նախընտրաբար Պախ և Պեթհովն։»

ՍՈՒՐԻԱ

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱԼԷՊԷՆ

Մեր պաշտօնակից «Արարատ»ի մէջ կը կարդանք (7 Օգոստոս) որ հայրենադարձութեան արձանագրութիւնները՝ լիազօր պատուիրակ ընկեր Նիկողոս Գասպարեանի կողմէ առաջ կը տարուին տենդագին։ Կառավարութիւնը արդէն տուած է արտօնութիւն։

Առաջին կարաւանը, Սուրիայէն, ճամբայ պիտի ելլէ Հոկտեմբերի սկիզբը։ Հայրենադարձները առնուած են ամէն խաւերէ և պիտի ունենան համապատասխան գործ՝ երկրի մէջ։ Կարաւանը պիտի մեկնի Լաթաքիայէն՝ ուղղակի Հայաստան և պիտի տեղաւորուի Լենինական, Կիրովական, Հրազդան, Լուսաւան, Իջեւան, Հոկտեմբերեան և Աբովեան։

Այս տարի միայն մէկ կարաւան պիտի մեկնի Սուրիայէն, բայց յառաջիկայ տարիներուն՝ աւելի։ Հայրենադարձութիւնը պիտի շարունակուի միշտ։

Հայրենադարձները անմիջապէս պիտի ձեռնարկեն աշխատանքի՝ հայրենիքին մէջ։

ԵԹՈՎՊԻԱ

ԱՏԻՍ ԱՊԵՊԱՅԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Լիբանանի Եթովպական Ընդհանուր Հիւպատոսը կը յայտարարէ,թէ Ատիս Ապեպայի մէջ գումարուելիք Արեւելեան Ազգային Ուղղափառ եկեղեցիներու Համագումարը մէկ ամիսով յետաձգուած է և տեղի պիտի ունենայ 11–21 Հոկտեմբերին։

ԱՇՈՒՂ ՅԱՐՈՒԹ. ՖԻԼԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Ուրբաթ, 14 Օգոստոս, 1964, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Առաջնորդարանին հովանաւորած հանգստեան տան մը մէջ (Ասպասիէ) իր մահկանացուն կնքեց Միջին Արեւելքի մէջ ամենուն ծանօթ աշագուրկ Աշուղ Յարութիւն Ֆիլեան։ Թաղուեցաւ յաջորդ օրը, Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց Ազգ· Գերեզմանատունը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

համար վարժ հիւանդապահուհի մը։ Թեկնածուներէն կը խնդրուի դիմել վարժարանիս, ամէն օր առաւօտեան ժամը 9էն 12, բացի Ուրբաթ և Կիրակի օրերէն։

Հոգաբարձութիւն
Գալուստեան Ազգ· Վարժարանի

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Ս.Դ.Հ.Կ.Ի ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՀԻՒՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Փրովիտենսի մէջ Յուլիս 4–5ին գումարուած է Ամերիկայի Շրջանի Ս· Դ. Հնչակեան 81րդ Պատգամաւորական Ժողովը։

Ժողովը քննած է անցեալ շրջանի աշխատանքները։ Կազմակերպութեան 75ամեակի տօնակատարութիւնները անցած են փառաշուք։ Նոր ուժեր խտացուցած են շարքերը։ Լիբանանի, Սուրիոյ, Եգիպտոսի մեր շրջանները օրէ օր աւելի կը զարգանան։

Պատգամաւորականը զբաղած է Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակի հարցով։ Որոշուած է համահայկական միջոցներով և միասնական կերպով հետապնդել մեր իրաւունքներուն վերստացումը՝ «Հայաստանի Կառավարութեան գիտութեամբ և անոր համաձայնութեամբ։ Ուրեմն, ամէն աշխատանք պէտք է սկսի Հայաստանի Կառավարութեան մօտ, որպէսզի ան արդարացնէ Ամենայն Հայոց Կառավարութիւն կոչումը, զոր Գաղթաշխարհը տուած է անոր։»

Ժողովը քննած է գաղթահայ վարժարաններու հարցը։ Մշակութային Կապի սերտացումը, կը գրէ մեր պաշտօնակից «Երիտասարդ Հայաստան»։

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅ

ՓԱՐԱՄԱՃԻ ՊՐՈՆԶԷ ԿԻՍԱՆԴՐԻՆ

Ուրուկուէյի Սոց· Դեմ· Հնչակեան Կուսակցութիւնը Սփիւռքի մէջ առաջին անգամ ըլլալով գաղափարը կ'ունենայ մեծ առաջնորդ անմահն Փարամազի պրոնզէ կիսանդրին բարձրացնելու իր սեփական ակումբին մէջ։

Արդէն արձանը պատրաստուած է, և շուտով մարմարէ պատուանդանի մը վրայ պիտի բարձրանայ։ Այս յոյժ պատուաբեր հանդիսութեան ներկայ պիտի ըլլան Լատին Ամերիկայի Հնչակեան Մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներ և այլ յայտնի անձնաւորութիւններ։ Արձանի պատրաստութիւնը գործն է, գնահատուած քանդակագործ և մանրաքանդակ փորագրիչ արուեստագէտ՝ ընկերուհի Անժէլ Գահվէճեանի, քոյրը՝ Մոնթէվիտէոհայ գաղութի շնորհալի ու սիրուած երգչուհի ընկերուհի Մարօ Գահվէճեանի, կը գրէ մեր պաշտօնակից «ՇԱՐԺՈՒՄ»։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱՅ ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԸ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ՄՈՒՇԻ ՄԷՋ

Ճումհուրիյեթ կը գրէ որ Իսթանպուլէն Հայ քահանայ մը Մուշ գացած է, և սկսած պեղումներ կատարել պատմական Ջանկլի (Ս· Կարապետ) եկեղեցիին մէջ, հնութիւններ գտնելու համար։ Առաջին առթիւ, երեւան ելած են զանազան մեծութիւններով բարձրաքանդակ քարեր, որոնց վրայ փորագրութիւններ կան, նաեւ Մուշի հիմնադիր Մուշեղի գերեզմանը, Քրիստոսէ առաջ 1000ական թըւականներուն:

Քահանան, որ ի ձեռին ունի եկեղեցիին ամբողջ մանրամասնութիւնները ցոյց տուող յատակագիծ մը, յոյս յայտնած է գտնելու միլիոնաւոր ոսկի արժէք ունեցող գանձ մը, որ թաղուած է եկեղեցիին տակ։ Քահանան կ'ըսէ՝ թէ այս եկեղեցին շինուած է արեւապաշտ ցեղի մը կողմէ, որ ապրած է Քրիստոսէ 1000–1500 տարի առաջ։ Քահանան Իսթանպուլ վերադարձած է, յառաջիկային շարունակելու համար պեղումները։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շար· Ա· էջէն)

Ներկայիս, սեփական յօդուած հրատարակող շատ քիչ թերթեր կան սփիւռքի մէջ։ Արտատպումներով՝ թերթ կը «խմբագրեն»... Սակայն, գոնէ պարկե՞շտ ըլլային և իրենց արտատպած տեղը յիշատակէին։ Ո՛չ։ Ոչ միայն չեն յիշեր աղբիւրը, այլ՝ յաճախ՝ Մօ. Եդուարդ Յակոբեանը կը վերածեն «Ե· Յ·»ի, կամ բոլորովին կը վերցնեն ստորագրութիւնը։ Ամբողջական խմբագրականներ կ'արտատպեն իբրեւ «սեփական յօդուած», անոր մէջ յիշատակուած «կեցցէ՛ Ա·Մ·Հ·ը» և այլ կեցցէներ ջնջելով... դաճճաբար։

Թերթ մը համարձակած էր, անգամ մը, մեր խմբագրականին գաղափարական մասին մէջ նժդրակ խաղցնել։ Ուրիշ թերթ մը, մեր աշխատակից Հնչակեան Ս. Փաշաճեանի պատմագիտական մէկ յօդուածը (զոր կը պատրաստուէինք տպել) առօք փառօք մեզմէ առաջ արտատպած էր, առանց յիշելու աղբիւրը։

Այս անպարկեշտ արարքներուն հետ, սփիւռքահայ մամուլը և իր գործիչները ունին բազմաթիւ ուրիշ թերութիւններ, որոնց մասին կարելի է խօսիլ միշտ։

Այսօր այսքանն ըսելէ ետք, կը մաղթենք, որ՝ արթննա՛յ մարդկային և հայկական խիղճը՝ նա՛եւ մամուլի աշխարհին մէջ, սփիւռքահայ թերթերու շրջանակներէն ներս։

Եւ ամոքուին մեր մեծասքանչին վէրքերը, սփոփուի հասարակութեան հոգին ու փրկուի հայ խմբագիրի արժանաւորութիւնը։

Ս. Հ. Մ. ԿԱՊԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

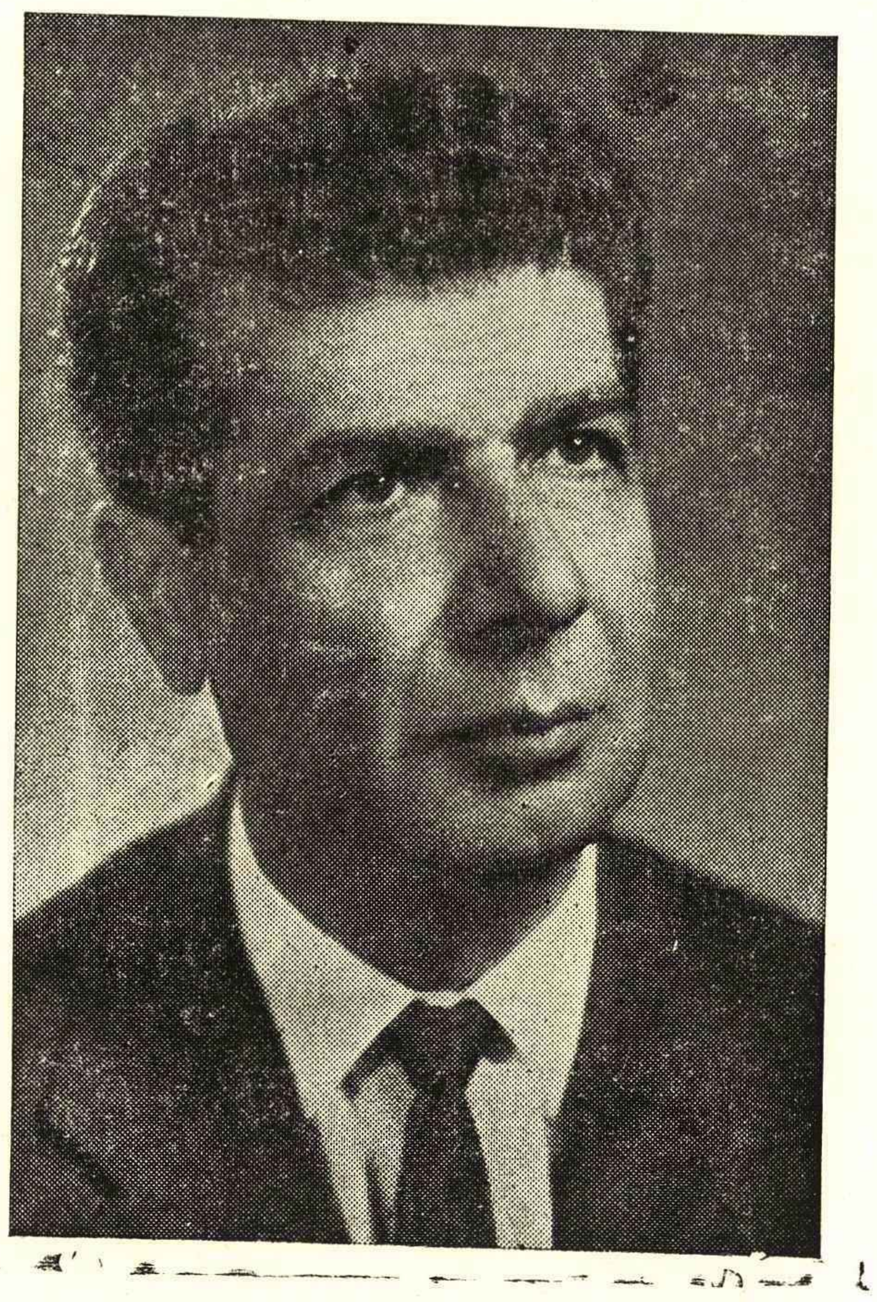
1964 Յունիս 25ին, Երեւանի մէջ գումարուած հանրապետական համաժողովը հիմը դրաւ «Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէ»ին և անոր առաջին նախագահ ընտրեց Վարդգէս Եղիշէի Համազասպեանը:

Ընկ. Վ. Ե. Համազասպեան ծնած է Էջմիածին, 1911ին, Ալաշկերտէն գաղթած բուժակի ընտանիքի մէջ. Ան աւարտած է Էջմիածնի միջնակարգ դպրոցը 1930ին և հասարակական աշխատանքի մէջ աչքի ինկող իր ընդունակութիւններուն համար առնըւած է կոմերիտական աշխատանքի:

Անոր գրիչին կը պատկանին շարք մը աշխատասիրութիւններ և յօդուածներ՝ հայ ժողովուրդի պատմութեան և գրականութեան հարցերուն նուիրուած:

1944 Թուականէն ի վեր՝ Վարդգէս Համազասպեանը անընդհատ ընտրուած է Երևանի քաղաքային Խորհուրդի (սովետ) երեսփոխան: 14–23րդ համագումարներուն ընտրուած է Հայաստանի կոմունիստական կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի թեկնածու, ապա՝ անդամ:

Ընկ. Համազասպեան միաժամանակ անդամ կը հանդիսանայ Մատենադարանին և Գիտութեանց Ակադեմիայի Պատմութեան ինստիտուտի գիտական խորհուրդին, տերմինաբանական կոմիտէին և պատմաբանասիրական հանդէսի խմբագրական կազմին:

ՎԱՐԴԳԷՍ ԵՂԻՇԷԻ ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ
Ս.Հ.Մ. Կապի Կոմիտէի Առաջին Նախագահը

Եւ սակայն, երիտասարդ Համազասպեանը ծարաւի էր ուսման: 1935ին ան կ'ընդունուի Երևանի պետական համալսարանի պատմութեան բաժանմունքը, զոր կ'աւարտէ 1940ին, և նոյն թուականին ալ աշխատանքի կը նշանակուի Մատենադարանին մէջ՝ իբրև գիտնական քարտուղար:

Հայրենական պատերազմի ծանր տարիներուն և յետոյ, երկրի վերականգման դժուարին աշխատանքներուն ժամանակ, Վ. Համազասպեան կ'աշխատի կուսակցական շրջկոմիտէներուն մէջ. իբրև գաղափարական բաժնի վարիչ և շրջկոմի քարտուղար: Իսկ 1948ին կ'ընտրուի Հայաստանի սովետական գրողներու միութեան պատասխանատու քարտուղար:

1951 Թուականէն սկսեալ մենք զինք կը տեսնենք Երևանի Խաչատուր Աբովեանի անուան Պետական մանկավարժական ինստիտուտի տնօրէնի պաշտօնին վրայ: Ան այս պաշտօնը կը վարէ պատասխանատուութեան բարձր գիտակցութեամբ, մինչև 1964 Յունիս 25:

Պատասխանատու պաշտօններու զուգընթաց՝ Վարդգէս Համազասպեան կը կատարէ գրական և դասախօսական աշխատանք: 1948ին կը գրէ համալսարանական իր ճառը՝ «Թոնդրակեցիներու շարժումը Հայաստանի մէջ Թ.—ԺԱ. դարերուն» թեմայով և կ'արժանանայ պատմական գիտութիւններու թեկնածուի կոչումին:

1943էն սկսեալ՝ ան դասախօս է մանկավարժական ինստիտուտի մէջ՝ հայ ժողովուրդի պատմութեան համար: 1952ին կը դառնայ դոցենտ, իսկ 1954էն 1960 միաժամանակ վարիչն է հայ ժողովուրդի պատմութեան ամպիոնին:

Հասարակական և մանկավարժական իր ուշագրաւ աշխատանքներուն համար՝ Սովետական կառավարութիւնը Համազասպեանը կը պարգևատրէ «Կարմիր Դրօշ»ի շքանշանով, շարք մը մետայլներով և պատուագրերով:

Խաչատուր Աբովեանի անուան Պետական մանկավարժական ինստիտուտի տնօրէնի կարևոր պաշտօնէն՝ Սփիւռքահայութեան Մշակութային Կապի Կոմիտէի նախագահի պաշտօնին կոչուելով, ընկ. Վ. Համազասպեանի համար կենսական գործունէութեան նոր և խիստ կարևոր դաշտ մը կը բացուի, տրուած ըլլալով որ ներկայիս — յարաբերութիւններու դիւրացումովն ու սերտացումովը — սփիւռքի հայութիւնը չի՛ կրնար ազգապահպանումի իր պայքարը արդիւնաւոր կերպով տանիլ՝ առանց մայր հայրենիքի նպաստին:

Նստած Երևան, Աբովեան փողոց թիւ 3ի իր պաշտօնատան մէջ, ընկ. Համազասպեան, իր օգնականներով մէկտեղ, օգնութեան պիտի հասնի մեզի՝ զարգացնելու համար մեր մշակութային կեանքը:

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է ՊՐՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար:

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ ԵՒ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԵՄԱԼ

Գրեց *ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ*

Հայաստանի Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթ «Գրական Թերթ»ի 12 Յունիսի համարէն կը տեղեկանանք, թէ Փարիզի մէջ, շքեղ տպագրութեամբ լոյս տեսած է «*Սասունցի Դաւիթ*» դիւցազներգութեան ֆրանսերէն թարգմանութիւնը:

Թարգմանութիւնը կատարուած է հայերէն այն բնագրէն, որ Հայպետհրատի կողմէ Երեւանի մէջ լոյս տեսած է 1960ին, Ակադեմիկոս Յովսէփ Օրբելիի յառաջաբանով: Այս գործը թարգմանողը ու Եւրոպայի ծանօթացնողն է արեւելագէտ ու յայտնի հայագէտ Փրոֆ. Ֆրետերիք Ֆէյտի, որ գրած է նաեւ բովանդակալից ու շահեկան ներածութիւն մը:

Փրոֆ. Ֆէյտի հանրածանօթ անուն մըն է ժամանակակից արեւելագէտներու շարքին մէջ, նոյն ատեն Փարիզի Արեւելեան Լեզուներու դպրոցին հայագիտութեան ամպիոնի դասախօս. ուստի անվարան կրնանք յայտարարել՝ թէ այս ձեռնարկը յաջող ու կատարեալ թարգմանութիւն մը եղած պէտք է ըլլայ, որ պատիւ պիտի բերէ ոչ միայն հայ ժողովուրդին — որ հեղինակն է այս բարձրարժէք գործին — այլ նաեւ յարգելի թարգմանողին:

Հատորը նոր լոյս տեսած ըլլալով՝ տակաւին շատերու անծանօթ մնացած է: Բնական է որ հայաթերթերու մէջ գրախօսականներ գրուին, ու այն ատեն հայ ընթերցողները պիտի կրնան ճշգրիտ գաղափար մը կազմել Փրոֆ. Ֆէյտիի տարած աշխատանքի արժէքին մասին:

«Գրական Թերթ»ը, իր վերոյիշեալ լրատուութեան մէջ, սա տողերով կը ներկայացնէ հատորը.

«Ֆրանսիացի ականաւոր հայագէտի բարձրորակ թարգմանութեամբ՝ արեւմտա-եւրոպական ընթերցողը չի կարող չսիրել ու բարձր գնահատել հայ ժողովրդական հոյակապ դիւցազնավէպը՝ նրա մէջ արտայայտուած ազատատենչ, հերոսական ոգու, մարդասիրական վեհ գաղափարների համար:»

Բայց առաւելապէս, ինչ որ այս թարգմանութիւնը մեզ հայերս կը հետաքրքրէ՝ հետեւեալն է.

Սասունցի Դաւիթի այս ֆրանսերէն թարգմանութեանը ձեռնարկըլուած է Իւնեսքոյի առաջադրանքով: Տպագրական ու յարակից ծախքերն ալ հոգացուած են նո՛յն կազմակերպութեան կողմէ: Միջանկեալ աւելցնենք, որ այս ձեռնարկը Իւնեսքոյի յանձնաժողովին ներկայացնողը եղած է Սովետական Միութեան ներկայացուցիչը:

Մեր ընթերցողները կը յիշեն, թէ անցեալ տարի, նո՛յն այս կազմակերպութիւնը — Իւնեսքոն — որոշում առած էր թուրք հանրապետութեան հիմնադիր Մուսթաֆա Քեմալի մահուան քսանհինգամեակը տօնակատարել: Այս կազմակերպութեան մաս կազմող հարիւր պետութիւններէն քսանը միայն համամիտ եղան այս տօնակատարութեան մասնակցիլ: Այս առթիւ, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկայի մէջ, Ֆրանսա, Լիբանան, Եգիպտոս եւ հայաշատ այլ կեդրոններ ձայն բարձրացուցին Իւնեսքոյի այս անտեղի եւ անարդար որոշումին դէմ:

Անոնք, օտար լեզուով — յատկապէս անգլերէն — բազմաթիւ գրութիւններ հրատարակեցին, օտարներուն ծանօթացնելու համար ցեղասպան ու ոճրագործ Մուսթաֆա Քեմալը եւ իր գործը:

Իւնեսքոյի ղեկավարները շուտով ըմբռնեցին իրենց առած քայլին սխալը ու ստեղծելիք տխուր հետեւանքները, բայց քաջութիւնը չունեցան բեկանելու իրենց առած որոշումը:

Այժմ, «Սասունցի Դաւիթ»ի ֆրանսերէն հրատարակութիւնը, նոյն կազմակերպութեան նախաձեռնութեամբ, ինքնին զօրաւոր հարուած մըն է թրքական փրոփականտին եւ թրքապաշտական ցանցառ պետութիւններուն: Այս ձեռնարկը նոյն ատեն բարոյական հատուցում մըն է՝ արդարութեան հանդէպ, այն արդարութեան՝ որ ոտնակոխ եղած էր Քեմալի մահուան քսանհինգամեակի տօնակատարութեան խնդիրին առիթով:

Այս երկու «դէպք»երը — Քեմալի քսանհինգամեակը եւ «Ս. Դաւիթ»ի ֆրանսերէն թարգմանութիւնը — առիթներ են, որպէսզի անգամ մը եւս հաստատենք հայ ցեղին շինարար եւ օգտակար գործունէութիւնը եւ թուրք ցեղին կործանարար ու ցեղասպան գոյութիւնը ազգերու համաշխարհային պատմութեան մէջ:

Մինչ մէկ կողմը — երեք միլիոնանոց ցիր ու ցան եղած ու հալածուած ժողովուրդ մը — քաղաքակիրթ աշխարհին կը ներկայացնէ իր հազարամեայ դիւցազնավէպը — գրուած այն շրջանին, երբ այսօրուան յառաջադէմ Եւրոպան վաչկատուն ցեղերէ կը բաղկանար, իսկ մարդակուլ Ամերիկան գոյութիւն անգամ չունէր — անդին, միւսը, մարդկութեան կը ներկայացնէ ցեղասպան ոճրագործ մը, որուն անունը պատմութեան անցած է որպէս նոր օրերու Լենկ Թիմուր, որպէս երկրի մը բնակչութեան աւելի քան մէկ միլիոնին ջարդարարը:

Ազգերու պատմութեան մէջ

(Շար. տես էջ 4)

ՅՈՅՍԸ ԱՆԹԵՂԱԾ

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ

Տարիներ առաջ էր: Մեն-մենակ շրջում էի Կապանդուռ լերան բարձրերում: Որոնում էի մի ափ մեծութեամբ Լեռնակն լիճը: Նրա պերճութիւնը դեռ մանկութիւնից էր մնացել մտքիս պատկերների մէջ: Կարծես դա երկնքից ընկած մի կաթիլ արցունք էր, թափանցիկ՝ մինչև յատակի աւազը:

Սև, բարձրագնայ նժոյգ ունէի: Նրա հետ մենակութեան տաղտուկ չէի զգում տեղ-տեղ յաւերժական սառցադաշտերով կարկատուած այդ զմրուխտ լեռների ամենի բարձրերում, տիեզերական լռութեան մէջ: Կանաչ ծածկոցով սքողուել էր մանկութիւնից ծանօթ արահետը, և ես չէի կարողանում գտնել Լեռնակնը:

Շուտով թանձր մառախուղ պատեց չուրջս, և ես կորցրի քարայծի շաւիղը, ուր երևի մարդու ոտք չէր տեսել, ու միայն այս կողմերի տիրակալ քարայծերն են իրենց փափուկ պճեղներով տրորում նրան ծածկող կանաչը, իջնում Լեռնակնի ջրերը համբուրելու իրենց խոնավ դնչիկներով:

Մառախուղը բամպակէ խըճճուքով փաթաթեց ինձ ու ձիուս: Ամէն ինչ աչքիս դարձաւ կաթնաճերմակ մէգ: Կենտ մի սխալ քայլ՝ և ձիուս հետ կը գահավիժէմ ով իմանայ ո՛ր սառցէ վիհը: Իմ բախտը թողի ձիուս իմաստութեան, սանձը թուլացրի, ոտքերս հանեցի ասպանդակներից:

Չգիտեմ, որքան ժամանակ էր անցել, երբ մէկը բռնեց ձիուս սանձը: Բարձրահասակ էր, թաց գլխարկով, կապոյտ վերնաշապիկով, սատափ զարմացած, նաև երկփող հրացանն ուսին:

— Էս ո՞ւր ես գնում, այ մարդ:

— Չգիտեմ: Մոլորուել, ճամբաս կորցրել եմ:

Նա քմծիծաղեց սև, երկար բեխերի տակ: Նրա ուսից չորս նապաստակ էր կախուած: Ես ուտելու ցանկութիւն զգացի:

— Մօտակայքում գիւղ կա՞յ, — հարցրի նրան:

— Կայ՝ Արահինը:

— Արահի՞նը, — չչմեցի ես: — Ուրեմն ես որտե՞ղ եմ հասել:

— Աստծոյ մօրուքին, — ծիծաղեց նա: — Հիմա կը գա՞ս՝ գնանք մեր տուն:

— Բա էլ ո՞ւր գնամ: Ճամբից շեղուել, բարձրացել եմ աշխարհի կտուրը:

— Բարձրանալն է դժուար, իսկ գլորուիլը՝ հեշտ... Անունս Վարդան է:

Ես էլ իմ անունը տուի: Նա ձիուս սանձը բռնեց ու կոյր մառախուղի միջով ինձ տարաւ: Հազիւ էի նկատում նրա գլխարկը, հրացանի փողը:

* * *

Ձիս խրխնջաց: Մի շուն հաչեց: Մառախուղի մէջ կայծպեծին տուեց մի կրակ: Աթարի դէզի մօտ մի ջարդուած սերմազատիչ նկատեցի:

— Հասանք, — ասաց Վարդանը: — Ձիուց իջիր:

Իջայ: Մի սև գամփռ հոտոտեց ոտքերս: Գամփռի մէջքին նստած էր հազիւ եօթ տարեկան մի տղայ՝ սև մազերով, կարմիր-բոքոն այտերով: Սրահի տակ, շեղ աչքերով, իրար հիւսուած յօնքերով մի դեռատի կին Վարդանից վերցրեց նապաստակները:

— Հօրդ կանչիր, կնիկ, — պատուիրեց Վարդանը: — Ասա տունը ղոնախ կայ:

Բոքոն այտերով տղան շունը քշեց դէպի պապոնց տունը՝ պապին կանչելու: Վարդանը բաց արեց տան դուռը:

— Վարդա՞ն, — սենեակի խորքից լսեցի մի պառաւած, դողդոջ ձայն: — Բագրատի՞ն ես բերել, Վարդան:

— Ղոնախ է, նանի, — մռայլ պատասխանեց Վարդանը: — Ղարիբ մարդ է:

— Ուրեմն էլի Բագրատս չի՞:

— Չէ նանի:

Տունը պարզուեց աչքերիս: Լեռնցի որսորդի տուն էր. պատերին մի զոյգ գորգ, վայրի ոչխարի երեք մորթի: Մորթիներ կային նաև հողէ յատակին: Սենեակում սեղան կար, աթոռներ, երկու մահճակալ՝ վրաները բրդով լիքը լցուած անկողին, փթթանոց բարձեր: Թախտի ծաղկաւոր կարպետին ուղիղ նստել էր Վարդանի մայրը: Ծեր էր, երևի՝ ութսուն տ ա ր ե կ ա ն: Դէմքը խամրած էր, բայց նա զուգուած էր հնատարազ արխալուղով, արծաթէ գլխավարդերով, սուրմաներով:

— Ո՞ր երկրից ես, ղոնախի ապրած, — հարցրեց մայրիկը:

Նա չէր նայում ինձ, որդուն էլ չէր նայում: Անթարթ աչքերը դրան կողմն էին: Ես վարհուրեցի: Այս բարի դէմքով, բարի ձեռքերով պառաւը կոյր էր: Ես պատասխանեցի, թէ որտեղացի եմ:

(Շար. տես էջ 5)

ՋՐՈՅՑ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՀԵՏ

Սիրելի Անահիտ,

Երկար ատենէ ի վեր ծրագրած էի քեզի գրել՝ շօշափելու համար կարգ մը նիւթեր, որոնք խիստ շահեկան են մեզի ծ ն ո ղ ն ե ր ո ւ ս համար և նոյն ատեն օգտակար՝ մեր զաւակներուն դաստիարակութեան դժուարին հարցին մէջ։ Պիտի փափաքէի քեզմէ ալ լսել թելադրանքներ կամ առաջարկներ այս կամ այլ նիւթերու շուրջ։

Ատեն մը առաջ բարեկամուհիի մը այցի էի գացեր։ Պատուական հայուհի մըն է Սեդան և գորովոտ մայր մը։ Տաքուկ հիւրանոցը նստած թէյ կ՚առնէինք երբ իր տասը տարու Սոնան ներս մտաւ, քաղաքավարութեամբ բարևելէ ետք հիւրերը՝ մօտեցաւ իր մօր, որ գգուեց ու համբուրեց զինք։ Դպրոցէն նոր էր վերադարձեր ու դեռ կը կրէր իր համազգեստը։ Սեդա զննող հայեացք մը նետելէ յետոյ աղջնակին դէմքին՝ քիչ մը այլայլած հարցուց.

— Ի՞նչ ունիս Սոնիկ, լաւ տրամադրուած չես այսօր։

Կարծեմ ան այս հարցումին կը սպասէր։ Պոռթկաց ու լալագին պատմեց մօրը թէ օրիորդը պատժած էր զինք՝ դասարան ուշ մտած ըլլալուն համար։

— Ատիկա պատիժի արժանի՞ բան է, ըսէ՛ք խնդրեմ, ըսաւ Սեդա դառնալով մեզի և առանց պատասխանի սպասելու՝ կրկին համբուրեց Սոնիկին ճակատէն և աւելցուց.

— Ա՛լ ցնդեր է այդ օրիորդը։ Մի՛ նեղուիր, հոգիս, գնա՛ դասերդ պատրաստէ. վաղն իսկ ես դպրոց կուգամ և իրեն ցոյց կուտամ ե՞րբ և ո՞վ պէտք է պատժէ։

Շշմած մնացեր էի, սիրելի Անահիտ։ Միջամտելու իրաւունք չունէի։ Սեդայի այս կերպ արտայայտութիւնը տխուր անակնկալ մըն էր ինծի համար։ Եթէ ամէն հայ մարդ այս կերպ արտայայտուի հայ ուսուցչին կամ ուսուցչուհիին հասցէին իր զաւկին ներկայութեան, ի՞նչպէս ակն կալել որ նոր սերունդը յարգանք ունենայ հայ վարժարանին, հայ մշակոյթին, հայ եկեղեցիին հանդէպ։

Որքա՜ն չարիք խնայուած պիտի ըլլար եթէ այդ պահուն Սեդա զսպէր իր զգացումներուն հետ նաև իր լեզուն և գիշերը՝ աւելի հանդարտած, գաղափարի փոխանակութիւն ունենար իր ամուսնոյն հետ որևէ քայլ առնելէ առաջ։

Սեդա մեռցուց Սոնիկին մէջ յարգանքի ամէն զգացում ո՛չ միայն այդ ուսուցչուհիին հանդէպ, այլ միւս և յաջորդ դաստիարակներուն հանդէպ։ Ցետոյ կարծել տուաւ իր զաւկին որ ինք կարող է ամէն ինչ ի նպաստ իրենց կարգադրել։ Սոնիկ պիտի չսորվի երբեք առանձին դիմագրաւել կեանքի դժուարութիւնները և չուտ պիտի յուսահատի։

Սեդա պէտք էր յորդորէր Սոնիկը աւելի ճշդապահ, աւելի կարգապահ ըլլալ՝ ուրիշ անգամ չպատժուելու համար։ Իսկ աւելի կնճռոտ հարցի մը պարագային միայն դիմէր ուսուցչուհիին՝ մտերիմ հանդիպում մը ունենալու և սրտբաց խօսելու համար հետը. մի՛շտ ի շահ պատանիին, պայմանաւ որ սակայն Սոնիկ երբեք տեղեակ չըլլայ այդ մասին։

Սիրով՝
ԱՍՏՂԻԿ

ՀԱՄԱՑՆԱԴԻՏԱԿԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յատուկ ուշադրութիւն դարձուած է ԱՄՀի հաղորդակցութեանց մարզին, որովհետև ատիկա սերտ կապակցութիւն ունի տնտեսական զարգացման ծրագիրներուն հետ, ճարտարարուեստական, երկրագործական, քաղաքային և քաղաքական տեսակէտներէ, ու մանաւանդ այն կարևորութեան համար, զոր կը ներկայացնէ երկրին ներքին ապահովութեան և պաշտպանութեան առնչութեամբ։

Երկաթուղիներ.— Անոնց երկայնութիւնն է 4735 քիլոմեթր և կայարաններուն թիւն է 745։ Ճամբորդներուն թիւը՝ 1922ի երեք միլիոնէն բարձրացած է 4,6 միլիոնի 1963ին։

Օդային փոխադրութիւն.— 1954ին օդանաւերուն թիւն էր 11403. 1962ին այս թիւը հասած է 19145ի։ Մեծ յաւելում ունեցած է նաև ապրանքներու, առաքումներու և ճամբորդներու փոխադրութիւնը։

Ճամբաներ եւ կամուրջներ.— Ճամբաներու նոր ցանցեր շինուած են, երկրագործական և անապատային ուղիներ կառուցուած են՝ 1952ի 20.000 քմ.ի տեղ՝ 31.000 քմ 1963ին։

1951–52ի պիւտճէին մէջ՝ հաղորդակցութեան համար ծախք նշանակուած էր 23.9 միլիոն ոսկի. 1964–65ի պիւտճէին մէջ եղաւ 112,9 միլիոն ոսկի։

Հեռաձայնի բաժանորդներուն թիւը 1952ին 62.000 էր, 1963ին՝ 180.000։

Սուէզի Ջրանցքը.— Նախագահ Նասէր Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացման հրովարտակը հանեց 26 Յուլիս 1956ին, և ջրանցքը առնուեցաւ եգիպտական վարչութեան տակ։ Ջրանցքին յատկացուած գործադրամին քանակն է 35 միլիոն ոսկի։

Ջրանցքին մէջ՝ նաւարկումի շարժումը այնուհետև խիստ զարգացած է։ 1963ին անկէ անցած են 19146 նաւեր և քարիւղատարներ, ընդդէմ 1955ի 14666ին։

Ջրանցքի մուտքը 1955ին եղած էր 35 միլիոն ոսկի. 1963ին ասիկա հասաւ 71 միլիոնի։

Նասէր ծրագիրը, որ ծրագիրներուն մեծերէն է, կը ձգտի բարելաւել Սուէզի Ջրանցքը, կրկնապատկելով անոր լայնքը՝ ջրանցքի ամբողջ երկայնքին, ապա անոր խորացումը՝ մաքրելով, ինչպէս նաև զարգացումը ջրանցքի օրկանիզմին, հարստացնելով զայն մեծ թիւով աւազահան մեքենաներով և նաւաքարշ քաշտիներով։

ՈՒՍՈՒՄԸ

— Ուսումը ձրի է՝ իր բոլոր հանգրուաններով։

— Այս մարզին մէջ՝ ծախքերը, 1951–52ի 40,2 միլիոնէն բարձրացած են 96,5 միլիոնի՝ 1964–65ին։

— 1962ին՝ նախակրթարաններու աշակերտներուն թիւն էր 2.900.000 ընդդէմ 1953–54ի 1.390.000ին։

— Է՛տատիէի (պրեվէ) աշակերտներուն թիւը 1963–54ին 351.000 էր, իսկ 1962–63ին՝ 213.000։

— Երկրորդական վարժարանի ուսանողներուն թիւը 1953–54ին 111.000 էր, իսկ 1962–63ին՝ 213.000։

— Համալսարաններու ուսանողները 1953–54ին 52,000 էին, 1962–63ին եղան 98,000։

— Ազհարի մզկիթը համալսարանի վերածուեցաւ 1961 Յուլիսին, որպէսզի յատկացուի Ազհարի վերաբերեալ բարձրագոյն կրթութեան։

Այս համալսարանը կը բովանդակէ Կրօնական Օրէնսգիտութեան, Շար՚իա և Աստուածաբանութեան ֆաքիւլթէներ, ինչպէս և բաժանմունքներ՝ Արաբագիտութեան, Մեկնաբանութեանց և Վարչագիտութեան։ Աղջկանց Իսլամական ֆաքիւլթէ պիտի բացուի 1964–65ի տարեշրջանին։ Պիտի բացուին նաև ճարտարագիտական, երկրագործական և անասնաբուժական բաժանմունքներ։

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Փրցուած էջեր երգիծաբանի մը յուշատետրէն

Անցեալ օր իմացայ որ Ֆրիզնէյի մէջ ամուրի հայերը Ակումբ մը բացեր են։ Խեղճերը կին չունին, ընտանիք չունին, ի՞նչ պիտի ընեն. վերջապէս տեղ մը ունենալու են, որ հաւաքուին, իրարու հետ խօսին, սրտերնին իրարու բանան, ժամանակ անցընեն ու կերպով մը մխիթարուին։ Շատ գովելի գաղափար ունեցեր են, ըսի մտովի։ Ո՞վ կ՚ըսէ թէ մեր Գալիֆորնիայի հայերը ամերիկանացած չեն, երբ անոնք երկրի շալվարը նետեր՝ տաբատ հագեր են. և ինչպէս փոխեր են իրենց հագուստը, փոխեր են նաև իրենց գաղափարները։

Ինծի ըսին որ Ֆուլթըն փողոցին վրայ է իրենց Ակումբը։ Հետաքրքրութենէ մղուած՝ գացի հոն։ Ակումբի մուտքի դրան վերև անգլերէն խոշոր տառերով դրուած էր Ակումբին անունը՝ COCK'S CLUB....։

Սիրելի ընթերցող, ներողամիտ եղիր որ ես այդ անունը հայերէն տառերով չեմ կրնար գրել, որովհետև ոմանք ուրիշ բան պիտի հասկնան. ատոր համար միայն հայերէն թարգմանութիւնը կրնամ դնել հոս. այն է.— Աքաղաղներու Ակումբ....։

Երբ ներս մտայ, տեսայ որ աթոռները՝ թուով քառասուն երկու հատ, գրեթէ բոլորն ալ գրաւուած էին։ Ես բնաւ չէի երևակայեր թէ Ֆրիզնէյի մէջ այդքան թուով ամուրի հայեր կան եղեր։

Կահաւորուած այդ սրահին մէջ երիտասարդ չտեսայ, ամէնքն ալ տարիքնին առած մարդիկ էին. ոմանք ալեխառն՝ ոմանք ծիւնի պէս ճերմակ մազերով, ոմանք ալ հայելիի պէս փայլուն՝ ճաղատ գլուխով։

Ակումբին վարիչը, հաստափոր պարոն մը, սիկառը բերնին, մօտեցաւ ինծի և հարցուց թէ ի՞նչ կ՚ուզեմ։ «Ոչինչ, պատասխանեցի, ես ալ հայ եմ և ամուրի հայ մը, կարծեմ ձեր Ակումբին անդամակցելու համար առարկութիւն մը չունիք, անանկ չէ՞։»

— Դուք բնաւ ամուսնացած չէ՞ք, հարցուց մարդը։ «Ո՛չ» պատասխանեցի։ Ասոր վրայ Ակումբի վարիչը դառնալով ներկաներուն, ծանօթացուց զիս և հարց դրաւ թէ բնաւ չամուսնացող մը Ակումբին անդամ կրնա՞յ ըլլալ։ Անոր այդ հարցումէն ես հասկցայ որ հոն հաւաքուողները բոլորն ալ ամուսնացեր՝ և յետոյ՝ ընտանեկան կապերը կտրեր ու ամուրի կը հաշուէին իրենք զիրենք։ Պարապ տեղը չէր ուրեմն, որ մարդիկը Ակումբին անունը դրած էին Աքաղաղներու Ակումբ՝ ո՛չ թէ Ամուրիներու Ակումբ։

Իմ անդամակցութեան հարցը երբ քուէի դրուեցաւ, առարկողներ չեղան. ընդհակառակն մէկը շատ սրամիտ յայտարարութիւն մը ըրաւ։ «Մենք, ըսաւ մարդը, կ՚ուզենք որ բնաւ չամուսնացող ամուրիներն ալ անդամակցին մեզի, որպէսզի մեր փորձառութենէն դաս առնելով մեզի պէս չամուսնացող չըլլան»։ Բոլորը խնդացին և ընդունեցին իմ անդամակցութիւնը։

— Մուտքը մէկ տոլար է, յարեց վարիչը և ես տոլարը վճարելով գրաւեցի ինծի հրամցուած պարապ աթոռ մը։

Հաւաքոյթը շատ լուրջ կերպարանք մը ունէր։ Մարդիկը մէկ առ մէկ, իրենց ամուսնական կեանքի պատմութիւնը կ՚ընէին։

Ցաւալի էր որ ես մի քիչ ուշ մնացեր էի և չէի լսեր առաջին պատմիչներու հետաքրքրական պատմութիւնները։

Ժողովին Ատենապետը նոյն ատեն յայտարարեց.— «Ընկերնե՛ր, մենք լսեցինք ընկեր Սահակ Խունկոյեանի ամուսնալուծման տխուր պատմութիւնը. այժմ պիտի լսենք ընկեր Ղազար Բանջարեանի տխուր պատմութիւնը։

Եւ ընկեր Բանջարեան, դեղնած, կմախացած ծերուկ մը, սկսաւ պատմել.— «Բարեկամներս, ես դպրոցի երես չեմ տեսեր, Ամերիկայի մէջ քիչ մը գրել կարդալ սորվեր եմ. հիմա իմ գիւղական լեզուով պիտի պատմեմ իմ գլխէս անցած դարձածը. ատոր համար ներողամիտ եղէք։ Ես երկիրը կարգուեր էի. պատուական կնիկ մը ունէի. ի՜նչ նազլում կնիկ. թէ կնիկ էր և թէ ինծի ընկեր էր. խնայող, չալըշխուն (աշխատասէր)։ Ինծի համար խուր ու ղուրպան կ՚ըլլէր։ Երկու հատ տղայ զաւակ ունեցայ։ Նէյիսէ, չերկնցնեմ, 1911ին, 25 տարեկան էի, ծգեցի Ամերիկա եկայ։ Իմ նպատակս էր որ քանի մը տարի աշխատիմ, էկէր կրցի՛ ընտանիքս հոս բերիմ, էկէր չկրցի՝ նորէն իրկիր կը դառնամ, խնայած փարայովս տունս կը շէնցնեմ, կ՚ապրինք....։ Էկօ տես որ պատերազմը վրայ եկաւ, ջարդ, տեղահանութիւն... ընտանիքս կորսնցուցի, կինս, չոլուխ չոճուխս տաճկըները ջարդեցին... Է՜հ, ի՜նչ ընեմ, Աստուծոյ կամքն է, ըսի ու գործեցի... Որո՞ւ համար կը գործէի, չէի գիտեր....։ Փա՜ռք Աստուծոյ, հէչ պարապ չմնացի, հիւանդ ալ չեղայ, տոքթորի երես չտեսայ... Ատեն մը կրօսըրի խանութ բանեցուցի։ Աղէկ էր, լաւ դրամ շինեցի։ Հուվրի օրով գործերս գէշ գացին. վէրէսիյէ (ապառիկ) կուտայի, մարդիկը անգործ էին, փարաս չէին տար. տեսայ որ չըլլիր, խանութս գոցեցի։ Պէրքէլէթ վէրըսն ես իմ դրամներս պանքան չէի դրեր, տունս կը պահէի։ Պանքաները երբ թոփ նետեցին (սնանկացան ըսել կ՚ուզէ) ես իմ փարաս չկորսնցուցի։ Եօթը հազար տալեր ունէի. փարաս ճէպս դրի և Ուստրէն Գալիֆորնիա եկայ։ Ռուզվէլթի օրով գործերը քիչ մը լաւցան։ Քառսուն էյքըր այգի մը գնեցի. կորսնցնելու վախ չկար։ Տարեգլուխ ծախսերս կը գոցէի, բան մ՚ըլ կ՚եվէլնար։ Երկրորդ պատերազմին ատենը, չամիչին գինը բարձրցաւ, աղէկ փարա շինեցի։ Թըրըք մի և աղուոր օթոմոպիլ մը ունէի, բոլորը կը նախանձէին ինծի, որովհետև թէք մարդ մը առանց ուրիշի օգնութեան՝ գործս գլուխ կը հանէի։ Վերջի վերջոյ՝ իմ այգիս լաւ գին մը տուին, ծախեցի։ Երանի թէ չծախէի. հիմա էտ այգին 120 հազար տալեր կ՚արժէ. ես ծախեցի 50 հազար տալերի։ Մուվ եղայ (փոխադրուեցայ ըսել կ՚ուզէ) քաղաքը. ըսի հանգիստ կ՚ապրիմ, ալ հերիք է....։ Բայց գ՚ուտ՞ը, մարդուս աչքը չի կըշտանար։ Առաջները կ՚ըսէի քի, էկէր 20 հազար տալեր ունենամ,

(Շար. տես էջ 5)

Ս. ԴԱՒԻԹ եւ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԵՄԱԼ

(Շար. 3րդ էջէն)

քուրքը կը յիշուի աւելի քան ուրբ դարերէ ի վեր։ Ու այս երկար ժամանակաշրջանին մէջ, ան մարդկութեան չէ կրցած տալ որևէ բան՝ որ գովասանքով ու երախտագիտութեամբ արձանագրուած ըլլայ քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ։ Թուրք ցեղին պատմութիւնը միայն աւարառումի, կեղեքումներու, ջարդերու, աւերումներու շարունակական կրկնութիւններ են։

Աւելորդ է հոս խօսիլ հայ ցեղին առաքինութիւններուն մասին։ Արդէն, այս երկու ցեղերուն միջեւ գոյութիւն ունեցող անջրպետին միջեւ կարելի չէ բաղդատութեան եզր մը գտնել։

Տիեզերքի վրայ ապրող ամէն ցեղ, գոյութիւն ունեցող ամէն երկիր, իր լուման ունի տալիք մարդկութեան, փախուստ չկայ։ Թուրքը իբրեւ ցեղ, իր դիմագիծը տասնեակ ներկայացուցած է աշխարհին։ Հայն ալ իր ձիրքերը ծանօթացուցած է մարդկութեան։

Թո՛ղ թուրքը Մուսթաֆա Քեմալներով, Թալէաթներով ու Էնվէրներով պարծենայ մարդկութեան առջեւ, ու մենք, հայերս ալ՝ Սասունցի Դաւիթով, Վարդանանքով, Նարեկացիով, Արամ Խաչատուրեանով, Միկոյեանով, Վիկտոր Համբարձումեանով ու համաշխարհային այլ դէմքերով պարծենանք։

Ու թող կարաւանը իր ճամբան շարունակէ անվրդով....։

16-7-64

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հայրենադարձի պատրաստութիւններուն մասին խորհրդակցութիւնները տեղի պիտի ունենան հետևեալ օրերուն և հետևեալ վայրերու մէջ, երեկոյեան ժամը 8.30ին.—

Ամէն Երկուշաբթի՝ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ։

Ամէն Չորեքշաբթի՝ Կոկանեան սրահին մէջ (Հելիոպոլիս)։

Ամէն Ուրբաթ՝ Հայկական Ընթերցասրահին մէջ։

Ներգաղթող հայրենակիցները սիրով կը հրաւիրուին։

ՅՈՅՍԸ ԱՆԹԵՂԱԾ

(Շար. Գ. էջէն)

— Հա,— անշարժ ասաց նա։— Լսել եմ։ Կռուումը եղե՞լ ես։

— Եղել եմ, մայրիկ։

— Հա։ Բա իմ Բագրատին չե՞ս տեսել։ Մելքումեանց Բագրատին։ Բարձր բոյով տղայ է, ճակատը սպիտակ մազափնջով նաղաշ, ձախ թշի վրայ մեծ, սեւ խալ։ Քոռանամ։ Տեսե՞լ ես։

— Ոչ, մայրիկ։

Մայրիկը շրթունքները ծըռմըռեց, յուսահատ ասաց.

— Հա՛ց կեր, որդի, հաց կեր։

Սեղանին դեռ հաց չկար։ Դրսում Վարդանի կինը նապաստակներն էր տապակում օջախի կրակին։ Դուռը բացուեց։ Հսկայ գամփռի մէջքին ներս մտաւ Վարդանի տղան, ետեւից նրա պապը՝ երկար դէմքը կիսած թուր բեխերով, շրթունքներն այնպէս հաւաքած, ասես սուլում էր։

— Ո՞վ եկաւ, Վարդան,— հարցրեց մայրիկը։— Բագրա՞տն է։

— Չէ, նանի, ապերն է։

— Հա,— հառաչեց պառաւը։— Հաց կեր, խնամի։

Հացի շուրջը երկար զրոյց սկսուեց Վարդանի, նրա աներոջ ու իմ միջեւ։ Ծերունին խօսում էր ուսուցանելով, բութ մատով շրթունքներից հեռացնելով բեխերի մազերը։ Զրոյց էր, գնաց, գնաց ու դէմ առաւ անցած կռուին։ Ես ասացի, թէ կռւում անյայտ կորած իմ մի բարեկամը վերջերս յայտնուել է։

— Որտեղի՞ց,— յանկարծ հարցրեց մայրիկը, որ խաչքարի պէս համրացած էր թախտին։

— Եւրոպայի երկրներից, մայրիկ։

— Հա,— պայծառացաւ մայրիկը։— Նրա մօր աչքը լոյս։ Բա էդ քու բարեկամը Բագրատիս չի՞ տեսել, որդի։ Մի կը հարցնես։ Վարդան, գնա այդ Եւրոպի երկիրն էլ ման արի, Բագրատիս գտիր։ Լսո՞ւմ ես, Վարդան։

Ու նորից լռեց իր մտքերի հետ։

* * *

Ես պառկեցի փափուկ, մաքուր ան ողնում։ Պառկեցի, բայց չքնեցի։ Սենեակում լոյսը չէին հանգցրել։ Դա նանիի պահանջն էր։

— Թող լոյսը վառուի— ասաց նա։— Յանկարծ Բագրատս կ'երեւայ, թող տունը խաւար չգտնի, լոյսի վրայ գայ, մեզ ճարի։ Տէր Աստուած...

Քնե՞լ, թէ արթուն էր նանին թախտին նստած, իր զուգսերի մէջ։ Յանկարծ կորած որդին կը յայտնուի, թող իրեն գտնի արթուն՝ ծոցը մայրական կարօտով ու բոյրերով լի, զգեստների մէջ։

Դրսում յաճախ հաչում էր շունը։ Նրա ձայնի վրայ թախտին նստած նանին խլրտում էր.

— Վարդան։

— Ի՞նչ է, նանի։

— Քնած չե՞ս։

— Չէ։

— Օղորմի հօրդ։ Շունը մարդ է կոխում։ Վեր կաց, տես։ Գուցէ Բագրատս է։ Շունը նոր է, չի ճանաչի, վնաս կը տայ բալիս։

Վարդանը վեր էր կենում, դուրս գալիս։ Մի քանի րոպէ յետոյ ետ էր գալիս ու մրսելով մըտնում տեղը։

— Հը՞,— լսւում էր պառաւի պահանջկոտ, բողոքող ձայնը։

— Չկար նանի։ Էն չէր։

— Էն չէր,— հառաչում էր նանին ու նորից լռում։

Աչքս հազիւ էի կպցրել, երբ նորից լսուեց նրա ձայնը։

— Վարդան։

— Ի՞նչ է, նանի։— Բնաւ նեղացած չէր Վարդանի ձայնը։

— Շունը էլի մարդահաչ է տալիս, Վարդան, վեր կաց, Բագրատս կը լինի,

Վարդանը նորից վեր կացաւ, նորից բացեց դուռը։ Այս անգամ էլ ետ դարձաւ, ի հարկէ, առանց եղբօր։ Այսպէս կրկնուեց ողջ գիշեր։ Եօթ թէ ութ անգամ մայրը որդուն հանեց տեղերից։

— Վարդան։

— Ի՞նչ է, նանի։

Մի մեծ ահ էր մտել սիրտս։ Պառաւը չի հանգստանում, չի քնում, տնեցիներին էլ չի թողնում քնել։ Ինչ յամառ բան է յոյսը։

* * *

Առաւօտեան, դրսում լուացուելիս, Վարդանը մեղաւոր ասաց.

— Ներող եղիր, քունդ փչացրեց։ Ինչ անեմ, էս է քանի տարի է մայրս փոքր եղբօրս ճամբան է պահում։ Հազար անգամ մօրս հասկացրել ենք, որ եղբայրս կորել պրծել է, բայց նա հաւատում է, որ որդին ողջ է, սպասում է նրան... Աչքերը եղբօրս ճանապարհին խաւարեցին։— Վարդանը հառաչեց։

Ես ոչնչով չէի կարող թեթեւացնել նրա վիշտը։ Ասենք նրանը թեթեւացրի, հապա մօ՞րը։ Ինչո՞վ սփոփես աչքը որդու ճանապարհին խաւարած նանիին։

Մտանք տուն։ Ես մօտեցայ նանիին մնաս բարով ասելու։

— Գնո՞ւմ ես,— հարցրեց նա։

— Գնում եմ։

— Էլի՞ գալու ես։

— Ո՞վ իմանայ, երեւի գամ։

— Բոյը բարձր տղայ է Բագրատս, ճակատը՝ սպիտակ մազափընջով նաղաշ, ձախ թշի վրայ սեւ մեծ խալ։ Քոռանամ։ Ման եկ, որդիս։ Որ գտնես, ասա մինչ գերեզմանից առաջ քեզ է սպասում, անխիղճ։ Բարով գնաս։ Վարդա՞ն։

— Ի՞նչ է, նանի։

— Հաց ու պաշար կապիր ղարիբի համար. Բագրատիս նկարն էլ նշանց տուր, թող տեսնի, լաւ ճանաչի, որ մտքից չգնայ։

* * *

Այս պատմութիւնը գրելուց յետոյ ես նորից եղայ Արահին գիւղում։ Գնացի հին ծանօթիս տունը։ Բակում Վարդանը դիմաւորեց ինձ։ Մենք միասին ներս մտանք։

— Վարդա՛ն,— լսեցի մայրիկի ձայնը։— Բագրատին բերի՞ր, Վարդա՛ն։

— Չէ, նանի, էն տարուայ մեր ղոնախն է։

Աչքերս լցուեցին։ Մօտեցայ, համբուրեցի պառաւի ձեռքը։ Նա սմքած մոմ էր դարձել արդէն, ողում էր կենդանի։ Նաեւ փոքրացել էր նանին, դարձել մի բուռ մանուկ, անթեղած կրակ՝ լոյսի չմարող բոցով։

— Մխիթարանքի բան չասե՛ս,— ինձնից պահանջեց պառաւը։— Ես մխիթարանք չեմ ուզում։ Բագրատս կա՛յ, կը գա՛յ։ Ինձ համար գերեզման չկա՛յ առանց Բագրատիս տեսնելու։ Բագրատս կը գա՛յ, ես սպասում եմ։

* * *

Կապոյտ լճակներ կան Կապանդուռ լերան գոգերում, երկնքից ընկած արցունքի կաթիլներ՝ իրենց հայելիներում երկնքի լազուրը, քարայծերի պիշ աչքերի չափազը, ծաղիկների խայտանքը։ Մթին ծմակներ կան Արահին գիւղին շուրջը։ Հիւրընկալ օջախներ կան այնտեղ, հսկայ գամփռների մէջքին նստած թուխ մանուկներ։ Մի պարզ լեռնական կեանք կայ Արահինում, հեքիաթային հմայքներ, խորհրդաւոր գիշերներ ու հրդեհ լուսաբացներ։

Ոչինչ իմ մտքում չի դաջուել այդ ամէնից։ Իմ մտքում գիւղական մի պարզ խրճիթ է, նախշաւոր կարպետ, վրան խաչարձանի պէս տնկուած մի մայր՝ լոյսը թափուած աչքը դրանը, ականջը՝ որդու ձայնին։

Հիմա էլ իմ ականջում զնգում է նրա բողոքող ձայնը.

— Բագրատս կը գայ՛։ Ես սպասում եմ։

Ես վախենում եմ նորից գնալ Արահին։ Յանկարծ որդու ճանապարհը պահող այդ պառաւի տեղը դատա՞րկ գտնեմ։ Վախենում եմ լանջի գերեզմանատանը մի հողաթումբ ցոյց տան ինձ, մի թաղուած լոյս։

Ո՛չ, թող ապրի նանին, թող ապրի նրա մի բուռ մարմնում անթեղուած լոյսը։

ՇՈԳՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

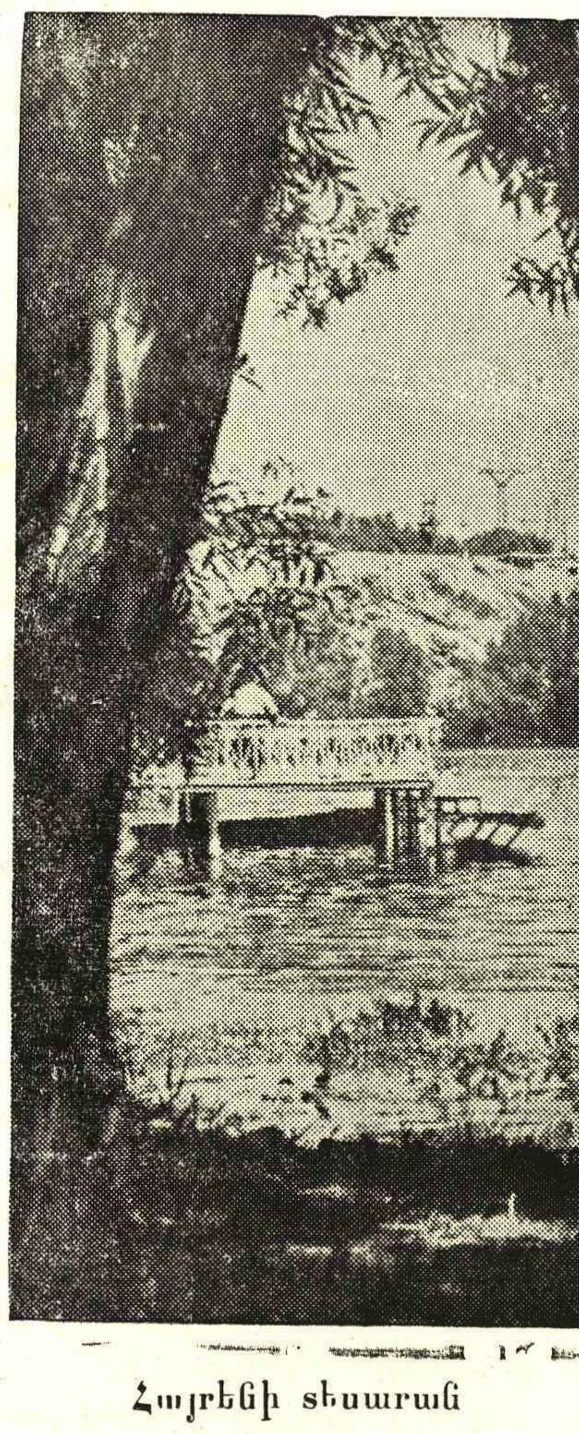
Շռայլ է շոգն Հայաստանի,
Ոսկեզօծել են այգի ու անտառ,
Դաշտն Արարատեան ծով եւ ծիրանի,
Արեւը հուր է մաղում անդադար։

Հասունանում է ողկոյզը օրեցօր,
Ընկոյզի աչքը ժպտում է ծառից,
Մեղրածոր շուշով թէ տանձ, թէ խնձոր
Ասես խօսում են, կանչում ցնծալից։

Կնդուղը պատռած բիւր վարդեր ճերմակ
Ծաղկած ծփում են դաշտում բամպակի,
Առատութիւնը անհուն, անքանակ,
Բռնել է համակ եւ արտ, եւ այգի։

Աշուն է, աշուն, փառաւոր աշուն,
Ով ջանք է թափել, թող առատ տանի.
Վեհօրէն կանգնած բարդին է խշշում,
Ինչ լաւ է շոգը, շոգն Հայաստանի։

ՍԱՐՄԷՆ

Հայրենի տեսարան

Մ Ր Ց Ա Ն Ք

ԿԱՐՃ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԻ, ՆՈՎԵԼԻ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Հայկական Ս.Ս.Հ.-եան մինիստրների սովետի ռադիոհաղորդումների եւ հեռուստատեսութեան պետական կոմիտէի արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների գլխաւոր խմբագրութիւնը Սփիւռքի ռադիոունկնդիրների համար յայտարարում է կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան բաց մրցանակաբաշխութիւն։ Հեղինակները նիւթերը պէտք է ուղարկեն իրենց անուն-ազգանունով եւ հասցէով։

Պատմուածքում, նովելում եւ բանաստեղծութիւնում ցանկալի է, որ շօշափեն խաղաղութեան, հայրենասիրութեան, ժողովուրդների բարեկամութեան, մարդասիրութեան, ազնուութեան, ընտանիքի, սիրոյ եւ այլ հարցեր։

ՍԱՀՄԱՆՈՒԱԾ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Ա.— Երկու առաջին մրցանակ մէկը արձակի, մէկը բանաստեղծութեան։ Շահողները կը ստանան հայ դասական եւ ժամանակակից գրքերից կազմուած գրադարան։

Բ.— Չորս երկրորդ մրցանակ՝ երկուսը արձակի, երկուսը բանաստեղծութեան։ Շահողները կը բաժանորդագրեն 1965 թ. համար «Գրական Թերթին» եւ «Սովետական Գրականութիւն» հանդէսին։

Գ.— Վեց երրորդ մրցանակ՝ երեքը արձակի եւ երեքը բանաստեղծութեան։ Շահողները կը ստանան արժէքաւոր յուշանուէրներ։

Մրցանակաբաշխութեան ներկայացուած գործերից լաւագոյնները նախապէս կը հաղորդուեն Երեւանի ռադիոյով։

Մրցանակաբաշխութեան նիւթերի ստացման վերջին ժամկէտն է 1964 թուականի Նոյեմբերի մէկը։ Մրցանակաբաշխութեան արդիւնքները կը հրապարակուին Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատման օրը, Նոյեմբերի 29ին։

Մրցանակաբաշխութեան ներկայացուած նիւթերը հեղինակներին չեն վերադարձւում։

Մրցանակաբաշխութեան կարող են մասնակցել Սփիւռքի մեր բոլոր ռադիոլսողները։

Նիւթերը պէտք է ուղարկել հետեւեալ հասցէով։

Հ. Ս. Ս. Հանրապետութիւն, Երեւան, Ռադիօ Տուն, արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների գլխաւոր խմբագրութիւն, «Կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան» մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ՌԱԴԻՈՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԻ ԵՒ ՀԵՌՈՒՍՏԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

(Շար. 2րդ էջէն)

հերիք է, բայց երբոր 60–70 *հազար տալեր ունեցայ, հանգիստ չէի կրնար մնալ, աչքս տնկեցի միլիոնին, քանզի շատեր միլիոնով բերաննին կը բանային։ Օր մը ռէլ րստէյթի մարդը (կալուածավաճառ) ինծի ըսաւ քի, «Պարոն Ղազար, փարաներդ պանքան դնելով շատ բան չես շահիր. տուն առ, տուն տեղ առ, վերջը ծախէ, գները ամէն տարի վրայ կը դնեն. նստած տեղդ փարա կը շինես։» Մարդը իրաւ էր. երկու տուն գնեցի. վերջը երեք խանութ գնեցի, վեց տան գետին գնեցի, սոնը էտոնք կրրկնապատիկ կերպով ծախեցի... Չորս տարուան մէջ* 200 *հազար տալերի տէր եղայ... Ղազա՛ր, անկո՞ւշտ ես փակեր. ալ հերիք է ըսի. օր մը թալախ թօմպալախ գլխուդ վրայ կուգաս... Նստիր ու կեր...* 68 *տարեկան էի, ըսի քի՝ մեռնիմ նը փարաս որո՞ւ պիտի մնայ։ Էտքան ատեն՝ մինակութենէ չէի նեղուեր, սկսայ նեղուիլ։ Տունս, տեղս, պարտէզս պատուական էին. մէկը չկար որ հետը խօսայի. հաշիւ ըրի քի՝ էկէր հիւանդանամ, քովս մէկը չունիմ որ թաս մի ջուր տայ ինծի։ Միտքս ծռաւ ամուսնանալու կողմը. բայց վախը փորս մտեր էր, որովհետեւ կը լսէի, կը տեսնէի որ իմ տարիքս ունեցողները ամուսնացեր՝ պելան էին ընկեր... Շատ կնիկներ թա՛ տունս կուգային, թէլէֆոն կ'ընէին։— «Պարոն Ղազար, կ'ըսէին. զանք տունդ մաքրենք, կերակուր եփենք, մինակ ես, մեղք ես, քեզի հոգ կը տանինք։» Չէ՛, կ'ըսէի, էտոնք փարայիս աչք ունին, էտոնց կիւվենմիշ չըլլուիր. հերիք է որ իրենց ոտքովը կուգան. ե'ս պէտք է գտնեմ իմ կեանքիս ընկերը։ Ինչ որ է, չերկնցնենք։ Մեր եկեղեցւոյ տէրտէրը օր մը տունս եկաւ, ինծի ըսաւ քի — «Քենիս Հալէպէն եկեր է. համեստ, աղուոր կնիկ է, քեզի շատ յարմար է, բնա՛ւ պիտի չզղջաս»։ Մէկալ օրը գացի իրենց տունը. տեսայ կնիկը։ Ի՛նչ ըսեմ. անոր խօսուածքէն, շարժուածքէն սիրտս մէկ անգամէն տաքցաւ վրան։ Ինծմէ քիչ մը երիտասարդ էր, ամմա, մնաս չունի ըսի. շատ տանջանք է տեսեր, ջարդերէն ազատուող կնիկ վստահօրէն գէշ կնիկ մը չ'ըլլիր։ Փնտռածս գտայ, ըսի մտքովս, և առանց ժամանակ կորսնցնելու ամուսնացայ։ Սատանօջ է չէ՞...։ Ամուսնացայ... ամուսնացայ... Իրեն ալմաս մատանի մը առի. վրան, գլուխը շտկեցի, զինքը խանըմ խաթուն շինեցի. հէչ բան պակաս չթողուցի։ Իրեն օթոմոպիլ մըն ալ առի. օթոմոպիլ քշել սորվեցուցի... Առջի* 5–6 *ամիսները շատ աղէկ էր. սուսիկ, փուսիկ տան գործերը կ'ընէր։ Ամէն առտու ինծի կը պագնէր և պատուական կերակուր կ'եփէր։ Ինքզինքս աշխարհի ամենէն երջանիկ մարդը կը սեպէի։ Տունս հիւրեր կուգային, չէի ամչնար. կը կերցնէր, կը խմցնէր, կ'ուրախացնէր, ճամբու կը դնէր։ Տուներնիս ամէն օր հարսանիք կար։ Ֆոնոկրաֆ մը գներ էի, թուրքերէն շարքիները կը զինէր, ինք ըլ կը խաղար... աղուոր կը խաղար... տէմէ կէթսըն... վո՞վ փարայի մասին կը մտածէր. փարան ջուրի պէս կը ծախսէի... հա՛... մոռցայ ըսելու որ կնկանս անունը Սուլթան էր և ես այդ անունը չէի սիրեր։ Օր մը իրեն ըսի քի անունդ փոխել տանք, լաւ է. Սուլթան՝ տաճիկներու թագաւորին կնկան կ'ըսեն. ես այդ անունը չեմ սիրեր. էկօ կ'ըլլի նը, իմ երկրի կնկանս անունը դնենք.— Մարիամ... պապա՛մ, էս որ ըսի, էս կնիկը կրակ կտրաւ.— «Չէ, ըսաւ, ես Մարիամ անունով պոռնիկ մը կը ճանչնայի Հալէպի մէջ, ես այդ պոռնիկին անունը վրաս չեմ առներ։ Իմ անունս Սուլթան է և Սուլթան ալ կը մնամ»։ Պապամ, վազ անցանք, ըսի. հա՛ հա՛, Սուլթան է և Սուլթան ալ թող մնայ... Բայց էտոր համար բարկանալը թուհաֆիս գնաց և տիւշիւնմէն (մտածում ըսել կ'ուզէ) առաւ զիս... ի՞նչ կար, կըրնար ըսել քի իր անունը չէր ուզեր փոխել... բայց չէ... քնացած սատանան արթնցեր էր... Հը՛մ... Եւ այդ սատանան մէկէն գլուխը դուրս հանեց... Եւ այդ կինը շաբաթ մը վերջը կամաց կամաց պոչը տնկեց և պոչին ծէրը բերից քինթս խոթեց։*

(Շարունակելի)

Գալիֆորնիա — ԸՆԿԵՐ ՕԶՈՒՆԻ

ՋԱՀԱԿԻՐ
27 ՕԳՈՍՏՈՍ 1964

ՕՐ. ԼԻԶԷԹ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ,
ՄԻՀՐԱՆ ՏԻՒ՛ ԿԷՐԵԱՆ
ԽՕՍԵՑԵԱԼՔ

22- -64 Գահիրէ

Մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները խօսեցեալներուն և իրենց պարագաներուն։

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ՊՈՒԼԱՔ

Մանկապարտէզի, Նախակրթարանի և Բարձրագոյն Նախակրթարանի արձանագրութիւնները կը սկսին Երկուշաբթի 24 Օգոստոս 1964ին և կը վերջանան 5 Սեպտեմբեր 1964ին։

Ընդունելութեան ժամեր կ. ա. ժամը 9–12։

Ծանօթ.—

1.— Նորեկ աշակերտները պէտք է ներկայացնեն իրենց ծննդեան վկայագրին բնագիրը և ի հարկին, իրենց վճակացոյցը՝ եթէ ուրիշ վարժարանէ մը կուգան։

Իսկ Գալուստեանի նախկին աշակերտներէն պիտի պահանջուի իրենց վճակացոյցը միայն։

2.— Վերաքննութիւնները կը սկսին Սեպտեմբեր 7ին. կարելի է ժամանակացոյցը ստանալ վարժարանէն՝ Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ։

Հոգաբարձութիւն
Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի

★ ՍԻՆԷՄԱ ★ ՍԻՆԷՄԱ ★

ՖԱԹԷՆ ՀԱՄԱՄԱ ԵՒ ՍԱՊԱՀ

12 թոն գոյք և 20 մասնագէտներ Լիբանան ղրկուեցան Գահիրէէն, դարձնելու համար եգիպտո-լիբանանեան միացեալ ֆիլմ մը, որ պիտի կոչուի «Աֆրահ Պաալպէք»։ Ֆիլմին մէջ դեր պիտի ստանձնեն Սապահ և Ֆաթէն Համամա։ Բեմադրութիւն՝ Սալահ Ապու Սէյֆի։ Լայն տեղ պիտի տրուի ժողովրդային պարերուն։ Արդարև, այս օրերուն Պաալպէքի մէջ տեղի ունեցող լիբանանեան փոլքլորիք պարերու ելոյթները ծայրէ ծայր կը նկարահանուին տեղւոյն վրայ։

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

Աշոտ Մալաքեանի վերջին ժապաւէնը՝ «Հարիւր հազար տոլար արեւուն տակ» ընտրուած է Քանի Շարժանկարի Փառատօնի վարչութեան կողմէ՝ մասնակցելու այս գարնան միջազգային մրցումին։ Թրիւֆոյի մէկ ժապաւէնը և Մալաքեանի այս գործը պիտի ներկայացնեն ֆրանսական շարժանկարը երկու կարճ փաստանկարներով։ Անրի Վէրնէօյ այս վերջին ֆիլմին արտաքին տեսարանները դարձուց Մարոք և Ամերիկա։ Իր այս նոր յաջողութիւնը կուգայ անգամ մը եւս ապացուցանել, թէ Մալաքեան Ֆրանսայի ներկայ լաւագոյն սակաւաթիւ բեմադիրներէն է, ծանօթ շարժանկարի արուեստին, բեմադիրի արհեստին ու նաև հանրութեան պահանջին։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԲԵՄԱԴԻՐԸ ՄԸ

Ֆիլմերու ամերիկահայ արտադրիչ Արամ Գանթարեանը պատրաստած է «Նայթ Թայտ» ժապաւէնը («Գիշերային ծփանք»), հիմնուած յունական առասպելի մը վրայ, ծովային դիցուհի Սիրենայի նիւթով։

Թայմզ, Նիւ Եորք Թայմզ և ուրիշ թերթեր գնահատանքով արտայայտուած են այս ֆիլմի մասին։ «Ազդեցիկ հրապուրանք... Թարմութեան և երևակայութեան անսովոր ցոյց մը կը ժայթքէ այս ֆիլմէն», կ'ըսէ Թայմզ, «կարծես Էտկար Էլլըն Փոն է, որ կը պատմէ բարձրախօսով...»։ «Եզակի ապրումներ կ'ընծայէ ան, կախարդական և սարսռուն երևոյթներով»։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ոմն, Աղեքսանդրիա (ընկլ. թիւ 137) 500 ե. գ. կը նուիրէ առ ի գնահատութիւն թերթիս ազգային և ընկերային ուղղութեան։

Ոմն, Աղեքսանդրիա (ընկլ. թիւ 138) 200 ե. գ. կը նուիրէ՝ նոյն գնահատութեամբ։

Օր. Զ. Ս. Աղեքսանդրիա, (ընկլ. թիւ 157)100 ե. գ. կը նուիրէ առ ի գնահատութիւն «Նախօրեակին» յօդուածի արտայայտած իրապաշտ գաղափարներուն։

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Այծեմնիկ Պօյաճեան մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր սիրելի բարեկամուհիին՝ Տիկին Նուարդ Տէօքմէճեանի (Աղեքսանդրիա)։

Տիար Վարդան Յարութիւնեան մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ Պր. Տիգրան Պագալեանի, Նիւ Եորք Սիթի (Մ. Ն.)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Արաքսի Յովսէփեանի ընդ Պր. Վրէժ Արմէն Արթինեանի բարեբաստիկ նշանախօսութեան առթիւ՝
Տիկ. Զարուհի Յովելեան ե.գ. 100
Տէր և Տիկ. Ն. Պալաեան ե.գ. 50

Օր. Ազաւնի Տիրբեանի ընդ Պր. Գաբրիէլ Ջէչէնեանի բարեբաստիկ նշանախօսութեան առթիւ՝
Տիկին Զարուհի Յովելեան
Տէր և Տիկ. Խաչիկ Թաշգափուլեան
Տէր և Տիկ. Յակոբ Թաշգափուլեան ե. գ. 100ական

Օր. Ալիս Քէհէեանի ընդ. Պր. Կարպիս Առաքելեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ
Տէր և Տիկին Բաբէլ Հաճնլեան ե. գ. 100

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տիկին Ազատուհի Ճինկօզեան և զաւակունք իրենց սիրեցեալ հօր մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ կը նուիրեն՝
Աղեքս. Աղքատախնամին
Պօղոսեան Ազգ. վրժ.ի ճաշի սեղանին
«Արև»ին
«Ջահակիր»ին ե. գ. 100ական
(Ստանալ Պր. Ե. Գալփաքճեանէ)

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ *Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ*

Այդ օրը Տիանա Գավուրի համար ամենէն ահաւորն ու ողբերգականը պիտի ըլլար։ Գրադարանի սրահի մթնոլորտը յանկարծ անշնչելի թուեցաւ իրեն։ Այս սրահը, ուր չուտով ողբերգութեան այն դէպքը իր յետին մանրամասնութեանը մէջ պիտի պարզուէր, չատ տխուր երևցաւ իր աչքերուն։ Զգաց վերջապէս, որ եթէ երբեք քանի մը վայրկեանով այդ վայրէն չհեռանար, պիտի հարկադրուէր զինքը տանջող յիմար մտածումները արտաբերել։ Ջիղերը երկար ժամերէ ի վեր սարսափելի կերպով ճնշուած էին. այս պատճառաւ ալ զինքը շրջապատող այս միջավայրէն հեռու տեղ մը ինքնամփոփուելու պէտքը կը զգար։

Թրեսիին նայեցաւ։ Ինչո՞ւ այս մարդը անշարժ կեցած էր այնտեղ։ Ի՞նչ կը խորհէր արդեօք։ Յանկարծ, ոստիկանական պաշտօնէին այս անշարժութենէն սարսափած, իր սենեակը քաշուեցաւ, առանց որևէ բացատրութիւն տալու։

Պատուհանը բացաւ։ Երեկոյեան մութն ու պաղ օդը զովացուցին իր հրատապ գլուխը. և սակայն իր միտքը պղտորող ուրուականները, շարունակեցին գարձեալ իր միտքը չարչրկել։ Հակառակ իր կամքին, դարձեալ սկսաւ ոստիկանապետին հարցումները և զինքը մտալլկող խնդիրները մանրազննին կերպով մը քննարկել։

Ո՞վ էր Հովարտի սպանիչը։

Ո՞վ սպաննած էր Լիւֆպերին։

Արդեօք Մարսելլա՞ն էր ոճրագործը։

Ահաւոր հարցում մըն էր այս վերջինը։ Մարսելլա այս երկու մարդիկը սպաննելու պատճառ մը չունէր, մանաւանդ որ պրիճ խաղալու գացած էր. բայց կրնար թաշկինակը կամ ձեռքի պայուսակը առնելու պատրուակաւ տուն եկած ըլլալով Տեքսթեր Լիւֆպերին այնտեղ, գինով վիճակի մէջ տեսած ըլլալ։

Ո՛չ,այս գաղափարը չատ վտանգաւոր և դառն միտքեր կը բովանդակէր։ Կրնար, օրինակի համար, Լիւֆպերի, Հովարտի և Սերանտելի խօսակցութեանց անակնկալ կերպով տեղեկանալ և գինովութեան մէջ յայտնել Մարսելլային, ամուսնոյն երկու կին ունենալու պարագան, և վերջինն ալ (Մարսելլան) զայրոյթէն գըրգըռուած, հարուածել զինքը և վառարանի ճակատագրական կողին վրայ նետել։ Իսկ հիմա, այս մեր ացումներէն ազդուած, գուցէ Նիթայի մօտ գացած ըլլար, բացատրութիւն պահանջելու մտօք։ Ու այդ ժամանակ, վայրագ ատելութեան մը անձնատուր, թերեւս ընդունակ ըլլար ամուսինն ալ սպաննելու։

Բայց ի՞նչպէս. իր ամուսնոյն վերադարձի մասին տեղեկութիւն ստացած էր։ Իրեն լուր առնող մը եղած չէր։ Հաւանական էր սակայն որ Հովարտ հեռախօսած ըլլար, ինչ որ արդէն ըրած էր հօրը հետ։

Օ՜հ, ինչ հեչտ բան էր գերագրգիռ երևակայութեան մը համար, հաւանական պատմութիւն մը դարբնելը։ Տիանա, իր այս զառանցանքներէն ամչնալով դառն ժպիտ մը ունեցաւ։ Եւ անգամ մը եւս վճռեց որ Մարսելլան չէր կրնար ամուսնոյն ոճրագործը ըլլալ։ Դարձեալ չատ դիւրին բան էր, որևէ մէկուն մը դէմ, ինչպէս օրինակ Ծոն Լիւֆպերիի մասին ամբաստանութիւն մը ընել։ Կարելի չէ՞ր միթէ ենթադրել՝ թէ ան, Հովարտի մօտ եկած էր ճարակ խաղացողներու ակումբը երթալէ առաջ, և գինով եղբօրը հետ կռուի բռնուելով զայն ըսպաննած. իսկ Հովարտի յայտնութիւններէն խուսափելու մտօք, անո՛ր ալ կեանքին վերջ տուած...

— Օ՜հ, ինչ տաժանելի բան է այսպիսի մտածումներով տանջուիլը, գոչեց Տիանա, յուսահատօրէն։ Ա՛լ կը բաւէ, վերջացնե՛մ։

Անդրադարձաւ նաև թէ «ՏԻԱ» արձանագրութեան նշանակութիւնը նկատի առած չէր։ Իր մտածումները չօշափելի ո՛չ մէկ փաստի վրայ հիմնուած ըլլալով, անհիմն ու անողորմ էին։ Եւ որոշեց դուրս ելլել սենեակէն և չխորհիլ այլեւս անմիտ կարելիութեանց մասին։ Բայց երբ գնաց պատուհանը գոցելու, խեղդուկ աղաղակ մը արձակելով, տեղն ու տեղը արձանացած մնաց։ Փողոցը դիտած միջոցին. տեսած էր թէ Մարսելլան, Ծոն Լիւֆպերիի հետ, մուտքի դռնէն ներս կը մտնէր։

Տիանա, վազելով սանդուխներէն իջաւ և հարսին ու Ծոն Լիւֆպերիի գրադարանի սրահը մտնելէն րոպէ մը ետք ներս փութաց։ Մարսելլա անճանաչելիօրէն փոխուած էր։ Կոշտ, դառնացած և նոյնիսկ զայրացած կը թուէր, ձայնը՝ անսովոր և այլանդակ շեշտ մը ունէր։

— Եկայ, ըսաւ խօսքը դատաւորին ուղղելով, վասնզի պարոն Լիւֆպերի պնդեց որ գամ...

Ու հայր ու աղջիկ հասկցան, թէ իր այս խօսքը «այլապէս պիտի չգայի» բացատրութեամբ ընդհատուած էր։ Բոլորովին տակն ու վրայ եղած, դատաւորը չգիտցաւ հարսին ընելիք ընդունելութեան կերպը գտնել, վասնզի ան (հարսը) իր ամուսնութենէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով ոտք կը կոխէր աներոջը յարկէն ներս, և իրենց միջև տիրող ցրտութիւնը. անյաղթահարելի արգելք մը հանդիսացած էր մտերմիկ յարաբերութեանց մշակումին։

— Կը փափաքիմ խօսիլ ձեզի հետ, շարունակեց Մարսելլա, վասնզի հիմա լսեցի, թէ Հովարտ ինծմէ զատ... ուրիչ... կին մըն ալ ունի եղեր։

Մարսելլայի այս խօսքերը, ներկաները յուզման մատնեցին։ Դատաւորը չփոթած մնացած էր։ Մինչ Տիանա բացատրութիւն տալու վրայ էր, Թրեսի բոլորովին զարմացած, խօսք առնելով ըսաւ.

— Ուրկի՞ց լսեցիք այդ լուրը, տիկին։

— Ինքը, իր կինը... ըսաւ։

— Զինքը տեսա՞ք։

— Տունս եկաւ։

— Ի՞նչ ընելու.

Մարսելլա, առանց պատասխանելու փութկոտութիւն ցոյց տալու, զայրացած, ոստիկանապետին նայելով ըսաւ.

— Կրնաք այլեւս որևէ հարցաքննութեան չսկսիլ, այսօրուան համար այսքանը կը բաւէ։

Արդարև, խեղճ կինը չէր կրնար այլեւս զինքը ցնցող ողբերգութեան տոկալ։ Տիանա, ի տես իր այս վիճակին, գութի անսահման զգացումով մը համակուեցաւ։ Յաջորդական բուռն յուզումները ցամքեցուցած էին անոր արցունքները և զինքը մղած վայրագ և մարդատեաց վարուելակերպի մը, որուն շնորհիւ կը յուսար մաքառիլ, չար և դաժան բախտին դէմ։ Եւ դատաւորին դառնալով, Մարսելլա շարունակեց իր խօսքը.

— Այդ Նիթան, անմիջապէս որ Հովարտի մահուան լուրը առաւ, եկաւ գտաւ զիս։ Նախ մերժեցի իր խօսքին հաւատք ընծայել. և գրեթէ տունէս վռնտեցի զինքը։ Բայց ինծի ներկայացուց ամենավաւերական փաստաթուղթեր և նամակներ, որոնք կը հաստատէին թէ Տիկին Հովարտ Գավուրը նոյն ինքն էր, յետոյ ելաւ գնաց։ Ըսի իրեն թէ ազատ էր ուզածը ընելու։ Այլեւս ոչինչ կը հետաքրքրէ զիս։

— Միայն թէ, միջամտեց Ծոն Լիւֆպերի, անողոք ձայնով մը, այն միջոցին, երբ այդ կինը մեկնելու վրայ էր, ես հասայ և խորհուրդ տուի Մարսելլային, որ իրողութիւնը ձեզի տեղեկացնէ պարո՛ն Գավուր։ Այս մտահոգութեանց մէջ զինքը լքելը չիտակ բան մը չէ։

— Անշուշտ, մրմնջեց դատաւորը։ Ի հարկէ... իրաւունք ունիք...

Եւ անհասկնալի բաներ մըն ալ մռլտալով, աչքերը գետինը յարեց։ Այս միջոցին, Թրեսի մտածումներու մէջ էր. ու յանկարծ Լիւֆպերիի դառնալով հարցուց.

— Ըսէ՛ք տեսնեմ, թէ ինչո՞ւ այսօր, յետ միջօրէին Տիկին Գավուրը տեսնելու գացիք։

(34)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԲԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնօջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՕՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— ԺԱԳԼԻՆ Ծանօթութիւններ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ — «Սթուտիօ Նեամ» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 — Բեմնի աշխատանք.— ԱՒՍՏԻՍ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, Խեդ.-Նը-Տեհ Փողոց — Նոպիէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 67, Գահիրէ — [illegible]

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 42 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1964 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. ١٩٦٤ عدد رقم ٤٢ – الخميس ٣ سبتمبر

ՎԵՐԱՐԾԱՐԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՆԵԼԻՔ ՄԸ ԱՆՀՐԱԺԵ՛ՇՏ Է... ԵՒ Ո՛ՐՆ Է ԱՏԻԿԱ

Խօսուածներէն և գրուածքներէն գիտե՛նք այլեւս, բոլորս անխտիր, որ 1965ը Ցիսնամեակն է այն մեծ ոճիրին, զոր Իթթիհատական Թուրքիոյ ազգայնամոլ վարիչները գործեցին՝ երկրին տէրը, սեփականատէրը եղող հինաւուրց հայ ժողովուրդին կէսը (մօտ մէկ ու կէս միլիոն) ջարդելով, մահացնելով։

Պատմութեան մէջ աննախընթաց է այս ոճիրը, և ոճրագործը մնաց և դեռ կը մնայ անպատիժ։ Ըսենք թէ պատիժէն հրաժարեցանք. գոնէ փոքր մը ընէին առաջ եկած դժբախտ կացութիւնը դարմանելու համար՝ յափշտակուած հողերէն մաս մը վերադարձնելով հրաշքով (և շնորհիւ ռուս ժողովուրդի պաշտպանութեան) բստեղծուած փոքրիկ Ռուսահայաստանին (կորիզը մեր երազածին)։

Ա՛յդ ալ չըրին մարդասէ՛ր և արդարասէ՛ր մեծ պետութիւնները, գլխաւորաբար արևմտեան, որոնք մեզ «փոքր դաշնակից» անունով մկրտած էին ու շահագործած անխնայ...

Չըրի՛ն, չուզեցի՛ն ընել և դեռ չե՛ն ուզեր որեւէ բան ընել՝ արդարութիւնը դոյզն չափով դէպի իր տեղը շարժելու համար։

Այս մեծ ոճիրին Ցիսնամեակին առթիւ, ասկէ երկու տարի առաջ, սրտցաւ և բանիբուն մտաւորականներ (սփիւռքէն), ընդգծեցին անհրաժեշտութիւնը անելիքի մը, պահանջը շարժումի մը, օրն ի բուն արդարութիւն հոլովող Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մօտ, գիտնալով մէկտեղ որ այդ «միացեալ» ստորոգելին դեռ կը մնայ հեգնանք մը...։

Ըսի՛նք, շա՛տ բարի. ի՛նչ կը կորսնցնենք քիչ մը աղմուկ հանելով. գիտենք որ չա՛ր են մարդիկ և չարակամ. գիտենք որ յափշտակիչին կողմն են. բայց փորձե՛նք։— Այ՛ս էր սփիւռքահայ մտաւորականութեան կարգ մը անդամներուն տեսակէտը։ Ու մենք —հայրենասէրներս—, խանդոտուած ըլլալով մէկտեղ՝ որ նոյնիսկ Տաճկահայաստանի ազատագրումը միա՛յն ու միա՛յն Ռուսաստանը կրնայ իրագործել եթէ ուզէ, համակերպեցանք ՄԱԿի ճամբով կատարուելիք փորձերու գաղափարին։

Ստիպուած եմ այստեղ անգամ մը եւս արձանագրել, որ Պատմութեան տեղեակ որակեալ անձեր, ինչպիսիք էին Արշակ Ալպօյաճեան, Արշակ Սաֆրաստեան, Աշոտ Յովհաննէսեան, Լիպարիտ Նազարեանց և ուրիշներ, սորվեցուցած են մեզի՝ թէ Ռուսաստա՛նը, ռո՛ւս ժողովուրդը միայն շահ ունի, շահ կրնայ ունենալ իրեն դաշնակից մեծ ու զօրաւոր Հայաստանի մը կազմութեան մէջ, և Կարին, Վան, Մուշ և Բաղէշ կրնան ազատագրուիլ միա՛յն ու միա՛յն ռուսին նախաձեռնութեամբն ու տրամադրելի միջամտութեամբը։

Հայաստանի փրկութիւնը՝ իր արեւելեան (Արարատեան) մասի մէկ բաժինին համար — իրականացաւ ռուսերուն օժանդակութեամբը 1920 Նոյեմբեր 29ին։ Հայաստանի ապահովութիւնն ու բարգաւաճումը՝ մի՛շտ Երեւանի շրջանին համար — կախում ունի ռուսերուն պաշտպանութենէն։

Նո՛յնը պիտի ըլլայ, նո՛յնը պէտք է ըլլայ, նո՛յնը միայն կրնայ ըլլալ Արեւմտեան Հայաստանին համար եւս։

Մարգարէութիւն չէ՛ ասիկա. այլ պատմութիւնը ուսումնասիրած մարդու տեսակէտ։ Եւ, վաղ թէ ուշ, երբ իմ այս նախատեսութիւնը միայն արմատ բռնէ և ընթացք ստանայ, ողջամիտ մարդիկ պիտի յիշեն այս տողերը գրողը։

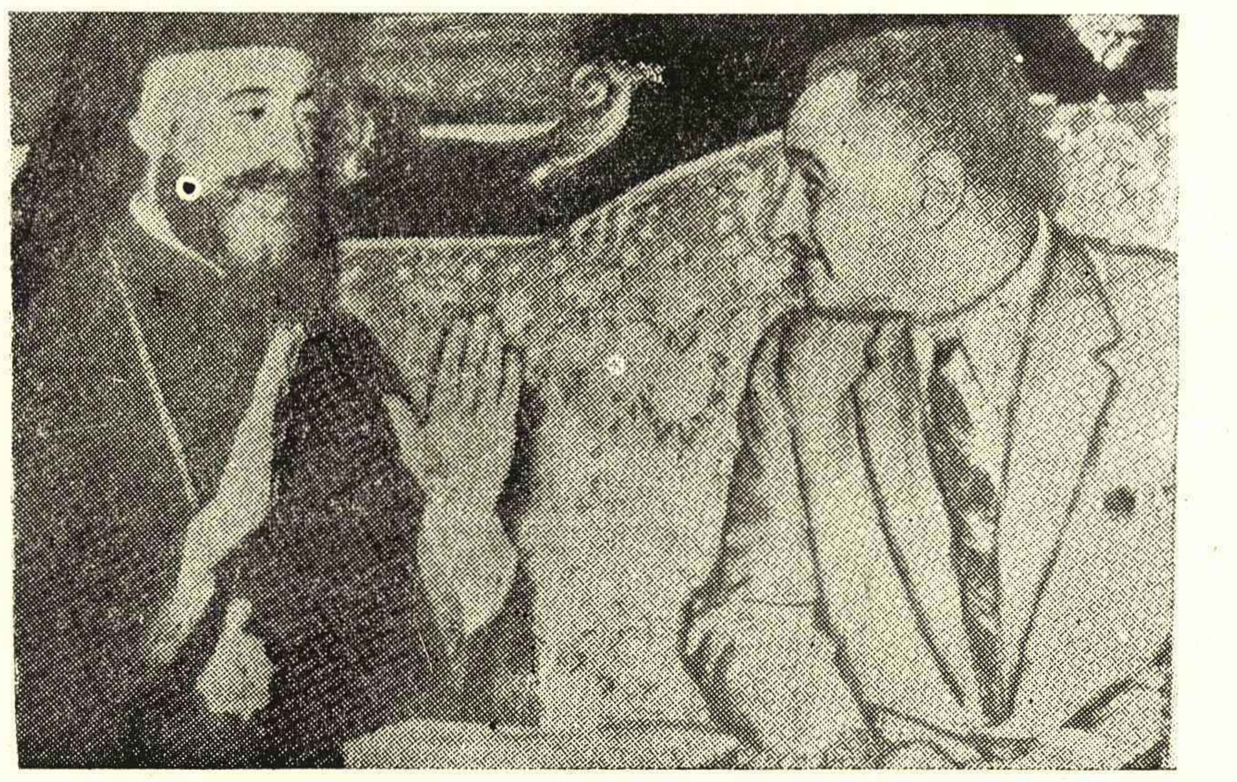
Չե՛մ թերգնահատեր հայուն «հաւաքական ոյժ»ը, բայց ատով չեմ վիպայնանար, չեմ վերանար։ Եւ իրականութիւնները ընդունելով՝ երբ կը ջատագովեմ ռուսական օժանդակութիւնը, չեմ մոռնար որ անոնք — նախկին ռէժիմի օրով — անարդարութիւններ ըրած են նաև մեզի։ Բայց փոխուած են ժամանակները և ռուսը այլեւս չի՛ կրնար, շահ չունի հայը զոհելու մէջ, հայուն որդիական հաւատարմութիւնը (շահերով իրեն կապուած ըլլալը) չտեսնելու մէջ։

Երբ կը ջատագովեմ ռուսական բարեկամութիւնը, թո՛ղ գիտնան հակառակորդները, որ անոնցմէ կաշառուած ալ չեմ, ո՛չ նիւթապէս, ո՛չ բարոյապէս (պատիւներով, հրաւէրներով եւն.)։ Ռուսական ապաւէնէն դուրս, թէ՛ ներկային և թէ՛ ապագային, Հայաստանին համար չի՛ք փրկութիւն։Ասիկա ի զօրու է ներկայ Հայաստանին համար, և ի զօրու կրնայ ըլլալ (իբրև միակ հաւանականութիւն) Արեւմտեան Հայաստանին համար եւս։

Ամերիկա, Անգլիա և իրենց նմանները երբե՛ք պիտի չհանդուրժեն ռուսասէր հայ ժողովուրդին տալ զօրաւոր հայրենիք մը, որքան ալ օգտապաշտ և այժմէապաշտ հակառուս սակաւաթիւ հայ գործիչներ «ապահովցնեն» որ հայութիւնը արեւմուտքին համար վստահելի է...։ Արեւմուտքին համար հայը (որ ոտք դրած է իր հողին վրայ) անվստահելի է...։ Արեւմուտքին համար՝ աշխատասէր հայը վստահելի է միայն իբրև գործակալ, ծառայ, պաշտօնեայ՝ օտար դիւանատան մէջ կամ օտար ֆապրիքայէն ներս...։

(Շար. տես էջ 5)

ՄԱԿԱՐԻՈՍ Ս.Ի ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահներ Ապտէլ Նասէր եւ Մակարիոս

Ուրբաթ 28 Օգոստ.ին Կիպրոսի հանրապետութեան Նախագահ Մակարիոս Սրբազան հասաւ Աղեքսանդրիա, ընկերակցութեամբ իր արտաքին գործոց նախարար Սփիրօ Կիպրիանուի։ Ան խորհրդակցեցաւ Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի հետ՝ Միջերկրականեան աւազանին ըսպառնացող վտանգին շուրջ՝ Կիպրոսի խնդրին առթիւ։

Օգոստ. 31ին հրատարակուեցաւ միացեալ հաղորդագրութիւն, որ կը յայտնէ թէ տեսակէտներու նոյնութիւն կը տիրէ երկու պետութեանց միջև։ Կիպրոսի հարցը պէտք է լուծուի խաղաղ միջոցներով։ Զինեալ միջամտութիւններ դատապարտելի են՝ որու կողմէ ալ ըլլան։ Զինուորական ուխտերու հետ կապ պիտի չպահուին, թող ըլլան անոնք ՕԹԱՆը և Աչիսընեան ծրագիրը։

Աղեքս.ի Յունական մայր եկեղեցիին մէջ պատարագ մատուցանելէն և այլ վայրեր այցելելէ ետք, Մակարիոս Արքեպիսկոպոս Կիպրոս վերադարձաւ Պր. Կիպրիանուին հետ Օգոստ. 31ի երեկոյեան։ Օդանաւակայան եկած էր Նախագահ Նասէր։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ Գ. ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Փոխ-վարչապետ և Ազգ. Ուղղութեան ու Մշակոյթի նախարար Տոքթ. Ապտէլ Գատէր Հաթէմ, Կիրակի 30 Օգոստ.ին, Աղեքսանդրիոյ Սան Սթեֆանօ մեծ պանդոկին մէջ հանդիսաւոր ընդունելութեամբ մը յայտարարեց թէ վերջացած է 10 օրէ ի վեր շարունակուող Հեռատեսիլի Միջազգային Գ. Փառատօնը։ Յայտարարեց, որ 12 մրցանակներէն, իրենց ներկայացուցած ֆիլմերուն համար, ԱՄՀ շահած է 4 մրցանակ, Հիւս. Ամերիկա՝ 2, Ֆրանսա՝ 2, Սովետական Միութիւն՝ 1, Պիլճիքա՝ 1, Քուէյթ՝ 1։

Ծքանշաններ ստացան մասնակցող արաբ և օտար արուեստագէտները, նաև յիշատակի նուէրներ բաշխուեցան 30 երկիրներու 36 կայաններու պատուիրակութիւններուն։ Այս փառատօնը ստեղծեց համաշխարհային շահագրգռութիւն։

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿ. ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Երեքշաբթի Սեպտ. 1ի երեկոյեան, ԱՄՀի Վարչապետ Ալի Սապրի ձայնասփիւռէն երկար բացատրութիւններ տուաւ աշխատաւորական նոր օրէնքին մասին, որ շուտով պիտի հրատարակուի Պաշտօնաթերթին մէջ։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԵՆ ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ

(ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ 50-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Գրեց ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Քսաներորդ դարի սկզբին, դրամատիրական երկրների անհաւասարաչափ զարգացման և նրանց կայսերապաշտական հակասութիւնների հետեւանքով՝ մարդկութեան գլխին կախուեց առաջին համաշխարհային պատերազմի վտանգը։

Դրամատիրական թռիչքաձև զարգացումը առաջին գիծ դուրս բերեց ԱՄՆին և Գերմանիային ու ետ մղեց դրամատիրական հին երկրներին՝ Անգլիային և Ֆրանսային։ Աշխարհում առաջին տեղը գրաւեց ԱՄՆ-ն։ Անգլիան կորցրեց իր գերիշխանութիւնը։ Այս ամէնը գլխաւոր կայսերապաշտական երկրների մէջ սրեց պայքարը աշխարհի տնտեսական և քաղաքական վերաբաժանման համար, գաղութների համար, վաճառահանման շուկաների և հումքի աղբիւրների համար, անխուսափելիօրէն առաջ բերելով բախումներ, նախադուռ բացելով կայսերապաշտական պատերազմների համար։ Առաջին համաշխարհային պատերազմի առաջացման և զարգացման գործում որոշիչ դեր խաղացին Անգլիայի և Գերմանիայի կայսերապաշտական հակասութիւնները։ Բրիտանական կայսերապաշտութիւնը, կորցնելով արդիւնաբերական առաջնութիւնը, ձգտում էր ոչ միայն պահպանել, այլեւ ընդլայնել իր գաղութային և առեւտրական տիրապետութիւնը։ Միւս կողմից Գերմանիան, որ արդիւնաբերութեան զարգացմամբ առաջ էր անցել Անգլիայից, բայց աւելի քիչ էր ապահովուած հումքի աղբիւրներով, պահանջում էր գաղութների և ազդեցութեան ոլորտների վերաբաշխում։

Դեռեւս 1888 թուականին գերմանական երկու դրամատուն Թուրքական կառավարութիւնից ստացել էր Պաղտատի երկաթուղու կառուցման մենաշնորհ։ Այդ ճանապարհի կառուցմամբ գերմանական կայսերապաշտութիւնը հեռուն գնացող նպատակներ էր հետապնդում, ուզում էր իր ազդեցութեանը ենթարկել Թուրքիան և հարեւան երկրները, ամուր ոտք դնել Պարսկական ծոցում, Հնդկաստանի դարպասների մօտ։

Մինչև 19րդ դարի վերջը Անգլիան ընթանում էր «փայլուն մեկուսութեան» քաղաքականութեամբ։ Յենուելով իր արդիւնաբերական և ռազմածովային անժխտելի գերազանցութեան վրայ, նա գերադասում էր միութիւններ մէջ չմտնել և իրեն չկապել Մայր ցամաքի տէրութիւնների հետ. Բացի դրանից, բրիտանական դիւանագիտութիւնը եւրոպական ուժեղ պետութիւններին լարում էր միմեանց դէմ և պատերազմներ առաջացնում նրանց միջև, ձգտելով թուլացնել և դրանով իսկ զրկել նրանց անգլիական համաշխարհային գերիշխանութիւնը վիճարկելու հնարաւորութիւնից։ Սակայն, 20րդ դարի սկզբում, զգուշանալով գերմանական սպառնալիքին դիմաց, Անգլիան ըստիպուած էր հրաժարուել իր աւանդական «փայլուն մեկուսացում» քաղաքականութիւնից և ընդդէմ Գերմանիայի դաշնակիցներ փնտռել։

1904 թուականի անգլօ-ֆրանսական համաձայնագրի կնքումից յետոյ, որին միացաւ Ռուսաստանը 1907 թուականին, Եւրոպան վերջնականապէս երկու կայսերապաշտական խմբաւորումների բաժանուեց —Եռեակ միութեան՝ Գերմանիա, Աւստրօ-Հունգարիա և Իտալիա՝ Գերմանիայի գլխաւորութեամբ և Եռեակ համաձայնութեան՝ Անտանտա—Անգլիայի, Ֆրանսայի և Ռուսաստանի միութիւնը։ Աւելի ուշ Անտանտային միացան Ճաբոնիան և Իտալիան, իսկ 1917 թուականին՝ ԱՄՆը։

(Շար. տես էջ 4)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԸՆԿԵՐ ԵՂԻԱ ՍԻՐՎԱՐԴԻ (ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ)

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿ. ՑԻՍՆԱՄԵԱՅ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

29 Յուլիս 1964 թուակիր շրջաբերականէ մը մեծ հաճոյքով կը տեղեկանանք՝ որ Նիւ Եորքի մէջ, նախագահութեամբ Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Սիոն Արքեպս. Մանուկեանի, կազմուած է Յոբելինական Յանձնախումբ, տօնելու համար գրող, խմբագիր, հրապարակագիր, հասարակական ջործիչ և հեղինակ ընկեր Եղիա Սիրվարդի (Գրիգորեան) յիսնամեայ գործունէութեան Յոբելեանը։

Կիրակի, 25 Հոկտ. 1964ին, կ. ե. ժամը 2ին, Նիւ Եորքի Ս. Խաչ եկեղեցիի հանդիսասրահին մէջ պիտի տրուի ճաշկերոյթ մը, գեղարուեստական խնամքով պատրաստուած յայտագիրով մը։

Յանձնախումբի Ատենապետն է յայտնի գրող և Առաջնորդարանի դիւանապետ Պր. Սուրէն Մանուէլեան, Ատենադպիր՝ Պր. Արսէն Ճերեճեան, Գանձապահ՝ Պր. Մարտիրոս Թարայեան։

Միւս անդամներն են՝ Հոգ. Տ. Վաչէ Վրդ. Յովսէփեան, Վեր. Ա. Ա. Պետրիկեան, Արժ. Տ. Գ. Քհն. Հալլաճեան, Պրք. Անդրանիկ Անդրէասեան, Յակոբ Անտոնեան, Յակոբ Ասատուրեան, Արգարունի, Գ. Աճիզեան, Տիկ. Զ. Գալէմքեարեան, Պր. Բաբկէն Գատեհճեան, Արշալոյս Գույումճեան, Պրք. Գ. Գէորգեան, Մ. Գեւոնեան, Ե. Դարբինեան, Մ. Դաւիթեան, Տոքթ. Խ. Էմիրզեան, Ա. Թաթեան, Մ. Թիրեաքեան, Ս. Թումայեան, Մ. Թորոսեան, Ա. Իգնատիոսեան, Վահէ Հայկ. Տոքթ. Ա. Ճերեճեան, Վ. Մալխասեան, Տ. Կոչիկեան, Լ. Մարտիրոսեան, Ա. Մարտիրոսեան, Ն. Մալեմէզեան, Մ. Մարտենց, Կ. Մինասեան, Մ. Յովսէփեան, Յ. Նազըրեան, Շ. Նաթալի, Տոքթ. Գ. Նալպանտ, Բ. Նուրիկեան, Ս. Շահէն, Ե. Մուրադեան, Ս. Շմաւոնեան, Տ. Պօյաճեան, Խ. Պարմագեան, Յ. Սանսիվաս, Դ. Սապահգիւլեան, Մ. Սարգիսեան, Ս. Սիմոնեան, Կար. Սիտալ, Ա. Վարդապետեան, Ս. Տէպագեան, Կ. Տէրտէրեան, Վ. Տիրան, Ժ. Տիրատուրեան, Ա. Փալատեան, Ս. Քաջունի, Մ. Քէօչէեան։

Թղթակցութիւնները յղել՝ Պր. Սուրէն Մանուէլեանին, 33-25 84րդ փողոց, Ճէքսըն Հէյթս, Լ. Ի. — Նիւ Եորք։

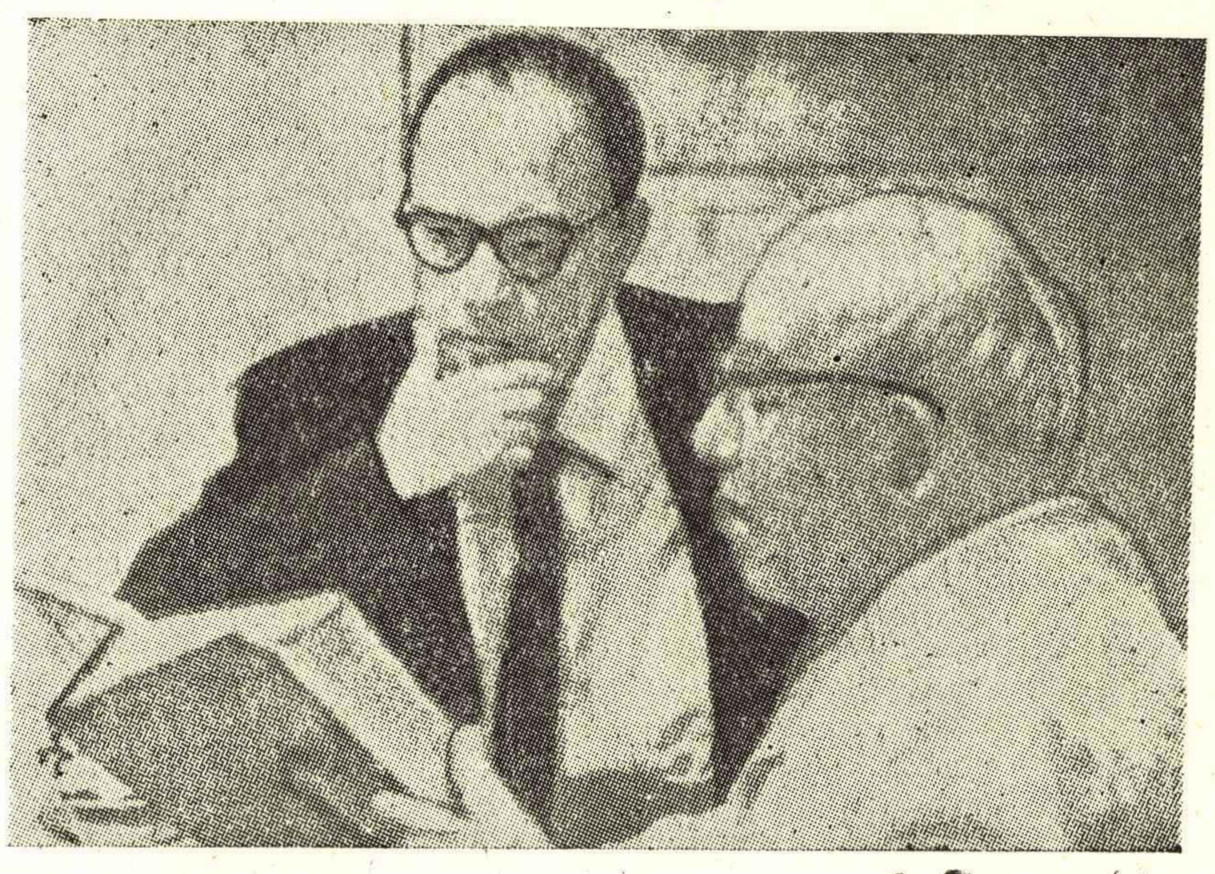
Այժմէն կ'ողջունենք մեր արժանաւոր ընկերը՝ Յոբելեար Եղիա Սիրվարդը և կը ներկայացնենք մեր լաւագոյն մաղթանքները։

Ջահակիր

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԳՐԱԳԷՏ ՍԻՐՄԷԼԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Լոյս ճամբորդ» փոքրիկ քերթողագիրքի և «Այ աք եու Լէյտիզ էնտ Ճէնթլմէն» անգլերէն գիրքի հեղինակ ամերիկահայ գրող Լեւոն Զ. Սիւրմէլեան, Նիւ Եորքէն գալով (Պէյրութի ճամբով) գացած է Հայաստան այցի։ «Գրական Թերթի»ի թղթակիցը թերթի 14 Օգոստոսի թիւով տուած է իր տեսակցութիւնը ճանաչուած գրագէտին հետ։

Լեւոն Զ. Սիւրմէլեան եւ Կարօ Մելիք. Օհանջանեան կը զրուցեն «Սասնայ Ծռեր» դիւցազնավէպի մասին

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱՊԻ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

Յունիս 25ին, 1964, Երեւանի մէջ կազմակերպուեցաւ Սփիւռքահայութեան Հետ Կապի Մշակութային Կոմիտէն:

Այն բոլոր կազմակերպութիւնները կամ անհատները, որոնք թղթակցութեան մէջ են հայրենիքի հետ՝ Արտասահմանեան երկիրներու Հետ Բարեկամութեան եւ Մշակութային Կապի Հայկական Ընկերութեան միջոցով, այսուհետեւ իրենց բոլոր նամակները, դիմումները ու խնդրանքները պարտին ուղղել հետեւեալ հասցէին.

Սփիւռքահայութեան Հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէ

Աբովեան 3 — Երեւան 1

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(ՏԳԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՐՈՆՔ ՄՈՌՑՈՒԵԼՈՒ ԵՆ)

Ահաւոր պատերազմին տխուր և ողբերգական հետեւանքները դեռ չեն ջնջուած։ Գործուած աւերները դեռ չեն վերականգնած։

Ընկերվարական վարչաձև ընդգրկած երկիրները հսկայական ճիգեր կը թափեն հաստատելու համար, տեւականացնելու համար խաղաղութիւնը։ Յառաջդիմական ուժերուն մեծ իտէալն է այսօր՝ խաղաղութեան կերտումը և խաղաղ համակեցութիւնը ժողովուրդներուն, հոգ չէ թէ տարբեր մտայնութիւններով և տարբեր հաւատալիքներով ըլլան անոնք։

Ամէն ճիգ կը թափուի, որ մոռցուին տխուր դէպքերը, գըրգռիչ խօսքերը, վիճայարոյց խնդիրները. Ամէն ճիգ կ'ընեն, ողջամիտ մարդիկ, ղեկավարներ, որպէսզի ամենուրեք վերնայ ատելութիւնը, քէնն ու ոխը, և բարեկամութեան զգացումներ, եղբայրական տրամադրութիւններ փոխարինեն անոնց։

Դժբախտաբար, սակայն, խաղաղութեան, բարեկամութեան և եղբայրութեան այս ընդհանուր ձգտումներուն մէջտեղ, կան մարդիկ՝ որ ունին տակաւին թշնամանքի, ատելութեան և կռիւի ախորժակներ։ Ու կ'ուզեն, որ ժողովուրդները երբեք հաշտ չըլլան իրարու հետ, միշտ կռուին և գիրար յօշոտեն, որպէսզի իրենց գործ բացուի և իրենք դիրքի հասնին։

Մեր մէջ ալ կան այդպիսի մարդիկ։ Կ'ուզեն, որ մեծերը իրարու հետ բռնուին. կը սպասեն, կ'աղօթե՜ն և կը գրգռեն ալ՝ որպէսզի դրամատիրական և կայսերապաշտ երկիրները Ս. Միութեան դէմ յարձակին, գայն «ջախջախե՜ն» ու Հայաստանը անկէ բաժնելով՝ ըսեն իրենց. «Հրամմեցէ՛ք, առէք ձեր երկիրը և նախարար եղէք այնտեղ, ձեր (մեր) ուզածին պէս...»

Հիւանդ են այս մարդիկը և հիւանդ ալ պիտի մեռնին, առանց բուժուելու։ Ու մենք անզօր ենք զիրենք զգաստութեան բերելու։

Ասոնցմէ մէկն է Հիւս. Ամերիկայի (Պոսթոն) «Հայրենիք» օրաթերթի երբեմնի խմբագրապետ Ռուբէն Դարբինեանը (բուն անունով՝ Արտաշէս Չիլինկիրեան)։ Այս մարդը տեւապէս կը գրգռէ իր ընթերցողները. կը փնտռէ, կը գտնէ այնպիսի նիւթեր, որոնց ընթերցումը հարիւր առ հարիւր քէնի ու ոխի զգացումներ կը զարգացնէ մարդոց մէջ։

Մենք մոռցեր էինք Արեւմուտքի վարիչներուն անզգամութիւնը, Զըրչիլներուն մարդասպանութիւնը (հազիւ պատերազմը աւարտած, Գերմանիան վերազինելու ձեռնարկը, որպէսզի կրկին բախում ունենայ Ս. Միութեան հետ)։ Այո՛, մենք մոռցեր էինք։ Բայց Պր. Դարբինեան չի՛ մոռնար և մեզի կը հրամցնէ կրկին, որպէսզի մի՛շտ ատելութեամբ լեցուինք, և ատկէ օգո՜ւտ քաղէ ինք։

«Ողոքումի քաղաքականութիւնը և զայն սնուցանող պատրանքները» խորագրին տակ, այս շատ տարեց պարոնը, ի միջի այլոց կը գրէ.

«Գերմանիոյ յարձակողականը Սովետական Ռուսաստանի դէմ սկզբնական շրջանին անսպասելի յաջողութիւններով պսակուեցաւ...»

Կը յիշենք, այս տողերը կարդալով, որ 1942ին Պր. Դարբինեան գրած էր իր թերթին մէջ. «ԲԱՐԵԲԱԽՏԱԲԱՐ, սովետական բանակները ջախջախուելու վրայ են Նացի գունդերէն....»։ Կը յիշենք և Պր. Դարբինեան այսօր մեզի կը յիշեցնէ այդ «բարեբախտաբար»ը...։

Ուրիշ չքնաղ հրէշութիւններ ալ կը յիշեցնէ մեզի՝ այս խիստ տարեց պարոնը։ Ան կը գրէ. «Հետաքրքրական է, որ ինչպէս Անգլիոյ, այնպէս ալ Ամերիկայի մէջ կային աւելի սառնարիտ և զգացումներով չտարուող սակաւաթիւ անձեր, որոնք հակառակ էին Սովետական Ռուսաստանին օգնելու քաղաքականութեան։»

Այս յիմար քաղաքականութեան կողմնակից պարոն յօդուածագիրը կը շարունակէ իր գրութիւնը՝ մեզի պարզելու համար արեւմտեաններու հրէշային մտայնութիւնը, որմէ այնքան տառապեցաւ և կը տառապի մարդկութիւնը։ «Անգլիոյ Նախարարներէն մէկը (լորտ Պրապազոն) առաջարկեց որեւէ օգնութիւն չընել Սովետական Ռուսաստանին, այլ թոյլ տալ, որ այդ երկու հրէշային ուժերը (նացիզմը և կոմունիզմը) զիրար բզքտեն ու ոչնչացնեն։»

Անմարդկային այդ արարածը, որ Նախարար ալ եղեր է, փոխանակ իրար անցնելու և հաշտութեան մասին մտածելու, թոյլ կուտայ, որ կողմերը զիրար ջարդեն, միլիոնաւոր ժողովուրդներ թշուառանան, դժբախտանան ու փճանան, որպէսզի իր ատելութիւնը յագենայ...

«Իսկ Միացեալ Նահանգներու մէջ Ծերակուտական Հերի Թրումըն, ապագայ Նախագահը, յայտարարեց.—Եթէ մենք տեսնենք, որ Գերմանիա կը յաղթէ, մենք կ'օգնենք Ռուսաստանին, բայց եթէ Ռուսաստան կը յաղթէ. մենք պէտք է օգնենք Գերմանիոյ, ու այդ կերպով հնարաւորութիւն տանք անոնց ըստ կարելւոյն շատ տկարացնելու զիրար»...

Այս մարդիկը ոչ մէկ յարգանք ունին մարդկային կեանքերու հանդէպ. չե՛ն մտածեր աղէտը արգիլելու մասին. այլ կ'ուզեն որ ան աւելի խորանայ ու տարածուի։

Ծերակուտական Քլարկ, աւելի գռեհիկ կերպով արտայայտուեր է այսպէս. «ՄԷԿ ՇՈՒՆԸ ԿԸ ԲՕՇՈՏԷ ՄԷԿ ՈՒՐԻՇԸ... և ես կը խորհիմ, թէ մենք պէտք չէ օգնենք ո՛չ մէկուն և ո՛չ ալ միւսին»...

Քստմնեցուցիչ վերյիշումներ են ասոնք, զորս պէտք է մոռնալ, երբե՛ք չյիշել։ Հայ (աւելի ճիշդը՝ Թուրքերուն համակիր ամերիկահայ) հրապարակագիրը ինչո՞ւ կը թարմացնէ այս տխուր, խիստ տխուր յիշատակները։ Ի՞նչ է իր շահը։

Ո՛չ։ Ասոնք մոռցուելո՛ւ են։

Ց. ԲԱԳՐԱՏԵԱՆ

Թ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Ցաւով կ'արձանագրենք, որ Կիրակի, 30 Օգոստ. 1964 մահացած է «Կայծակ» Մարզական Միութեան (1928-1932) երբեմնի հիմնադիր-ատենապետ, «Կայծակ» մարզական ամսաթերթի (1931) հրատարակիչ Թադէոս Գալֆայեան (անտեսական)։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է յաջորդ օրը եւ հանգուցեալին մարմինը թաղուած է Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց Գերեզմանատունը:

Մեր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնենք հանգուցեալի ընտանիքին և պարագաներուն։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱՅ ՏԱՐՍՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Տարսոնի Հայրենակցական Միութիւնը որոշած է հարուստ անցեալ ունեցող Տարսոն քաղաքին պատմութիւնը ամփոփել և վերակենդանացնել։ Եւ կոչ կ'ուղղէ բոլոր երէց Տարսոնցիներուն՝ իրենց յուշերով, նկարներով կամ վաւերաթուղթերով վերապրեցնել վերջին հարիւր տարուան հայ Տարսոն քաղաքը՝ մասնակցելով այս գովելի ձեռնարկին։ Գրութիւնները կամ թղթածրարներ մինչև 15 Նոյեմբեր 1964, ղրկել հետեւեալ հասցէին.— ՆԱԶԱՐԷԹ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ նամակատուփ 3748 — Պէյրութ-Լիբանան:

ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԸ ԿԸ ԳՐԵՆ

20 Օգոստ. 1964 Թրիփոլի-Լիբանան

Մեծայարգ Տիար
Խմբ. «Ջահակիր»ի

Կանոնաւորաբար կը ստանամ Ձեր ազգօգուտ շաբաթաթերթը եւ մեծ հաճոյքով կը կարդամ Ձեր գրած խիստ օգտակար խմբագրականները:

Մանաւանդ գնահատելի է Ձեր ջանքը սփիւռքահայութեան նիշդ եւ իրապաշտօրէն ցոյց տալով օրուան կացութիւնը եւ զանոնք ուղղել ճիշդ ճամբայ։

Շատ վստահ եմ, շատեր կ'օգտուին Ձեր շաբաթաթերթի խմբագրականներէն՝ որն իբրեւ «Միակ ուղին եւ նշանակէտը սփիւռքահայութեան» մեր շատ սիրելի եւ պաշտելի Սովետական Հայաստանն է։

Կը մաղթեմ Ձեզի եւ Ձեր պաշտօնակիցներուն յարատեւութիւն եւ յաջողութիւն Ձեր ազգօգուտ աշխատանքին:

Հոս Թրիփոլիէն եւս՝ մի քանի ընտանիքներ զաղթեցին «Երեւակայական Ամերիկաներ եւ Գանատա» բոլորն ալ կը զղջան հիմա:

Մաղթելով Ձեզի նորանոր յաջողութիւններ:

Մնամ յարգանօք՝ ՎԱՐԴԱՆ ՊԱԳԱԼԵԱՆ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Մեր դարաւոր տաճարներուն զա՛րդն ես դուն,
Մեր պատմական հին վանքերուն փա՛ռքն ես դուն...

Էջմիածի՛ն, Մա՛յր-Տաճար, ինչպէ՛ս չերգել քեզ հիմա,
Քե՛զ, որ դարեր եղեր ես հայ հաւատքի օրօրան,
Եւ զերթ փարոս մշտավառ՝ մեր հայրենի հողին վրայ՝
Լուսաւորեր ես համայն ծարաւ հոգին հայութեան։

Եւ ի զուր չէ, որ վաղուց՝ հայրերը մեր սրբազան,
Քու անուան շուրջ բիւր երգեր յօրիներ են մինչ հիմա.
Կը յիշեմ դեռ օրհներգին բառերն անմահ ու բուրեան՝
«Էջմիածինն ի Հօրէ, և լոյս փառաց ընդ նմա...»։

Ու ցնծութեան թէ վշտի օրերուն մէջ անցեալի,
Դուն մնացեր ես ընդմիշտ ժողովուրդէդ անբաժան,
Քու ամէն մէկ քարն հիմա՝ պատմութիւն է պանծալի,
Եւ քու զանգերն հնօրեայ՝ դարերու երգ յաղթական։

Արդ դեռ կանգուն տաճարիդ զանգակատան բարձունքէն
Ես կը լսեմ կոչնակիդ արձագանգնե՛րը նորէն...։

ԴԱՒԻԹ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

«ԷՋՄԻԱԾԻՆ» ԱՄՍԱԳԻՐԸ
ՔՍԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՂԱՒ

Պաշտօնական ամսագիր Հայրապետական Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի, «Էջմիածին» այս տարի աւարտեց իր քսաներորդ տարին եւ մտաւ քսանմէկերորդին:

Հին ատեն, Ս. Էջմիածնի օրկանը «Արարատ» հանդէսն էր։ Ան հրատարակուեցաւ ընդմիջումներով: 1944ին, կաթողիկոսական տեղապահ Գէորգ Չէօրէքճեան Արքեպիսկոպոս ձեռնարկեց «Էջմիածին»ի հրատարակութեան, նոր պայմաններու տակ եւ նոր բովանդակութեամբ:

Նպատակը: Չէօրէքճեան Արքեպիսկ. ամսագրի առաջին թիւին մէջ կը պարզէր զայն: Վերջացած էր համաշխարհային երկրորդ պատերազմը. աշխարհ կը վերակառուցուէր: Սկսած էին յարաբերութիւններ սովետական եւ արտասահմանեան թեմերու հետ, Ս. Էջմիածինը մտած էր վերածաղկման ուղիին մէջ: Անհրաժեշտ էր, որ հայոց պապերու հաւատքին օճախը՝ Ս. Էջմիածինը, ամէն ամիս իր կենդանի ձայնը հասցնէր ազգապահպանման պայքարին մէջ սպառող հեռաւոր հայութեան:

Մայր հայրենիքի մէջ պետական էին բոլոր հիմնարկները. բայց արտասահմանի մէջ, ուր քաղաքական պատճառներով՝ մայր հայրենիքի բարոյական եւ մտաւոր նպաստը չէր կրնար հասնիլ, եկեղեցին եւ եկեղեցական իշխանութիւնը կրնար կատարել (ինչպէս կատարած էր դարերու ընթացքին) հայրենի իշխանութեան դերը, լուսաւորել եւ մխիթարել հայ հայրենաբաղձ ու հաւատացեալ զանգուածները, կապելով զայն մայր հայրենիքին ու Մայր Աթոռին:

«Էջմիածին» ամսագիրը մեծ ընդունելութիւն գտաւ սփիւռքի բոլոր գաղութներուն մէջ: Բացի քրիստոնէական հաւատքի արժարժման նուիրուած յօդուածներէն, հայեր՝ անոր էջերէն տեղեկացան պատմական նիւթերու, բանասիրական նորութիւններու, մշակութային կեանքի անցուդարձերուն։

«Էջմիածին» եղաւ կապ մը ոչ միայն արեւելեան հայութեան եւ արեւմտեան ցիրուցան հայերուն միջեւ, այլ հանդիսացաւ կապ մը նաեւ եկեղեցիներու եւ անոնց պատասխանատուներուն միջեւ, հայ թէ օտար: Ժողովուրդներու եղբայրութեան եւ խաղաղութեան ամրապնդման գաղափարին բերաւ լաւագոյն նպաստը: 1951ին «Էջմիածին» կը տպուէր 2000 օրինակ:

1955էն ետք, շնորհիւ Վեհ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի ջանքերուն, «Էջմիածին» աւելի ծաւալեցաւ եւ տարածուեցաւ: 1958ին անոր (60է աւելի մեծադիր էջերով) տպաքանակը հասաւ 3500ի: Հանդէսը ունեցաւ իր ուրոյն խմբագրական կազմը եւ անոր աշխատակցիլ սկսան նաեւ արտասահմանեան եկեղեցականներ, բանասէրներ, պատմագէտներ եւն.։ Փրոֆ. Ա. Աբրահամեանը խմբագրական կազմի մէջ էր: Ա. Ալպօյաճեան կը մասնակցէր բանասիրական յօդուածներով: Ց. Ճ. Սիրունի, «Օրմանեան եւ իր ժամանակը» ընդարձակ եւ շահեկան ուսումնասիրութենէն ետք, սկսած էր իր «Պոլիսն ու իր դերը» մեծ աշխատասիրութիւնը, որ ընդհատուեցաւ այժմ՝ հատորի վերածուելու համար։

Մատենաշար մը ստեղծուեցաւ ամսագրի կողքին եւ հրատարակուեցան գիրքեր, յատկապէս Վազգէն Ա.ի կեանքն ու քարոզները, անոր կատարած մէկէ աւելի ճամբորդութիւններուն պատկերազարդ յիշատակարանները, եւայլն:

Եգիպտոսի հայութեան մէջ մեծ ընդունելութիւն գտած է «Էջմիածին»: Ինչպէս անցեալները պաշտօնագիրով մը յայտարարեց փոխանորդ Տ. Սահակ Ա. Քհն. Տաքարեան, ստացուած օրինակները, թիւով նշանակելի, կանոնաւորապէս եւ արագօրէն կը տեղաւորուին եկեղեցասէր հայոց մօտ ու չեն մնար դարաններուն մէջ: Աղեքսանդրիոյ մէջ, Հոգ. Զաւէն Վրդ. (այժմ Ծայրագոյն) Չինչինեանի ջանքերով՝ բազմաթիւ բաժանորդագրութիւններ ապահովուեցան «Էջմիածին» ամսագրին:

Մայր Աթոռի օրկանին՝ «Էջմիածին» հանդէսին քսանամեակը ողջունելով, կը մաղթենք նոր ու անընդհատ յաջողութիւններ, կոչ ընելով միեւնոյն ատեն հաւատացեալ ժողովուրդին, որ անպայման կարդայ զայն եւ սփոփուի, զարգանայ, հայանայ...:

Հ. Ժ.

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է ՊՐՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար:

ԴՈԿՈՒՄԵՆՏ

Փրցուած էջեր յիմարանի մը յուշատետրէն

(Շար. նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Եւ պարոն Ղազար Բանջարեան շարունակեց իր պատմութիւնը.— «Օր մի էտ կնիկ օլաճաղը ինծի ի՞նչ ըսէ որ հաւնիք. պարոն Ղազար ըսեց. ես մինչեւ այսօր ձէն չտուի. բայց կը տեսնամ որ դուն իմ ապագայիս մասին չես մտածեր։ Աստուած չընէ, քեզի բան մի ըլլի, էկէր դուն մեռնիս, ինծիս կը բռնեն. դուրս կը նետեն։ Հայ կնիկները ինծի կ'ըսեն քի էրիկդ պէտք է որ քեզ ապահովցնէ, իր տունը, պանքային փարաները քու անունիդ պէտք է դարձնէ։ Ուրիշներու էրիկները էդպէս ըրեր են, դուն ըլ պէտք է էդպէս ընես որ սիրտս հանգիստ ըլլի»։ Էս խօսքերն որ լսեցի, բերանս բաց մնաց։ «Աղջիկ, ըսի, դուն խե՞նթ ես, դիւանա՞ ես, դուն իմ օրինաւոր կնիկս ես. ես ո՛չ տղայ ունիմ, ո՛չ եղբայրս ունիմ, ո՛չ ըլ մօտիկ ազգական ունիմ. էկէր մեռնիմ, ունեցածս քուկդ է, մարդ քեզի չի կրնար մօտենար։» Չթողուց որ խօսքս լմնցնէի ոտքը գետինը զարկեց ու կատղած ձեւով մատը աչքս խօթելու շարժում մը ըրաւ.—«Դուն բան չես գիտեր, ըսեց. դուն տգէտ ես.. դուն իշու պէս գործեր ես. վերջը էսի էնէ խաբեր ես, մինակ փարա համբրել ես սորվեր։ Ես հայ փաստաբանին գացի, ամէն բան տեղ ու տեղը հասկցայ.էկէր դուն մեռնէս նը, կառավարութիւնը իր ձեռքը քու ունեցածներուդ վրայ կը դնէ, ինծի բաժին մը կը հանէ մնացածը կը գրաւէ։ Չես հաւատար նը, գնա դուն ըլ հարցուր։ Էտոր համար դուն պէտք է պաշտօնապէս կտակ ընես և «մէն բան իմ անունիս դարձնես»։ Աղ կինը փոխուէր էր. հէչ չէր գիտեր քի առաջուան հեզ ու բարի կնիկն էր։ — Աղջիկ, ըսի, խելքդ գլուխդ թօփէ. էնոր ըսածին ականջ մի' կախեր. մեր տունը դժոխքի մի' վերածեր, թէ' ինծի մեղք է, թէ' քեզի։ Պիրմիւմքիւն... որո՞ւ կ'ըսես... — Շատ աղէկ, ըսի, տունը քու անունիդ կը դարձնեմ, բայց պանքայիս փարաները քու անունիդ չեմ դարձներ. վաղը էկէր բարյանաս և գլս դուրս ընես, իմ հալը ի՞նչ պիտի ըլլի... Միւշ'լինագը ինչ որ ըրաւ Վանոյին, դուն ալ նոյնը կրնըս ընել։ Աղէկ էր. հաւանեցաւ... փաստաբանին գացինք, թուղթերը չինեցինք. խորհեցայ քի ալ ամէն բան եոլա կ'երթար... Նէ՞ կէչէր... Այս կինը տակէն վրայէն փոխուեր էր... Տունը մնալ չէր ուզեր. կերակուր ըլ չէր պատրաստեր։«Ի՞նչ է, կ'ըսէր. ուրիշներ ճաշարան կ'երթան, հոն կ'ուտեն կը խմեն... մենք ինչո՞ւ չենք երթար. երկու հոգու համար էկօ կերակուր չ'ինէ, ամանները լուա... ի՞նչ է. մենք ըլ ճաշարան կ'երթանք. փառաւորապէս կը բազմինք, թող կերակուրները բերեն, աղուոր աղուոր կ'ուտենք, բերաննիս կը սրբենք, քէյֆերնուս կը նայինք. մարդ կը տեսնանք, մարդու մէջ կ'երեւնանք... ի՞նչ է տանը մէկ պաճաղ արասի աքըլմէջ բան մի պիտի ուտենք, էտոր կեա՞նք կ'ըսես... Ես Հալէպի մէջ էրկանս հետ գազինոները կը ճաշէի. հոն կ'երգէին, կ'ուտէին, կը խմէին, կը պարէին... Հոս մինակ տավարի պէս պիտի ուտենք ու պառկինք։ Էսի քեզի համար հաճոյք է, ինծի համար տանջանք է։ Ես անասուն չեմ. երիտասարդ կին եմ, իմ մէջս կեանք կայ, որ կ'եփի... Ես քեզի պէս չեմ կրնար ըլլիր... Դուն խոֆած ծերուկ ես դարձեր, փորդ երբ կշտացնես կը սկսիս խռմբալ... Էշն որ էշ է, երբ կշտանայ, կը սկսի զռալ. դուն էշըլ չես ըներ... Դուն քանի՞ փարանոց մարդ ես... Անգամ մի ականջդ ետեւդ դարձուր, տես թէ ինչե՛ր կ'ըսեն քեզի համար...։ Կուգան հոս՝ կ'ուտեն, կը խմեն և վրադ կը խնդան, և գէշն այն է, որ ինծի պէս Սուլթան մը քու պատճառով կը չարչարուի և ծաղրի ծանակի առարկայ կ'ըլլի»։Էս խօսքերն որ լսեցի, գիտես քի խաղմայով խաֆայիս զէրկին. էս ի՛նչ խալթ էր ըրի, ըսի. ինչո՞ւ ամուսնացայ... Բայց աղբա՛ր, ի՛նչ ընեմ... Առածը կ'ըսէ քի, Աստուած մարդը երբ պատժել ուզէ, առաջին անգամ անոր խելքը կ'առնէ... Եւ Աստուած պատժեց ինծիս... բայց ինչո՞ւ համար... Ես որո՞ւ վնաս հասցուցեր էի որ խելքս առաւ և էտ կնիկը տեսածիս պէս խելքս թռցուցի... Ա՛խ էտ տէրտէրը... Սատանա էր սատանա... Գիտէ՞ք օր մի ինծի ի՛նչ ըսի.— «Տէրտէ՛ր, ըսի. էդ քու քեռիդ օձ է եղեր, օ՛ձ... ես քու խօսքդ խաբուեցայ, հիմակ ըլ ինպէս պէլայի մը փաթթուեցայ, որ ազատում չկայ... ի՛նչ կ'ըլլի, Աստծու սիրոյն թող ըլլի, օր մի էկօ, խօսա՛, խրատէ՛, կարելի է քու խօսքդ մտիկ ընէ»։ Էտ տէրտէրն է, գիտէ՞ք ի՛նչ ըսեց... ըսեց քի, ձինը դուն ես հեծեր, ես չեմ հեծեր. կէմը (սանձը) քու ձեռքդ է, իմ ձեռքս չէ, դուն է որ ձինը պիտի կառավարես... Ալ գացէ՛ք, հասկցէք... էտի տէրտրոջ վայել խօ՞սք է... ինչ որ է, չերկնցնեմ... Ա՛լ տունը կերակուր չէր եփեր, ինչ է նը, առտունները պրեկֆըստ մը կը պատրաստէր, երկու հաւկիթ կը խաշէր, քօֆի մը, իշտէ էտ էր եղածը։ Կէսօրին ճաշարանը, իրիկունը ճաշարանը... հոգիս բրդօ մը կ'ըլլէր.. Պապա՛մ, ես երկրի մարդ եմ, հայկական կերակուրներու վարժուած եմ. քուֆթա կ'ուզեմ, եափրաղ սարմա կ'ուզեմ, փիլաւ կ'ուզեմ. էս ամերիկեան կերակուրները չեմ սիրեր, չեմ կրնար ուտել... որո՞ւ հասկցնես... Ատեն մը քաշեցի... տեսայ որ չըլլալիք բան է... փարայի համար հոգ չէի ըներ, բայց պապամ, հայկական կերակուրները աչքիս թիւթմիշ կ'ըլլէր. երազիս մէջ կը տեսնայի, ուրախութենէս կ'արթննայի... Ա՛խ... ա՛խ... Օր մը ըսի քի.— «Սուլթան խանըմ, քեզի բան մըսե՛մ... քեզի ուզածիդ չափ փարա կուտամ, դուն ճաշարա՞ն կը ճաշես, գազինօ՞ կ'երթաս, ի՛նչ կ'ընես ըրէ, ես տանս մէջ հայկական կերակուր կը պատրաստեմ, կ'ուտեմ սեպէ քի կնիկ չունիմ...«Տեսայ որ հէզլին քէօշէյէն էր... հաւանեցաւ,.. Ատեն մ'ըլ էտպէս շարունակուեցաւ... վերջէն գիտէ՞ք ինչ եղաւ... իրիկունները սկսաւ ուշ ուշ տուն գալ. պազի պիր՝ կէս գիշերին. ժամը թա՛ 12ին։ Օր մ'ըլ, սարխօշցեր՝ ոտքերուն վրայ չէր կրնար կենալ, ժամը տասներկու-քուէկ իսուն՝ օրօրուելէն ներս մտաւ։ Ա՛յ կնիկ, էսի ի՞նչ է, ըսի, խմե՞ր ես... հա՛, խմեր եմ, ըսեց, շատ մի տռտռար... ու պատերը բռնելով գնաց գայրոլային վրայ պաճաղները տնկեց ու մեռելի պէս երկնցաւ...։ Ամա՛ն, Աստուա՛ծ իմ, ըսի, էսի՞ էր պակաս... Վալլահ գտանք, չկորսնցուցինք...։ Առտուն՝ — «Կնի՛կ ըրածդ լաւ չէ, ըսի. քու պատիւդ իմ պատիւս ջամուռը կը խօթես. էսպէս բան չըլլիր. ինքզինքդ թօփէ՛...վերջերնիս գէշ կ'ըլլի... Պապա՛մ, էս խօսքերը ըսելս գիտցայ... աթ խաշտը, փալան տիւշտիւ... էս կնիկն է, բերանը բացեց ու դու պատուիրեցեր..— «Ի՞նչ է, ես պոռնի՞կ եմ, ըսեց... խմեր եմ, խմեր իմ, էտոր մէջ ի՞նչ կայ... դուն ճգնաւոր ես եղեր, տունէն դուրս չես ելլիր. հըլէ դուրս ելիր, գնա, նայթ քլըպները մտի՛ր որ աչքդ բաց մնայ... պատուաւոր կնիկներ մարդոց հետ կը խմեն, կը խմեն, կը պարեն, կը գրկուին, կը պագտռտուին, քէյֆ կ'ընեն։ Էնոնք պատիւի վրայ չեն մտածեր՝ դո՞ւն կը մտածես... դուն ի՞նչ գիտես, պատիւն ի՛նչ է, ուտելի՞ք է, կօշի՞կ է. իշտէ տգէտ մարդ մը, որ աշխարհէն պէխապէր է»։Զէնս կըրյեցի... ի՞նչ ընէի... ելլայի քինթը, փինջը փսորէի՞... հը՛ ... ինծիս ծակը կը նետէին։ Կարելի է կնկանս ուզածն ըլ էտ էր... Աստուած համբերութիւն տայ, ըսի ու անցայ... Շաբաթ մը վերջն է, գիշերը տուն չեկաւ... ծօ՛, էս կնիկը ի՞նչ եղաւ, ըսի... կինէ՞ մի սարխօշցաւ... փոլիս ստէշընը թէլէֆօն ըրի .. Ինծի ըսին քի կնիկդ բանտըն է... ելայ գացի... ի՞նչ ըլլի աղէկ, գիշերը ուշ ատեն՝ սարխօշ վիճակով օթոմոպիլը կը քշէ, կը զարնէ ուրիշի մը օթոմոպիլին. անոր մէջի մարդը կը մեռնի, կնիկը շատ գէշ վիճակով հիւանդանոց կը տարուի... Աշխարհը փլաւ գլխուս վրայ... Առտուն թերթը առի, տեսայ սարսափելի պատկերները կնկանս պատկերը... մարդուն պատկերը, անոր կնկան պատկերը... ջարդուած օթօնեբուն պատկերները.. Ծօ՛, ի՛նչ պիտի ըսես, կնկաս քինթը չէր արիւներ... վա՛յ շան ձագ... սատկէր նը, ինքըլ կ'ազատէր, ես ըլ... Պապա՛մ, կ'ըսէք քի Աստուած կայ... Աստուած ըլլա՞ր էս կնկանս կեանքը խնայեց և մէկալները պատժեց... բայց չերկընցընեմ... 10 հազար տալեր պանտ ձգեցի ու կնիկս բանտէն հանեցի... ճար չկար... դատ դատարան.. գնա ու էկօ... մէկին տեղը երկու փաստաբան վարձեցի... էտ դատը իմ վրաս 40 հազար տալեր մալ եղաւ...կնկանս կեանքէն լայսէնսը առին, որ ա՛լ օթոմոպիլ պիտի չքշէ. ինծիս ըլ աղէկ մը կողոպտեցին։— «Կնիկ, հիմա տեսա՞ր ըրածիդ վերջաւորութիւնը, ըսի, ես տգէտ՝ դուն գիտուն, հիմա շիտակն ըսէ, իրաւունքը որո՞ւ քով է»։ Ի՛նչ պատասխանէ որ հաւնիք.— «Ի՞նչ է եղեր ըսեց, ամէն օր արկած կը պատահի՞։ Ես յանցաւո՞ր եմ... ես մարդուն օթոյին չզարկի, մարդուն օթոն էր, որ իմ օթոյիս դէմն ելաւ, մեր փաստաբանները էտպէս ըսին, չէ՞»...Հաշիւ ըրի որ ես այլեւս էդ կնկան հետ չէի կըրնար ապրիլ... տիվորսի համար դատարան դիմեցի. ի՞նչ ընէի... պապա՛մ, էս Ամերիկայի օրէնքն ըլ պաշխայ է... իմ փաստաբանիս փարան տուի. ինծի դէմ կռուող կնկանս փաստաբանին ըլ փարան պէտք է տայի, 300 տալեր՝ էն ըլ տուի... ի՛նչ խայտառակ օրէնք է... բայց.. ինչ որ է... նէլլէթ ըլլի. ըսի ու ջէնթէն առի, դուրս ելայ տունէն. տունը, փըրը փըռթին կնկանս տուի, եախաս ազատեցի։ Դատարանը ամիսը 100 տալեր ալիմոնի ապրուստի մինջոց որոշեց, էտ ըլ վրաս առի... բայց

(Շար. տես էջ 5)

ՁՐՈՅՑ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՀԵՏ

Սիրելի Անահիտ,

Եղանակի փոփոխութեան հետ բոլորս ալ կը մտածենք նոր զգեստներու մասին և կը զբաղինք գոյնի, ձևի ընտրութեամբ, ևայլն։ Անհրաժեշտ է՝ կնոջ մը համար՝ վայելուչ հագուստ։ Ճաշակով պէտք է ընտրել նաև փոքրերու և անպայման պարմանուհիներու հագուստները։ Ներելի չէ այսօր ոևէ մայրիկի՝ անճաշակ, թափթփած կամ աղտոտ հագուստով ներկայացնել իր զաւակը։ Բայց միւս ծայրայեղութենէն ալ պէտք է զգուշանալ, այսինքն պչրասիրութենէ։

Անցեալ օր մայրիկ մը կը հպարտանար որ ամէն եղանակի սկիզբը անպայման վե՛ց նոր շրջազգեստ կը կարէ իր եօթ տարեկան աղջիկին համար։ և խնդալով կ'աւելցնէր. «Անանկ ալ ճաշակի տէր է... հինները չ'ուզեր հագուիլ, նորերն ալ երբեմն չի հաւնիր...»։

Որքա՜ն ուզեցի այդ պահուն մօտենալ այդ «նուիրուած» մայրիկին ու ըսել.

— Սիրելի Տիկին, եթէ ձեր աղջնակը, որ դեռ եօթ տարու է, արդէն սկսած է չհաւնիլ իրեն շռայլուած այդ զգեստները, ի՞նչ կը կարծէք որ ան ըսէ երբ ըլլայ տասնըեօթը տարու։ Որքա՜ն դժ՝բախտ պիտի զգայ ան ինքզինքը եթէ որևէ պատճառով դուք չկրնաք այդ սովորութիւնը շարունակել։ Սխալ չհասկնանք։

Մայրիկ մը պէտք է կարէ, շտկէ, հիւսէ պահանջի համաձայն, բայց պէտք է խուսափի մատաղ սերունդին կարծել տալէ թէ հագուստ-կապուստը առաջին պայմանն է երջանկութեան, յաջողութեան։ Մտածեցէք ձեր զաւակներուն նոր զգեստներուն մասին՝ առանց աւելորդ տեղեկագիր կամ հաշուեցուցակ ներկայացնելու։

Պարզութիւն, չափաւորութիւն և ճաշակ — թո՛ղ ասոնք ըլլան մայրիկին մտահոգութիւնը փոքրերու զգեստներու ընտրութեան առեն։

ԱՍՏՂԻԿ

ՀԱՄԱՑՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿՈՅԹԸ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

Արտաքին տեղեկատուութեան մարզին մէջ, Պետութիւնը ճիգ կ'ընէ սերտացնել բարեկամութեան կապերը ժողովուրդներու հետ։ Տեղեկատուութեան Վարչութիւնը կը զբաղի ճշմարտութիւններու սփռումովը ի մասին այն բաներուն, որ կը վերաբերի մեր երկրին, և ըլլայ հիմնարկներուն և ըլլայ անհատ շահագրգռուողներուն կը հայթայթէ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները։ Վարչութիւնը կը կազմակերպէ նաև մամլոյ ասուլիսներ՝ օտար թղթակիցներու ակումբին մէջ։

Երկրին ներսը՝ Վարչութիւնը կը զբաղի հետևեալ գործերով.

— Ընդհանրացում մշակոյթի կեդրոններու և պալատներու՝ բոլոր նահանգներուն մէջ։

— Քաֆր էլ Շէյխի գիւղը եղաւ դաշտը՝ անգրագիտութեան տապալման հիմնական ծրագրի կիրարկման։ Մշակոյթի և Տեղեկատուութեանց բաժանմունքի 50 պաշտօնեաներ մասնակցեցան այս աշխատանքին, որ պիտի ընդհանրացուի Ա.Մ.Հ.ի բոլոր գիւղերուն մէջ։ Այնտեղ ստեղծուեցաւ թատերական, շարժանկարային և գրադարանային սպասարկութեանց զօրաւոր միաւոր։

— Մշակոյթը ամենուն հասողութեան մէջ դնելու համար, գիտական և գրական երկերու շարքեր տպագրուեցան և վաճառուեցան մատչելի գիներով։

— Մշակութային համաձայնութիւններ կայացան Ա.Մ.Հ.ի և բազմաթիւ երկիրներու միջև։

— Ա.Մ.Հ. մշակութային օժանդակութիւն տուաւ կազմակերպումի ճամբուն վրայ գտնուող երկիրներուն։

— Ա.Մ.Հ. մշակոյթի բոլոր ճիւղերու դաստիարակներ և փորձագէտներ տրամադրեց ամէն կողմ։

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ ԵՒ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ

Ձայնասփիւռի հաղորդումներուն ժամերու թիւը 1952էն ասդին անսահման ոստում մը կատարած է։ Այն տարին՝ օրական 15 ժամ ձայնասփռում կ'ըլլար. 1962ին հասաւ 117 ժամի։ Ցայտագիրները ներկայիս կը ձայնասփռուին 23 լեզուներով, արաբերէնէն զատ։

Գալով 21 Յուլիս 1960ին հիմնուած հեռատեսիլին, անիկա ներկայիս կը տրուի երեք կայանէ։ 1960ին օրական երեք ժամ հեռատեսիլ կը տրուէր. այսօր կը տրուի 22 ժամ օրական։

Հեռատեսիլի հիմնարկը թատերական տասը խումբ կազմած է, նաև պալէի և երգի ու պարի քանի մը խումբեր։

ԹԱՏՐՈՆԸ

— Թատերական ներկայացումներու թիւը՝ 1961ի 902էն բարձրացած է 1963ին՝ 2103ի։ Հանդիսատեսներուն թիւը 1961ին 215.000 *էր, 1963ին եղաւ* 879.000։

— Պետութիւնը կը խրախուսէ և կ'օժանդակէ որ զանազան նահանգային կեդրոններու մէջ կազմուին թատերական խումբեր։ Ծրագրուած է հեռատեսիլի տասը խումբեր կազմել։

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆԸ

Զբօսաշրջիկներու ապրած օրերուն թիւը՝ Ա.Մ.Հ.ի մէջ 1962ին 4.116.477 էր. 1963ին եղաւ 4.223.375։ Իսկ զբօսաշրջիկներու թիւը—1952ին 75 հազար, 1963ին 404 հազար։ (5)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԵՆ ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ

(Ծար. Ա. էջէն)

Առաջին համաշխարհային պատերազմում ցարական Ռուսաստանը Գերմանիայի դէմ դուրս եկաւ նախ և առաջ անգլօ-ֆրանսիական աշխարհակալութիւնից իր կախման պատճառով։

Յայտնի է, որ 1914 թուականի պատերազմից առաջ օտարերկրեայ, գլխաւորապէս անգլօ-ֆրանսիական, դրամագլուխը իր ձեռքում էր պահում Ռուսաստանի արդիւնաբերութեան ամենակարևոր ճիւղերը։ Բացի այդ, ցարական Ռուսաստանը անգլօ-ֆրանսիական կայսերապաշտներին էր գամուած նրանցից ստացած միլիարդների հասնող փոխառութիւններով։ Ռազմական ծրագրերը Փարիզն էր թելադրում ցարական կառավարութեանը։ Միաժամանակ, ցարական կառավարութիւնը իր սեփական շահերն ունէր, որոնք նրան մղում էին Գերմանիայի հակառակորդների ճամբարը։

Ցարիզմի արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր խնդիրը Սևծովեան նեղուցների գրաւումն էր։ Նեղուցներին տիրելով ցարական Ռուսաստանը կը կարողանար ազատօրէն Միջերկրական ծով դուրս գալ։

Բացի այդ, կարևոր դեր խաղաց գերմանական ազդեցութեան ուժեղացումը Թուրքիայում. ոչ միայն տնտեսութեան այլև ռազմական ուժերի ենթարկումը (1914 թ. թուրքական բանակի գլխաւոր հրահանգիչ նշանակուեց գերմանական գեներալ Լիման Ֆոն Սանդերսը) Գերմանիային։ Իսկ այս ամէնը ուղղակի սպառնալիք էին Ռուսաստանին։

Վերջապէս, ռուս-գերմանական յարաբերութիւնների վատթարացմանը նպաստեց գերմանական կայսերապաշտների բացայայտ կոչերը, Մերձբալթիկան և Ուկրանիան Ռուսաստանից խլելու մասին։ Միաժամանակ, կայսերապաշտ տէրութիւնները պատերազմի մէջ տեսնում էին մի միջոց, որը կարող էր օգնել իրենց երկրների ներսում ճնշելու աճող դժգոհութիւնը, յեղափոխական և ազգային-ազատագրական շարժումները։ Դասակարգային և ազգային հակասութիւնների սուր բնոյթը, բանւորական զանգուածային շարժման վերելքը Եւրոպայում և յեղափոխութիւնը գաղութներում ու կախեալ երկրներում վկայում էին դրամատիրութեան ընդհանուր ճգնաժամը, և քաղքենութեան ըստիպում էին ելք փնտռել յատկապէս պատերազմ սանձազերծելու մէջ։

Պատերազմն սկսելու համար առիթ ծառայեց Աւստրօ-Հունգարիայի գահաժառանգ Ֆրանց-Ֆերդինանդի սպանութիւնը սերպ ազգայնականների ձեռքով։

Բեռլինի դրդմամբ աւստրիական կառավարութիւնը Սերպիային վերջնագիր ներկայացրեց, որը բացայայտօրէն ստորացնում էր նրա ազգային արժանապատւութիւնն ու սպառնում անկախութեանը։

Անգլիայի և Ֆրանսիայի դրդմամբ ցարական կառավարութիւնը յայտարարեց, որ Ռուսաստանը չի կարող հանդիսատես լինել, երբ Աւստրիան ուզում է ոչնչացնել Սերպիան։ Յուլիսի 31ին Ռուսաստանում ընդհանուր զօրահաւաք յայտարարուեց։ Նոյն օրը Գերմանիան պահանջեց զօր հաւաք չկատարել, և մերժում ստանալով, Օգոստոսի 1ին Ռուսաստանին պատերազմ յայտարարեց։ Օգոստոսի 3ին Գերմանիան պատերազմի մէջ մտաւ Ֆրանսիայի դէմ։ Իսկ յաջորդ օրը՝ Օգոստոսի 4ին, իր խաղաքարտերը բացեց նաև Անգլիան։

Այդպէս սկսուեց առաջին համաշխարհային պատերազմը, որը ժողովուրդներին անհամար աղէտներ և թշուառութիւն բերեց։

Օսմանեան կայսրութիւնը պատերազմի մէջ մտաւ՝ բռնելով Գերմանիայի կողմը։ Նա, ինչպէս և միւս պատերազմող երկրները, իր սեփական նպատակներն էր հետապնդում։

Մինչև պատերազմը՝ Թուրքիայում հաստատուել էր երիտասարդ թուրքերի կուսակցութեան լիդերների՝ Էնվերի, Թալէաթի և Ջեմալի դիկտատուրան։ Նրանց ձեռքում էր կենտրոնացել ամբողջ իշխանութիւնը և նրանք էին լուծում արտաքին ու ներքին քաղաքականութեան բոլոր հարցերը։

Երիտթուրքական պարագլուխներն ու տեսաբանները յամառօրէն տարածում էին համաթրքութեան (պանթիւրքիզմի) և համիսլամութեան (պանիսլամիզմի) ռէակցիոն գաղափարները և կոչ էին անում ետ խլել Օսմանեան կայսրութեան կորցրած տէրութիւնները։ Պատերազմի մէջ մտնելուց յետոյ, այդ պրոպագանդան աւելի մեծ ծաւալ ստացաւ։ Երիտթուրքերը յայտարարեցին, որ ջանալու են Օսմանեան կայսրութեանը միացնելու Կովկասը, Միջին Ասիան, Պովոլժիէն, Ղրիմը, ինչպէս նաև Հիւսիսային Աֆրիկէի, Աֆղանիստանի, Հնդկաստանի, Չինաստանի այն հողամասերը որ բնակեցուած են դաւանակից ժողովուրդներով։ Երիտթուրքական պարագլուխների կարծիքով, նրանց յափշտակիչ ծրագրերի իրականացմանը հայկական բարձրաւանդակում և Անդրկովկասում խանգարում էր հայ ժողովուրդը։ Եւ, պատերազմի մէջ մտնելուց անմիջապէս յետոյ, երիտթուրքերը կազմեցին երկրի հայ բնակչութեանը գլխովին ոչընչացնելու մանրամասն ծրագիր։

Երիտթուրքական կառավարութիւնը իր բարբարոսական ծրագիրն սկսեց իրագործել՝ ոչնչացնելով այն հայերին, որ թուրքական բանակ էին զօրակոչուել։ Նրանց հետագայ գործողութիւնը եղաւ նշանաւոր հայ գործիչների, այդ թւում խորհրդարանի պատգամաւորների և հայ մտաւորականութեան խոշորագոյն ներկայացուցիչների հետ տեսած հաշուեյարդարը։

1915 *թ. միայն Ապրիլի 24ի լոյս 25ի գիշերը ոստիկանութիւնը Ստամպուլում ձերբակալեց մի քանի հարիւր նշանաւոր հայ գործիչների, որոնց բոլորին սպանեցին աքսորի ճանապարհին։ Զոհուեցին հայ մտաւորականութեան այնպիսի նշանաւոր ներկայացուցիչներ, ինչպիսիք են Գրիգոր Զոհրապը, Դանիէլ Վարուժանը, Սիամանթօն և շատ ուրիշներ։*

Ամբողջ երկրում սկսուեց հայ բնակչութեան ոչնչացումն ու արտաքսումը՝ մեծից մինչև փոքրը։ Երիտթուրքերին յաջողուեց զէնքի ուժով հաշուեյարդար տեսնել Արևմտեան Հայաստանի անպաշտպան բնակչութեան հետ՝ գլխաւորապէս այն դիրքաւորման պատճառով, որ այն ժամանակ գրաւել էին եւրոպական տէրութիւնները։

Մարդկութիւնը չէր հասել բուժել առաջին համաշխարհային պատերազմի վէրքերը, երբ ներքաշուեց երկրորդ համաշխարհային պատերազմի մէջ։ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմը ժողովուրդներին բերեց ծանր կորուստներ և թշուառութիւն, մարդկային մեծ զոհեր տուեց, կործանեց նիւթական ու մշակութային խոշոր արժէքներ, որ ստեղծուել էին մարդկային շատ սերունդների հանճարով ու աշխատանքով։

Մեր օրերում, երբ ռազմական գործում տեխնիկական հսկայ փոփոխութիւններ են տեղի ունեցել ևս ստեղծուել է ահաւոր ուժ ունեցող հրթիռամիջուկային զէնքը՝ նոր պատերազմի կանխումն ու հողագնդում հաստատուն խաղաղութեան ստեղծումը դարձել է առանձնապէս հրատապ ու սուր։ Ջերմամիջուկային պատերազմը կարող է հարիւր միլիոնաւոր մարդկանց մահուան պատճառ դառնալ, կարող է անապատի վերածել մեր մոլորակի բազմաթիւ ծաղկուն շրջանները, կարող է ամբողջովին աւերել այն ամէնը ինչ ստեղծել է մարդկութիւնը իր ողջ պատմութեան ընթացքում։

Այս ամէնի պատճառով էլ մարդկութիւնը չի՛ կարող դանդաղել ամենաառաջնահերթ խնդրի՝ ընդհանուր և լրիւ զինաթափման խնդրի լուծման գործում։ Սովետական կառավարութիւնը միշտ էլ հանդէս է եկել ընդհանուր և լրիւ զինաթափման առաջարկով, բազմիցս նշելով, որ ուզած ժամանակ պատրաստ է պայմանագիր կնքել և միւս պետութիւնների հետ անյապաղ սկսել այդ պայմանագրի գործնական իրագործումը միջազգային խիստ հսկողութեան ներքոյ։

Խաղաղ գոյակցութեան գաղափարական սկզբունքը մեր Սովետական երկրի արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր գիծն է, բոլոր սոցիալիստական պետութիւնների դրօշը և բոլոր ժողովուրդների բաղձալի նպատակը։ Երկրագնդի մարդկութիւնը կարող է և պէտք է վերջապէս խաղաղութիւն ձեռք բերի և չվախենայ, որ վաղուայ օրը կարող է ջերմամիջուկային պատերազմ բերել։

Մարդկութիւնը ուզում է իր ապագան կառուցել ո՛չ թէ ծխացող աւերակների վրայ, այլ նիւթական այն հիմքերի վրայ, որն արդէն ստեղծուել է բազմաթիւ սերունդների աշխատանքով։

Երեւան

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ՊՈՒԼԱՔ

Մանկապարտէզի, Նախակրթարանի և Բարձրագոյն Նախակրթարանի արձանագրութիւնները կը սկսին Երկուշաբթի 24 Օգոստոս 1964ին և կը վերջանան 5 Սեպտեմբեր 1964ին։

Ընդունելութեան ժամեր կ. ա. ժամը 9–12։

Ծանօթ.—

1.— *Նորեկ աշակերտները պէտք է ներկայացնեն իրենց ծննդեան վկայագրին բնագիրը և ի հարկին, իրենց վիճակացոյցը՝ եթէ ուրիշ վարժարանէ մը կուգան։*

Իսկ Գալուստեանի Նախկին աշակերտներէն պիտի պահանջուի իրենց վիճակացոյցը միայն։

2.— *Վերաքննութիւնները կը սկսին Սեպտեմբեր 7ին. կարելի է ժամանակացոյցը ստանալ վարժարանէս՝ Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ։*

Հոգաբարձութիւն
Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի

ԱՆԵԼԻՔ ՄԸ ԱՆՀՐԱԺԵ՞ՇՏ Է... ԵՒ Ո՞ՒՐ Է ԱՏԻԿԱ...

(Շար. Ա. էջէն)

Որպէսզի Ռուսաստան, Աղեքսանդրեան սուրով մը լուծէ Գորդեան հանգոյց դարձած Հայկական Հարցը (Արեւմտեան Հայաստան), պէտք է տկարանայ Արեւմուտքը (դրամատիրութիւնը)։ Պէտք է զօրանան ասիական պետութիւնները, պէտք է զօրանան ափրիկեան պետութիւնները, Արաբականութիւնը իրեն արժանի հեղինակութիւնը ունենայ Միջերկրականեան աւազանին մէջ, կերպով մը հաշուեյարդարի ենթարկուի կայսերապաշտութիւնը, Յունաստան և այլ պետութիւններ պէտք է ծերբազատուին արեւմտեան ազդեցութենէն, և այն ատեն՝ Ռուսաստան կրնայ կարգադրել նեղուցներու հարցը, Քիւրտիստանի խնդիրը և Արեւմտեան Հայոց Դատը, դիւրութեամբ։

Ընկերվարական պետութիւնները զօրանան, Արաբականութիւնը դառնայ ինքնաբաւ, որպէսզի կարելի ըլլայ Արեւմուտքը չէզոքացնել ու մտածել ապահովութեան գօտիին ընդարձակման մասին։

Այսպէս հիմնզուած ըլլալով մէկտեղ, պատմութենէն հասկցող հայ մտաւորականներ չուզեցին տաք ապուրին մէջ պաղ ջուր լեցնել։ Սկսաւ խօսքի արշաւ մը՝ Հայ Դատի շուրջ։ Ամէն մէկը բան մը կ'ըսէր։ Սինակներ, հարիւրաւոր սինակներ, շարունակելի յօդուածաշարքերով կը լեցուէին։ Ի՞նչ ըսելու համար։ Ոչի՛նչ։ Միայն շեշտելու համար, որ «այդ հողերը մերն են և Թուրքը զայն յափշտակած է...»

Հասկցա՛նք։ Բայց ի վերջոյ ըսէ՛ք, թէ ի՞նչ կ'ուզէ» և ի՞նչպէս կ'ուզէք։ Յետոյ, յայտնեցէք՝ թէ որո՞ւ միջոցաւ պիտի ուզէք, որմէ՞ պիտի ուզէք... Եւ եթէ տան (ի՛նչ միամտութիւն), որո՞ւ պիտի տան...

Սով. Հայաստանի՞ն։

Պարտուողականութիւն չէ՛ ըսածս։ Բայց, այսօր, յետին մանուկն անգամ կրնայ հասկնալ, տեսնել, որ Արեւմուտք՝ աշխարհը կրակի կուտայ, բայց թիզ մը հող չի՛ տար Սովետներուն։ Այսքանը չե՞նք յաջողիր ըմբռնել....։

Եթէ, մեծամասնութիւն կազմող հայրենասէր հայութիւնը չ'ըմբռնէր ասիկա, փոքրամասնութիւն եղող և ազգէն լաւ չդիտուած Հ. Յ. Դ. ըմբռնել կը ձեւացնէ, իր հետեւորդներուն առջեւ ապացուցանելու համար իր «հայրենասիրութիւն»ը...

Ի՞նչ կ'ընեն Հ.Յ.Դ.ի պետերը։

Անոնք կը հասկնան, ըստ երեւոյթին, որ եթէ Թուրքիոյ կողմէ յափշտակուած հողերու հարց յարուցանեն, Ամերիկա և իր մանկլաւիկները պիտի հակառակին։ Հետեւաբար կը դիմեն խորամանկ հնարքի մը...

Արդէն, պաշտօնով (պայմանագրութեամբ) անոնք հակասովետներ են և այդ գործով կը ճարեն իրենց ապրուստը։ Պարզ ապրուստի խնդիրին քով, անոնք «ազգասիրական» գործ ալ կ'ուզեն ընել։ Կը մտնեն, բռնի կերպով հայութեան անունը կը մտցնեն «գերեալ ազգեր»ու ցանկին մէջ. և իբր թէ զանոնք «ազատագրելու» համար, կը կազմեն Յանձնախումբ՝ Ամերիկեան Տեմոքրաթ կամ Հանրապետական կուսակցութեան մէկ սենեակին մէջ։ Այդ կուսակցութեան համաժողովին ճառ ալ կը խօսին... որպէսզի Հայկ. Հարցը, իբրեւ «գերեալ ազգեր»ու հարց, միջազգային սեղանի վրայ գայ...

Սովետական Հայաստանին ազատ և ազատագրուած ըլլալը՝Պրր. Դարբինեաններ և Մարտիկեաններ հայրենասէր հայերէն աւելի լա՛ւ գիտեն։ Բայց դիտմամբ զայն «գերի» կը հռչակեն, որպէսզի շլացնեն իրենց ամերիկացի գործատէրերը...։ Սա պարզ խայծ է։

Եւ ասոր համար, իբրեւ անբարոյ մէկ մեթոտ, մենք կը ցաւինք անշուշտ։ Սակայն, թերթի մէջէն հայհոյելը Մարտիկեանին դէմ, երախայական գործ է։ Ոչ մէկ արդիւնք կուտայ, բացի հայհոյողին մասին մտածել տալէ՝ թէ վճարուած է այլ տեղէ...։

Պայքարելու ենք «գերեալ ազգեր» տիտղոսին համար, զայն հնարողներուն դէմ։ Հ.Յ.Դ.ի հակահայ ընդհանուր գործունէութեան դէմ ոչ մէկ ատեն պէտք է դադրեցնել պայքարը։ Սակայն հայհոյանքը պայքար չէ՛ և տկարի զէնքն է։ Լուսաբանութեան զէնքը՝ իրաւին և իրաւատէրին, իրաւացիին և զօրաւորին զէնքն է։

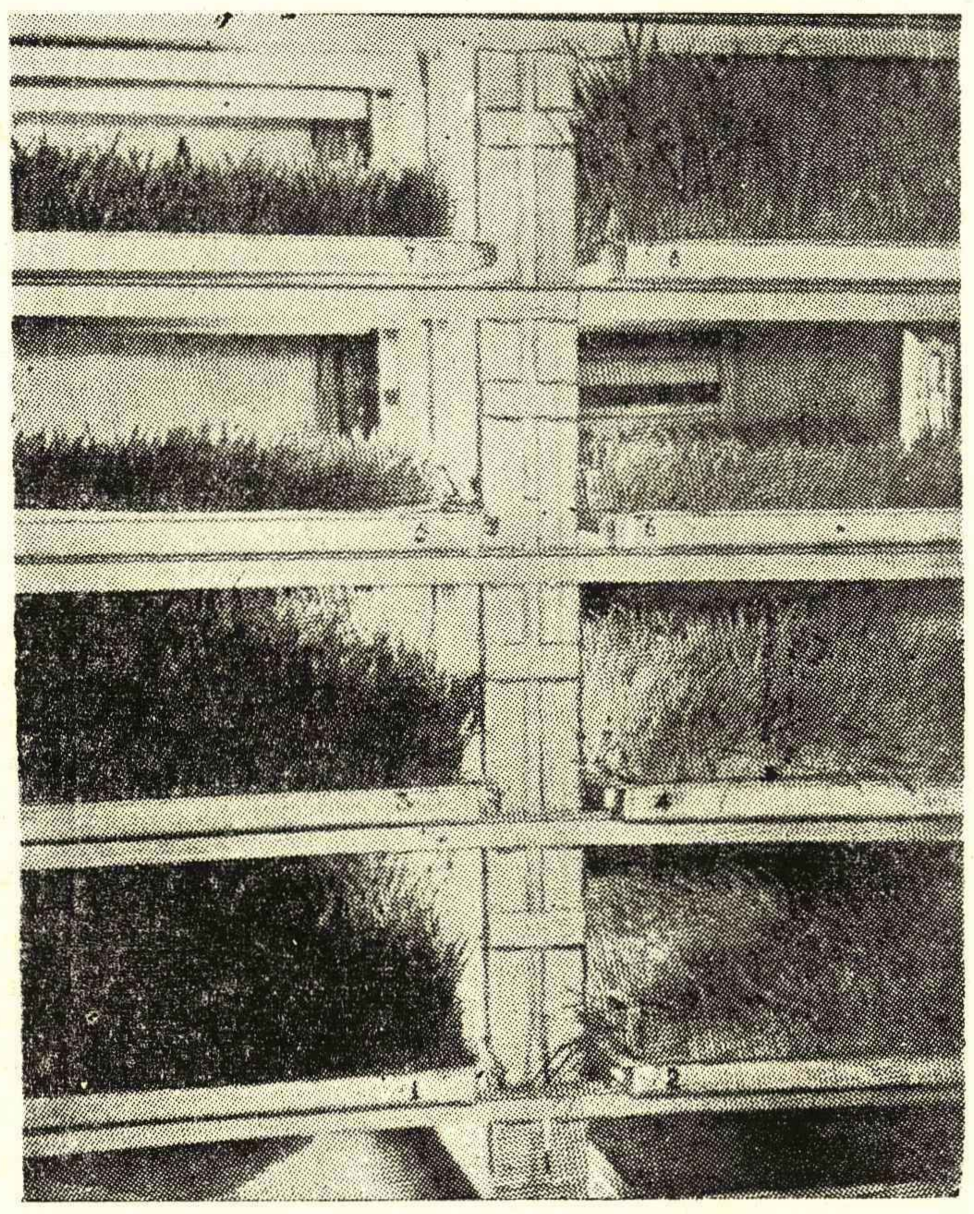
(Ընկ. Սարգիս Պալեան,— որ երեսուն տարուան հասարակական և հրապարակագրական անցեալ մը ունի՝ հոգ չէ թէ ծանուցում ըրած չըլլայ,— «Ջահակիր»ի մէջ յօդուած մը գրած էր՝ յայտնելով նո՛յն վերի գաղափարը։ Կարգ մը անգործ գրիչներ, ընկ. Պալեանի այս հաստատումը «յոգնութեան նշան» կոչեր էին։ «Զյոգնող»ները թո՛ղ շարունակեն հայհոյել, նայինք ո՞ւր կը հասցնէ ատիկա զիրենք։)

Որքան ալ անբարոյ ձեւով ներկայացուած ըլլայ, ի վերջոյ, Հ. Յ.Դ.ի տեսակէտը և ձեռնարկելու մեթոտը յստա՛կ է, յայտնի՛ և որո՛շ։ Ձենք կրնար համաձայն ըլլալ ատոր, սակայն մեր համաձայն չըլլալը՝ իրենց ըրածին և ընելիքին յստակութենէն ոչինչ կը պակսեցնէ...։

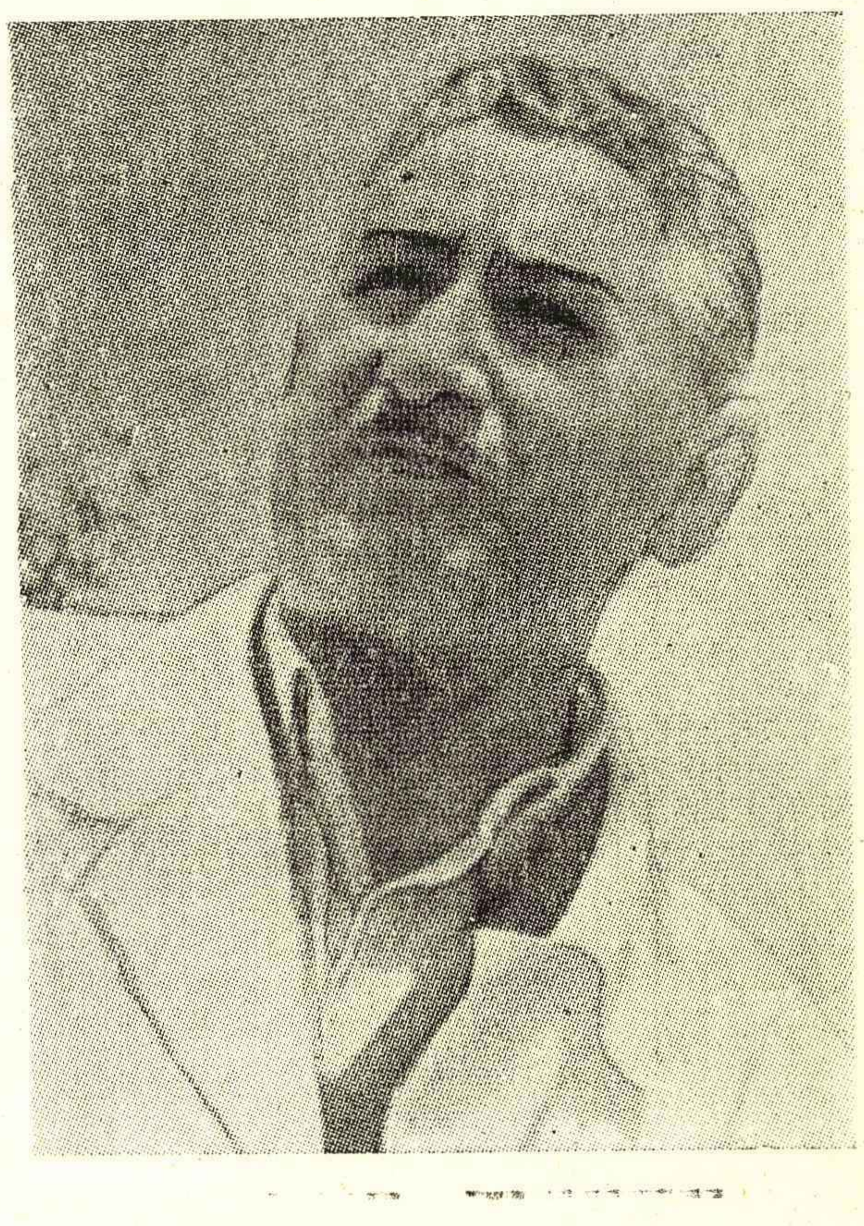
(Ընկ. Պալեան, ի տես Հ.Յ.Դ.ի այդ «աշխուժացեալ» գործունէութեան, հեգնանքով հրաւէր ուղղած էր անոր մեծխօսիկ պետերուն, որ եթէ քաջ են՝ Սովետական Հայաստանը (որ զիրենք չի ճանչնար, չ'ընդունիր) թո՛ղ հանգիստ ձգեն և թո՛ղ իրենց «բարեկամներ»էն ուզեն իսկապէս «գերեալ» Կարինը, Վանը, Մուշը... և ազատե՛ն զանոնք։ Ասիկա եւս սխալ մեկնաբանուեցաւ խոբքին մէջ աղօտ ուղեղ, բայց առ երեսս հայրենասէր ներկայացող մարդոց կողմէ։ Անոնց խմբծանքը հին հաշիւներու մնացուկ նկատուելով պատասխանի չարժանացաւ՝ անշուշտ։)

Ուրեմն, փոքրամասնութիւն եղող Հ.Յ.Դ.ի յստակ ուղղութեան դիմաց (որուն անբարոյ ըլլալուն պատճառով՝ ոչ մէկ հայ հայրենասէր կրնայ գործակցիլ զայն կիրարկողներուն հետ, ինչպէս ըսած էր Ընկ. Պալեան) ի՞նչ է կամ ի՞նչ չէ տեսակէտը, սկզբունքը, ուղղութիւնը, ծրագիրը, մեթոտը հայ հայրենասէր ճակատին, իր աղի ջուրի և անուշ ջուրի ճիւղերով, որպէսզի հետապնդուի Հայ Դատը՝ Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ...

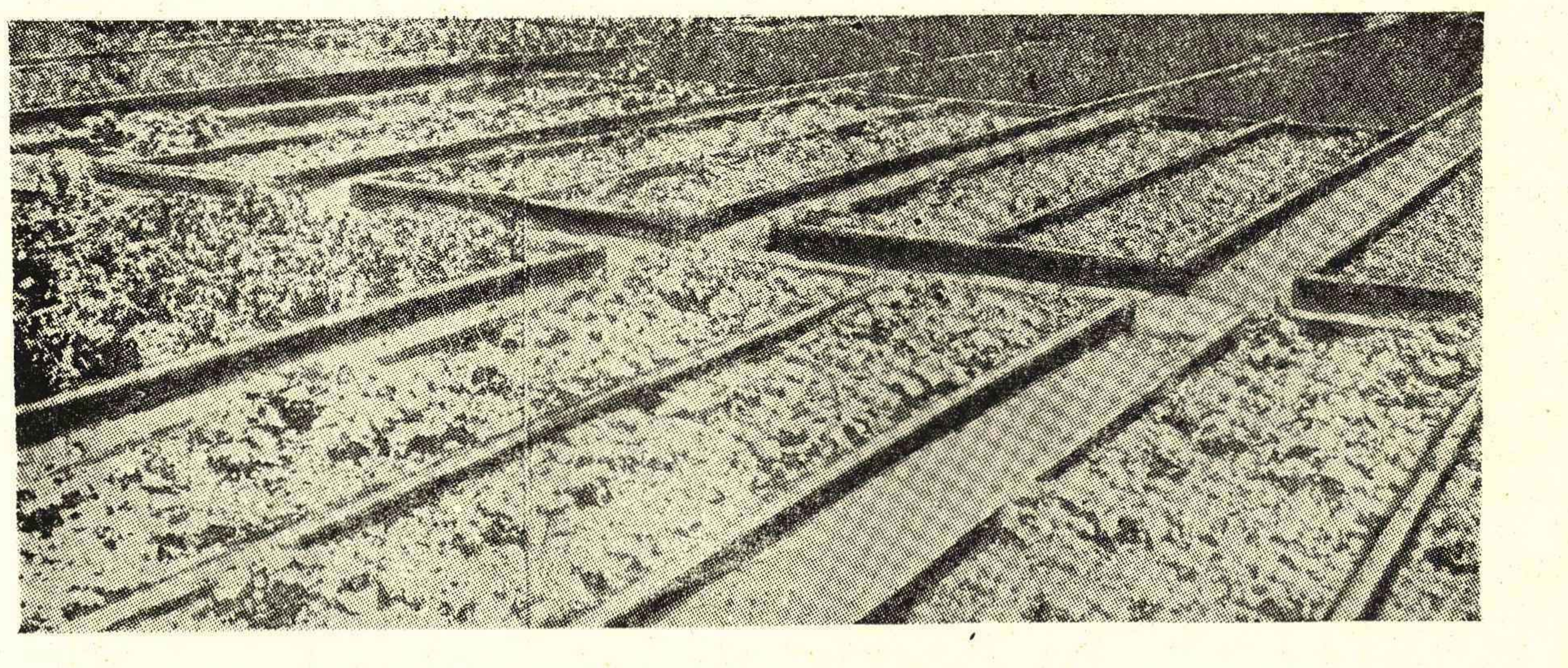
ԲԵՐՔՆ ԱՌԱՆՑ ՀՈՂԻ

Կանաչ կերի գործարանի յարկաբաժինները
Երեւանի կենսաբանական գիտաշխատանոցին մէջ։

Փրոֆ. Գագիկ Դաւթեան

Տեսարան մը Երեւանի խճաքարերու այն ածուներէն, որոնց վրայ պիտի բուսնին (առանց հողի) բանջարեղէններ՝ սնուելով քիմիական լուծոյթով։

Ինչպէս կը յիշեն մեր ընթերցողները, անցեալ Մայիսին, Նախագահ Նասէրի հրաւէրով, Խրուշչով, ինք այստեղ գտնուած միջոցին, բերել տուաւ հողագէտ-գիւղատնտեսներու պատուիրակութիւն մը Ս. Միութենէն, գլխաւորութեամբ ՀՍՍՀի Գիտութիւններու ակադեմիայի անդամ փրոֆ. Գագիկ Դաւիթեանի։ Պատուիրակութիւնը բազմաթիւ հանդիպումներ ունեցաւ արաբ գիտնականներու հետ և ուսումնասիրեցան ԱՄՀի բարելաւելի հողերը ու ծրագիր կազմուեցաւ նաև չորս կամ հինգ շրջաններու մէջ սկսիլ առանց հողի մշակութիւնը (հիտրոփոնիք)։ Փրոֆ. Դաւթեան հանդիպումներ ունեցաւ նաև ճայ համայնքիս հետ՝ մէկէ աւելի անգամներ, ինչպէս գրեր էինք։

Երկու տարիներէ ի վեր՝ կ'առաջարկուի կեդր. Մարմին մը ըստեղծել, զօրաւոր (օտար) դէմքերու օժանդակութիւնը ապահովել (Նեհրուն մեռաւ), ամէն լեզուներով գիրքեր հրատարակել։ Բայց մենք ձեռնածալ նստած՝ ոյժ ենք տուեր մեր լեզուին։

Ուրուկուէյի Երիտասարդացը 3000 հոգինոց մեծ ցոյց մը կազմակերպեց և հեռագիր ղրկեց ՄԱԿին։ Արդի՞ւնք։ Ոչի՛նչ։

Միթէ վերև առաջարկուածները՝ հրաշքով՝ 24 ժամուան մէջ շինուելիք բանե՞ր են։

Միւս կողմէն, Երեւանի և Մոսկուայի լուռ մնալը՝ կը մղէ մեզ գիտակցիլ, որ համաշխարհային խաղաղութիւնը վտանգելու տրամադրութիւն չունին Սովետները, հայկական հողերուն պատճառով։

Իսկ մենք ոչի՛նչ կ'ընենք՝ առատօրէն խօսելէ զատ։ Աւելի՛ն. նախանձի և այլ անխոստովանելի ճղճիմ զգացումներէ առաջնորդըւած, կը խծբծենք մեր գործակիցները, հարուած մը եւս իջեցնելով հայ միասնականութեան, որ վիրաւոր է արդէն։

Փակելու համար այս յուշածումս, կը հարցնեմ կրկին.

— Ի վերջոյ, Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ ընելիք մը անհրաժե՞շտ է... Եւ ո՞ւր է ատիկա... ի՞նչ, ի՞նչպէս, ո՞ւր, որո՞ւ դիմել որմէ՞ առնել, և որո՞ւ տալու համար։

Անպաշտօն անկիւններէ եկող ձայները թող դադրին այլեւս։ Պաշտօնական բնոյթ ունեցող մարմին մը պէտք է խօսի մեզի...

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

(շար. Գ. էջէն)

փաստաբանս ինծի ըսեց քի, կինդ երբ ամուսնանայ, այլեւս իրեն ամսական 100 տալեր չես տար։

Հիմա կ'աշխատիմ որ մէկը գտնամ որ էս կնկանս հետ ամուսնանայ, որպէսզի էտ ամսական 100 տալեր էլիմոնին չտամ... Էտոր համար էսոր, էնոր կ'ըսեմ քի կնիկս աղէկ կնիկ էր, յանցաւորը ես էի, կարելի է ախմախ մը մէջտեղ կ'ելլայ ու կը կարգուի կընկաս հետ... ամիսը 100 տալեր շատ փարա է, աղբըրտիքս, էն ըլ էտ կնկան համար...»

Ընդհանուր խնդուք մը փըրթաւ այդ փոքր սրահին մէկ ծայրէն միւսը... Շատեր նոյնիսկ՝ քահքահներով ծափահարեցին ալ...

Բայց ես չկրցի խնդալ. չըգիտեմ ինչո՞ւ...։

Գալիֆորնիա — ընկեր ՕՁՈՒՆԻ

ՃԱՀԱԿԻՐ
3 ՍԵՊՏ. 1964

ՄԵՐ ԹԻՒ 1 ՄՐՑԱՆՔԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

«Ճահակիր»ի 13 Օգոստ.ի թիւին մէջ յայտարարուած մրցանքին արդիւնքը վիճակահանութեամբ ճշդուեցաւ Երեքշաբթի, 1 Սեպտ. 1964ին, խմբագրատան մէջ, ի ներկայութեան աշխատակիցներու և բարեկամներու։

Մրցանքի դրուած նկարը կը ներկայացնէր ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԸ, ճատրակի համաշխարհային հայազգի ախոյեան, ծն. Թիֆլիզ, 17 Յունիս 1929։

Ճիշդ պատասխաններ ղրկած էին 112 ընթերցողներ՝ 36 հատ Լիբանանէն (Պէյրութ և Թրիփոլի), 2 Սուտանէն, 29 Աղեքսանդրիայէն և 45 Գահիրէէն։

Մասնակցողներու թիւին անակնկալ մեծութիւնը նկատի առնելով, խմբագրութիւնս որոշեց նուէրներու թիւը մէկէն բարձրացնել երեքի։

Վիճակահանութեամբ շահեցան՝

— Օր. Աղաւնի Մոլոյեան, փոստարկղ թիւ 756, Պէյրութ
1 ԵԳ. ՈՍԿԻ

— Պր. Ռաֆֆի Ճիկերեան, Իպրահիմ Փաշա փողոց, թիւ 210, Պէյրութ։
ԻՆՔՆԱՀՈՍ ԳՐԻՉ

— Օր. Սիւզէթ Մուղալեան, 16 Միտան Թահրիր, Աղեքս.։
«ՃԻՔԻԹԱ» ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆ ՍՐՈՒԱԿ ՄԸ

Յաջորդով՝ ՄԵՐ ԹԻՒ 2 ՄՐՑԱՆՔԸ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ «ԱՐԱՐԱՏ ԳՐԱԿԱՆ»Ի

Բացուած է Պէյրութի մէջ հրատարակուիլ սկսած «ԱՐԱՐԱՏ ԳՐԱԿԱՆ» ամսաթերթին բաժանորդագրութիւնը «Ճահակիր»ի վարչութեան մօտ:

Թերթը, մեծադիր 16 էջ, աշխատակցութեամբ երէց եւ երիտասարդ գրողներու (Հայաստանէն եւ Սփիւռքէն) լոյս կը տեսնէ ամէն ամսու 15ին։ Ունի գրական, գեղարուեստական, գիտական, ընկերային, ճենադատական բաժիններ: Պատկերազարդ է եւ մաքուր տպագրութիւն, ընտիր թուղթ:

Բաժնեգին՝ մէկուկէս եգ. ոսկի:
Դիմել «Ճահակիր»ի վարչութեան:

ԾՆՈՒՆԴ

Հանոյքով կը տեղեկանանք թէ Տէր եւ Տիկին Վահան Չէչենեանի բախտաւորուած են երկրորդ մանչ զաւակով մը, զոր անուանակոչած են Ռաֆֆի:

Մեր ջերմագին շնորհաւորութիւնները նորածինին ծնողաց, մեծ հօր ու մօր Տէր եւ Տիկին ընկ. Հայկ Օհաննէսեանին:

«ՃԱՀԱԿԻՐ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Վ. Կալլօ (Հռոմ) մէկ տարուայ «Ճահակիր» կը նուիրէ իր սիրելի մօր՝ Սիրանոյշ Մամիկոնեանի (Աղեքսանդրիա):

Պր. Հայկ Չիլինկիրեան (Գահիրէ) մէկ տարուայ «Ճահակիր» կը նուիրէ Պ. Խաչատուր Ն. Մանառեանի (Նիւ Եորք, Մ. Ն.):

«ՃԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Օհաննէսեան, մանչ թոռնիկով մը բախտաւորուելնուն ուրախ առթիւ կը նուիրեն 50 ե.դ.:

Պր. Կարօ Պէյլէրեանի ընդ Օր. Լուիզ Էքմէքճեանի (Նիւ Եորք) ամուսնութեան առթիւ, վասն խնդակցութեան Տէր եւ Տիկին Հայկ Օհաննէսեան 50 ե. դ.:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Լիզէք Ճերմակեանի ընդ Պր. Միհրան Տիւրկէրեանի բարեբաստիկ նշանախօսութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Վահան Գազանճեան 100 ե. դ.։

Ողբ. Թադէոս Գոլթայեանի կսկծալի մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան՝
Տիար Սեդի Գօչունեան,
Տէր եւ Տիկին Ն. Պալաեան
50ական ե.դ.:

Օր. Աղաւնի Տիարեանի ընդ Պր. Գաբրիէլ Չէչենեանի բարեբաստիկ նշանախօսութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Հայկ Օհաննէսեան
50 ե. դ.:

Հ·Մ·Ը·Մ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՋԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ՄԱՐՍԱ - ՄԱԹՐՈՒՀ

14 Սեպտեմբերէն մինչև 21 Սեպտեմբեր 1964

Ամենօրեայ այցելութիւններ և հանդէսներու նոխ յայտագիր. վերադարձի պահուն այցելութիւն ԱԼ-ԱԼԱՄԷՅՆի զինուորական պատմական գերեզմանոցները և Ռաս էլ Հէքմայի հռչակաւոր ծովափը։

Մասնակցութեան սակ անդամներու 1250 Ե. Դ.
Ոչ անդամներու 1350 Ե. Դ.

Արձանագրութեանց համար դիմել Պր. Պերճ Տօսթումեանի՝ հեռ. 33546 և ամէն երեկոյ մարզավայրս՝ հեռ. 74307.

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

— Կը փափաքէի հետը խօսիլ, պատասխանեց Լիւֆպերի պարզօրէն։ Ան ամուսին մը կորսնցուց, իսկ ես՝ եղբայր մը։ Կը խորհէի թէ միտքերու փոխանակութեամբ մը կրնայինք միասին պարզել այս կացութիւնը... լուսաբանել դէպքերու ընթացքը...

— Յաջողեցա՞ք ձեր առաջադրութեանը մէջ։

— Կը վախնամ, որ ձախողած ըլլանք...

Լռութիւնը դարձեալ տիրապետեց։

Տիանա մտածեց, թէ այդ սենեակին մէջ հաւաքուած մարդոց հետ, խորհրդաւոր դէպքին շատ մը ծալքերը անջատելի էին, բայց այն աստիճան խառնակ կերպով մը իրարու զօդուած՝ որ ո՛չ ոք կրնար գաղտնիքին ծայրը քակելու յաւակնիլ։

Լռութեան մէջ հեռախօսին զանգը դարձեալ հնչեց, և Տիանային ջիղերը թունդ հանեց. դարձաւ՝ ուզելով պատասխանել, բայց Թրեսի արդէն իրմէ առաջ գործիքին գլուխը փութացած էր։ Կանչը իրեն համար էր արդէն։ Ու աչքերը յանկարծ փայլեցան և շրթները խածաւ՝ ուրախութենէն։ Խօսակիցը, կեդրոնի կայանէն իր ստորադաս պաշտօնեան՝ Էվանս էր, որ յաղթականօրէն կ'աւետէր։

— Հիմա՛ գիտենք ձերբակալեցի... Մոնրէալի ճեպընթացին մէջն էին... գնացքին ճամբայ ելլելէն հինգ վայրկեան առաջ գտայ... այո՛, պարոն տեղակալ, հիմա՛, անմիջապէ՛ս, ձեր մօտ պիտի առաջնորդեմ...

Էվանսի հաղորդագրութեան յաջորդող կէս ժամը, դէպի ազիողորմ աղէտին վախճանին մօտեցող ընթացք մը եղաւ, որուն իւրաքանչիւր հանգրուանը, բացարձակապէս անիրական կը թուէր Տիանային։ Ան, ինքզինքը կը կարծէր թատերաբեմի մը վրայ, ուր ողբերգութիւն մը կը խաղցուէր, և որուն դերակատարները իրենց դերին մէջը չէին։

Ահաւոր և սարսափելի բան։

Սիրանոթելենց ժամանումն ալ բնականոն վիճակ մը չստեղծեց։ Նիթա, յայտնի կերպով գունաթափ և զարհուրած էր։ Այսուհանդերձ, ան կը ջանար իր զարհուրանքը քօղարկել՝ թշնամական դիրք մը բռնելով։ Մայլ աչքերը փայլակներ կ'արձակէին։ Եղբայրն ալ, ինքզինքը անարգուած զգալով, զայրացած և գրգռուած էր։

Ձիրենք կառախումբէն իջեցնելով ձերբակալելու համար, վճարանութեան բռնուած էր Թրեսիի հետ, իրաւասութեան հարց յարուցանելով։

— Օ՜հ, այս առթիւ իմ իրաւասութեանս խնդրով մի՛ ըզբաղուիք պարոն, յայտարարեց իրեն տեղակալը ջղայնացած։

— Մեզ այստեղ վար դնելու միտք ունի՞ք։

— Առ այժմ, այո՛։

— Ի՞նչ իրաւունքով։

— Ձեզի իբրև վկայ պէտք ունիմ, և սակայն կրնամ նաև ի հարկին, գործելակերպիս մէջ փոփոխութիւն մտցնել։

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք։

— Պահ մը ենթադրենք, թէ քեզ պիտի հարցաքննեմ... առաջին անգամ կ'ուզէի հասկնալ թէ ինչո՞ւ համար, երկուքդ մէկէն կը փորձէիք Նիւ Եորքէն հեռանալ։ Դո՛ւք, տիկին, ի՞նչ պատճառաւ կը փորձէիք փախչիլ...

— Փախչող չկար... յարեց Անթուան արհամարական շեշտով մը։

Տեղակալին նայուածքը սակայն, իրեն լռութիւն պարտադրեց։

— Հարցումս ձեր քրոջ կ'ուղղեմ և ո՛չ թէ ձեզի, ըսաւ Թրեսի անախորժ դէմքով մը։

Նիթա սկսաւ իր պատմութեան, բայց յանկարծ ընդմիջելով, վարանքով մը Տիանայի նայեցաւ։ Երիտասարդուհին հասկցաւ անոր միտքը և պարզ կերպով մը ըսաւ։

— Ձեր կացութիւնը ծանօթ է ոստիկանութեան, կրնաք կատարեալ անկեղծութեամբ արտայայտուիլ։

Օ՜հ, բացագանչեց Նիթա՛, քիչ մը տժգունած։

Եւ պահ մը տատամսելէ ետք, ուսերը թօթուելով ըսաւ.

— Շատ լաւ, քանի որ գիտեն, թո՛ղ գիտնան. այլեւս կարևորութիւն չունի։

Եւ արհամարանքով, խօսքը Թրեսիի ուղղելով.

— Պարոն տեղակալ, ճշգրիտ կերպով ձեզի պիտի բացատրեմ ինչ որ անցած դարձած է։

Ճշմարտութիւնը խեղաթիւրելու կամ քօղարկելու ո՛չ մէկ պատճառ ունինք, մանաւանդ որ ոճիրը գործողները մենք չենք. մենք զոհեր ենք միայն։ Երբ այսօր կէսօրին, թերթերէն տեղեկացայ՝ որ Հովարտ սպաննուած է...

Մահը թերթերէ՞ն տեղեկացա՞ք։

— Բնականաբար. կրնայի՞ միթէ այլ աղբիւրէ իմանալ։

— Մէկը բան մը չըսա՞ւ ձեզի. հեռաձայնող մը չգտնուեցա՞ւ։

— Ո՛չ երբե՛ք։

— Խնդիր չէ։ Շարունակեցէ՛ք։

— Երբ Հովարտի մահը լսեցի, շուարած մնացի. չափազանց յուզուեցայ և ցաւեցայ։ Ահաւոր բան էր։ Երբ հանդարտ միտքով վիճակիս վրայ խորհեցայ, նկատեցի որ այլեւս արիացեալ կին մըն էի, հետևաբար և տէրը ամուսնոյս ինչքերուն։

Այս վերջին նախադասութիւնը չեշտելու համար, պահ մը կանգ առաւ և յետոյ, դարձեալ շարունակեց.

— Հաւատացէ՛ք պարոն տեղակալ, թէ նպատակս այս կնոջ բան մը չթողուլ չէ, ըսաւ գլխու շարժումով մը Մարսելլային ակնարկելով. ո՛չ երբե՛ք։ Կը ցաւիմ իր վրայ, վասնզի Հովարտի մոլորանքին պատասխանատուն ինք չէ՛. բայց ես շատ տառապեցայ, կարծեմ թէ արժանի եմ իր թողօնին տէրն ըլլալու, մանաւանդ որ, օրինական տեսակէտէն ալ անոր սեփականատէրը կը նկատուիմ.

Խօսքը դարձեալ ընդհատեց, կարծես հասկնալու համար թէ իր յայտարարութեան դէմ որևէ առարկութիւն ընող պիտի գտնուէ՞ր թէ ո՛չ բերան բացող չեղաւ. որով ինքն ալ շարունակեց խօսիլ.

— Այն ժամանակ գացի այս տիկինը տեսնելու. ի՛նչ պէտք կար ամէն բան աւելի երկար ժամանակ գաղտնի պահելու։ Կ'ուզէի որ ան գիտնար և հասկնար թէ Հովարտի բոլոր գոյքերը ինծի կը պատկանէին, բայց երբ տեղեկացայ թէ հազիւ քանի մը հարիւր տոլար կը թողուր, մէկ կողմ քաշուեցայ, վասնզի ժամավաճառ ըլլալս չէր արժեր այդքան չնչին գումարի մը համար։ Հաւատացած եմ թէ դատական պաշտօնեաները այդ գումարին գրեթէ ամբողջութիւնը կուլ պիտի տան, եթէ երբեք դատի դիմեմ։ Վերջապէս պանդոկ վերադարձայ խորհելու համար։

Աչքերը Անթուանի վրայ դարձուց. կարծես թէ անոր խորհուրդին կը դիմէր ապատեհ բան մը ըսած չըլլալը հասկնալու համար։ Եղբայրը սակայն գոհացաւ ուսերը միայն թօթուելով, ինչ որ Նիթային զայրոյթը շարժեց։

— Տակաւին չբացատրեցիք թէ ինչո՞ւ համար Նիւ Եորքէն հեռանալ փորձեցիք։

— Ինծի այլեւս ի՞նչ կը մնար ընելիք, պատասխանեց Նիթա զայրացած, քանի որ Հովարտ մեռած էր առանց դրամ ձգելու, այլեւս ինչո՞ւ սպասէինք։ Մեզի համար աւելի լաւ էր վերադառնալ և ամէն ինչ մոռնալ, ինչպէս մարդ կը մոռնայ գէշ երազ մը։

(35)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՅՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ԵՒՊԻԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՕՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՕՍԿԱՐ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴԻՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓԻՖԵԱՆ — Ծաղրանկարի բաժին.— ԺԱԳԼԻՆ Ծանօթութիւններ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նաւան» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 — Ելեւմտից աշխատանք.— ԱՒԵՏԻՍ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, Եհուտի Տէն Փողոց - Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47, Գահիրէ — Տպաքանակ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

جاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ Թիւ 43 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌՒԷ 2,5 Եգ. Դհկ. Կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٤٣ — الخميس ١٠ سبتمبر ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԻԲՐԵՒ ԱՐԾԻՒ...

Օգոստոս երեսունմէկին լրացաւ երեսուներորդ տարին (1927) այն տխուր թուականին, ուր յաւիտենութեան յանձնուեցաւ, հեռաւոր Ամերիկայի (Գալիֆորնիա) Ֆրեզնօ քաղաքին մէջ, հայոց մեծագոյն հերոսին՝ Անդրանիկի հոգին։

Հայաշխարհը իսկապէս խաւարած էր այդ օրը՝ ժողովրդային իր բոլոր խաւերովն ու աշխարհագրական իր բոլոր անկիւններովը։ Այդ օրը լացաւ Ղարաբաղի հայն ալ, Գողթնիայի հայն ալ, Ուսթըր-թաունի հայն ալ։

Մեռնողը, կարծէք, մարդկային էակ մը չէր, այլ՝ աստուածային անձնաւորութիւն մը։ Ու ճի՛շդ այդ գերաստիճան բնոյթին համար ալ — արդէն հռչակուած անմահ — ան մեռած չի սեպուիր դեռ...

Բուն անունով Անդրանիկ Օզանեան, Շաբին Գարահիսարցի համեստ մէկ պատանի, չի գիտցուիր գերբնական ի՛նչ ոյժի ներշնչումով, գերմարդկային ի՛նչ կոչումի հրաւէրով, կը դառնայ իր արի եւ առաքինի ցեղին՝ հայութեան նեմիսեսեան դրօշը։

Թեւաւոր դրօշ, արնաքիր արծիւ՝ ըստ ժողովրդական դիւցազնավէպին ու բանահիւսութեան, ան իսկապէս ԻԲ՛ԵՒ ԱՐԾԻՒ կը սաւառնի լեռնէ լեռ, արդարութիւն եւ փրկութիւն բերելու համար լլկուող արիւնաքամ իր ժողովուրդին։

Կիսաստուա՞ծ են հերոսները թէ աստուած։ Բայց աստուածներն եղա՞ծ են այդքան շեշտ եւ խիզախ, ունեցա՞ծ են այդքան կորով ու կամք, կրցա՞ծ են ըլլալ այդքան անձնուրաց եւ քաջ...

Անհանդուրժելի գտնելով դարերէ ի վեր՝ թուրք անարգ իշխանաւորին ու յափշտակիչին, թուրք ծնեալ հարստահարիչին ու եղեռնագործին անմարդկային վերաբերմունքը, այս պատանին կը բարձրանայ լեռ՝ զէն ի ձեռին...։

Ան երդուընցած է վար չդնել զէնքը՝ մինչեւ որ չդադրին իր տնաշէն քոյրերուն եւ մայրերուն հասցուած նախատինքները, իր շինական եղբայրներուն եւ հայրերուն վրայ ի գործ դրուած խուժդուժութիւնները։

Անդրանիկ (Օզանեանը կը մոռցուի)շուտով կը գտնէ բազմաթիւ ուրիշ Անդրանիկներ, որպէսզի այս անունը դառնայ հայ պատիւին, խիղճին, կեանքին եւ ինչքին պահապան հրեշտակի հոմանիշը։

Ցնծացէ՛ք մայրեր, ցնծացէ՛ք աղջիկներ։ Դուք այլեւս անպաշտպան չէք անյագուրդ եւ խէնէշ կեղեքիչին ու չարագործին դիմաց։ Հատու սուր մը կայ եւ սայրասուր փամփուշտ մը, այլեւս, ձեզ պաշտպանող։

Հազիւ տասնութամեայ պատանի, Անդրանիկ 1894ին Հնչակեան ժողովի պատգամաւոր է արդէն։ Յեղափոխական ժողովի, որուն կը նախագահէ Աչըգպաշեան մեծ գործիչը։ Հոն քի՜չ կը խօսին՝ շա՛տ գործելու համար, ի հեճուկս հայկական բոլոր ժամանակներու։ Եւ Անդրանիկի կամաւորներու խումբը՝ արդէն վերածուած է ֆետայիներու անսպառ շարքերուն։

Ու իր ծննդավայր Շապին Գարահիսարէն մինչեւ Տարօն, Կովկաս, Ղարաբաղ, կարճ ընդմիջումներով, աւելի քան երեք տասնամեակ, քուն ու հանգիստ չունի ան։ Կայծակի նման կը հասնի պատուհասելու թշնամին։ Միջոց եւ ժամանակ՝ նշանակութենէ զուրկ են, կարծէք։ Նշանակութենէ զուրկ է նաեւ, իրեն համար, թէ երէկուան իր դրօշը, Հնչակեան, անզգալաբար եղած է Դաշնակցական։ Իրեն համար՝ գերագոյն գործը, սուրբ գործը,հայ ժողովուրդին, անիրաւուած ժողովուրդին ապահովութիւնն է։ Իր հանգամանքը՝ միայն ու միայն ֆետայիութիւնը։

Իբրեւ մարտիկ՝ առաջնակարգ էր։ Չէ՛ վախցած երբ եւ է՝ ոչ դաշոյնէն եւ ոչ փամփուշտէն։ Երկինք զրահա՞ծ էր զինք ի ծնէ, արդեօք։ Ինչո՞ւ իր հարիւրաւոր վէրքերը մահ չէին բերեր իրեն։

Իբրեւ առաջնորդ՝ դարձեալ առաջնակարգ, հակառակ եսադիր կարծուած իր տեսութեանց։

Ապա, իբրեւ կանոնաւոր բանակներու զօրավար, Անդրանիկ կոտրած է մրցանիշը միջազգային ռազմական ճարտարութեանց։ Արիութեան, խիզախութեան եւ անվեհերութեան հետ՝ արծուենի թափանցողութիւն եւ թռիչք, արագաշարժութիւն ու ճշգրտութիւն։ Ամենուրեք դողաց անարգ թշնամին, վատ ոճրագործը։ Ու գոց պահեց իր եաթաղանը, այլեւս, քանի հոն էր Անդրանիկ։

Իբրեւ քաղաքագէտ ալ՝ ընդունակ, արթուն, Փարամազէն ետք առաջինն էր Անդրանիկ, որ հասկցաւ, կռահեց Իթթիհատի Սելանիկի եղեռնաշունչ ժողովին անելիքները՝ 1913ին։ Գնաց կեղծ անցագիրով՝ Պուլկարիայէն դէպի Պոլիս, եւ «Ազատամարտ» ակումբին մէջ ՉԳՈՒՇԱՑՈՒՑ դաշնակցական պետերը, յորդորեց ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻԼ։ Բայց մեծխօսիկ եւ ինքնամոլ Արմէն Գարոներ՝ «դուն լաւ կռուող ես միայն»ըսելով նուաստացուցին զինք։ Ու պատահեցաւ այն՝ կոկոզավիզ գործիչներու աչքերուն առջեւ։ Գործիչներ, որոնք փախան Կովկաս փրկելու համար իրենց կաշին...

(շար, տես էջ 2)

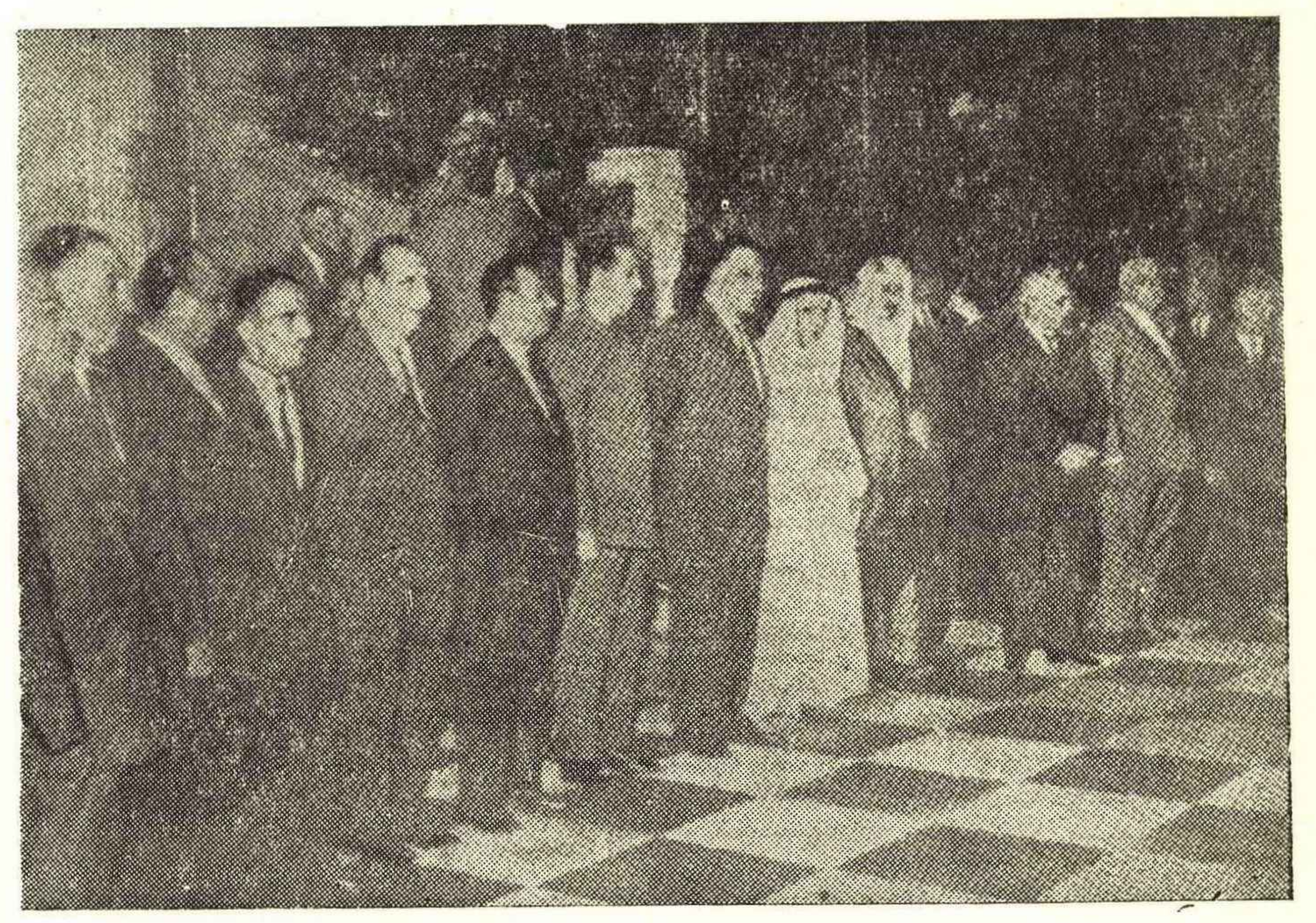
ԱՐԱԲ ԳԵՐԱՍՏԻՃԱՆ Բ. ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Ամիսներէ ի վեր յայտարարուած Արաբական Գերաստիճան Բ. Համաժողովը բացուեցաւ Շաբաթ, 5 Սեպտեմբեր 1964ին, Աղեքսանդրիա՝ Մոնթազայի մեծ պալատին մէջ, Նախագահութեամբ Կամալ Ապտէլ Նասէրի եւ մասնակցութեամբ արաբ երկիրներու վեհապետներուն, նախագահներուն եւ ներկայացուցիչներուն։ Ներկայ էին տեղեկատու գործակալութեանց, մամուլի, հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի ներկայացուցիչները և հիւրեր։

Նախագահ Ապտէլ Նասէրի բարի գալուստի ճառէն ետք՝ խօսեցան Էմիր Ֆէյսալ եւ Ապտէլ Խալէք Հասունա։ Կիրակի, ժողովը ունեցաւ իր բ. նիստը. իսկ Երկուշաբթի՝ երրորդ նիստը, դռնփակ։ Արաբական Միացեալ Ուժերու Ընդհ. Հրամանատար Զօր. Ալի Ալի Ամէր ներկայացուց զեկոյց մը՝ ռազմագիտական կացութեան մասին. խօսած է նաեւ Զօր. Ամին էլ Հաֆըզ (Սուրիա)։

Խօսեցաւ Լիբանանի նորընտիր Նախագահ Շառլ Հելու, լուսաբանելով Հասունայի Շաբաթ օրուան ճառը եւ հրատապ նկատելով Պաղեստինի խնդիրը։ Լիբանան միշտ պիտի մնայ արաբ երկիրներու կողքին՝ ընդդէմ անոր թշնամիներուն։

Երեքշաբթիի նիստին ընթացքին՝ քննուեցաւ Պաշտպանութեան Խորհուրդին տեղեկագիրը եւ զինուորական կարգ մը հարցեր։ Եղան յանձնարարութիւններ եւ հինգ կարեւոր առաջարկներ՝ Իրաքի, Յորդանանի, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Նախագահ Նասէրի կողմէ։ Այս առաջարկները պիտի քննուէին հետզհետէ։

Արաբ Վեհապետներն ու Նախագահներ Մոնթազայի մէջ

Նիստի ընթացքին

Գերաստիճան բ. համաժողովի ամենէն կարեւոր նիստը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ, 9 Սեպտեմբեր։ Լիկայի ընդհ. քարտուղարը Հասունա կարդաց ներկայացուած հինգ առաջարկները։ Նախագահ Նասէրի առաջարկը ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ։

Թունուզ եւս առաջարկ մը բերաւ։ Այսպէս առաջարկներու թիւը եղաւ վեց։ Գրեթէ բոլոր հարցերու եւ մանաւանդ ռազմական ծրագիրներու շուրջ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացաւ։

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻՆ

Իբրեւ արծիւ սաւառնում ես լեռ ու ձայռ,
Թնդացնում ես երկինք, գետին տենչավառ,
Սուրբ անունդ պիտի յիշուի դարէ դար,
Հրսկայ լերինք ձեզ ապաստան, Անդրանի՛կ։

Թշնամիներ երբ լսեն քո անունը,
Օձերի պէս պիտ' սողան իրենց բոյնը,
Երակներիդ ազնիւ քաջի արիւնը
Զրցամաքէ՜, մինչ յիփտեան, Անդրանի՛կ։

Հայոց կուսանք դափնեայ պսակ թող հիւսեն,
Քնքուշ ձեռամբ քո ճակատը պսակեն,
Գոհարներով անվախ կուրծքդ զարդարեն,
Կեցցե՜ս յաւէտ դու անսասան, Անդրանի՛կ։

Հայաստանի սոխակներ քեզ համար
Թող դայլայլեն գիշեր-ցերեկ անդադար,
Անյաղթ մընաս,դո՛ւ քաջ կռուի սիրահար,
Հայրենիքի տէր ու պաշտպան, Անդրանի՛կ։

(ժողովրդական բանահիւսութիւն)

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ա.Մ.Կ.ի Արտաքին Գործոց նախարարներու ժողովը բացուեցաւ անցեալ Շաբաթ՝ Ատիս Ապեպայի մէջ։ Ուսումնասիրուեցաւ Գոնկոյի խնդիրը եւ վարչապետ Մոյիզ Չոմպէ մեղադրանքի տակ առնուեցաւ։ Չոմպէ պաշտպանեց ինքզինքը։

Որոշուած է յանձնախումբ մը կազմել եւ սահմանային ու այլ խնդիրներր լուծելու ճամբան հարթել։ Որոշուեցաւ հեռագիրով թելադրել Ուաշինկթընի, Մոսկուայի, Փեքինի եւ Պրիւքսէլի որ միջամուխ չըլլան ափրիկեան ներքին խնդիրներուն։

ԿԻՊՐԻԱՆՈՒ ԵՒ ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒ ԿԸ ՏԵՍԱԿՑԻՆ

Շաբթուս սկիզբը, Կիպրոսի արտաքին գործոց նախարար ըՍփիրօ Կիպրիանու եւ Յունաստանի վարչապետ Ժորժ Փափանտրէու հանդիպում ունեցած են Աթէնքի մէջ՝ Կիպրոսի շուրջ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի հիմնադիր ժողովը: Ամպիոնին կը խօսի բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան:

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱՊԻ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

Յունիս 25ին, 1964, Երեւանի մէջ կազմակերպուեցաւ Սփիւռքահայութեան Հետ Կապի Մշակութային Կոմիտէն:

Այն բոլոր կազմակերպութիւնները կամ անհատները, որոնք թղթակցութեան մէջ են հայրենիքի հետ՝ Արտասահմանեան երկիրներու Հետ Բարեկամութեան եւ Մշակութային Կապի Հայկական Ընկերութեան միջոցով, այսուհետեւ իրենց բոլոր նամակները, դիմումները ու խնդրանքները պարտին ուղղել հետեւեալ հասցէին.

Սփիւռքահայութեան Հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէ
Աբովեան 3 — Երեւան 1

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ.
(ՉԵՆՔ ՔՆՆԱԴԱՏԵՐ, ԱՅԼ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԵՆՔ)

Պատմութեան և հայոց պատմութեան մասին քիչ շատ գաղափար ունեցող ամէն ողջամիտ մարդ, հայ (Թումանեան, Ալպօյաճեան, Զարեան) թէ օտար (Կրուսէ, Թոյնպի, Ֆէյտի), գիտնական կամ պարզ քաղաքացի, կ'ընդունի որ սովետական իշխանութիւնը նախախնամական բարիք է Արարատեան Հայաստանի գոյութեան և յառաջդիմութեան համար։

Այս համոզումով, այսօր, երբ Հայ Դատ կ'ըսենք, մենք կը հասկընանք միայն Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրման հարցը, որովհետև՝ Սով. Հայաստանի գոյառումով, ընդմի՛շտ լուծուած է Արեւելեան Հայաստանի խնդիրը։

Քառասունըհինգ տարիէ ի վեր՝ Հ. Յ. Դ. կուսակցութիւնը, Հայ Դատ ըսելով կը հասկնար «ազատում սովետական լուծէն»...։ Մեր բարիք նկատածը, ան «լուծ» կը կոչէր...։ Քառասունըհինգ տարիէ ի վեր՝ առաջին անգամն ըլլալով՝ Հ. Յ. Դ. օրկան «Յուսաբեր», 22 Օգոստոս 1964ի «Աշխարհագրութիւն» խորագրով խմբագրականին մէջ՝ ամայացած արեւմտեան Հայաստանի հարց կը յարուցանէ, առանց Արեւելեան Հայաստանի մասին (Նախիջևան, Ղարաբաղ եւն.) պայմանիկներ իսկ դնելու։ Ասիկա ուրախառիթ երևոյթ է։

Ստորև կուտանք այդ խմբագրականին վերջին մասը.

— Չխօսինք նայիրեան դարերուն մեր հայրենի հողը կործանող բարբարոս ուժերու մասին։ Գանք այս դարուն։ 1936 Օգոստոս 22ին, իր ծաւալապաշտական ծրագիրներու մասին դատումներ ընելով, Հիթլեր կը բացագանչէր.

«Այսօր ո՞վ կը խօսի հայկական ջարդերու մասին»:

Իսկ իրմէ առաջ, 1920 Թուի Լոնտոնի դաշնագրի մասին խօսելով Չըրչիլ կը վկայէր. «Այս դաշնագրին մէջ, որ հաշտութիւնը վերահաստատեց Թուրքիոյ եւ Դաշնակիցներու միջեւ, պատմութիւնը ի զուր պիտի փնտռէ Հայաստան բառը»:

Եւ զարմանալի չէ՞, որ երկուքի դատողութեան մէջ գրեթէ հաւասար է քաղաքական կարճատեսութիւնը։

Որովհետև պատմութիւնը պիտի խօսի հայկական ջարդերու մասին։

Եւ պատմութիւնը պիտի խօսի հայ ազգային Լման Իրաւունքին *մասին։*

Այս երկուքը նոյնն են անշուշտ։ Ջարդերու մասին պիտի խօսուի ոչ թէ սպանդի սարսափները նկարագրելու, այլ որովհետև այդ Սպանդը նուիրագործեց մեր իրաւունքը և Արևմտահայաստանը դարձուց անժեղլի հայ իրաւունք։ *Իսկ Հայաստանի մասին պիտի խօսուի, ոչ թէ անոր «կուլտուրական աւտոնոմիա»ն հաստատելու, այլեւ հայ ժողովուրդը իր հայրենիքին տէր դարձնելու, այդ հայրենիքը* ազատ ու անկախ ազգի մը ստացուածքին բարձրացնելու:

Եւ կարելի է համոզուած ըլլալ, որ բոլորը անխտիր գիտեն, թէ ո՛վ պիտի ըլլայ «դիակ»ին «տէրը բռնողը»։

Վաղը՝ այս մոլորակի վրայ պիտի չմնայ չերտ՝ զոր հնարաւոր ըլլայ պահպանել իբրև մերկ «աշխարհագրութիւն»։

Ամէն մէկ թիզ հող պիտի տիրանայ ազգային վեհապետական իրաւունքի։

Նաև Թուրքիան պիտի դադրի մերկ «աշխարհագրութիւն» ըլլալէ։

Ներկայ ամայի ու աւերակ տարածութեանց վրայ պիտի բարձրանայ ազգային վեհապետութեան խորհրդանիշը հանդիսացող դրօշ մը ազգային։

Այս մասին բոլորն ալ կրնան ծածկել իրենց իրական մտածումը և իրական համոզումը։

Սակայն բոլորն ալ գիտեն, որ վաղը հայ ազգային դրօշն է, որ *պիտի ծփայ* Լման իրաւունք դարձած այդ հողերուն վրան:

Ջահակիր.— *Բիչեր ընդունակ են «հայ ազգային դրօշի ծփալ»ու վիպական զգացումին, այսօր։ Հայ Դատը (Արևմտեան Հայաստանը) քաղաքական և կուսակցական շահերու չզոհելու այս առաջին աքթը կը բաւէ որ մալիոով, բարեացակամութեամբ և թոյլատուութեան ոգիով ընդունինք առանձին այս փեղումը։*

Այնուամենայնիւ, այս սփոփարար խօսքերը պիտի ունենա՞ն իրենց շարունակութիւնը։ Ե՞րբ է իրենց «վաղը», և պիտի «ծփայ» ի՞նչպէս... կ'ուզենք տեսնե՛լ։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԿՈՆԴԱԿԸ

Ստացանք Շնորհազարդ Կաթողիկոս Տ. Տ. Խորէն Ա.ի 16 Օգոստ. 1964 թուակիր յատկանշական կոնդակը։ Պիտի անդրադառնանք։

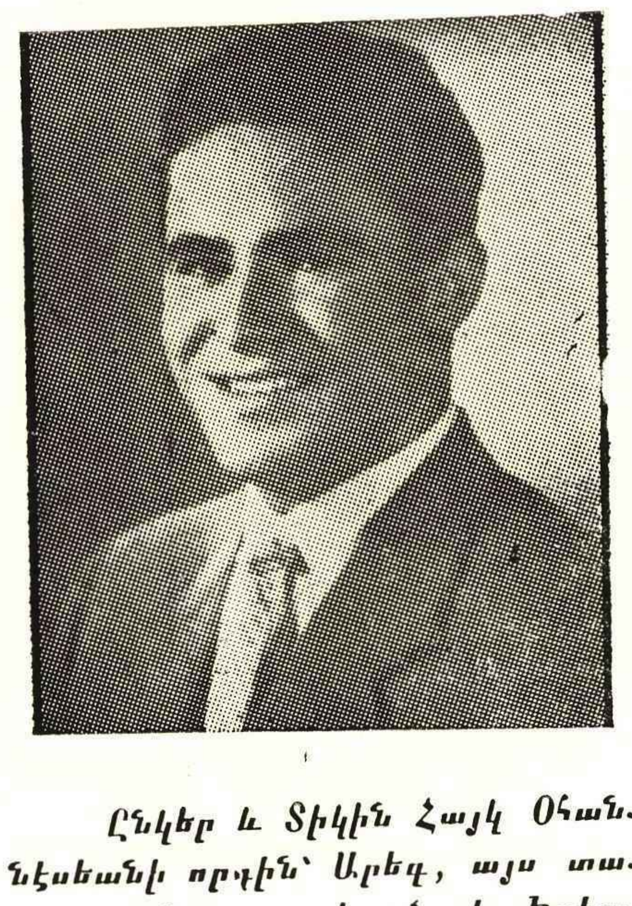
ՆԿԱՐԻՉ Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆԻ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ ԴԷՊԻ ԵՒՐՈՊԱ

Այսօր, Հինգշաբթի 10 Սեպտեմբեր 1964, կէսօրին, Աղեքսանդրիոյ քարափէն նաւ կ'առնէ եգիպտահայ յայտնի նկարիչ Ընկ. Ս. Սամսոնեան, դէպի Եւրոպա։

Ընկ. Սամսոնեան կը ճամբորդէ յանձնարարութեամբ Ա.Մ.Հ.ի Մշակոյթի և Ազգ. Ուղղութեան Նախարարութեան Գեղարուեստի Վարչութեան և անոր կողմէ լիազօրուած՝ այցելելու Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Անգլիոյ, Զուիցերիոյ, Պելճիքայի և Հոլանտայի արուեստի հին և նոր օճախները, ուսումնասիրելու համար արուեստի պատմական հրաշակերտները և նորագոյն յառաջդիմութիւնները։ Պիտի այցելէ նաև սոյն երկիրներու մէջ գործող հայ մշակոյթի կեդրոնները։ Ընկ. Սամսոնեան, եգիպտացի արուեստագէտի իր հանգամանքով, վերադարձին՝ մանրամասն և ընդարձակ զեկուցումներով Գեղարուեստի Վարչութեան պիտի ներկայացնէ իր առաքելութեան արդիւնքը։

Յաջողութիւն կը մաղթենք սիրուած արուեստագէտին, բարի ճանապարհ և բարի վերադարձ։

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ընկեր և Տիկին Հայկ Օհաննէսեանի որդին՝ Արեգ, այս տարի հրջանաւարտ եղած է Եգիպտական Համալսարանի Ատամնաբուժական Բաժանմունքէն՝ «լաւ» յիշատակութեամբ։

Կը շնորհաւորենք Տօքթոր Արեգ Օհաննէսեանը և իր ծնողքը ու կը մաղթենք յաջողութիւն։

ՖՐԱՆՍԱ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶԻ ԲԻԲԼԻԱԿԱՆ ՊՈԵՄԸ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

Փարիզի մէջ, առանձին գրքոյկով, ֆրանսերէն լեզուով լոյս տեսած է Յովհաննէս Շիրազի «Բիբլիական» պոեմը, զոր թարգմանած է Լիւսի Մալխասեան։ Գրքոյկի նախաբանին մէջ բարձր գնահատուած է Շիրազի այս ըստեղծագործութիւնը։

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ՎԵՀ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի ԿՈՆԴԱԿԸ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԻ

Ստացանք Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վեհափառ Վազգէն Ա.ի 17 Օգոստոս 1964 թուակիր Կոնդակը, որ 1965 տարին կը հռչակէ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԻ եւ կը հրահանգէ առ այդ պարտն ու պատշաճը կատարել ամենուրեք։

Ամբողջութեամբ պիտի հրատարակենք այս խիստ կարեւոր Կոնդակը։

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ Գ. ԿԱՐԱՒԱՆԸ

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք, որ Ա.Մ.Հ.էն Հայաստան դարձող հայերու ճամբորդական բոլոր ձեւակերպութիւնները վերջացած են։ Հայրենադարձները Սեպտ. 20ին արդէն պատրաստ պիտի գտնուին Աղեքսանդրիա։ «Արմենիա» նաւը կը հասնի Սեպտ 21ին։ Ճամբորդները նոյն օրը նաւ կը մտնեն և ճամբայ կ'ելլեն անմիջապէս։

Կը շնորհաւորենք մեր հայրենադարձ հայրենակիցները և յաջողութիւն կը մաղթենք անոնց, երախտագիտական մեր զգացումները ներկայացնելով արաբական իշխանութեանց և սովետական ներկայացուցչութեան։

Մ Ա Հ Ա Զ Դ

Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Լիբանանի Շրջանի Վարիչ Մարմինը խոր ցաւով կը գուժէ իր հաւատաւոր անդամներէն՝ հասարակական գործիչ, բազմամեայ կրթական մշակ եւ մտաւորական՝

ԸՆԿԵՐ ՄԻՀՐԱՆ Մ. ՍԷՖԷՐԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 5 Սեպտեմբեր 1964ի Շաբաթ առաւօտեան ժամը 5ին:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը տ՚ղի ունեցաւ 8 Սեպտեմբեր 1964ի Երեքշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Նոր-Հաճնոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ հանգուցեալ ընկ․ոջ մարմինը փոխադրուեցաւ Պուրճ Համուտի Ազգային Գերեզմանատունը:

Ս. Դ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՇՐՋԱՆԻ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆ

Այս անդարմանելի և մեծ կորուստին առթիւ՝ «Ջահակիր»ի խմբագրական կազմը իր խորազգած ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Լիբանանի Վարիչ Մարմինին, Հնչակեան բոլոր կազմակերպութիւններուն, «Արարատ» օրաթերթին, ինչպէս նաև ողբացեալ ընկերոջ սգակիր այրիին, զաւակներուն և պարագաներուն։

Պիտի անդրադառնանք Ողբ. Ընկ. Միհրան Սէֆէրեանի կեանքին ու գործին։

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Ընկ. Միհրան Սէֆէրեանի (Պէյրութ) կսկծալի մահուան առթիւ՝ Եգիպտոսէն ղրկուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

Խորապէս կը սգանք մահը վեթերան և անձնուէր կուսակցական և նուիրեալ դաստիարակ ընկեր Միհրան Սէֆէրեանի։

Ս. Դ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՇՐՋԱՆԻ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆ

Կսկծանքով կը սգանք անփոխարինելի Ընկ. Միհրան Սէֆէրեանի մահը։ Ցաւակցութիւններ մարմիններուն և հարազատներուն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ (Շար. Ա. էջէն)

Իբրև Ղարաքիլիսէի ճակատամարտին հրամանատարը, ապա իբրև Ղարաբաղ-Զանգեզուրի պահապան, երբ Անդրանիկ նամակ գրեց Ստեփան Շահումեանին (1919ին) և յայտարարեց որ իր ուժերը կը դնէր սովետներու տրամադրութեան տակ, ամենէն իմաստուն շարժումն ըրած ըլլալ կը թուէր։ Ու եթէ քալէր երևանի բռնատիրական (հայ) կառավարութեան վրայ, ջնջէր զայն ու հաստատէր առողջ իշխանութիւն, Արարատեան Հայաստանի ճակատագիրը աւելի լաւ կրնար ըլլալ։

Կիլիկիոյ անկումէն ետք, Հայոց արծիւը, թեւահատ, գաղթեց Ամերիկա... ու հոն փակեց իր աչքերը՝ տարագիր։ Իր մարմինը, մեծ հանդիսութիւններով, փոխադրուեցաւ Փարիզ, որպէսզի աւելի դիւրութեամբ տարուի Երեւան, ի մօտոյ։

Մեռաւ Անդրանիկ, բայց չմեռաւ Անդրանիկ։ Անմահ էր ան և անմահացաւ՝ իր ցեղին սիրտին մէջ և մարդկային պատմութեան էջերուն վրայ։ Պատի՜ւ իրեն և պարծա՜նք մեզի...

Անմահացաւ, որովհետև հայոց ճակատագրին և հայոց պատմութեան մէջ փոխեց շա՛տ բան՝ դէպի Արդարը, Վսեմը և Գեղեցիկը։

Անմա՛հ Անդրանիկ։

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԴԵՐՆ ՈՒ ԴԻՐՔԸ

ԵՒ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց ԱՐՍԷՆ ԿԻՏՈՒՐ

Ծաղիկ հասակէն՝ 1889ին իր ծննդավայրը՝ Շապին Գարահիսարի հնչակեան հնոցին մէջ թրծուած ֆետայի մըն էր Անդրանիկ։ Անկէ անցած էր Պոլիս և ապա Սասուն։ Ան մարզուած էր Մեծն Մուրատի (հնչակեան) կազմակերպած ֆետայիներու կողքին։ Սասուն՝ Մուրատի աքսորէն ետք՝ ան գործակցած էր դաշնակցական ղեկավարներուն մինչև 1907, ապա յուսախաբուելով հեռացած էր անոնցմէ և մտած պուլկար բանակին մէջ՝ իբր կամաւոր կռուելով Թուրքերու դէմ։

1914ին Պուլկարիայէն կը վերադառնայ Կովկաս, ուր կանչուած էր ղեկավարելու հայ կամաւորական շարժումը։

Փոխարքայի օգնական զօր. Միշլաեւսկիի կողմէ կ'առաջարկուի Անդրանիկին կազմակերպել կամաւորներու առաջին զօրագունդը։ Ապա կը կազմուին միւս խումբերը Դրոյի, Համազասպի, Քեռիի և Վարդանի հրամանատարութեան տակ, բոլորն ալ դաշնակցական։ Այս թուին Թիֆլիս հաւաքուած հնչակեան, ռամկավար և չէզոք կամաւորները կը լքուին երեսի վրայ, որոնցմէ կը խլուին բոլոր զէնքերն ու պատերազմական կազմածները։

* * *

Ռուս բանակին հետ գործակցող հայ կամաւորական զօրախումբերը մեծ յաջողութիւններ արձանագրեցին Վանի, Պիթլիսի և Էրզրումի գրաւումներուն ատեն, բայց ենթարկուելով ցարական հակահայ զօրավարներու նախանձին և չկամութեան՝ չգնահատուեցան։ Ցարականները տեղի տուին կասկածելի «Նահանջներու», որոնք խիստ աղիտաբեր հետևանքի ենթարկեցին՝ նախապէս խոշտանգուած, թալանուած հայ գաղթականները։

Այդ անհաշիւ նահանջները 100.000աւոր կոտորուողներու և սովամահներու պատճառ դարձան։ Մնացորդ խլեակները մնացին Կովկաս, արդէն թշուառացած՝ հայ գիւղերը խճողելու համար։ «Հայաստանը առանց հայերու» տխրահռչակ լոպանովեան ծրագիրը գործադրութեան դրուեցաւ։ Անոնք ցրուեցին կամաւորական զօրաբաժինները և լքեցին Ազգային Բիւրօն։

ՌՈՒՍ ՄԵԾ ՅԵՂԱՓՈԽ.ԷՆ ԵՏՔ

Կամաւորները համախմբուեցան Ազգային Մարմիններուն շուրջ։

Թիֆլիսի Ազգային Բիւրօն հրահանգած էր արտասահմանի դաշնակցականներուն որ կամաւորներ չղրկեն, այլ դրամ հանգանակեն։

Դաշնակցութիւնը 1914ին տակաւին ամէն յոյս կտրած չէր Պոլսոյ կառավարութենէն։ Կը յուսային մեղմել Իթթիհատականները և կամ չգրգռել իրենց դէմ։

Մինչդեռ հնչակեանները, 1913ին, 7րդ Պատգամաւորական Ժողովին, վճռած էին ամէն միջոցով տապալել Իթթիհատը, տապալեցնել անոր ոյժը, որպէսզի չկարենայ գործադրել իր դժոխային հայաջինջ ծրագիրը։ Անոնք ամբողջ պատերազմի ընթացքին կեցան պայքարող դիրքերու վրայ Իթթիհատական Թուրքին դէմ։

* * *

1916 Ապրիլ կէսին, Երեւանի մէջ կը գումարուի Արեւմտահայ Ա. Համագումարը՝ որուն մեծամասնութիւնը դաշնակցականներ էին։ Այդ ժողովին հնչակեաններու կողմէ կը մասնակցէին Հրանդ Գալիկեան, Միրայր Միրզախանեան և Հայկունի Գուրգէն։ Համագումարի կողմէն ընտրուած դիւանի գործօն անդամներն էին ատենապետ՝ Վահան Փափազեան և ատենադպիր՝ Հրանդ Գալիկեան։ Այդ ժողովի վճռաբանութեանց պահուն, դաշնակցականները կը վերաւորեն Անդրանիկի արժանապատուութիւնը, որ վշտացած, կը հեռանայ անկէ պոռալով.— Անիմաստ է անոր «Արևմտահայ Խորհուրդ» անունը տալ, երբ ան իր հրահանգները պիտի ստանայ կուսակցական բիւրոյէ մը, որ Արևելահայն է։

Վերջապէս Արևմտահայ Խորհուրդը ընդհանուր հրամանատար կը նշանակէ դարձեալ Անդրանիկը, դիմագրաւելու համար Թրքական վտանգը, որ առաջ եկած էր ռուսական ճակատի քայքայումէն, Փետրուարեան Յեղաշրջումէն ետք։

* * *

Հնչակեան կամաւորական նախաձեռնութիւնը իր վրայ կը վերցնէ Ռումանիոյ Թաղական Խորհուրդը, որու անդամներէն հնչակեան Պետրոս Գալֆայեանին պաշտօն կը տրուի որ Թաղական Խորհուրդի միջոցով, կամաւոր արձանագրելու գործը յաջողցնէ։ Կ'ընտրուի Յանձնախումբ մը երեք անձերէ բաղկացած, որ անմիջապէս գործի անցնելով կը կազմէ Ա. խումբը բաղկացած 107 անձերէ։ Կը մեկնին նաև Բ. և Գ. խումբերը։ Թիֆլիս կը կեդրոնանան մօտ 3.000 կամաւորներ։

1915էն մինչև 1918 գործի ղեկավարութիւնը կը գտնուէր Արտէմիսի, Լազոյի, Նշան Միրաքեանի, մեղրեցի Սարգիս Մաթէոսեանի (Փարամազին եղբայրը), Ազաբէկովի, Ա. Երէցեանի, Սիւնիքի, Հաճի Նազիքի, Հայկ Բըժըշկեանի(Գայ), Արմաղանեանի, Աւշարեանի, Ճանպոլաթեանի և Պանդուխտի ձեռքերուն մէջ։

Կազմակերպիչ ղեկավարներն էին Լազօ, Արշակ Բարեան և Ս. Տաշիր (Հովեան)։

Ազգային Բիւրօն խտրական ոգիով կը մօտենար Հնչակեան կազմակերպութեան և ամէն ջանք կը թափէր ցրուել զանոնք, առարկելով թէ՝ անձէ աւելի դրամի պէտք ունինք։

Հնչ. խումբին կուգ ն միանալ նաև ամերիկահայ ուժերը, ինչպէս Մօրլեան, որոնք գանելով Ազգային Բիւրոյէն, յուսալքուած դարձեալ Ամերիկա կը վերադառնան։

Մնացեալները չեն յուսահատիր, կ'անջատուին Ազգային Բիւրոյէն և կը կազմակերպեն Հնչակեան Զ. գունդը։

Իսկ Անդրանիկի խումբին մէջ մտնելով՝ մինչև վերջ մեծ դեր կատարած են հնչակեան կազմէն՝ մշեցի Պանդուխտի զօրագունդը՝ մօտ 350 անձերէ բաղկացեալ, իր մէջ ունենալով խմբապետներ մշեցի Մարգար, մշեցի Անուշաւան, բայազիտցի քափթէն Արսէն (Կիտուր)։

Անդրանիկ Ղարաբաղ քաշուելէն ետք՝ Պանդուխտի ուժը մնաց Թրքական ճակատին դէմ։ Անդրանիկի հետ գործող հնչակեաններն էին՝ (իրենց գունդերով) Արամ Թութեան, Արշակ Մաճառեան, Վահագն Նալպանտեան, Սեբաստացի Մուրատ, Սարգիս Արմաղանեան, Միսաք Զաւուշ Քեշիշեան, Սարգիս Ճէպէճեան, Մեծ ու Փոքր Մինասները, Զէյթունի Յովհաննէսը, Ս. Մարկոսեան, Վ. Զէրքէզեան, Տիգրանակերտցի Յովհաննէս, Դանիէլ, Միհրան, Մանուկ Զաւուշ, Միքայէլ Զաւուշ, որոնք 1915ի աղէտին՝ լեռները ճեղքելով Կովկաս մտան և բազմաթիւ հնչակեան խոնարհ մարտիկներ, որոնք մասնակցեցան բոլոր պայքարներուն Անդրանիկի դրօշին տակ։

Հնչակեան Զ. Գունդը կը բաղկանար 1.500 քաջամարտիկներէ։ Թրքական ճակատի բուռն կռիւներուն երբ կը նահատակուի Ճամպոլաթեան, անոր տեղ անմիջապէս կ'անցնի Աւշարեան, որ սուրը ձեռքին երբ կ'իյնայ՝ կը պատգամէ. «Հա՛յկ՝ վերցո՛ւր սուրը, և անցիր բանակին գլուխը»։

Հայկ Բժշկեան(Գայ), Կովկասէն ետք կ'անցնի Ռուսաստան և կը մտնէ Կարմիր Բանակի մէջ, մեծ անուն և ազդեցութիւն ձգելով իր ետեւէն։

ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ...

Ամէն անգամ երբ Մամուլին մէջ կը հանդիպիմ «Գրական Մրցանք»ի յայտարարութեան մը, գրողներու թէ աշակերտներու ուղղուած՝ կ'ուզեմ ես ալ գրել... բայց ոչ թէ տրուած նիւթին շուրջ՝ այլ մրցանքի՛ մասին։

Արեւի լոյսին պէս յստակ է այլեւս այն իրողութիւնը թէ գրական մեր գլուխ գործոցները արդիւնք են գրական մրցանքներու։

Մրցանք մէջտեղ հանելը, գրական ստեղծագործական աշխատանք է ինքնին։ Յանձնախումբ կազմել, երկար երկար խորհրդակցութիւններ ունենալ, ընտրել նիւթերո՛ւն նիւթը՝ չգտնուած, չփորձուած, բացառիկ ինքնատպութեամբ օժտուած և ստեղծագործական սքանչելի կարելիութիւններով հարուստ։ Զգայացունց կերպով ծանուցանել զայն մամուլին էջերէն՝ նիւթական շլացուցիչ, գգլխիչ խոստումներով։

Երևելի և աներևոյթ ուժեր կը յայտնաբերուին այս ձեւով։ Մրցանքները մինչև հիմա տուած են մեր երևակայութիւնը անգամ գլող անցնող արդիւնք։ Խայծը՝ դրամն է, նիւթը... որ ինչ հրաշքներ կրնայ գործել։

Մրցանքը ուրեմն արթնցուցած է առողջ հետաքրքրութիւն հայ գրականութեան հանդէպ և միևնոյն ատեն հարթած ճամբան ապագայ ընթերցողներու — ո՞վ ըսաւ թէ կարդացողի սո՛վ ունինք — որոնք հեւ ի հեւ կը սպասեն ժամ առաջ կարդալու այսքան ոսկի մրցանակի արժանացած գլուխ գործոց մը։

Եւ աշխարհի վրայ ոչ մէկ ուժ — բնական թէ գերբնական — կրնայ խախտել ընթերցողին հաւատքը, զինք մղել որեւէ ուրիշ բան կարդալու։ Արդէն ուրիշ բան կարդալու ատեն ալ չունի։

Գրական մրցանքին շնորհիւ մենք ոչ միայն կը հարստացնենք մշակոյթի մեր գանձարանը, այլ և մեր ընտրած ժամանակ՝ վկայեալ գրող կը հասցնենք։

Նոյն ատեն՝ պայման է որ գոյութիւն ունեցող մեր միւս գրողները մէկ կողմ դնենք, մոռնանք՝ մէկ խօսքով։

Մեզի նոր գրող է հարկաւոր։ Միւսները՝ նորոյթէ ինկած են անդարձ կերպով ...։

Մենք անաղմուկ գործ պէտք չէ տեսնենք։ Աղմուկը միայն փաստն է կենսունակութեան։ Հետևաբար, եթէ մեր արդէն գրող ու ստեղծագործող արուեստագէտներուն հասնինք նիւթապէս՝ սուսիկ փուսիկ և թոյլ տանք որ անոնք հոգ մը պակաս ունենան, մշակութային գետնի վրայ ուշադրութեան արժանի և մամուլին մէջ յիշատակելի գործ մը տեսած չենք ըլլար։ Ուրիշ ի՞նչ ձեւով կրնանք ապացուցանել թէ կը քաջալերենք հայ մշակոյթը, Հայ գիրն ու գրականութիւնը, կը յայտնաբերենք նոր նոր տաղանդներ, հանճարներ՝ մեր ժողովուրդին ներկայ ու ապագայ փառքին սիրոյն...։

Կենսական են փողն ու թմբուկը այս տեսակ գործի մը համար, որպէսզի մե՛նք ալ բան մը ըրած ըլլանք, քար մը աւելի նետած՝ Թուրքին գլխուն...։

Եւ պարզապէս չարամիտ, նեղմիտ, նենգամիտ որակումը պէտք է տանք անոր որ կ'ըսէ թէ դպրոցէն դուրս, ինչպէս դպրոցէն ներս՝ գրական ամէն մրցանք վեր չ'ելլեր բնաւ շարադրութեան մակարդակէն...։

Մենք շատ բան կը սպասենք գրական մրցանքէն։

Անյայտ գրողներուն բացառիկ առիթ մը, ահաւասիկ։ Մի՛ փախցնէք։

ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Փրցուած էջեր երգիծաբանի մը ծուղակէտրէն

«Աքաղաղներու Ակումբ»ին ատենապետը, լուրջ ու ծանրախոհ մարդ մը, որ կարծեմ շատ ազդուած էր Պարոն Ղազարի պարզուկ՝ բայց շատ իմաստալից պատմութենէն, պահ մը մտածկոտ երևոյթ առաւ, յետոյ անցաւ օրակարգին։— «Ընկերներ, ըսաւ ան, փափաքելի է որ մեր պատմիչները իրենց ամուսնալուծման պատմութիւնը կարելի եղածին չափ ամփոփուած ու կարճ կապեն, որովհետև մենք կ'ուզենք այս շաբաթ վերջացնել մեր պատմականութեան շրջանը։ Այժմ կարգը մեր ընկեր Օվասաբեանինն է։

Եւ պարոն Օվասաբեան, վաթսուն ձմեռներ տեսած մարդ մը, որ տակաւին երիտասարդ կ'երևնար, սկսաւ իր պատմութիւնը.

— Մեր ընկեր Ղազարը Հալէպէն եկած կնոջ մը հետ ամուսնացաւ, ես ալ Գահիրէէն եկած կնոջ մը հետ ամուսնացայ։ Ասով չհասկնաք թէ ես մրցման ելած էի մեր Ղազարին հետ. պարագաները այնպէս բերին։ Վաթսուն տարի ամուրի մնացեր էի, չգիտեմ ո՞ր սատանան մտաւ ուղեղիս մէջ... Ընտանիք ըսես՝ մեր նահապետական երկրին մէջ էր. իսկ Ամերիկայի մէ՞ջ... ո՛ւհ... հոս ամուսնութիւնը նիւթական նկատումներու վրայ հիմնուած է։ Երջանիկ ամուսնութեան համար երեք բան անհրաժեշտ է. տարիքի և ֆիզիքական յարմարութիւն, գաղափարի եղբայրութիւն և խառնուածքի ու բնաւորութեան համանմանութիւն ։

Ատենապետ։— Պարոն Օվասաբեան, պատուելիական քարոզի պէտք չկայ, հոս հաւաքուողներուն համար արդէն բանը բանէն անցեր է։ Դուն պատմութիւնդ սկսիր։

Օվասաբեան։— Այո՛, պիտի սկսիմ...։ Այս կինը — անունը Հեղինէ դնենք, թող երթայ — խելքը գլխին՝ լուրջ կին մը կ'երևնար։ Ինձմէ տարեց էր, վաթսունին բարև տուեր ու անցեր էր. բայց վնաս չունէր. մազերը ներկեր էր ու այնքան տգեղ չէր երևնար, սոխով սխտորով կ'ուտուէր... Արդէն ինծի կեանքի ընկեր մը պէտք էր. մինակութենէ ձանձրացեր էի... Մէկ քանի անգամ տեսակցեցայ հետը. համաձայն իր պատմածին՝ իր ամուսինը շատ հարուստ եղեր էր, Գահիրէի մէջ տպածոյի գործարան ունի եղեր։ Գործարանը գրաւեր են ու գիրենք ալ նետեր են դուրս։ Ասոր վրայ ամուսինը կաթուածահար եղեր՝ ու ինքն ալ երկրէն

(Շար. տես էջ 4)

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

(Շար. Գ. էջէն)

հեռացեր էր։— «Հիմա գլխուս վերև տուն մը և կտոր մը հաց կ'ուզեմ, ուրիշ բան չեմ ուզեր, ըսաւ արցունքոտ աչքերով. եթէ մէկ ամիսէն չամուսնանամ, զիս յետ կը ղրկեն... Աւելի լաւ է մեռնիմ, քան թէ վերադառնամ Եգիպտոս։ Դուն իմ կեանքս կ'ազատես ու ես երախտապարտ կը մնամ քեզի»։ Այս խօսքերը յուզեցին զիս։ Իրապէս գթութեան առարկայ էակ մը կարծեցի դիմացինս։ Է՛հ. մտածեցի, ասիկա տեսած կին մըն է, փաշայի չի նմանիր, ինծի լաւ կեանքի ընկեր կ'ըլլայ։ Մէկ շաբաթէն ամէն ինչ կարգադրեցի և ամուսնացայ։ Սիրեց բնակած տունս, լաւ կահաւորուած, ամէն բան իր կարգին...։ Տանս վերի յարկը վարձու տուած էի, ամիսը 45 տոլար վարձք կ'առնէի, միւս կողմէն ալ՝ ընկերային ապահովագրութեան ճիւղէն ամսական հարիւր տոլար կը ստանայի։ Ինքն ալ՝ մէկ տարի վերջ, իմ ստացած գումարին կէսը պիտի ստանար, այսինքն՝ 50 տոլար։ Ամիսը մօտաւորապէս 200 տոլար... փաշայի պէս կրնայինք ապրիլ... Մեր կեանքը սկզբնական շրջանին տանելի էր. թէև մի քիչ շատախօս էր այս կինը և կը ձանձրացնէր զիս, բայց վնաս չունի, կ'ըսէի...։ Յաճախ՝ հիւրերու ներկայութեան, կը կտրէր իմ խօսքս ու կը սկսէր խօսիլ... հա՜ խօսիլ... Օր մը, իրեն գիտել տուի որ աւելի լաւ է քիչ խօսիլ և շատ մտիկ ընել։ Բարկացաւ. «դուն ո՞վ կ'ըլլաս որ ինծի դիտողութիւն կ'ընես, քեզի պէս մարդիկը ես Գահիրէի իմ պալատիս մէջ ծառայի պէս կը գործածէի»։ Լեզուս խածի, ձայն չհանեցի. «կոթը կերանք» ըսի մտովի...։ Ուրիշ օր մը, հիւրեր ունէինք մեր տան մէջ, այնպէս եղաւ որ քաղաքական խնդիրներու շուրջ սկսանք խօսիլ։ Գիտէք որ մենք՝ հայերս, քաղաքագէտ մարդիկ ենք, կը սիրենք դիւանագիտութենէ ճառել...։ Խօսակցութեան նիւթն էր Եգիպտոսը և Նասըրի բռնած դիրքը։ Ես ըսի որ Ապտէլ Նասըր շատ գնահատելի գործ մը տեսաւ, երբ եւրոպական իմպերիալիստներու ձեռքէն երկիրը ազատեց և առաւ՝ Եգիպտոսի հասարակ ժողովուրդին յառաջդիմութեան ու բարօրութեան դուռը բացաւ։ Այս մեր կնիկը յանկարծ կատղեցաւ.— «դուն Նասըրը կը պաշտպանես, հա՞... ըսաւ բարկացոտ ձայնով, դուն ի՞նչ գիտես... ի՞նչ բանէ տեղեկութիւն ունիս... դուն աւանակի չափ ալ խելք չունիս... ես այն ընկերէն կուգամ, դուն ինծի բա՞ն կը սորվեցնես...» և սկսաւ խօսիլ... խօսիլ... Ամա՜ն Աստուա՜ծ իմ... Հիւրերը զարմանքով իրարու երես կը նայէին... — «պապա՛մ, ըսի խնդալով, քու ըսածդ թող ըլլայ. ես սխալ եմ, սխա՜լ... վազ անցանք. կարճ կապէ... — «Հէլպէթ չիտակ եմ, ըսաւ. ես միշտ չիտակ եմ... իմ ձեռքիս տակ 200 մարդիկ կը գործէին... ես սպասաւոր ունէի, սպասուհի ունէի, դռնապան ունէի... ֆելլահները կուգային դրանս առջև, ես անոնց հաց կուտայի, անոնք ալ իրարու գլուխը կը պատռէին տուածս հացը իրարու ձեռքէն յափշտակելու համար... դուն հոս ախոռի պէս տուն մը ունիս, մուրացկանի պէս կառավարութենէն դրամ կ'առնես ու կ'ապրիս, կը խորհիս թէ մա՞րդ ես... ես այս քու տանդ պէս երկու տուն՝ ծառաներուս տուած էի որ ապրէին... հիմա եկեր եմ, քեզի կնիկ եղեր եմ, կարծես թէ մա՞րդ ես... Երանի թէ գետինը բացուէր ու ես մէջը մտնէի ու այդ խօսքերը չլսէի...» Հիւրերը նոյնիսկ ամօթանք զգացին ու մեկնեցան տնէն...։ «Կնիկ, ըսի, ըրածդ հաւնեցա՞ր...» — «Հէլպէթ հաւնեցայ, պատասխանեց, հապա ի՞նչ կարծեցիր, ես է՞շ եմ որ վրաս խնդնես»։— «Սիրելի՛ս, ըսի ժպտելով. ո՛չ դուն էշ ես, ո՛չ ալ ես. մենք կեանքի ընկերներ ենք և կեանքի ուրախութիւնն ու տխրութիւնը պիտի բաժնենք մեր մէջ, ա՛յս է մեր գործը... որո՞ւ հասկցնես... դարձեալ սկսաւ... Ա՛լ որ ծայրէն կ'ուզէք... Համբերութիւնս հատած՝ գլխարկս առի, նետուեցայ դուրս, այլապէս պիտի դիւահարուէի... Աստուած հասնի ինծի, ըսի ինքնիրենս... տեսնենք ասոր վերջը ի՛նչ պիտի ըլլայ...։ Որոշեցի այլեւս չխօսիլ որպէսզի զիս չխածնէ. ի՞նչ ընէի. ինքնապաշտպանութեան միակ զէնքս վախն էր... բայց կը կարծէ՞ք թէ օգուտ ըրաւ... բնաւ երբեք... Տարի մը վերջ՝ կառավարութիւնը իրեն ալ սկսաւ վճարել ընկերային ապահովագրինը՝ որ էր 50 տոլար։ Դրամը գանձածիս պէս՝ այդ 50 տոլարը իմ դրամս է ըսաւ, ինծի պէտք է տաս...։ Հեղինէ, սիրելիս, հոգիս, ինծի մտիկ ըրէ, ըսի. եսքաղաքացի ըլլալուս համար ինծի կը վճարէին 100 տոլար, հիմա երբ ինծի կին դարձար. դուն ալ քաղաքացի եղար, այս 50 տոլարը ամէն ամիս կը վճարեն քու ապրուստիդ համար։ Ես քեզ որևէ բանէ չեմ զրկեր... Տանը եւ ամուսը մեզի համար կը ծախսենք... խօսքս տակաւին չ'աւարտած՝ բացաւ օրհնեալ բերանը... «Մենք Ամերիկայի մէջ կ'ապրինք, ըսաւ. հոս կնիկը էրիկ է, էրիկը կնիկ է... կնիկն է որ բոլոր դրամները իր քովը կը պահէ և ինչ որ պէտք է, կը ծախսէ։ Ես փոխանակ քու ձեռքդ նայելու դո՛ւն պէտք է իմ ձեռքս նայիս։ Փոխանակ ես քեզմէ դրամ ուզելու՝ դուն պէտք է ինծմէ դրամ ուզես քու անձնական ծախսերուդ համար... Օրինակ՝ սափրիչին պիտի երթաս մազերդ կտրել տալու համար. ինծի կ'ըսես. Հեղինէ, երկու տոլար տուր, սափրիչիս պիտի տամ... հասկցա՞ր հիմա օրէնքը... Այսօրուընէ սկսեալ, ես ո՛չ միայն 50 տոլար կ'ուզեմ, այլ 150 տոլար կ'ուզեմ. մեր տան վերի յարկի վարձքը 45 տոլարն ալ կ'ուզեմ...։ Ես իմ առաջին ամուսնոյս ողջ եղած ատենն ալ տանը բոլոր ծախքերը կ'ընէի...։ Այս խօսքերը լսելուս՝ արիւնս գլուխս զարկաւ. ծօ՛, մինակ ա՞յս էր պակաս...։ Այս կինը կ'ուզէ զիս էշ ընել և վրաս հեծնել... Ասիկա քաշուելիք բա՞ն է...։ Ես ուզեցի անուշի կապել.— «Շատ լաւ», ըսի, ես քու դրամը՝ ամիսը 50 տոլար, քեզի կուտամ, ձայնըդ կտրէ։ Ամա՜ն Աստուած իմ, որո՞ւ կ'ըսես...։ Ի՛նչ երկարեմ, եղբայրնե՛րս, խնդիրը դրամի շուրջ չէր դառնար... Այդ կինը պատրուակ կը փնտռէր որ խօսէր... իրիկուն մը, իր եփած կերակուրին շուրջ դիտողութիւն մը ըրի. չափազանց աղի էր ըրեր... ժամը 6ին սկսաւ խօսիլ մինչև կէս գիշեր... Ամբողջ վեց ժամ... կրնա՞ք երևակայել... — «կը խընդրեմ», ըսի, բաւական է, քնանալ կ'ուզեմ... հասկցա՜նք... հասկցա՜նք... դուն յանցաւոր. դիպուածով աղամանէն աղը մէկ անգամէն լեցուեր է կերակուրին մէջ... ներողամիտ եղիր դիտողութեանս... Օգուտ չըրաւ... Ականջներուս ծակերը բամպակ թխեցի ու վերմակը գլխիս քաշեցի ու պառկեցայ... «Գիտէ՞ք ինչ ըրաւ... յարձակեցաւ վրաս, վերմակը մէկ կողմ նետեց, ականջներուս բամպակը հանեց ու «մտիկ պէտք է ընես», ըսաւ և շարունակեց խօսիլ... Բերնին երկու կողմերը փրփուր կազմուած էր, բայց կը խօսէր...։ Ես իսկոյն համոզուեցայ որ այդ կինը ֆիզիքական անբնական թերութիւն մը ունէր։ Դուք գիտէք որ մուկը փայտը կամ թուղթը կը կրծէ, գիտնալով որ անոնք իրեն սնունդ չեն տար... բայց կը կրծէ... կը կրծէ որովհետև իր ակռաները մաշին, այլապէս բաց կը մնայ...։ Ես հասկցայ որ այս կնոջ լեզուն ալ աճող ու երկարող տեսակէն էր. Նա ստիպուած էր խօսիլ, երկար խօսիլ՝ որպէսզի լեզուն մաշէր, այլապէս երկարելով բերնէն դուրս պիտի կախուէր։ Ուրեմն պարզ էր, ի՛նչ որ ընէի, օգուտ պիտի չընէր, միակ կտրուկ ճամբան ամուսնալուծումն էր...

Նիւթական ծանր կորուստ ունեցայ, եղբայրնե՛րս. բայց վերջապէս օձիքս ազատեցի... Երբեմն երազիս մէջ կը տեսնեմ զինքը, երբ կը սկսի խօսիլ՝ սոսկումէս կ'արթննամ, յետոյ՝ փառք կուտամ Աստուծոյ՝ որ տեսածս երազ է...։

Այստեղ կը վերջացնեմ իմ պատմութիւնը, զանց ընելով ուրիշ արտառոց միջադէպերը՝ որոնց մասին խօսելէ կ'ամչնամ»։

Գալիֆորնիա — ԲԵԿԷՐ ՕԶՈՒՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ՈՒ ՊԱՐԻ ԱՆՍԱՄԲԼԸ ՔՍԱՆԸՀԻՆԳ ՏԱՐԵԿԱՆ Է

Հայաստանի Երգի ու Պարի Անսամբլը կազմուած է ասկէ 25 տարիներ առաջ։

Քառորդ դարու գործունէութեան ընթացքին, Անսամբլը հազարաւոր հանդէսներ կազմակերպած է Հայաստանի բոլոր անկիւններուն, Խորհրդային Միութեան բոլոր հանրապետութիւններուն մէջ։

Անսամբլին պարողները, երգիչները եւ երաժիշտները հարիւրաւոր ժողովրդական երգեր ու բանաստեղծութիւններ կը հաւաքեն, երաժշտութիւն կը յօրինեն, կը տարածեն զանոնք, եւ նոյն ատեն շնորհալի ու մոլեգին պարեր, կրակոտ ու նուրբ պարեր կը կատարեն։

Ոչ ոք գիտէ, թէ ո՛ւր, ե՛րբ եւ որո՞ւ կողմէ ստեղծուած են այդ պարերէն, երգերէն ու մեղեդիներէն շատերը, եւ մեծ մասամբ շատոնց անհետացած պիտի ըլլային, եթէ գոյութիւն չունենար Անսամբլը, եթէ գոյութիւն չունենային անոր հետազօտութիւններն ու աշխատանքները։ Անսամբլը իր երգացանկն ու պարացանկը տեւապէս կը հարստացնէ ժողովրդական երգի ու պարի նոր մարգարիտներով։

Անոր յատկանիշներն են բարձր վարպետութիւնը։ Հիանալի երգչախումբ մը, ժողովրդական գործիքներու լաւ նուագախումբ մը, պարախումբի անդամներուն ձեռքի ու ոտքի շատ նուրբ շարժումները։

Անսամբլը հիացուց եւ հռչակաւոր դարձուց Հայաստանի Ժողովրդական Արթիստներ Լուսիկ Քոչեանը եւ Յովհաննէս Պասալեանը, Հանրապետութեան Վաստակաւոր Արթիստներ Վարդուհի Խաչատրեանն ու Ասդիկ Քամալեանը։ Տուտուկի ծանօթ վարպետ Ժիւան Գասպարեանը երիտասարդութեան 6րդ Փեստիվալին մրցանակաւորներէն է, Հանրապետութեան Վաստակաւոր Արթիստ, պարուհի Անժելլա Տախնապատեանը եւ պարող Արամայիս Ղազարեանը նոյնպէս մրցանակի արժանացած են յիշեալ Փեստիվալին մէջ։

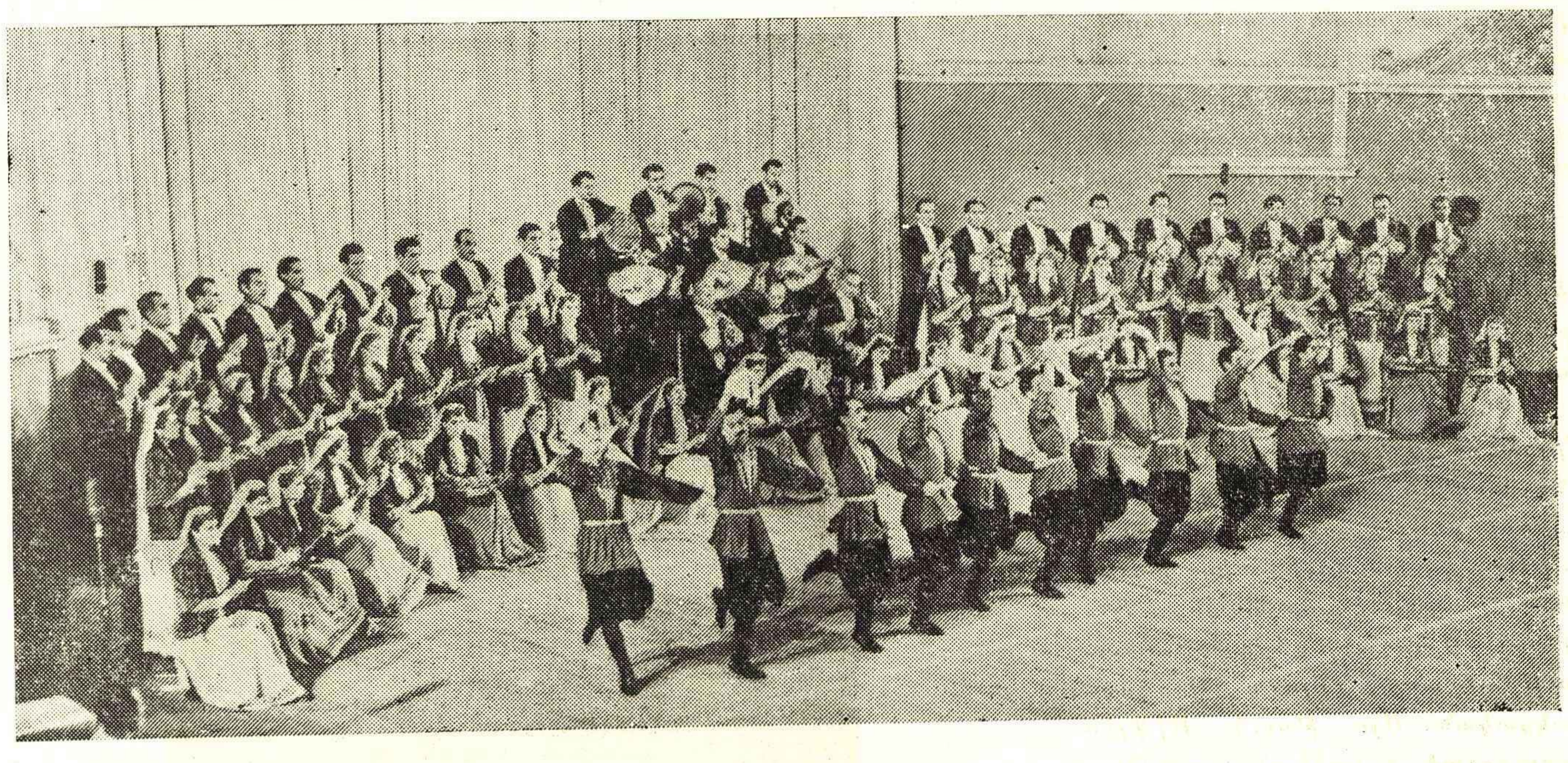
Անսամբլի հիմնադիրները եւ անոր տեւական վարիչը՝ Հանրապետութեան Ժողովրդական Արթիստ եւ պետական մրցանակ ստացած Թաթուլ Ալթունեանը, անոր ամբողջական գեղարուեստական ղեկավարն է։ Հայ երգին քաջատեղեակ այս մարդուն ազնիւ աշխատանքը ուրախութեան աղբիւր մըն է հայկական երաժշտութեան հազարաւոր սիրահարներուն համար։

Անսամբլին երգի ու պարի պիեսներուն ցանկը հրատարակուած է չորս ժողովածուներու մէջ։

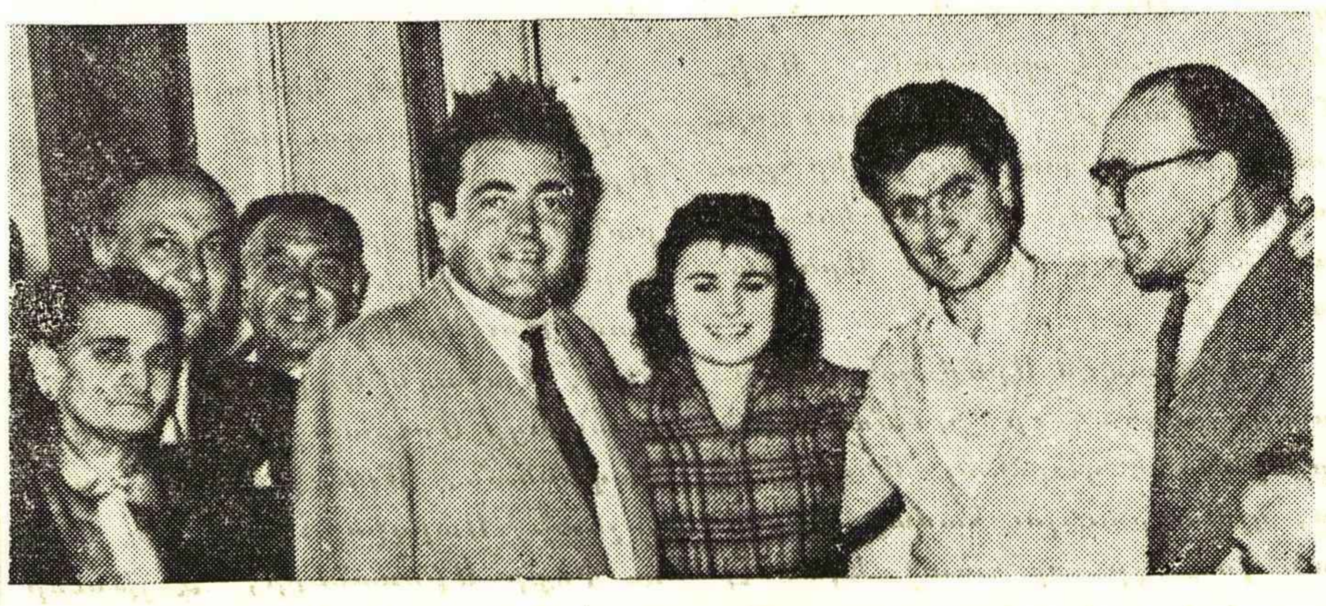
Իր գոյութեան 25 տարիներուն ընթացքին, Անսամբլը իր յայտագիրները ճոխացուցած է նաեւ ժողովուրդներու ֆոլքլորային գանձարանէն փոխ առնուած մարգարիտներով։ Անիկա կը կատարէ ռուսական, ուքրանական, ազրպէյճանական ու վրացական, ինչպէս նաեւ արաբական, պուլկարական ու ռումանական երգեր ու պարեր։

Անսամբլը իր աչքառու արուեստը ցոյց տուած է Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Լիբանանի, Իրանի, Ալպանիոյ, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Միացեալ Նահանգներու մէջ։ Անոր արտասահմանեան շրջապտոյտներուն մէկ անկատար ցանկն է ասիկա։

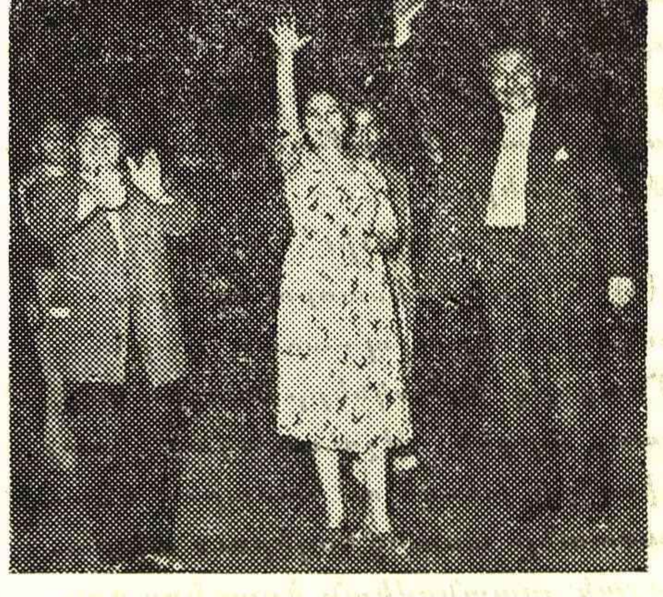
Հայ երգը հիացուցած է արաբները, ռումանացիները, իրանցիները, որոնք նոյն ատեն ծափահարած են հայկական պարերը եւ յաճախ իրենք ալ սկսած են պարել Անսամբլին արթիստներուն հետ...։

Հայաստանի Երգի-Պարի Անսամբլը՝ Գահիրէի Պետական Օփերայի բեմին վրայ (1959)

Անսամբլի երգահան Ջէյմս Գոզալեան՝ շրջապատուած ոգ. Տիկ. Զ. Մաղկունիէ, դերասանուհի Փերուզ Գալֆայեանէ, սրնգահար Ժիւան Գասպարեանէ եւ ուրիշներէ,— Հայկ. Ընթերցասրահին մէջ, 1959ին։

Մեկնում Գահիրէէն

Գահիրէի Օդանաւակայանին մէջ

★ ՍԻՆԵՄԱ ★ ՍԻՆԵՄԱ ★

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂ ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

«ԱՐԻՒՆԱՊԱՐՏԸ»

Գրեց ՕՇԻՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Երբ հայկական շարժապատկերի մասին կը խօսինք, անտարակոյս Հայաստանի մէջ պատրաստուած ժապաւէններ կուգան մեր աչքերուն առջեւ: Արդարեւ Հայաստանի «Հայֆիլմ» սթիւտիօն աւելի քան քառասուն տարուան կեանք մը ունի եւ արտադրած է բազմաթիւ ժապաւէններ, որոնք ցուցադրուած են արտասահմանի մէջ մերթ ընդ մերթ: Յիշենք Նամուսը, Պեպոն, Արարատեան Դաշտի Աղջիկը, Զանգեզուրը, Անծամբ Ճանաչում Եմը, Տժվժիկը եւայլն, որոնք սակայն, տարիներ առաջ պատրաստուած են եւ չեն ներկայացներ իսկական դիմագիծը «Հայֆիլմ»ին: Ներկայիս, «Հայֆիլմ» սթիւտիօնեբու տնօրէն Լեւոն Արամեանի հսկողութեան տակ կան հոյլ մը պատառադրիչներ, որոնք կը պատառադրեն թէ՛ գունաւոր եւ թէ սինեմասքոփ շարժապատկերներ: Բնականաբար պետական աջակցութեամբ եւ ֆինանսաւորումով՝ Հայաստանի արուեստագէտները իրենց ուսերէն կը նետեն դժուարութիւններուն մէկ կարեւոր մասը — նիւթական անհրաժեշտ ծախքը:

Ի՞նչ չափանիշ գործածելու է քննադատը:

Ամերիկեա՞ն ժապաւէններու հետ թէ հայկական շարժապատկերներու հետ բաղդատելու է:

Պատրաստողներուն դժուարութիւնները նկատի առնելո՞ւ է թէ ոչ:

Իբրեւ երախայրիքը հայկական ընկերութեան մը՝ նուա՞զ խստապահանջ ըլլալու է:

Կամ առարկայականօրէ՞ն մօտենալու է, նկատի ունենալով միայն ու միայն պաստառին վրայ ցուցադրուած ժապաւէնը իր ամբողջական ձեւին մէջ:

Շատ մը դժուարութիւններուն ծանօթ ըլլալով, պիտի ջանանք ներկայացնել ժապաւէնը անաչառօրէն՝ ցոյց տալով թերիներն ու տկար կողմերը՝ նոյն ժամանակ վեր առնելով շատ աւելի կշռող յաջող մասերը:

Հոլիվուտի Հայ Շարժանկարային Ընկերութեան այս առաջին գործը կը կոչուի «Արիւնապարտը», որուն նիւթը առնուած է Աւետիս Ահարոնեանի «Ազատութեան Ճանապարհին» հատորին «Արիւնի Զայնը» պատմուածքէն:

Հայդուկները պաշարուած՝ կը կռուին

Բայց արտասահմանի մէջ... Արդարեւ, ո՞վ պիտի համարձակէր ժապաւէն պատրաստել, մանաւանդ Ամերիկայի մէջ, ուր մրցակցութիւնը տեղի կ'ունենայ անհաւասար գետնի վրայ: Սակայն, յամառ ու խիզախ հայուն ներքին կրակը դժուար է մարել...:

Պիտի արտայայտուինք այս խիզախ հայերուն մէկ կարեւոր գործին մասին: Հոլիվուտի մէջ պատրաստուած հայերէն խօսուն շարժանկարի մը առիթով գրել եւ կարծիք յայտնել անոր մասին, իսկապէս որ դժուարին պարտականութիւն մըն է:

Ամերիկեան մեծածախս ու շքեղ ժապաւէնները իրենց փարթամութեամբ այնքան շլացուցած են մեր աչքերը, ու յաջող ժապաւէնները այնքան նրբացուցած մեր ճաշակը, որ դարձած ենք պահանջկոտ, ու ստեղծած բարձր չափանիշ մը: Երբոր այս կանխորոշ տրամադրութեամբ մէկուկէս ժամ տեւող հայերէն խօսուն շարժապատկերի մը հաւաքիտ ներկայացման ներկայ ըլլանք, անշուշտ որ տրտնջալու առիթ պիտի ունենանք եւ պիտի նշմարենք քննադատելի կէտեր:

Նիւթը.— Հայկական ազատագրական պայքարի շրջանն է: Թուրքը կը թալանէ, կը փլէ, կ'աւերէ, կը մեռցնէ, կը ջարդէ...: Ազատամարտիկներ զանդեր կազմած դիմադրական կռիւներ կը մղեն: Փոքրիկ գիւղէ մը մարդ մը, Պաղտօ անունով, երբ գիւղէն դուրս գտնուող իր մարագը կը մտնէ անասուններուն յարդ բերելու, յանկարծ դէմ յանդիման կուգայ իր մարագին մէջ պահուըտած հայդուկներու խումբի մը: Կը խոստանայ այս հայդուկներուն հաց ու պանիր բերել հիւղէն, գաղտնաբար: Սակայն իր երկչոտութեան պատճառով մահ կը բերէ, ու թուրքեր կը մեռցնեն հայդուկները: Անդրադառնալով եղելութեան՝ Պաղտօ կը հոգեփոխուի ու կը միանայ հայդուկներու խումբի մը՝ անսալով իր արիւնի ձայնին: (Աւելի մանրամասնութիւններ չենք տար որպէսզի շարժապատկերը չկորսնցնէ իր հետաքրքրականութիւնը:)

Դերակատարները.— Գլխաւոր դերը ստանձնած է լիբանանահայ Սարգիս Մուրատեանը՝ Պաղտոյի բաժինով: Իր կնկան մասը կը կատարէ պարսկահայ Օր. Լիլիթ Բասէնեան, իսկ հօրը՝ մասը՝ Ալեքս Ֆիլեան: Միւս դերակատարներն են Նորիկ Գրիգորեան, Յովհաննէս Նազարեան, Արմիկ Սիրունեան եւ Մարք Քոնրատ: Հայդուկներն են Կրեկ Մուրատեան, Վիքթոր Թապաղեան, Էլիըթ Ֆայատեան, Խաչիկ Կիւրլէքեան, Մինաս Գալուստեան եւ Հայկ Մանճիկեան: Գիւղացիներն են Սիմոն Գալուստեան, Յովհաննէս Յովհաննէսեան, Անդրանիկ Խաչատուրեան, Յարութիւն Պալըքճեան եւ Ճորճ Մուրատեան:

Պատառադրիչը.— Պատառադրիչն է պարսկահայ Գէորգ Մարզպետունին, որ գրած է նաեւ տրամախօսութիւնը (սայըլոկը, գրուցատրութիւնը):

Արտադրիչը.— Լոս Անճելըսաբնակ իրաւաբան Մանասէ Լիպարեան եւ իր ազնիւ տիկինը, նիւթական իրենց անվերապահ աջակցութեամբ մեծապէս նպաստած են այս շարժանկարին պատրաստութեան:

Երաժշտութիւնը.— Շարժապատկերին բովանդակ երաժըշտութիւնը հիմնուած է հայկական երաժշտութեան վրայ՝ քաղուած գլխաւորաբար Արամ Խաչատուրեանի գործերէն: Յօրինած ու ղեկավարած է Հայմէ Մենտոզա-Նաւա:

Մնացեալ թեքնիք մասերը ստանձնած են Հոլիվուտի ծանօթ մասնագէտներ Կրեկըրի Սանտոր (նկարահանում), Փոլ Լուիս, Կեըի Լինտսի, Ֆրենք Մըրֆի եւ այլն: Նկարահանումը տեղի ունեցած է գլխաւորաբար Սամուէլ Կոլտուինի Սթիւտիոյին մէջ, ինչպէս նաեւ Պըրպենքի շրջակայքը:

Երկարատեւ ու տքնաջան աշխատանքներէ ետք (որոնց ծանօթ ենք) արդիւնքը սքանչելի է: Պէտք է ըսել որ միջակէն վեր ժապաւէն մըն է ասիկա, եթէ նկատի չառնենք միլիոններ արժող քանի մը ամերիկեան գլուխ գործոցներ: Անշուշտ չենք ակընկալեր որ «Պէն Հուր» մը, «ըՍփարթաքըս» մը կամ «Լորընս աֆ Արէպիա» մը մէջտեղ բերեն շարժապատկերը պատրաստողները, որոնց առաջին փորձն է ասիկա, եւ իբրեւ այդ քաջալերանքի ու գնահատանքի արժանի: Բայց ինչ որ ներկայացուցած են, յանդուգն ու խիզախ քայլ մըն է, թէ՛ իբրեւ նիւթ թէ իբրեւ շարժապատկեր: Աւելին ակընկալել, տգիտութեան համաzօր բան մը պիտի ըլլար, ու եթէ Հայ Շարժանկարային Ընկերութեան յաջորդ գործը տեղքայլ մը ըլլայ, այն ատեն իրաւունք պիտի ունենանք մեր ձայնը բարձրացնելու: Արդէն նուաճում մըն է ասիկա իբրեւ շարժապատկեր, մանաւանդ եթէ նկատի ունենանք որ այս հայ երիտասարդները ասպարէզով դերասաններ չեն, ու իրենց օրուան աշխատանքներէն ետք, գիշերն ու Շաբաթ եւ Կիրակի օրերը իբար խառնած փազած են ըսթիւտիօ...:

Նկարահանումը եւ երաժըշտութիւնը ամենէն յաջող տուեալներն են այս ժապաւէնին: Երաժըշտութիւնը սքանչելիօրէն ագուցուած է դէպքերուն ու տրամադրութիւններուն հետ: Պատմըւածքին նիւթը մեր սիրտին մօտ է եւ ներկայացուած իրապաշտօրէն: Վստահ ենք, որ ամերիկահայ նոր սերունդն ալ շատ պիտի սիրէ ու գնահատէ այս ժապաւէնը, որ ունի կռիւի հոյակապ կենսալի տեսարաններ: Շարժապատկերը ունի անգլերէն ենթախորագիր, որ մեծապէս կը նպաստէ հայերէն չգիտցողներուն:

Կարգ մը կէտեր.—

Ապագայի այլ ձեռնարկներու յաջողութեան համար, քանի մը տկար ու թերի կողմերը կը ներկայացնենք:

Խաղարկութեամբ՝ Սարգիս Մուրատեան լաւագոյնն էր. իր երկչոտ նկարագիրը կրցաւ պահել շարունակ՝ զօրաւոր կերպով պայթելու իր հոգեփոխութեան համար: Շատ բնականօրէն կը կակազէր: Դէմքի շարժումները ընդհանրապէս համապատասխան էին կացութեան հետ,

Հօրը դերին մէջ Ալեքս Ֆիլեան դրած էր իր հայրական ըզգացումն ու ոգին հարազատօրէն: Տան մէջի տեսարաններուն ընթացքին երբեմն կացութիւն ըստեղծելու համար շատ կը գանգատէր, ինչ որ աւելի պատառադրիչին կարելի է վերագրել:

Լիլիթ Բասէնեան կնոջ դերին մէջ յաճախ չէր կրցած մարմնացնել մտահոգ կողակից մը: Յուզումներու պարագային այնքան զուսպ էր իր ձայնին մէջ,

Պաղտոն կռիւի դաշտին մէջ, բախումէն ետք:
(Նկարները սիրայօժար կերպով խմբագրութեանս տրամադրուած են Ընկ. Պետրոս Մուշեանի կողմէ, Պէյրութէն:)

որ միայն դէմքի խաղարկութեամբ չկրցաւ համոզել մեզ: Որոշ տաղանդ մը նշմարելի է իր մէջ:

Մըսթոյի դերով Արմիկ Սիրունեան մարմնացած էր շատ յաջող կերպով գիւղին նողկալի ու գձուձ քիւրտ պահապանը:

Հայդուկներու խմբապետ Նորիկ Գրիգորեանի կը պակսէր խանդն ու կեանքը ազատամարտիկներուն: Բեմի խաղարկութենէն չէր կրցած խուսափիլ:

Թուրք յիւզպաշիի դերին մէջ սքանչելի էր Մարք Քոնրատ, որ վարժ դերասան մըն է արդէն:

Միւս դերասանները առաւել կամ նուազ չափով կատարեցին իրենց դերերը: Գիւղացիներուն տեսարանը յաջող պատկեր մըն էր խաղարկութեան տեսակէտէն:

Պատառադրիչ Գէորգ Մարզպետունի արժանի է ամէն գնահատանքի: Ան յաջող տիպար մը կրցած էր պատրաստել Պաղտոյի միջոցով (Սարգիս Մուրատեան): Հօրը տիպարը, որ իր ստեղծագործութիւնն է, գոյութիւն չունի Ահարոնեանի պատմուածքին մէջ, սակայն անոր յաւելումը մեծապէս նպաստած է, մանաւանդ որ հաւասարակշռուած նկարագիրով, հայրական գորովով լի անձ մը կրցած է պատկերել:

Պաղտոյի ու Մըսթոյի վերջին հանդիպումը, որուն ընթացքին Պաղտօ կը սպաննէ Մըսթոն եւ պատմութիւնը կը հասցնէ իր գագաթնակէտին, կրկին Մարզպետունիի ստեղծագործութիւնն է: Պատառադրիչը սակայն, չէր ներկայացուցած գիւղը որպէս գիւղ: Կը սպասուէին տնակներ, ճամբաներ եւ ընդհանուր տեսարաններ՝ գիւղը ցոյց տուող:

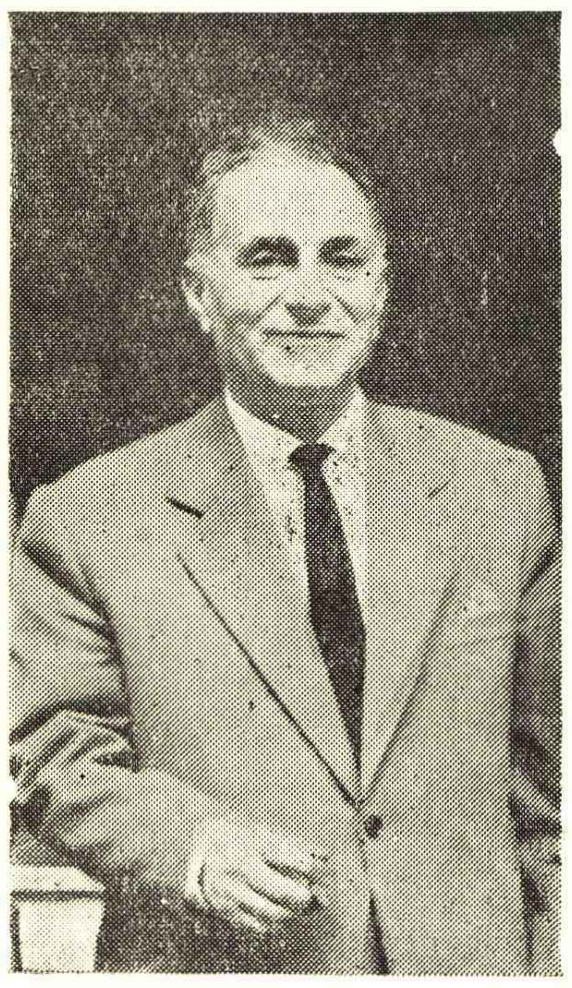
(Շար. տես էջ 6)

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

10 ՍԵՊՏ. 1964

«ՃԱՀԱԿԻՐ»Ի ՄՐՑԱՆՔԸ

Պատասխանեցէք ստորեւ տրուած հարցարանին եւ զայն կտրելով ղրկեցէք «Ճահակիր»ի վարչութեան, փոստարկղ 2111 Գահիրէ, ամենաուշը Շաբաթ, 26 ՍԵՊՏ. 1964:

Ճիշդ պատասխանողներուն միջեւ պիտի քաշուի վիճակ ու ա. շահողը պիտի ստանայ ՄԷԿ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՈՍԿԻ, իսկ երկու յաջո դները՝ մէյմէկ օգտակար նուէր:

«ՃԱՀԱԿԻՐ»Ի ՄՐՑԱՆՔ — ԹԻՒ 2

Անունը՝ պատկերին տիրոջ ____________________

Ազգութիւնը ____________________

Իր պաշտօնը ____________________

Ո՞ր տարին այցելած է Միջ. Արեւելք ____________________

Անուն Մականուն ____________________

Հասցէ ____________________

«ՃԱՀԱԿԻՐ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ընկ. Մանուկ Բարարիկեան (Ֆրեզնօ) մէկ տարուան «Ճահակիր» կը նուիրէ ընկ. Օսկեան Յովհաննէսեանի (Նիւ Եորք):

«ՃԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ընկ. Անթուան Գէտէրեան (Պէյրութ) խմբագրատունս այցելութեան առթիւ՝ 100 ե. գ. կը նուիրէ առ ի քաջալերութիւն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Տիար Գաբրիէլ Տօսթումեան (Աղեք.) 200 ե. դ. կը նուիրէ առ ի քաջալերութիւն Սրահիս մշակութային և հայրենասիրական գործունէութեան:

Պր. Կարօ Պէյլէրեանի ընդ Օր. Լուիզ Էթմէքճեանի (Նիւ Եորք) ամուսնութեան առթիւ, փոխն խնդակցութեան՝ Տիկին Զարուհի Յովելեան 100 ե. դ.:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԱՐԴԻ ԳՐՈՂՆԵՐ,

առաջին գիրք, ինքնուրոյն ստեղծագործութիւններ, հրատարակութիւն Իրանահայ Գրողներու Միութեան, տպ. Մոդերն, Թեհրան, 1964: Պատկերազարդ, մեծադիր 520 էջ, մաքուր տպագրութիւն, ընտիր թուղթ Գին 3 տոլար: Դիմել՝ Իրանահայ Գր. Միութեան, Հայ Ակումբ, Քառուղի Իսաֆարադ, Թեհրան, Իրան: Պիտի անդրադառնանք:

ՎՐԻՊԱԿ

«Ճահակիր»ի 3 Սեպտ.ի թիւին Ա. Էջի առաջին յօդուածին 2րդ տողին վրայ, սխալմամբ, 1965ը տպուած է 1956: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Վ Ե Ր Ա Մ Ո Ւ Տ
ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ ԵՒ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ

Երկուշաբթի 21 Սեպտեմբեր 1964, առաւօտեան ժամը 7.45ին:

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ

Շաբաթ 19 Սեպտեմբեր 1964, առաւօտեան ժամը 7.45ին:

ԾԱՆՕԹ. — Վերամուտի առաջին օրը բոլոր աշակերտները պարտին վարժարան ներկայանալ իրենց միջոցներով:

Վերադարձը տեղի պիտի ունենայ վարժարանիս ինքնաշարժներով կ. ե. ժամը 3,20էն սկսեալ:

Հոգաբարձութիւն
Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ ՍԻՒՆԱԿԸ

Ընդառաջելով բազմաթիւ ընթերցողներու փափաքին, բացած ենք «դրոշմաթուղթի բարեկամին սիւնակը», օգտակար ըլլալու եւ դիւրացնելու համար նամակադրոշմի փոխանակութիւնը մեր բարեկամներուն միջեւ: Փափաքողներուն կը տրուին նորութեանց մանրամասնութիւնները մասնակցելու համար գրել՝

«TCHAHAKIR» Timbres - Poste, B.P. 2111 Le Caire (R.A.U)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
			ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — *Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ*

— Չխորհեցա՞ք թէ ձեր վկայութիւնը մեծ նշանակութիւն կրնար ունենալ ոստիկանութեան համար:

— Բնա՛ւ: Ոճրագործը գտնելու համար չենք կրնար ձեզի որեւէ օգտակարութիւն ունենալ: Հո՛ս, այլեւս ընելիք չունինք:

— Գոնէ ձեր օժանդակութիւնը ընձեռելու համար բաւարար չափով մը հետաքրքրուած ըլլայիք: Չէի՞ք կրնար ոճրագործին ինքնութիւնը հասկնալէ ետք մեկնիլ:

— Պարո՛ն, Գանատայի մէջ թերթ չի պակսիր:

— Օ՛հ, գոչեց յանկարծ Անթուան, անկեղծ խօսինք: Որոշեցինք մեկնիլ, վասնզի չէինք ուզեր այս իրադարձութեանց հետ կապ ունենալ: Եթէ ոստիկանութեան հետ յարաբերութիւն ունենայինք, շաբաթներով Նիւ Եորք մնալ պէտք պիտի ըլլար: Մինչդեռ մեր նիւթական վիճակը թոյլատու չէ: Այնքան հարուստ չեմ որ այստեղ ձեռնածալ նստիմ և պանդոկիս մէջ դրամ ծախսելով ոստիկանութեան գործունէութեանը հետեւիմ:

— Արդարեւ, հեգնեց Թրեսի. այսուհանդերձ Հովարտի մահէն առաջ, որոշած էիք անորոշ ժամանակով ձեր մեկնումը յետաձգել,

— Այն ժամանակ. պայմանները տարբեր էին:

— Ինչպէ՞ս թէ տարբեր էին:

— Կ'ուզէինք զոհողութիւն մը ընել, այն յոյսով որ Հովարտ մեր ծախսերը պիտի հատուցանէ: Մանաւանդ որ պարտաւորուած էր մեզի դրամ տալու: Մինչդեռ հիմա... ամէն բան փոխուած է:

— Այն ատեն որ, յանկարծ Գանատա մեկնելու որոշում տուած էք, այնպէս չէ՞, ըսաւ Թրեսի ծաղրական շեշտով մը.

— Ինչո՞ւ չէ, յարեց Նիթա, որքան շուտ, այնքան լաւ պիտի ըլլար մեզի համար: Ձեզմէ և ո՛չ մէկուն կրնանք օգտակար ըլլալ, դո՛ւք ալ, նոյնպէս չէք կրնար մեզի օժանդակել:

— Զարաչար կը սխալիք.

— Այսի՞նքն:

— Այսինքն, թէ կրնաք մեզի օգնել, պատասխանելով մեր քանի մը հարցումներուն:

— Ինչ որ գիտէի, արդէն ըսի ձեզի:

— Ըսիք միայն՝ թէ ո՞ւր կը գտնուէիք այն միջոցին, երբ այս ոճիրը կը գործուէր:

Նիթա, յանկարծակիի եկած, աչքերը խոշոր մը բացաւ, ու յանկարծ, բուռն ծիծաղով մը ըսաւ.

— Օ՛հ, պարոն, կը հասկնամ, մեր վրայ կը կասկածիք...

— Ո՛չ թէ կը կասկածիմ, այլ կը հարցաքննեմ ձեզ...

— Կ'ուզէ.ք գիտնալ թէ ո՞ւր կը գտնուէինք այն միջոցին, երբ Տեքսթեր Լիւֆպերին կը սպանուէր: Ո՞ւր պիտի ըլլայինք, մեր պանդոկը նստած կը խօսակցէինք: Եթէ կը յիշէք, օդը գէշ էր, դուրս ելլելու տրամադրութիւն չունէինք: Յետոյ, Հովարտ հեռաձայնեց մեզի, յայտնելով իր մեկնումը և ըսելով թէ կրնայինք այլեւս մեր ուզածը ընել: Այս պատճառաւ ալ, հոս եկանք, դատաւոր Պր. Գավուրը տեսնելու. բայց ինք հո՛ս չէր, ուրիշ օրիորդ Տիանայի հետ տեսակցեցանք... Այս բացատրութիւնս բաւարար կը նկատէ՞ք արդեօք, պր. տեղակալ:

Թէև յստակ, բայց Թրեսիի համար բաւարար չէին այս բացատրութիւնները: Դժգոհ էր: Նիթա և Անթուան միևնոյն լեզուն կը գործածէին իրենց այլուրութիւնը ծածկելու համար: Այսուհանդերձ որոշեց անոնց յայտարարութիւնը ամբողջութեամբ լսել, մանր մունր կէտերուն լուսաբանութեան անցնելէ առաջ, Գիլով, հաստատական շարժում մը ըրաւ, իբրև թէ տրուած բացատրութիւններէն գոհ մնացած ըլլար:

— Իսկ այս առաւօտ, ժամը 11էն մինչև կէս օր ո՞ւր կը գտնուէիք:

Գիտեր թէ Հովարտ ժամը 11ին միայն Նիւ Եորք պիտի հասնէր, Ալպանիէն: Կէսօրէ առաջ ուրիշ կառախումբ չկար:

— Մինչև ժամը տասներկու և կէս սենեակս էի, գոչեց Նիթա յանկարծ, յետոյ՝ ճաշելու համար վար իջայ:

— Իսկ դո՛ւք, Պր. Անթուան:

— Ես ալ պանդոկն էի:

— Ձեր սենեա՞կը:

— Ո՛...չ: Պանդոկին դահլիճը, թերթերը աչքէ կ'անցնէի.

— Բնական է՝ թէ մէկը ձեզ տեսած ըլլալու է, ինչպէս օրինակ դռնապանը կամ սպասաւորներէն մին, այնպէս չէ՞...

— Չեմ գիտեր: Հաւանաբար տեսած ըլլան: Հակառակ իր յարատեւութեան և յամառութեան Թրեսի չկրցաւ ուրիշ տեղեկութիւն քաղել Սերանտէլ զոյգէն:

Տիանա դառնօրէն յուսահատած էր:

Թրեսի, հակառակ իր ջանքերուն, ոճրագործը գտնելու իր աշխատանքին մէջ մեծ յառաջդիմութիւն մը ունեցած չէր: Այսուհանդերձ ան որոշեց Սերանտէլները ոստիկանական կեդրոն առաջնորդել, զանոնք իր պետին հետ աւելի խիստ հարցաքննութեան մը ենթարկելու համար: Անոնց մեկնումէն յետոյ, Տիանա Գավուր եկած էր այն համոզման, որ այս ոճիրին հեղինակը կարելի պիտի չըլլայ ձերբակալել: Երբ Մարսելլա Լիւֆպերիի հետ մեկնեցաւ, Տիանա, խանդաղատանքի և շնորհակալութեան զգացումներով ինքզինքը համակուած զգաց անոր հանդէպ: Ալ, առանձնութիւնը կը նախընտրէր. կ'ուզէր ինքնամփոփ մնալ և վերլուծել այս անցուդարձերը: Նշմարեց որ հայրը, ծանր ծանր, սանդուխներէն վեր կ'ելլէր, այնպէս որ, իր իւրաքանչիւր քայլը ճիգ մը կը պարտադրէր իրեն, կարծես թէ յանկարծ ծերացած ըլլար և ուժերէն սպառած...: Տիանա հօրը այս վիճակը տեսնելով չկրցաւ իր արցունքները զսպել:

Քիչ ետք ինքն ալ իր սենեակը քաշուեցաւ: Կը կարծէր՝ թէ այս տխրաշունչ օրը ոչինչ կը վերապահէր իրենց:

Ի՞նչպէս կրնար խորհիլ՝ թէ Տեքսթեր Լիւֆպերիի և Հովարտի սպանիչը հետագայ քանի մը վայրկեաններուն մէջ կարելի պիտի ըլլար ճզմել...,

(36)

ԱՐԻՒՆԱՊԱՐՏԸ

(Շար. Ե. էջէն)

Ուշագրաւ պարագաներէն մէկը լեզուական խնդիրն է: Դերակատարներէն ոմանք կը գործածեն արեւելահայերէն, ուրիշներ արեւմտահայերէն, ստեղծելով անբնական վիճակ մը: Առոգանական ու մանաւանդ լեզուական և քերականական սխալներէ զերծ չէ շարժապատկերին լեզուն, որուն վրայ աւելի աշխատանք թափուելու է յառաջիկային: Մանր-մունր ուրիշ կէտեր ալ կան անշուշտ, բայց վստահ ենք որ պատասխանատուները անդրադարձած են և պիտի ուղղեն իրենց թերիներն ու սխալները յաջորդ գործին մէջ:

Կարելի է շարունակել և աւելի մանրամասն անդրադառնալ շարժապատկերին մասին: Բայց հանդիսատեսը սրահէն կ'երթայ վայելելու ամիսներու աշխատանքին պտուղը: Բոլորս ալ երթանք ու ճաշակենք: Տանինք մեր զաւակները, ազգականները, բարեկամները (հայ թէ օտար) ու քաջալերենք այս յանդուգն գործը, բոլոր դերակատարներն ու աշխատողները, որովհետև միայն այդպէս կատարած պիտի ըլլանք մեր պարտականութիւնը:

«ՆՈՐ ՕՐ»

«Ճահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հէլիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տր Սեզար:

دار نوبار للطباعة

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՑՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ԵՐՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին — ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓԼԵԱՆ — Ծաղրանկարի բաժին.— ԺԱԳԼԻՆ Ֆոթոկրաֆիաներ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԷՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նեաւ» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ՋԱՒԷՆ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 — Ելեկտ. աշխատակից.— ԱՒԵՏԻՍ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, Եմատ-էլ-Տին Փողոց - Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47, Գահիրէ — Տպաքանակ 3000

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 44 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌ.ՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٤٤ — الخميس ١٧ سبتمبر ١٩٦٤

ԲԱՐԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ ՀԱՐԱԶԱՏՆԵՐՈՒՆ

Ա Մ Հ-ԷՆ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒՆ

Ահա՛ հասաւ բաժանման պահը, սիրելի՛ հայրենակիցներ, ընկերնե՛ր։

Բաժանում և քիչ ետք՝ միացում...

Բաժանո՛ւմ՝ այն տխուր պատկերներէն, որ մառախուղի հասակին դրոշմուեցան ձեր հոգետախտակին վրայ, աքսորի ու ջարդի օրերէն, ու մնացին ձեզի հետ, այստեղ, աւելի քան չորս տասնամեակ...

Բաժանո՛ւմ՝ այն տուայտանքի օրերէն, անձկութեան ու հիւծումի այն գիշերներէն, զոր ապրեցաք այս պատուական արաբ ժողովուրդին մօտ սատնջականութիւն գտնելէ ետքն ալ, հրամանուն կայսերապաշտութեան...

Բաժանո՛ւմ՝ կարօտի և հայրենաբաղձութեան առթած խանձումէն...

Բաժանո՛ւմ՝ վերջապէս՝ անստուգութեան և տատանումի դժբախտ իրականութենէն, հոգերու ճնշիչ յաճախանքէն...

Անգութ ջարդարարին և դաժան յափշտակիչին հալածանքէն ետք, երբ այս ազնուական ազգը, արաբը, լայն բացաւ իր գիրկը, ձեր ցաւերը ամոքուիլ սկսան և ձեր վէրքերը սպիացան...

Եւ իբրև երախտագէտ ժողովուրդ, դուք հաւատարմութեամբ ծառայեցիք ձեր այս երկրորդ հայրենիքին, ու ձեր քրտինքը խառնելով արաբ շինականին և բանուորի քրտինքին, մասնակից եղաք երկրի կերտումին, զարգացման և բարձրացման...

Բայց ձեր առհաւութիւնը մնաց միշտ զանգահարող... Հայրենիքի հողին, ձեր պապերու արիւնով ու քրտինքով դեռ թաց հայրենի հողին կանչը... Պատմութեան հերոսական դրուագները կենդանի պահող հայրենի յիշատակարանները... Աւանդութիւնները, հայ երգն ու պարը, հայ ջուրն ու վարդը, հայրենի բլուրն ու խաղողը չկրցաք մոռնալ...

Ու ահաւասի՛կ, կ՚երթաք միանալ անոնց...

Միացո՛ւմ՝ ձեր պապերու երազին, ձեր հայրերու արեան ու տառապանքի պտուղին, ձեր վիշտերու բուժմողին, ձեր ճիգերու խնամակալին, ձեր աշխատանքին ու վաստակին ճշմարիտ գնահատիչ մա՛յր հայրենիքին...

Միացո՛ւմ՝ աշխատաւորի մարդկային արժէքը գերագոյն նուիրականութեան վերածած ոյժին...

Միացո՛ւմ՝ անդաւաճան գայեակին, հարազատ մօր և յաւիտենական բերկրութեան...

Ոմանք ուզեցին, որ խեղդէք ձեր հայու խիղճը, լռեցնէք ձեր արեան ձայնը, խուլ ձեւանաք հայրենի հողի կանչին... փոխան փայլուն ու ծիծղուն այժմէութեանց, անհարազատ երկինքներու տակ...

Դուք չխաբուեցաք... Դուք տեղի չտուիք... Ու մեծցաք...

Կ՚երթաք մա՛յր հայրենիք, որ ձեր երկրորդ հայրենիքին չափ զօրաւոր է ու պաշտպանուած՝ մարդերու մեծ հաւաքականութեան մը խորագոյն բարեկամութենէն...

Դուք հպա՛րտ էք ձեր առած քայլով՝ ձեր խիղճին, ձեր պապերու յիշատակին, պատմութեան և մարդկութեան առաջ։

Ապրի՛ն ձեզ հպարտ դարձնողները։

Ապրի՛ք և դո՛ւք, ընկերնե՛ր...

Երթաք Բարի՛...

ՉԱՀԱԿԻՐ

ՍՈՒՐԻԱ

Ա ԿԱՐԱՒԱՆԸ 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

Սուրիայէն հայրենադարձութեան առաջին կարաւանը պիտի մեկնի 11 Հոկտ.ին, երկրորդը՝ 18 Հոկտ.ին։ Հայրենադարձները նաւ պիտի առնեն Լաթաքիա նաւահանգիստէն։

Սուրիական իշխանութեանց բարեհաճ արտօնութեամբ, հայրենադարձները իրենց հետ պիտի առնեն ինչ որ կը փափաքին։ Կառավարութիւնը մեծ օժանդակութիւն կ՚ընծայէ՝ դիւրացնելու համար մեկնումը, կը գրէ մեր պաշտօնակից «Արարատ»։

ՓԱԿՈՒՄ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Արաբ տասներկու երկիրներու թագաւորները, նախագահները և ներկայացուցիչները, որոնք ԱՄՀի նախագահին և վարիչներուն հետ՝ Սեպտ. 5էն սկսեալ Աղեքսանդրիոյ Մոնթազա պալատին մէջ բազմաթիւ նիստեր ունեցան՝ Արաբ Գերաստիճան Բ. Խորհրդաժողով անունով, Ուրբաթ, 11 Սեպտեմբերին, աւարտական նիստով մը փակուած յայտարարեցին ժողովը և հրատարակեցին միացեալ հաղորդագրութիւն։

Ըստ այս յայտարարութեան, կատարեալ համաձայնութեամբ՝ առնուած են կարեւոր որոշումներ, կայսերապաշտութեան դէմ պայքարի. Հար. Արաբիոյ և Պաղեստինի ազատագրութեան, Գոնկոյի և Կիպրոսի հարցերուն խաղաղ լուծման (իբրև արաբական աշխարհի ապահովութեան շրջանակ) մասին։ Ժողովը պիտի գումարուի ամէն տարի Սեպտեմբերին։ Յաջորդ հաւաքոյթը՝ 1965 Սեպտեմբերին, Մարոքի մէջ։

Որոշուած է որ վարչապետները հանդիպում ունենան տարին երեք անգամ, իսկ կապի յանձնախումբը գումարէ տեւական նիստեր՝ ընթացիկ գործերու համար։

Գերագոյն Խորհուրդը (ընտրուած նոյն ժողովէն) իր ողջոյնները կ՚ուղղէ ափրիկեան պայքարող ժողովուրդներուն, ասիական երկիրներուն ու կոչ կ՚ընէ Արեւմուտքի և Արեւելքի պետութիւններուն՝ միջամուխ չըլլալ այս երկիրներու ներքին գործերուն և վէճերուն։

* * *

Արաբ երկիրներու պետերէն շատերուն մեկնումէն ետք (Նախագահ Նասէր անձամբ ողջերթ մաղթեց անոնց՝ օդանաւակայանը) ԱՄՀի Նախագահը առանձին խորհրդակցութիւններ ունեցաւ Արաբիոյ փոխարքայ Ֆէյսալի, Ալճերիոյ Նախագահ Պէն Պէլլայի և Իրաքի Նախագահ Արէֆի հետ՝ Երկուշաբթի 14 Սեպտ.։ Ժողովին ներկայ էին ԱՄՀի բարձրաստիճան անձնաւորութիւնները եւս։

Մաամուրայի իր բնակարանին մէջ, ի ներկայութեան ԱՄՀի պետական մեծ դէմքերուն, Նախագահ Նասէր կարեւոր հանդիպում ունեցաւ Սուրիոյ Պատուիրակութեան և անոր պետ Զօր. Ամին էլ Հաֆըզի հետ։

* * *

Սէուտական Արաբիոյ փոխարքայ Ֆէյսալ, իր երկիրը վերադառնալէ առաջ մամլոյ ասուլիս մը տուած է և բացատրած՝ թէ ի՛նչպէս վերսկսած են ԱՄՀ-Արաբիա եղբայրական յարաբերութիւնները, արաբական հողերու պաշտպանութեան և կայսերապաշտներու հեռացման սկզբունքին վրայ։

Մամուլին յայտարարութիւն մը տալով, Պաղեստինի ներկայացուցիչ Շուքէյրի ըսած է թէ Պաղեստինի ազատագրութեան գործը՝ Գերաստիճան Բ. Ժողովով՝ մտած է գործնական հունի մէջ։

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ՝ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ ՀԱՅՈՒՆ

Սիրելի՛ ընկեր,

Հրճուանքով և յուզումով լեցուն՝ հայու անկեղծ սիրով կը գրեմ այսօր, հայրենադա՛րձ ընկեր։ Կը գրեմ հիացումով ու յարգանքով՝ նաև։

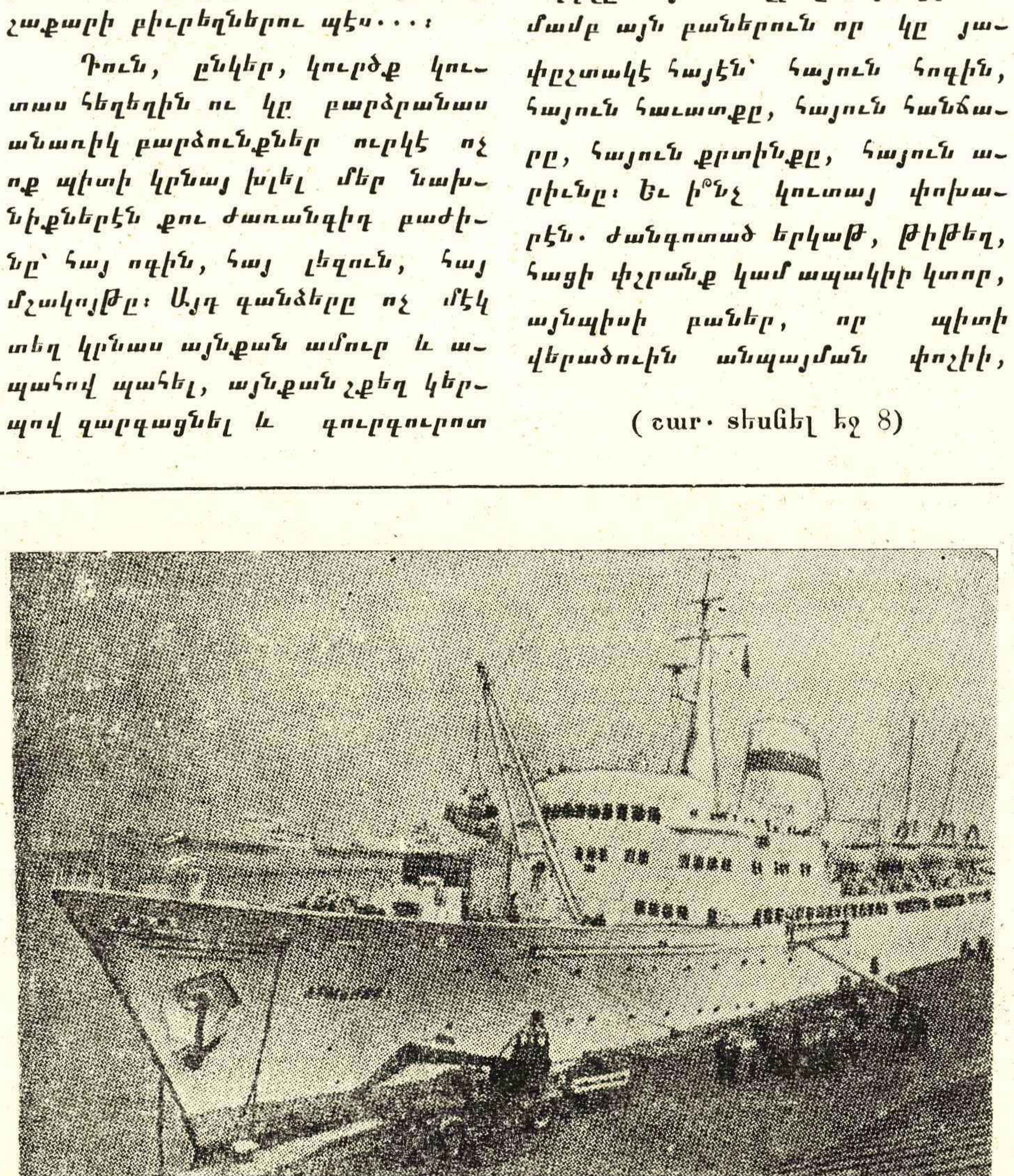
Թ..ց աչքով ու տխուր սիրտով կը տեսնեմ ամէն օր մեկնիլը դէպի անհարազատ հորիզոններ՝ հոյլը հայորդիներու, որոնք անդարձ կերպով կը հեռանան հայութենէ, կը քշուին հոսանքին հետ դէպի ովկիա՛նը օտարութեան՝ լուծուելու, հալելու համար այնտեղ՝ շաքարի բիւրեղներու պէս...։

Դուն, ընկեր, կուրծք կուտաս հեղեղին ու կը բարձրանաս անառիկ բարձունքներ ուրկէ ոչ ոք պիտի կրնայ խլել մեր նախնիքներէն քու ժառանգիդ բաժինը՝ հայ ոգին, հայ լեզուն, հայ մշակոյթը։ Այդ գանձերը ոչ մէկ տեղ կրնաս այնքան ամուր և ապահով պահել, այնքան չքեղ կերպով զարգացնել և գուրգուրոտ սերունդներու յանձնել՝ որքան մայր հողին վրայ։

Հայրենիքի մէջ, հայրենիքի մէջ միայն, արեւին տակ տեղ մը, անկիւն մը ունի հայը և մնացած ամէն խօսք՝ ապագայի նկատմամբ, ամէն խոստում՝ ցնո՛րք է, խաբկանք, ոչնչութիւն, երա՛զ։

Ո՛չ մէկ ապագայ որ և է տեղ կը սպասէ հայուն՝ բացի անկէ որ հայրենիքը կուտայ միայն։ Հայրենիքը միայն։ Այն փոքրիկ չափով ու կեղծ ձեւով որ կուտայ ուրիշը հայուն՝ ոչինչ է բաղդատմամբ այն բաներուն որ կը յափըշտակէ հայէն՝ հայուն հոգին, հայուն հաւատքը, հայուն հանճարը, հայուն քրտինքը, հայուն արիւնը։ Եւ ի՞նչ կուտայ փոխարէն. ժանգոտած երկաթ, թիթեղ, հացի փշրանք կամ ապակիի կտոր, այնպիսի բաներ, որ պիտի վերածուին անպայման փոշիի,

(շար. տեսնել էջ 8)

ՄԵԶ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՏԱՆՈՂ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՆԱՒԸ

ԱԼԻ ՍԱՊՐԻԻ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

ԱՄՀի վարչապետ Ալի Սապրի, ընկերակցութեամբ մասնագէտներու, Երեքշաբթի օր մեկնեցաւ Մոսկուա, ուր դիմաւորուեցաւ վարչապետ Խրուշչովի կողմէ։ Երեկոյեան այցելեց Ս. Միութեան Հանրապետութեանց Նախագահ Ա. Միկոյեանին և յաջորդ օրը սկսաւ իր բանակցութիւններուն՝ Խրուշչովի հետ ժողովի նստելով։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

(ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Քանի մը օրէն կը վերաբացուին հանրապետութեանս բոլոր վարժարանները, տարրական, երկրորդական և բարձրագոյն, իրարու ետեւէ․ կը վերաբացուին թէ՛ պետական, թէ՛ համայնքային և թէ անհատական վարժարանները։

Կրթական գործը միշտ առաջնահերթ հարց է ամենուրեք․ և միայն վերամուտի առթիւ չէ՛ որ պէտք է խօսիլ անոր մասին․ այլ մի՛շտ։ Խօսիլ, քննել, փոխել, բարելաւել լաւագոյնին հասնելու համար։

Սակայն, վերամուտը լաւագոյն առիթն է ակնարկ մը նետելու համար նոր սերունդի դաստիարակութեան, իմա՛ ապագայ ընկերութեան կերտումի այս աշխատանքին վրայ, անոր կարեւորութիւնը շեշտելով և նոր պահանջներ ու առաջադրանքներ ընելով։

Հակառակ անոր որ ընկերվարական վարչաձև հռչակուած է մեր երկրին մէջ, այստեղ, մենք դեռ ունինք համայնքային և նոյնիսկ անհատական վարժարաններ։ Կրթական բոլոր հաստատութիւնները դեռ բոլորովին չազգայնացուեցան, բայց առնուեցան կրթական միօրինակ ծրագրի հարկադրանքին ու բարոյական հակակշռեալ շրջանակի մը մէջ։

Ոմանց համար — ըսենք՝ օտարական քաղքենի-դրամատիրական հաւաքականութեանց համար — ասիկա «կաշկանդում» մը կը նկատուի, «ազատութեան պակաս»։ Բայց քիչ մը խորունկ և արդարութեամբ մտածելով՝ կարելի չէ ուրանալ, որ իսկապէս ազատ և անկախ ըլլալու և ամէն անախորժութիւն արգիլելու համար՝ ամէն պետութիւն պէտք է իր ձգտումներուն համապատասխան և իր շահերուն պաշտպանութեան նպաստող կրթական քաղաքականութիւն մը մշակէ։

Հակառակ անոր որ աւելին ընելու իրաւունքն ունի, ՍՄՀի կառավարութիւնը մեր համայնքային վարժարաններուն մէջ հայագիտական ուսմանց վերաբերեալ ոչ մէկ սեղմում և ոչ մէկ արգելք դրաւ։ Ու ատոր համար մենք պէտք է ըլլանք երախտաճանաչ։

Երկիրը կը յեղաշրջուի նաև կրթական և դաստիարակչական մարզին մէջ։ Առաջ ուսումն ու զարգացումը կապ ու յարաբերութիւն չունէին և պէտք չէ ունենային ընկերային շարժումներու և քաղաքականութեան հետ։ Այսօր, ճի՛շդ հակառակը․ ապաքաղաքական և ընկերային բովանդակութենէ զուրկ դաստիարակութիւնը անպէտ հռչակուած է, յետադիմական։

Գաղափարական և սկզբունքային այս յառաջդիմութեան առընթեր, կրթական գործը այս երկրին մէջ նիւթապէս և թուապէս ալահռելի զարգացում ունեցած է։ 1953ին կրթական գործին համար կը ծախսուէր 40 միլիոն ոսկի․1963ին՝ծախսուեցաւ 96 ու կէս միլիոն։1․905․000 էր աշակերտներուն թիւը (բոլոր վարժարաններուն) 1953ին․ այսօր եղած է 4 միլիոն։ Դպրոցները ներկայիս օժտուած են արդիական բոլոր առաւելներով և ուսումը ձրի է։

Այս պայմաններուն մէջ, ի՞նչ է հայ համայնքին դիրքը կրթական մարզին մէջ։ Երկրի ընդհանուր մթնոլորտին պայծառացման և միջավայրին զարգացման քով՝ ցաւով կ՚արձանագրենք, որ մենք ոչ թէ յառաջացման, այլ յետադիմութեան մէջ ենք։

Գիտենք․ գործին գլուխը գտնուող անձնաւորութիւնները մեր առջև պիտի դնեն ազգայնացումներու պարագան և արտագաղթի դժբախտութիւնը։ Ու պիտի չքմեղացնեն իրենք զիրենք․․․

Սակայն տարբեր է իրականութիւնը։ Երեսուն հազար հաշուող եգիպտահայ գաղութէն՝ հայրենադարձներու և արտագաղթածներու ընդհանուր գումարը վեց հազարը չ՚անցնիր․․․։ Ճիշդ չէ որ այսքան փոքր մասին հեռացումը պատրուակ ու պատճառ ցոյց տանք մեր գաղութին երևակայածին «քայքայման», և անոր հետ ալ, մեր կրթական գործին ալ տկարացման։

Իրազեկները գիտեն, որ բարգաւաճ կոչուած ժամանակաշրջաններուն՝ մեր ազգային վարժարանները շատ աւելի անկազմակերպ վիճակի մէջ էին, քան հիմա։ Նուպարեան վարժարանը եկեղեցականի մը, ապա գրահմուտ երիտասարդ տնօրէնի մը կարճատև վարչութեան տակ, շուտով վերակազմակերպուեցաւ։ Գալուստեան վարժարանը, եսերու բախումէն՝ խիստ տկարանալէ ետք, այսօր, շնորհիւ անձնուէր տնօրէնուհիի մը, օրէ օր աւելի և աւելի կը վերականգնի։

Կացութիւնը, եթէ բոլորովին յուսահատական չէ՛, նաև հայ համայնքի կրթական ճակատին վրայ, սրտապնդիչ ալ չէ․․․։

Տեղեակ ենք (որովհետև մօտէն կը հետևինք) որ մեր ընտրած Ազգ․ Իշխանութեան պատկան մարմինները(որոնց մէջ չեն պակսիր ողջամիտ և աշխոյժ տարրեր, փոքրամասնութեան մէջ մնալով՝ չէզոքացուած) պէտք եղած հոգածութիւնը և ուշադրութիւնը չե՛ն ընծայեր մեր կրթական յարկերուն։ Քաղաքական Ժողովը՝ ինքզինք չափէն աւելի զբաղեալ ցոյց տալով, կրթական գործերով չի՛ կրնար շատ հետաքրքրուիլ։

Հոգաբարձութիւննե՞րը։ Անոնց մէջ շատ յարգելի անձեր գտնուելով մէկտեղ,կան և հայ կեանքէն ու ազգային գործերէն հեռու և գործին անվարժ անձեր։ Եւ ասիկա՝ պարզապէս անոր համար՝ որ հոգաբարձուն պէտք է եղեր «համալսարանական» ըլլայ․․․։ Չենք ըսեր, որ հոն գտնուողները անպէտ մարդիկ են․ անոնք շատ պիտանի են այլ մարզերու մէջ և պիտանի կրնան ըլլալ։ Սակայն, կրթական գործին գլուխը քիչ մը մշակոյթէ և դաստիարակչութենէ հասկցող անձեր պէտք է բերուին։

Ո՞վ է տուժողը՝ ասկէ։ Վարժարանը։

Չեն բերուիր նիւթին տէրը, կարող ուսուցիչներ։ Ցարմարցուած դասաւանդութիւններ։ Ֆրանսերէնի ուսուցիչը հայ գրականութիւն կ՚աւանդէ, իսկ թուաբանութեան դասատուն՝ անգլերէն։ Ի զո՛ւր ջանք կը թափէ տնօրէնը․․․ Կը խոստանա՛ն որ ի մօտոյ կը դարմանեն․․․ Ու տարին կը լրանայ․․․

Վարչական մարզին մէջ եւս՝ խոստումնե՜ր, առանց գործադրելու։ Ուրախացանք, որ ծնաւ Ծնողաց Միութիւնը։ Արդարև, անիկա գործ ալ տեսաւ առաջին տարին․ վարժարանը օժտեց շատ մը գեղեցիկ և օգտակար բաներով։ Երկրորդ տարուան կիսուն՝ այս մարմինն ալ

(Շար. տ՚ս էջ 7)

ՍՈՒՐԻԱ

ԳԵՐՇ.Տ.ՂԵՒՈՆԴ ԱՐՔ. ՉԵՊԷԵԱՆ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՄԵԿՆԱԾ

Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Գերշ․ Տ․ Ղեւոնդ Արք․ Չէպէեան մեկնած է «Արմենիա» ջերմանաւով։

Սրբազանը շուրջ ամիս մը Էջմիածին և Երևան պիտի մնայ և այս առթիւ պիտի այցելէ Հայրենիքին տեսարժան վայրերը։ Էջմիածնի մէջ Առաջնորդ Սրբազանը պիտի ըլլայ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան հիւրը։

ՀԱԼԷՊԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

Հալէպի Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան Նախաձեռնութեամբ 30 հոգինոց զբօսաշրջիկներու խումբ մը Հայաստան մեկնած է «Արմենիա» նաւով։ Խումբը Մայր Հայրենիք պիտի մնայ ամիս մը։ Խումբին անդամներուն համար մասնաւոր դիւրութիւններ ընծայուած են։

ԵԹՈՎՊԻԱ

ԱՏԻՍ-ԱՊԵՊԱՅԻ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Լիբանանի Եթովպական ընդհանուր Հիւպատոսը Օգոստ․ 26ին յայտարարած է, որ Եթովպիոյ Կայսր Վեհ. Հայլէ Սելասիէի կարգադրութեամբ՝ Արևելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու Համաժողովը յետաձգուած է 18 Ցունւ. 1965ին։

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

* Երեւանի «Հայֆիլմ» աշխատանոցի ստեղծագործական խմբաւորումը՝ արդի գրողներու գործերուն հետ մեծ ուշադրութիւն դարձուցած է նաև հայ դասական գրականութեան երկերուն բեմադրման։

1965ին «Հայֆիլմ» պիտի ըգբաղի Ց․ Պարոնեանի «Քաղաքավարութեան վնասները», Ե. Օտեանի «Մրսեէօ ժան»․ Լ․ Բաշալեանի «Տէրտէրին Ուխտը» և Հայաստանի բնագէտներու մասին «Բու եւ, այդ ես եմ» ժապաւէններով։ Հերոս Կամոյի կեանքէն առնուած «Արտասովոր առաջադրանք» և Միսաք Մանուշեանի ու իր խումբին մասին «Բալլադ 23ներուն» և ուրիշ ժապաւէններ եւս պիտի պատրաստուին։

* Հայպետհրատն այս տարիէն սկսեալ կը հրատարակէ Գ. Մահարիի երկերը՝ հինգ հատորով։

Առաջին հատորը կ՚ընդգրկէ հեղինակին չափածոյ գործերը՝ բանաստեղծութիւններ, բալլադներ, ինչպէս տպագրուած, այնպէս ալ որոշ անտիպ գործեր։ Երկրորդ հատորն կ՚ընդգրկէ «Մանկութիւն», «Պատանեկութիւն», «Երիտասարդութեան սեմին» երկերը։ Երրորդ հատորին մէջ պատմուածքները, սիբիրեան նորավէպերը և քանդակները։ Չորրորդ հատորը կ՚ամփոփէ հեղինակին «Այրուող այգեստաններ» վէպը։ Վերջին հինգերորդ հատորին մէջ՝ յուշագրութիւններ, թատերկներ, երգիծանք, յօդուածներ և ուղեգրութիւններ։

* Անահիտ Չարենց՝ բանաստեղծին կրտսեր աղջի՛ն է։ Անիկա իր ուսումը 1959ին աւարտեց Երևանի Համալսարանի գրականութեան փաքիւլթէին մէջ։ Այժմ կ՚աշխատի Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի գրականութեան ինստիտուտին մէջ և իր հօր առաջին գործերուն նուիրուած թէզ մը կը պատրաստէ։

Իր հօր կեանքի վերջին ժամանակաշրջանին նուիրուած տեղեկագրի մը մէջ, Անահիտ Չարենց առաջին անգամ ըլլալով կը ծանօթացնէ մեծ բանաստեղծ Եղիշէ Չարենցի անտիպ գործերը։

1934էն մինչև 1937, Եղիշէ Չարենց գրած է եօթը անաւարտ պոէմաներ և տասնեակներով ոտանաւորներ, որոնք դեռ լոյս չեն տեսած։ Մասնագէտներու կարծիքով, «Մովսէս Խորենացի», «Արա Գեղեցիկ» և այլ պոէմաներ մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնեն։ Չարենցի անտիպ պոէմաները լոյս պիտի տեսնեն իր գործերուն ակադեմական հրատարակութեան վերջին հատորներուն մէջ։

* Ընթացիկ տարուան սկիզբէն ի վեր Հայաստանի արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնները սկսան 50 տեսակ նոր մեքենաներ, մեքենաշինարծիքներ ու առանձին գործիքներ արտադրել։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՈՂԲ. ԸՆԿ. Մ. ՍԷՖԷՐԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՕՏ ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ՀԵՏԵՒԵՑԱՆ ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՋ ԴԱԳԱՂԻՆ

Երեքշաբթի, 8 Սեպտեմբեր 1964, կէսօրէ ետք ժամը 3ին տեղի ունեցաւ ողբացեալ ընկեր Մ. Սէֆէրեանի յուղարկաւորութեան եկեղեցական արարողութիւնը՝ Նոր Հաճնոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն մէջ։

Ցարգանքի համար, Նահրի գլխաւոր պողոտայի եւ թաղի բոլոր խանութները փակ էին։ Փողոցները լեցուն էին սգակիրներով։ 100ի մօտ ծաղկեպսակներ ղրկած էին Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Վարիչ Մարմինը, Մասնաճիւղերը, Նոր Սերունդ Մշակութային Միութիւնը, Հ.Մ.Մ.ը, «Արարատ» օրաթերթը, Ասպնայի Հայրենակցական Միութիւնը, եւ բազմաթիւ այլ կազմակերպութիւններ, միութիւններ եւ անհատներ։

Եկեղեցական արարողութեան կը նախագահէր Գերշ. Գնէլ Եպս. Ճերենեան, իր շուրջ ունենալով վարդապետներ եւ քահանայ հայրեր։

Եկեղեցւոյ դասին մէջ տեղաւորուած ընկերոջ դագաղին առջեւ յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ Գերշ. Տ. Գնէլ եպիսկոպոս, դրուատելով հանգուցեալին ազնիւ նկարագիրը եւ որպէս կրթական մշակ ունեցած մեծ վաստակը։

Ապա գրաւոր դամբանական մը կարդաց Զահլէի հոգեւոր հովիւ Արժ. Տ. Մաշտոց Աւագ Քահանայ Ոսկերիչեան, շեշտելով ծառայասէր մարդ մը եւ հաւատաւոր մշակութային գործիչ մը ըլլալը ընկեր Միհրան Սէֆէրեանի։

Ապա դագաղը ուսամբարձ նամբայ հանուեցաւ դէպի Անդր-Նահր, Հ.Մ.Մ.ի Ֆանֆարի առաջնորդութեամբ եւ համազգեստաւոր «Հ.Մ.Մ. Օրիորդաց»ի անդամուհիներուն ընկերակցութեամբ։ Դագաղին կը հետեւէին հինգ հազարէ աւելի ընկերներ, համակիրներ, այլ կազմակերպութեանց եւ միութիւններու ներկայացուցիչներ եւ սգակիր հայրենակիցներ։

Անդր-Նահրի բոլոր խանութները փակուեցան դագաղի անցքին, հանրակառքերու եւ ինքնաշարժներու երթեւեկը դադրեցաւ՝ մինչ յուղարկաւորներուն թափօրը լուռ եւ գլխահակ, կատարեալ կարգ կանոնով յառաջացաւ մինչեւ Թրաս Թաղի Ս. Աստուածածին Եկեղեցին, ուր եւս եկեղեցական կարճ արարողութենէ ետք, դագաղը կրկին ուսամբարձ առաջնորդուեցաւ գերեզման, ուր հասաւ ժամը 6ին։

Գերեզմանատան մէջ դամբանական խօսեցաւ Ընկ.Հրանդ Գանգրունի, յանուն Հնչակեան մամուլի, Նոր Սերունդի եւ Հ.Մ.Մ.ի։ Ան գովեց ողբացեալին մօտ սկզբունքի տէր հաւատաւոր հայրենասէրը, անշահախնդիր կուսակցականը, եւ ծառայասէրի ոգին։

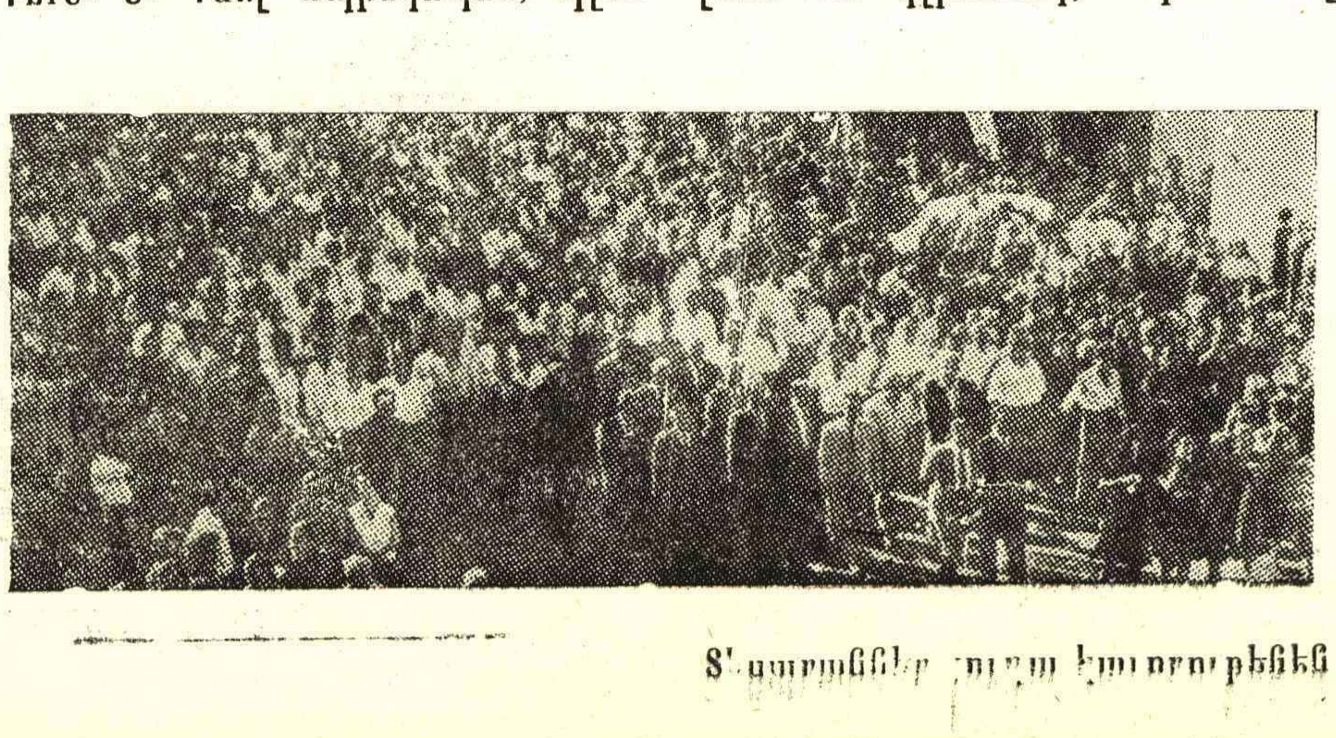
Յանուն Ս. Դ. Հնչ. Կուս. Լիբանանի Շրջանի Վարիչ Մարմնի եւ Մասնաճիւղերուն՝ խօսք առաւ Ընկեր Ժիրայր Նայիրի եւ տուաւ կուսակցական դիմագիծը եւ օրինակելի ընթացքը Ընկերոջ՝ կեանքի, գաղափարի, դպրոցի թէ հայրենասիրութեան մարզերէն ներս։

Յանուն Ասպնայի Հայրենակցական Միութեան՝ խօսք առաւ նաեւ Փարամազ Տօնիկեան։

Ընկեր Միհրան Սէֆէրեանի դագաղը կուսակցական ղեկավարութիւնը ուսամբարձ Մասունքի առաջնորդեց դէպի գերեզմանի փոսը։

Յարգանք Ընկ. Միհրան Սէֆէրեանի յիշատակին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

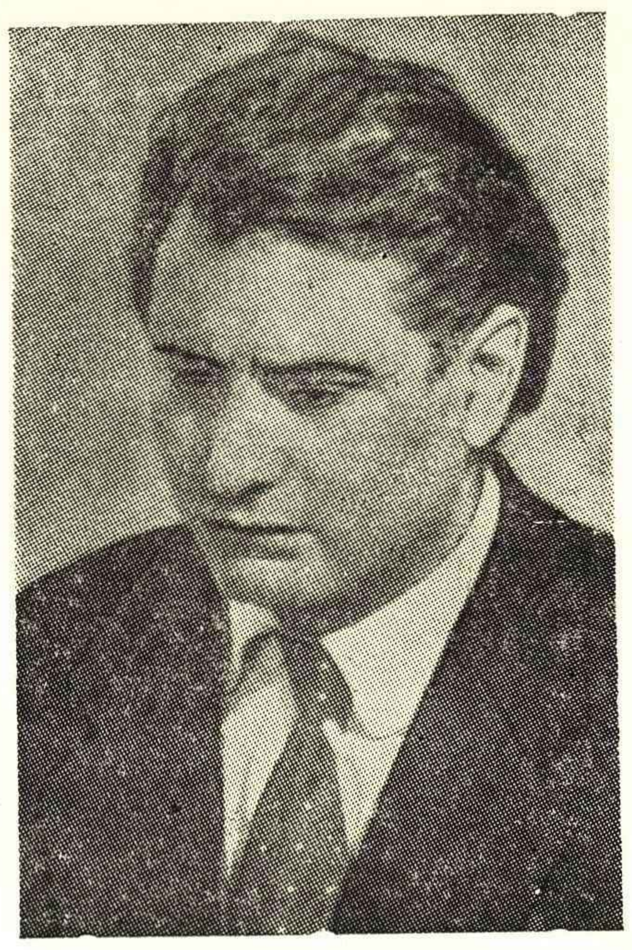
[illegible] յուղարկաւորութենէն

*
* *

ԲՈԼՈՐ ԴԱՐԵՐՆ ԻՄ ՀՈԳՈՒՄ՝
ԵՍ ՄԻՇՏ ՀԵՏՆ ԵՄ ԻՄ ԴԱՐԻ,
ԲՈԼՈՐ ՍԱՐԵՐՆ ԻՄ ԵՐԳՈՒՄ՝
ԵՍ ՊՈԷՏՆ ԵՄ ԻՄ ԴԱՐԻ:

ՉԼԻՆԷԻ ԱՅՍՔԱՆ ԽՈՐ՝
ՉԷԻՔ ԱՅՍՔԱՆ ՆԱԽԱՆՁԻ,
ՉԼԻՆԷԻ ԱՅՍՔԱՆ ՆՈՐ՝
ԱՅՍՔԱՆ ՉԷԻՔ ՔԱՐԿՈԾԻ...

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

*
* *

ԲՈՂՈՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶԻ ՇՈՒՐՋ

Սոսկումով կարդացինք Ռ. Ա. Կուսակցութեան Եգիպտոսի պաշտօնաթերթ «Արեւ»ի Շաբաթ 12 Սեպտեմբեր 1964ի թիւին մէջ՝ հայրենի տաղանդաւոր բանաստեղծ Յովհաննէս Շիրազի գրականութեան եւ անձին մասին խիստ անվայել, յարձակողական ու միտքեր պղտորող ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ մը, զոր պիտի չուզէր ստորագրել ամենէն յետադիմական գրչակն իսկ: Այս յարձակողականին մէջ՝ անտեղի եւ նուաստացուցիչ հրահանգնե՛ր ալ պակաս չեն, ուղղուած Հայրենի Իշխանութեանց:

Նոյն օրը եւ յաջորդ օրերուն, բազմաթիւ ընթերցողներ, անձամբ եւ հեռախօսով խնդրեցին մեզմէ, որ պատասխանենք այս անհեթեթ պարսաւագրին:

Սակայն, յարմարագոյն ձեւով չէզոքացնել կարենալու համար այս անճահ ելոյթը, մենք մեր խօսքը — յանուն բողոքող հայերուն եւ Շիրազի քնարը սիրողներուն — կը վերապահենք յառաջիկայ շաբթուան: Այսօր կը բաւականանանք մեր վշտահեղձ բողոքը ուղղելով Ռ. Ա. Կուսակցութեան տեղւոյս Վարչութեան:

ՋԱՀԱԿԻՐ

46-ԱՄԵԱԿ

ԱՐԱՐԱՅԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Սխալ տեղեկագրութիւններո՞վ թէ ինքնիր ճակատագրին թողուած հայ քաղաքական հարցերու ձախորդ դասաւորումով, եւրոպական աշխարհը հայ ժողովուրդի մասին կազմած էր այն կարծիքը, թէ ջարդուելու գիտցող ժողովուրդ մըն ենք ...

Չէին լսած կամ կարդացած Զէյթունի, Սասունի, Վասպուրականի, Ճէպէլ Մուսայի, Տէօրթ-Եոլի, Շապին Գարահիսարի, Եդեսիոյ եւ Այնթապի հերոսամարտներուն մասին, ուր հայը ցոյց տուած էր թէ գիտէ արիաբար մեռնիլ եւ յաղթել ալ:

Արարան, Պաղեստինի թուրքօ-գերման ճակատի խորտակման աքթը, հայուն՝ միջազգային առումով առաջին մարտնչումին արձանագրութիւնն է պատմութեան մէջ:

1917ին Գահիրէի մէջ գոյացաւ համերաշխութիւն չորս հայ կուսակցութեանց միջեւ եւ կազմուեցաւ Ազգային Միութիւնը, որուն կ'աջակցէին նաեւ երկու յարանուանութիւններն ու Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութիւնը: Այս միութեան նպատակն էր, Ֆրանսայի հովանաւորութեամբ կազմուած Արեւելեան Լեգէոնին համար կամաւորներ եւ օգնութիւն հասցնել: Լեգէոնին կորիզը կազմուած էր Ճէպէլ Մուսայի հերոս մարտիկներով: Ամէն կողմերէ եւ առաւելաբար Ամերիկայէն, տասնըութը տարեկանէն մինչեւ յիսուն տարեկան հայրենասէր հայեր, որոնք հանգիստ կեանք եւ փայլուն դիրք ունէին, վազեցին եկան եւ միացան Լեգէոնին, որ Կիպրոս մարզուելէ ետք՝ ղրկուեցաւ Պաղեստինի մէջ ամրացած թուրք բանակին դէմ:

Միայն տասնըութը օր մնացին մեր կամաւորները այնտեղ եւ ջարդ ու փշուր ըրին, Արարայի բլուրին շուրջ, թրքական բանակը՝ 19 Սեպտ. 1918ին, գրեթէ վերջ դնելով Առաջին Աշխարհամարտին: Ճակատի՝ դաշնակիցներու ընդհ. հրամանատար Զօր. Ալէնպի, զմայլելի ներբողականով մը պանծացուցած է մեր քաջերուն արձանագրած փառահեղ յաղթանակը, աննախընթաց՝ ռազմական պատմութեանց մէջ:

Արեւելեան Լեգէոնը, վերակոչուելով Հայկական Լեգէոն, ղրկուեցաւ Կիլիկիա եւ զայն պահեց գրաւման տակ յանուն Ֆրանսայի, թոյլատուութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ: Սակայն, քեմալական յաջողութիւնները մէկ կողմէն, թուրքերուն առ Ֆրանսա ընծայած առանձնաշնորհումները միւս կողմէն, ֆրանսական իշխանութիւնները մղեցին փոխել իրենց կեցուածքը հայոց հանդէպ: Ֆրանսացիք ամէն ճիգ թափեցին նախ ցրուել Լեգէոնը, ապա վարկաբեկեցին հայ զինուորը, ու ցաւալի է յիշել, հայ ժողովուրդի ղեկավարութիւնը ստանձնած ըլլալ յաւակնող կուսակցութիւնները՝ տէր չեղան հայկական բանակին, չառաջնորդեցին զայն դէպի բաղձալի գործ: Անշուշտ, այդ պայմաններու տակ, առանց բանակի՝ Տամատեանի հռչակած անկախութիւնը քանի մը ժամերու կեանք միայն ունեցաւ Կիլիկիոյ մէջ:

Ֆրանսացիք, Ֆրանքլէն Պույոնի համաձայնագրով, Կիլիկիան զիջեցան թուրքերուն, ու այնտեղի հայութիւնը — որ սկսած էր շինել, շինարարել — խուճապահար փախաւ արտասահման, գլխաւորաբար արաբական երկիրներ:

Խաբեցին մեզ, դրժեցին իրենց խոստումները՝ դաշնակից կոչուած պետութիւնները, մեր արիւնով շահեցան յաղթանակներ, բայց մեզի դաւաճանեցին...

Արարան, սակայն, մնաց՝ մե՛ր եւ աշխարհի պատմութեան մէջ պանծալի էջ մը, որ երբեք պիտի չսրբուի: Անոր տարեդարձն է որ կը տօնենք այսօր:

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԱՏԹԷՈՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 40-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Սիրելի Զարիֆեան,

Քու ***Տրտմութեան եւ Խաղաղութեան երգերը***, որ ուրախ էի տեսնելու թէ լոյս կ'ընծայես, ինձ խորհիլ տուին դարձեալ այն տարօրինակ խորհուրդին որ բանաստեղծութեան իսկութիւնը կը ծածկէ:

Որքան անգամներ ներկայ կ'ըլլանք բանաստեղծութեան հատորներու հրատարակութեան, որոնց մէջ կարծես թէ սեռին պահանջած յատկութիւններէն ոչ մին կը պակսի.— չափ, յանգ, գաղափար, համակրելի զգացումներ, ինքնատպութեան համար ստեղծուած պատկերներ եւ հաւաքուած հազուագիւտ բառեր եւ բացատրութիւններ, եւ երբեմն նոյնիսկ ճարտար դարձուածք մը խօսքի եւ մտածման, ու տակաւին, եթէ կ'ուզես, լեզուի մաքրութիւն, ազնուութիւն,— բայց որոնց մէջ՝ այս ամէն յատկութիւններուն եւ ներկայութիւններուն ետին, մէկ բացակայ մը, Մեծ Բացակայ մը կայ...

Նոյն ինքը՝ Բանաստեղծութիւնը:

Ու երբեմն, ընդհակառակն, կը դիտենք թէ ինչպէս այսինչ բանաստեղծին մէջ չափի հաշիւ չկայ, եւ ուրիշի մը մէջ յանգ, երրորդի մը կարծես գաղափարը կը պակսի կամ զգացումներու ամենի թափը, թէ ինչպէս, մէկուն քով, երբեմն բառերը այնքան պարզ եւ սովորական են որ կարծես լեզու չունին ան, ու պատկերները այնքան կեանքին մօտ որ պիտի ըսես թէ երեւակայութիւն չունի, տաղաչափութիւնն ալ այնքան ամենօրեայ որ կարծես ինքնատպութենէ զուրկ է,— բայց այդ ամենուն դէմ կը զգանք թէ միակ բան մը, բայց էական բանը ներկայ է...

Նոյն ինքը՝ Բանաստեղծութիւնը:

Բանաստեղծութիւն, այսինքն անծանօթ ու նոր օրօրում մը որ տողերուն մէջ կ'երգէ...

Մտերիմ բան մը որ ամենէն պարզ բառերուն իսկ կը թափանցէ ու անոնցմով քեզի կը հծծէ...

Նորէն այս աշխարհէն, բայց կարծես ուրիշէ մը եկած Տեսիլ մը աչքերուդ առջեւ կը յայտնուի:

Ու այս ամենուն ետին թաքուն եւ սակայն զգալի ու հեշտագին եւ յաւիտենական Կեանքի Բանը — միաձուլող զօրութիւնը — հին *լոգոսը*...:

Սիրելի Զարիֆեան, ի՛նչ հարկ խօսիլ քու երգերուդ յատկութիւններուն եւ թերութիւններուն վրայ, չի՞ բաւեր երբ որ ըսեմ քեզ ներկայացնելով.

— Բանաստեղծ մը...

Մէկը որ խօսքի Ափունքին կը հանէ Անծանօթ նաւող մը, Իրականութեան մտերիմ խորքին մէջ հոսող Կեանքի Գետէն:

Շնորհաւորութեամբ եւ սիրով

Շ. Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

16 *Մարտ* 1921
Սկիւտար Պ. Վ.

ԶԸՄԻ՞

Մութը չիջած, իրիկուընէ
Իրեն ըսի թէ ինձ համար
Սէրը տժգոյն ծաղիկ մըն է,
Զոր շունչիս տակ չէի կրնար
Ապրեցընել — լուռ, կը խնդար...

Մութը չիջած, իրիկուընէ,
Իրեն ըսի թէ ինձ համար
Սէրը հիւանդ կարապ մըն է,
Զոր թրթռունքներս չէին կրնար
Կեանքի բերել — լուռ, կը խնդար...

Մութը չիջած, իրիկուընէ,
Իրեն ըսի թէ ինձ համար
Սէրը մեռնող նշոյլ մըն է,
Զոր իմ հոգիս ա՛լ չէր կրնար
Բոցավառել — լուռ, կը խնդար...

Ու լուսնին տակ, կէս գիշերին,
Երբ կ'իջնէինք բլուրն ի վար՝
Կը կշտամբէ՛ր զիս հոգեւին,
«Տե՛ս, հիւանդ եմ ու չե՛ս գթար»
Կը մրմնջէր ու լուռ կուլար...

Բայց ես իրեն չըսի՞, չըսի՞,
Իրիկուընէ, մութը չիջած,
Որ ցուրտ Հովէն եթէ մսի՝
Այս հոգիովս, ցաւէն շիջած,
Չէի՛ կրնար հուր տալ, չըսի՞...

ՄԻ՛ ԴՊԻՔ

Գիտէ՞ք որքա՛ն թախիծ կայ
Հոգիին խորն այդ տղուն.
Մի՛ դպիք, թող քրքջա՛յ.
Խենթին քրքիջն է բեղուն...

Հոգիին խորն այդ տղուն
Իջեր եմ ես ու տեսեր
Երա՛զ մը ծեր, նուաղուն,
Եւ անկիւն մը՝ փլած սէր...

Ա՜հ, մի՛ դպիք այդ տղուն.
Խենթը միակ կը թողուն...:

ՆԱՐԵԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Պզտիկ աղջիկ մ'ինծի կ'ըսէ
Որ զիս խենթի պէս կը սիրէ.
Պզտիկ աղջիկ մը զիս սիրէ՜...

Գիշերն անհուն իմ աչքերուն
Երեւի դեռ նա չէր տեսեր.
Պզտիկ աղջիկ մ'ինծի տայ սէ՜ր...

Երեւի դեռ նա չէ նայեր
Հոգւոյս խաւար անդունդն ի վար.
Պզտիկ աղջիկ մ'ինձ սիրահա՜ր...

Եթէ լսէր թէ ոչ մէկ սէր
Այդ անդունդին մէջ կը շնչէր՝
Հէ՛ք պզտիկը չէ՞ր հառաչեր...

Ուստի եղբօր մը պէս ըսի
Որ լուսնին տակ մարդ կը մսի.
«Գնա՛, գնա՛, ննջէ՜» ըսի.

Յետոյ գացի հեռուն լացի...

ՈՐՈՇՈՒՄ

Ոչ իսկ հառա՛չ մը հանել
Ճամբուն վրայ այս անել,

Հրամայել որ ցամքի՛
Վերջին կաթիլն արցունքի.

Ո՛չ ոքի ձեռք երկարել
Որ գայ հրդեհն այս մարել.

Գիշերին մէջ լուռ, անտես,
Դիտել հեռո՜ւն, կուռքի պէս,

Դիտել ծովափն ու այնքան
Աստղեր սրտէս դուրս ինկան.

Ու ժա՜յռն այն ծեր՝ ուր հոգիս
Վարդի մ'համար լքեց զիս...

Յետոյ ժպտիլ ու քալել
Ճամբուն վրայ այս անել:

ՄԱՏԹԷՈՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆ

Ծ. Խ. Այս 40ամեակին առթիւ գրուած Հ. Ճամկոչեանի յատուկ յօդուածը՝ տեղի անձկութեան պատճառով՝ կը մնայ յաջորդ թիւին: Յաջորդ թիւին կը մնան նաեւ՝ Ընկեր Օձունիի հերթական յօդուածը եւ մեր թերթօնը:

ԶՐՈՅՑ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՀԵՏ

Սիրելի Անահիտ,

Դպրոցական վերամուտի օրեր են: Տենդոտ աշխատանքի լծուած են մայրիկները. նոր զգեստ պէտք է կարեն, նոր կօշիկ, գուլպայ գնեն, եւայլն, եւայլն: Ի՜նչ երջանկութիւն է. արդեօ՞ք կ'անդրադառնաս:

Որքա՜ն կը սիրեմ վարժարանին առաջին օրը: Ծնողներ յոյսի ժպիտով կ'առաջնորդեն իրենց զաւակները ուսումնարան: Հապա այն երիտասարդ մայրիկը, որ իր առաջինեկ զաւակը կը բերէ մանկապարտէզ, յուզուած են մայրն ալ, ձագուկն ալ: Չէ՞ որ պէտք է բաժնուին իրարմէ քանի մը ժամ: Ուսանողական երկար շրջանին բացման օրն է:

Բնականաբար հոգեկան այս ապրումներուն կողքին կան հոգեր, մասնաւորաբար նիւթականի հոգը, կարելի չէ ուրանալ, որ ոմանց համար բաւական ծանր լուծ է այս շրջանին: Բայց մէկ կարեւոր բան կայ, որ հոս կ'ուզեմ շեշտել: Չըլլայ որ վերամուտի առթիւ ձեր ունեցած նիւթական դժուարութիւններուն մասնակից ընէք ձեր դպրոցական զաւակները: Անոնք նոր թափով, նոր երազներով կը դիմեն ապագային: Խնայեցէ՛ք մատաղ հոգիներուն եւ ուղեղներուն աւելորդ յուզում, մտազբաղութիւն: Կանխաւ ծրագրեցէք ձեր պիւտճէն, որպէսզի կարենաք ընել ինչ որ անհրաժեշտ է: Աւելին՝ չսակարկէք հայ վարժարանին հետ: Հայ մանուկը ոչ մէկ տեղ կը վայելէ այնքան գուրգուրանք ո՛րքան հայ դաստիարակին մօտ:

Առանց նսեմացնելու օտար վարժարանի ունեցած առաւելութիւնները, չթերգնահատենք ինչ որ մե՛րն է, հայկական է:

Դպրոցական նոր տարեշրջանին առթիւ, բարի յաջողութեան մաղթանքներ քու սիրասուններուդ:

Սիրով
ԱՆԱՀԻՏ

Հայրենի տեսարան

ՎԱԶԳԷՆ ԾԱՌԱՅ ՅԻ ՔԻ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ ԱՅ ԵՒ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻՍ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ,
ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՅ ԱՅՐԱՐԱՏԵԱՆ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍԱՒԱՆԴ ՍԻՐՈՅ ՈՂՋՈ՜ՅՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻ՜ՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ Տ. Տ. ԽՈՐԵՆԱՅ ԱՌԱՋՆՈՅ,
ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՑ ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԱՅ Տ. ԵՂԻՇԷԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ,
ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՑ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼՍՈՅ Տ. ՇՆՈՐՀՔԱՅ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ,
ՀԱՄՕՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ, ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ ՍԱՐԿԱՒԱԳԱՑ,
ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ
ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՍՐԲՈՅ
ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

«Ի մահ համարձակ էին, և մահն իւրեանց անշուշտ կեանք»։

ԵՂԻՇԷ

ՄԵՐ ՀԻՆԱՒՈՒՐՑ ԱԶԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՆԴԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ՄԸՆ Է, ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀՈՐԻԶՈՆԻՆ ՎՐԱՅ ԲԱՐՁՐԱՑՈՂ, ՇԱՂԱԽՈՒԱԾ ՈՒ ՄԱՐՄԻՆ ԱՌԱԾ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԱՐԻՒՆՈՎ, ԲԱՐԻԻՆ ՈՒ ԳԵՂԵՑԻԿԻՆ ԾԱՌԱՅԵԼՈՒ ՍՏԵՂԾԱՐԱՐ ՀԱՆՃԱՐՈՎ ԵՒ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱԶԳ ՈՒ ԱԶԱՏ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԿԵՐՏԵԼՈՒ ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԻՐՔՈՎ, ԱՅՆ ՕՐԷՆ ՄԱՆԱՒԱՆԴ, ԵՐԲ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ ԼՈՅՍԸ ԻՋԱՒ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՇԽԱՐՀ։ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱՒԵՏԱՐԱՆՈՎ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՀԱՒԱՏԱՑ ԿԵԱՆՔԻՆ, ՀԱՒԱՏԱՑ ԼՈՅՍԻՆ ՈՒ ՇԻՆԱՐԱՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ, ԵՒ ՀԱՒԱՏԱՑ, ԹԷ **«ՍԷՐ ՈՉ ԵՐԲԵՔ ԱՆԿԱՆԻ»** (Ա ԿՈՐՆԹ. ԺԳ 8) ԵՒ ԱՅՍՊԷՍ ԱՀԱ ԲԱՑԱՒ ԱՆ ԴՌՆԵՐԸ ԻՐ ՀՈԳԻԻ ՈՒԺԵՐՈՒՆ, ԴՌՆԵՐԸ ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ.

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆԸ ՍԿԻԶԲ ԱՌԱՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒՆ, ՀԱՅ ՏԱՌԵՐՈՒ ԳԻՒՏՈՎ ԵՒ ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՈՎ.

ԱՒԱՐԱՅՐԸ ԼՐՈՒՄԸ ԵՂԱՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՈԳԵԿԱՆ ՈՒԺԵՐՈՒ ԱՐԳԱՍԱՒՈՐՄԱՆ ՈՒ ՊԱՅԾԱՌ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԻՆՔՆԱԳԻՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ, ԵՒ ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ ՍԿԻԶԲԸ ՄԵՐ ԲՈՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ, ՈՐ ԻՐ ԴՐՈՇՄԸ ԴՐԱՒ ՅԵՏԱԳԱՅ ԲՈԼՈՐ ԴԱՐԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ։ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԵՒ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՐՁԱՒ ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ։ ԵՒ ԱՅԴ ՕՐԷՆ Ի ՎԵՐ, ԱՄԲՈՂՋ ՀԱԶԱՐ ԵՒ ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻՆԵՐ ՇԱՐՈՒՆԱԿ, ՄԵՐ ՆԱԽՆԻՔ ՆՈՅՆ ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ՄԱՐՏԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՑԻՆ **«ՎԱՍՆ ՅԻՍՈՒՍԻ, ՎԱՍՆ ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ»**, ՆՈՅՆ **«ԶԻ ԲԱՐՁՐԱՑԻ ԿՈՂՄՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ»** ՈԳԻՈՎ, ՄԻՇՏ ՄԱՀԸ ՄԱՀՈՎ ՅԱՂԹԵԼՈՒ ՀԱՒԱՏՔՈՎ։

ԱՅԴ ԱՐԻՒՆՈՏ, ԲԱՅՑ ԱԶՆԻՒ ՓԱՌՔԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ, ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՁԱՆԱԳՐԵՑ ՙԻՐ ՎԵՐՋԻՆ ՄԵԾ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ, ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐ ԱՌԱՋ։

ԱՅՍՕՐ, ՄԵՐ ՍՐՏԵՐԸ ԾՈՎ ՎՇՏՈՎ ԼԵՑՈՒՆ, ՀՈԳԵԿԱՆ ԾԱՆՐ ԱՊՐՈՒՄՆԵՐՈՎ Կ'ՈԳԵԿՈՉԵՆՔ ՅԻՇԱՏԱԿԸ ԱՅՆ ԱՀԱՒՈՐ ՈՃՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ, ՈՐ ՍԿԻԶԲ ԱՌԱՒ 1915-Ի ԱՊՐԻԼ 24-ԻՆ ԵՒ ՏԵՒԵՑ ԱՄԲՈՂՋ ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ, ԲՆԱՋԻՆՋ ԸՆԵԼՈՎ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՏԱՌԱՊԱՆՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ, ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՈՒ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԱԾ ՍՈՒԼԹԱՆԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՑԵՂԱՍՊԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ։ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԵՑԱՆ ՄՕՏ ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ ՀԱՅԵՐ։ ՀՐԿԻԶՈՒԵՑԱՆ ՈՒ ՔԱՐՈՒՔԱՆԴ ԵՂԱՆ ԲԱԶՄԱՀԱՐԻՒՐ ՇԷՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԵՐ, ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ ՈՒ ՎԱՆՔԵՐ ՇԱՏԵՐԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՅԱԿԵՐՏ ԿՈԹՈՂՆԵՐ ՀԱՅ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՃԱՐԻ։ **«ՔԱՋ ՆԱՀԱՏԱԿՔ ՄԵՐ ԱՆԿԱՆ Ի ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ, ԵՒ ՍՈՒՐԲ ՔԱՀԱՆԱՅՔ ՄԵՐ ԽՈՂԽՈՂԵՑԱՆ Ի ՁԵՌԱՑ ԱՆՕՐԻՆԱՑ, ԳԵՂԵՑԻԿ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՔՆ ՁԵՆԱՆ Ի ՍՊԱՆՈՒՄՆ, ԵՒ ԲԱԶՈՒՄ ԿՈՒՍԱՆՔ ՎԱՐԵՑԱՆ Ի ԳԵՐՈՒԹԻՒՆ, ԳԻՐԳ ԿԱՆԱՅՔ ԱՆԿԱՆ Ի ՏԱՌԱՊԱՆՍ ԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲԱԶՈՒՄ ՈՐԲՔ ԿԱԿԱՆԻՆ ԴԱՌՆԱՊԷՍ»**, ԵՒ **«ՇԻՆՈՒԱԾՔ ՄԵՐ ԵՂԵՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆՔ ԴԻԱԿԱՆՑ ՄԵՐՈՑ, ԵՒ ՎԱՍՏԱԿՔ ՁԵՌԱՑ ՄԵՐՈՑ ՏԱՊԱԼԵՑԱՆ Ի ՎԵՐԱՅ ՄԵՐ»** (ԵՂԻՇԷ)։ ԱՅԴ ՍԵՒ ՕՐԵՐՈՒՆ ԵԿԱԾ ԷՐ ՊԱՀ ՄԸ, ԵՐԲ **«ԱՅՍ ԱՇԽԱՐՀԻ ՎՐԱՅ ԱՅԼԵՒՍ ԱՆՀՆԱՐ ԷՐ ՀԱՅ ԸԼԼԱԼ»**։ ԱՄԷՆ ՅՈՅՍ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԿԸ ԹՈՒԷՐ, ԵՒ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐՔԸ՝ ՓԱԿՈՒԱԾ ՈՒ ԱՐԵԱՆ ՄԷՋ ԹԱՂՈՒԱԾ.

ԲԱՅՑ Ո՛Վ ԱՆԻՄԱՆԱԼԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԱՀՈՒԱՆ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ, ԵՒ Ո՛Վ ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ ՈԳԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ.

ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԱԾ ԷՐ ԱՄԲՈՂՋ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ, ԱՅՈ՜ ՍԱԿԱՅՆ ՀԱՅԵՐԸ ՉԷԻՆ ՄԵՌԱԾ Ի ՍՊԱՌ. ՎԱՄՆԶԻ ԱՆՈՆՔ ՋՈ-ՀՈՒԵՐ ԷԻՆ ՀԱՒԱՏՔՈՎ ԱՄՈՒՐ, ԹԷ «ԿԵԱՆՔ ՔՐԻՍՏՈՍ Է ԵՒ ՄԵՌԱՆԵԼ ՇԱՀ» (ՓԻԼԻՊ Ա 21). ԱՆՈՆՔ, **«ՈՐՊԷՍ ՍԿՍԱՆ ՔԱՋՈՒԹԵԱՄԲ, ՆՈՅՆՊԷՍ ԵՒ ԿԱՏԱՐԵՑԻՆ ՔԱՋԱՆԴԷՍ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ, ԼԻ ԵՐԿՆԱՒՈՐ ՍԻՐՈՎՆ ԵՒ ԱՐՏԱՓԱՅԼԵՑԻՆ ԻԲՐԵՒ ՋԱՀԵԳԱԿՆ Ի ՄԷՋ ՏԻԵԶԵՐԱՑ. ՈՐՈՑ ԵՒ ԱՆՈՒԱՆՔ ՆՈՑԱ ԳՐԵԱԼ ԵՆ Ի ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆԱՑ»** (ՅՈՎՀ ԴՐԱՍԽԱՆԱ-ԿԵՐՏՑԻ).

ԻՆՉՊԷՍ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՅՆՈՒՀԵՏԵՒ ԴԱՐԵՐ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՄԱՀԸ ՅԱՂԹՈՂ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏ-ՄՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ ՍՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ ՊԱՏՌԵՑ ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ ԱՆՈՂՈՔ ՃԱԿԱՏԱԳՐԻՆ, ՈՒ ԿԵԱՆՔԻ ԿՈՉԵՑ ՄՆԱՑՈՐԴԱՑԸ ՄԵՐ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԱԾ ԱԶԳԻՆ. **«ԻՒՐ ՔԱՋ ՈՐԴԻՈՑ ՍՈՒՐԲ ԱՐԻՒՆՈՎ»** ԱՐԻԱՑԱԾ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՀԱԶԱՐ ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՏԱ-ՐԻՆԵՐ ՅԵՏՈՅ, ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՐԴԱՆԻՆ ՄԵԾ ԱՒԵՏԻՍ ՏՈՒԱՒ ՍԱՐԴԱՐԱԲԱԴՈՎ.

ԵՒ ԱՀԱ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ԵՒ ԱՒԵԼԻ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ, ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՄԱՅՐ ՔԱՆԳՈՒԱԾԸ, ՄԵԿՏԵՂՈՒԱԾ ԻՐ ՆԱԽ-ՆԵԱՑ ՄԱՅՐ ՀՈՂԻ ՎՐԱՅ, ԻՐ ՀԱՅՐԵՆԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԻՒՆ ՆԵՐՔԵՒ, ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ-ՆԵՐՈՒ ԿՈՂՔԻՆ ԻՐ ԵՐՋԱՆԻԿ ԱՊԱԳԱՆ ԿԸ ԿԵՐՏԷ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ, ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ԱՆ-ՆԱԽԸՆԹԱՑ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԻՍԿ Ի ՍՓԻՒՌՍ ԱՇԽԱՐՀԻ ՑՐՈՒԱԾ ՊԱՆԴՈՒԽՏ ՀԱՅԵՐԸ, ԻՐԵՆՑ ԱՉՔԵՐԸ ՅԱՌԱԾ ԴԷՊԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒՈՂ ՈՒ ԾԱՂԿՈՂ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ, ՅԱԳԵՑԱԾ ԿԵԱՆՔԻ ՆՈՐ ԱՒԻՒՆՈՎ ԵՒ ՈԳԵՇՆՉՈՒԱԾ ԱԶՆԻՒ ՀՊԱՐ-ՏՈՒԹԵԱՄԲ ՈՒ ՎԱՌ ՏԵՍԻԼՔՆԵՐՈՎ ԴԷՊԻ ՀԱՅՈՑ ԱՊԱԳԱՆ ԿԵՐԱԶԵՆ ՕՐ ՄԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼ ՅԱՒԵՐԺԱԿԱՆ ԱՐԱՐԱՏԻՆ, ԻՐԵՆՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ ՔՈՅՐԵՐՈՒՆ ԵՒ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ ՄՕՏ ԻՐԵՆՑ ՏՔՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԻՆԸ ԸՆԾԱՅ ԲԵՐԵԼՈՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ.

ՀԱՅՈՑ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋՆԱՊԷՍ ՊՍԱԿՈՒԱԾ Է ՅԱՂԹՈՒԹԵԱՆ ԲՐԱԲԻՈՆՈՎ ՈՒ ՆՈՐ ԿԵԱՆՔԻ ԼՈՒՍԱԲԱՑՈՎ ԵՒ ՎԵՐԱԾՆԱԾ Է ՄԵՐ ՀԻՆԱՒՈՒՐՑ ԵՐԿԻՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԻԲՐԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ, ՈՐ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ Ի ՍՓԻՒՌՍ ԱՇԽԱՐՀԻ, ԱՅՍՕՐ, ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ՅԵՏՈՅ, ԵՐԿԻՒՂԱԾՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ԽՈՆԱՐՀԻՆ ԲԻՒՐԱՒՈՐ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՅԱՅՏ ԳԵՐԵԶՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՌՋԵՒ ՈՒ ԿԱՂՕ-ԹԵՆ ԱՆՈՆՑ ԱՆՄԱՀ ՀՈԳԻՆԵՐՈՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ԵՒ ԿԸ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԵՆ ԻՐԵՆՑ ՈՒԽՏԸ ՍՈՒՐԲ ՊԱՀԵԼՈՒ ԱՆՈՆՑ ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԸ ՈՒ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԱՆՈՆՑ ԼՈՅՍ ՀԱՒԱՏՔԻՆ, ԱՆՈՆՑ ՀԵՐՈՍԱ-ԿԱՆ ՈԳԻԻՆ, ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ՈՒ ՀԱՅՈՑ ԱՄԲՈՂՋ ԵՐԿԻՐԸ ՓՐԿՈՒԱԾ ՏԵՍՆԵԼՈՒ ԱՆՈՆՑ ՊԱՅԾԱՌ ԵՐԱԶԻՆ.

«ՊԱՆԾԱՑԷՔ ԴՈՒՔ ԸՆԴ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՁԵՐ ՆՈՐՈԳԵՑԷՔ ԱՊԱ ՅԻՇԱՏԱԿՍ ՆԱԽՆԵԱՑ» (ԱԼԻՇԱՆ):

ԱՅՍՕՐ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՈՒՐ ՈՐ ԱԼ ԳՏՆՈՒԻՆ ԱՆՈՆՔ, ԱՂՕԹՔԻ ՕՐ Է ՆԱԵՒ ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԽԱՂԱՂ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՈՒ ԲԱՐՕՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԵՐ ՆՈՐԱԿԵՐՏ ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԿՐԻ ԱՆՍԱՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱ-ՄԱՐ ԱՊՐՈՂ ՈՒ ՇՆՉՈՂ ԵՒ ԼՈՅՍԻ ՄԷՋ ԱՃՈՂ ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԵՐ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԸ ՄԵՌԱՆ ԱՊՐԵԼՈՒ ՅՈՅՍՈՎ ԵՒ ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԻ ՏԵՍԻԼՔՈՎ

ԱՅՍՕՐ, ԲՈԼՈՐԻՍ ՀԱՄԱՐ ԱՂՕԹՔԻ ՕՐ Է ՆԱԵՒ ՀԱՄԱՅՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՐԱՒ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ, ՈՐՊԷՍԶԻ ԱՅԼԵՒՍ ԵՐԲԵՔ ԱՇԽԱՐՀԻ ԵՐԵՍԻՆ ՈՉ ՄԷԿ ՏԵՂ ԱՐԻՒՆ ՉՀՈՍԻ, ԵՒ ՄԱՐԴԻԿ ՍՈՒՐ ՉՔԱ-ՇԵՆ ԻՐԵՆՑ ՆՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԹՈՂ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԸԼԼԱՅ ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՈԼՈՐ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ՄԱՐԴՈՑ ՍՐՏԵՐԷՆ ՆԵՐՍ ԹՈՂ **«ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՀԵՍՑԻՆ, ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒ-ԹԻՒՆ ՀԱՄԲՈՒՐԵԼՑԻՆ»** (ՍԱՂՄ ՁԴ 14)

ՄԵՆՔ, ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՄԵՐ ԱԶԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՍԵ-ՄԻՆ, ԱՅՍՈՒ ՄԵՐ ԿՈՆԴԱԿԱՒ ԿԱՌԱՋԱԴՐԵՆՔ ՈՒ ԿԸ ՀՐԱՀԱՆԳԵՆՔ

Ա. ՈՐ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ 1965 ՏԱՐԻՆ ՀՌՉԱԿՈՒԻ ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՍ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆ ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՀԱՄԱՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳԻ ԵՒ ԱՂՕԹՔԻ ՏԱՐԻ

Բ. ՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԲՈԼՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԱՊՐԻԼ 24-ԻՆ, ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՆԱՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՅԱՏՈՒԿ ԱՐԱ-ՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆՆԵՐ ԱՂՕԹԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՄԵՐ ԲԻՒՐԱՒՈՐ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՀՈԳԻՈՑ ԽԱ-ՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԼՈՒՍԱՒՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Գ. ՈՐ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ Ս ՍԵՂԱՆԻ ՄԸ ԱՌՋԵՒ ՋԵՏԵՂՈՒԻՆ ՄՇՏԱՎԱՌ ԿԱՆԹԵՂՆԵՐ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ Ս ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ ՄՇՏԱՎԱՌ ԿԱՆԹԵՂ ՄԸ ՊԻՏԻ ՋԵՏԵՂՈՒԻ ՔՐԻՍ-ՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍ Ս ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ [illegible] ՈՐ ԻՒ ԱՅՍՈՒՀԵՏԵՒ ՊԻՏԻ ՄԱՏՈՒՑՈՒԻ ՅԱՏՈՒԿ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՄԷՆ ՏԱՐԻ ԱՊՐԻԼ 24-ԻՆ,

Դ. ՈՐ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ [illegible] ՄԷՋ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՀՈՎԱՆԻՒՆ ՆԵՐ-ՔԵՒ ԱՆԽՏԻՐ, ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ [illegible] ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈՒ-ՇԻ ԵՒ ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ [illegible] ԳՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԵՐ ՀԱՅ ԵՒ ԱՅԼԱԶԳԻ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻՆ,

Ե. ՈՐ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱԶԳԱՅԻՆ-ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԱՏՄԱԳԻ-ՏԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ ԻՐԵՆՑ ՍԵՊՈՒՀ ՊԱՐՏՔԸ ՀԱՄԱՐԵՆ ԽՕՍ-ՔՈՎ ՈՒ ԳՈՐԾՈՎ ՈԳԵԿՈՉԵԼՈՒ ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿԸ ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՑԱԾ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐ-ԴԻՆ, ՀԱՅ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐՈՒՆ. ՀՐԱՊԱՐԱԿԵԼՈՎ ՀԱՅ ԵՒ ԱՅԼԱԶԳԻ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԱՒԵՐԱԹՈՒՂԹԵՐԸ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. ՅՈՒՇԵՐԸ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

ԹՈՂ ԲԱՐԵԳՈՒԹՆ ԱՍՏՈՒԱԾ ՅԱՒԵՐԺԱԿԱՆ ՓԱՌՔԻ ՄԷՋ ՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐԳԵՒԷ ՄԵՐ ԱԶԳԻ ՆԱՀԱՏԱԿ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒ ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԱՆՄԵՂ ՀՈԳԻՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԻՐ ՊԱՀԱՊԱՆ ԱՋԸ ՏԱՐԱԾԵԱԼ ՊԱՀԷ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐ-ԴԻ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՎՐԱՅ, ՈՐՊԷՍԶԻ ԱՆՈՆՑ ԿԵԱՆՔԻ ԱՐԵՒԸ ՄԻՇՏ ՊԱՅԾԱՌ ՇՈՂԱՅ, ՈՐՊԷՍԶԻ ԱՆՈՆՔ ՅԱՒԵՐԺ ԱՊՐԻՆ ՈՒ ԱՃԻՆ, ԵՒ ՄԻՇՏ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ, ԱՇԽԱՐՀԻՆ ԸՆԾԱՅԱԲԵՐԱԾ ԻՐԵՆՑ ԱՐԴԱՐ ՎԱՍՏԱԿՈՎ

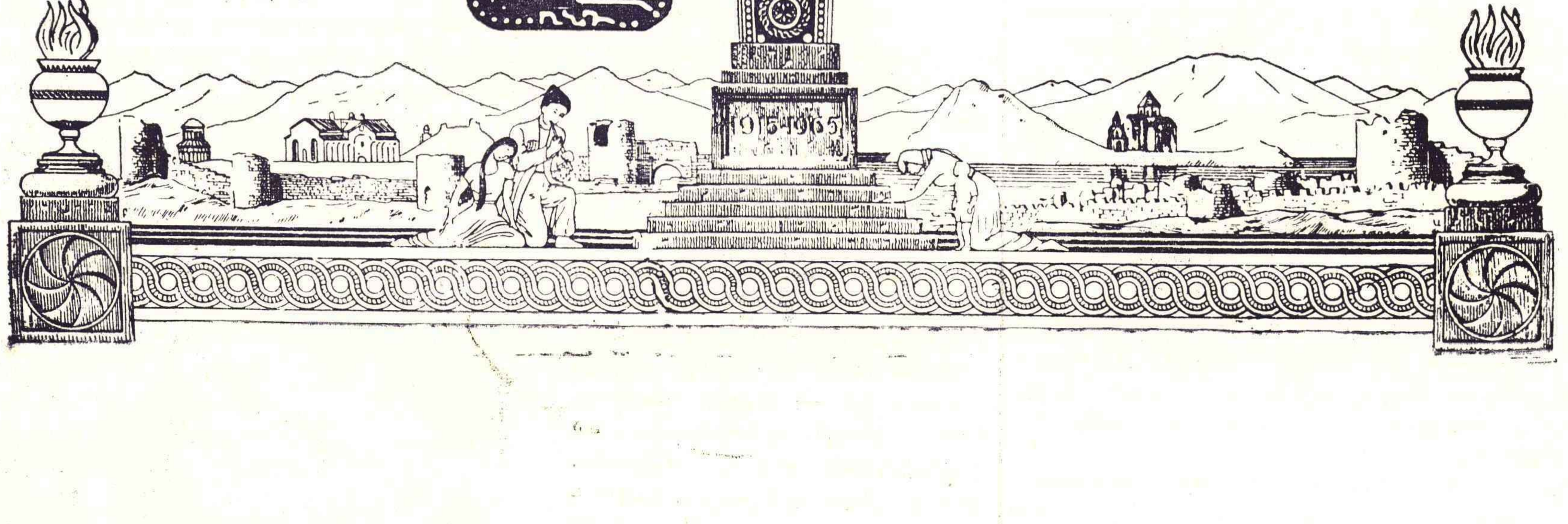
ԹՈՂ ԱՊՐԻ ՅԱՒԷՏ ՀԱՅ ԱԶԳԸ ՀԱՄԱՅՆ ՈՐՊԷՍԶԻ ՇԱՏՆԱՅ ԼՈՅՍԸ ԱՇԽԱՐՀԻ

«ԵՐԱՆԻ՛ ՍԳԱՒՈՐԱՑ, ԶԻ ՆՈՔԱ ՄԽԻԹԱՐԵՍՑԻՆ· ԵՐԱՆԻ՛ ՈՐ ՔԱՂՑԵԱԼ ԵՒ ԾԱՐԱՒԻ ԻՑԵՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԶԻ ՆՈ-ՔԱ ՅԱԳԵՍՑԻՆ» (ՄԱՏԹ Ե 4 6)

Տուաւ կոնդակս ի 17 ն օգոստոսի
1964 Փրկչական ամի.
և ի տումարիս Հայոց ՌՆԺԴ.
ի մայրավանս Սրբոյ Էջմիածնի:
Հմր 497

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ՀԱՅ ԽԻՂՃԻՆ ԵՒ ԿԱՄՔԻՆ ՁԱՅՆԸ

(ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԴ ԽՈՐԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԿՈՆԴԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Տասնըվեց Օգոստոս թուականը կը կրէ այն խիստ կարեւոր ընդարձակ Կոնդակը, զոր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Շնորհազարդ Կաթողիկոս Տ. Տ. Խորէն Ա. ուղղած է «համօրէն հաւատացեալ հարազատից Հայկազնեան ազգի որ ի սփիւռս աշխարհի» եւ անոր եկեղեցական, վարչական, մշակութային պետերուն ու մամուլին։

Կոնդակին նիւթն է Ապրիլեան Մեծ Եղեռնին Յիսնամեակը եւ այդ առթիւ ի սփիւռս աշխարհի հայոց պարտականութիւնները։

Յառաջիկայ տարի (1965) *ուրեմն, նաեւ Անթիլիաս (Լիբանան) բազմած Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հայրական հրահանգովը՝ պիտի ոգեկոչուի 1915ի մեր պաշտելի Նահատակներուն անմահ եւ կենդանարար յիշատակը, Նահատակներ՝ «որոնք իրենց սուրբ արիւնով գրեցին Հայոց Պատմութեան Տառապանքի եւ Յաղթանակի նորագոյն գոյգ էջերը։»*

«Վշմամորմոք եւ կարեվէր սրտի անպատմելի ճմլումով եւ ԱՐԴԱՐ ՑԱՍՈՒՄԻ *բուռն զգացումով է» որ մեզի կ'ուղղուի Կիլիկիոյ Հայրապետին հոգելից խօսքը։*

Զենք ուզեր յամենալ բառերու եւ նախադասութիւններու վրայ՝ կատարելու համար կարեւոր հաստատում մը, որ ահա՛.—

Եղեռնի հեղինակ ցեղասպան իշխանութեան հանդէպ՝ քառասուն տարիէ ի վեր՝ ողողոյ եւ զգուշաւոր կեցուածք որդեգրած հայ կուսակցութեան մը մօտիկ ազդեցութեան ենթակայ կը կարծուէր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը՝ Երջանկ. Յովսէփեանց Հայրապետի վախճանումէն ի վեր։ Այժմ, ԱՐԴԱՐ ՑԱՍՈՒՄԻ *բուռն զգացումը, ողբալող ոճրագործին եւ յափշտակիչին դէմ, շատ բան կը նշանակէ։*

Պատգամաւորական Ընդհանուր Ժողովով կամ պաշտօնական օրգանով չէ՛ ուզած իր ՀԱԿԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆԸ *ընդգծել այդ կուսակցութիւնը՝ Թուրք կառավարութեան դէմ. այլ թոյլ տուած է՝ որ համայն էջմիածնական սեծամասնութեան նման՝ Կիլիկիոյ հայութեան կրօնական բարձր իշխանութիւնն ալ ցասմնալի կեցուածք ունենայ այդ կառավարութեան դէս, որ կ'ուզէ յաւերժացնել «աւերակումը մեր երբեմնի շէն ու բարգաւաճ քաղաքներուն ու գիւղերուն, մեր երկնասլաց տաճարներուն ու հոգեղէն դպրոցներուն, տաքուկ ու զուարթ մեր հայրենական պայծառ երդիքներուն»։*

Որ կ'ուզէ տեւականացնել «ամայացումը՝ որով կեանքին շունչը մարեցաւ յանկարծ, սարդկային ստեղծագործութեան ծով բարիքները ցամքեցան ի սպառ եւ անապատի վերածուեցան պարտէզները աստուածաստեղծ Հայ կեանքին»։

Որ կը շարունակէ «քանդումի եւ փճացումի արշաւը ընդդէմ հոյակերտ կառոյցներու եւ նրբերանգ մանրանկարներու, ընդդէմ մշակութային կոթողներու»։

Որ մնացած է անպատիժ՝ արարքներու համար, «որոնց մարդկային լեզուն անատակ է արտայայտելու» խորութիւնը եւ տալու «խուժդուժ ու դժոխային նկարագիրը»։

Այսքան հակաթուրք ներկայանալէն ետք, Վեհ. Խորէն Ա. կը պատգամէ որ 1965ին՝ Ապրիլ 24ը «սուգի եւ արցունքի թուական պիտի չըլլայ այլեւս, այլ «ՕՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ»*, քանի որ, բոլոր այդ խուժդուժութեանց դէս, հայը ապրեցա՛ւ, կ'ապրի՛...*

Այժմ, «հայ ժողովուրդը, առանց դաւանական ու գաղափարական խտրութեան, որպէս սէկ ԱԶԳ*» կը գիտակցի թէ «իրաւունքներ ունի, որոնք այլազան պատճառներով կ'անտեսուին աշխարհի տէրութեանց կողմէ։ Մենք բռնութեամբ տեղահան եղանք մեր* ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՀՈՂԵՐԷՆ...»

«Եթէ լուռ մնանք մենք այս բարձրաղաղակ անարդարութեան դիմաց, մեր հայրենի աշխարհի աւերակեալ քարերը պիտի աղաղակեն եւ ի լուր աշխարհին պիտի հնչեցնեն մեր բողոքը...»

Ապա, «եթէ մենք մեր իրաւացի պահանջքին եւ մեր սրբազան ու արդար դատին տէր չկանգնինք համահայկական միասնական ճիգերով», եթէ մենք չպահանջենք «մեր իրաւունքը անիրաւէն, անխիղճ եւ անզիջ անօրէնէն», «կը նշանակէ որ ազգի անունը կրելու իրաւունք չունինք...»

Խորէն Կաթողիկոս, «ընդհանուր լսօսքերէն եւ բաղձանքներէն անդի՛ն պէտք է անցնիլ այս Յիսնամեակին առթիւ» կը պատգամէ։ Ու թելադրելէ ետք, որ «Միութեան եւ Եղբայրութեան տարի» դարձնելով 1965ը, Ապրիլի մեր բոլոր ձեռնարկները յատկացնենք մեր «Յաղթանակի Օր»ուան ու, հաւաքական աշխատանքով, մեր դատը ազգերուն եւ պետութիւններուն ծանօթացնելէ ետք՝ զայն ՏԱՆԻ՛ՆՔ ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ։

Այո՛, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը, այս Կոնդակով, ոտք կը դնէ քաղաքական գետնին վրայ եւ կը սկսի քաղաքականութեամբ զբաղիլ՝ արդարութիւնը իր տեղը բերելու համար։

Նկատի ունենալով, որ Անթիլիասի Կաթողիկոսութիւնը, վարչականօրէն ենթակայ ըլլալով մէկտեղ Լիբանանի կառավարութեան, բարոյապէս եւ քաղաքականապէս կրնա՛յ եւ կ'ուզէ՛ հայկական գիծ տանիլ, մեր կրօնական միւս կեդրոններէն աւելի հանգամանօրէն եւ ազատօրէն, այս Կոնդակը մեր աչքին կը ստանայ բացառիկ նշանակութիւն ունեցող բնոյթով արժէք։ Արաբական շահերը (թուրքեւիսրայէլ գործակցութեան բերումով) չեն հակասեր հայկական շահերուն։ Լիբանան արաբական երկիր մըն է եւ անոր սահմանադրութիւնը չ'արգիլեր որ Անթիլիասի Կաթողիկոսութիւնն ըլլայ յափշտակուած հայկական հողերու դարց յարուցանողը՝ ՄԱԿի սօտ, քանի որ նոյն այդ Կաթողիկոսութիւնը Հովիւն է այդ հողերէն բռնի հեռացուած զանգուածին, որ կ'ապրի արաբական երկիրներուն մէջ, հոծ թիւով...

Մենք մեզ ի վիճակի չենք տեսներ, այստեղ, ցուցմունքներ ընելու այս մեծ Կոնդակով առաջադրուած ՄԵԾ ԳՈՐԾԻՆ *մասին։ Ատոր հարկն ալ չկայ՝ մամուլին մէջ։*

Բայց կ'ողջունե՛նք Վեհ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսի արի ողջամտութիւնը եւ գործնական հայրենասիրութիւնը։ Ու կը սպասե՛նք, որ Լիբանանի ազատ եւ ասպնջական երկինքին տակ՝ Կիլիկիոյ Հայրապետը հաւաքէ սփիւռքահայ մեր ժողովուրդին ղեկավարները եւ, առանց ժամանակ կորսնցնելու, անցնի «ընդհանուր լսօսքերէն եւ բաղձանքներէն անդի՛ն», առնելու համար անհրաժեշտ գործնական քայլերը...։

Այստե՛ղ, բոլո՛րս, Իր հե՛տն ենք։

ՃԱՀԱԿԻՐ

ՅԱՋՈՐԴՈՎ ԹԻՒԻ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԻՆՔ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԿՈՆԴԱԿԻՆ ՄԱՍԻՆ, ՏՐՈՒԱԾ ՆՈՅՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ։

★ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ★

ԵՒ ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(ՔԱՂՈՒԱԾ «ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս.Դ.Հ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ» Ա. ՀԱՏՈՐԷՆ)

1892։

Այդ օրերուն՝ Փոքր Հայքի հրոսակներուն թիւը մօտ հազար էր, հետիոտն եւ ձիաւոր, որոնք ցրուած էին եւ կը գործէին Սեբաստիոյ, Զիլէի, Եւդոկիոյ, Ամասիոյ, Մարզուանի, Սիս Հաճի գիւղի, Կէմէրէկի եւ Պոնտոսի լեռներուն մէջ, ղեկավարութեամբ՝ Ժիրայրի, Շմաւոնի, Արխանեանի, Մինաս Օղլուի։ Ասոնք յաճախ իրարու հետ կը տեսակցէին, իրենց ասպատակային գործունէութիւնը ներդաշնակելու համար։ Միւս կողմէ՝ Սեպուհ լեռը ապաստանած էր խմբապետ Ռուբէն Շիշմանեան, որ յայտնի էր Քեռի անունով։

Այդ օրերուն Պոլսէն գաւառ եկած էր նաեւ Արամ Աչըգպաշեան՝ հրոսակային խումբերու կազմակերպութեան գործը աշխուժացնելու համար։

Սեպուհ լերան վրայ ժողովի կը հրաւիրուէին շարք մը Հնչակեան ներկայացուցիչներ՝ քննութեան առնելու համար կազմակերպչական հարցը։ Շապին Գարահիսարի Հնչակեան ներկայացուցիչներու մէջ էր նաեւ տասնըութամեայ Անդրանիկ Օզանեան, հետագային՝ հերոս Անդրանիկ Փաշան...։ (էջ 128)

1892։ *Աչըգպաշեան կ'անցնի Շապին Գարահիսար։ Նախապէս խմբուած մարդոցմէ կը կազմուի կանոնաւոր խումբ մը հետեւեալ անձերէ բաղկացած.— Մտաւորականներ Վռամշապուհ Քհնյ. Քիպարեան (հետագային եպիսկոպոս եւ Փարիզի Առաջնորդ), Աւագ Տուրիկեան, Սիմոն Ճգնաւորեան, Սարգիս Քաջունի եւ ամենէն կրտսերը՝ Անդրանիկ Օզանեան (հետագային Զօրավար Անդրանիկ Փաշան) եւ ապա Մրոո Ոսկի Աւետիս, Հաճի Յակոբ, Գագիկ Օզանեան, Ղուկաս Ախպար, Նիկողոս Այնաճեան, եւն։* (էջ 132)

Միհրան Տամատեան

1892*ի ձմրան, Միհրան Տամատեան (Տարօնի Հնչակեան գըլխաւոր գործիչը) կը պատրաստէ շատ ընդարձակ տեղեկագիր մը՝ ֆրանսերէն լեզուով՝ ուղղուած Կարնոյ անգլիական հիւպատոսին, Մշոյ Դաշտի եւ Սասունի հայ ժողովուրդին վրայ գործադրուող անգթութեանց մասին։ Նոյնիմաստ տեղեկագիր մըն ալ կը ղրկէ Հընչակեան կեդրոնին. «դէպքերը ցոյց կուտան որ — կ'ըսէր Տամատեան — Սուլթանը նպատակադրած է անպայման ընկճել Սասունը, վասնզի զայն կը նկատէ Հնչակեանութեան բոյնը...։ Սասունցին պատրաստ է հակահարուածը տալու, բայց պէտք է ուղղութիւն տալ, չձգել մինակ... Հնչակեան առաջաւոր մարտիկներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է այս շրջանին մէջ... Պէտք է մտածել այդ մասին եւ նաեւ ապահովել նիւթական աջակցութիւնը, վաղուան պայքարին համար»։*

Միհրան Տամատեան առաջին անգամ չէր որ Սասնոյ սպառնացող վտանգին մասին կեդրոն կը տեղեկագրէր։

Զօր. Անդրանիկ

Հնչակեան կեդրոնը լրջօրէն մտածելով եղած առաջարկի մասին, անհրաժեշտ կը գտնէ ընկեր Համբարձում Պօյաճեանի (Մուրատի) մեկնումը։ Միեւնոյն ատեն կ'որոշէ հրահանգել Շապին Գարահիսար եւ այլ տեղեր, որ ֆետայիներ հասցուին Սասուն։ Շապին Գարահիսարէն ղրկուած է քաջամարտիկ ընկերներէն Անդրանիկ Օզանեան (հետագային՝ Անդրանիկ Փաշա), իսկ Սեբաստիայէն կովտունցի Մուրատ (հետագային յայտնի դաշնակցական խմբապետ Սեբաստացի Մուրատը)։ Տեղական ուժերէն աչքի զարնող ֆետայիներ էին Գէորգ Ջաւուշ (Հրայր Դըժոխք)։ (էջ 137)

Մուրատ (Հ. Պօյաճեան) 1893*ի գարնան գաղթականի ցուպը ձեռքը առած՝ քանի մը մշեցիներու հետ դարձեալ կ'երթայ Թիֆլիս։*

Մուրատ այս անգամ կը դիմէ Ղազարոս Աղայեանին, կը ներկայացնէ Սասնոյ անձուկ վիճակը եւ կը հասկցնէ թէ տեղական միջոցներով անհնար է ապստամբութիւնը մէկ ամիս իսկ յարատեւօրէն պահել։

Մուրատ կը շեշտէր զէնքի, զինամթերքի եւ պարէնի պակասը։

— Կովկասցիք կամ դրամ թող տան մեզի,— կ'ըսէ Մուրատ,—որ այդ բոլորը մենք տեղւոյն վրայ հայթայթենք եւ կամ իրենք թող այդ մթերքը ղրկեն։

Աղայեան քանի մը օր այս ու այն կողմ լինալէ յետոյ, Մուրատին խորհուրդ կուտայ դիմել Դաշնակցութեան, որ յանուն յեղափոխութեան մեծաքանակ դրամ հաւաքած էր։ Մուրատ կ'ըսէ. «Ես եկած եմ ապստամբութեան պատրաստ հայ ժողովուրդի կողմէն, ինձ համար հաւասար է, թէ ո՛վ կ'օգնէ. ես պատրաստ եմ ընդունելու»։

Զաւարեան (Սիմոն) մանրամասն լսելէ յետոյ Մուրատը, կ'առաջարկէ. «Ապստամբութիւնը համարել որպէս Դաշնակցութեան գործ. այն ատեն մենք ձեզ կը բաւարարենք, այլապէս ոչինչ չենք կրնար ընել»։

Մուրատ, յուսախաբ, ձեռնունայն կը վերադառնայ Սասուն 1894ին, ճամբան կռուելով Թուրքերուն հետ։ Տամատեան ձերբակալուած էր եւ ղրկուած Պոլիս։

Մուրատ կը նուիրուի լուրջ կազմակերպումի։ Գարնան, Տալւորիկի Մկրէ խմբապետը լուր կը ղրկէ որ Թուրք կառավարութիւնը սկսած է նորոգել Սատանայի կամուրջը։ Ուրեմն՝ Թուրք զօրք պիտի ղրկուի Սասունը ճզմելու։

Մուրատ կը փութայ Տալւորիկ։ Րէս Խաչոյեան Գասպարի տունը հաւաքուած սասունցի մարտիկները կը սպասէին Մուրատին։ Այս ժողովին ներկայ էին Անդրանիկ, Րէս Գրգօ, Գէորգ Ջաւուշ, Կովտունցի Մուրատ, Քոլոզ Յովհաննէս եւ ուրիշներ... (էջ 141)

1915 *Յունիս 2ին, Երկուշաբթի կէսօրէ ետք, Թուրք ոստիկաններ շրջապատեցին հին ու նոր Թաշխունէները (Շապին Գարահիսար) եւ ձեռք ինկող բոլոր հայերը ձերբակալելով, սուիններու սպառնալիքին տակ՝ բանտ առաջնորդեցին անխնայ։*

... Յունիս 3ին, արեւը բաւական բարձրացած էր հորիզոնին վրայ երբ Միջին Թաղէն գնդակ մը որոտաց, այնուհետեւ՝ երկրորդ, երրորդ, եւ ահա ահաւոր համազարկ մը ծայր տուաւ ամբողջ քաղաքին մէջ։

Ազդանշանը տրուա՜ծ էր։ Ամէն մարդ այլեւս դէպի որեւէ դիրք կը վազէր, նախապէս թաքստոցէն հանելով իր հրացանը։

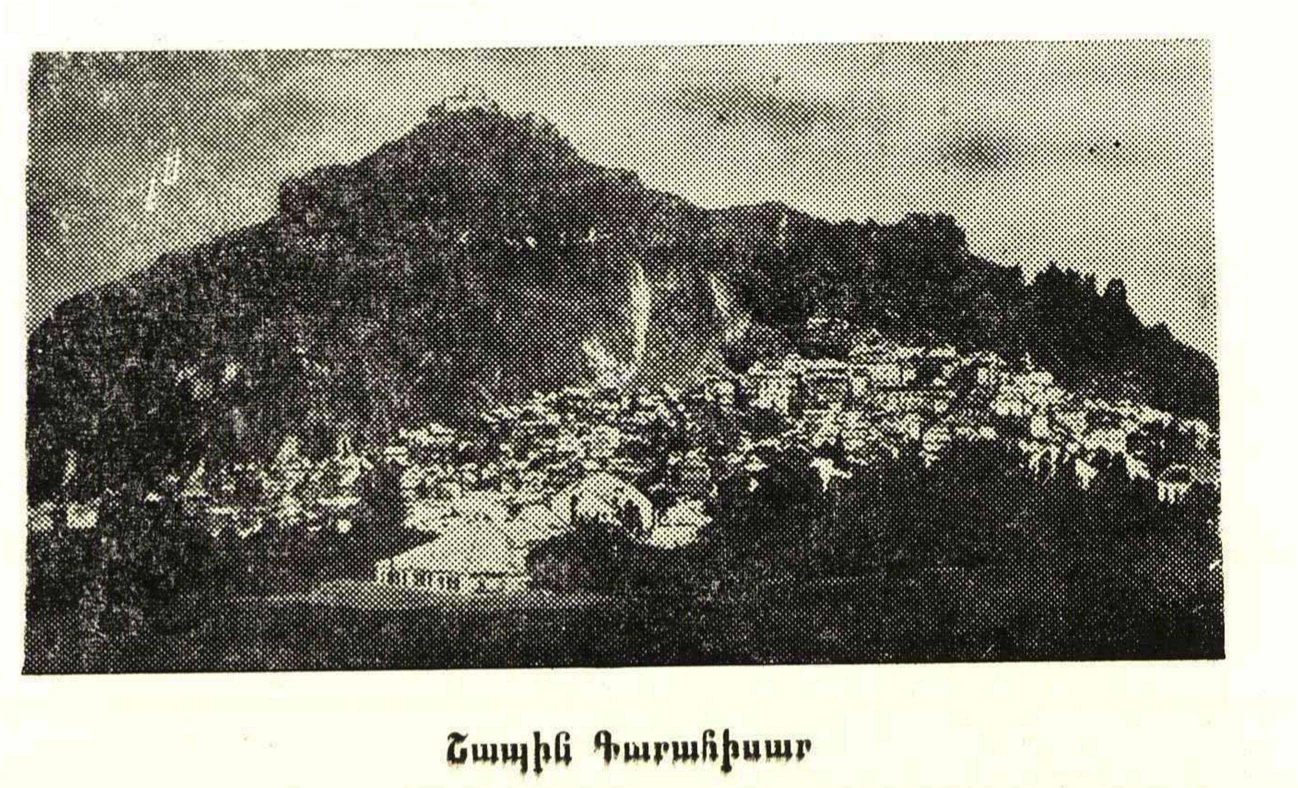
Դէպի բե՜րդ, դէպի բե՜րդ... Այս էր կարգախօսը։ Շուտով բերդ բարձրացաւ Գարեգին Պարոնվ րդեանը (Եաթախ)՝ տասնեակ մը զինուած տղաներով։

. . Կռիւը եւ հրացանաձգութիւնը կը շարունակուէին (Յունիս 5–16) *բոլոր դիրքերուն վրայ։ Թուրքերը ամէն կողմէն նոր օգնական ուժեր կը ստանային։ Հայերը ունէին 150ի չափ տաճկական մաուզեր, նոր ձեւի հրացան, յիսուն գարապինէ եւ այնալը։ Կային նաեւ յունական եւ պուլկարական հրացաններ, ինչպէս եւ 40է աւելի բազմահարուածեան ատրճանակներ եւ 80ի չափ ձեռնառումբեր։*

Մեծն Մուրատ (Հ. Պօյաճեան)

(Մնացեալը յաջորդով)

Շապին Գարահիսար

ՄԱՍՆԱՒՈՐ «ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

ՄԵՐ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅՈՒՄ

Գրեց ՆՈՒՊԱՐ ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

1964 թ. Յուլիս ամսին Հայաստանի 450 ուսուցիչներ, բարեկամութեան ՀԱՅԱՍՏԱՆ գնացքով, Երեւանից մեկնեցին դէպի Արեւելեան Եւրոպա, կտրելով 8000 կիլոմետրից աւելի երկար մի ճամբայ։ Մենք էլ երեքով, մայրիկս, Մարոն և ես, միանալով տուրիստական այդ մեծ խմբին, անցանք Սովետական Միութեան Արեւմտեան մասից, տեսնելով վեց երկրների՝ Վրաստանի, Ուկրաինայի, Բելոռուսիայի, Լիտվիայի, Լատվիայի և Ռուսաստանի մայրաքաղաքներն և այլ մեծ քաղաքները, ինչպէս նաև գեղեցիկ բնութիւնն ու տեսարանները, բազմաթիւ ծովերն ու գետերը, անծայրածիր անտառներն ու դաշտերը։

Եւ իրօք աշխարհագրական շատ ծանօթ անուններ, որոնց միայն գրքերից էինք տեղեակ, անձամբ տեսանք այս 20օրեայ շրջապտոյտի ժամանակ։ Անդրկովկասեան և Կովկասեան լեռներից յետոյ մենք տեսանք Ուկրաինայի, Բելոռուսիայի, Ռուսաստանի և այլ երկրների անսահման տարածութիւնները, որտեղ մեր աչքերին յագուրդ տալու աստիճան, մենք տեսանք ցորենի, եգիպտացորենի, արեւածաղիկի և այլ բուսականութեանց անսահման դաշտեր։ Դաշտեր որոնք մեր աչքին առջև փռւում էին այլազան կանաչ գոյների և ոսկեգոյնի գեղեցիկ խառնուրդով, հորիզոնից մինչև հորիզոն։ ՀԱՅԱՍՏԱՆ մեր գնացքը օրերով անցնում էր անծայրածիր անտառների և մարդուն հաց տուող անսահման դաշտերի միջով։

Բացի այդ, մենք տեսանք Սև, Ազովի և Բալթիկ ծովերը, ֆիննական ծոցը, ինչպէս նաև Քուրի, Կուբանի, Դոնի, Դնեպրի, Դաուգավայի, Նեմանի, Դուինայի, Նևայի, Մոսկուայի և Վոլգայի պատմական գետերը։ Տեսանք Հայաստանի խրոխտ լեռները, Վրաստանի կանաչազարդ սարերն ու դաշտերը, Կուբանի արեւածաղիկի և Ուկրաինայի ցորենի անծայրածիր արտերը, Ռուսաստանի անսահման անտառները և Բալթիկ երկրների գեղեցիկ ծաղիկները։ Մեր վրայ խոր տպաւորութիւն թողուցին Ռուսաստանի հին և նոր մայրաքաղաքների պալատներն ու մեծ շէնքերը, ինչպէս նաև անսահման հարստութիւնները, Բալթիկ երկրների բուսականութիւնը, իր կանաչով և ծաղիկներով, Քիեւի, Ռիգայի և այլ քաղաքների ակնահաճոյ մաքրութիւնը։ Վերջապէս այս կարճ ժամանակում մենք տեսանք բազմաթիւ ժողովուրդներ (ռուս, ուկրաինացի, բելոռուս, վրացի, լատիշ և լիտվացի) որոնք խիստ բարեկամական զգացումներով տոգորուած մէկը միւսի նկատմամբ, զբաղուած էին իրենց առօրեայ խաղաղ և ստեղծագործ աշխատանքով։

Այս բոլորը կինօժապաւէնի նման անցնում էին մեր աչքերի առջևով, սակայն ոչ շարժանկարային արուեստական ձևով, այլ բնական իր տեսարաններով, իսկական իր գոյներով, ֆոնով, մարդկային կուլտուրան և արուեստները իրենց անցեալի և ներկայի մեծահարուստ նմոյշներով, թանգարանների անգին հարստութիւններով և վերջապէս մարդկային մտքի զարգացման ամենագեղեցիկ օրինակներով։

Մենք տեսանք բազմաթիւ գիւղեր, քաղաքներ և կայարաններ, որոնք վերջին աշխարհամարտի ընթացքին, ֆաշիստական լծի տակ, կործանուել էին մասամբ կամ ամբողջութեամբ, սակայն այսօր, վերջին երկու տասնամեակում, ժողովրդի խաղաղ և շինարար աշխատանքի շնորհիւ, կրկին անգամ կեանքի են կոչուել, դառնալով բարեկարգ և գեղեցիկ աւաններ և քաղաքներ։ Տեսանք ֆաշիստական զօրքերի բարբարոսական արարքների վայրերն (Վիլնիուս, Կաունուս և Լենինկրատ) ու ահաւոր տեսարանները։ Տեսանք նաև այն ճանապարհներն ու քաղաքները (Տուլա, Արիոլ, Կուրսկ) որտեղից անցել էին Նաբոլէոնի բանակները։

Յուլիսի 13ի երեկոյեան մեր գնացքը մեկնեց արեւաշող Հայաստանի սիրուն մայրաքաղաքից։ Յաջորդ օրն առաւօտեան անցանք Թբիլիսից, երեկոյեան մօտեցանք Սև Ծովին և ուշ ժամանակ հասանք Սուխումի, Վրաստանի մաս կազմող ինքնավար Աճարիայի մայրաքաղաքը։ Յաջորդ օրը, Յուլիսի 15ին, խմբով գնացինք ման գալու մերձարեւադարձային սիրուն քաղաքում, որտեղ տարին 12 ամիս կանաչ է։ Տեսանք կապիկների աշխարհում եղող ամենամեծ բուծարաններից մէկը, որտեղ հաւաքուած են աշխարհի ամէն կողմից ամէն տեսակի կապիկներ և որոնց վրայ կատարւում են բժշկական տեսակի բարդ փորձեր։ Ապա ման եկանք քաղաքում, տեսանք սիրուն պարտէզները, լողացանք ծովափում։ Գնացքը երեկոյեան մեկնեց Սուխումիից դէպի Քիեւ։

Երկու օր շարունակ գնացքը անցաւ երկու ծովերի եզերքով և բազմաթիւ գետերի վրայով, ընդարձակածաւալ անտառների և դաշտերի միջով, բազմաթիւ կայարաններից և քաղաքներից։ Վերջապէս ամսի 17ին կ. վ. հասանք Ուկրաինայի սիրուն մայրաքաղաք Քիեւ, ուր մնացինք դարձեալ մի օր։ Քաղաքը գտնւում է Դնեպր գետի ափին, ամբողջ կանաչութեան մէջ, շրջապատուած անտառներով, իսկ փողոցներն էլ զարդարուած ծաղիկներով։ Մեր Երեւանի մրցակից Քիեւը իրօք որ գեղեցիկ քաղաք է։ Աւտոբուսով ման եկանք քաղաքում։ Տեսանք գլխաւոր փողոցները, հրապարակները և

(Շար. տես էջ 8)

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շար. Բ. էջէն)

սկսաւ կաղալ։ Ինչո՞ւ։ Պատճառները պէտք է փնտռել ոմանց «վեհապետական իրաւունքներ»ուն մօտ...։ Գիտական աշխատանոց մը — կարելի՞ է երեւակայել որ սկսուի և դեռ՝ երկու տարի է՝ ի վիճակի չըլլայ օգտագործուելու...։

Կը հարցնե՛նք. մեր համայնքին ղեկավարները հանդիսացող ազգայիններէն քանի՞ հոգի այցելած են վարժարան և հարցուցած՝ թէ բանի մը պէտք ունի՞ն։ Դասագիրքի խնդիր, դասարանի խնդիր, գրասեղան-նստարանի խնդիր, մարզարան-խաղարանի խնդիր, ուսման արաբական ծրագիրի պատշաճեցման խնդիր, բժշկական խնամքի խնդիր — ոչ ոք ոչինչ գիտէ ասոնց մասին։ Պէտք է Հոգաբարձութեան Ատենապետը միայն հոգայ ասոնք, տնօրէնին հետ։ Եւ տնօրէնը՝ ո՞ր մէկուն պիտի հասնի. անպարտաճանաչները ուղղելո՞ւ թէ ուսումնական ծրագիրը հետապնդելու։

Իշխանութեանց (ազգային) և կարգ մը պաշտօնատարներու այս կեցուածքին քով՝ դրէ՛ք նաև որոշ ծնողներու անփութութիւնը, ըսենք անգիտակցութիւնը։

Արագօրէն բնաշրջուող, գեղեցկօրէն բարեշրջուող և հիմնովին յեղաշրջուող այս հանրապետութեան մէջ՝ հայ քաղաքացի-ծնողներուն յետամնացութիւնը անըմբռնելի է։

Չե՛նք խօսիր անոնց մասին, որոնք օտար վարժարանը կը նախընտրեն ազգայինէն՝ դեռ հայ մանուկը չկազմուած։ Անոնք վերջը պիտի հասկնան աւերը՝ զոր կը գործեն հայ ոգին օտարներուն գիրկը նետելով... Սակայն, իրենց զաւակները ազգային վարժարան ղրկող կարգ մը ծնողներու անտարբերութիւնը՝ խիստ ցաւալի կը գտնենք։

Ծնողները պէտք է գործակցին վարժարանի տնօրէնութեան և ուսուցչութեան, ու դիւրացնեն աշխատանքը։ Հաստատութեան օրէնքները — որոնք տասնեա՛կ տարիներու հնութիւն ունին, կամ եթէ նորեր՝ հրահանգուած են պետութենէն — պէտք է կէտը կէտին յարգուին և գործադրուին։

Վերամուտի արձանագրութիւնները պէտք չէ յապաղեցուին և դպրոցի օրերուն ձգուին։ Վերաքննութեանց թուականները (որոնք պետական քննիչներուն տեղեկացուած են) պէտք է յարգուին ու աշակերտը որոշեալ օրը պէտք է դպրոց ներկայանայ։

Կրթական գործը, ամէն ժողովուրդի մէջ, ցենսական, հիմնական և ճակատագրական գործ մըն է։ Իշխանութիւններ (ազգային կամ ոչ), մարմիններ, պաշտօնէութիւն, ծնողներ և աշակերտութիւն, բոլորը պէտք է գիտակցին անոր գերկարեւորութեան, ու թեթեւօրէն չվերաբերուին անոր հետ...

Ահա՛ այս է որ պիտի պահանջէինք դպրոցական վերամուտի սեմին, նոր ու գալիք շրջաններուն համար յաջողութեան և յառաջդիմութեան մաղթանքներ ուղղելով մեր կրթական գործիչներուն։

ՀԱՄԱՑՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

Մատենադարանին մէջ ընթերցողներու թիւը 1952ի 74.000էն բարձրացած է 700.000ի՝ 1963ին։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պետութիւնը մեծ խնամք կը տանի երիտասարդութեան։ Ստեղծուած է Երիտասարդութեան Նախարարութիւնը՝ նոր սերունդին շահերը պաշտպանելու և անոր բնաշրջումը ապահովելու համար։

Երիտասարդական բանակատեղիներու և զբօսապտոյտներու շրջանակը լայնցած է։ Օգտուողներու թիւը 1951ին 30.000 էր, 1963ին եղած է կէս միլիոն։ Երիտասարդական կեդրոններուն թիւն է 11 և կրնան 300.000 հոգի պարունակել։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀՈԳԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Այս մարզին տրուած նպաստը 1951–52 թուականին 10.100.000 ոսկի էր, 1964–65ին եղած է 44.300.000։

— Առողջապահական ապահովագրութեանց օրէնքին գործադրութիւնը սկսած է 1964 Սեպտեմբերին։

— Առողջապահական գիւղական կեդրոններուն անդամագրուած ընտանիքներուն թիւն էր 1826, 1952ին։ 1963ին եղած է 7.649։

— Փոխանցիկ հիւանդութեանց համար անկողիններուն թիւը 1952ին 2.035 էր, 1963ին եղած է 9.553։

— Մօր և զաւկի պաշտպանութեան համար սպասարկութեանց միաւորներուն թիւը օրէ օր կ'աճի. 1952ին անոնք 295 հատ էին՝ 1963ին եղած են 1112։ Դարմանողական այլազան սպասարկութեանց թիւը 1952ին 35.744 էր, 1963ին եղան 58.402։

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

1956ին հրապարակուած համագործակցական շարժման օրէնքը հնարաւորութիւն տուաւ պետութեան, որ քաջալերէ համագործակցական համագումարները՝ երկրագործական արտադրութեանց ճարտարարուեստականացումը և ընկերային ծրագիրներու իրագործումը, ձգտելով բարձրացնել միջավայրին մակարդակը և կենսագործել արտադրութեան բազմացումը։

Պետութիւնը գիւղացիներուն կը տրամադրէ անհրաժեշտ փոխատուութիւնը և անոնց կը հայթայթէ մեքենական սպասարկութիւն։

Երկրագործական ապահովագրութիւնը կը կայանայ մշակողները տնտեսապէս օժտելու արարքին մէջ, մինչ համագործակցական ընկերութիւնները կը զբաղին մեծաքանակ առեւտուրով ու կ'ապահովեն Թուրթոյի և այլ արտադրութեանց բաշխումը՝ միօրինակ և միարժէք գիներով, սև շուկայի դէմ պայքարելու համար։

Համագործակցական օրկանիզմը (կազմակերպութիւնը)՝ ազգային տնտեսութեան մէջ գօօփերաթիֆ շրջանակի ընդհանուր քաղաքականութեան ամրապնդման համար, կը գործէ հետեւեալ մարզերուն մէջ.—

1) Ստեղծում և նպաստաւորում՝ սպառումի համագործակցական ընկերութեանց.

2) Մասնակցութիւն՝ գոյութիւն ունեցող ընկերութեանց դրամագլուխին.

3) Փոխատուութեանց և յատկացումներու շնորհում՝ համագործակցական ընկերութեանց։

Կառավարութիւնը իր հողերէն որոշ մասեր յատկացուցած է միջակ բնակութեանց կառուցման՝ համագործակցական ընկերութեան անդամներուն համար, ընկերվարական քաղաքականութեան շրջանակին մէջ։ (6)

ՓՈՐ-ՍԱՅԻՏԻ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Անցեալ ամիս Փոր-Սայիտ ժամանեցին Սովետ երկու ճարտարապետներ՝ Սիմոն Քոպելեյ և Վլատիմիր Սթաթուն, որոնք Ս. Միութեան Վոլկոկրատ քաղաքի վերաշինող Յանձնախումբի գործօն անդամներն եղած են։ Փոր-Սայիտի կառավարիչը՝ Էմատէլտին Ռուշտի, գիրենք հրաւիրած է խորհրդակցելու՝ Փոր-Սայիտի վերաշինական աշխատանքներուն համար։ Երկու ճարտարապետները արդէն մէկէ աւելի ժողովներ ունեցան արաբ ճարտարապետներու հետ։

Սովետական հիւպատոս Ալեք. Փոսթնիքով ճաշկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ երկու սով. ճարտարապետներուն։ Ճաշկերոյթին ներկայ էին արաբ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ։

Առաջին ծիծառները—Սփիւռքահայ երեխաներու առաջին խումբը դաստիարակչուհիի՝ Լ. Ժամկոչեանի հետ, Երեւան, «Կարապի լճի» ափին։

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

17 ՍԵՊՏ. 1964

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ

Շաբաթ, 12 Սեպտ. 1964ի գիշերը, Հայկական Ընթերցասրահի վարչութիւնը կազմակերպած էր մտերմիկ ընդունելութիւն-ճաշասեղան մը՝ ի պատիւ հայրենիք մեկնող մեր ընկեր-ընկերուհիներուն։ Հաւաքոյթին ներկայ էին նաեւ Պէյրութէն ընկեր-ընկերուհի Անթուան Գէտէրեան։

Բացումը կատարեց ընկ. Ն. Պալեան։ Սեղանապետ ընկ. Հ. Օհաննէսեան հետզհետէ խօսք տուաւ ընկ.ներ Գ. Նիկողոսեանի, Մօ. Ե. Ցակոբեանի, Խ. Իսկէնեանի, Ա. Գէտէրեանի, Ս. Պալեանի եւ հայրենադարձ Հայկ Կոկիկեանի.

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան փոքրիկն Նուպար Պահատրեան, ընկերուհիներ Ա. Պալեան, Մ. Յակոբեան, Ժ. Պալեան եւ Վարդուհի Գումրուեան։

Բոլոր խօսողներն ալ՝ զգածուած արտայայտութիւններով՝ ողջերթ մաղթեցին մեր հայրենադարձ անդամներուն, որոնց մէջ կը գտնուի, իր ծնողաց եւ եղբօրը հետ, Սրահիս գործօն անդամներէն ընկերուհի Լօրա Կոկիկեան, որ ծանօթ է նաեւ Հ.Բ.Ը.Մ.ի Երիտասարդաց Մարմնի, «Եգիպտահայ Երգչախումբի» եւ ՎՈՒՍԻ մէջ տարիներու իր գործունէութեամբ։

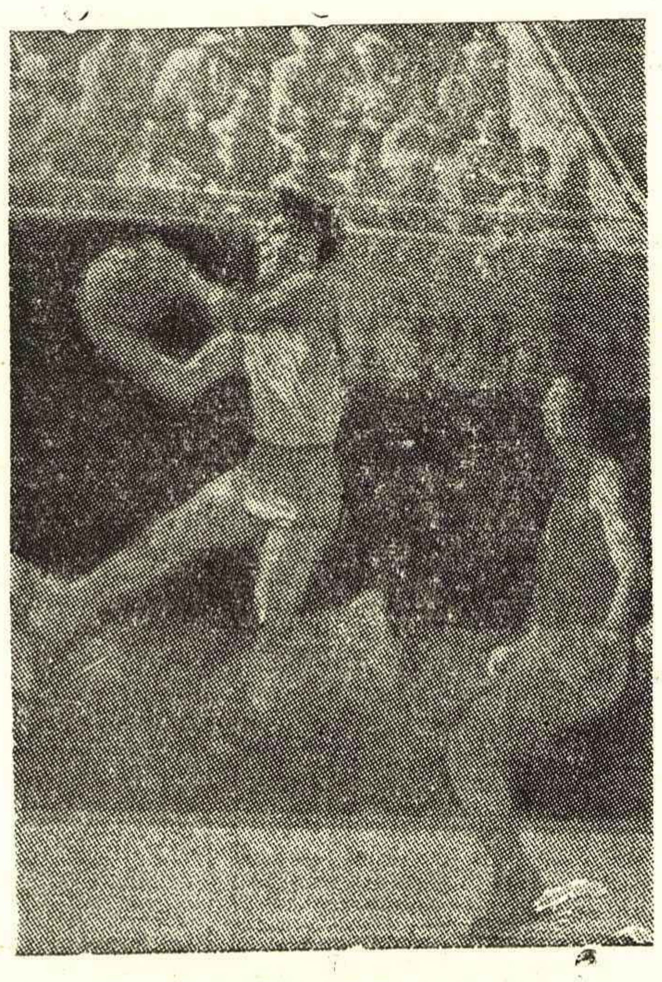
Հաւաքոյթը փակուեցաւ «Հեռաւոր Երկիր»ի յօտնկայս երգեցողութեամբ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՊԱՍՔԷԹ-ՊՈԼԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԽԱՂԱՑՈՂԸ
ԵԳԻՊՏԱՑԻ ՄԸՆ Է

«Կումհուրիէ» մեծ օրաթերթի 15 Սեպտ. 1964 թիւի մարզական էջին մէջ՝ վեց սիւնակի վրայ կը խօսուի Սովետական Պասքէթ Պոլի Ազգային Խումբին մասին՝ վերեւի խորագիրին տակ.

«Եգիպտական Ֆետերասիոնի տնօրէն Լեւա Ալպէր Թատրոս՝ Մոսկուայէն վերադառնալէ ետք — կը գրէ յօդուածագիրը — յայտնեց ինծի որ Սով. Ազգ. Խումբին լաւագոյն պասքէթպոլիստը եգիպտացի է, որ իր ամբողջ կեանքը անցուցած է Աղեքսանդրիոյ Մաքսատան Ակումբին մէջ խաղալով։ Կը խօսի արաբերէն եւ ինծի տուաւ իր նկարը. ան կը կոչուի Արմենակ Ալաճաճեան, ծն. 1929ին եւ իր ծնողքին հետ Սով. Միութիւն մեկնած 1947ի հայոց հայրենադարձութեան ժամանակ։ Այժմ Ս. Միութեան Զինեալ Ուժերուն մաս կը կազմէ։ Ինքն է որ գրեց, արաբերէնով, այս մանրամասնութիւնները իր նկարին ետեւ։

Արմենակ Ալաճաճեան
խաղի ընթացքին

Արմենակը մեր բարեկամ պ. Գրիգոր Ալաճաճեանի եղբօրորդին է։

ՖՈՒԹՊՈԼ

Ցունաստանի ախոյեան Բանաթինայիգոսը Աղեքսանդրիոյ մէջ 2 մրցումներ ունեցաւ, «Օլիմփիք»ի եւ «Օլիմփիք-Զամալէք» ընտրեալ խումբին հետ։ Առաջինին յաղթեց 3-1ով։ Երկրորդէն յաղթուեցաւ՝ 1-0ով։

ՓԻՆԿ-ՓՈՆԿ

Ափրիկեան երկիրներու մասնակցութեամբ Ագրայի մէջ կազմակերպուած փինկ փոնկի մրցումներուն Եգիպտոս կը մասնակցի իր արական եւ իգական խումբերով եւ առաջնորդութիւն կը շահի։ Արական խումբը կ'արժանանայ «Անուար Սատաթ» բաժակին, իսկ իգակ. խումբը՝ Քուֆի Պաքու բաժակին՝ հետեւեալ արդիւնքներով.—

Եգիպտոս կը յաղթէ Ղանայի	5-0
Նիկերիայի	5-3
Մալիի	5-0
Իսկ իգական խումբը	
կը յաղթէ Ղանայի	3-1
Նիկերիայի	2-0

Այսպէսով՝ Եգիպտոս երկրորդ տարին է որ բաժակի կ'արժանանայ։

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

«ՋԱՀԱԿԻՐ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պր. Սեդրակ Ջաքեան (Գահիրէ) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր աներձագին՝ ընկ. Ա. Գէտէրեանի (Պէյրութ)։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ընկեր եւ ընկերուհի Հայկ Կոկիկեան եւ զաւակները՝ Լօրա եւ Լորիս կը նուիրեն 500 ե. գ. իրենց հայրենադարձութեան առթիւ.

Նոյն առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Սերգօ Սըբենճեան կը նուիրեն 250 ե. գ.։

Պր. Պարգեւ Շխրտմեանի ընդ Օր. Գրիսթընի Գորլ Հէնսընի (Պէյրութ) բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Թ. Տէմիրճեան (Նիկոսիա) կը նուիրեն 10 շիլին։

Պր. Վահրիճ Մարգարեան (Ամմանէն) 100 ե. գ. կը նուիրէ առ ի քաջալերութիւն։

Իրենց շատ սիրելի մօրաքրոջ՝ ողբ. Տիկ. Փոլանթի Տէրտէրեանի մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Սողոմոնեան 50 ե. գ.։

Տոքթ. Արեգ Օհաննէսեանի ատամնաբուժական վկայական ըստանալուն առիթով, կը նուիրեն՝ Տիկին Ազնիւ Հիւսիսեան (Հելուան). Տէր եւ Տիկին Գարեգին Աչուկեան ե.գ. 50ական։

Իր սիրելի ընկերոջ՝ Արեգ Օհաննէսեանի համալսարանական յաջողութեան ուրախ առթիւ, Պր. Ռոպէր Թապաքեան կը նուիրէ 50 ե.գ.։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ
ԳԱՀԻՐԷ

Կիրակի 20 Սեպտ. 1964, առաւօտեան ժամը 8.30ին

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Հաւաքավայր «Թահրիր» հրապարակը

Մանրամասնութեան համար դիմել սրահ, ամէն երեկոյ, ժամը 8-10ը։

Հինգշաբթի, 24 Սեպտ. 1964էն սկսեալ եւ ամէն Հինգշաբթի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ԺԱՄ
ԺԱՄԸ 7.30ԷՆ 8.30

Բոլոր անոնք, որոնք կը փափաքին ունկնդրել իրենց նախասիրած հայկական երգերը, պարտին խնդրագիր ուղարկել սրահի վարչութեան մինչեւ ամէն Երկուշաբթի երեկոյ։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ
ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ ԵՒ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ

Երկուշաբթի 21 Սեպտեմբեր 1964, առաւօտեան ժամը 7.45ին։

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ

Շաբաթ 19 Սեպտեմբեր 1964, առաւօտեան ժամը 7.45ին։

ԾԱՆՕԹ. Վերամուտի առաջին օրը բոլոր աշակերտները պարտին վարժարան ներկայանալ իրենց միջոցներով։

Վերադարձը տեղի պիտի ունենայ վարժարանիս ինքնաշարժներով կ. ե. ժամը 3,20էն սկսեալ։

Հոգաբարձութիւն
Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Տէր եւ Տիկին Սերգօ Սըբենճեան, իրենց Հայրենիք մեկնումին ուրախ առթիւ, 750 ե. գ. կը նուիրեն։

Պր. Վահրիճ Մարգարեան (Ամմանէն) 100 ե. գ. կը նուիրէ առ ի քաջալերութիւն Սրահիս մշակութային եւ հայրենասիրական գործունէութեան։

Ողբ. ընկեր Միհրան Սէֆէրեանի (Պէյրութ) մահուան տխուր առթիւ՝ փոխան ցաւակցական հեռագրի՝ Տէր եւ Տիկին Խորէն Իսկէնեան 100 ե. գ.։

Տէր եւ Տիկին Վահան Զէչճէնեաններու մանչ զաւակով մը բախտաւորուելնուն ուրախ առթիւ, Այրի Տիկին Ազնիւ Հիւսիսեան (Հելուան) կը նուիրէ 50 ե.գ.։

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ
(Շար. Ա. էջէն)

ժանգի։ Իսկ այնքան հայեր կը տարեն կուրօրէն, գառնուկի պէս՝ խորամանկ գայլերու բասծէն, կ'առաջնորդուին յետին ու նենգ հաշիւ ընողներէ ու անոնց ցուցմունքներէն որ իրենց զաւակներուն ձեռքէն բռնած՝ կը տանին զանոնք դէպի ստոյգ կորուստ։

Վերադառնալով հայրենիք՝ դուն կ'ըլլաս տրամաբանական, խելացի, հայու վայել ու հայրենաշէն այն միակ արարքը՝ որուն համար ծեր Արարատն անգամ կը հրճուի գերութեան իր շղթաներուն մէջէն։ Մէկ հարուածով կըտրած կ'ըլլաս հայապահպանումի մեր Գորդեան հանգոյցը, որովհետեւ մայր հողէն դուրս ամէն ճիգ, ամէն գործ, ամէն նուաճում պիտի չքանայ՝ ուշ կամ կանուխ։ Կը տեսնես դուն այս ակներեւ ճըշմարտութիւնը։

Հայրենիք վերադառնալով, դուն կուտաս գերագոյն եւ միակ պատասխանը՝ Թուրքին. հա՛յ ապրելու կամքդ՝ որ միակ մըղձաւանջն է գորշ գայլին։ Հայրենադարձութեամբ, տուած կ'ըլլաս միակ, իրաւ, չօշափելի փաստը՝ թէ գոյութիւն ունի տակաւին Հայ Դատը։ Հայրենադարձով կը զօրանայ քիչ մը աւելի՝ մայր հայրենիքը՝ միակ կռուանը մեր գոյութեան, արդար իրաւունքին, հատուցումին. միակ մարմնացումը՝ ազնուագոյն իմաստով՝ մեր Վրէժին։

Իսկ եթէ իմաստ չունի հայրենադարձութիւնը, ինչո՞ւ այն ատեն այսքան կը շլացնեն հայը որպէսզի չերթայ հայրենիք, հեռանայ երկրէն ու սկսի ծայրէն ամէն ինչ՝ իբր նոր գաղթական եւ մարի, խամրի իր մէջ ամէն փափաք, ամէն սէր ու հաւատք՝ հարազատ հայրենիքի, հայ արժէքներու եւ իրաւունքներու նկատմամբ։ Կ'ուզեն տակաւին որ մեռնի՛, փոշի՛ դառնայ հայը՝ որպէսզի թաղուի՛ յաւիտենապէս Հայ Դատը։

Ո՛չ մէկ յուշարձան, ո՛չ մէկ հոյակերտ կոթող՝ Ապրիլեան Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ՝ հայութեան այնքան իմաստ ու արժէք կրնայ ունենալ այնքան շօշափելի նպաստ ի ծառայել որքան երբ հայ մը կը վերադառնայ հայրենիք։ Ո՛չ մէկ հանդիսութիւն, ցոյց, աղերսագիր, հրատարակութիւն կամ բողոք կրնայ փշուր մը անգամ օգուտ ունենալ ապրող հայութեան, մանաւանդ այն հայութեան որ պիտի ապրի դարեր՝ որքան պարզ, աշխատասէր, բայց հաւատաւոր հայորդիի մը հայրենադարձը։

Եւ ինչ ալ պատահի, որքան ալ նահանջողներ ըլլան, միշտ պիտի գտնուի հայ արիւնին ու հողին, արեւին ու ջուրին անսալով հայրենիք վերադարձող հայ մը, կամքով ու հաւատքով, յոյսով ու սիրով զինուած՝ որ կուրծք տուած ամէն հոսանքի, ամէն խայծի, պիտի բարձրանայ մեր փրկութեան Մասիսը, որուն գագաթէն ո՛չ մէկ փոթորիկ, ո՛չ մէկ հեղեղ պիտի կրնայ քշել տանիլ զինք այլեւս։ Եւ դուն վերջինը պիտի չըլլաս։

Ցտեսութի՛ւն՝ հայրենիքի մէջ սիրելի ընկեր։ Յաջողութիւն քեզի, յաջողութիւն բոլորին եւ թող մի՛շտ պայծառ, մի՛շտ արեւոտ ըլլան ձեր օրերը։

Կը համբուրեմ հպարտ ճակատդ՝ հայու սիրով։

Եղբայրօրէն քուկդ՝

ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Հելիոպոլիս, 14-9-1964

ՇՐՋ. ԵՒՐՈՊԱՅՈՒՄ...
(Շար. Է. էջէն)

ծաղկազարդ պարտէզները կատարեալ մաքրութեամբ։ Քաղաքի վերեւ դիտեցինք Քիեւի գեղեցիկ համայնապատկերը եւ Դնեպր գետը իր կամուրջներով։ Նստեցինք Քիեւի մեթրօն։ Այցելեցինք խանութները, որոնք ողողուած են ապրանքներով։ Այցելեցինք Ս. Սոֆիայի հնադարեան գեղեցիկ տաճար-թանգարանը, ինչպէս նաեւ կողքում գտնուող գետնափոր գերեզմանատունը, որտեղ կողք-կողքի բաց դագաղների մէջ, ապակու ներքեւ, պահուած են շուրջ 500 հոգեւորականների եւ իշխանների դիակները։ Քիեւ քաղաքը հանդիսանում է հին Ռուսաստանի առաջին մայրաքաղաքը։ Քիեւից մեկնեցինք Յուլիսի 18ին կ. վ., մի քաղաք որ մեր վրայ թողուց շատ տպաւորութիւն։

(Շարունակելի 1)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ԳԱԼԱՃԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԳՈՒ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ԵՂՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱՀՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓԻԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— ԺԱԳԼԻՆ Ծանօթութիւններ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նշան» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ [illegible], Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ, Հեռ. 915013 — Թէքնիք աշխատակից.— ԱՒԵՏԻՍ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, Կասր-էլ-Նիլ Փողոց - Գահիրէ (Ա. Յ. Ը.), Հեռ. 915013 (3 գիծ) — Փոստարկղ թիւ 2911 կամ թիւ 47. Գահիրէ — Տպաքանակ 3000

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م." - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيرو بيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԻՐՈՎԲԵԱՆ

Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 45 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. ١٩٦٤ عدد رقم ٤٥ — الخميس ٢٤ سبتمبر ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑ ՈԳԻՈՎ

(ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՎԵՀ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի ԿՈՆԴԱԿԸ ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՍԵՄԻՆ)

Պանծա՜յք զուք ընդ հայրենասիրութեան ձեր, Նորոգեցէք ապա գլխաւորաց նախնեաց:
Ղ. ԱԼԻՇԱՆ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մեր անզուգական Կաթողիկոսին 17 Օգոստ. 1964 թուակիր 497րդ Կոնդակը (զոր տուինք ընատիպ՝ մեր նախորդ թիւով) խիստ կարեւոր և մեծապէս յատկանշական է ամբողջ հայ ժողովուրդին համար:

Ծանօթ է, մեզի և պատմութեան, այլեւս, որ Լուսաւորչի Աթոռին Ներկայ Գահակալը, Քրիստոսի Ծառայ մը ըլլալէ առաջ, երկնատիպ խառնուածք մըն է, մարդկայնութեան և զգաստութեան գերտիպար մը: Եւ, ինչպէս իր բոլոր գրութիւններն ու արարքները, իր բոլոր քարոզներն ու կոնդակները, այս Կոնդակը եւս՝ այդ խառնուածքէն և այդ հոգիէն բխող բիւրեղացեալ բայց կենսալիր ազնուականութեան գրաւականն է:

Վեհ. Հայրապետը, այստեղ, կը հաստատէ՝ որ «մեր հինաւուրց ազգի պատմութիւնը կենդանի յուշարձան մըն է», և մեր ազգը օժտուած է «ստեղծարար հանճարով ու հայրենիք կերտելու սրբազան կիրքով:» Կը հաստատէ՝ որ «հայ ժողովուրդը հաւատաց կեանքին, լոյսին ու աշխատանքին» և խանդավառութեամբ «բացաւ ան դռները իր հոգիի ուժերուն, դռները յաւիտենական կեանքին:» Ապա, յաւերժացուց իր արժանաւորութիւնը «տառերու գիւտով և Աւարայրի ճերոսամարտով:»

Եւ 1915ին, խաղաղասէր և շինարար ժողովուրդի իր «ազնիւ փառքի ճամբուն վրայ», յանկարծ, սկսաւ խողխողուիլ տաճիկ կառավարութեան կողմէ: Զորս-հինգ տարի տեւող նահատակումին ընթացքին — Միդճի և Հայրենիքի համար — մեռան «մօտ երկու միլիոն հայեր»...

Ա՞յդ պիտի ըլլար վարձատրութիւնը «գի բարձրացի կողմն ճշմարտութեան» ոգիով գործող, հաւատքի, հայրենիքի, ազատութեան, արդարութեան և իրաւունքի յղացքները դրօշ դարձուցած հայ առաքինի ժողովուրդին: Եւ այդպէ՞ս պիտի տնօրինուէր անոր ճակատագիրը...:

Յիսուն տարի առաջ մեզի տրուած այդ բառմնելի հարուածը, որուն վէրքերը չեն բուժուած տակաւին և որ ամէն տարի՝ համայն հայութեան կողմէ կը նշուէր պատշաճ հանդիսաւորութեամբ ու սուգով և «Ապրիլ 24» անունով, պատմութեան մէջ աննախընթաց կը նկատուի Վեհ. Հայրապետին կողմէ, և այդ թուականը, իբրև «ազգային սուգի և աղօթքի» օր, կը նուիրագործուի Մայր Աթոռէն, պաշտօնապէս:

Այս նուիրագործումը, Վեհափառին այս Կոնդակովը, Մայր Հայրենիքէն ներս քառասուն տարիէ ի վեր պաշտօնապէս չընդունուած մեր երկրորդ Վարդանանքը — Ապրիլ 24ը — այլեւս պաշտօնապէս կը դառնէ համահայկական տօն...:

Եթէ առարկողներ ըլլան, թէ Մայր Աթոռը Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չէ՛, ոչ ալ ներկայ Սովետական Հայաստանի Կառավարութիւնը, մենք աւելորդ չենք նկատեր յիշեցնել, որ Մայր Աթոռը կը վայելէ այդ իշխանութեան պաշտպանութիւնը, և նման նուիրագործում մը, առանց պետական խորհուրդի վաւերացումին, չի՛ կրնար լայն ժողովրդականութեան յանձնուիլ՝ Կոնդակի միջոցով...: Ուրեմն, աշխարհական իշխանութիւնները համաձայն են, որ, նա՛եւ ներքին թեմերու մէջ, Ապրիլ 24ը տօնուի որպէս ազգային տօն...

Այս տեսակէտէն, Վեհ. Հայրապետի այս Կոնդակը, որպէս խոշոր քայլ մը դէպի առաջ, մեծ կարեւորութիւն կը ստանայ մեր աչքին:

Հաւատարիմ իր խառնուածքին, կոչումին և պաշտօնին, Վեհ. Վազգէն Ա. չէ՛ ուզած (և պէտք չէ ուզէ) ոտք դնել Ապրիլ 24ի քաղաքական նշանակութեան մարզին մէջ: Մենք կը հասկնանք իր զուսպ ու ժուժկալ մտահոգութիւնները և չե՛նք ակնկալեր աւելին: Առիկա կը ձգենք այդ դաշտին մէջ առաւել հանգամանօրութիւն վայելող իրականութեանց, առանց բաղդատութեան դոյզն և անյարմար եզրով մը իսկ փորձուելու:

Կոնդակը կը հաստատէ նաև, որ հայերը, «իրենց աչքերը յառած դէպի վերաշինուող ու ծաղկող մայր հայրենիքը... կ'երազեն օր մը վերադառնալ յաւերժական Արարատին»...

Կ'երազեն: Միա՞յն: Ո՛չ: Վճռա՛ծ են «վերադառնալ յաւերժական Արարատին», որ — ինչպէս անմահն Շիրազ կ'ողբերգէ — «գերի է տակաւին...»

(Շար. տես էջ 2)

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐ՝ ՔՐԵՄԼԻՆԻ ՄԷՋ

Ս. Միութեան Վարչապետ Նիքիթա Խրուշչով և ԱՄՀի Վարչապետ Ալի Սապրի, Երեքշաբթի 22 Սեպտ. 1964ին, Քրեմլինի պալատին մէջ ստորագրեցին երկու կարեւոր համաձայնագիրներ: Ս. Միութիւնը յանձնառու կ'ըլլայ ԱՄՀի մէջ 200 հազար ֆետտան հող բարելաւել և 120 միլիոն ըսթերլին տրամադրել Բ. Հնգամեակի ծրագիրին իրականացման համար:

Ստորագրումէն ետք՝ Խրուշչով ընդունելութիւն տուաւ ի պատիւ Ալի Սապրիի: Խօսուեցան բաժակաճառեր: Վեր առնուեցաւ օժանդակութեանց կարեւորութիւնը՝ տնտեսական և ընկերային բարգաւաճման տեսակէտէն: Պիտի ունենանք ճարտարարուեստական կառոյցներ, գործարաններ, պողպատեայ ծանր գործիքներու և քարշիչներու հայթայթում, ինքնաշարժի իւղ և ելեկտրուժ արտադրող կազմածներ, գիտահետազօտական քանէ աւելի կեդրոններ եւն., անհրաժեշտ թեքնիք անձնակազմերով, որոնք գործիքները գործածելու եղանակն ալ պիտի սորվեցնեն եգիպտացի գործօններուն:

ՄԵԾ ԱՐԿԱԾ, ՄԵԾ ԶՈՀԵՐ...

Երկուշաբթի, 22 Սեպտ 1964, առաւօտեան ժամը 10.40ին, Փոր. Սայիտէն Իսմայիլիա ճամբուն վրայ տեղի ունեցաւ ինքնաշարժնի խիստ ցաւալի արկած մը, որուն զոհ գացին ԱՄՀի մեծագոյն լուղորդներէն և ԱՄՀի Ծովուժի սպայ Մոհամմէտ Զէյթուն («Կամալ Ապտէլ Նասէր» բաժակի մրցանակաւոր), Սայիտ Ապտէլ Կելիլ, նոյնպէս ծովուժի սպայ, և մարզիչներ՝ Քամալ Ապտէլ Ռահման, Մահմուտ Իմամ և սուրիացի Հասան Նայիմ:

Ինքնաշարժը, որ կ'ընթանար ժամը 120 քլմ. արագութեամբ, բախած է պատի մը և ջարդ ու փշուր եղած: Հինգ հոգի մահացած են, ողջ մնացած է միայն լուղորդ Բակալ, որուն վիճակը ծանր է:

Յուղարկաւորութիւնը, մեծ շուքով տեղի ունեցաւ Աղեքսանդրիա:

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐԸ ՄԵԿՆԵՑԱՆ "ԱՐՄԵՆԻԱ" ՅՈՎ

Հայրենադարձութիւնը վերջին շաբաթներուն ապրեցաւ խանդավառ օրեր:

Հայրենադարձութեան այս տարուան կարաւանին մեկնումի թուական նշանակուած էր Սեպտ. 21-22: Պատրաստութիւնները արագ թափով կատարուեցան և հայրենադարձները գրեթէ ամէն օր համախմբուելով հայկական սրահներու մէջ՝ խորհրդակցեցան անհրաժեշտ կարգադրութեանց շուրջ:

«Արմենիա»յի ժամանումէն քանի մը օր առաջ, Գահիրէէն հայրենադարձներու մեծ մասը իջած էր Աղեքսանդրիա:

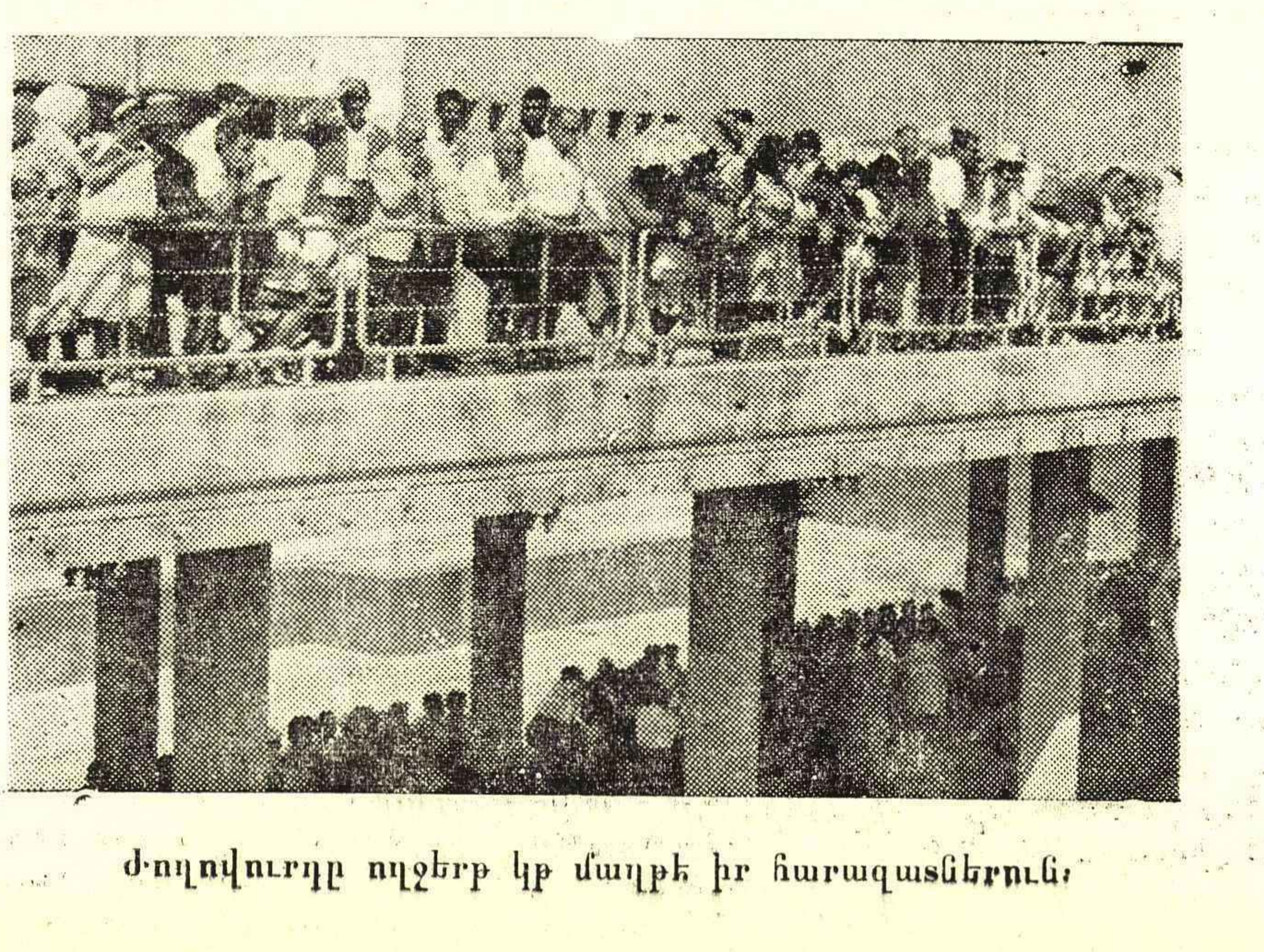
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՂԵՔՍ. Հ.Մ.Ը.Մ.ԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, 19 Սեպտեմբեր երեկոյեան, նախաձեռնութեամբ Աղեքսանդրիոյ հայրենասէր կազմակերպութիւններու, Հ.Մ.Ը.Մ.ի վրանածածուկ մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցաւ հրաժեշտի ընդունելութիւն-ճաշկերոյթ մը՝ նախագահութեամբ Աղեքս. Առաջն. Փոխանորդ Հոգշ. Զաւէն Ծ. Վրդ. Չինչինեանի: Ներկայ էին Աղեքսանդրիոյ Սովետ Ընդհ. Հիւպատոս՝ Պաղ. Նովիքով և Տիկինը, փոխ-հիւպատոս Քաղ. Սալնիքով և Տիկինը, Թերթերու և կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, ինչպէս և բազմաթիւ հայրենասէրներ: Գեղարուեստական յայտագրի ընթացքին խօսք առին Պրք. Բ. Մամուրեան, Հ. Գարայեան, հայրենադարձ Ս. Զագըրեան և ապա Առաջն. փոխանորդը, որ հայրենասիրական իր խիստ խանդավառիչ խօսքերով բարի ճանապարհ մաղթեց մեր սիրելիներուն: Արտասանեցին՝ օրդ.ք.Ա. Մամուրեան և Ա. Օրջանեան, մեներգեց՝ Պր. Պարոյր Սարգիսեան: Վերջին խօսողը եղաւ՝ Աղեքսանդրիոյ Սովետ Ընդհ. հիւպատոսը, որ համակրանքի ջերմ արտայայտութիւններով գովքը ըրաւ մեր ժողովուրդին և անոր Մայր Հայրենիքին՝ Սովետական Հայաստանին: Հիւպատոսին խօսքերը հայերէնի թարգմանուեցաւ ներգաղթի գործին համար զոհարերուող՝ ժրաջան Ընկ. Հրաչ Գալընեանի կողմէ.

Յաջորդ օրը, Կիրակի 20 Սեպտ., բոլոր հայրենադարձները կրկին հաւաքուեցան: Հ.Մ.Ը.Մ.ի դաշտը, տեղեկանալու համար վերջին կարգադրութեանց և ստանալու անհրաժեշտ հրահանգները:

Հաւաքոյթին կ'առենապետէր Հայրենադարձութեան լիազօր պատուէրակ Ընկ. Յակոբ Մովսէսեան (որ նոյն օրը ժամանած ըլլալով Աղեքսանդրիա, չէր կարողացած ներկայ գտնուիլ նախորդ օրուան ընդունելութեան) իր քովն ունենալով Գահիրէի Սով. Հիւպատոսի կցորդ Քաղ. Վալանթին Փիսքոնով, կարաւանապետ Ընկեր Սերգօ Սրբենճեանն եւ իր օգնականները:

(Շար. տես էջ 2)

Ժողովուրդը ողջերթ կը մաղթէ իր հարազատներուն

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այսու կուգանք հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնելու ԱՄՀի բարեխնամ կառավարութեան, Սովետ. Դեսպանատան, Ազգ. Առաջնորդարանին, Աղքատաց Հոգաբարձութեան, Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութեան, Հ.Մ.Ը.Մ. — Նուպարի, Հայ Դեղ. Միութեան, Հայկական Ընթերցասրահի, Կականեան Սրահի, Տիգրան Երկաթ Մշակութային Միութեան, Աղեքս. Հ.Բ.Ը.Մ ին, Հ.Մ.Ը.Մ.ին, «Արև»ին, «Ջահակիր»ին, «Սաւառնակ»ին և «Արաքս»ին, որոնք անվերապահ օժանդակութիւն ընծայեցին մեզի՝ տեղ տրամադրելով մեր հաւաքոյթներուն, դիւրացնելով մեր գործը և խրախուսելով մեզ՝ Հայրենիք վերադառնալու մեր նախապատրաստական աշխատանքներուն մէջ:

Ի դիմաց հայրենադարձներու
ՍԵՐԳՕ ՍՐԲԵՆՃԵԱՆ
(Կարաւանապետ)

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐԸ ՄԵԿՆԵՑԱՆ "ԱՐՄԵՆԻԱ" ՅՈՎ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

Գեղարուեստական կոկիկ յայտագրէ մը ետք, խօսք առաւ մեր սիրելի պատուիրակը և իր յորդորները տուաւ բոլորին: Հայրենադարձ ընտանիքներուն տեղեկացուց՝ խուաքանչիւրին համար «Արմենիա»յի վրայ վերապահուած խցիկին թիւը, ու բոլորը ժամադրուեցան Աղեքսանդրիոյ նաւահանգիստը, յաջորդ առաւօտ ժամը 8ին:

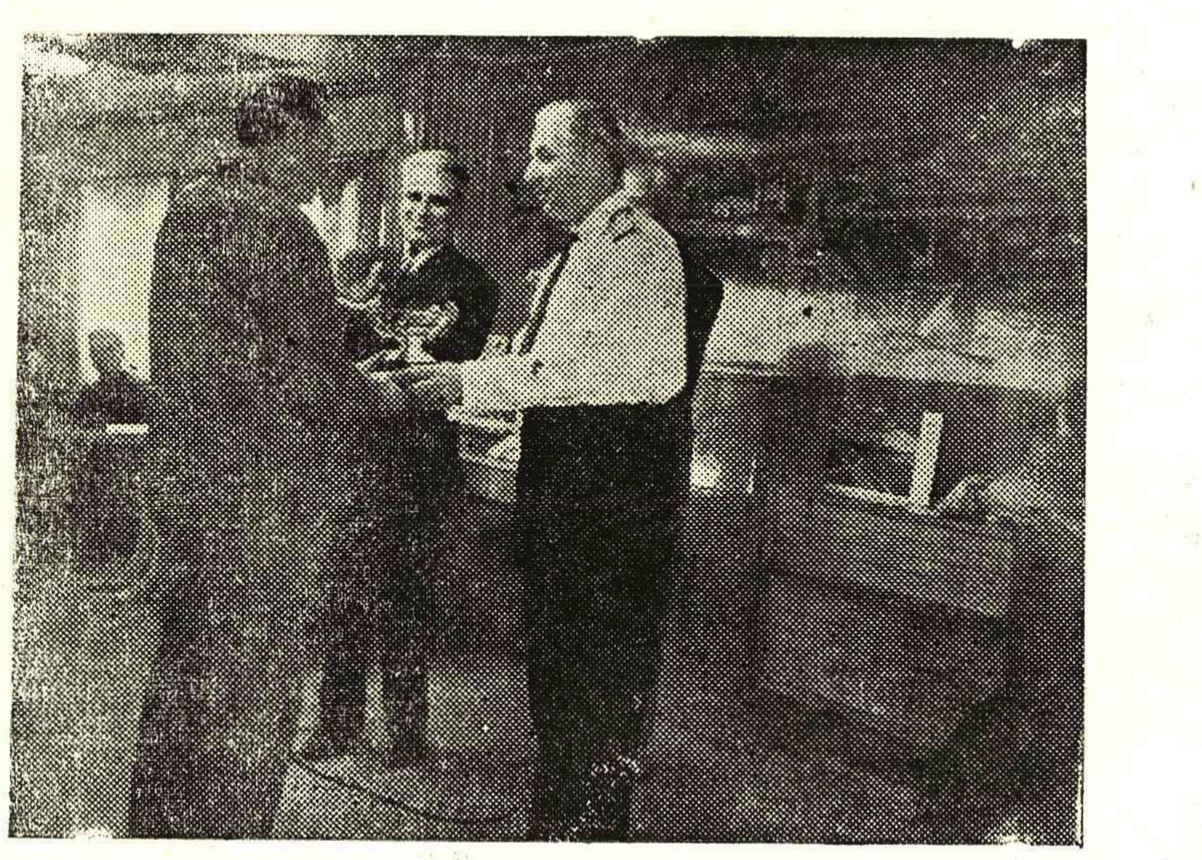
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏԻՆ ՄԷՋ

Երկուշաբթի, 21 Սեպտ.ի առաւօտ կանուխէն Աղեքսանդրիոյ նաւահանգիստը մեծ եռուզեռի մէջ էր: Հայրենադարձ ընտանիքներ յաջորդաբար կը հասնէին իրենց բեռներով և պայուսակներով ու մաքսային գործողութիւնները լրացնելէ ետք, գիրք կը գրաւէին նաւամատոյցի քարափին եզերքը, սպասելով «Արմենիա»յի ժամանման:

Այս առթիւ, արդար է յիշատակել, որ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Իշխանութիւններն ու Նաւահանգիստի պաշտօնէութիւնը ամէն դիւրութիւն ընծայեցին և բոլոր հայրենադարձները առանց որևէ դժուարութեան արտօնուեցան միասին տանիլ ինչ որ ունէին:

սայէլեան, ընկ. Հայկ Կոկիկեան և իր ընտանիքը՝ մեր սիրելի Լօրան և Լորիսը. կարաւանապետ և պատուական հայրենասէր Սերգօն (Սրբենճեան) և իր ընտանիքը, «Ջահակիր»ի աշխատակից և սոցիալիստ հայրենասէր Արան (Բրուտեան) և իր շնորհալի տիկինն ու զաւակը Թիւրապեանները, Մելքոնեանները, Սիմոնեանները, ընկ. Գ. Տօսթումեանի սիրելի զաւակը, պատուական Սարգիսը, Ջերչեանները, Թիւթիւնճեանները և բազմաթիւ հայրենասէր հայեր, որոնք հպարտօրէն կը մեկնէին Մայր Հայրենիք իրենց բաժինը բերելու հայրենաշինական և յառաջդիմութեան հզօր աշխատանքներուն, որոնք կը կատարուին Սովետական Հայաստանի մէջ:

Ժամը 9.30ին երբ բոլոր հայրենադարձները արդէն նաւ բարձրացած էին, ստանալով իրենց յարկաբաժինները (Ա. կարգի և լիւքս), «Արմենիա»յի նաւապետին հրաւէրով նաւ բարձրացան մեր Սրբազանը՝ Գեր. Տ. Մ. Արք. Սիրունեան, Աղեքս. Առաջն. Փոխ. Հոգեշ. Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ. Չինչինեան, Արժ. Տ. Գէորգ Քհնյ Սեմերճեան Գահիրէէն Տէր և Տիկին Երուանդ Մօրլեան (Սաւառնակ), Տէր և Տիկին Հ. Գարայեան

«Արմենիա»յի հանդիսասրահին մէջ կարաւանապետ Սերգօ Սրբենճեան յիշատակի նուէր նաւապետին յանձնած պահուն: Մէջտեղը պատուիրակ ընկ. Խ. Մոսինեան:

Նաւահանգիստ եկած էին բազմաթիւ հայեր՝ ողջերթ մաղթելու իրենց հարազատներուն:

Ուրախութեան և ազգային հպարտութեան պահեր ապրեցան բոլորը, երբ երեկոյեան ժամը 7ին «Արմենիա», հայկական հայրենասիրական երգերու նուագածութեամբ, հանդիսաւորապէս մօտեցաւ քարափին և խարսխեց, մինչ խանդավառ ծափահարութիւններ, հուռաներ, բարի գալուստի բացագանչութիւններ կը զգրգացնէին մթնոլորտը:

Խանդավառութիւնը աննախընթաց էր: Հայրենադարձները արդէն լրացուցած օրինական բոլոր ձեւակերպութիւնները, նաւուն կամրջակին ստորոտը կը սպասէին վեր ելլելու ազդարարութեան. ու ահա ժամը 8ին խիստ կարգապահօրէն նաւ բարձրանալ սկսան մեր սիրելիները:

Բուռն ծափահարութեանց մէջ առաջին նաւ բարձրացողը եղաւ մեր սիրելի պատուիրակ՝ ընկ. Խալաթ Մոսինեանը: Ապա հայրենադարձ ծերունի Տիկին Մելքոնեան՝ նաւուն մուտքին՝ նաւապետ Սոլովիէվի ձեռքէն ստացաւ բարի գալստեան մեծ կարկանդակ մը, իսկ Գահիրէէն Տոքթ. Տիգրան Ծուլիկեան, ստացաւ շիշ մը հայկական շամպանիա, դարձեալ նաւապետին ձեռքէն: Ապա յաջորդաբար վեր բարձրացան մեր սիրելիներէն Լեւոն Զագըրեան իր մեծ մօր հետ, Ընկհ.ի Հոփփոփէ Մի-

(Կոկանեան Սրահ), Տիար Աղեքսանդր Սարուխան, Տէր և Տիկ. Վ. Տեփոյեան (Հ.Գ.Մ.), ընկերներ Եզնիկ Վեցիկեան և Նուպար Պալեան (Հայկ. Ընթերցասրահ), Պր. Է. Կոստաշպեան (Արև), Պր. Գ. Զարգարեան, Տէր Տիկին Կ. Ներսէսեան և ըն. Սարգիս Պալեան (Ջահակիր): Աղեքսանդրիայէն հրաւիրուած էին Ընկ. և Տիկին Հրաչ Գալըճեան, Պր. Շաւարշ Ստեփանեան (Արաքս), Տէր և Տիկին Սարգիս Օրջանեան և դուստրը (Հ.Բ.Ը.Մ), Տէր և Տիկին Բ. Մամուրեան և դուստրը (Տիգրան Երկաթ), Պր. Սարգիս Սարգիսեան և ուրիշներ: (Այլ առթիւ կ'արժէ խօսիլ երեկոյթի մը մասին, այստեղ այսօր յիշենք միայն որ հրաւիրեալներու ընտրութիւնը աչառութեամբ կատարուեցաւ): Հրաւիրեալները սիրալիր ընդունելութեան արժանացան նաւուն անձնակազմին կողմէ: Ժամը 11ին՝ նաւապետին հրամանաւ ձ յ-նաստփառուեցաւ բոլորին, որ «Արմենիա»ն խարիսխ կը վերցնէ յաջորդ օրը կէսօրէ ետք ժամը 4ին:

«ԱՐՄԵՆԻԱ»Ի ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Երեքշաբթի, 22 Սեպտեմբեր, առաւօտ կանուխէն արդէն բազմաթիւ ազգականներ ու բարեկամներ նաւամատոյց եկած էին կրկին ու կրկին տեսնելու իրենց սիրելիները: Կէսօրին, ժամը 2.30ին, նախորդ օրուան հրաւիրեալները կրկին արտօնութիւն ստացան նաւ բարձրանալու և ներկայ գտնուելու գեղեցիկ և յուզիչ հանդիսութեան մը՝ «Արմենիա»յի հանդիսասրահին մէջ:

Բոլոր հայրենադարձները այդ պահուն ի մի հաւաքուած կը շրջապատէին հիւրերն ու նաւուն ղեկավար անձնակազմը: Հանդիսութիւնը բացաւ պատուիրակ Ընկ. Խալաթ Մոսինեան, որ իր շնորհակալական խօսքերը ուղղեց բոլոր այն կազմակերպութիւններուն և անհատներուն, ինչպէս և թերթերուն, որոնք իրենց աջակցութիւնը չզլացան հայրենադարձի աշխատանքներուն: Ապա՝ հայրենադարձներու կողմէ «Արմենիա»յի նուիրուեցաւ արծաթեայ գեղազարդ անօթ մը (գործ ընկ. Եդուարդ Զօրայեանի): Կարաւանապետ Սերգօ Սրբենճեան իր կողմէ յիշատակի նուէրներ յանձնեց նաև նաւապետին, փոխ-նաւապետին և առաջին մեքենավար հայազգի Քրիստափոր Միրզոյեանին: Յաջորդաբար խօսք առին Աղեքս. Սովետ Ընդհ. հիւպատոս Բաղ. Նովիքով, նաւապետը, Պր. Հ. Գարայեան, Քրիստափոր Միրզոյեան և ի վերջոյ Թեմիս Բարեխնամ Առաջնորդը, որ խանդավառ ու հայրենասիրական զգացումներով լի իր խօսքերով գովքը ըրաւ Սովետ Միութեան ժողովուրդներուն, ռուս ժողովուրդի բարեկամութեան, Սովետական Հայաստանի ղեկավարներուն և ժողովուրդին, չմոռնալով իր շնորհակալական ամենաանկեղծ զգացումները յայտնելու ԱՄՀի կորովի Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրին, անոր Կառավարութեան և Արաբ բարեկամ ժողովուրդին, որոնք երկար տարիներ մեզ հետ միասին ապրեցան եղբայրաբար ու այսօր ալ երբ մեզի առիթը կը շնորհուի վերադառնալու մեր սիրելի Մայր Հայրենիքը, չեն զլանար կարելի ամէն օժանդակութիւն՝ իրենց Հայ եղբայրներուն:

(Շար. էջ 5)

ԺԱՄԱՆՈՒՄ

Հանոյքով կը հաղորդենք յարգոյ Հասարակութեան որ Թեմիս Բարեխնամ Առաջնորդ Գերաշնորհ Տէր Մամբրէ Սրբ. Արքեպիսկոպոս Սիրունեան, անցեալ Հինգշաբթի ժամը 2ին օդի ճամբով հասաւ Գահիրէ՝ վերադառնալով Ասիս-Ապապայէն:

ԴԻՒԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՋԱՀԱԿԻՐ.— Բարի գալուստ կը մաղթենք Գերշ. Սրբազանին.

ՊՐ. ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՄՍՏՂԱՃԵԱՆԻ ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԸ

Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք եգիպտական մամուլէն՝ թէ մեր բարեկամ Պր. Բարունակ Մստղաճեան, Նախագահական յատուկ հրամանագրով, անդամ նշանակուած է Իսքըրն Ծխախոտի Ընկերութեան Վարչական Խորհուրդին:

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները Պր. Մստղաճեանին՝ իր այս պատուաբեր եւ պատասխանատու պաշտօնին համար:

ԱՊԱՔԻՆՈՒՄԻ ՄԱՂԹԱՆՔ

Մեր բարեկամներէն Պր. Վարդան Ցարութիւնեան, Ակուզայի հիւանդանոցին մէջ ենթարկուած է աչքի գործողութեան, Երեքշաբթի 22 Սեպտ. 1964ին: Գործողութիւնը անցած է յաջող:

Ան տակաւին կը գտնուի հիւանդանոց խնամքի տակ:

Կատարեալ ապաքինում եւ վերադարձ կը մաղթենք մեր բարեկամին:

ԸՆԿ. Գ. ԹԵՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Կիրակի, 20 Սեպտ. 1964, Հելիոպոլսոյ իր բնակարանին մէջ յանկարծամահ եղած է հին հնչակեան քատերական իր գործունէութեամբ այնքան ծանօթ Ընկեր Գէորգ Թերզիպաշեան:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ նոյն օր, կ. ե. ժամը 5.30ին Ս. Գր. Լուսաւորիչ Եկեղեցիի մէջ, ուրկէ ողբացեալ ընկերոջ մարմինը փոխադրուեցաւ Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց Գերեզմանատունը:

Մեր խոր ցաւակցութիւնները իր այրիին՝ Տիկ. Էլիզին, իր զաւակներուն՝ Վահէին, Նուպարին, Վարդգէսին եւ Օր. Մանուշին:

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՀՄԱՆԱԶԱՆՑ ՅԱԻԱԿՆՈՏՈՒԹԻՒՆ

(ԱՆԱՐԳՈՒԱԾ Յ. ՇԻՐԱԶԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Մղուած՝ հայ արժէքներու հանդէպ սիրոյ և գուրգուրանքի մեր զգացումներէն, ու մանաւանդ՝ տեղի տալով բազմաթիւ բողոքներու առջև, մեր անցեալ թիւով, կարճ, ըմբերանած էինք խիստ անհարկի այն յարձակումը, զոր խորհրդածուած և ծրագրուած մեթոտով, գործած էր «Արև» օրաթերթը՝ հայրենի տաղանդաշատ բանաստեղծ Յովհաննէս Շիրազի դէմ...:

Այստեղ կ'ուզենք քանի մը նկատողութիւններ եւս ընել, առիթ տալով մեր աշխատակիցներէն ոմանց, որ իրենք ալ արտայայտուին՝ արգիլելու համար ախտի վերածուիլ սկսած սանձարձակ և անպատիժ դժեհյթները, որոնք կը պարզուին առենէ մը ի վեր, կարգ մը հայ խմբագիրներու մօտ:

Այս յաւակնոտութիւն է նստիլ Նեղոսի ափին և «հեղինակաւոր» արարածի հովեր առնելով՝ անցնիլ պատշաճութեան, իրաւունքի և արդարութեան ամէն սահման, ու անարգել՝ նուիրեալ արուեստագէտ մը, նուաստացնել զայն, նսեմացնել փորձելով նաև հայրենի մտաւորականութիւնն ու իշխանութիւնը...:

Ինչո՞ւ «Արև», խմբագրական, այսինքն հաւաքական պատասխանատուութիւն ենթադրող սիւնակին մէջէն՝ երկարապատում սատարանութեամբ մը «կարգի կը հրաւիրէ» բանաստեղծ Յովհ. Շիրազը: Ի՞նչ ըրած է ան:

Շիրազ ՑԱՆԴՈՒԳՆ քերթուածներ կը գրէ եղեր և այդ քերթուածները կը «շահագործուին» եղեր արտասահմանի մէջ՝ հակահայաստանեան տարրերէն...: Ու Շիրազ, որ ամենուրեք շատ կը ծափահարուի եղեր՝ հազիւ մուտք գործած, պէտք է սանձուի եղեր իշխանութիւններէն...:

Փոխանակ ուրախանալու, որ Սովետական Հայաստանի մէջ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՏԻՐԷ ստեղծագործելու մարզէն ներս, փոխանակ հրճուելու որ — կուսակցական վարչութիւն ըլլալով մէկտեղ — Հայաստանի կառավարութիւնը ՉԻ՛ ՄԻՋԱՄՏԵՐ գրագէտներու արուեստին ու նիւթերուն, «Արև» դժգո՛հ է և ընդվզած, ու կը թելադրէ սա՛նձ դնել այդ ազատութեան, մանաւանդ ՇԻՐԱԶԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ... որպէսզի ան Պօղոսէն և Պետրոսէն «շահագործելի» քերթուածներ չկարենայ գրել այլեւս...:

Մենք չենք զբաղիր այն անպատկառ բառերով և ասութիւններով, այն խիստ վիրաւորիչ արտայայտութիւններով, զորս կ'արձանագրէ «Արեւ»ի խմբագիրը. ատոր համար թո՛ղ գինքը պաշտօնի կոչողները ամչնան...:

Սակայն չե՛նք կրնար չծառանալ և «կեցի՛ր» չպոռալ, երբ Շիրազներու ստեղծագործական ազատութիւնը կաշկանդելու պահանջ կը դրուի, մղուած՝ անձնական կամ այլ նախանձէ ու կիրքէ...:

Բարձր է Շիրազի քերթողութիւնը: Եթէ այդ քերթողութիւնը ունի տկար երեսներ, անկումներ. տեղ տեղ. ԱՏԻԿԱ մատնանշելու իրաւունքը կ'երթայ քննադատներուն: Բայց ՄԻԱ՛ՅՆ ԱՏԻԿԱ և ոչ ուրիշ բան, որ քերթողին անձը վտանգելու կը ձգտի և արուեստագէտներու հանճարը կամ տաղանդը հակակշռելու ցուցմունք կը դառնայ: Այլեւս չմնա՞ց ուրիշ նիւթ՝ միտք պղտորող այս դատախազութենէն զատ:

Մենք պիտի արհամարհէինք, եթէ «Արև»ի խմբագիրը — որ գրական քննադատ մը չէ — անձնական ստորագրութեամբ հրապարակ գար՝ այս պարսաւագրին տակ: (Եթէ ըսուի որ զովասանական խօսքեր ալ կան այնտեղ, պիտի մատնանշէինք մենք, որ անոնց խարիսխ ծառայող ոգին մաքուր և շինիչ չէ երբեք:) Մեզի խոր վիշտ պատճառող իրողութիւնն այն է, որ (մաքսանե՞նգաբար արդեօք) ատիկա փոխադրուած է ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆի սիւնակին մէջ, պատասխանատու դարձնելու համար ազգանուէր կուսակցութիւն մը՝ Ռ.Ա.Կ.ը, որուն պաշտօնաթերթն է «Արև»:

Հայ արժէքներու հանդէպ Ռ. Ա. Կ.ի ունեցած օրինակելի կեցուածքին ծանօթ ենք և կը համակրինք, կը գնահատենք, երախտաճանաչ ըլլալու աստիճան: Հետեւաբար, այս անպատեհ և վնասակար խաչակրութիւնը՝ Շիրազին դէմ — երբ ռամկավար միւս օրկաններ՝ «Պայքար», «Նոր Օր», «Զարթօնք» եւն. մէկէ աւելի թիւեր նուիրելով կը պանծացնեն Շիրազը — մաքսանենգ թիւրիմացութիւն մը ընդունելով, կը սպասենք որ բացատրագիրով մը՝ այս ելոյթին պատասխանատուութենէն զերծ կացուցուի կուսակցութեան ԱՄՀի Վարչութիւնը, այդ պատասխանատուութիւնը բեռցնելով միայն ու միայն ճամարտակ խմբագիրի նեղ ուսերուն վրայ...:

Շիրազի սիրելի անձն ու վաւերական բանաստեղծութիւնը — որոնց մենք ալ պիտի անդրադառնանք մասնաւոր թիւով մը — անխորտակելի են, այնուամենայնիւ:

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ (Շար. Ա. էջէն)

«Ազգային սուգի և աղօթքի օր»ը, ըստ Կոնդակին, 1965ին, (Յիսնամեակ), կը հռչակուի «Ազգային սուգի և աղօթքի տարի»: Բայց, որովհետև, շնորհիւ սովետահայ կորիզին՝ չմեռա՛ւ հայ ժողովուրդը, մենք այդ բացատրութիւնը կ'առնենք որպէս «Ազգային Յաղթանակի և Պահանջի տարի»...

Մշտավառ կանթեղներ Ս. Խորաններու առջև, յուշի հանդիսաւոր հաւաքոյթներ և հրատարակութիւններ կը հրահանգէ մեր Վեհափառը, լռելեայն թելադրելով մեզի, որ մենք, նախ իրարու հանդէպ և իրարու մէջ, ապա աշխարհին հանդէպ և աշխարհին հետ, կատարենք ինչ որ Վարդանանց և Ղեւոնդեանց կտակը կը մղէ մեզ կատարելու:

Վեհ. Վազգէն Ա.ի 17 Օգոստոսի Կոնդակը հայութեան պատմական իրաւատիրութեան սրբագործումն է՝ հայրական և հայրապետական դրոշմով:

«ՇԻՐԱԶԻ ՊԱՐԱԳԱՆ»

ԳԻՏՆԱՆՔ ՔՆՆԱԴԱՏԵԼ

ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Մեր մէջ, այսօր, գրեթէ չկայ լուրջ և չինարար քննադա-տութիւն։ Եւ իբր նմոյշ կ'առնեմ «Արեւ» օրաթերթի Շաբաթ, 12 Սեպտեմբեր 1964ի «Շիրազի Պա-րագան» խմբագրականը։

Հայ ժողովուրդին ամէնէն շատ սիրուած, ստեղծագործող, մեծ բանաստեղծին՝ Յովհաննէս Շիրա-զի մասին է առաջնորդողը ու չեմ յիշեր կարդացած ըլլալ, անգլխա-գիր լուրջ թերթի մը մէջ այդ տեսակ ոճով, ա՛յդ ոգիով ու մութ մտածումներով «համեմուած» գրու-թիւն մը՝ ազգային բանաստեղծի մը մասին։

Լաւ ուսումնասիրուած, յըս-տակ մտածուած և գրական օրի-նակներով ճոխ՝ փաստերու վրայ հիմնաւորուած քննադատական մը չէ՞ այն որ «Արեւ» կը հրամցնէ մեզի՝ գրեթէ ամբողջ էջ մը տրամադրելով նիւթին։ Այդքան սառնածաւալ գրութիւն մը կարելի չէ, ներելի չէ լոյս ընծայել ու պատրուակել՝ թէ «Այս սիւնակներուն մէջ տեղ ու ժա-մանակ չունինք վերլուծելու Քնար Հայաստանի Բ. հատորը...»։ Ի վերջոյ, քանի՞ սիւնակի պէտք կայ Հայաստանի հայ բանաստեղ-ծը հալածելու համար սփիւռքի մէջ, քաղաքական մատնանշումներ ը-նելու՝ արտասահմանի մէջ։ Քանի՞ երես հարկ կայ գ ելու՝ Շիրազի գործին մէջ պահուած գանձերը յայտնաբերելու համար։

Ունինք բարեբախտաբար «Արեւ»ի խմբագրականին գրեթէ նոյն ծաւալով բայց հաւասարա-կշռուած, լուրջ, արդար և չինիչ ոգիով քննադատական մը Շիրա-զի խնդրոյ առարկայ «Քնար Հա-յաստանի» Գիրք Եր րորդին ըն-կերը՝ Հայաստանէն Գ. Հայրեա-նի գրիչէն՝ և «Քնար Հայաստանի նոր նուագները» խորագիրը կրող։

Հայաստանցի գրողը, երկրին պայմաններուն շատ մոտեն իրազեկ, կը մնայ գրախոսողի իր բարձրու-թեան վրայ ու կը վերջացնէ խօս-քը՝ այսպէս. «Սրանք են Յով-հաննէս Շիրազի նոր ժողովածուի հիմնական թերութիւնները։ Բայց դրանք չեն այս գրքի համար բնո-րոշ։ Ուրախութեամբ պէտք է ասել, որ սովետահայ մեծ բանաստեղծ Յովհաննես Շիրազի արեւաշող քնարը, այդ թերութիւններով հան-դերձ, դեռ շարունակում է ստեղ-ծել այնպիսի գործեր, որոնք պա-տիւ են բերում հայրենի գրակա-նութեան (*)։

Մեր ունեցած «քննադատու-թեան» նմոյշը — մաղթենք որ վերջինը ըլլայ — կ'անցնի դըժ-բախտաբար բարի խօսքի ընդուն-ուած, թոյլատրելի սահմանն ու կ'իջնէ այնպիսի մութ հոր մը՝ ուրկէ ոչ ոք կը համարձակի իր կուժը լեցնել ու ըմպել։ Պղտո՛ր է ջուրը։

Երբ կը կարդանք «Շիրազի Պարագան» խմբագրականը, կ'ու-նենանք անախորժ ցնցում մը, ո-րովհետև կը հաստատենք որ ո՛չ գրական է գործածուած լեզուն, ո՛չ ալ բարեացակամ՝ տիրող միտքն ու ոգին։ Մի՛ մոռնաք, խնդրոյ առարկայ է վաւերական մեծ բանաստեղծի մը գործը, վար-կը, անձն ու «պարագան»...։

Լրագրական հասարակ ոճով գրուած՝ տափակ, սպառնական մ րկ՝ երբեմն ծածկուած արտայայ-տութիւններով լեցուն գէշ շարա-գրութիւն մըն է բառերու՝ թունա-լից հեգնանքի և ախտակալ ոգիի, փողոցի գրուցներով և ըսի բառե-րով հիւսուած։ Աւելի՛ն, վար-կաբեկիչ խօսքերով Շիրազը նսե-մացնելու, թաքուն մեղադրանք-ներ՝ անձը ոչնչացնելու, բարոյա-պէս ու հոգեպէս ընկճելու, լռեց-նելու, նախափորձ մը՝ քաղա-քական վտանգաւոր ցուցմունքնե-րու. «Անհաւանակա՞ն է որ նոյն ձեւի մեղադրանք մըն ալ ուղղուի Շիրազին։ Ահա այս ձեւով է որ արջու ծառայութիւն կը մատու-ցանեն Շիրազին և կը նպաստեն անոր սայթաքման»... եւայլն։ Ու չողոքորթութիւն է անմիջա-պէս... «Շիրազը սիրողին աւագ պարտականութիւնը» կեղծ ու պա-տիր խօսքերով փոշի ցանելը ըն-թերցողին աչքին։

Այսպիսի ոլաքներ, վիրաւո-րիչ բառերու ցեխով շաղախուած և արձակուած շատ սիրելի ու պայծառ՝ դափնեպսակ կրող ճա-կատի մը վրայ, ուղղակի զզուանք ու տառապանք կը պատճառեն ընթերցողին ու Շիրազի սիրահար-ներուն։

«Քննադատելը դիւրին է, բայց արուեստը դժուար» ասաց-ուածքը դժբախտաբար տառացիօրէն առնուած է այս պարագային, երբ առաջնորդող մը այդ ձեւով կ'ուզէ «ճամբու բերել» արուեստի խըկա-կան տիտան մը արհամարհանքով մը՝ որ գոյութիւն չունի միջազ-գային քննադատութեան պատմու-թեան մէջ սա տարրական պատ-ճառով որ իսկական քննադատու-թիւն չէ եղածը։

Ամէն մարդ՝ իր կարողու-թեան, ունակութեան ուժերուն ծիրին մէջ։

Միջակութեան կարծեցեալ ուժն է որ հեղինակաւո՛ր կարծիք յայտնել կուտայ, ամէն նիւթի մէջ հմուտ երեւնալու հովե՛ր առ-նել կուտայ գրողին՝ որպէսզի հարուածէ իրմէ անհունապէս բար-ձըր ու վսեմ արժէքներ՝ կարծելով թէ ինք ալ կը բարձրանայ ատի-կա ընելով։

Մեր արժէքները բարձրացնե-լով միայն կրնանք մենք ալ բարձրանալ։

Եւ քննադատը՝ իբրեւ բանաս-տեղծի մը գործը — ազնիւ քննա-դատը գործ չունի անձի հետ — ճշգրիտ կերպով և խորապէս ըմ-բռնելէ վերջ միայն կը փորձէ գրել՝ մի՛շտ փաստերու ուժով։ Երբեք՝ խօսքով։

Շիրազ քննադատելը ար-ուե՛ստ է։ Եւ արուեստը մի՛շտ ալ դժուար է։ Միայն երբ քննադա-տելը արհեստ կը դառնայ, այն ատեն կ'ըլլայ ծանծաղ և հասա-րակ ու անշուշտ՝ դիւրին։

Արուեստի ըմբռնումի, որոշ բացակայութիւնն է միայն որ կը մեռցնէ գրական քննադատութիւ-նը, զայն կը վերածէ քաղաքա-կան-գրական սանձարձակ խըմ-բագրականներու։

Անաթոլ Ֆրանս, արուեստի ու սիրոյ մարդը, ֆրանսացի մեծ հայասէրը՝ կ'ըսէ՝ թէ «Լաւ քննա-դատը այն է, որ կը նկարագրէ իր հոգիին արկածախնդրութիւնը՝ գլուխ գործոցներ կարդալէ կամ ըմբոշխնելէ ետք»։ Այսինքն՝ կ'ըլ-լայ թարգմանը՝ հոգեկան իր հա-րազա՛տ ապրումներուն, բաժին կը հանէ այդ ազնուագոյն ապրում-ներէն՝ իր ընթերցողներուն։

Յովհաննէս Շիրազը «Քնար Հայաստանի» Բ. հատորին լոյս տեսնելուն առթիւ «Արեւ»ի սոյն խմբագրականը չ'ըներ առիկա։

Գալըրիճ կարծէք թէ գրած է մեր օրերու «քննադատ»ին հա-մար. «Ան որ բազմաթիւ անգամ փորձելէ ու ձախողելէ ետք չէ կրցած բանաստեղծ, պատմաբան, կենսագիր ըլլալ՝ եղած է քննա-դատ»...։

«Շիրազի Պարագան» կը հաստատէ ասիկա։

Մ. Առնոլդ կուտայ իտէալ սահմանումը քննադատութեան՝ որ պէտք է ըլլայ «Անշահախնդիր փորձ մը սորվելու և տարածելու լաւագոյնը որ գոյութիւն ունի իբր ծանօթութիւն և մտածում՝ աշխարհի մէջ»։

«Արեւ»ի սոյն խմբագրականը չ'ըներ այս բանը։

Քննադատի դիմակին տակ կը տեսնենք ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՏԱ-ԽԱԶԸ՝ որուն փորձը անհաբեկելու պաշտելի բանաստեղծ մը՝ ցասում կը պատճառէ Շիրազի գործին ծանօթ բոլո՛ր գրասէրներուն, Շիրազը մօտէն ուսումնասիրած և սիրած բոլո՛ր հայերուն։

Թոյլատրելի, ներելի չէ հայ բանաստեղծի մը հասցէին — Թէ-քէեան ալ ատենին շա՜տ հալած-ւեցաւ միջակութիւններու կողմէ։ Միջակութիւնները մեռան, չքա-ցան յաւէտ, Թէքէեան կ'ապրի՛ — «ԱՔՐՈՊԱԹ» (ըսէ՛ք լարախաղաց) կամ «ԱԼՓԻՆԻՍԹ» (ըսէ՛ք լեռ մա-գըլցող) հասարակ, կրկէսի մար-դոց յատուկ որակականը գոր-ծածել։

ՀԱԼԱԾԵԼ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԸ ԿԱՄ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՋԱՐԱՇԱՀՈՒ-ԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿԵԼ ԶԱՅՆ՝ ԲԱՐՈ-ՅԱԿԱՆ ՀԱՄԱԶՕՐ ԱՐԺԷՔՈՎ ՄԵՂ-ՔԵՐ ԵՆ։

«Շիրազի Պարագան» կը գոր-ծէ նաեւ այդ մեղքը։

Պէտք է գիտնանք չափ ու սահման դնել մեր ազատ խօսքին ու չերազենք թէ ՇԻՐԱԶ ԻՐ ԺՈ-ՂՈՎՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱԺԱՆ ՁԵՌՔ Է ՁԳԵՐ։

Իր գործին մեծագոյն մասը սեփականութիւնն է արդէն մեր Մշակոյթի Գանձարանին։

Մարդու արժանապատուու-թիւն վիրաւորել է, հայ գրասէր-ներու մտաւորական հասկացողու-թիւնը ՋԷՌՈՅԻ ԻՋԵՑՆԵԼ է «Ա-րեւ»ի խմբագրականին հետեւեալ մեծխօսիկութիւնը. «Ամէն ըն-թերցողի տրուած չէ բանաստեղ-ծական երկ մը գնահատել իր գեղարուեստական չափանիշով (ճի՛շդ)։ Ընթերցողներուն ստուար մեծամասնութեան համար քանի մը ախ ու վախով համեմուած Անիի ու Վանի յիշատակութիւնը արդէն գեղարուեստական բացառիկ ար-ժանիքով օժտուած գրական երկի մը տեղը կը գրաւէ» (ՍԽԱ՛Լ)։

Ինչո՞ւ այս տխուր կեցուած-քը Շիրազի հանդէպ։ Անքան ալ պարզ չէ պատասխանելը որովհե-տեւ «Շիրազի Պարագան» խմ-բագրականը պարզ եւ յստակ գա-ղափարներ չունի։ Լղոզուն է ծայ-րէ ծայր։

Յանցա՞նք է երբ Շիրազ կ'ըլլայ յառաջապահը մեր (արե-ւմտահայութեան) արդար իրաւուն-քը պահանջողներուն՝ հայրենիքի մէջ։

Պէ՞տք է Շիրազ դատապար-տուի լռութեան երբ ազգային կենսական, հայ ժողովուրդին ա-պագային և ֆիզիքական գոյու-թեան հետ աղերս ունեցող հիմ-նական հարցեր կը մնան առկախ կամ թաղուած։

Շիրազ չունի՞ արդեօք ազնիւ հայու, գիտակից մարդու պար-տականութիւնը, իբր ՁԱՅՆԸ իր ժողովուրդի հոգիին ու խիղճին՝ վառ պահելու անոր մէջ սէ՛րը Հայրենիքին, սէ՛րը հայ լեզուին, սէ՛րը մեր հողին ու ջուրին, մշա-կոյթին, հաւատքին, որ ժառանգ է մնացեր մեզի՝ մեր նախնիքնե-րէն ու մեր բիւրաւոր նահատակ-ներէն՝ որոնց ոսկորներուն փոշին կայ ցանուած այսօր՝ անապատ-ներուն և բռնագրաւուած մեր հո-ղերուն վրայ

Անին, Մասիսը, Վանը քիչ անգամ երգուած են այնքան ար-ուեստով, թախիծով ու անհուն կարօտով որքան ըրած է Շիրազ՝ իր Քնարով։

Անոնք որ գրող, բանաստեղծ կը քննադատեն — երէկ՝ Թէքէ-եանը, այսօր՝ Շիրազը, վաղը ու-րիշ մը — լրագրողի ԱՃԱՊԱՐԱՆ-ՔՈՎ և ԱՃՊԱՐԱՐՈՒԹԵԱՄԲ, ծա-ռայութիւն կը մատուցանեն՝ ո՛չ մեր գրական քննադատութեան, ո՛չ մեր մշակոյթին, ո՛չ ազնիւ ու գեղեցիկ խօսքին և մտածումին։ Սատանային՝ թերեւս...։

Անհրաժեշտ է մաքուր հոգիով ու սիրով լսել երգը Շիրազի քաղցրալուր Քնարին, որուն մէջ մեր աշխարհի արեւն ու ջուրե-րուն վճիտ կարկա՛ջը կայ։

Պէ՛տք է որոշ և բարի տրա-մադրութիւն՝ ընդունելու, լեցուե-լու համար Շիրազի անմա՛հ բա-նաստեղծութեամբ։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ ԹԷ ԴՈՒՐՍ ՉԷ ԽԱԲՈՒԱԾ ԻՐ ՍԻՐՈՅՆ ՄԷՋ ՈՒ ԿԸ ՊԱՇՏԷ ՇԻՐԱԶԸ՝ ԻՐ ԱՊՐՈՒՄ-ՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՏԵՆՉԵՐՈՒՆ, ՊԱ-ՀԱՆՋՔՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՅՈՅՍԵՐՈՒՆ ՀԱՐԱԶԱՏ, ԱՆԿԱՇԿԱՆԴԵԼԻ, ՅԱՆԴՈՒԳՆ ԵՐԳԻՉԸ։

Հարուածել, վիրաւորել, վար-կաբեկել, մրոտել Շիրազը, ցուց-մունքներ ընել իր հասցէին՝ չի կրնար որեւէ ատեն շինարար ըլ-լալ։

«Արեւ»ի օրինակով «քննա-դատել»ը, այն ալ Շիրազի պէս վաւերական արժէքով հանճար մը՝ շատ պատասխանատու և լրջագոյն հետեւանքներով լեցուն՝ ծանր խնդիր է։

Մեր արժէքները այս ձեւով չեն «սիրեր», չեն «յարգեր»։

Պէտք է լաւագոյն կերպով ճանչնալ Շիրազը, երկար երկար ուսումնասիրել իր գործը ու այն-պէս համարձակիլ մեծ զգուշաւո-րութեամբ ու ծանրախոհ կերպով՝ առօրեայ խօսքի նիւթ ընել զինք՝ խմբագրականի մը մէջ։

Շիրազի չափանիշով մեծա-տաղանդ բանաստեղծի մը մասին առատ և աժան վճիռ արձակելէ առաջ, «քննադատ»ը պէտք է առ-նուազն վստահ ըլլայ որ իր ջրա-ծը, իր դատումները պիտի դիմա-նան «Համայնակեր Ժամանակ»ի ճիրաններուն։ ԱՅԼԱՊԷՍ՝ ԽԵԼԱՑԻ ՄԱՐԴԸ ՊԷՏՔ Է ԼՌԷ՝ ԵԹԷ ՉԻ ԳԻՏԵՐ ՔՆՆԱԴԱՏԵԼ։

Հարկադրաբար այս խօսքե-րը՝ Յովհաննէս Շիրազի՝ անպար-տելած հայ բանաստեղծին սիրոյն։

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ, ԿԱՊԻՏԻ... ՊԻՏԻ ԱՊՐԻ՛ ՅԱՒԷՏ ՇԻՐԱԶ ի հեճուկս բոլո՛ր խմբագիրներուն, «քննա-դատ»ներուն և մասամբ նարին...։

Հէլիոպոլիս, 14-9-1964

(*) Բոլոր ընդգծումները իմ կողմէս։

Ա. Տ.

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԱՏԹԷՈՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Մեր մեծ քնարերգակներուն՝ Տէրեանի, Դուրեանի, Մեծարենցի շարքէն, բայց անոնցմէ նուազ խոր ու նոյնքան զգայուն բանաս-տեղծ մըն է Մատթէոս Զարիֆ-եան։

Զարիֆեան ծնած է 1897ին։ Կը պատկանի ընտանիքի մը, ո-րուն բոլոր անդամները չեչոտած դէմքեր կամ տաղանդներ էին։ Ա-նոր քոյրերէն մէկն է Սիրան Զարիֆեանը, որ մեր գրականու-թեան մէջ հռչակ չահեցաւ Սեզա ստորագրելով (հրատարակիչ «Ե-րիտասարդ Հայուհի»ի)։

Մատթէոս իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Սկիւտա-րի հայոց վարժարանին մէջ. յե-տոյ մտած է Պարտիզակի Ամե-րիկեան Բարձրագոյն Վարժարա-նը, ուր կը յաճախէր նաեւ իր մեծ եղբայրը՝ Վահանը (վաղամեռիկ)։ Մատթէոս, ամէն օր գերեզմանոց կ'երթար՝ քսան տարեկանին մե-ռած իր եղբօր շիրմին վրայ ծա-ղիկներ տանելով ու լալով...

Պարտիզակէն կ'անցնի Պոլ-սոյ Պէրպէրեան վարժարանը, ուր իր ուսուցիչներէն Ինտրայի (Տի-րան Չրաքեան) հոգածութիւնը կը վայելէ և կ'առինքնուի բանաս-տեղծութեամբ։ Կը կարդայ բազ-մաթիւ գիրքեր, հայ թէ օտար։ Հայ մեծ վարպետները աւարտելէն ետք և անոնց աւընթեր՝ կը ծա-նօթանայ Լամարթինի, Վիքթոր Հիւկոյի և այլոց երկերուն։ Կ'ը-սեն թէ երկար հատուածներ գոց կ'արտասանէր անոնցմէ, ինչ որ օգնած է իրեն՝ հմտանալու ֆրան-սերէն լեզուին մէջ, Օրմանեան Պատրիարքը զմայլեցնելու ա-տիճան։

Մատթէոս եղած է նաեւ ա-ռաջնակարգ մարզիկ։ Պոլսոյ ընդ-հանուր Ողիմպիականին մէջ վազ-քի և ոստումի իր հաստատած մրցանիշները երկար ատեն կոտ-րող չէ եղած (մինչեւ իր մահը)։ Մատթէոս ճանչցուած էր որպէս «տիպար մարզիկ», ունենալով ներ-դաշնակ մարմին, բարձր հասակ։ Գեղադէմ ալ էր և աղջիկները զինք հանգիստ չէին ձգեր։

Գրել սկսած է տասներեք տարեկանին, բայց անմիջապէս չէ հրատարակած իր գրութիւնները։ Սիրահար էր բնութեան, գեղեցիկ տեսարաններու, ձիւնին տեղալուն, ջուրերուն վազելուն առջեւ ժամե-րով կը կենար և կը խոկար, կ'ըսեն։

Տասնըվեց տարեկանին, «Կրա-ցէլլա»յի ընթերցումէն ետք, թոյն խմելով անձնասպանութիւն կը փորձէ Անատոլու-Քէօյի իրենց տան մէջ։ Քանի մը տարի ետք՝ դարձեալ, բայց կ'ազատեն զինք։ Ուզեցին զինք Զօնթեան սան ընել և ղրկել Պելճիքա՝ ուսանե-

(Շար. տես էջ 4)

★ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ★

ԵՒ ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(ՔԱՂՈՒԱԾ «ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս.Դ.Հ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ» Ա. ՀԱՏՈՐԷՆ

(Շար. նախորդ թիւէն և վերջ)

... Յունիս 20ի վաղ առաւօտեան, հրացաններու և թնդանօթներու կատաղի որոտը կը սկսի (բանագնացի կնոջ երրորդ անգամ գալէն ետք)...

... Հայոց զինամթերքը և ուտեստեղէնը սպառած, ձգուած էր կոտորուելու և տրուելու չար բախտին։

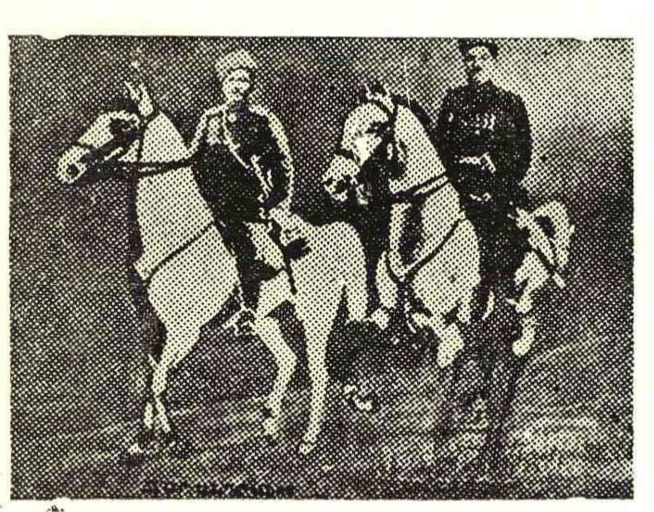
... Զինուորական խորհուրդ։

...«Յարձակման կէտը կ'ընտրուի Գլխիվայր Սահնիճը։ Տէվէ Գաբուսիէն անցնելով, պէտք էր համախմբուիլ Թամզարայի վանքը։ Սակայն, գիշերանց՝ սերաստացի երկու ստոր դաւաճաններ վար կ'իջնեն բերդէն ու ծրագիրը կը հաղորդեն Թուրքերուն։

Կ'որոշուի ծրագիրը փոխել և այս անգամ յարձակիլ բերդի դրանէն։ Գաճեատի պաշարը կը բաժնուի մեկնող խումբին՝ մօտ հազար հոգի։

Մնացողներէն շատերը, այդ գիշերն իսկ թոյն կ'առնեն ու կը նախընտրեն այդպէս մեռնիլ, քան թէ բարբարոս Թուրքին ձեռքը իյնալ։

Գիշեր է։ Մահուան լեգէոնը հաւաքուած է բերդին դրան առջև հարթավայրը։ Տեղի կ'ունենայ հարազատներու բաժանման վերջին սրտամորմոք համբոյրը։

Զօր. Անդրանիկ եւ Զօր. Սմբատ

Կը յառաջանան առանց աղմուկի։ Թուրքերու գիրքերուն առջեւն են։ Կը սկսի գիրկընդխառն, կոկորդ կոկորդի կռիւը։ Այս վերջին կատաղի փորձին մէջ, աւելի քան հարիւր հայ մարտիկներ կ'իյնան արիւնլուայ... Ու այնուհետև լեռներու, ամայութեան մէջ, ամբողջ երկու տարի, Գարահիսարի այդ յանդուգն զաւակները՝ զարկին, զարնուեցան, մինչև որ բոլորն ալ ինկան հերոսի մահով։

Թուրքերէն սպանուած էին մօտ 3000 հոգի։

Երուանդ Էրզրումեան, Յաբէթ Էվրէնեան, Յարութիւն Գազանճեան և քանի մը հոգի ալ գիւղերէն՝ հոն հասած էին։ Վերապրողներէն առաջինը եղած է Գարահիսարի մարտիկներէն Գ. Հիւսիսեան, որ գացած և պատմած է Անդրանիկին ու ան ալ՝ հերոսամարտին ամբողջ դրուագները գրի առնել տուած է կարնեցի Տէր Յակոբեանի։ Գրիգոր Հիւսիսեան լաւ պազլամա կը նուագէր։ Ազգային հերոսը շատ կ'ախորժէր իրմէ և յաճ խ նուագել կուտար։

Անգամ մը մեծ ժողով կ'ըլլայ Թիֆլիսի մէջ։ Շապին Գարահիսարի դէպքերուն մասին երկար կը խօսի Հիւսիսեան. բազմութիւնը զեկուցանողին բերնէն կախուած մտիկ կ'ընէր՝ երկիւղած լռութեամբ։ Յանկարծ, սրահի կարգէն մէկը կ'ելլէ և մէջտեղ կը նետէ հետևեալ հարցումը.— «Ո՞ր կուսակցութիւնը զեկավարեց հերոսամարտը։»

— Հնչակեան կուսակցութիւնը, կ'ըսէ տղոցմէն մէկը։

— Բարեկա՛մ, եթէ մենք կուսակցութիւն խաղցնէինք, այդ հերոսամարտը չէինք կրնար ընել, վրայ կը բերէ Հիւսիսեան սրդոտնեղած։ Անդրանիկ կը խնդայ քթին տակէն, յետոյ, երբ տուն կ'երթան, հերոսը կը հարցնէ իր հայրենակցին.

— Գրիգո՛ր, հարցնող մարդը կը ճանչնա՞ս, գիտե՞ս թէ ով է։

— Ո՛չ։

— Դաշնակցութեան մեծն է, Ռոստոմը։

Մեր վերապրող հայրենակիցը իրաւունք ունէր։ Անշո՛ւշտ, եթէ մենք գիրար չգզէինք կուսակցական վէճերով, շատ մը հերոսամարտներ կ'ունենայինք Վանի, Գարահիսարի և Եդեսիոյ պէս։

Թիֆլիս գտնուած ժամանակ, Մուրատն (կովտունցի) ալ հոն եկաւ և Գարահիսարի առեւծը հարցուց իր զէնքի ընկերոջ.

— Մուրա՛տ, քանի որ պիտի չկրնայիր Գարահիսար երթալ, ինչո՞ւ համար այդպէս նամակ գրեցիր տղոց։ Եթէ դուն այդ նամակը չուղարկէիր, այսօր առնուազն մի քանի հարիւր քաջեր ազատած կ'ըլլային, չըսեմ աւելին։

— Զօրավա՛ր, ճիշդ է որ ես այդպէս նամակ մը գրեցի, որովհետև սերաստացիք ինծի խօսք տուին. բայց երբ հարցը գործնականին եկաւ, խօսքերնին դրժեցին։ Հազիւ քսան հոգի էինք, ես ի՞նչ կրնայի ընել... (էջ 450)

Ռուսական Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան պայթումով (1917) Հայաստանի բանակները նահանջելին գէպի տուն։ Պարսկաստանէն Պաղտատի գրաւման մասնակցող Զօր. Բարաթովի բանակի նահանջին առենը, իրենց հետ բերած էին Միջագետքէն ամաւորներու կարաւան մը՝ Արսէն Կիտուրի գլխաւորութեամբ, որոնք հիւրասիրուեցան Հնչակեան Սիմոնեանի ընդարձակ պարտէզին մէջ և ապա նաւով գրկուեցան Բագու՝ Հնչակեան ներկայացուցիչ Գուրգէն Ուշտունիի մօտ, ուրկէ անցան Անդրանիկի բանակը։ (էջ 405)

Թրքական բանակը՝ վրացի և թաթար միացեալ դաւադիրներու թելադրանքով, խուժեց Հայաստան՝ գրաւելով Կարսն ու Ալեքսանդրապոլը։ Այդ սահմանն ալ անցնելով՝ ան հասաւ Բաշ Աբարան, Սարդարապատ և Ղարաքիլիսէ։ Ստեփան Շահումեան անցաւ Բագու։ Ռուս բանակը մնաց ինքնագլուխ, բայց Հայաստանին բարեկամ։

Թուրք բանակի հրամանատար Վէհիպ փաշան օգտուելով ռուսական բանակին ջլատումէն և լքումէն, ընդ անցաւ այն սահմանը, զոր 1918 Յունուար մէկին պոլշեւիկներու հետ կնքած դաշնագրով պիտի չ'անցնէր, այսինքն Ախուրեան գետը։

Հայկական բանակը զօր. Նազարբէկեանի և զօր. Անդրանիկ փաշայի միջոցաւ կեցուց յառաջացող Թրքական բանակը Երեւանի մօտերը։ Թուրքերը Պրեստ Լիդովսկիի մէջ՝ Մարտին պոլշեւիկներու հետ կը կնքեն դաշինք մը՝ բոլորովին աննպաստ Հայաստանին, որով Թուրքերը պիտի տիրանային 1878ի իրենց սահմաններուն՝ գրաւելով Կարսը, Արտահանը և Սուրմալուն։

Ապրիլ 9ին Կովկասեան Սէյմը (վրացիք, հայեր և ազրպէյճանցիք) անջատուեցաւ Ռուսիայէն։ Ամբողջ հայութիւնը թուրք բանակին դէմ կռուեցաւ՝ Սարդարապատ, Ղարաքիլիսէ և Բաշ Աբարան։ Անդրանիկ կը բռնէր Ղարաքիլիսէի Դուները, ուրկէ գերմանները կ'ուզէին շտապով հասնիլ Բագուի ցանկալի նաւթահորերը։ Սարդարապատի մէջ կը կռուէին զօր. Սիլիկեանի զօրքերը, հնչակեան պանդուխտ խումբերը՝ մէջն առնելով բայազիտցիները, գլխաւորութեամբ քափթէն Արսէնի (Կիտուր), Ջիթճեանի, Ասատուրի, քիւրտ Ղազոյի և վաղարշապատցի Միրքուշի... (էջ 480)

1918 Մայիս 28ի Հայաստանի Հանրապետութիւնը ունէր 12000 քառ. քլմ. տարածութիւն՝ 750.000 բնակչութեամբ, որուն 400.000ը ռուսահայ էր, 350.000ը տաճկահայ։

Հայաստանի սահմաններէն դուրս գտնուող տաճկահայերը ապաստանեցան Հիւս. Կովկաս և Ռուսիոյ խորերը։

Իսկ Անդրանիկի բանակը և անոր հետեւող 25.000 գաղթականութիւնը լքեց «Արարատեան Հանրապետութիւնը» և անցաւ Նոր Բայազիտ, ապա՝ Հին Նախիջեւան, Խոյ, ուրկէ վերադարձաւ Ղարաբաղ և հաստատուեցաւ հոն, միշտ պատրաստ՝ հարուածելու Թուրքը, որ կը յաւակնէր Արարատեան Հայաստանի «հովանաւոր»ը դառնալու։ Անդրանիկ դէմ էր դաշնակցական կառավարութեան Թրքական օրիանթասիոնին։ Անդրանիկ՝ Նախիջեւանէն հեռագրեց Շահումեանին՝ թէ իր բանակը սովետներու տրամադրութեան տակ կը դնէ։ (էջ 482)

Արեւելահայերէ բաղկացած դաշնակցական Ազգային Խորհուրդը չէր կրնար կառավարել երկիրը՝ զայն միացեալ Հանրապետութիւն հռչակելէն ետքն ալ։ Լուր տարածուած էր, որ արտասահմանի արեւմտահայերը Փարիզի մէջ ընտրած էին պատուիրակութիւն մը, որուն նախագահը Պօղոս Նուպար, իսկ Արտաքին Գործոց նախարար՝ կը վարէր արեւմտահայ քաղաքական հարցերը։

Վերջապէս Անդրանիկ Փաշայի մօտ գալով, Երեւանի դժգոհ մտաւորական և մարտական տարրերը ժողով գումարեցին և որոշեցին Երեւանի մէջ կայացնել Արեւմտահայ Բ. Համագումարը, հաշիւ պահանջելու հին Խորհուրդէն և վարելու համար հրատապ հարցերը։ Երկրորդ հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ Երեւանի մէջ, ու ընտրուեցաւ եօթը հոգիէ բաղկացած միջկուսակցական «Կազմակերպիչ Մարմին» .. (էջ 482)

(Գոհացում չէր տրուած տաճկահայերուն և դաշնակցական կառավարութիւնը կը շարունակէր իր տիքթաթուրական ընթացքը։ Անդրանիկ, պահ մը, փորձուեցաւ քալել Երեւանի վրայ, և տապալել դաշնակցական կառավարութիւնը։ Սակայն միջամտութիւններու վրայ՝ գնաց Էջմիածին, զէնքը յանձնեց Գէորգ Ե. Կաթողիկոսին և հեռացաւ Հայաստանէն։)

Անդրանիկ Փաշան, քեփթըն Հայկ Պօնափարթեան և խմբապետներէն շատերը՝ Ճէպէճեանի գլխաւորութեամբ կ'անցնին արեւմտահայ ճակատը՝ Կիլիկիան կազմակերպելու համար։ (էջ 484)

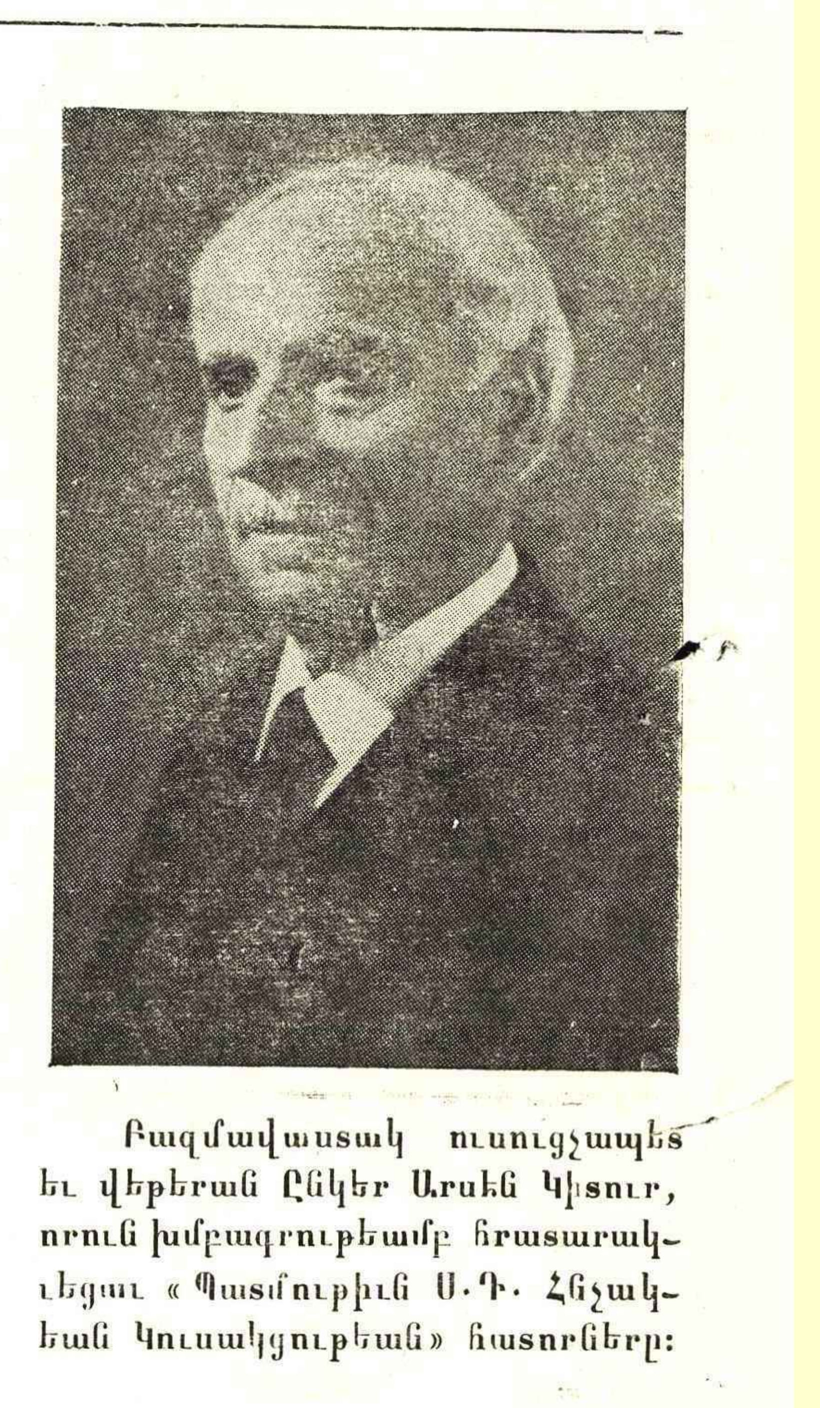
(Կիլիկիա Ֆրանսայի հոգատարութեամբ, ինքնավար դարձած էր՝ գլխաւորութեամբ նախկին Հնչակեան գործիչ, յեղափոխական Միհրան Տամատեանի (որ եղած էր Վէհրակալմեալ) 1920 Օգոստոս 4ին։ Սակայն, Ֆրանսլէն Պույոնի ստորագրութեամբ՝ վերադարձուեցաւ Թուրքերուն, 1923 Յունուար 4ին։)

Ու վարագոյրը իջաւ Կիլիկիոյ վրայ։ Ահիկէ ետք Պատմութեան և Աշխարհագրութեան ուսուցիչներուն կը մնայ սան-սանուհիներուն մէջ վառ պահել Հայաստանի և Կիլիկիոյ սեփականացման երազը։ (Պատմութիւն Ս. Դ. Հ. Կուսակցութեան, Ա. հատոր, էջ 616)

Ամփոփեց՝ Գ. ՋԱՀԱԿԻՐԵԱՆ

Զօր. Անդրանիկի յուղարկաւորութեան տեսարան մը

Բազմավաստակ ուսուցչապետ եւ վետերան Ընկեր Արսէն Կիտուր, որուն խմբագրութեամբ հրատարակուեցաւ «Պատմութիւն Ս.Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան» հատորները։

ՄԱՏԹԷՈՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆ

(Շար. Գ. էջէն)

լու. բայց չընդունուեցաւ՝ որբ ըլլալուն համար։ Հազիւ վարժարանը աւարտած՝ զինուորագրուելու հրաւիրուեցաւ։ Շատ աշխատեցան որ ապառ կացուցուի, որովհետև անընդունակ էր այդ կարծր կեանքը տանելու։ Ու, իբրև զարգացած երիտասարդ, զինք սպայ կ'ընեն շուտով։

Մատթէոս չի կրնար զինուորական կեանքին համակերպիլ և երկու անգամ խոյս կուտայ զօրանոցէն։ Հակառակ սպայ Վահան Եարճանեանի (Սիամանթոյի եղբայրը) ջանքերուն՝ հնարաւոր չ'ըլլար զինք ազատել պատիժէն, թէև թեթև։

Զօրանոց վերադառնալէն ետք՝ քննութենէ կ'անցընեն զինք։ Մատթէոս թուրքերէն երբեք գրել չէր գիտեր։ Թուղթը կը տանի և պարապ փիճակի մէջ կը յանձնէ զինուորական քննիչին, որ կը հրամայէ ձերբակալել զինք և բանտարկել։ Շատ կը չարչարեն զինք. խոնաւ խցիկի մէջ կը պահեն, յետոյ կ'աշխատցնեն կիզիչ արեւին տակ...։ Մատթէոս կը հիւծի բոլորովին։ Բանտէն ազատուելէ ետք կը դառնայ պարզ զինուոր և Կիւմիւշ Սույուին պատերազմական հիւանդանոցը կը ղրկուի իբրև վերահսկիչ-հիւանդապահ։ Մատթէոս այնտեղ կը ծառայէ հիւանդներուն՝ հոգիով, նուիրումով. կը խնամէ թոքախտաւորները բայց կը վարակուի ինքն ալ. կը ղրկուի Ալէմտաղի, օդափոխութեան։ Այնտեղ կը սիրէ Սրբուհի անունով հարուստի աղջիկ մը, որ զինք կը սիրէր արդէն։ Բայց Մատթէոս, տեղեակ իր հիւանդութեան, կը վանէ աղջիկը, կը հեռացնէ։ Աղջիկը կ'ամուսնանայ ուրիշի հետ։

Մատթէոս կ'երթայ Լիբանան, ուր կը մնայ քանի մը ամիս։ Իր սիրած տեղերն էին Կրոթ-օ-Փիժոնի շրջանը, ծովեզերքը և Ֆըրն էլ Շըպպէքի Թանգարանին շրջակայքը և Պաալպէքի պատմական վայրը։

1924ին, դեռ չբուժուած, Մատթէոս կը վերադառնայ Պոլիս և աչունը չանցած՝ կը մեռնի Մեծ Կզզիի իր արեւոտ բնակարանին մէջ։ Պոլսահայութիւնը, որ զինք կը ճանչնար աւելի իբրև տիպար մարզիկ քան իբրև բանաստեղծ, խորապէս կը սգայ անոր մահը։

Փափուկ և զգայուն հոգի, հրայրքոտ և կենսայորդ բանաստեղծի վաւերական խառնուածք՝ Մատթէոս Զարիֆեանի քնարականութեամբ ա՛յնքան խորատիպ և երաժշտականութեամբ ա՛յնքան հնչագեղ քերթուածները, որոնք ասդ ու անդ հրատարակուելէ ետք (և ինք դժուար կը յօժարէր անոնց տպագրուելուն) ամփոփուած են «Տրտմութեան և Խաղաղութեան Երգեր» (1921) և «Կեանքի և Մահուան Երգեր» (1922) անուն երկու հատորիկներու մէջ, մեզի կը բերեն արտայայտիչ իր իրականութիւնը, որ դեռ կը գտնուէր զարգացման մէջ։ Անոնց նիւթը հարազատ է միջավայրին, ժամանակին և իր տարիքին հետ խիստ համեմատական։ Բնական է, աճումին հետ, իր մէջ պիտի յառնէին խորունկ յոյզեր եւս՝ ընկերային, ազգային և համամարդկային տեսակէտէն, ու մենք — հայերէնի գմայլելի քանդակագործի մը եւս ներկայութեամբ — հարստացած, աւելի հարստացած պիտի գտնէինք մեր քնարերգական կամ այլ սեռի քերթողութիւնը։ Զարիֆեանի կանխահաս մահը՝ հարուած մըն է մեր մշակոյթին տրուած։

Քանի մը տարիներ առաջ, գրագիտուհի Սեզայի և «Այգ» թերթի սեփականատէր Լիւսի Թոսպաթի (Մատթէոսի միւս քոյրը) ջանքերով՝ վերհրատարակուեցան Զարիֆեանի գործերը՝ մէկ հատորի մէջ, Պէյրութ։ Շատ հարուստ չէ եղերապատ քերթողին վաստակը, բայց ինքնատիպ է, քնքուշ և գրաւիչ։

Մատթէոս Զարիֆեան արժանի է լայն ուսումնասիրութեան և վերլուծումի։

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Փրցուած էջեր երգիծաբանի մը յուշատետրէն

Առեւտրականը պարոն Օվասարեանի պատմութիւնը աւարտելէն յետոյ՝ ձայնը տուաւ պարոն Բերովբէ Տուրպախեանին, հազիւ յիսուն տարեկան ճաղատ գլխով մարդ մը, որ շատ ծերացեր է։ Ձեռքերը կը դողային, ձայնը մարելու վրայ էր։ Յայտնի էր որ այս մարդը շատ էր տառապեր. գլխին կանուխէն ճերմկեր էր մազուեր։

Ու պարոն Տուրպախեան, այսպէս սկսաւ իր պատմութիւնը.

— Իմ կինս մեռնելէն վերջ՝ — յարգանք ազնիւ Վերոնիկայիս յիշատակին, անգին կին էր — իմ գրութիւնը վատթարացաւ։ Գիտէք թէ Կrouբrի (Նպարավաճառ) խանութ բանեցնելը որքան դժուար է երբ մարդ միայնակ է։ Հանգիստ չունէի. առտուն կանուխ՝ ժամը 7ին, խանութը բանալու էի, մինչեւ իրիկուան ուշ ատեն՝ մինչեւ ժամը 11։ Կէսօրին, ճաշի ատեն բերանս հազիւ թէ ծամելու բան մը կ՚առնէի, յաճախորդը ներս կը մտնէր… կրնայի՞ ըսել թէ կեցիր ճաշս լրացնեմ, յետոյ կը սպասարկեմ քեզի… ո՛չ… մարդը ճամբու կը դնէի, կը դառնայի սեղանին քով, հազիւ երկու պատառ բան կուլ կուտայի, ահա՛ ուրիշ յաճախորդ մը։ Կինս, ողջ եղած ատեն այդ նեղութիւնը չունէի։ Մեր բնակարանը խանութին ետեւն էր։ Ճաշի ատեն, ինք կը շարունակէր գործը, ես ճաշս կ՚ընէի, քիչ մը կը պառկէի, կը հանգստանայի, ապա կ՚անցնէի գործիս գլուխը։ Նոյնը կ՚ըլլար իրիկունները։ Տեսայ որ այդ կերպով չըլլար, երեք անգամ գործաւոր վարձեցի։ Բայց եղբա՛յր, մարդոց չես կրնար վստահիլ. գողութիւն կ՚ընէին, շահէն վազ անցանք՝ դրամ կը կորսնցնէի։ Գործաւորին լաւ վճարում կ՚ընէի, բայց ի՞նչ ըսես, մարդիկ շուտով հարստանալ կ՚ուզէին։ Հոգիս բերանս առած՝ շարունակեցի գործս։ Օր մը, իմ բարեկամս՝ պարոն Մարգար ըսաւ ինծի.— «Բերո՛բ, օղուլ, կը տեսնեմ որ կը հալիս, կը մաշիս. այս գործը ծանր է քեզի համար. կամ պէտք է խանութդ ծախես և կամ պէտք է ամուսնանաս։ Ես քեզի խորհուրդ կուտամ որ ամուսնանաս, որովհետեւ գիտեմ թէ խանութդ ոսկի հանք է և չես ուզեր թողուլ։ Պոստընէն կնիկ մը եկեր է, անունը Զմրուխտ է. չիչէկի պուրճուճsա կին մը. քու տարիքէդ է. ճարպիկ, լեզուանի, գեղեցիկ կին է։ Ամուսինը դեղագործ էր, մեռեր է, ինքն ալ Պոստընի ցուրտին չէ դիմացեր, եկեր է Գալիֆորնիա։ Իր տարիքին և իրեն յարմար էրիկ մը կը փնտռէր։ Եթէ կ՚ուզես, օր մը կինքը հոս կը բերեմ, կը տեսնես։ Ինծի ծանօթ է Պոստընէն. կը ճանչնամ. յարմա՛ր, շատ յարմար կին է. ըսեմ քեզի։ Ատկէ զատ՝ հարուստ ալ է, դրամիդ աչք չունի։» Բարեկամիս այդ խօսքերը շատ խոր տպաւորութիւն թողուցին վրաս։ Կիրա ի օր մը, տեսայ տիկին Զմրուխտը… Երա՞նի թէ չտեսնէի, այդ պատուհասը գլխիս չէր փաթթուեր… Ինչ որ է… ես ճակատագրի չէի հաւատար, հիմա կը հաւատամ… ըլլալիքը պիտի ըլլար և եղաւ…։ Երկար, յարակ նկարագրելու ինչ պէտք կայ… վերջապէս ամուսնացայ այդ կնոջ հետ։ Եղբայրներ, չեմ գիտեր ի՞նչ բառերով կրնամ ձեզի պատկերացնել, առաջին մի քանի շաբաթներուն՝ իմ կրած մխուր տպաւորութիւններս։ Խելքէ, մտքէ չանցած բաներ… Այս կինը տունէն ներս ոտք նետածին պէս, կարծէք երդում ըրած էր որ իմ նախկին սիրելի կնոջս յիշատակները անհետացնէր։ Շիտակ էր որ խանութին մէջ առաջին օրէն իսկ՝ սկսաւ օգնել ինծի, բայց տանը բոլոր կահկարասիներն ու գործածական առարկաները ուզեց փոխել։— «Այս պնակները հնացեր են, ըսաւ, ատոնց մէջէն կերակուր չ՚ուտուիր»… «Այս սեղաններն ու աթոռները Նոյ Նահապետի ատենուան ապրանքներ են»… «… Այս մահճակալներուն վրայ մարդ չի կրնար քնանալ»… «Սենեակներու յատակին փռուած գորգերը դեղներ են, անոնց մէջ միքրոպներ կը վխտան… պատերուն ներկը անճաշակ ներկ է, ես վարդագոյն ներկ կը սիրեմ… Պատուհաններու վարագոյրները սեւցեր են, ես բեհեզեայ, սուզնոց վարագոյրներ կ՚ուզեմ…» Մէկ բան պակաս մնացեր էր որ ըսէր ինծի.— «Քու գլուխը մազ չկայ, ես գոուզ մազերով մարդ կ՚ուզեմ»։ Համբերեցի… համբերեցի… Փոխեցի ամէն ինչ ուզածին պէս փոխեցի. վեց հազար տոլար ծախսեցի, տան խաղաղութիւնը պահպանելու համար… ի՞նչ ընէի, ուրիշ ճար չկար…։ Այս ամէնը ըլլալէն վերջը, օր մըն ալ ի՞նչ ըսէ որ հաւնիք… Վերոնիկային մեծադիր պատկերը շրջանակի մը մէջ առնուած՝ կախուած էր մեր հիւրանոցի պատէն.— «Այդ նկարը չեմ սիրեր, ըսաւ, ինչո՞ւ պիտի պահես մեռած կնոջ մը պատկերը. պէտք է որ վար առնես ու նետես…» Ասիկա չեղաւ, ըսի մտովի.—«Հոդ կեցի՛ր ըսի բարկութեամբ, քու բոլոր պահանջները ընդունեցի և ըրի, բայց այս մէկը անկարելի է։ Այդ պատկերը իր տեղը կախուած պիտի մնայ և ոչ ոք անոր կրնայ դպչիլ»։ Կարծեմ հասկցաւ որ այդ խնդրոյն մէջ ինծի չէր կրնար յաղթել, նահանջեց…։ Բայց խորթ զգացումներ ծներ էին իմ մէջ և օրէ օր անհանգիստ կ՚ըլլայի, կը զգայի թէ փոթորիկ մը պիտի պայթէր ուշ կամ կանուխ։ Եւ փոթորիկը պայթեցաւ…։ Խանութին մէջ երբ կին մը կամ ծեր մարդ մը կը մտնէր, բնաւ կարեւորութիւն չէր տար, բայց երբ գեղեցկադէմ երիտասարդ մը կուգար, անոր դէմ կը վազէր, զայն խօսքի կը բռնէր. ժամերով կը խօսէր և այդ ալ բաւական չէր, երիտասարդին հետ դուրս կ՚ելլէր ու փողոցին մէջ երկար բարակ խօսակցութիւնը կը շարունակէր «— Այս քու ըրածը լաւ չէ», ըսի իրեն օր մը, երբ տեսայ որ համը կը փախցնէր. որովհետեւ երբեմն յաճախորդները կը շատնային ու ինք կարեւորութիւն չէր տար անոնց. իր բռնած երիտասարդին աչքը մտնել կ՚ուզէր։ — Ասիկա խանութ է, պիզնէսի տեղ է, ըսի. աշխատելու ես յաճախորդը քաղաքավարութեամբ և փութով ճամբու դնել ու միւսին նայիլ։ Հազիւ թէ այս խօսքերը արտասաներ էի, այս կնիկը կրակ ու բոց կտրեցաւ։ — «Ի՞նչ ըսել կ՚ուզես, ըսաւ, ես միթէ գերի՞ եմ հոս. յաճախորդը կը սիրէ խօսիլ՝ կը խօսիմ։ Ի՞նչ կ՚ուզէիր, կ՚ուզէիր որ մարդուն դրամը առնէի ու ըսէի. հայտէ գնա՞… ես իմ ուզածիս պէս կը գործեմ. եթէ չես ուզեր, խանութը չեմ մտներ. դրամ շատ ունիս. գործաւոր մը բռնէ։» Ապշած, քարացած մնացի ոտքի վրայ… խօսելու բառ չգըտայ…։ Աստուա՜ծ իմ, այս ի՜նչ դժբախտ մարդ եմ եղեր. ըսի ինքնիրենս։ Այդ օրէն յետոյ՝ կինս խանութը չմտաւ այլեւս, գէշն այն էր. որ տունն ալ չէր մնար. կը ձգէր, կ՚երթար… ո՞ւր կ՚երթար, չէի գիտեր…։ Այնքան կը վախնայի, որ նկատողութիւն չէի ըներ։ Այո՛, ես ինձմէ կը վախնայի, որովհետեւ մի օր տարճանակս վերցուցի ու սոսկումով իր տեղը դրի…։ Օր մըն ալ տեսայ որ խանութին դրամարկղը դատարկէր ու աներեւոյթ եղեր էր, առանց ինծի բան մը ըսելու։ Չորս օր յետոյ՝ նամակ մը ստացայ Սան Ֆրանչիսգոյէն։ Նամակին մէջ գրած էր որ Ֆրիզէլի օդի տաքութեան չէր դիմացեր ու անցեր էր Սան Ֆրանչիսգօ, ուր զով ու հաճելի տեղեր շատ կան և 200 տոլար կ՚ուզէր մէկ քանի շաբաթ հոն մնալու համար։ Ծօ՛, ասանկ պզուր ուտել կ՚ըլլա՞յ մի, ըսի։ Անմիջապէս գրեցի իրեն որ ես դ ր ա մ չեմ ղրկեր ու եթէ անմիջապէս չգայ դատարան պիտի դիմեմ ամուսնալուծման համար։ Միւս օրը եկաւ սև երեսը։ — Արդէն ես ալ ամուսնալուծման կ՚ուզեմ ըսաւ, ի՞նչ կեանք է աս, խանութին մէջ մարդու հետ մի՛ խօսիր, տունէն դուրս մի՛ ելլեր։ Չէ՛, ես այս ստրուկի կեանքը չեմ սիրեր։ Հաշիւս տես իրարմէ կը բաժնուինք։— Ի՞նչ հաշիւ հարցուցի ես զարմացած։ — Ես խանութին մէջ գերիի պէս գործեր եմ, պատասխանեց այդ անամօթ կինը, եւ ատոր համար խանութին կէսը և պանքային մէջ ունեցած դրամիդ կէսը ինծի կը պատկանի։ Ամբողջ երկրագունդը կարծէք գլխուս փլաւ։ Բերոբ, ըսի, ինքզինքդ հաւաքէ։ Պու խնա, ձեր խրխայա պէճգէմէզ… Այս կնիկը յայտնի է քեզ մոխիրի վրայ պիտի նստեցնէ։ Ուստի խելքդ գլուխդ բեր…։ Գացի խորհուրդ հարցնել Մր. ԸՍմիթին, փաստաբան մը, որ ինծի բարեկամ էր։ Ամէն ինչ պատմեցի իրեն։ Մարդը ինծի խորհուրդ տուաւ երբեք վէճի չբռնուիլ կնոջս հետ և նոյն ատեն՝ գաղտնի ոստիկան մը վարձել, որպէսզի հետապնդում կատարէ և կնոջս սիրային յարաբերութեանց անհերքելի ապացոյցները ձեռք բերէ։ «Կինդ անպատճառ սիրական մ՚ունի որ այդ դիրքը բռնած է քեզի հանդէպ», ըսաւ ան։ Եւ մարդը ճիշդ էր։ Իր տուած խորհուրդին համաձայն ալ շարժեցայ։ Դիմեցի դատարան։ Գաղտնի ոստիկանը հարկ եղած փաստերը հաւաքեր էր։ Դատարանին մէջ ամէն ինչ ըստուգուեցաւ։ Եւ անամօթ կինը երբեք չկարմրեցաւ։ Բայց հակառակ այս բոլորին դատարանը տիվորսի արտօնագիր տալով հանդերձ որոշեց ամիսը 150 տոլար վճարել կնոջս՝ որպէս ապրուստի միջոց։

Աժան ազատեցայ… շա՜տ աժան…։

Ամիս մը յետոյ՝ այդ անպիտան կինը միջնորդներ ձգեց. որպէսզի նորէն գայ ու միանայ ինծի. ան զղջում կը յայտնէր և երդումով կը խոստանար ըլլալ հաւատարիմ ու անկեղծ՝ կեանքիս ընկերը։

Ես ալ գիտէ՞ք ի՛նչ ըրի, հին գլխարկ մ՚ունէի. միջնորդին հետ ղրկեցի իրեն և ըսի որ իր երդումն ու խոստումը իմ գլխարկիս թող հասկցնէ։

Նրէկ իմացայ որ այդ կինը հարուստ յիմար մը գտեր է ու հետը նշանուեր է և այս ամսու վերջը պիտի ամուսնանայ…։

Շատ ուրախացայ… շա՜տ շա՜տ… ես այդ մարդուն աղուոր նուէր մը պիտի ղրկեմ, որովհետեւ 150 տոլար ամիսը՝ իմ գրպանս կը մնայ…։

Ահա՛ հոս կը վերջանայ իմ պատմութիւնը…։

Քալիֆորնիա ԸՆԿԵՐ ՕՁՈՒՆԻ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ «ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

ՄԵՐ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅՈՒՄ

Գրեց ՆՈՒՊԱՐ ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Յաջորդ օրն առաւօտեան հասանք Բելոռուսիայի գեղեցիկ մայրաքաղաք Մինսկ։ Մնացինք մէկ օր։ Այցելեցինք յայտնի բելոռուս գրող Եան Կուպալայի թանգարանը և անծանօթ զինուորի յուշասիւնը։ Դիտեցինք քաղաքի մաքուր փողոցներն ու հրապարակները, սիրուն պարտէզներն ու արծանները, նորակառոյց շէնքերն և տեսարժան այլ վայրերը։ Երեկոյեան ներկայ եղանք էստոնական էստրադային խմբի համերգին։ Սրահից դուրս եկանք և դեռ երկինքը լուսաւոր էր։ Այդպէս էլ մնաց մինչև Երևանի ժամանակով կէս գիշերը։ Դա շատ տարօրինակ երևոյթ էր մեզ հայերիս համար, որովհետեւ մենք անընդհատ հարաւից բարձրանում էինք դէպի հիւսիս։ Այո, կէս գիշեր, սակայն երկինքը դեռ լուսաւոր էր։ Սա պարզ իրականութիւնն էր, և ոչ երազ կամ տեսիլք։

Եւ ահա կարճատև գիշերից յետոյ, Յուլիսի 20ի առաւօտեան ժամը 4ին, երբ արդէն լոյսը բացուել էր վաղուց, գնացքը մեկնեց Մինսկից և ժամը 9ին հասանք Վիլնիուս, Լիտվայի մայրաքաղաքը, որտեղ մնացինք երկու օր։ Սա տիպիկ եւրոպական մի քաղաք է իր նեղլիկ փողոցներով և հին համալսարանով։ Դիտեցինք ինստիտուտներն և սիրուն պարտէզները, արձաններն ու բազմաթիւ եկեղեցիները։ Եղանք լողաւազանում որտեղ մրցումներ էին տեղի ունենում։ Տեսանք Պօղոս-Պետրոս շատ գեղեցիկ գործող եկեղեցին, նախագծային ինստիտուտի նորակառոյց շէնքը, համերգի նոր ամֆիթատրոնը, պանտէոն-գերեզմանատունը և վերջապէս այն անտառը, որտեղ մարդկային գազանները 1943 թուականին սպաննել են հարիւր հազար մարդ բարբարոսաբար, ապա Տրականի միջնադարեան բերդն ու ամրոցը և մէջի թանգարանը։ Կէսօրին ճաշեցինք ամրոցին կից գտնուող հոյատեսիլ պուրակում և երիտասարդներն էլ լողացան գեղեցիկ վճիտ լճում։

Յուլիս 22ի առաւօտեան մեր գնացքը շարժուեց Վիլնիուսից դէպի Կաունաս որտեղ հասանք երկու ժամից։ Նախաճաշից յետոյ դուրս ելանք քաղաք և գնացինք ման գալու։ Դիտեցինք քաղաքի նոր արուարձաններն և շէնքերը, սարցադաշտի վրայի բալետի նոր սրահը և մարզադաշտը։ Տեսանք 9րդ բերդի այն բանտը որտեղ ֆաշիստները ըսպաննել են 80 հազար հոգի, թանգարանը, պատկերասրահը և աշտարակը։ Ապա մեծ հետաքրքրութեամբ դիտեցինք Սովետական Միութեան մէջ առաջինը հանդիսացող նոր տիպի ցուցադրական դպրոցը և կողքի գեղեցիկ մանկապարտէզը։

Յուլիսի 23ի առաւօտեան ժամը 3ին մեր գնացքը մեկնեց Կաունասից և եօթ ժամ յետոյ հասանք Լատվիայի սիրուն մայրաքաղաք Ռիգա։ Ռիգացիները ծաղիկներով և ջերմ կերպով դիմաւորեցին Երևանի ներկայացուցիչներին։ Երկու օր մնացինք այս սիրուն քաղաքում, որտեղ տեսանք կամուրջներն ու տեսարժան վայրերը, ծաղկազարդ հրապարակներն ու շատ գեղեցիկ գերեզմանատունը։ Դիտեցինք գերմանական ճշգրիտ չափից գործիքների ցուցահանդէսը։ Դաուգավա գետի վրայով երկու ժամուան հիանալի ճանապարհորդութիւնից յետոյ հասանք Բալթիկ ծովի սքանչելի ծովեզերքը, որտեղ լողացանք հիանալի ծովափում։ Երեկոյեան Կուլտուրայի տանը, ի պատիւ հայերին, եղբայրական ռիգացիները կազմակերպել էին յատուկ հանդիպում, որտեղ ողջոյնի խօսքերից յետոյ տեղի ունեցան նուագ, երգ, աճպարարութիւն և պար։

(Շարունակելի 2)

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐԸ ՄԵԿՆԵՑԱՆ

(Շար. Բ . էջէն)

Հանդիսութենէն ետք, ժամը 3.30ին հրաւիրեալները «Արմենիա»յի ճաշասրահին մէջ հիւրասիրուեցան և վոտքայով ու զանազան ըմպելիներով կեցցէներ պարպեցին Հայրենի ղեկավարներուն, Նաւապետին և պատուիրակին կենացը։

«Ջահակիր»ի աշխատակից ընկ. Արա Բուսեան եւ իր ընտանիքը

Բարի ճամբորդութեան մաղթանքներէ ու գիրկընդխառնումներէ ետք, հրաւիրեալները բարձրացան կամրջակին վրայ՝ ուր դարձեալ վերջին հրաժեշտ մը տուին իրենց սիրելիներուն։

Ճիշդ ժամը 4ին՝ «Արմենիա» իր մեկնումի ազդանշանը տուաւ, մինչ Սովետական Հիմնի նուագածութեամբ վեր կը բարձրանար Սովետական դրօշը. Նուագուեցաւ ԱՄՀի քայլերգը եւս։ Ապա՝ ընդհանուրի ծափահարութեանց և բացագանչութիւններուն մէջ, գեղեցիկ ջերմանաւը, մեր «Արմենիա»ն սկսաւ շարժիլ ու հպարտօրէն հեռանալ հայրենաբաղձներու և հայրենասէրներու գեղեցիկ խումբ մը իր վրայ հիւրասիրած։

Նաւապետի յայտարարութեան համաձայն, «Արմենիա» Պաթում պիտի հասնի Շաբաթ, 26 Սեպտեմբեր, վաղ առաւօտեան։

Բարի ճանապա՜րհ մեր սիրելիներուն։

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

24 ՍԵՊՏ. 1964

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՍԿԱՒԱՌԱԿԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՉԱՓԱՆԻՇԸ

Վերջերս Չեխոսլովաքիոյ ըՍթավոյ Թըրնով սթատին մէջ տեղի ունեցան կարգ մը նախապատրաստական մրցումներ Թոքիոյի Ողիմպիականին համար: Այս մրցաշարքին կ'արժէ յիշել Չեխոսլովաք Լուտվիկ Տանէքի սկաւառակի համաշխարհային նոր մրցանիշը, արձակելով 2 քիլ. 004 ծանրութեամբ սկաւառակն՝ 64 մ. 55: Տանէք ամէն ջանք կ'ընէ որպէսզի հասնի 65 մեթրի:

Ուրեմն Թոքիոյի Ողիմպիականին համար ունինք երեք կարեւոր մրցակիցներ.— Չեխ Տանէքը, ամերիկացի Օրթէրը և ռուս Թրուսեննիեւը: Այս երեքը փորձերու ժամանակ արձակած են 62 մեթրէն աւելի, քանի մը անգամներ: Անոնցմէ յետոյ կուգայ լեհ Պէժիէ, որ կրցած է միայն 59էն 60. մ. արձակել: Իր վերջին արձակումը եղած է Անգլիոյ հետ կազմակերպուած մրցումին 58 մ. 67, անգլիացի մրցակից Հոլինկզուորթի 54 մ. 01ի դէմ:

ՆԻԶԱԿԻ ՆՈՐ ՄՐՑԱՆԻՇ

Մոսկուայի վերջին մրցումներուն Էլվինա Օզոլինա իր 1963ի համաշխարհային մրցանիշը (59 մ. 78) բարելաւեց՝ արձակելով 6 մ. 38 և այսպէսով աշխարհի իգական սեռի նիզակի ախոյեանուհին հռչակուեցաւ:

ՖՈՒԹՊՈԼ

Երկարէբացակայութենէնետք, վերջապէս Անիլի նոր խումբը, բաղկացած երիտասարդ ուժերէ, պիտի խաղայ երկու մրցումներ Սուտանի Ալ Հիլալ խումբին հետ 30 Հոկտեմբերին և 1 Նոյեմբերին, Խարթումի մէջ:

ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՔՐ. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ
ՕՐ. ՆՈՒԱՐԴ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱ ԵԱՑԱՆ

20–9–1964 Խարթում-Գահիրէ

Մեր ջերմագին շնորհաւորութիւնները նորապսակ ամոլին եւ իրենց ծնողաց:

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Լիզէթ Ճերմակեանի ընդ Պր. Միհրան Տիւրկէրեանի բարեբաստիկ նշանախօսութեան առթիւ վասն խնդակցութեան Տէր եւ Տիկին Վահան Խաչերեան 100 ե. դ.

Ողբ. Թադէոս Գալֆայեանի կենծալի մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան Պր. Արթօ Սառաֆեան 50 ե. դ.:

Ողբ. Փօլանիի Տէրտէրեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան Պր. Արթօ Սառաֆեան 50 ե. դ.:

Պր. Տիգրան Տիգրանեանի ընդ Օր. Սեդա Էմիրզեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Կիւմիւշեան (Աղեքս.) 100 ե. դ.:

ՎՐԻՊԱԿ

«Ջահակիր»ի 17 Սեպտ.ի թիւին «Զրոյց Մայրերու Հետ» գրութեան ստորագրութիւնը՝ «ԱՍՏՂԻԿ», սխալմամբ տպուած է «Անահիտ»:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Բամլէ, Քան Տը Սեզար:

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԽԱՂԱԼԻԿԸ
Յաջորդ թիւով

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ
ԳԱՀԻՐԷ

Հինգշաբթի, 24 Սեպտ. 1964էն սկսեալ և ամէն Հինգշաբթի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ԺԱՄ

ԺԱՄԸ 7·30էՆ 8·30

Բոլոր անոնք, որոնք կը փափաքին ունկնդրել իրենց նախասիրած հայկական երգերը, պարտին խնդրագիր ուղարկել սրահի վարչութեան մինչև ամէն Երկուշաբթի երեկոյ:

☐ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ ☐

Շաբաթ, 26 Սեպտ. 1964, կ. ե. ժամը 8ին

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սեպտեմբեր ամսուան մէջ ծնած պատանի անդամներուն

ՀԱՃԵԼԻ ԽԱՂԵՐ եւ ՊԱՐ

Բոլոր պատանի անդամներն ու ընկերները սիրով կը հրաւիրուին:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՆԻՒ ԵՈՐՔ

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Կեդրոնական Վարչական Ժողովը պատիւ ունի հրաւիրելու Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուելու 51րդ Ընդհ. Ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ, 5 Դեկտեմբեր 1964, առաւօտեան ժամը 9·30ին, Միութեան Կեդրոնական Գրասենեակին մէջ, 250 Ֆիֆթ Էվընիւ, Նիւ Եորք, Ն. Ե.:

Եթէ օրինական մեծամասնութիւն մը ներկայ չըլլայ վերոյիշեալ թուականին, այս ծանուցումը պիտի նկատուի իբրեւ երկրորդ հրաւէր Ընդհանուր Ժողովի, որ պիտի գումարուի ՇԱԲԱԹ եւ ԿԻՐԱԿԻ, 12–13 Դեկտեմբեր 1964, առաւօտեան ժամը 9·30ին, ՍԹԷՅԹԼԸՐ ՀԻԼԹԸՆ ՊԱՆԴՈԿԻՆ մէջ, Սեվընթ Էվընիւ եւ 33րդ փողոց, Նիւ Եորք 1, Ն. Ե.:

Այն բոլոր իրաւասու անդամները որ ներկայ պիտի ըլլան այս ժողովին, օրինական մեծամասնութիւն պիտի կազմեն:

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ընդհանուր Տեղեկագիր 1963 Տարեշրջանի:
2. Ընդհանուր Հաշուետուութիւն 1963 տարեշրջանի:
3. Ընտրութեան Կեդր. Վարչ. Ժողովի՝ իրենց պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած անդամներու տեղ:
4. Կանոնագրի Փոփոխութիւններ:
5. Առաջարկներ եւ Թելադրութիւններ:
6. Գնահատանքի Բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Ատենադպիր	Ատենապետ
Մ. Մ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ	Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Նիւ Եորք, 1 Սեպտ. 1964

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՓԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱԿՈԲ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՅՆՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մօ. ... — Հայկական կեանքի բաժին.— ... — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — ... — ՆՈՒԲԱՐ ՓԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — ... Հեռ. 915013 — ...

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, ... Գահիրէ ... Հեռ. 915013 (3 գիծ) ...

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م." - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՅԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 46 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

عدد رقم ٤٦ - الخميس ١ أكتوبر ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԱՄՈՒԼԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Մամուլի շուրջ մեր առաջին գրոյցին մէջ տեսանք՝ թէ անոր գործիչները — աշխատակիցներ, գրաշարներ, սրբագրիչներ, առաքողներ և կամ խմբագիրներ — բարոյական և մտաւորական ի՛նչ մակարդակի վրայ պարտին գտնուիլ ու գործելակերպի ի՛նչ հասունութիւն պարտին ունենալ՝ առաջնորդել կարենալու համար ընկերութեան եօթներորդ անեղ ոյժը հանդիսացող տպագրեալ գիրը, ստեղծելու և սնուցանելու համար հանրային կարծիքը։

Այսօր պիտի խօսինք այդ աշխատաւորութեան ջանքերուն արտադրութիւն-արդիւնքը եղող թերթի բովանդակութեան մասին։

Ի՞նչ պէտք է ըլլայ կամ ի՞նչ պէտք չէ ըլլայ թերթի մը բովանդակութիւնը։

Եթէ թերթը կը հրատարակուի անհատի մը կողմէ, որ իր կողքին կամ իր ետեւ հաւաքականութիւն մը չունի, անիկա կրնայ ամէն ինչ ըլլալ, ամէն ինչ բովանդակել, ամէն նիւթ տպել և ամէն հարցի մասին խօսիլ՝ առանց դժուարանալու, առանց վարանելու և շատ ճարպիկ — այսինքն մարդ չնեղացնելու, բոլորին հաճելի ըլլալու — դարձուածքներով, նպատակ ունենալով միայն դրամ շահիլ։ Ասիկա առեւտրական թերթն է, որ նոյնիսկ իր ճակատը և տրամադրելի բոլոր սիւնակները կը յատկացնէ ուղղակի կամ անուղղակի ծանուցումներու եւս՝ անո՛նց, որոնք առաւելագոյնը կը վճարեն։

Աւելորդ է խօսիլ այսօրինակ թերթի մը ուղղութեան, սկզբունքներուն և աւանդութեանց մասին, որոնցմէ ոչ մէկ հատ կրնայ ունենալ կամ ունեցած ըլլալ, հոգ չէ թէ ներկայանայ մարդասիրութեան, հայրենասիրութեան, խաղաղասիրութեան և այլ առաքինութեանց լոզունգներով։ Այս տեսակ թերթ հրատարակողները կ՚ըլլան ամէն տեսակէտէ միջակ և արգահատելի, հոգ չէ թէ հասած ըլլան բարձր դիրքի (հարստութեան) կամ համբաւի։ Հասութաբեր ծանուցումով մը կարելի է զինքը գոհ ձգել, որպէսզի (եթէ հայ է) ոչինչ հրատարակէ «Մայիս 28»ի դէմ...։

Կան, սակայն, անհատ հրատարակիչներ, որոնց թերթը կրնայ — խմբագիրին ուժեղ նկարագիրին և զօրաւոր անհատականութեան բերումով — պողպատեայ ուղղութիւն մը ունենալ և ուղի բանալ։ Ինչպէս օտարներու մօտ, նոյնպէս և հայերս, ունեցած ենք նման թերթեր որոնք անուն ձգած են և ազդեցութիւն գործած իրենց դարաշրջանին վրայ։ Նման թերթերը ամենէն շատ դժուարութիւններու բախած օրկաններն եղած են և անոնց խմբագիրները շատ տառապած, հալածուած (Պարոնեան, Շահնազար, Արփիարեան, Տիրունի, Ալպօյաճեան և ուրիշներ)։ Այս թերթերուն բովանդակութիւնը խիստ շահեկան կ՚ըլլայ միշտ, շնորհիւ իրենց հրատարակիչին ձեռնհասութեան ոգիին, որուն կը միանայ ուղիղ հայրենասիրութիւնն ու ժողովրդասիրութիւնը։

Տասնեակ մը գրող-բրոցներու կողմէ եղած ձեռնարկ մը, տեսնուած է որ ձեռնարկողներուն պատրաստութեան և մտաւորական ոյժին շնորհիւ, ճամբայ կ՚ելլէ խիստ յաջող կերպով։ Սակայն, քիչ յետոյ, եսերու զարթում մը, արժանապատուութեանց հարց մը և պատասխանատուութեան խնդիրներ կուգան դժուարացնելու գործը։ Եւ բովանդակութիւնը հետզհետէ տկարանալով, թերթը կը դադրի։

Բովանդակութեամբ նոխ և երեւումով կանոնաւորուած կրնայ ըլլալ, առաւելապէս, հաւաքականութեան մը (Միութիւն, Կուսակցութիւն, մեծ հաստատութիւն) բերանը հանդիսացող թերթը։ Բազմաթիւ կ՚ըլլան անոր աշխատակիցները և զանազանեալ՝ հրամցուած նիւթերը։ Ու թերթը դադրելու վախ չ՚ունենար, որովհետեւ հաւաքականութեան անդամները, փոքր զոհողութիւններով, կրնան ոտքի պահել զայն ընդմիշտ։

Ինչ հանգամանք ալ ունենայ, թերթը պարտի ամէն բանէ առաջ յարգել ժողովուրդը, որուն համար կը հրատարակուի։ Ուրիշ թերթի մը չգոյութենէն օգտուելով՝ երբեք պէտք չէ ժողովուրդին հրամցնել դիւրին պատրաստուած նիւթեր, առանց ճիգի և լրջութեան գրուած յօդուածներ։ Ժողովուրդը ո՛չ ոչխար է և ոչ ալ տխմար։ Երկար կը համբերէ, բայց օր մը կը պատժէ, եթէ իր իրաւունքները, ռսնք՝ իր վեհապետութիւնը չյարգուի։

Արտատպումներով կազմուած բովանդակութիւն մը կրնայ պէսպիսուն ըլլալ և հետաքրքրական։ Բայց ոգիի նոյնութեան պակաս և ուղղութեան տարբերութիւն կ՚առաջացնէ։ Մէկ օր առաջ բանաստեղծ Ս. Կապուտիկեանին մասին նպաստաւոր յօդուածի սիւնակին մէջ կրնայ լոյս տեսնել նոյն գրողին համար խիստ աննպաստ ուրիշ գրութիւն մը։ Արտատպումներով թերթ լեցնող խմբագիրները առհասարակ ծոյլ կ՚ըլլան, և կը պատահի յաճախ որ չկարդացած մըկրատեն և գրաշարին տան յօդուածները, ու երբեմն՝ նոյնիսկ նոյն օրուան թիւին մէջ, իրարու հակասող, զիրար ջրող և հերքող դուրս գան անոնք։ Կը ստեղծուի անտանելի վիճակ, եթէ ասիկա կուսակցական թերթի մը մէջ է երեւցած։ Ամբողջ կուսակցութիւնը կը կոր-

(Շար. տես էջ 5)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԵԾ ԺՈՂՈՎ ՆԵՐՔԻՆ ՔԱՂԿՆԹ. ՄԱՍԻՆ

Երկուշաբթի, 28 Սեպտ.ին։ Նախագահ Նասէր մեծ ժողովի հրաւիրեց ԱՄՀ փոխ-նախագահները, վարչապետը և փոխ-վարչապետները և խորհրդակցեցաւ ներքին քաղաքականութեան բոլոր հարցերուն մասին, ինչպէս՝ պարենաւորում և սպառում, բնակարաններ, բամպակի բերքը, տնտեսական հարցեր, ճարտարարուեստ եւն։

Այս ժողովը ունեցաւ իր յաջորդները՝ նոյն խնդիրներով զբաղելու և զանոնք իրենց լուծումին և յրումին տանելու համար, յատկապէս պարենաւորման մարզին մէջ։

ԱՐԱԲ ԼԻԿԱՅԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀՐԴԵՀԸ

Կիրակի, 27 Սեպտ., կէսօրւան մօտ, Արաբ Լիկայի գեղեցիկ շէնքին 5րդ յարկին վրայ, Մշակոյթի Վարչութեան գրասենեակներուն մէջ հրդեհ ծագեցաւ մեղրամոմ հալեցնելու առթիւ (սպասաւորի մը կողմէ)։ Կրակը կարելի եղաւ շուտով մարել՝ փրկելով մեծարժէք ժապաւէններ (մշակութային) և գործիքներ։ Փճացած է կահ-կարասիքը։

ԵՄԷՆԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Տօնուեցաւ Երկուշաբթի, 28 Սեպտ., մեծ շուքով, Սանաայի և միւս քաղաքներուն մէջ, ինչպէս և ԱՄՀի մէջ։

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ռիօ տի Ժանէյրոյի մէջ, անծանօթ երիտասարդի մը կողմէ հրազէնով սպանուած է Սուրիոյ երբեմնի ընդունակէր Ատնան էլ Զիւրքի։ Սպանիչը փախած է։

ԿԻՊՐՈՍ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արտ. Գործոց նախարար Սփիրօ Կիպրիանու Մոսկուայի մէջ ստորագրեց համաձայնագիր մը, որով Կիպրոս պիտի ստանայ ամէն կարգի օժանդակութիւն։

ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ ՎԻԿՏՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 25ին, Համպուրկի մէջ բացուեցաւ Միջազգային աստղագիտական միութեան 12րդ Համագումարը, որու աշխատանքներուն մասնակցեցան աշխարհի տարբեր երկիրներէ եկած 1.200 գիտնականներ։ Սովետական Միութեան պատուիրակութեան մաս կը կազմէին ակադեմիկոս Վ. Համբարձումեան, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի ռադիոֆիզիկայի և ելեկտրոնիկայի հիմնարկի տնօրէն Է. Միրզաբեկեան, Բիւրականի աստղադիտարանի տնօրէնի տեղակալ Լ. Միրզոյեան և ուրիշներ։

ՀԱՅԱԶԳԻ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԲԵՄԱԴՐԻՉ Ռ. ՍԻՄՈՆՈՎ ԱԹԷՆՔ Կ՚ԵՐԹԱՅ

Աթէնքի «Քոթոփուլիս» Թատրոնին մէջ, յառաջիկային շարք մը ներկայացումներ պիտի տայ Մոսկուայի «Վախթանգով» պետական Ակադեմական Թատրոնը, որուն վարիչները Աթէնք հասած են արդէն, ներկայացումներուն հետ կապ ունեցող կարգ մը թեքնիք մանրամասնութիւններ ճշդելու համար։ Վերոյիշեալ վարիչներէն մէկն է նաև «Վախթանգով» Թատրոնի հայազգի դերասան բեմադրիչը՝ Ռուբէն Սիմոնով (Սիմոնեան), որուն կը պարտի Թատրոնը վերջին տարիներուն արձանագրած իր բոլոր յաջողութիւնները, կը գրէ «Երկիր»։

«Արմենիա»յի հանդիսասրահին մէջ լիագոր պատուիրակը կը բանայ հանդիսութիւնը։ Աջին՝ [illegible] Սոլովեւ, մէջտեղը՝ Աղեքս. [illegible] ընդհ. հիւպատոս քաղ. Նովիքով

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՀԵՏ

Ս. Միութեան հետ՝ Քրեմլինի մէջ մեծ համաձայնագիրներ ստորագրելէ ետք, Վարչապետ Ալի Սապրի, իր խումբով, անցաւ Չեխոսլովաքիա, և այնտեղ եւս՝ չեխ պետութեան հետ ստորագրեց տնտեսական կարեւոր և քաղաքական օգտակար համաձայնագիր։ Ճարտարարուեստ. օժանդակութիւն ընելէ զատ ԱՄՀին, Չեխոսլովաքիա մեր երկրին հետ համաձայն է Յորդանան գետի և այլ հարցերու մէջ՝ ընդդէմ կայսերապաշտութեան և սիոնիզմի։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԱՌԼ ՀԵԼԻ

Ծնած է Պէյրութ, 24 Սեպտ. 1913ին։ Ուսած է Յիսուսեան Հայրերու Ս. Ժոզէֆ համալսարանը։ Իրաւաբան, ընտրած է փաստաբանութեան և լրագրապետութեան ասպարէզները։ Վարած է «Էնթ օրմասիոն» և «Լը Ժուռ» թերթերը՝ մինչև 1946։ Դաւանանքով՝ կաթողիկէ է։

Հռոմի Ս. Աթոռին մօտ՝ Լիբանանի դեսպան 1947ին, այժմու Պօղոս Զ. Պապին Վատիկանի արտաքին գործոց նախարար եղած ատենը։ Արդարութեան և լրատուութեան Նախարար 1949ին՝ նախագահ Պշարա էլ Խուրիի և վարչապետ Ռիատ Սոլհիի ժամանակ։

1951ին կ՚ընտրուի երեսփոխան և կը դառնայ Արտաքին Գործոց Նախարար՝ Ապտալլա Եաֆիի դահլիճին մէջ։ Արդարութեան և Առողջապահութեան Նախարար՝ 1954ին՝ Սամի Սոլհի Դահլիճին մէջ։ Հիմնած է «Ձրօնաշրջիկութեան Ազգ. Խորհուրդը» 1961ին։

Հիւսէյն էլ Ուէյնի 1964ին իրեն կը վստահի Կրթական Նախարարութիւնը, զոր կը վարէ մինչև իր ընտրութիւնը՝ Նախագահի պաշտօնին, 18 Օգոստոս 1964։

Իր պետական պաշտօններուն հետ պահած է իր [illegible] կան գրաղումը։ Աշակերտ [illegible] փիլիսոփայ Միշել Շիհայի։ Շառլ Հելու խիստ մշա[illegible] փիլիսոփայ միտք մըն է։ Կը սիրէ հայերը։

Իր պաշտօնին գլուխը անցաւ, Երեքշ. 23 Սեպտ. 1964ին։ Հանրապետութեան Նախագահ պիտի մնայ վեց տարի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՄԵԾ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ ՄԸ ԲԻՒՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

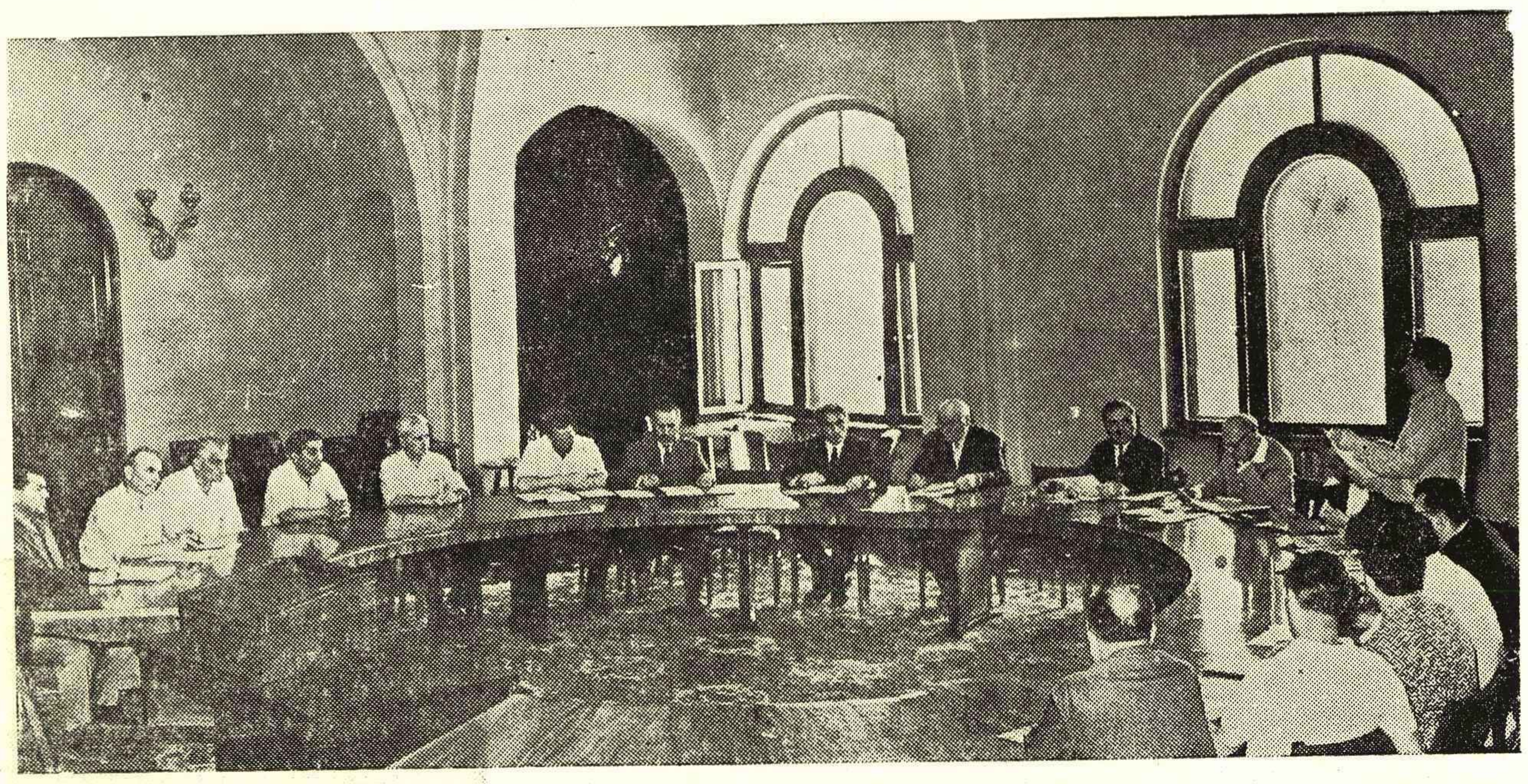
Սեպտեմբերի սկիզբներուն, Բիւրականի նշանաւոր աստղադիտարանին մէջ տեղի ունեցաւ արտա-երկրային քաղաքակրթութիւններուն նուիրուած խորհրդաժողով մը, որուն մասնակիցները յանգեցան հետեւեալ եզրակացութեան.

— Եթէ արտա-երկրային քաղաքակրթութիւններ գոյութիւն ունին, եւ եթէ կ'ուզենք կապ հաստատել անոնց հետ, քանի մը սանթիմեթրնոց կամ տեսիմեթրնոց ռատիօ-ալիքները ամենէն լաւ կը յարմարին այդ գործին:

Խորհրդաժողովին կը մասնակցէին Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Նախագահ եւ Բիւրականի աստղադիտարանի Տնօրէն Վիքթոր Համբարձումեան, աստղաճառագայթումի բնագէտներ Վլատիմիր Կոտելնիքով, Եակով Զելտովիչ, Իոսիֆ Շկլովսքի եւ այլ ականաւոր գիտնականներ:

Միջմոլորակային քաղաքակրթութիւններու մասին գործնապէս առաջին հանդիսացող այս խորհրդաժողովին մէջ որոշուեցաւ ոչ միայն կանոնաւորապէս ազդանշաններ ուղարկել տիեզերական տարածութենէն ներս մօտաւորապէս հազար լոյս-տարի հեռաւորութեան վրայ, այլեւ ուշադրութեամբ ուսումնասիրել Տիեզերքէն մեզի հասած ազդանշանները: Մեթոտներ պիտի մշակուին մանրամասնօրէն ուսումնասիրելու համար այն ազդանշանները, որոնք կ'ենթադրուի թէ ուրիշ մոլորակներէ՝ տրամաբանութիւն ունեցող էակներու կողմէ կ'ուղարկուին:

1964-65 տարիներու ընթացքին պիտի պատրաստուի մանրամասնեալ ծրագիր մը, որով կարելի պիտի ըլլայ թեքնիքական տեսակէտէն ապահովել արտա-երկրային քաղաքակրթութիւններու հետազօտութիւնները:

Խորհրդակցական նիստ՝ շինելու համար 2,60 մեթր շառաւիղով նոր խոշորացոյց մը:

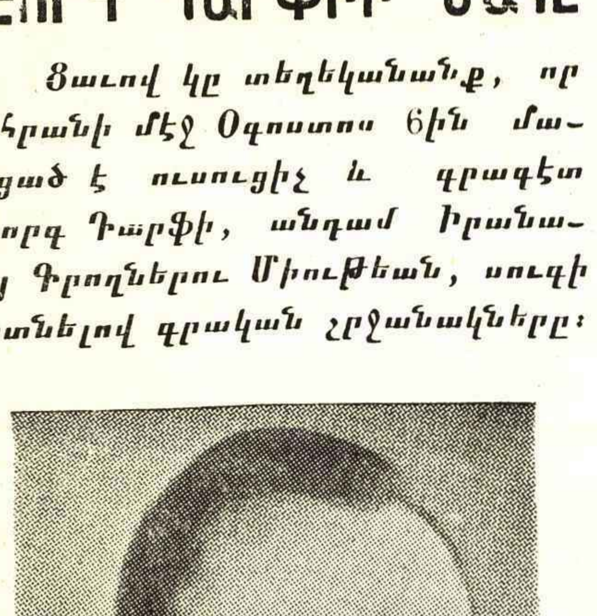
ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մոսկուայէն Նոր Տելհի վերադարձի ճամբուն վրայ, Սեպտ. 15ին, Երեւան ժամանեց Հնդկաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Ռատա Քրիշնան: Երեւանի օդանաւակայանին մէջ հնդիկ պետական վար՝ չը դ' մաւորուեցաւ խորհրդային Հայաստանի պետական դէմքերուն եւ պաշտօնական անձերուն կողմէ: Ժողովուրդը իր կարգին, խանդավառ ընդունելութիւն մը վերապահած էր Նախագահ Քրիշնային, որ կարճ հանգիստ մը առնելէ եւ փրոթոքոլային այցեր կատարելէ ու ընդունուելէ ետք, իր ուղեւորութիւնը շարունակեց դէպի Նոր Տելհի:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ԳԷՈՐԳ ԴԱՐՖԻԻ ՄԱՀԸ

Ցաւով կը տեղեկանանք, որ Թեհրանի մէջ Օգոստոս 6ին մահացած է ուսուցիչ և գրագէտ Գէորգ Դարֆի, անդամ Իրանահայ Գրողներու Միութեան, սուգի մատնելով գրական շրջանակները:

Ծնած է Ա[illegible] գիւղը 1907ին: 1915ին անցած է Կովկաս (Թիֆլիս). փոխադրուած է Սալմաստ: 1919ին Թաւրիզ և ուսումը շարունակած ֆրանսացի Լազարիստ Վարդապետներու Գոլէճին մէջ: Ապա ինքզինք նուիրած է ուսուցչական ասպարէզին: 1936ին Մուշէգ-Սոլէյման Նաւթային ընկերութեան մէջ: 1960ին հանգստեան թոշակաւոր՝ կուգայ հաստատուիլ Թեհրան, ուր կը պարապի դասաւանդութիւններով: Թոքերու բորբոքում մը կուգայ կըտրելու իր կեանքին թելը: Ան 1927էն ի վեր ունեցած է գրական բեղուն գործունէութիւն: Տպագրուած իր գործերն են՝ «Սիավուշ և Սուդաբէ», «Արդարութեան ճանապարհին», «Ողջոյն քեզ Միլանո» և մրցանակ շահած «Մեսրոպ Մաշտոց»: Անտիպ ունի՝ «Վահան և Ռազմգուխտ», «Անքաւելին», «Արիւնոտ Թոզը» և «Լուսերես»: Ունի բազմաթիւ թարգմանութիւններ (հատորներ):

ՖՐԱՆՍԱ

"ԼԸ ՏԷՕՅ ՆԱՍԻՈՆԱԼ" ԳԻՐՔԸ

Փարիզի մէջ հրատարակուեր է 136 էջէ բաղկացած ֆրանսերէն գիրքը՝ «Լը Տէօյ Նասիոնալ» խորագրով, հրատարակողներն են՝ Ժ. Նազարեան, Ռ. Տոնիկեան և Վ. Սոլաքեան: Նիւթը՝ Հայկական Հար[illegible] Զէնք տուող այս գիրքը:

ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վիեննայի հայ գաղութը բախտը ունեցաւ հիմնարկէքը կատարելու իր եկեղեցիին: Գաղութը գրեթէ ամբողջութեամբ ներկայ էր: Հիմնարկէքը կատարեց Աւստրիոյ և Գերմանիոյ հոգևոր հովիւ Գեր. Մեսրոպ Վրդ. Գրիգորեան:

Լոնտոնէն բարերարուհի Տիկին Ռօզա Թրիքի այս առթիւ Վիեննա կը գտնուէր: Եկեղեցիին անունը պիտի ըլլայ Ս. Հռիփսիմէ: Վարչութիւնը արդէն իսկ տիրացած է կալուածի մը, որուն հասոյթը պիտի յատկացուի եկեղեցիի ծախքերուն: Ներկայիս Վիեննայի մէջ կան 60է աւելի հայ ուսանողներ, որոնց բնակարաններ պիտի հայթայթէ այս շէնքը և պիտի կոչուի «Ազգային Տուն»:

ՏԻՐՈՒՀԻՆԻ

Ցաւով կ'արձանագրենք, որ Ուրբաթ, 25 Սեպտ. 1964, Հելիոպոլսոյ իր բնակարանին մէջ մահացած է Տիկ. Կիւլիզար Գումրուեան, այրին՝ ողբ. Ընկեր Աբրահամ Գումրուեանի և մայրը՝ Ընկեր Մակար Գումրուեանի:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ նոյն օրը և հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց Գերեզմանատունը:

Այս տխուր առթիւ՝ Խմբագրութիւն-Վարչութիւնս կը ներկայացնէ իր զգածուած ցաւակցութիւնները:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱՅԿ ԵԱՂՃԵԱՆ ԵՒ ԺԻՐԱՅՐ ԳԱՆԹԱՐՃԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

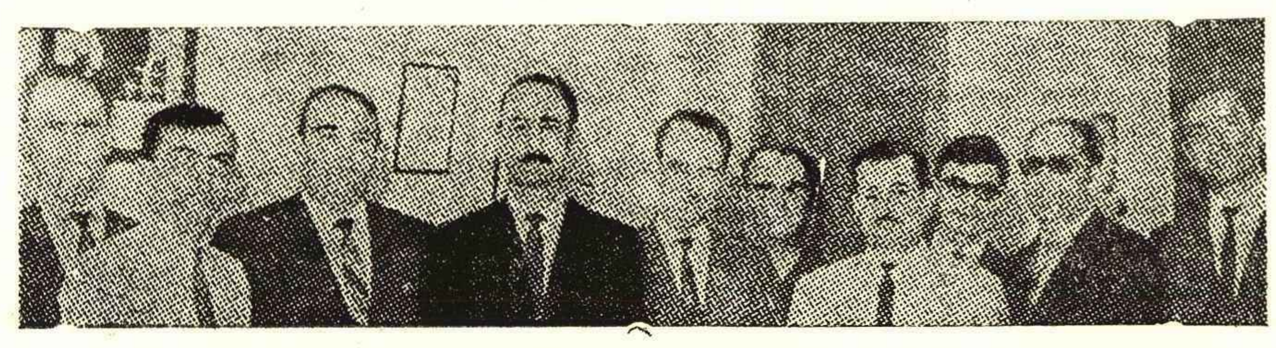
Ուրբաթ, 21 Օգոստոսի առաւօտեան ժամը 11ին, Լիբանանի հայկական մամուլի ներկայացուցիչները ժամադրուած էին Փիցպուրկի Սեմֆոնիք Նուագախումբի երկու տաղանդաւոր հայ ներկայացուցիչներուն հետ:

Անխտիր Պէյրութի մէջ հրատարակուող հայկական թերթերու բոլոր ներկայացուցիչները եկած էին Ամերիկեան Տեղեկատու Դիւանի Հայկական բաժնի գրասենեակը, մտերմիկ զրոյց մը ունենալու համար նուագախումբի փոխ խմբավար Հայկ Եաղճեանի և տաղանդաւոր ջութակահար Ժիրայր Գանթարճեանի հետ:

Ամերիկայի մէջ ծնած հայ խմբավարը մեծ դժուարութիւն մը չունեցաւ հարցումներուն հայերէն պատասխանելու: Ան հայերէն կը խօսէր թէև քիչ մը դանդաղ, սակայն նկատելի էր որ կը գործածէր ճշգրիտ մայրենի բառեր՝ պէտք եղած մասնագիտական պատասխանները տուած ժամանակ: Բոլորն ալ նկատեցին թէ իր երիտասարդական թարմ հասակին այս հռչակին հասած մեր հայրենակիցը, անկասկած որ տակաւին իր մասին շատ խօսցնել պիտի տայ:

Գալով Ժիրայր Գանթարճեանին, ան արդէն Եգիպտոսէն Ամերիկա հաստատուած արուեստագէտ մը ըլլալով, կարողացաւ օգնել իր պաշտօնակիցին՝ կարգ մը մասնագիտական բացատրութիւններ աւելի հասկնալի ձեւով պարզաբանելու:

Աւելի քան երկու ժամ փոխադարձ վայելքի պահեր ապրելէ ետք, հայ մամուլի ներկայացուցիչները, որոնք սպառած էին իրենց հարցումները, յիշատակի նկար մը քաշուելէ ետք երկու այցելու արուեստագէտներուն հետ, բաժնուեցան լաւագոյն մաղթանքներով, կը գրէ «Այգ»:

Երկու արուեստագէտները շրջապատուած հայ մամուլի ներկայացուցիչներէն

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՖՐԵՏ Փ. ԱՄԵՐՇԱՏԵԱՆ ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՆԱՀԱՆԳԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Նիւ Եորքի հայ գաղութը կը լծուի նոր գործունէութեան մը, յաջողցնելու համար Ֆրետ Փ. Ամերշատեանի ընտրութիւնը՝ որպէս ծերակուտական Նիւ Եորք Նահանգի: Պր. Ամերշատեան երեք տարեկանին Ամերիկա եկած ըլլալով կը մեծնայ ու կը դաստիարակուի Մեսեչուսեցի Նահանգին մէջ, և փոխադրուելով Նիւ Եորքի Մենհեթրն Թաղամասը, ան մեծապէս կը սիրուի ու կը յարգուի ամենազգի քաղաքացիներէ՝ իր բերած ընկերային ու հասարակական ծառայութիւններովը:

Տեղւոյն կառավարական բարձր պաշտօնեաներ, առեւտրականներ, բժիշկներ, ականաւոր դէմքեր և զանազան ընկերակցութիւններ, թիկունք կանգնելով Ֆրետ Ամերշատեանի, հրապարակ իջած են յաջողցնելու համար անոր ընտրութիւնը՝ գալիք Նոյեմբերին և զինք բազմեցնելու Ծերակոյտի Նահանգային աթոռին վրայ: Անիկա որոշ կուսակցութեան մը թեկնածու չըլլալով, բոլոր անկախ մտածող քաղաքացիները իր շուրջ հաւաքուած են: Պր. Ամերշատեան կը խմբագրէ և կը հրատարակէ՝ երեք տարիէ ի վեր՝ «Ֆրոնթիըր Նիւզ» թերթը:

"ՋԱՀԱԿԻՐ"Ի ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ ՅՈՎՍԷՓ ԹԸԳԸՐԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Արեւելեան Ափրիկէի մեր աշխատակիցը՝ Պր. Յովսէփ Թըգըրեան, որ հինգ ամիսէ ի վեր Ամերիկա կը գտնուի արձակուրդով, վերջերս այցելած է Ուստր, Փրովիտէնս, Պոսթըն, Հարթֆըրտ, Քլինթըն և Մասաչուսեցի գրեթէ բոլոր քաղաքները: Ուստրի քաղաքապետին կողմէ հրաւիրուելով՝ նուէր ստացած է քաղաքապետարանի ոսկեզօծ բանալին ներկայացնող փլաք մը: Ասիկա մեծ պատիւ մըն է որ կը կ'ընծայուի իրեն պէս օտարի մը:

Ասկէ զատ, «Վորսէսթըր Թելեկրամ Կազեթ» օրաթերթի երկու թղթակիցները տեսակցութիւն մը ունեցած են մեր աշխատակիցին հետ և երկու սիւնակ յօդուած գրած են թերթին մէջ, հրատարակելով նաև անոր նկարը:

Կը շնորհաւորենք մեր աշխատակից Պր. Յ. Թըգըրեանը իրեն եղած պատիւներուն համար:

ԱՆԱՐԴԱՐ ՎԵՐԱԳՐՈՒՄ ԵՒ ԱՆԱՐԳԱՆՔ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Գրեց ԳՐ. ՔՆՆԱՍԷՐ

1964ի ընթացքին, հայ մամուլը առիթը ունեցաւ յիշելու շարք մը յոբելինական թուականներ, ինչպէս Սայաթ Նովայի ծննդեան 250ամեակը, Սիպիլի, Թորոս Թորամանեանի ծննդեան 100ամեակը, Յակոբ Պարոնեանի ծննդեան 120ամեակը, Զօպանեանի մահուան 10ամեակը, եւայլն։ Բնական է այս շարքին մաս կը կազմէ համաշխարհային դէմք Շէքսփիրի ծննդեան 400ամեակը, որ բացառիկ շուքով յիշատակուեցաւ երկրագունդիս չորս կողմը։

Եգիպտահայ գաղութը արժանաւորապէս յիշատակեց այս թուականները։ Թէ՛ մամուլի էջերէն և թէ՛ հրապարակային հանդէսներով ոգեկոչուեցան այս դէմքերը։

Յոբելինական այս թուականներու և անուններու շարքին կարելի էր յիշատակել նաև արժանաւոր հայ բանաստեղծ մը՝ Ռուբէն Որբերեանը, որուն ծննդեան 90ամեակն է այս տարի։ Ճիշդ է որ իր յիշատակին՝ մէկ երկու յօդուածներ հրատարակուեցան սովետահայ և սփիւռքահայ մամուլին մէջ, բայց միայն այդքան, մինչ կը կարծենք թէ Որբերեան արժանի էր աւելի լայն հետաքրքրութեան։

Գրականագէտներուն թողլով Որբերեանի գրականութիւնը հայ ընթերցող հասարակութեան ընդարձակօրէն ներկայացնելու հոգը, այս յօդուածին նիւթ պիտի ընեմ հայ գրագէտի մը կողմէ Որբերեանի հասցէին նետուած անարգանքի արտայայտութիւն մը, որ ինչպէս պիտի տեսնենք, հիմնուած է անձնական թշնամանքի վրայ։

Բայց նախ՝ ո՞վ է Ռուբէն Որբերեան։

Ան, գաւառացի գրող մըն է, ծնած 1874ին, Մալաթիա։ Նախնական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն ազգային վարժարանէն ներս։ Յետոյ փոխադրուած է Խարբերդ, ուր շրջանաւարտ ելած է Ռոպերթ Գոլէճէն. Ուսուցչական պաշտօններ վարած է նախ՝ գաւառներ, յետոյ Պոլիս և Իզմիր։

Իզմիրի մէջ, թողլով ուսուցչութիւնը՝ պարապած է առեւտրական գործերով։ Յետոյ անցած է Եթովպիա, ուր մնացած է մօտաւորապէս քառորդ դար։ Այստեղ, շնորհիւ իր առեւտրական գործերուն՝ շինած է բաւական կոկիկ հարստութիւն մը։ Կեանքի վերջալոյսին, անցած է Փարիզ, ուր բնակած է մինչև իր մահը (1931)։

Որբերեան, ժամանակակից հայ գրականութեան ամենէն վաւերական դէմքերէն մին է։ Քնարերգակ բանաստեղծ մը, որուն գործերէն ոմանք անցած են հայ գրականութեան դասական կտորներու շարքին («Գիւղին ճամբան», «Տնակս»)։

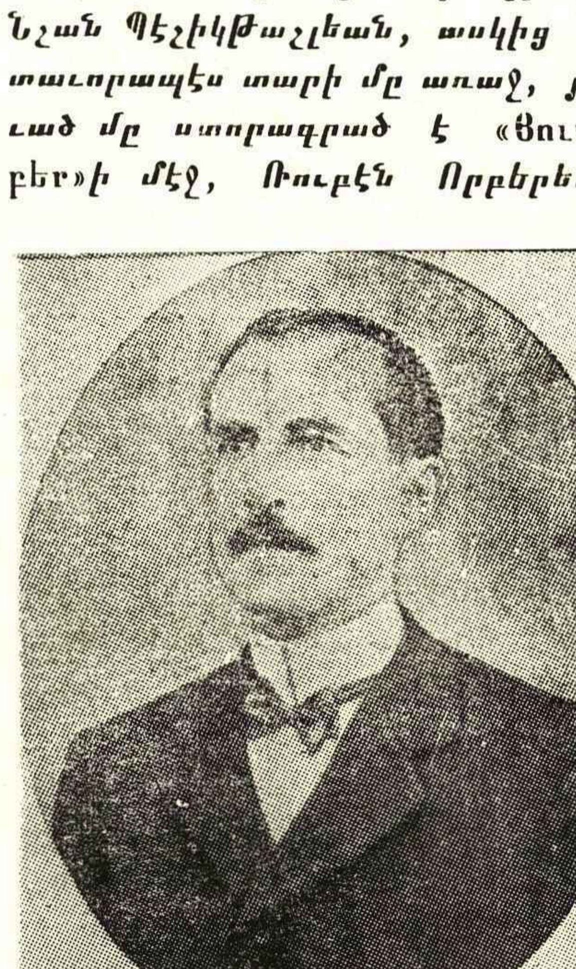
Երիտասարդ տարիքէն գաւառէն բաժնուած ըլլալով հանդերձ, Որբերեան մինչև իր կեանքին վերջը կապուած մնաց անոր։ Գաւառի հայ կեանքը, տեսարանները, յիշատակները իր երեւակայութեան մէջ վառ մնացին։ Իր արձակ թէ ոտանաւոր գրութիւններուն մէջ զօրաւոր գոյներով նկարագրուած են այն ամէնքը՝ որ գաւառը դրոշմած է իր մտքին մէջ։

Օշական, իր «Հայ Գրականութիւն» գործին մէջ, հետեւեալ կերպով կը բնորոշէ Որբերեանի գրականութիւնը.

«Որբերեանի տաղանդին գըլխաւոր յատկանիշները կը կազմեն սլայրենեան թախծութիւն, ռոմանտիկ զգայնոտութիւն, երաժշտական ապահով տուրքեր, մտածման ու խորհուրդի շեշտ նախասիրութիւն, սիրտբաց հաղորդականութիւն ու ճոխ լեզու։ Իր գլուխ գործոցը՝ Ծփանքները գրուած է Ճիպութի, հետեւողութեամբ Պայրընի Չայլտ Հարոլտին (1)»։

Ահա՛ համառօտ գիծերու մէջ Որբերեանի կենսագրութիւնը։ Այժմ անցնինք մեզ հետաքրքրող նիւթին։

Ֆրանսաբնակ հայ գրագէտ Նշան Պէշիկթաշլեան, ասկից մօտաւորապէս տարի մը առաջ, յօդուած մը ստորագրած է «Յուսաբեր»ի մէջ, Ռուբէն Որբերեանի

Ռուբէն Որբերեան

մասին (2)։ Յիշեալ գրութեան մէջ, ան, Զապէլ Եսայեանի բերնով կը խօսի Որբերեանի դրամասիրութեան և կծծիութեան մասին։

Ինչպէս որ մեր ընթերցողները նշմարեցին, խնդրոյ առարկայ երկու անձերն ալ այժմ հանգուցեալ են, իսկ Պէշիկթաշլեան իր գրութեան մէջ չէ յիշած այլ անձեր, որոնց վկայութեանը կարելի ըլլար դիմել՝ հաստատելու համար իր ըսածներուն վաւերականութիւնը...։ Անշուշտ հետաքրքրական պիտի ըլլար գիտնալ թէ, եթէ այս երկու անձերէն մին ողջ ըլլար, Պէշիկթաշլեան քաջութիւնը պիտի ունենա՞ր իր յօդուածը հրապարակելու։

Ընդհանուր առմամբ, այսօր դժուար է Պէշիկթաշլեանի ըսածներուն ճշգրտութիւնը ստուգել, որովհետև աւելի քան երեք տասնամեակներ անցած են անոր վրայէն։ Պէշիկթաշլեան, քաջ գիտնալով այս բանը, իր երեւակայութեան մէջ երկար պատմութիւն մը շինած է ու իր յօդուածը գրած է Որբերեանը ներկայացնելով անբարեխիղճ մտաւորական մը, մամոնան սիրող ու պաշտող վաշխառու մը, որ գիտնալով հանդերձ գրչեղբօր մը (այս պարագային՝ քոյր մը, գի էնթական Զապէլ Եսայեանն է...) շատ նեղ պայմաններու մէջ գտնուիլը չէ մտածած դրամական օժանդակութիւն մը ընել անոր։

Նշան Պէշիկթաշլեան վաւերական հայ գրագէտ մըն է։ Յաջող երգիծագիր մը։ Ճիշդ է որ գրական բազմաթիւ սեռեր փորձած է յաջողութեամբ, բայց իր անունը առաւելապէս իբրեւ երգիծաբան՝ հայ գրականութեան մէջ անցած է Յակոբ Պարոնեանէն ու Երուանդ Օտեանէն ետք։

1.— «Հայ Գրականութիւն», Յակոբ Օշական, էջ 560–61 (տպ. Երուսաղէմ, 1942ին, 672 էջ)։

2.— «Ռ. Որբերեան եւ Զ. Եսայեան», «Յուսաբեր» 10 Օգոստ. 1963։

(Վերջը յաջորդով)

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԱՑ

ՄԱՀՄՈՒՏ ՇԷՎՔԷԹ ՓԱՇԱՅԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՅՈՒՇԵՐ)

1912 տարուան սկիզբի ամիսներուն, Թուրքիոյ Ալպանիա նահանգին մէջ ծայր տուաւ «Ալպանական ըմբոստութիւն» անունով յեղափոխական շարժում մը՝ ի խնդիր ալպանական ինքնօրէնութեան և անկախութեան։

Շարժումը քիչ ժամանակուան մէջ ծաւալեցաւ, զօրացաւ, կազմակերպուեցաւ և դարձաւ զինեալ ըմբոստութիւն, տեղի տալով աբիւնալի ընդհարումներու՝ թուրք զինուորներու և ալպանացի յեղափոխականներու միջև։ Տեղական իշխանութիւնները չկարենալով զսպել ըմբոստութիւնը, Պոլսոյ պատերազմական կեդրոնական հրամանատարութիւնը, հապճեպ կարգադրութեամբ որոշեց բանակ մը ուղարկել Ալպանիա, նուաճելու համար ալպանական ըմբոստ զօրախումբերը։

Ալպանիա առաքուելիք բանակը համախմբուած էր Մագրի Քէօյի շոգեկառքի կայանին հանդիպակաց դաշտագետինը, ուր, մօրուսաւոր ու խստադէմ, բարձրաստիճան սպայ մը, հայրենասիրական զգացումները վերարծարծող ու խթանող ուղերձ մը խօսեցաւ, և իր խօսքը վերջացուց երիցս կրկնելով՝ «բալի ճանապա՛րհ, գինուորնե՛ր»։

Այդ բարձրաստիճան սպան, Թուրքիոյ պատերազմական նախարար Մահմուտ Շէվքէթ փաշան էր։

1912–1913 Պալքանեան Պատերազմը դեռ սկսած չէր։ Թուրքիա պատրաստ չէր նմանօրինակ դէպք մը դիմագրաւելու։ Արտաքին գործոց Նախարար Գաբրիէլ Էֆէնտի Նորատունկեան, դիւանագիտական ճարպիկ բանակցութիւններով յաջողած էր վեց ամիսներ յապաղեցնել Պուլկարիոյ, Յունաստանի, Սերպիոյ և Գարատաղի միացեալ բանակներուն յարձակումին շղթայազերծումը։

Պետութիւն և ժողովուրդ, մօտալուտ պատերազմի մը անդոհանքին մէջ կ'ապրէին. Իթթիլաֆ կուսակցութիւնը, պատրուակելով պետութեան ղեկավարներուն թոյլ ու անկարող ընթացքը, ծրագրեց պետական հարուածով մը տապալել կառավարութիւնը, տէրութեան ղեկը ձեռք առնել և վերակազմել պետութեան զինուորական ու վարչական անբաղձալի դրութիւնը, իր այդ նպատակը հեշտութեամբ իրագործելու համար՝ որոշեց սպաննել Մահմուտ Շէվքէթ փաշան, որուն ձեռացը մէջ կը գտնուէր բանակին իշխանութիւնը։

Իթթիլաֆականք, գիտնալով որ փաշան սովորութիւն ունէր ամէն առաւօտ միևնոյն ժամուն իր պաշտօնատեղին երթալու, և որպէսզի իրենց դաւադրութիւնը յաջողութեամբ գործադրեն, կ'որոշեն, դատարկ դագաղով, կեղծ յուղարկաւորութեան թափօր մը կազմել, խափանել փաշային ճամբան ու այդ միջոցին սպաննել զայն։

Այսպէս, 1913 տարուան սկիզբի ամիսներուն, առաւօտ մը, երբ Փաշան իր պաշտօնատեղին կ'երթար, Բարմագ Գաբուի և Պայազիտի վայրը, հանրակառքի գծին յարակից փողոցէն անակնկալօրէն դուրս կ'ելլէ յուղարկաւորներու թափօր մը և կը խափանէ ճամբուն անցքը։ Ճի՛շդ այն րոպէին որ Փաշային ինքնաշարժը կը ստիպուի կանգ առնել, Թոփալ Թէվֆիք կը մօտենայ ինքնաշարժին և պատուհանէն դէպի ներս կրակելով կը սպաննէ Փաշան։ Խուճապ մը տեղի կ'ունենայ, որուն ընթացքին դաւադիրները փախուստ կուտան և կ'ապաստանին կօշկակարներու իբր գործատեղի ծառայող մօտակայ հին տան մը վերնայարկը, ուրկէ կը ձերբակալուին շուտով։

Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի արիւնոտ ու ծակծկած ինքնաշարժը կը մնայ ցարդ՝ Պոլսոյ թանգարանին մէջ։

Շէվքէթ Փաշայի սպանութենէն վերջ դահլիճը կը վերակազմուի ծերունի Սայիտ փաշայի վարչապետութեամբ և Նազըմ փաշայի պատերազմական նախարարութեամբ։ Այդ Դահլիճն էր, որ վարեց պալքանեան պատերազմը, որ վերջացաւ Թուրքիոյ չարաչար պարտութեամբը և հողային զիջումներովը, Միտիա և Էնոսի սահմանագծումներով։

1913 Թուականին վերջերը, երբ դեռ Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի դաւադիրներուն դատավճիռը արձակուած չէր, Իթթիհատական հազարապետ Էնվէր պէյ, օգտուելով քաղաքական ու պետական անորոշ դրութենէն, կ'որոշէ դահլիճը տապալել և իշխանութիւնը ձեռք առնելով յանձնել Իթթիհատ կուսակցութեան։

Առաւօտ մը Էնվէր, որոշ թիւով համախոհ սպաներով, դաւադրութեամբ կը մտնէ Պապ Ալիի նախարարատունը և ազմկարարութեամբ դահլիճին հրաժարումը կը պահանջէ։ Այդ պահուն պատերազմական նախարար Նազըմ փաշա ժողովասրահէն դուրս կ'ելլէ պատահարին վերահասու ըլլալու համար, և հազիւ կ'արտասանէ «ի՞նչ կայ ընկերներ» բառերը, Էնվէր առանց այլեւայլի կը կրակէ Նազըմ փաշայի վրայ և կը սպաննէ զայն։

Նազըմ փաշայի անփառունակ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ առանց ընկալեալ սովորութեան տեղի ունեցող զինուորական պատիւներու։

Էնվէր, նոյնյետայն կը բռնադատէ վարչապետ Սայիտ Փաշան, որպէսզի իր և դահլիճին հրաժարականը ստորագրէ և ապա վարչապետին հրաժարականը ի ձեռին՝ կը ներկայանայ Սուլթան Րէշատին և սպառնալիքով վաւերացնել տալէ ետք կը ներկայացնէ նորակազմ դահլիճին անդամոց անուանացանկը և նոյնպէս վաւերացնել կուտայ։ Անուանացանկին մէջ ուրիշներու կարգին նշանակուած էին, ներքին գործոց նախարար և վարչապետ՝ Թալէաթ, ծովային նախարար՝ Ճեմալ և պատերազմական նախարար՝ Էնվէրի անունները։

Վերոյիշեալ վաւերացումները իրականացնելէ ետք, Էնվէր կը խնդրէ Թագաւորէն, որպէսզի իրեն, Թալէաթին և Ճեմալին «փաշայ»ութեան տիտղոս շնորհէ, ինչ որ չի մերժուիր...։

Այսպէսով, Էնվէրի միջոցաւ, Թուրքիոյ պետութեան ղեկը կը յանձնուի «Իթթիհատ վէ Թէրագգը» կուսակցութեան, այսինքն՝ Թալէաթ, Էնվէր և Ճեմալ երրորդութեան, որոնք պատճառ եղան Թուրքիոյ ընդհանուր պատերազմին մ'սնակցութեան և թրքահայոց տարագրութեան ու աննախընթաց սպանդին կազմակերպութեան ու գործադրութեան։

Էնվէր փաշա անմիջապէս որ պետութեան ղեկը ձեռք առաւ, նոյնյետայն աւարտել տուաւ Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի սպանութեան ձևական դատավարութիւնը, և դաւադիրներուն բոլորն ալ մահուան դատապարտել տուաւ։

Ձերբակալեալներուն մէջ կը գտնուէր նաև Սուլթան Րէշատի փեսայ Տամատ Ֆէրիտ փաշան։

Էնվէր, դատապարտեալներուն թղթածրարը անձամբ ներկայացուց Վեհապետին առ ի վաւերացում։ Սուլթանը ընդդիմացաւ ստորագրել իր փեսային մահավճիռը, բայց, ի վերջոյ տեղի տուաւ, Էնվէրի հրահանգով ցոյց տուած պարտադրանքին ներքև։

Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի ահաբեկիչներուն խմբովին կախաղան հանուիլը տեղի ունեցաւ 1914 Թուականի սկիզբի ամիսներուն, երբ Թուրքիա, իր Թաշնակիցներուն կողքին դեռ ընդհանուր պատերազմին մասնակցած չէր։

1914էն մինչև 1918ի զինադադարի օրերը, Թուրքեր խմբովին կախաղան հանուած չեն։

Ահաւասիկ, Թուրքիոյ պատերազմական նախարար Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի սպանութեան առթիւ դէպքերու, դէմքերու և թուականներու շարայարումը, հիմնուած միմիայն յիշողութիւններու վրայ։

ՏՈՔԹ. ԵԴ. ՃԻՋՄԷՃԵԱՆ

ԶՐՈՅՑ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՀԵՏ

Սիրելի Անահիտ,

Քանի մը օր առաջ փոքրիկ դէպք մը մղեց զիս խորհրդածելու և մտածեցի որ լաւ պիտի ըլլար եթէ քեզի ալ գրէի և քու ալ կարծիքդ առնէի այս մասին։

Մեթրոյին մէջն էի։ Բաւական լեցուն էր արգէն և ամէն կանգառի բազմութիւնը կը խտանար։ Ինձմէ քիչ մը անդին տիկին մը նստած էր, քովն ալ իր տասը տարեկան մանչուկը։ Քիչ ետք՝ բազմութիւնը ճեղքելով տարեց կին մը եկաւ ոտքի կենալ նստարաններուն մօտ։ Յայտնի էր որ հազիւ կը յաջողէր հաւասարակշռութիւնը պահել, մանաւանդ երբ մեթրոն կանգ կ'առնէր կամ ճամբայ կ'ելլէր։ Մարդ մը ծեր կնոջ օգտակար ըլլալու նպատակաւ մօտեցաւ նստած տիկնոջ և հասկցուց որ լաւ պիտի ըլլար եթէ տղեկը ոտքի ելլէր և տեղը տար ծերին։ Տիկինը չպատասխանեց մարդուն, այլ դառնալով զաւակին ըսաւ.

— Տեղէդ չշարժիս, քեզի համար տոմսակ առած եմ։ Թող ուրիշ մը տեղ տայ։ Եթէ այդքան տկար է այդ պառաւը թող տունէն դուրս չելլէր...։

Ահա՛ մայր մը որ սքանչելի առիթ մը փախցուց գործնականապէս սորվեցնելու իր զաւկին՝ կենցաղագիտութիւն, յարգանք տարեցներու հանդէպ և մանաւանդ տկարին օգտակար ըլլալու պարտականութիւնը։ Այդ պահուն երիտասարդ մայրիկը կը մոռնար որ տարիները իր վրայէն ալ պիտի սահէին ու ինքն ալ օր մը պիտի ծերանար այդ պառաւին նման։

Որքա՜ն յաճախ կը գանգատինք որ ձեր զաւակները քաղաքավար և շրջահայեաց չեն հակառակ որ այնքա՜ն շունչ կ'սպառենք դաստիարակելու համար զիրենք։ Բայց, սիրելի Անահիտ, չե՞ս կարծեր որ խօսքէն աւելի հզօր է անձնական օրինակը։

Այդ բարի, գուրգուրոտ մայրիկը նախընտրեց կէս ժամուան հանգիստ շնորհել իր զաւկին, կարծելով թէ դեռ շատ ժամանակ ունի զայն դաստիարակելու, մոռնալով մեծ ճշմարտութիւն մը — դաստիարակութիւնը կը սկսի օրօրոցէն։

Սիրով՝
ԱՍՏՂԻԿ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ «ՋԱՀԱԿԻՐ»-ԻՆ

ՄԵՐ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅՈՒՄ

Գրեց ՆՈՒՊԱՐ ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Յուլիսի 24ի կէս գիշերին մեկնեցինք Ռիգայից և 25ի կէսօրին հասանք Լենինկրատ, Ռուսաստանի նախորդ մայրաքաղաքը, որտեղ մնացինք երեք օր։ Աւտոբուսով ման եկանք այս գեղեցիկ քաղաքում, դիտելով ընդարձակ փողոցներն ու նոր թաղամասերը, գեղեցիկ հրապարակներն ու պարտէզները, կայսերական նախկին պալատներն ու Սմոլնին։ Գետեզերքում մեծ հաճոյքով տեսանք Աւրորան, այն նաւը, որ իր համազարկով ամբողջ աշխարհին ազդարարեց ցարական կապանքներից Ռուսաստանի ազատագրման փայլուն լուսաբացը, Քաղաքի հրապարակներում տեսանք Պետրոս Մեծի, Նիկոլա Ա.ի և այլ բազմաթիւ արձաններն և յուշասիւները։ Սրտի ճմլումով դիտեցինք եղբայրական այն գերեզմանատունը որտեղ կողք-կողքի թաղուած Լենինկրատի 600 հազար խաղաղ բնակիչներ, ծերեր և մանուկներ, կանայք և մարդիկ, որոնք վերջին պատերազմին զոհ եղան ֆաշիստական բարբարոսական յարձակումներին։ Նստանք քաղաքի ընդյատակեայ գեղեցիկ մեդրոն։ Դիտեցինք ամերիկեան կապի ցուցահանդէսը։ Ապա եղանք Իսաակովսկի մայր տաճարը, որ մի հոյակապ եկեղեցի է իր հիանալի որմնանկարներով և փառաւոր սիւներով ու քանդակներով։ Տաճարի բարձր կտուրից մենք դիտեցինք ամբողջ Լենինկրատի գեղեցիկ համայնապատկերը։ Սրանից յետոյ այցելեցինք Ռուսական թանգարանը, որտեղ հաւաքուած են ռուսական նկարչութեան և քանդակագործութեան գեղեցիկ արուեստների փառաւոր դպրոցների բազմահազար հիանալի նմոյշները։ Այնտեղ հպարտանքով տեսանք մեր մեծ հայրենակից Այվազովսքու և ռուս նկարիչների հոյակապ կտաւները, որոնք դիտելով չէինք յագենում։ Ապա մեծ խմբով գնացինք Պետերգոֆ, որտեղ տեսանք Պետրոս Մեծի ամառային գեղեցիկ պալատը, սքանչելի պարտէզն ու հիանալի ցայտաղբիւրը, ինչպէս նաև ֆիննական ծոցը։

Տէր եւ Տիկին Նուպար Տէր Միքայէլեան

Կիրակի, Յուլիսի 26ին, ռազմածովային նաւատորմի օրն էր։ Այդ օրը մենք ականատես եղանք համաժողովրդական այն տօնին, որին մասնակցում էր ամբողջ Լենինկրատ քաղաքը։ Փողոցները ողողուած էին մարդկային ծովածաւալ բազմութիւններով, յատկապէս Նեվայի գետեզերքին։ Տեղի ունեցան հրավառութիւններ, տողանցք և ջրային մրցումներ Նեվայի վրայ։ Խմբով գնացինք Պետրոպավլովսկեան ամրոցը, որտեղ տեսանք ցարական բռնակալութեան խորհրդանիշը եղող բանտը, խուցերը և զնտանները։ Ապա դիտեցինք Պետրոպաւլովսկի Մայր Եկեղեցին, որ շատ գեղեցիկ էր։ Այնտեղ են գտնւում Պետրոս Մեծի, Եկատերինայի, Ալեքսանդր Ա.ի, Նիկոլայ Ա.ի և շատ ու շատ ուրիշ ցարերի, ցարուհիների և իշխանների գերեզմաններն ու մարմարեայ գեղեցիկ գերեզմանաքարերը։

Ապա գնացինք դիտելու աշխարահռչակ Էրմիտաժի թանգարանը, որ աշխարհի մեծագոյններից և ամենաարժեքաւորներից լինեն է հանդիսանում։ Էրմիտաժը ռուսական ինքնակալների այն պալատն է, որտեղ շուրջ երկու հարիւր տարիներ ապրել և գործել են Ռուսաստանի ցարերը։ Դա Ձմեռային պալատն է, որ յեղափոխութեան յաղթանակից յետոյ 1917 թուին, բացեց իր դռները ժողովրդին առջեւ, վերածուելով թանգարանի։ Սոյն թանգարանի կազմակերպողներից մէկը և մի քանի տասնեակ տարի շարունակ տնօրէնն է հանդիսացել մեր մեծ հայրենակից ակադեմիկոս Յովսէփ Օրբելին։ Էրմիտաժը մի հոյակապ թանգարան-պալատ է, իր 380 մեծ ու փոքր սրահներով, որի մէջ հաւաքուած են ամբողջ մարդկային մշակոյթի գեղեցիկ արուեստների մի քանի միլիոն ցուցանմուշներ։ Այնտեղ կան հնութիւններ և զանազան արժէքաւոր իրեր մարդկային հնագոյն շրջաններից մինչև 20րդ դարը։ Այդ թանգարանը լիակատար կերպով ուսումնասիրելու համար, մեզ ասուեց, որ հարկաւոր է ուղիղ հինգ տարի։ Այդտեղ կան յատուկ սրահներ նուիրուած հին Եգիպտոսին, Յունաստանին, Հռոմին և այլ երկրների, որտեղ կան բազմաթիւ հնութիւններ, արձաններ, սարկոֆագներ, մոմիաներ են։ Էրմիտաժում կան բազմաթիւ սրահներ որտեղ ցուցադրուած են աշխարհի մեծագոյն նկարիչների ամենաթանկագին կտաւները,

(Շար. տես էջ 5)

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է...

(Յովհ. Շիրազի համար)

Գրեց ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ

«Արեւ»ի Շաբաթ 12 Սեպտ. 1964ի թիւի «Խմբագրական»ի սիւնակին մէջ, հոգեկան ազնիւ տրամադրութիւններէ եւ միտքի հորիզոնէ զուրկ գրիչ մը, անբարեխիղճ մոլուցքով կը փորձէ սղարտել հայ գրական երկինքի փայլուն աստղերէն բանաստեղծ Յովհ. Շիրազի անձն ու անոր ստեղծագործութիւնները:

Ի՞նչ եղած է մեղքը տաղանդաւոր քերթողին. իր ցեղին եւ անոր մշակոյթին սատարող այդ նուիրեալին դէմ ինչո՞ւ այս խաչակրութիւնը. ո՞վ իրաւունք տուած է այս անանուանելի յօդուածագրին՝ որ հայր Նիքի եւ սփիւռքահայութեան սիրելի եղող Շիրազը հալածանքի ենթարկէ:

Յօդուածագրին խակ խոստովանութեամբ, երբ այս տարի արժանավայել շուքով մը նշուեցաւ Յովհ. Շիրազի ծննդեան յիսնամեակը մեր Մայր-Հայրենիքին մէջ, շատ բնական է որ նոյն խանդավառութեամբ ալ ասիկա իր անդրադարձումը պիտի ունենար նաեւ սփիւռքի մէջ... Եւ նմա պարզ է՝ որ ձախողեցնելու մարմաջով տոգորուած խմբագիրը, ասպարէզ կ'իջնէ մտացածին յերիւրանքներով նսեմացնելու, պաշտամունքի առարկայ եղող բանաստեղծը...:

Ստալինեան բռնապետութեան օրերուն Շիրազի կեցուածքը «խենթ»ութեան եւ «գինով»ութեան պարագայ չէր, ինչ որ մատնանիշ կ'ընէ ինքը, ա զգաստելի գրչակը: Հայրենասէր, խիզախ, մարտնչողի ոգիով տոգորուած բանաստեղծն էր, որ կ'իջնէր ասպարէզ՝ գործուած անարդարութեանց դէմ բողոքելու, աչք առնելով Սիպերիա աքսորն ու Զարենցներու միանալու... ճակատագիրը:

Իսկ է՝ թէ Շիրազ ժողովուրդին սրտին խօսող հայրենաշունչ նիւթեր ընտրած է, երգած Անին, գողցուած Վանայ լիճը, գողցուած հայրենի հողը եւ այսպէս վերելք արձանագրած «Մասիսն ի վեր», սակայն գրագէտներու հաւասաքննիչ «քննադատ»ի սեւ պատմուճանը ուսին խմբագիրը, իր այս ելոյթովը կ'իջնէ վա՛ր, տապլտկելով ճիղմին մէջ...:

Այդ «խմբագրական»ը գրական քննադատութիւն ըլլալէ աւելի, վարկաբեկման փորձ մըն է Յովհ. Շիրազի անձին, ամբաստանելով զայն որպէս անկարգապահ եւ այդպէսով գրգռել Հայաստանի կառավարութիւնը՝ որ պէտք եղա՛ծը տնօրինէ: Շիրազի Սիպերիա աքսորումը հոգեկան անսահման բերկրանք պիտի պատճառէ, կ'երեւի անխիղճ խմբագրին...:

Մարդիկ կան, որոնք ծնած են՝ բուերու նման աւերակներու վրայ բազմելու: Սակայն անխիղճ պարոնը չի՞ գիտեր, որ Հայաստանի կառավարութեան մէջ իրեն նման սեւ «դասախազ»ներ չկան...:

Տարօրինակը այն է, որ «խմբագրական» սիւնակներու յատուկ գրութի՞ւն է այս մրոտումը: Մարդ կը գայթակղի իսկապէս որ լուրջ օրաթերթի մը մէջ այսքա՞ն անհեթեթութիւն թոյլ կը տրուի անպատասխանատու մարդու մը, որ կոտէ տարիներու ազգային վաստակ ունեցող «Արեւ»ի հիմքը...:

Իր հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր եկող ու գացող արժանաւոր խմբագրապետներու եւ խմբագիրներու հոյլին մէջ (յարգանք կ'ընծայենք անոնց յիշատակին), չէ գտնուած ոեւէ մէկը, որ երեւակայէր թէ օր մը «Արեւ» իր արժանիքէն եւ բարձրութենէն վար այս անկումը պիտի արձանագրէր...:

Չկա՞ր կուսակցութեան մէջ մէկը որ բերնին սանձ դնէր այս

(Շար. տես էջ 5)

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Խօսելով Հ. Յ. Դ.-ի կալուածներուն այն փորձին մասին, որով արդէն ազատագրուած եւ բարգաւաճ Արեւելեան Հայաստանը կրկին «ազատագրել» կ'ուզեն, «Արեւ», իր 12779րդ թիւի խմբագրականին մէջ կը գրէ ի միջի այլոց.—

«... Թող պաշտպանեն Հայ Դատը եթէ անկեղծ են Հայ Դատի մասին իրենց ներկայացուցած մտային մարզանքներուն մէջ:

«Թող պահանջեն թուրքեն մեր իրաւունքները՝ ինչպէս կ'ընեն հայրենասէր միւս կազմակերպութիւնները, առանց ունենալու... (դաշնակցականներու միջոցները):»

Դարձեալ, նոյն «Արեւ», իր 13775րդ թիւին մէջ, խորհրդածելով «Հայ Դատի հետապնդման տարբերներ»ուն մասին, կը գրէ այլ խորհրդածութեանց կարգին.—

«Լիբանան այն միակ երկիրն է ուր հայեր հինգ երեսփոխաններ ունին խորհրդարանին մէջ: Ցարդ դաշնակ երեսփոխանները ոչինչ բրած են իրենց ներկայացնել յաւակնած ժողովուրդին համար եւ գոհացած են միայն իրենց տէրերուն հրահանգով քուէարկել...:

«Ինչո՞ւ յառաջիկայ ընտրապայքարը չտարուի Հայկական Դատը հետապնդելու փլաթֆորմին վրայ: Այսինքն, ընտրուին այնպիսի երեսփոխաններ, որոնք Լիբանանի խորհրդարանէն պահանջեն հայկական հողային հարցը ներկայացնել ՄԱԿին:»

Միւս նոյն «Արեւ», իր Օգոստոս 1ի խմբագրականով՝ կ'եզրակացնէ.—

«Եթէ դաշնակցութիւնը իսկապէս մտահոգուած է հայկական դատով,

«Իրենց դիմումին առաջին գլուխին մէջ պէտք էր որ պահանջէին Թրքահայ հողերու անմիջական ազատագրումը Թրքական լուծէն և երկու միլիոն նահատակներու արեան և ինչքի հատուցումը:

«Ծանօթ է թէ այդ հողերը Թուրքիոյ թաթին տակ կը մնան ամերիկեան պաշտպանութեամբ և Թրումընեան վարդապետութեան հովանիին ներքև:

«Եթէ դաշնակները իսկապէս Հայաստանը ամբողջական տեսնենելու նպատակով է որ կը լծուին օտարի սայլին, իբր վարձատրութիւն իրենց ծառայութեան՝ կրնան այդ պահանջքը ներկայացնել զիրենք գործի լծող տէրերուն:»

Այս մէջբերումները, ինչպէս կը նկատէ ընթերցողը, խորքին մէջ ըսել կ'ուզեն, կը պահանջեն կամ կ'առաջարկեն ա՛յն՝ ինչ որ մեր ընկեր Ս. Պալաեանը, «Ջահակիր»ի 13 Օգոստոս 1964ի իր «Նախօրեակին» յօդուածով ըսած էր, պահանջած կամ առաջարկած, շատ աւելի յստակ ու գործնական եզրերով ու աւելի կիրթ, պատշաճ եւ զուսպ արտայայտութեամբ:

Ուրախալի է որ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ սա կէտին շուրջ.— Հ. Յ. Դ., փոխանակ փրկուած եւ յաղթական երթով յառաջդիմող Ս. Հայաստանը անհանգստացնել նկրտելու, լաւ կ'ընէ եթէ իր օտար եւ Թուրքիոյ խնամակալ ամերիկացի բարեկամներուն միջոցաւ ազատագրէ թրքահայ գերի հողերը, հոն տանելու համար որոշ հայեր՝ փոխան Գանատայի եւ Աւստրալիոյ...:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շար. Ա. էջէն)

ընկնէ իր վարկը, որովհետև, ըստ ընկալեալ սովորութեան, չստորագրուած յօդուածները միշտ հաւաքական պատասխանատուութեան տակ է որ լոյս կ'ընծայուին: Ճիշդ և արդար չէ անհատները մեղադրել՝ այդ պարագային:

Թերթեր կան, որոնք կը զգուշացնեն բոլորը, իրենք ալ զգուշանալով անշուշտ, որ ոչ ոք ոչ մէկ բանի մասին քննադատութիւն ընէ, վէճ չստեղծուի, եթէ նոյնիսկ ողտեղութիւնը այդ բանին մէջէն գետի պէս հոսի...: Բովանդակութիւն չ'ունենար այն թերթը, որ կը վախնայ յստակ կարծիք արտայայտելէ, ուղիղ մատնանշում կամ տեղին ծաղկում կատարելէ: Շահերով այդ բաներուն կապուած թերթն է, որ չ'ուզեր խօսիլ, և թոյլ չի տար որ խօսին՝ կաղացող մարմիններու կամ քայքայուող յարկերու մասին, որովհետև հարուածը ի վերջոյ կրնայ հասնիլ դիւանատան կամ դպրոցին մէջ պաշտօնավարող իր խնամիին: Կամ կը վախնայ, որ տարեկան յատկացումը կը դադրեցուի:

Այս կարգի թերթերը, որոնք երբեմն կրնան հաւաքականութեանց օրկաններ ալ ըլլալ, պնակ մը կերակուրի փոխարէն գովասանք հիւսող թաղային թերթերէն աւելի դատապարտելի են: Անոնք, գնչուաբար կը գովեն միայն առատ և լաւ վճարողները և միայն իրենց բանախօսները, իրենց մարզիկները: Չեն հրատարակեր իրենց շրջանակէն դուրս եղած ձեռնարկներուն լուրերը ու չեն իսկ յիշատակեր իրենց փարախէն չեղող գործողները (գրագէտ, արուեստագէտ, կազմակերպիչ, եւն.): Չեն խօսիր ուրիշներու գրած գիրքերուն մասին: Եւ ասիկա խիստ տխուր երեւոյթ է:

Փակելէ առաջ մեր այս տեսութիւնը՝ թերթերու բովանդակութեան մասին, ըսենք, որ գրական, գեղարուեստական, գիտական, քաղաքական, ազգային, երիտասարդական, նորոյթի, շարժանկարի, հեռատեսիլի և այլ մարզերէն վկտացող նիւթեր տալու տեղ, կարգ մը ընթերցողներու ստորին ախորժակներուն գոհացում տալու (և թերթ սպառելու) համար՝ քրէական պատմութեանց, վրան-բաց դըրւագներու և թեթեւսօլիկ «ըսի-ըսաւ»ներու հրատարակումը, բոլորովին խորթ է լուրջ մամուլի կոչումին և դերին: Ուղղակի անպատկառութիւն է՝ այս լղրճուկութիւնները «գաղափարական պայքար»ի սահմանին մէջ դնելու փորձը:

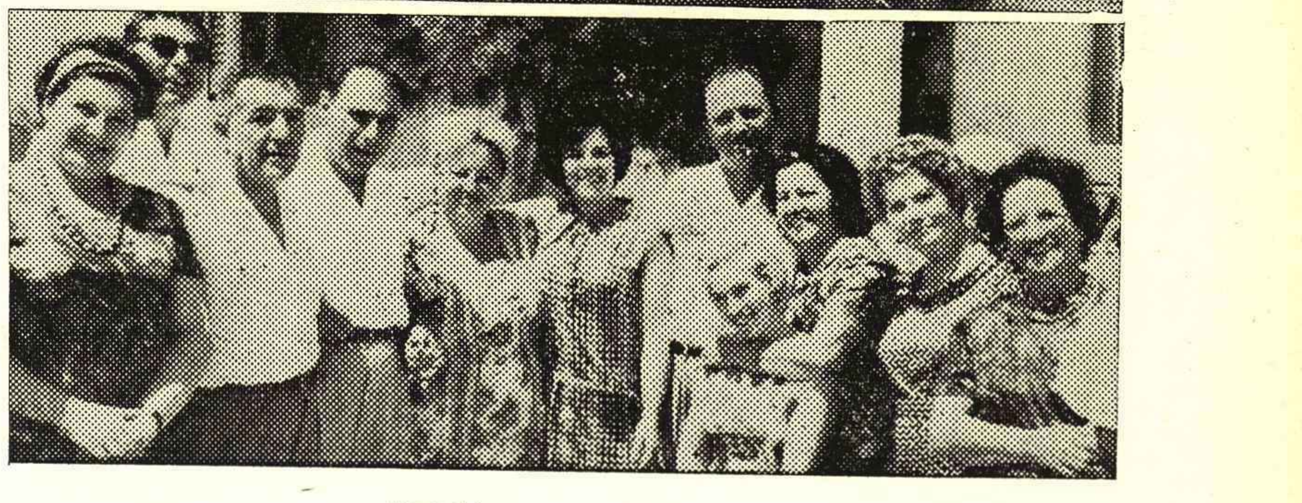
Մանաւանդ տաճիկներու միջնադարեան և դեռ շարունակուող յետամնաց բարքերէն խէնէշային տեսարաններու «պատկերազարդ» նկարագրականները, պժգանք առթելէ և հրատարակողին ախտային վիճակին մասին գաղափար տալէ ետք, կը սպառնան այլասերել մատաղ սերունդը այն տուներէն ներս, ուր կը մտնէ թերթը, ամէն օր:

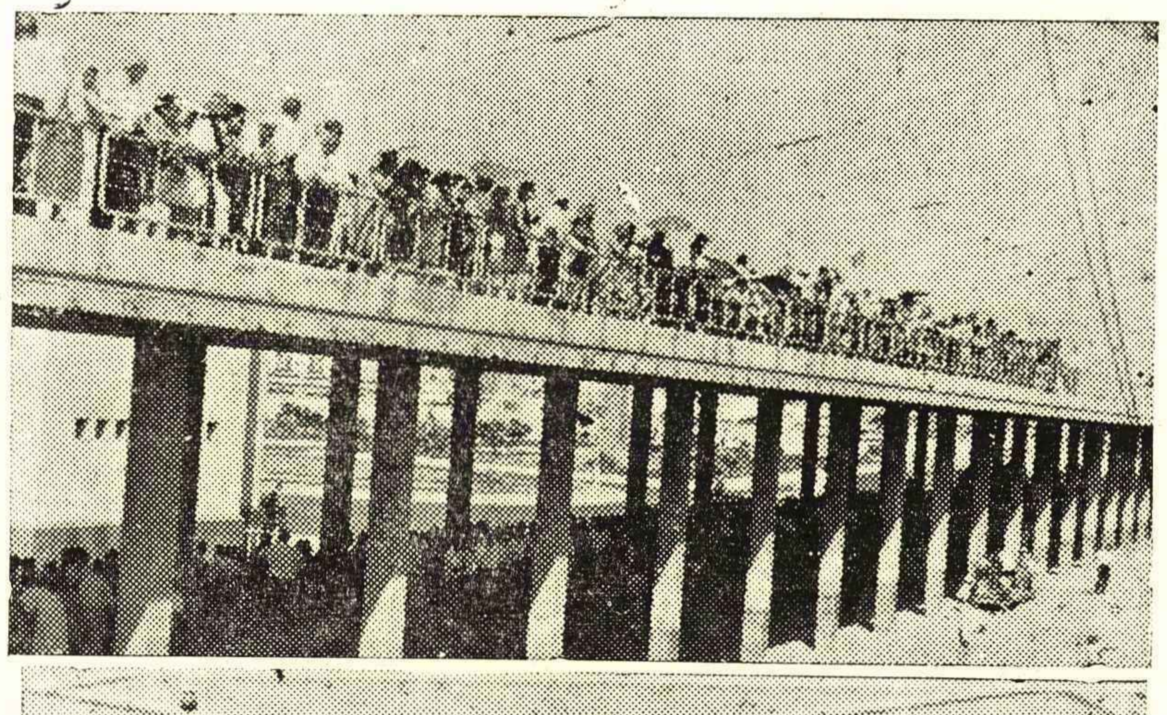
Մամուլին դրական կողմերը՝ անոր պարտքն ու պարտաւորութիւնն են: Անոր բացասական երեսները մերժող մեր այս գրոյցը կ'ուզենք շարունակել այլ առիթով:

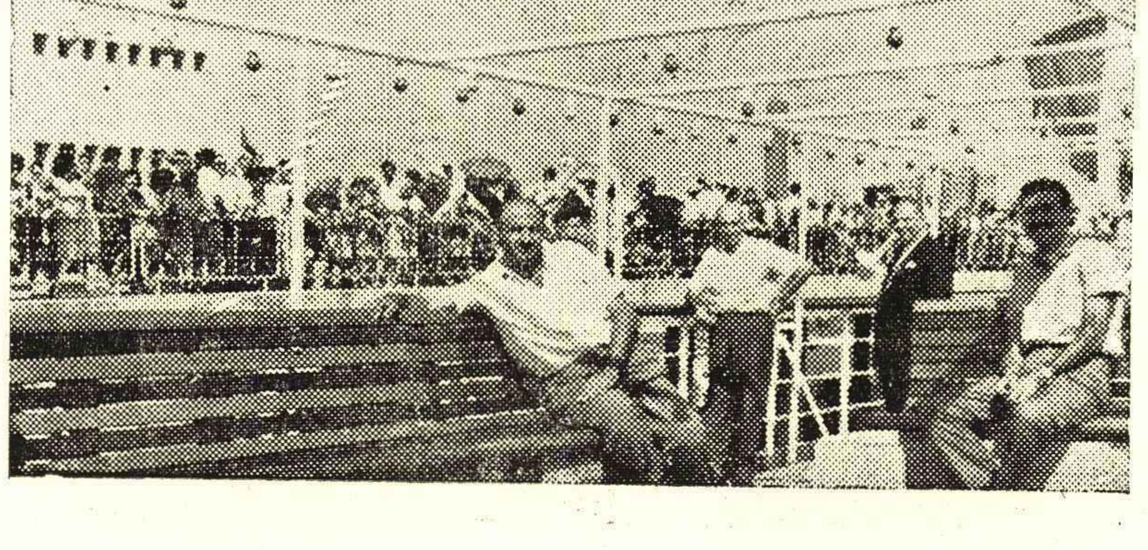
«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՄԵԶԻ ՀԵՏ

25 Յուլիս 1964ին ընկեր Հրաչ Գալընեան և տիկինը, իրենց Մարսիլիայի կալուածին մէջ ընդունելութիւն մը սարքած էին ի պատիւ «Արմենիա»յի նաւապետին և աշխատաւորներուն: Անկէ՝ այս նկարը, որուն մէջտեղը «Արմենիա»յի նաւապետ Տիմիթրի Միխայիլովիչ, աջին՝ հայրենադարձութեան լիազօր պատուիրակ ընկ. Խ. Մոսինեան և Տիկին Ք. Միրզոյեան, իսկ ձախին՝ ընկ. Հրաչ Գալընեան և ուրիշներ:

ՎԵՐԸ՝

«Արմենիա»յի Ա. մեքենավար հայազգի Քրիստափոր Միրզոյեան և Տիկինը (ձախէն երրորդը), տիկիններ Թաշճեան, Մսըրլեան, Գալընեան, ընկ. Հրաչ Գալընեան և հիւրեր:

ՔՈՎԸ՝

Ողջերթ կը մաղթեն հայրենադարձներուն:

«Արմենիա»յի կամրջակին վրայ: Աջին երիտասարդ հայրենադարձ Լեւոն Զաքըրեան:

ՃՐՋ. ԵՒՐՈՊԱՅՈՒՄ...

(Շար. Դ. էջէն)

աշխարհահռչակ քանդակագործների հիանալի քանդակները, փորագրիչների փորագրութիւններն և արուեստի այլ հիանալի նմոյշներ և գլուխ գործոցներ: Այդ պալատում ի մի են հաւաքուած և խնամքով ցուցադրւում են 18 և 19րդ դարերում ռուսական ինքնակալների ստացած բոլոր արժէքաւոր նուէրները աշխարհի բոլոր ծայրամասերից: Այնտեղ գտնւում են անգին գանձերի հարիւր հազարաւոր նմոյշներ, մեդալների և դրամների մեծահարուստ հաւաքածուներ, ճաշի, թէյի և այլ նպատակների ծառայող մեծարժէք սերվիսներ, ոսկեղէնի, արծաթեղէնի, յախճապակեայ, մարմարեայ և այլ նիւթերից շինուած հարիւր հազարաւոր գեղեցիկ իրեր, զարդեր և առարկաներ, և վերջապէս այլազան տեսակի բազմաթիւ այլ արժէքաւոր և թանկագին գանձեր, հնութիւններ և իրեր: Էրմիտաժի թանգարանը մի հոյակապ շէնք է, որի ամէն մի սրահը կառուցուած է մի իւրայատուկ ոճով, զարդարուած մարմարեայ գոյնզգոյն սիւներով, յատուկ կահ-կարասիներով, բազմաթիւ սիրուն ջահերով, առաստաղը գեղեցիկ նախշերով, իսկ տախտակամածն էլ երբեմն մոզաիկա, երբեմն էլ մարմար կամ փարքէ: Պալատի երկրորդ յարկում գտնուող ծաղկազարդ այգին շատ սիրուն էր: Կարճ ասած Էրմիտաժը մեր վրայ շատ մեծ տպաւորութիւն թողուց:

Յուլիս 27ի կէս գիշերին մեկնեցինք Լենինկրատից և յաջորդ օրը առաւօտեան ժամ 9ին հասանք Մոսկուա, որտեղ մնացինք երկու օր: Մի քանի անգամ նստանք աշխարհի ամենագեղեցիկ մեդրոն: Շրջագայեցինք մեծ մայրաքաղաքի լայնահուն փողոցներում, տեսանք մեծ հրապարակներն ու նորակառոյց թաղամասերը, գեղեցիկ տաճարներն ու համալսարանի բարձր նոր շէնքը: Այցելեցինք ՍՍՌՄի արդիւնաբերութեան ընդարձակ ցուցահանդէսը, որտեղ կարողացանք նայել մի քանի տաղաւարներ միայն, ժամանակի սղութեան պատճառով: Դիտեցինք 1812 թ. Բորոդինոյի ճակատամարտի թանգարանը, որտեղ կան բազմաթիւ զէնքեր, զրահներ, դրօշներ և այլ իրեր այդ պատերազմից մնացած: Կան նաև բազմաթիւ նկարներ այդ ճակատամարտի մասին նկարուած: Իսկ ռուս անուանի նկարիչ Ֆ. Ռուբոյի մեծ նկար-համայնապատկերը (115×15 մեթր չափերով), որ ներկայացնում է բազմաթիւ կենդանի տեսարաններ Բորոդինոյի ճակատամարտից, հանդիսանում է եզական մի հոյակապ գործ ամբողջ աշխարհում: Մարդ կանգնած ապշած նայում է այդ մեծ կտաւի հսկայական աշխատանքին, մի կտոր որ ունի շուրջ 172,5 քառակուսի մեթր ծաւալ: Ապա դիտեցինք Կրեմլը ներսից, պարիսպը, հրապարակը, Գերագոյն Սովետի և կառավարական միւս շէնքերը, Ուսպանսկու և միւս տաճարները, ցարերի և ցարուհիների գերեզմանները, 12 տոննանոց մեծ զանգակը, համագումարների դահլիճը և այլ տեսարժան վայրեր: Վերջապէս եղանք Կարմիր հրապարակում և այցելեցինք այն դամբարանը, որտեղ իր յաւիտենական քնի մէջ է պառկած Լենինը, դարերի ծնունդը, որ իր մեծ հանճարով ղեկավարեց Հոկտեմբերեան մեծ յեղափոխութիւնը և Ս. Միութիւնը փրկեց ինքնակալութեան կապանքներից: Թէպէտեւ շատ կարճ ժամանակ մնացինք Մոսկուայում, սակայն այդ երկու օրերն էլ վայելեցինք լիարժէք կերպով, կրելով մեծ տպաւորութիւն այդ հիանալի քաղաքից:

Յուլիսի 30ի առաւօտեան ժամերին մեր գնացքը մեկնեց Մոսկուայից դէպի Հայաստան, ուր հասանք մեր սիրուն Երևանը երեք օրուան շատ հաճելի ճանապարհորդութիւնից յետոյ: Վերադարձանք Երևան 20 օրուան մեր ճամբորդութիւնից, այցելելուց յետոյ վեց երկրներ, մեզ հետ տուն բերելով անմոռանալի հարուստ տպաւորութիւններ, որոնք մեր յիշողութեան մէջ կը մնան առյաւէտ:

20 Օգոստ. 1964 – Երեւան

(3 – ՎԵՐՋ)

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է...

(Շար. Դ. էջէն)

սանձարձակ անիշխանականին...: Ի՞նչ օրերու հասած է հայ լրագրութիւնը ուրեմն...:

Վերջացնելէ առաջ՝ ըսենք միանգամընդմիշտ, թէ որքան աշխատին աղարտել վսեմ անունը, նսեմացնել հիմքը Յովհ. Շիրազին, ան կը մնայ Մայր-Հայրենիքին ամենէն սիրուած դէմքերէն մէկը եւ Սփիւռքահայ մտաւորականներու կող մէ անվերապահօրէն ողջունուած բանաստեղծը:

Ծ. Խ.— Տեղ տուինք նաև մեր աշխատակից Յ. Շահնուրի այս ինքնեկ հլոյթին՝ ի պաշտպանութիւն ճշմարտութեան, փակելու համար այս ցաւալի «պարագան», որուն մասին այլեւս լռութիւն պահել՝ կ'ապացուցանէ թէ մարդիկ անդրադարձած են գործուած սխալին:

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

1 ՅՈՒԼՍ. 1964

ՄԵՐ ԹԻՒ 2 ՄՐՑԱՆՔԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Մեր թերթի 10 Սեպտ.ի թիւին մէջ յայտարարուած մրցանքին արդիւնքը վիճակահանութեամբ ճշդուեցաւ Երկուշաբթի, 28 Սեպտ. 1964ին, խմբագրատանս մէջ՝ ի ներկայութեան հիւրերու։

Մրցանքի դրուած նկարը կը ներկայացնէր հայ խմբավար-երգահան ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԸ, Հայաստանի Երգի-Պարի Անսամպլի ղեկավար, որ Միջին Արեւելք այցելած է, իր խումբին հետ, 1959ին։

Ճիշդ պատասխաններ ղրկած էին 147 հոգի, ԱՄՆէն, Լիբանանէն եւ Սուտանէն։ Անճիշդ պատասխաններուն մէջ հետաքրքրական անուններ տրուած էին, ինչպէս՝ Եղ. Թոփչեան եւ Միք. Մազմանեան։

Այս մրցանքին՝ վիճակով շահած են.

— Պր. Պերճ Փոլատեան, 120 Բոպեսի փողոց, Տահէր. 1 ԵԳԻՊՏ. ՈՍԿԻ.

— Օր. Մարօ Աքխողոմեան, 1 Գոնսթանթին Սինատինօ փողոց, Մազարիթա, Աղեքսանդրիա։ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆ ՍՐՈՒԱԿ ՄԸ։

— Օր. Հիլտա Սամսոնեան, 107 Բոպեսի փողոց Տահէր։ «Ամերիկա, Ամերիկա» ժապաւէնի 2 Ա. ԿԱՐԳԻ ՏՈՄՍ։

Նուէրները ստանալ խմբագրատունէս, ամէն օր, կ. ե. ժամը 6էն 8։

Յաջորդով՝ ՄԵՐ ԹԻՒ 3 ՄՐՑԱՆՔԸ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ «ԱՐԱՐԱՏ ԳՐԱԿԱՆ»Ի

Բացուած է Պէյրութի մէջ հրատա ակուիլ սկսած «ԱՐԱՐԱՏ ԳՐԱԿԱՆ» ամսաթերթին բաժանորդագրութիւնը «Ջահակիր»ի վարչութեան մօտ։

Թերթը, մեծադիր 16 էջ, աշխատակցութեամբ երէց եւ երիտասարդ գրողներու (Հայաստանէն եւ Սփիւռքէն) լոյս կը տեսնէ ամեն ամսու 1ին։ Ունի գրական, գեղարուեստական, գիտական, ընկերային, քննադատական բաժիններ։ Պատկերազարդ է եւ մաքուր տպագրութիւն, ընտիր թուղթ

Բաժնեգին՝ մէկուկէս եգ. ոսկի։

Դիմել «Ջահակիր»ի վարչութեան։

ԾՆՈՒՆԴ

Հաճոյքով կը տեղեկանանք թէ Տէր և Տիկին Կարապետ Հանանեան (Պէյրութ) բախտաւորուած են մանչ զաւակով մը։

Մեր ջերմագին շնորհաւորութիւնները նորածինին ծնողաց և բոլոր պարագաներուն,

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Տէր և Տիկին Արա Բիւռատեան և զաւակը 200 ե. գ. կը նուիրեն իրենց հայրենադարձութեան առթիւ։

Ողբ. Կիւլիզար Գումրուեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան կը նուիրեն՝

Տէր և Տիկին Յարութիւն Նալպանտեան 100 ե. գ.

Տէր և Տիկին Կարօ Վարժապետեան 100 ե. գ.

Տիար Վահրիճ Մարգարեան (Ամման) 100 ե. գ.։

Իրենց յոյժ սիրելի եղբօր՝ յաւէտ ողբ. Ժիրայր Երզնկացեանի կսկծալի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ կը նուիրեն՝

Տէր և Տիկին Յովակ Երզնկացեան

Տէր և Տիկին Գեղամ Երզնկացեան

և Տիկ. Էլիզա Արապեան 100ական ե. գ.։

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Ողբ. Գէորգ Թերզիպաշեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան կը նուիրեն՝

Տէր և Տիկ. Խորէն Իսկէնեան

Տէր և Տիկ. Գէորգ Կէրիկեան

Տէր և Տիկ. Գոբէն Էսկիճեան

Տէր և Տիկ. Սարգիս Պալաեան

Տէր և Տիկ. Նուպար Պալաեան 100ական ե. գ.։

Տէր և Տիկին Զաւէն Պալաեան

Տիար Խոսնակ Շամլեան

Տիար Մուշեղ Կէրիկեան 50ական ե. գ.։

Ողբ. Կիւլիզար Գումրուեանի տխուր մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն՝

Տէր և Տիկին Խորէն Իսկէնեան

Տէր և Տիկ. Սարգիս Պալաեան

Տէր և Տիկ. Նուպար Պալաեան

Տէր և Տիկ. Զաւէն Պալաեան 100ական։

Պր. Գրիգոր Լուսինեանի (Խարթում) ընդ Օր. Նուարդ Գէորգեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ, վասն խնդակցութեան կը նուիրեն.

Տէր և Տիկ. Ն. Պալաեան 100 ե. գ.

Տիար Խոսնակ Շամլեան 50 ե. գ.

Իրենց յոյժ սիրելի եղբօր և աներձագին՝ յաւէտ ողբ. Ժիրայր Երզնկացեանի կսկծալի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ կը նուիրեն

Տէր և Տիկ. Տիգրան Սաատէթեան 100 ե. գ.։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՆԻՒ ԵՈՐՔ

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Կեդրոնական Վարչական Ժողովը պատիւ ունի հրաւիրելու Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուելու 51րդ Ընդհ. Ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ, 5 Դեկտեմբեր 1964, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Միութեան Կեդրոնական Գրասենեակին մէջ, 250 Ֆիֆթ Էվընիւ, Նիւ Եորք, Ն. Ե.։

Եթէ օրինական մեծամասնութիւն մը ներկայ չըլլայ վերոյիշեալ թուականին, այս ծանուցումը պիտի նկատուի իբրեւ երկրորդ հրաւէր Ընդհանուր Ժողովի, որ պիտի գումարուի ՇԱԲԱԹ եւ ԿԻՐԱԿԻ, 12–13 Դեկտեմբեր 1964, առաւօտեան ժամը 9.30ին, ՍԹԷԹԼԸՐ ՀԻԼԹԸՆ ՊԱՆԴՈԿԻՆ մէջ, Սեվընթ Էվընիւ եւ 33րդ փողոց, Նիւ Եորք 1, Ն. Ե.։

Այն բոլոր իրաւասու անդամները որ ներկայ պիտի ըլլան այս ժողովին, օրինական մեծամասնութիւն պիտի կազմեն։

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ընդհանուր Տեղեկագիր 1963 Տարեշրջանի։
2. Ընդհանուր հաշուեկշիռ 1963 տարեշրջանի։
3. Ընտրութեան Կեդր. Վարչ. ժողովի՝ իրենց պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած անդամներու տեղ։
4. Կանոնագրի Փոփոխութիւններ։
5. Առաջարկներ եւ Թելադրութիւններ։
6. Գնահատանքի Բանաձեւեր։

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Ատենադպիր Մ. Մ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ — Ատենապետ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Նիւ Եորք, 1 Սեպտ. 1964

ԱՍՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԸ

Սեւ և փայլուն ինքնաշարժ մը Գավուրի տան առջև կանգ առաւ։ Ռոժէ Նիվել կառքէն իջաւ։ Զափազանց տժգոյն էր. դէմքէն յայտնի էր որ պաղարիւնութիւնը մեծ դժուարութեամբ կը պահէր։ Երբ էմմա դուռը բացաւ, ինչպէս որ հետագային ալ խոստովանեցաւ, երիտասարդին դէմքէն վախ զգաց։

— Օրիորդ Գավուրը հո՞ս է։

— Այո՛, պարոն, հաճեցէք ներս հրամմել։

Ռոժէ էմմայի առաջնորդութեամբ անդաստակէն ներս յառաջացաւ, չմոռնալով ակնարկ մը նետել գրադարանի սենեակին կողմը, ուր Ֆրետերիք Միւրշան մինակ նստած, վառարանին կրակը կը դիտէր տրտում-տխուր, իր միայնութեանը մէջ խղճալի վիճակ մը ներկայացնելով։

— Օրիորդին պէտք է իմաց տալու, ճիշդ հիմա վեր ելաւ։

— Ո՛չ, պատասխանեց՛ք, ընդմիջեց Նիվել, ուժգին շեշտով մը։

Եւ դարձեալ գրադարանի սենեակին կողմը նայելով, աւելցուց.

— Խնդրեմ մի՛ կանչէք։ Ջինքը տեսնելէ առաջ, քանի մը խնդիրներու մասին կը փափաքիմ Պր. Միւրշանի կարծիքը առնել։

Էմմա զարմացաւ և տարօրինակ տպաւորութիւն մը ունեցաւ այս խօսքերուն լսելու։ Միւրշան երիտասարդին ներս մտնելը լսած էր. հետաքրքրուելով անոր նայեցաւ և յուզումը նշմարելով ապշած մնաց։

Ռոժէ դուռը ետեւէն գոցեց։

— Տակաւին իրարու ծանօթացած չենք պարոն Միւրշան, ըսաւ Ռոժէ ցած ձայնով մը, խօսքը Ֆրետերիքի ուղղելով։ Ձեր մասին Տիանա խօսեցաւ ինծի. թերեւս անունս լսած ըլլաք. Ռոժէ Նիվելը ես եմ։

— Այո՛, այո՛, լսած եմ։

— Ձեզի ըսելիք մը ունիմ։ Կատարելիք անհաճոյ պարտականութիւն մը. կը փափաքիմ սակայն, գործի անցնելէ առաջ, նախ ձեզի հետ խորհրդակցիլ։ Հաւանաբար այս ընթացքս Գավուրի մեծ մտահոգութիւն մը պիտի պատճառէ։ Ահա՛ թէ ինչո՞ւ համար կ'ուզեմ կարելի եղածին չափ զգուշութեամբ շարժիլ։

Խիստ զարմացած, Միւրշան աթոռ մը հրամցուց։

— Հրամմեցէ՛ք, նստեցէ՛ք պարոն Նիվել։

Բայց Նիվել, ձեռքերը վերարկուին գրպանը, ոտքի վրայ, խոշորակամ Ֆրետերիքին կը նայէր, որ թիկնաթոռին մէջ մխրճուած նստած էր։

— Կարծեմ թէ զատուորին մէկ հին բարեկամն էք։

— Այո՛, այո՛։

— Այդ պարագային Գավուր ընտանիքը ինծմէ լաւ կը ճանչնաք, կը յուսամ, աւելի ճիշդ, վստահ եմ որ ինծի պիտի օգնէք, որպէսզի իրենց ծանր վիշտ մը եւս խնայուի։

— Բայց ի՞նչ է խնդիրը տեսնենք։

Ռոժէ Նիվել ուժեղ շունչ մը առնելով բացագանչեց.

— Ոճրագործը գտա՛յ։

— Ի՞նչ, գոչեց Միւրշան ապշահար, կէս մը նստած տեղէն վեր ցատկելով։

— Այո՛, ոճրագործը գտած եմ։

— Ո՛վ գիտէ ի՛նչ անմիտ բան մը պիտի ըսէք։ Ո՞վ է տեսնենք։

— Դո՛ւք...

Խոր լռութիւն մը տիրեց, մինչ երկու խօսակիցները շեշտակի իրարու կը նայէին. վերջապէս, Ֆրետերիք ուզեց բռնազբօսիկ կերպով մը ժպտիլ։ Եւ սակայն ո՛չ մէկ քրքիջ կրցաւ արձակել...։ Ու չկրնալով ինքզինքը այլեւս զսպել, ուժասպառ և գունաթափ, թիկնաթոռին մէջ գամուած մնաց։

— Դո՛ւք... դո՛ւք խելքերնիդ կորսնցուցած էք, ըսաւ վերջապէս խռպոտ ձայնով մը։

— Իսկապէ՞ս։

— Դո՛ւք... բայց դուք...

— Պարապ տեղը մի՛ յոգնիք, պարոն Միւրշան։ Կը փափաքիմ այս գործը կարգադրել, որքան ատեն որ հոս մինակ ենք, եթէ կ'ուզէք ժամավաճառ ըլլալ պարապ խօսքերով, այդ տարբեր...։

— Բայց ձեզի կ'ըսեմ թէ... ես...

Ռոժէ Ֆրետերիքի խօսքը չընդմիջեց։ Թոյլ տուաւ որ ինքնարդարացման պատեհութիւն մը ունենայ։ Բայց որովհետև Ռոժէի ամբաստանութիւնը զինքը յանկարծակիի բերած էր, մարդուկը սկսաւ, միեւնոյն խօսքը, իրարու ետեւէ չորս հինգ անգամ կը նել, առանց կարենալ վերջացնելու։ Քրտինքի կաթիլներ սկսաւ ճակտին վրայ փայլիլ և թիկնաթոռին արմկակալներուն կառչեցաւ, մոլեգնութեամբ։

— Կ'ուզէ՞ք որ ես հիմա սկսիմ... կը կարծեմ թէ դատաւորին ու Տիանան ձեզի հանդէպ բարեկամական ջերմ վերաբերմունք մը ունին։ Անոնց համար ծանր վիշտ մը պիտի ըլլայ, երբ տեղեկանան, թէ դո՛ւք որ իրենց վաղեմի բարեկամն էք, Հօվարտը սպաննած էք. Եւ մանաւանդ հազար անգամ աւելի զառն պիտի ըլլայ իրենց ցաւը, երբ ձեզ իրենց տանը մէջ տեսնելով, վերահասու ըլլան այս ողբալի իրականութեան։ Իրենց վիշտը, արդէն իրենց կը բաւէ։ Կը փափաքիմ անոնց խնայել այս մէկը։ Ահա՛ թէ ինչու ձեզի հետ ուզեցի նախապէս տեսակցիլ, իրենց լուր տալէ և ոստիկանութիւնը տեղեակ պահելէ առաջ։

— Բայց դո՛ւք, իսկական յիմար մըն էք, գոչեց Միւրշան ցած և կերկեր ձայնով մը։ Ես չեմ սպաններ։

— Կը կարծէ՞ք թէ առանց բաւարար չափով ձեր մեղապարտութեանը մասին փաստեր ունենալու, պիտի ամբաստանէի ձեզ։

— Ապացո՛յց, ապացո՛յց կ'ուզեմ... ըսաւ Միւրշան ահաբեկած, մեռելային տժգունութեամբ։

Ռոժէ տեսնելով մարդուկին երկիւղալից վիճակը, շարունակեց.

— Պիտի ըսեմ ձեզի ճշգրտօրէն ինչ որ գիտեմ և պիտի յայտնեմ թէ ի՛նչպէս այս գաղտնիքին թափանցած եմ։

Միւրշան փորձեց խօսք առնել, բայց չկրցաւ բառ մը իսկ արտասանել։

— Հիմա՛. լաւ մտիկ ըրէք, ըսաւ Ռոժէ, երբ այս առաւօտ կարդացի որ Հօվարտ սպաննուած է, ես ինծի հարց տուի թէ ո՞վ կրնար գիտցած ըլլալ իր վերադարձի ժամն ու վայրը։ Տիանայէն տեղեկացած էի, որ դուք խօսած էիք իրեն հետ, հեռաձայնով. վասնզի երբ ան այստեղ հեռախօսած էր, բացի ձեզմէ, ոչ ոք կար հո՛ս։ Անպատշաճ բան մը պիտի ըլլար հարկաւ, եթէ իրեն չհարցնէիք Հօվարտի գտնուած տեղը և վերադարձի պահը։ Ամենապարզ հետաքրքրութիւնն իսկ, ձեզ պիտի մղէր այս հարցումը ուղղելու։ Եւ սակայն, Տիանային ըսած էիք, թէ ձեզի բան մը ըսած չէր...։ Ուրեմն որ դո՛ւք միակ մարդն էիք իրեն հետ ուղղակի յարաբերութեան մէջ մտնողը, ես ալ այն եզրակացութեան եկայ, որ դուք և միայն դո՛ւք կրնայիք ճշգրիտ կերպով գիտնալ անոր ժամանումի վայրն ու ժամանակը։

Եւ պահ մը կանգ առնելով, սկսաւ այս խօսքերուն Միւրշանի վրայ թողած տպաւորութիւնը ուսումնասիրել։

Մարդուկը բերանաբաց մտիկ կ'ընէր և կը թուէր կախարդուած ըլլալ Ռոժէի խօսքերէն... բայց տիրող յանկարծական լռութեան մէջ ինքն իրեն գալով փորձեց խենթ կերպով մը պատասխանել.

— Չեմ գիտեր թէ այս բոլորը ուսկի՞ց յօրինեցիք։ Բացարձակ յիմարութիւն է... Ճշմարտութեան նշոյլն իսկ չկայ այս ըսուածներուն մէջ։

(37)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՅՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մս. ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒԲԱՐ ՔԻՖՓԷԼԵԱՆ — Ծաղրանկարի բաժին.— ԺԱԳԼԵՆ Լուսանկարներ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿԸՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Սթուտիօ Նշան» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒԲԱՐ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 - 62590 — Բաժանորդագրութիւն — ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱԵԱՆ, Հեռ. 915013 — Բեմի աշխատակից.— ԱՒԵՏԻՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, Նահր-էլ-Ֆիթ փողոց - Նահրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ). — Փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47, Պէյրութ.— Տպաքանակ 3000

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 47 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 8 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1964 ՀԱՏԸ ՋԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٤٧ - الخميس ٨ اكتوبر ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԱՄՈՒԼԸ ԵՒ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մամուլը, որուն միացած է՝ քսաներորդ դարուն մէջ՝ շարժանկարը, ձայնասփիւռը և հեռատեսիլը, ժողովուրդը լուսաբանող, լուսաւորող, հանրային կարծիքը խմորող և առաջնորդող ազդակ է։

Եթէ Խորհրդարանը ժողովուրդի շահերուն պաշտպանութեան և ժողովրդական կամքի արտայայտութեան ատեանն է, Մամուլը նոյն շահերուն և կամքին ի նպաստ գործող մեծագոյն զէնքն է։

Մամուլը, ինչպէս արուեստներու, գիտութեանց, գիտելիքներու ուսուցման ամպիոն է, նոյնպէս է՛ — և աւելի — այդ արուեստներն ու գիտելիքները ջամբելու կոչուած հաստատութիւնները պաշտպանող ոյժը։ Ընկերային ծառայութեան համար ստեղծուած հասարակական հիմնարկները — որոնք այս կամ այն անձին, անձերուն, այս կամ այն խմբակին, խմբակներուն սեփականութիւնը չեն — երբ լաւ չեն գործեր, մամուլին պարտականութիւնն է անիկա մատնանիշ ընել մեղմ կամ խիստ ոճով, ըստ պարագայի պահանջին, պատասխանատուները հրաւիրելով՝ որ սրբագրուին կամ սրբագրեն թերիները։

Եթէ մամուլը միայն այդ հաստատութիւններուն յաջող և փայլուն կողմերը ներկայացնէ ու լուռ մնայ թերութիւններուն և թերացումներուն մասին, ընկերային իր կոչման ու դերին ծառայած չ՚ըլլար։

Եթէ Նախարար մը թերանայ իր պաշտօնին մէջ, Խորհրդարանի երեսփոխանին չափ մամուլի մարդն ալ իրաւունք ունի հաշիւ պահանջելու անկէ, հարցապնդում կատարելու հրապարակաւ։ Եւ Նախարար մը քննադատելը՝ երկրին դէմ գործել, հայրենիքին դէմ դաւել չի՛ նշանակեր։

Եթէ եկեղեցական մը ծուռ կը քալէ, Կրօնական Ժողովին կամ Առաջնորդին իրաւահաւասար կերպով, մամուլը կրնայ զգաստութեան հրաւիրել թերացողը։

Նախարարը քննադատել՝ չի՛ նշանակեր պետութիւնը վարկաբեկել. կրօնաւորը կարգի հրաւիրել՝ չի՛ նշանակեր եկեղեցին հալածել....։ Չքննադատել Նախարարը, որպէսզի քաղաքացիները պետութեան դէմ չըմբոստանան, և չքննադատել քահանան, որպէսզի ժողովուրդը եկեղեցիէն չպաղի,— ասիկա տգէտի տրամաբանութիւն մըն է, որուն ոչ ոք պիտի ուզէր համաձայն ըլլալ։

Պետական, համայնքային կամ ազգային վարչութիւններուն մէջ, պաշտօնատարները, իրենց կապերուն բերումով, յաճախ կողմնակցութիւն կ'ընեն, կամ անարդարութիւններ։ Գնահատութեան արժանի պաշտօնեայ մը, երբեմն, գիտակցաբար կամ ծրագրեալ ձևով՝ կը պահեն շուքի մէջ. ուրիշ անարժան կամ նոյնիսկ անպէտ մէկը — մի՛շտ ղեկավարին հետ իր յարաբերութիւններուն պատճառաւ — կը գնահատուի և կը վարձատրուի։ Ցաճախ, ծոյլ, կաշառակեր և անպարտաճանաչ մարդիկ կը վարագուրուին, ու անոնց պատճառով կաղացող կամ ձախողող գործերը՝ ծածուկ կը պահուին հանրային աչքերէ։

Մամուլը, որ ծածուկ մնացած և նեխելու դատապարտուած վէրքերը կրնայ երևան հանել, պարտք ունի պայքարելու, քննադատութեամբ և հրապարակային մատնանշումներով։

Հայ համայնքներու պարագային, կարելի չէ պահանջել հայ թերթէն, որ չխօսի ազգային վարչութեանց (Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն, Գերեզմանատուն, Ազքատախնամ, Վարժարան, Առաջնորդարանի դիւանատուն ևն.) թերութիւններուն մասին՝ ըսելով, թէ երբ ազգային հաստատութիւնները կամ զանոնք հովանաւորող մարմինները քննադատենք, ժողովուրդին վստահութիւնը կը խախտի, և ժողովուրդը կը դիմէ օտար հաստատութիւններուն ու կ'օտարանայ...։ Եթէ քննադատենք հայ վարժարանը — կ'առարկեն ոմանք — ծնողները կը սկսին իրենց զաւակները օտար վարժարան ղրկել...։

Ասիկա անհեթեթ տրամաբանութիւն մըն է։ Ուրեմն, օտար եկեղեցի, օտար վարժարան երթալէ արգիլելու համար մեր ազգակիցները, մամուլը ստիպուա՞ծ պիտի ըլլայ մի՛շտ գովել մերինները՝ ինչ ալ ըլլան անոնք։ Այդպէ՞ս է։

Ո՛չ։ Ժողովուրդին վստահութիւնը չխախտելու վախով՝ թերութիւններու կամ կործանումներու առջև լուռ մնացող մամուլը վատ, դասալիք, անարժան մամուլ մըն է։

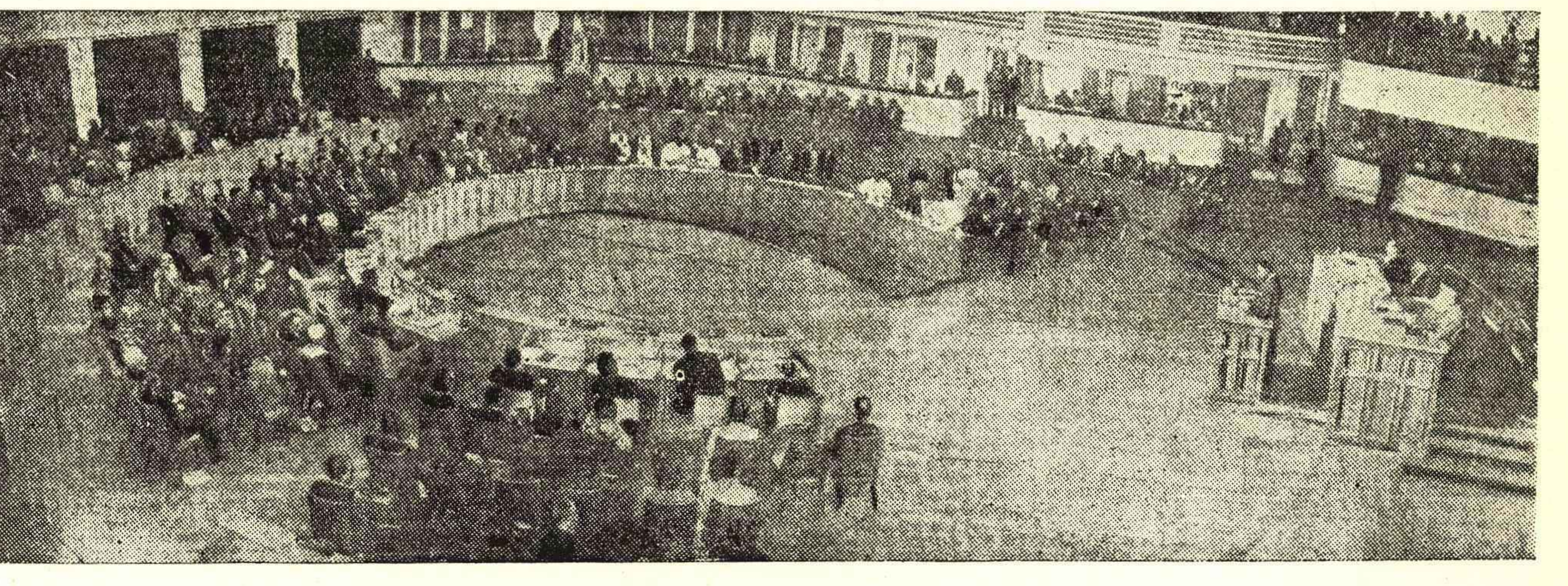
Աւելի՛ անարժան մամուլ մըն է ա՛յն, որ պետական կամ ազգային սնուցկէն իր ստացած տարեկան յատկացումին ջնջուելուն վախէն, երբե՛ք չի քննադատեր հանրային հաստատութիւններն ու անոնց վարիչները, ու կը թողու որ քաոսը անդարմանելի և ժողովրդամնաս դառնայ...։

Մ՚
ծ բանասէր Ա. Ալպօյաճեան անգամ մը յօդուածիկ մը կուտայ ե գիպտահայ թերթի մը. այնտեղ կը քննադատուէին օրուան ղեկավարները և օրուան Առաջնորդը։ Խմբագիրը մերժեր է հրատարակել՝ պատճառաբանելով. «Եթէ Սրբազանին աննպաստ բան մը տպենք, ամիսներով ոխ կը կապէ և այլևս ինծի հրաւիրատոմս չի ղրկեր, չի լարեւեր...»

(Շար. տես էջ Բ.)

ՈՉ-ՅԱՆՁՆԱՌՈՒ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ

Բ. ԳԵՐԱՍՏԻՃԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Անցեալ շաբթու վերջերը Գահիրէ հասան 58 ոչ-յանձնառու (այսինքն Արևելեան կամ Արևմտեան պլոքներուն չյարած) պետութիւններու թագաւորները, նախագահները և ղեկավարները մասնակցելու համար Գահիրէի (Համալսարանի Սրահ) մէջ 5 Հոկտ. 1964-ին սկսող Բ. Գերաստիճան ժողովին, որուն բաղձալի չէր որ մասնակցէր նաև Կոնկոյի վարչապետ Մոյիզ Չոմպէն։

Թիթօ, Պէն Պելլա և Նասէր՝ առանձին խորհրդակցեցան ու հեռագիր մը ղրկեցին Կոնկոյի նախագահ Ժոզէֆ Քազաւուպոյի, այս մասին։ Երկուշաբթի առտու ժողովի Քաղ. Ցանձնախումբին նիստը փոթորկալից էր՝ այս պատճառով։ Բոլորը կ'ուզէին որ Չոմպէ չմասնակցի։ Քուէի դրուեցաւ և արդիւնքը եղաւ նոյնը։ Մինչ Չոմպէ ճամբայ ելած էր Լէոփոլտվիլէն։

Ժողովի բացման նախօրեակին՝ արդէն հոս հասած էին. Մասեմպա Տիպա (Քոնկօ-Պրազավիլ), Իպր. Ապպուտ (Սուտան) Ժ. Մորոմպէ (Քենիա) և իշխան Սապպահ (Քուէյթ), Իշխան Ֆէյսալ (Սէուտ. Արաբիա), Իշխան Հ. էլ Ռետա (Լիբիա), Մոհմ. Եուսէֆ (Աֆղանիստան), Հ. Պուրկիպա (Թունուզ), Ա. Սալլալ, (Եմէն), Արքայ Մահանտրա և Թագուհի (Նեփալ), Ք. Քաւանտա (Զամպիա), Հիւսէյն Թագաւոր (Յորդանան), Արէֆ (Իրաք), Սոքարնօ (Ինտոնեզիա), Ա. Միշի (Թոկօ), Նոյ Փամալի (Նիկերիա), Ամին էլ Հաֆըզ (Սուրիա), Մակարիոս Ս. (Կիպրոս), Ս. Ֆումա (Լաոս), Ա. Ահիճիօ (Գամըրուն), Ա. Մահիրօ (Պուրունտի), Ա. Պալաֆրէժ (Մարոք), Մ. Օպոթէ (Ուկանտա), Ռ. Հոլտըն (Անկոլա)։ Ժողովի նախագահութիւնը պիտի վարեն փոխն ի փոխ՝ բոլոր պետերը։ Ժողովը հեռագրով շնորհաւորած են՝ Ս. Միութիւն, ԱՄՆ, Ժող. Չինաստան, Ու Թանթ, Իտալիա, Անգլիա, Մոնկոլիա, Արևմ. Գերմանիա, Գորէա, Լեհաստան, Արևլ. Գերմանիա և Տ. Վիէթնամ։

Երկուշաբթի, 5 Հոկտ.ի նիստին բացման ճառը արտասանեց Նախագահ Նասէր, իբրև հիւրընկալ երկրի պետ. վարիչ, յիշելով ժողովները և անոնց օգուտը։ 1961ին Պելկրատի ժողովէն շահուած առաւելութիւնները թուելէ ետք, Նասէր ճշդեց ոչ-յանձնառու երկու սկզբունքները. ա. ոչ-սակարկութեան սկզբունքը, բ. ոչ-կրաւորականութեան սկզբունքը, խաղաղասիրութեամբ ապահովուած և հիմնուած արդարութեան վրայ։ Այս հիման վրայ՝ պէտք է դադրին. 1. Ասիոյ, Ափրիկէի և Լատին Ամերիկայի մէջ փոքր պատերազմները, 2. Խամաճիկ պետութեանց դաւերը ազգային պետութեանց հանդէպ, 3. Ենթարկուիլ չուզող ազգերուն վրայ հոգեբանական ամէն ճնշում։ Պէտք է իրականանան ՄԱԿի կանոնագրին փոփոխումը, խլուող հողերու վերադարձը և զինաթափութիւնը։

Մոյիզ Չոմպէ, 46 հոգինոց պատուիրակութեամբ մը, Երկուշաբթի Գահիրէ չկրցաւ իջնել ու գնաց Աթէնք։ Երեքշաբթի կրկին եկաւ Գահիրէ։ Օդակայանը մարդ չկար զինք դիմաւորող։ Իջևանեցաւ «Ուրուպա» պալատը Հելիոպոլիս։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամենայն Հայոց Հայրապետը Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Սեպտ. 24 թուակիր իր գրութեամբ դիմել է Կաթողիկէ Եկեղեցու Քահանայապետ Ն. Ս. Տ.Տ.Պաւղոս Զ. Պապին, Համայն Ռուսիոյ Պատրիարք Ն.Ս.Տ.Տ. Ալեքսիին, Քենթըրբըրիի Արք. Ն. Գերշ. Տոքթ. Մայքըլ Ռամզէին եւ Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի Ընդհ. Հայր Տոքթ. Վիզեըս Հուֆթին, հրաւիրելով Քրիստոնէական քոյր Եկեղեցիները, որպէսզի յառաջիկայ տարի Ապրիլ 24ին մասնակցեն Հայ Եկեղեցու եւ ժողովրդի մեծ սուգին, աղօթելով մօտ երկու միլիոն հայերի հոգւոց համար, որոնք նահատակուեցին Արեւմտեան Հայաստանում, առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքում:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՅ

Ս. Էջմիածին, 26 Սեպտ. 1964

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ★ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ ՊԱԹՈՒՄԻ ★

Սեպտեմբեր 26ի առաւօտեան՝ նորից արտակարգ աշխուժութիւն էր տիրում Պաթումիի նաւահանգիստում։ «Արմենիա» ջերմանաւով տուն վերադարձող եգիպտահայերին դիմաւորելու համար այդտեղ էին հաւաքուել հարիւրաւոր պաթումցիներ, Լենինեան և Կիրովեան քաղաքների աշխատաւորութեան ներկայացուցիչներ, ժամանողների հարազատներ։

Դիմաւորողների մէջ էին Վրաստանի Կ. Պ.ի Աջարիոյ մարզկոմի, Աջարիոյ Մինիստրների սովետի, Պաթումիի քաղկոմի բարձրաստիճան պաշտօնատարները։

Ժամը ուղիղ 15ին «Արմենիա»ն մօտենում է նաւամատոյցին։ Նուագախումբի հնչիւնները, ողջոյնի բացագանչութիւնները՝ նաւամատոյցը վերածում են տօնահանդէսի։ Ափից հարիւրաւոր ծաղկեփնջեր են նետւում դէպի «Արմենիա»։ Ահա նաւը կը կպչի քարափին։

Երևանի Հիտրոնախագիծ հիմնարկի թեքնիք երկրաբան Ցարութիւն Խաչէրեանը 18 տարուան անջատումից յետոյ՝ հանդիպում է իր հօրն ու մօրը՝ Գէորգ և Վերգինէ Խաչէրեաններին։ Մայրը տախտակամածի վրայից ճանաչում է ծովափին կանգնած իր զաւակին։ Իսկ քիչ այն կողմ, Երևանի ելեկտրալամպերի գործարանի փականագործ Անդրա-

(Շար. տես էջ Բ.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ ՊԱԹՈՒՄԻ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

նիկ Ամլոյեանը ողջունում է հօրաքրոջն ու հօրեղբօրը՝ Շաքէ և Լեւոն Ամլոյեաններին։

Կազմակերպուած միթինկը բացեց Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների սովետին առընթեր արտասահմանից վերադարձող հայերի ընդունման և տեղաւորման կոմիտէի նախագահ ընկ. Գ. Գէորգեանը։ Հնչում են պետական հիմները։ Ողջունելով հայրենադարձներին, Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների սովետի նախագահի առաջին տեղակալ ընկ. Ս. Մովսիսեանն խօսում է պարագայի պատշաճ մի ճառ։

Նոր քաղաքացիներին ողջոյնի ջերմ խօսք են ասում աշխատաւորների երեսփոխան Պաթումիի քաղսովետի գործկոմի նախագահ ընկ. Ջ. Վարսանիձէն, կիրովականի նախագահի տեղակալ Վ. Աւետիսեանը, Պաթումիի Թ. 19 հայկական դպրոցի 8րդ դասարանի աշակերտուհի Մ. Պօղոսեանը։

Յուզիչ ելոյթ մը ունեցաւ եգիպտահայ հայրենադարձների կարաւանի պետ Սերգօ Սըքէնեանը։ Ամպիոնէն խօսել է նաև եգիպտահայ ուսուցչուհի Արմենուհի Ծուլիկեանը։

Միթինկն աւարտուած է։ Հայրենադարձներն սկսում են իջնել «Արմենիա»յից։ Նորից սըրտայոյզ տեսարանները, գրկխառնութիւններ, ողջագուրանքներ։

«Արմենիա»ն տուն է բերել 139 եգիպտահայեր։

— «Արմենիա»ն մեր տունն է — ասում է կարաւանի ամենատարեց մարդը՝ 74ամեայ Սահակ Թիւրապեանը և խնդրում, որ իր խօսքը թարգմանեն նաւապետին։
— Մենք մի տնից ելնում, միւս հարազատ տունն ենք մտնում։ Շնորհակալութի՛ւն ձեզ և յաջող նաւարկութիւն։ Թող բոլոր սփիւռքահայերն էլ բախտ ունենան տուն վերադառնալու «Արմենիա»յով։

Հայրենադարձները տեղաւորւում են նաւամատոյցում իրենց յատկացուած հիւրանոցում։ Մի քանի օր Պաթումիում հանգստանալուց յետոյ՝ նրանք կ'ուղեւորուեն մայր Հայրենիք՝ Սովետական Հայաստան։

Հ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ
(ՀՀԳ-ի թղթակից)

ՕՐ. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆ – ՊՐ. ՎԱՀՐԻՃ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԵԱԼՔ

Անցեալ Կիրակի, 4 Հոկտ. 1964, կ. ե. ժամը 6ին, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ Ս. Պսակի արարողութիւնը Օր. Վարդուհի Գումրուեանի և Պր. Վահրիճ Մարգարեանի (Ամման), ի ներկայութեան հոծ հրաւիրեալներու, կնքահայրութեամբ ծանօթ լուսանկարիչ Պր. Կարօ Վարժապետեանի։

Արարողութեանց կը նախագահէր Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպիսկոպոս Սիրունեան, շրջապատուած երկու քահանայ հայրերէ և դպիրներէ։ Երգեցողութիւնը կատարուեցաւ «Շնորհալի» Երգչախումբին կողմէ։

Հարսը շնորհալիօրէն զգեցած՝ հանդամանքի շրջազգեստը փեսան՝ հրճուանքի ժպիտը դէմքին, ընդունեցան հրաւիրեալներու շնորհաւորութիւնները։

Օր. Վարդուհի շնորհալի դուստրն է Ընկեր և Ընկհի. Մաշար Գումրուեանի. ան իր հայեցի ուսումը ստացած է Նուպարեան և Գալուստեան Ազգ. Վարժարաններուն մէջ, և գործօն անդամուհիներէն էր Հայկական Ընթերցասրահի։ Փեսան, զաւակը Ամմանաբնակ Տէր և Տիկին Եղիա Մարգարեանի, նոյնպէս պատրաստուած երիտասարդ է և ձեռներէց մեքենագէտ։

Կը շնորհաւորենք այս բարեբաստիկ միութիւնը և կը մաղթենք տեւական երջանկութիւն։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Շար. Ա. էջէն

Հրաւիրատոմսը, աթոռը, գաւաթ մը գովասանքը և «հրամեցէք»ը ձեռքէ չհանելու համար հանրային հաստատութիւնները չքննադատող մամուլը՝ պէտք չէ մամուլ կոչել, այլ ուրիշ բան։

Հայրենիքը մեր պատիւն է և մեր ապագան։ Մեր կեանքը անոր ի սպաս գրուած է։ Անոր գոյութեան և ապահովութեան երդուեալ պաշտպաններն ենք։ Սակայն, երբ կը տեսնենք, որ պատասխանատու պաշտօններու վրայ գտնուող անձեր՝ ուղղակի կը դնեն սխալ տեղեկատուութեանց, կամ կը թերանան (օրինակ) թերթ ու գիրք առաքելու գործին մէջ, չե՞նք կրնար չքննադատել և չպահանջել որ արդարութիւն ըլլայ․․․։ Եւ ասիկա դաւաճանութիւն չի՛ նշանակեր։

Ինչպէս արձագանգ կ'ըլլանք հայրենիքի բարի գործերուն և նուաճումներուն, որոնք կը կատարուին անոր հանրային հաստատութիւններէն ներս, նոյնպէս մեր իրաւունքն է՝ որ մատնանշենք թերիներն ու թերացումները նո՛յն այդ հաստատութիւններուն ու հոն գործողներուն։ Պանծացումին չափ՝ քննադատութիւնն ալ պա՛րտքն է մամուլին։

Մամուլը, իր կոչումին հաւատարիմ, երբ կը քննադատէ հանրային հաստատութիւնները, բնական է՝ որ անոնց տնօրէնները, հաշուակալները, արկղակալները, գանձիչները կամ տնտեսները դժգոհ կը մնան՝ իրենց պաշտօնը ու ապրուստի միջոցը կորսնցնելու վախով։ Բայց գոհ կը մնայ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ, տեսնելով որ մամուլը կը պաշտպանէ իր իրաւունքները։

Որովհետեւ, մամուլը ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ սպասարկող է, և ո՛չ թէ՝ իշխանաւորներուն։

Լո՛ղ կամ գովո՛ղ մամուլը՝ հանրային հաստատութիւններուն իսկական բարեկամը չէ՛, այլ թշնամին։

ԱՐԺԱՆԹԻՆ

ԱՄԵՆ. ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԿԸ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐԷ ՀԱՆԴԷՍԸ

Պուէնոս Այրէսի Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան նախաձեռնութեամբ, 14 Օգոստ. 1964ին Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ նշուած է Քսան Կախաղաններու (15 Յունիս 1915) 49րդ տարեդարձը, բարձր հովանաւորութեամբ Երուսաղէմի Պատրիարք Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Արքեպս. Տէրտէրեանի։ Ճաշկերոյթի ձեւով այս հանդէսը կը վարէր ընկ. Ն. Կուժունի։ Խօսեցան ընկ. Գրիգոր Խրիմեան (սպաներէն), ընկ. Յակոբ Յակոբեան և «Շարժում»ի խմբագիր ընկ. Ալպէռ Բէօսէեան։ Խօսք առաւ նաև Ամենապատիւ Պատրիարքը։ Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են ըն,. Ալիս Օրջանեան, փոքրիկն Գր. Մուշեան, ընկ. Ատրինէ Ֆերմանեան, փոքրիկն Գոբուշեան, Օր. Անահիտ Էօլմէզ և ընկ. Սահակ Խաչատուրեան («Երեւան» Նուագախումբ)։

ՊՐԱԶԻԼԵԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Այսօր, Հինգշաբթի, 8 Հոկտ. 1964, Քասր էլ Նիլ պողոտայի (թիւ 6) ծանօթ «ԿԱԼԷՐԻ ԱԽՆԱԹՈՆ»ին մէջ կը բացուի «Պրազիլիա եւ պրազիլեան ուրիշ քաղաքներ» արուեստի ցուցահանդէսը՝ Պրազիլի Դեսպանին կողմէ, կ.ե. ժամը 7ին։ Բացումի օրուան մուտքը հրաւիրատոմսով։ Միւս օրերուն՝ մուտքը ազատ է։

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԱՄԵՆ. ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԸՆԴՈՒՆԵՑԱՒ ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Վեհ. Վազգէն Ա., Ս. Էջմիածնի Վեհարանին մէջ ընդունեցաւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Եղիշէ Արքեպս. Տէրտէրեանը։ Ս. Պատրիարքը Վեհափառին ներկայացուց Սաղիմահայութեան և այլ շրջաններու ժողովուրդին հաւատարմական զգացումներն ու արեւշատութեան մաղթանքները։

Ամեն. Պատրիարքը յետոյ այցելեց պետական և մշակութային այլ հիմնարկներ ու տեսակցեցաւ անոնց վարիչներուն հետ։

ՔԵՐԹՈՂԱՀՕՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս տարուան Յուլիսին Հայաստանի Նկարիչներու Միութիւնը և Հանրապետութեան Գեղարուեստական Ֆոնտը յայտարարեր էին Մովսէս Խորենացիի լաւագոյն քանդակի մրցանք։ Օրերս ամփոփուեցին մրցանքի արդիւնքները։ Ներկայացուեր էին քառասուն աշխատանքներու ուրուագծեր։ Լաւագոյնը ընդունուեցաւ քանդակագործ Երեմ Վարդանեանի ներկայացուցած ուրուագիծը։

Արդէն քանդակագործի աշխատասեղանի վրայ է Մ. Խորենացիի կիսաւարտ արձանը։ Ոչ բարձր պատուանդանէն կը նային գիտնականի խելացի ու կարծես թէ յոգնած աչքերը։ Գլուխը փոքր ինչ հակած է աջ ուսի վրայ, աջ ձեռքին բռնած է նշանաւոր «Պատմութիւն Հայոց»ը։

Պատմահօր երեքուկէս մեթրանոց հսկայ կերպարանքը, որ պիտի դրուի Մեսրոպ Մաշտոց անուան Մատենադարանի մուտքի աջ կողմը, պիտի չինուի կարծր նիւթէ, հաւանական է որձաքարէ։ Գոյնով, ձեւերով և բարձրութեամբ Մովսէս Խորենացիի կոթողը պէտք է սերտ ներդաշնակութեան մէջ ըլլայ Մատենադարանի ճարտարապետական կառուցուածքին հետ։

★ ՍԻՆԵՄԱ ★ ՍԻՆԵՄԱ ★

ՍԻԼՎԻ ՎԱՐԴԱՆ ԿԸ ՓԱՅԼԻ ★ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՍՏԱՌԻՆ ՎՐԱՅ ★

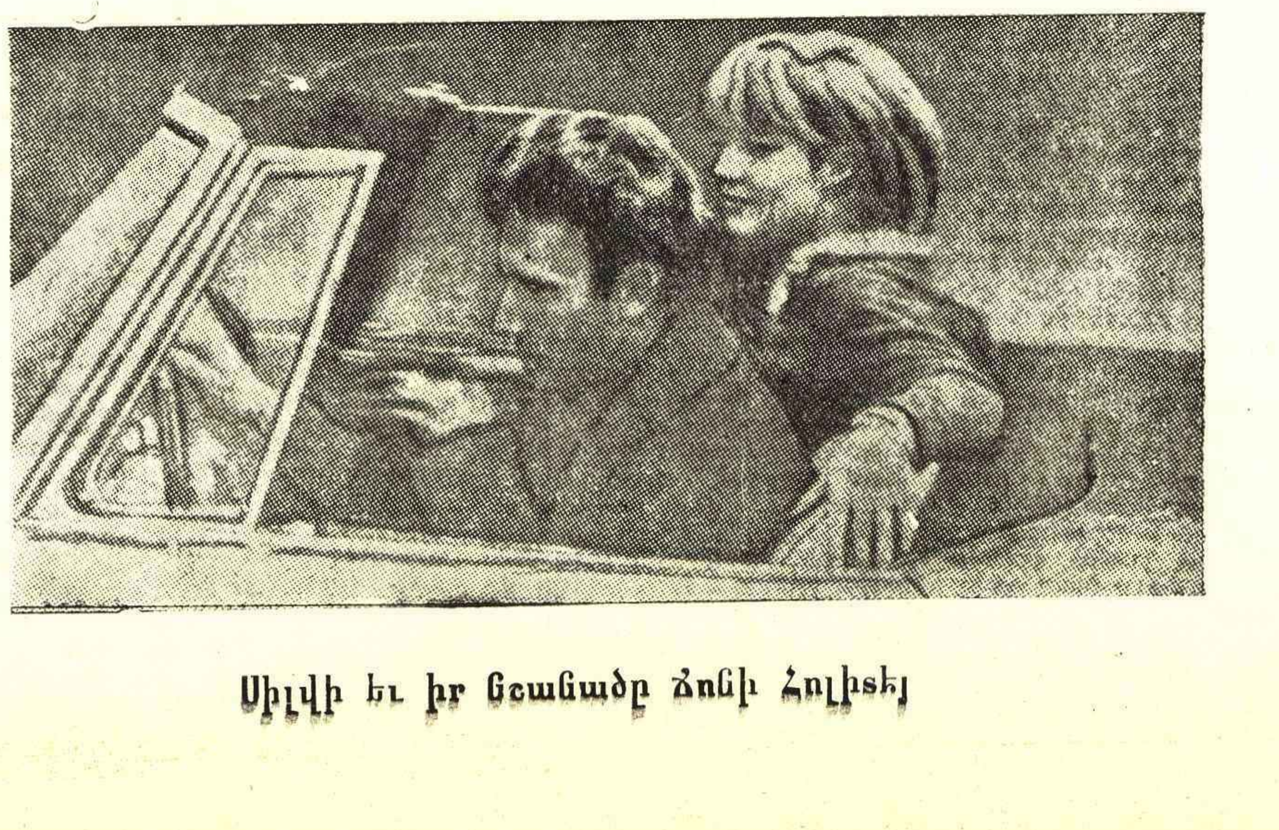
Ֆրանսական շարժանկարի աշխարհին մէջ վերջերս սովորութիւն դարձած է հռչակաւոր երգիչ և երգչուհիները ներկայացնել ֆիլմերու մէջ։ Նենսի Հոլովէյէ և Շէյլայէ ետք, հիմակ ալ արտադրիչները փայլուն առաջարկներ կը ներկայացնեն Սիլվի Վարդանին, որ ունի տաքուկ ձայն մը։ Բեմադրիչ Ռոպէր Թոմաս արդէն իսկ պայմանագրութիւն մը կնքած է անոր հետ, դարձնելու համար Մարսէլ Աշարի համբաւաւոր «Փաթաթ»ը։

Այս ֆիլմին մէջ Սիլվիի խաղընկերը պիտի ըլլայ Մայք Մարշըլ, որ ինչպէս գիտեն շարժանկարի սիրահարները, որդին է նշանաւոր դերասանուհի Միշէլ Մորկանի։ «Փաթաթ»ի երրորդ կարեւոր դերը պիտի ստանձնէ անուանի բեմադրիչ Ժիւլ Տասէնի աղջիկը Ժիւլի Տասէն։

Բեմադրիչ Թոմաս յոյս ունի թէ այս երեք նոր ուժերը պիտի յաջողին լաւ արդիւնք մը ձեռք բերել։ Այդ պարագային ֆրանսական շարժանկարը, երեք նոր աստղեր շահած պիտի ըլլայ։

Ժիւլի Տասէն և Մայք Մարշըլ որոշած են շարժանկարի ասպարէզին մէջ մնալ, նոյնիսկ եթէ չյաջողի իրենց այս փորձը, սակայն նոյն ձեւով չի մտածեր Սիլվի։ Ան կ'ըսէ թէ մտադիր չէ սպիտակ պաստառին նուիրուիլ, որովհետեւ իր միակ փափաքն է իբրեւ երգչուհի մնալ բեմին վրայ։

«Փաթաթ»ի աշխատանքները կը լրանան մօտերս և ֆիլմը հանրութեան պիտի ներկայացուի յառաջիկայ եղանակին։

Սիլվի եւ իր Նշանածը Ճոնի Հոլիտէյ

ՍԻԼՎԻԻ ՁԱՅՆԸ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 12ին, Սէն Մալոյի բեմին վրայ Սիլվի Վարդանի կոկորդէն ելաւ խռպոտ և աններդաշնակ ձայն մը։ Խոչափողի մասնագէտ բժիշկ մը հաստատեց որ անոր ձայնական լարերը ուռած էին։ Ու չորս օր հանգիստ յանձնարարեց հայազգի երգչուհիին։

— Այսօր Սիլվի ձայն չունի, ըսած է անոր հայր՝ Պր. Վարդան, բայց Գորթիզոն և Գորթանսիլի դեղահատերով պիտի վերստանայ իր ձայնը։ Պէտք չէ սակայն, բռնանայ իր ձայնին, այլապէս ամբողջովին կորսնցնելու վտանգին կ'ենթարկուի։ Միշտ տկար եղած է իր կոկորդը և իր վարած կեանքն ալ շատ կը յոգնեցնէ զինք։ Անցեալ տարի երբ 53 օր շրջապտոյտի ելաւ, ութ քիլօ կորսնցուց։ Հավրի մէջ, օր մը, 40 աստիճան ջերմութեամբ երգեց բեմի վրայ։ Ու երբ վարագոյրը գոցուեցաւ, քուլիսներուն մէջ գետին ինկաւ նուաղած։ Մայիս ամսուն, երբ Ժան Մարէի հետ կը դարձնէր «Փաթաթ» ֆիլմը, զօրաւոր փողացաւէ մը բռնուեցաւ։ Նիւ Եորք պիտի երթար այդ միջոցին և ստիպուեցաւ յետաձգել իր մեկնումը։

—Տկար կողմս կոկորդս է խոստովանած է Սիլվի Վարդան։

ԵՂԵՐԵՐԳ ՑՆՈՐՔԻ ՄԱՍԻՆ

Այս քերթուածը = որ իրապաշտութեան, իրատեսութեան նախերգանք մըն է = կ'արտատպենք «Արարատ Գրական»էն:

Կարմիր լարի պես պարզուէ՜ աչքերուս դեմ տենդահար,
Թող ծալքերը նոր կամ հին, ես լա՛ւ դիտեմ, ո՛վ ցնորք,
Օր մը ինչպէ՜ս խաբեցիր ու տարիր խորն անտառին
Ուր երկինքը կ'որոտար ու կ'անձրեւէ՜ր սաստկագին...:

Քու մեղսամած անցեալովդ փառքէ՜ դիմացն աչքերուս
Վաղը կրնամ ես նաւել թեւերուն վրայ լուսեղա՛ն,
Օր մը թերեւս ա՛լ հանգի կայծն իմ Լոյսի, Գիտութեան,
Շո՛ւտ, մօտեցուր անցեալդ ու պարզուէ՜ իմ աչքերուս —

Որ դիտե՛մ քեզ տխրօրէն, հին սիրահար տղու պես,
Տեղ մը գտած ըլլալու բան մը օրուան մը համար,
Որովհետեւ պիտի դուն ըլլաս վերջի՛նը կարծես,
Զոր դագաղեմ պիտի ես՝ ողջ անցեալով քու անձես...

Հին օրերու պես կրկին պիտի երթա՜նք մենք հեռուն,
Պիտի բռնե՜նք ձեռք ձեռքի, ես պիտի քեզ պինդ գրկեմ,
Որովհետեւ այսօր դուն ըլլաս պիտի ողջակե՛զ,
Դառնաս Անցեալ տխուր, հեք, սուր հիշերով աղեկեզ...:

Պէյրութ ՅԱԿՈԲ ՆՈՐՈՒՆԻ

ԴՈՒՆ ՔՈՒՆ՝ ԲԱԽՏԴ ԱՐԹՈՒՆ

Գիտական հնարքներու շնորհիւ մարդ առանց ճիգի ու յոգնութեան և կարելի եղածին չափ արագ կը հասնի իր նպատակին: Ոչ հարկ կայ սուրբ ըլլալու՝ հասնելու համար երկինք, ոչ ալ... աշխատասէր՝ սորվելու համար նոր լեզու մը:

Անհաւասիկ գիւտ մը՝ որ շատ շատերու, մասնաւորապէս ծոյլերու երազն էր, երազ՝ որ իրականութիւն է արդէն՝ համաձայն վերջին լուրի մը:

Դարերէ ի վեր մեր նախնիք ըսեր են թէ ծոյլը մարդ չ'ըլլար: Ամէն նուաճում ճիգի ու աշխատանքի արդիւնք է, շատ քիչ բացառութեամբ՝ որուն համար մենք ունինք ճշգրիտ բացատրութիւն մը. Դուն քուն՝ բախտդ արթուն...:

Ու արդի գիւտը կարծէք թէ մարմին է տուեր այս իմաստուն առածին՝ հետեւեալ շատ ինքնատիպ ձեւով:

Թէեւ գիւտը հնարուած է անոնց համար որ ատակ չեն օտար լեզու սորվելու, այսինքն՝ անոնց համար որ կ'ուզեն սորվիլ բայց չեն կրնար:

Ուղեղին մէջ դասընթացքը կը ներմուծեն սապէս.

Ենթական կը պառկի բազմոցին վրայ, հանդարտ շունչ մը կ'առնէ, գլուխը բարձին դրած՝ մինչդեռ բարձրախօսը մեղմիւ իր սորվիլ ուզած լեզուին բառերը և քերականական կանոնները կը փսփսայ ականջին:

Դասաւանդութիւնը կը կատարուի առանց որեւէ ճիգի կամ յոգնութեան:

Հարցը լուրջ է, գիտական այս փորձին հանդէպ սկեպտիկ ուսուցիչներն անգամ հաւաստեր են թէ աշակերտները ապշեցուցիչ կերպով լաւ են սորվեր լեզուն՝ այդ շատ անբաւարար, կարճ ժամանակին մէջ:

Թէ ո՞րքան կարելի է ուսում և գիտութիւն «թխել» սորվելու անատակ կամ ծոյլ մարդոց գլխուն մէջ, չափել միտքին յիշելու կարողութեան սահմանը՝ կը պարզուի այս փորձէն: Այդ սահմանը մեր կարծածէն աւելի ընդարձակ է:

Այս ձեւով՝ կէս մը մահ նկատուած քունի ժիրաններէն — մեր մրափի անօգուտ ժամերէն՝ մեր կեանքէ՛ն, պիտի կրնանք փրկել յաւիտենապէս կորսուելու դատապարտուած թանկագին պահեր:

Բարեբախտաբար մեր կեանքին մէկ երրորդը քնացած կ'անցընենք — ոմանք՝ երջանի՜կ արարածներ՝ իրենց ամբո՛ղջ կեանքը... — ու հիմա պիտի կրնանք զարգանալ, նոր լեզուներ կըլլել...:

Ոչ ոք պիտի կրնայ պատրուակել այլեւս թէ «չունի ժամանակ»՝ նոր բան սորվելու, քանի որ ահաւասիկ գիտութիւնը նորաստեղծ ժամանակ կը գտնէ մարդուն համար: Կարելի կը դառնայ որ մէկն իր երազի՛ն մէջ անգամ ուսանի...:

Դուն քուն, բախտդ արթուն...:

Անսահման, անչափելի է բարիքը այս գիւտին:

Լեզուագէտներու լեզէոններ կազմելը կրնայ հրճուեցնել մեզ: Քանի մը տասնեակ լեզուի տիրանալը բացառիկ տաղանդի յատուկ պիտի չըլլայ այլեւս ու գոնէ իրենց անխախտ հայերէնին համար պիտի կրնանք հպարտանալ՝ մեր վարժարաններուն ընթացաւարտներով: Մեր տղաքն ու աղջիկները ուրիշ դասերով այնքան ծանրաբեռնուած արդէն՝ հայերէն սորվելու, խօսելու և սիրելո՛ւ ժամանակ պիտի ունենան:

Ծնողներն արդեօք ո՞րքան պիտի հրճուին այս գիւտին համար: Անոնք պիտի կրնան շունչ առնել և պիտի չստիպուին նըստիլ իրենց զաւակին քով ու ժամերով դաս սորվեցնել անոր: Պիտի ազատի՜ն ուսուցիչներէ՝ մասնաւոր դասեր առնել տալու իրենց զաւակներուն համար:

Այս շատ կարեւոր գիւտը պիտի նպաստէ աշխարհի խաղաղութեան ալ: Մարդիկ ալ աւելի լաւ պիտի հասկնան իրար և ասիկա պիտի ըլլայ անգին բարիք մը որ պիտի չըլլայ վերջինը:

Պիտի ունենանք, այն ատեն, անհաւատալի սպառում՝ հայերէն թերթերու, հանդէսներու, գիրքերու: Լեզուագիտութիւնը այս ստորճանին հասնելով՝ պիտի ներկայացնէ այլեւս ոչ մէկ արժանիք:

Այո՛, հրաշքի դարը նո՛ր է սկսեր մեզի համար:

10-9-1964 ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

ՄԵՐ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ԲԱՐՁՐԱՑՈՂ ԱՍՏՂԸ

Ստացանք, առաջին և երկրորդ թիւերէն ետք (գ. և դ. թիւերը փոստի մէ՞ջ կորսուեցան արդեօք)՝ «ԱՐԱՐԱՏ ԳՐԱԿԱՆ»ի հինգերորդ թիւը, բացառիկ՝ նուիրուած մեծ երգիծաբան Յակոբ Պարոնեանի ծննդեան 120ամեակին, 16 մեծադիր (կէս օրաթերթ) էջերով, պատկերազարդ և մաքուր տպագրութեամբ:

Իսկապէս՝ խիստ մխիթարական երեւոյթ է Լիբանանահայ երիտասարդ գրողներու և արուեստագէտներու այս ձեռնարկին ուշագրաւ յառաջդիմութիւնը, մէկ թիւէն միւսը: Կը հաստատենք, անուրանալիօրէն, որ «Արարատ Գրական»ի շուրջ բոլորուած տղաքը (թոյլ տրուի մեզի խիստ փաղաքշական այս բառը)՝ լրջութեամբ կ'առնեն գրականութիւն և արուեստ մշակելու գործը: Եւ ասիկա, տաղանդի գոյութենէն ու արտայայտութենէն առաջ, ստեղծագործական աշխատանք տանելու սկզբունքն է, անվիճելիօրէն:

Հանդէսին այս թիւը կը բացուի Պարոնեանի փորագրեալ գծանկարովը (Լայփցիկի մէջ շինուած), արտայայտիչ և գրաւիչ: Անոր տակը՝ «Կամիթներ» և «Բառերու նոր սահմաններ» կարճ գրութիւնները՝ Պարոնեանէն: Թերթը, «Մեր Խօսքը» վերտառութեան տակ, կը ներկայացնէ «Հանճարեղ երգիծաբանը», արժանավայել պանծացումով: «Անոր հանճարը, կ'ըսէ խմբագրութիւնը, մատնանշեց թերիները, սակայն ցոյց տուաւ նաև ճշմարիտ ուղին, դարձաւ իր ժողովուրդին խղճմտանքի տնօրէնը:»

Արշակ Վանատուրը — որ ստորագրած է «Նամակին կը ըսպասէր» խորագրով պատմուածք մը — նոր անուն է մեզի համար: Ան ունի լեզու և ոճ, հաճելի պատմում: Նի՞ւթը, կեանքի պայքար, երիտասարդի՝ որ նոր դէմյանդիման եկած է միջավայրին հետ, և դրամի համար նուաստացումի ողբերգութիւնը ապրիլ սկսած: Հերոսը, ուսանող Դաւիթ...: Յայտնի է, թէ ի՞նչ է պատմութիւնը, յուզիչ, տառապալից...: Վանատուր աւելի խտանալու ամէն հաւանականութիւն կը յայտնաբերէ...: Պատմուածքը գծագրութիւններով պատկերազարդելու գաղափարն ալ գեղեցիկ է:

Շ. Մ., կարճ գրութեամբ մը, կ'ողջունէ բանաստեղծ Յովհաննէս Շիրազի «Քնար Հայաստանի»ին բ. հատորի երեւումը: «Տաղանդաւոր բանաստեղծին ինչպէս բոլոր գործերը, նոյնպէս և այս գիրքը՝ ՄԵԾ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ ստեղծեց ընթերցողներուն մօտ, որովհետև իր քնարին լարերը գերզգայնօրէն կը նուագեն՝ ՀԱՅՈՒ ԴԱՐԱՒՈՐ ՎԻՇՏԸ, առօրեայ կեանքին, անհուն սիրոյն լարերուն վրայ: Թէև նիւթը կը կրկնուի երբեմն, սակայն մեղեդին՝ ՆՈՐՈԳ ՈՒ ԹԱՐՄ ՇՈՒՆՉՈՎ կ'երգուի:» Յօդուածագիրը կ'եզրակացնէ. «Ընթերցողները անվերապահօրէն կը պահանջեն սիրելի բանաստեղծէն, որ իր գրչով ՄԵՐ ՍՐՏԵՐԸ Ի ՎԵՐ խոյանայ, հասնի Մասիսի կատարին՝ իր փառքին:» Այս գրութեան ընկերացած է Շիրազի կենդանագիրը՝ թերթին ձօնուած նոյնինքն բանաստեղծին կողմէ: Եւ «Ուղերձ Իղձերիս» քերթուածը:

Յակոբ Նորունի կ'երեւի «Եղերերգ»ով մը, ցնորքի մասին: Ան կը գտնուի զգացումը հակակշռող մտածման խորացումի, պեղումի (Թէքէեանեան) ուղիին մէջ և ասիկա հասունացման ըսկիզբն է: Ցնորքը թաղելու և անցեալի վերածելու արարողութիւնը՝ երիտասարդ բանաստեղծին մէջ հանգրուան մը կրնայ ազդարարել, և ընդունելի նորութիւն է՝ մեր ժամանակաշրջանի հայրենասիրական և դիւրարուեստ քերթողութեան միօրինակութեան մէջ: Ե. Փարաճեանի «Մի՛ Լար»ը կը յիշեցնէ մեզի Զարիֆեանը. յաջող է: Իսկ Հ. Գրանեան, որ իր «Ոչինչ Մնաց»ով կը խոստովանի թէ իր «ծեր սիրտը՝ իր վախճանին է մօտեցեր» (անտեղի խոստովանութիւն), իր բարեկամին Վ. Թէքէեանի հետքերուն վրայ կը մնայ, համեստօրէն:

Յ. Պարոնեանի «Բերա» գրութենէն ետք, Պէպօ Սիմոնեան, որ լայն հետաքրքրութիւն ունեցող գրիչ մըն է, կու տայ իր «Տպաւորութիւններ Յ. Պարոնեանի գրականութենէն» ընդարձակ տեսութիւնը: Յաջող:

Փանոս Ճերանեանի «Հովւերգութիւն» քերթուածը աղուոր փորձ մըն է, Լամարթինեան նուագի տպաւորութեամբ: Պիտի շարունակէ քերթել՝ Ճերանեանը, որպէսզի կարենանք ըսել օր մը թէ սկսած է անհատական դրոշմը զգացնել մեզի:

Մ. Գուշագճեանը ծանօթ է մեզի իբրև համադրող միտք (քննադատական սեռ): Այստեղ ան մեզի կը ներկայացնէ Ուոլթըր Ուիթմէն ամերիկացի գրագէտը (1819-1892), թարգմանաբար անկէ տալով «Ո՜ նաւապետ իմ» քերթուածը:

Տոքթ. Գ. Քէշիշեան գրած է «Լօտիքեան Բարդոյթը Շեքըսփիրի Համլէթին մէջ» ուսումնասիրութիւնը՝ գեղարուեստական ստեղծագործութեան մէջ Անգիտակիցին (Անգիտակցականին) դերին շուրջ: Զարգացուցիչ յօդուած:

Վիճաբանական կարգով, «Հողը, Ազգայինը և Միջազգայինը գրականութեան մէջ» յօդուածը, դարձեալ Յ. Նորունիէ, կը խօսի «հայ ազգային լաւագոյն գրականութեան մը» մշակումին մասին, «ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ միջազգային»: Ասիկա խորունկ նիւթ է և կարելի չէ սպառել մէկ յօդուածով: Հ. Բալուեանն, ատենին, հարցարան մը բացած էր: Կարելի է վերադառնալ և վիճաբանիլ այս նիւթին շուրջ, յարմար առիթով: Ու չմոռնալ՝ Ֆրանց Վերֆէլն ու Փըրլ Պըքը:

«Արարատ Գրական» ունի գրախօսականի բաժին: Աւետիս Ալիքսանեանի (երբեմն պոլսահայ, այժմ փարիզահայ) «Անունը Մասիս Դրինք» գիրքը (զոր մենք չենք տեսած) կը ներկայացուի Հրանդ Գանգրունիի կողմէ:

Ասմունքի զինուորեալ Թորոս Սպիտանեան, իր «Արուեստով ծառայել ժողովուրդին» յօդուածով, կու տայ կարգ մը լուսաբանութիւններ գրական համերգ հանդիսացող Ասմունքի Երեկոներուն մասին: Ասմունքի ճամբով՝ ժողովուրդը գրականութեան մօտ պահելը, արուեստի, ընկերային ծառայութեան և դաստիարակչութեան ապահով ու վաւերական միջոց մըն է:

«Արարատ Գրական»ի այս թիւը կը փակուի գրող և ուսուցիչ Միհրան Սէֆէրեանի (Պէյրութ) մահագրութեամբն ու նկարով: Հին սերունդի լաւագոյն ներկայացուցիչներէն ողբ. Սէֆէրեանի անդարձ մեկնումը՝ խոշոր բաց մը գոյացուցած է լիբանանահայ մտաւորական շրջանակներուն մէջ:

«Արարատ Գրական»ի այս թիւը նոխ է, խիտ է, ծանր կը կշռէ և գեղեցիկ է, խիստ շահեկան:

Գ. ՋԱՀԱԿԻՐԵԱՆ

ԶՐՈՅՑ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՀԵՏ

Սիրելի Անահիտ,

Ընկերային կեանքի արագ փոփոխութիւնները, մասնաւորաբար վերջին տարիներուն ստեղծած են դժուարութիւններ, որոնք գոյութիւն չունէին անկէ քանի տարի առաջ: Այսօր շատ մը մայրիկներ ըստիպուած են աշխատիլ, ու երբ կը դառնան տուն, գիտակից իրենց տան պարտականութիւններուն՝ կը նետուին գործերու մէջ ու կը մոռնան յաճախ որ գոնէ կէս ժամ մըն ալ պէտք է նուիրեն իրենց զաւակներուն:

— Բնաւ ժամանակ չունիմ, կ'ըսէր մայրիկ մը անցեալ օր, բայց ոչ մէկ բանէ զրկած եմ զաւակներս: Հագուստ, կօշիկ, դաշնակի դասեր, սփոր, իրենց տոսային հետ ակումբ ալ կ'երթան յաճախ եւ շաբաթը անգամ մըն ալ սինեմա, դեռ ի՞նչ կրնայի ընել: Մենք ի՛նչ ունէինք մեր ատենը. ասոնք բախտաւոր սերունդ են...

Ճիշդ է, մօր աշխատանքը նիւթապէս բարօր կեանք մը կու տայ ընտանիքին, բայց զաւակ մը նիւթականէն աւելի կը փնտռէ ծնողական գուրգուրանք, հոգածութիւն: Արդարօրէն կը պահանջէ՝ որ մայրիկը այնքա՜ն զբաղած տան կարասիներով, խոհանոցով, իր արդուզարդով եւ հիւրերով, իրմով ալ զբաղի քիչ մը:

Ասիկա, սիրելի Անահիտ, անկարելի չէ: Պարտականութիւն պէտք է ընէ մայրիկը նստիլ իր զաւակներուն քով, ընթրիքի պահուն գէթ, մտիկ ընել անոնց ցաւերը կամ օրուան դժուարութիւնները եւ ինչո՞ւ չէ, անկողին դնելէ առաջ՝ կարդալ կարճ, շինիչ պատմութիւն մըն ալ:

Երջանիկ պիտի զգան զաւակները իրենք զիրենք այս մտերմութեան մէջ:

Սիրով՝
ԱՍՏՂԻԿ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Փրցուած էջեր երգիծաբանի մը Յուշատետրէն

Ատենապետը:— Այժմ կարգը Պարգեւ Մինասեանինն է, որ Շիգակոյէն նոր եկեր է: Մեզի համար անշուշտ հետաքրքրական է լսել իր կեանքին պատմութիւնը, որով Շիգակոյի հայ գաղութի մասին ալ տեղեակ կ'ըլլանք:

Եւ Պարգեւ Մինասեան սկսաւ խօսիլ.

— Մարդիկ երբ նոյն դրութեան տակ կ'ապրին, նոյն հոգեբանութիւնը կ'ունենան աւելի կամ նուազ տարբերութեամբ. մէկը կը սորվի ճերմակին սեւ ըսել, միւսը կը սորվի սեւին ճերմակ ըսել: Մանաւանդ այս երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն յետոյ՝ երբ մարդիկ հարստանալու երազով խելքերնին կորսնցուցեր են, հիմակ այլեւս եղբայրը իր հարազատ եղբօր չի կրնար վստահիլ... իսկ կնոջ վստահի՞լ... Աստուած հեռու պահէ... Գալիֆորնիայի հայ կիները Ճափոնէն չեն եկեր. անոնք կամ Շիգակոյէն են եկեր, կամ Պոսթընէն և կամ Նիւ Եորքէն: Գալիֆորնիան՝ մասնաւորապէս սա Ֆրէզնօ քաղաքը, տեսակ մը Արշակաւան է. իրենց կնիկներէն հոգինին ազատող այր մարդիկը հոս կը վազեն. իրենց էրիկներէն հոգինին ազատող կիներն ալ հոս կը վազեն նոր արկածախնդրութեանց սկսելու համար:

«Բայց անցնինք իմ պատմութեան:

«Շիգակոյի մէջ ես կօշիկի գործարանի մը վերակացու էի. ձեռքիս տակ երեսուն գործաւորներ կ'աշխատէին. մեծ մասով՝ հայ. կը սիրէի հայերը. Հուվրի օրով երբ շատեր անգործ էին, ես լաւ թոշակ կը ստանայի: Իմ կինս, որ Խարբերդ կը բնակէր, ուզեցի Ամերիկա բերել... Այսպէս թէ այնպէս՝ իր ծնողքը չյօժարեցան: Պատերազմը վրայ հասաւ ու ամէն ինչ կորսուեցաւ ջարդի ու տեղահանութեան ընթացքին: Ես կ'ապրէի Զնգուշցի ընտանիքի մը հետ. տիպար ընտանիք մը, որուն մէկ անդամը դարձեր էի: Մարդուն անունն էր Խաչատուր, կնոջ անունն էր Սանդուխտ: Անոնք զաւակ մ'ունէին Կարապետ անունով՝ որ շատ անառակ դուրս եկաւ: 1935ին, գողութեան ու ոճիրի ծանր յանցանքի մը մէջ բռնուեցաւ ու բանտարկուեցաւ: Հայրը իր զաւկին բերած այդ նախատինքէն կաթուածահար եղաւ ու մեռաւ: Ի՞նչ մեղքս պահեմ. սրտանց կը սիրէի Սանդուխտը և նպատակս էր ամուսնանալ անոր հետ, բայց եկուր տես որ երկու ամիս ետքը, այդ խեղճ կինն ալ անդիի աշխարհը գնաց... Ես մնացի մինակ... Տուն մը վարձեցի, կահաւորեցի և սկսայ ապրիլ ամուրիի դժոխային կեանքը: Առտուն նախաճաշս պիտի պատրաստէի. կէսօրուան ուտելիքս հետս գործարան պիտի տանէի. իրիկուան՝ յոգնած ուժասպառ՝ տուն վերադառնալով ընթրիքի պատրաստութիւն պիտի տեսնէի...: Տանը մաքրութեան հոգ տանիլ, վրայիս, գլխուս մաքրութեան հոգ տանիլ. ասոնք ըսկիզբէն թեթեւ բաներ կ'երեւային, բայց տեսայ որ այնքան թեթեւ չեն... Անցաւ երկու տարի: Շատ նիհարցայ. գրեթէ կմախք էի դարձեր: «Պարոն Պարգեւ, բարակ կը մնաս, կ'ըսէին ինծի. ի՞նչ է, կը պատրաստուիս ասեղի ծակէն անցնիլ արքայութիւն մտնելու համա՞ր...:» Մարդիկը իրաւունք ունէին զիս ծաղրելու, այո՛, բարակ

(Շար. տես էջ 5)

ԱՆԱՐԴԱՐ ՎԵՐԱԳՐՈՒՄ ԵՒ ԱՆԱՐԳԱՆՔ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Գրեց ԴՐ. ՔԷՆՆԱՄԷՐ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Ինչպէս քիչ մը ամէն մտաւորական, Պէշիկթաշլեան ալ փորձած է իր յուշերը հրապարակել, գրագէտներու, գործիչներու, դէմքերու մասին: Դժբախտաբար այս մարզին մէջ ան չէ կրցած յաջողիլ ու իր ընթերցողներուն վստահութիւն ներշնչել: Հայ ընթերցողը, այս ուղղութեամբ անոր գրածները կարդացած ատեն այն տպաւորութիւնը պիտի ունենայ, թէ գրողը գրիչը ձեռք առած է այս կամ այն մտաւորականը հարուածելու կամ վարկաբեկելու համար, բնական է միշտ՝ գրգռուած անձնականութենէ: Ուրիշի բերնով իր ըսածները կամ ունեցած արտայայտութիւնները զայս կուգան վկայելու:

Զապէլ Եսայեան

Իր սահուն ու պատկերալից ոճը, բառախաղերը, դէպք մը պատմելու կամ նկարագրելու բնատուր կարողութիւնը կրնան տպաւորել ընթերցող զանգուածը, ու նոյնիսկ անտեղեակներ վայրկեան մը կրնան հաւատք ընծայել գրուածներուն, մինչ իր յիշած նիւթականներն անձնապէս ճանչցողները — որոնք կրնան մօտէն տեղեակ ըլլալ անցուդարձերուն — ժպիտով մը պիտի մօտենան այս տեսակ գրութեանց ու հաւատք պիտի չընծայեն իր գրածներուն:

Վերադառնալով Որբերեանի մասին իր գրածին, մենք կը նըշմարենք յատկանշական այլ կէտ մըն ալ, որ նոյնքան կարեւոր է Պէշիկթաշլեանի որպէս յուշագրող ունեցած մտայնութիւնը լաւապէս հասկնալու համար: Ասկից հինգ տարիներ առաջ, ան, նոյն նիւթին շուրջ անգամ մը եւս արտայայտուած է, գրեթէ բառերը կրկնելով (3), նոյնպէս նոյն էջերուն մէջ: Կարծէք ան մասնաւոր ծրագիր մը ունեցած է, ատենը մէյ մը Որբերեանի մասին գրելու՝ վարկաբեկելու համար անոր յիշատակը: Ցաւալի է որ այս տեսակ «արշաւանք»ի մը գետին ծառայած է «Յուսաբեր»:

Ի տես այս եղածին, հաւանական կը նկատենք որ, Պէշիկթաշլեան, այլ առիթներով ալ գրած ըլլայ այս նիւթին մասին, բան մը որ մենք կ'անգիտանանք, զի սփիւռքահայ ամէն հրատարակութիւնները տեսնելու դիւրութիւն չունինք:

Հետաքրքրական է գիտնալ՝ թէ Եսայեան ի՞նչ պատմած է իր յուշագրողին, որ մղած է այս վերջինին՝ գրելու վերոյիշեալ գրութիւնները:

Օր մը, խօսակցութեան մը ընթացքին, Եսայեան, Պէշիկթաշլեանի յայտնած է իր ունեցած դառնութիւնը և յուսախաբութիւնը այն հայ մտաւորականներէն, որոնք դրամական փայլուն վիճակ մը ունենալով հանդերձ՝ անտարբեր գտնուած են դրամի կարօտ գրչեղբայրներու հանդէպ, որոնց ապրուստը անորոշ էր Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ:

Ու ան կը յիշէ Որբերեանի անունը: Այս առթիւ, Պէշիկթաշլեան հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը պատմէ, միշտ Եսայեանի բերնով:

Դրամական շատ նեղ պայմաններու մէջ գտնուած ատեն, Եսայեան, օր մը Որբերեանին կը հանդիպի փողոցի մը մէջ: Հանրային տեղ մը կը նստին ու երկարօրէն կը տեսակցին գրական ու ազգային նիւթերու շուրջ: Որբերեան կը հետաքրքրուի իր խօսակցին ապրուստի միջոցներուն մասին: Եսայեան կը պարզէ իր վիճակը, այն ակնկալութեամբ թէ Որբերեան, եղբայրաբար ձեռք պիտի երկարէ ու դրամական օգնութիւն մը պիտի ընէ իրեն: Բայց Որբերեանի կողմէ այս տեսակ ժեստ մը չ'ըլլար: Իրարմէ բաժնուելէ առաջ, Որբերեան, խօսակիցը իր բնակարանը կը հրաւիրէ: Եսայեան, միշտ նոյն ակնկալութեամբ՝ չի մերժեր առաջարկը: Բնակարանը այցելութեան ալ կ'երթայ, բայց իր յոյսերը այս անգամ ալ ի դերեւ կ'ելլեն:

Եսայեան, յուսախաբ ու ընդվզած — իբր թէ... — Որբերեանի անտարբերութենէն, սապէս կը վերջացնէ իր «պատմութիւն»ը.

«Ես ծախս բրած էի՝ իրեն երթալու համար, երթուդարձի ճանապարհածախս ու հեռաձայն:

Անհաւոր յուսախաբութեամբ դուրս ելայ: Գէշ գինի մը խմած էի ու գէշ կերպով գինովցած:

Անկարելի էր չանիծել զինք, ու հոգիիս ամբողջ ուժգնութիւնով նզովեցի զինք, իր խաղացած անխիղճ խաղին համար: Ալ չտեսայ զինք: Բայց անէծքս բռնեց, կը հաւտա՞ս, անէծքս բռնեց... Մեռաւ միլիոնատէրը...:»

Ու քիչ մը վարը՝

«Համոզուեցայ, որ մարդ չըլլալէ զատ, անզգայ էր այդ ոտանաւոր գրողը, քարացած սրտով մէկը» (4):

Այս վերջին հատուածը իր հին յօդուածին մէջ սապէս տուած է, մինչ միւսները ամբողջութեամբ նոյնն են:

«Համոզուեցայ, որ մարդ չըլլալէ զատ, հրէշ մըն էր այդ բանաս-

(Շար. տես էջ 5)

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
(Շար. Դ. էջէն)

տեղծը, քարացած սրտով հրէշ մը» (5):

Պէշիկթաշլեան, բաւական նկատելով եղած յարձակումը, իր գրութեան վերջաւորութեան կ'ըսէ թէ Եսայեան, այս ամէնքը պատմելէ ետք՝ կը լայ:

Բայց ճի՞շդ է որ Եսայեան լաց այս «դէպք»էն ետք:

Ըստ պատմողին, այո՛, ան լաց, անիծելով, նզովելով, քարացած սրտով հրէշ մը կամ անզգամ մը կոչելով Որբերեանը: Բայց իրականութիւնը տարբեր է, ու իրականութեան վկան նոյնինքն Զապէլ Եսայեանն է:

Որբերեանի մահուան առթիւ, Եսայեան յօդուած մըստորագրած է «Հայաստանի Կոչնակ»ի մէջ (6), ուր միայն գովասանքի խօսքեր կան հանգուցեալին յիշատակին հանդէպ:

Այս յօդուածին մէջ, Եսայեան, ոչ մէկ ակնարկութիւն ըրած է Պէշիկթաշլեանի պատմածներուն մասին, ոչ ալ որեւէ խօսք այն յուսախաբութեան մասին, որ ինքն ունեցած է Որբերեանի հետ իր ունեցած «տեսակցութիւններ»էն ետք...:

Եթէ ճիշդ ըլլային Պէշիկթաշլեանի պատմած «դէպք»ին մանրամասնութիւնները, Եսայեան պիտի անտեսէր Որբերեանի մահը ու պիտի չգրէր վերոյիշեալ յօդուածը: Գոնէ յօդուածին մէջ պզտիկ ակնարկութի՛ւն մը ըրած ըլլար Որբերեանի կծծիութեան մասին...:

Այս ամէնքին մասին ոչ մէկ խօսք: Մինչդեռ Որբերեանի մահը յարմար առիթն էր որ, Եսայեան, որպէս փոխվրէժ, իր գրելիք յօդուածին մէջ ակնարկութիւն մը ընէր այս բաներուն: Անխիղճ մարդը գոնէ լուռ կը մնայ իր զոհին դագաղին ի տես, ու ցաւակցողներու թափօրէն հեռու կը փախչի:

Մինչդեռ, Եսայեան, իր այդ գրութեան մէջ, դրուատիքը կը հիւսէ Որբերեանի արժէքին: Վերլուծումը կ'ընէ անոր գրականութեան ու կը հաստատէ որ, Որբերեան հարուստ մը ըլլալով հանդերձ՝ մնացած է այն, ինչ որ էր գաւառէն նոր եկած ատեն:

Ահա իր խօսքերը.

«... Նաւահանգիստին թոհ ու բոհը, աշխատանքի տենդը, մեկնող եւ ժամանող նաւերու երկարաձիգ եւ թաւ սուլը, բազմայարկ տուներու եւ լեցուն ամբարանոցներու ամբարտաւանութիւնը, քարափներու վրայ տուայտող աշխատաւորներու թշուառութեան հանդէպ, առեւտրական դրամագլուխի ծառայող գիւղէն արմատախիլ սպասաւորներու եւ քաղաքներու միջին դասերէն դուրս եկած պաշտօնեաներու, գրագիրներու բազմահոգ կեանքը, նոր փոր եւ հարդ պաշարող եւ քստմնելի կծծիութեան գնով դրամ դիզող գործատէրերու սանձարձակութիւնը, այդ բոլորը կը վրիպին Որբերեանի ուշադրութենէն»:

Եսայեանն է որ իր գրչէն ելած խօսքերով կը հաստատէ թէ Որբերեանի ուշադրութենէն վրիպած է — շատ մը այլ բաներու կարգին.— «քստմնելի կծծիութեան գնով դրամ դիզող գործատէրերը»:

Կարծեմ աւելորդ աւելին պէտք չէ այս հաստատելու համար որ, Որբերեան ու Եսայեան մէկ մէկ զոհերն են Պէշիկթաշլեանի:

Հաւանական է որ գրամական ակնկալութեամբ Որբերեանի մօտեցողը Պէշիկթաշլեանը եղած ըլլայ ու ոչ թէ Եսայեան և իր ակնկալութեան մէջ պարապի ելած ըլլայ: Ու տարիներ ետք, իր վրէժը լուծելու մտադրութեամբ, ան գրիչը ձեռք առած է սեւագրէքեան արշաւի մը ձեռնարկելով մահուր և անաղարտ մնացած անունի մը վրայ յարձակելու, նորահաս սերունդի մտքին մէջ գէշ գաղափարներ կազմել տալու համար անոր հասցէին:

Նշան Պէշիկթաշլեանի անձը նոր չէ որ պիտի ճանչցուի հայ ժողովուրդին կողմէ:

Բարեբախտաբար ուրիշին վկայութեան պէտք չկայ: Ան ինք զինքը շատ լաւ ճանչցած է, իր լաւ ու գէշ կողմերը, թերութիւնները ու առաւելութիւնները, ու յաճախ արտայայտուած է ինքն իր մասին, մանրամասնութիւններ տալով իր նկարագրին վրայ (*):

«Հակասութիւն» վերնագրով բանաստեղծութեան մը մէջ, սա տողերը ունի գրած, որոնք լաւագոյնս կը ներկայացնեն զինք.

«... Եւ դեռ ո՞վ կայ հակասութիւն ինծի պէս,
Որ մ'համբուրող, որ մ'ապտակող հովն ինչպէս» (7):

Մենք, որքա՜ն պիտի փափաքէինք զինք տեսնել գրագէտի հոգեկան բարձրութեան վրայ, հեռու՝ անհատական ճղճիմ հաշիւներէ ու անձնական կիրքէ:

Գահիրէ, 17 Օգոստ. 1964

---

(3) Տես՝ «Յուսաբեր» 30 Սեպտ. և 1 Հոկտ. 1959ի թիւերը:

(4) «Յուսաբեր» 10 Օգոստ. 1963:

(5) Անդ, 1 Հոկտ. 1959:

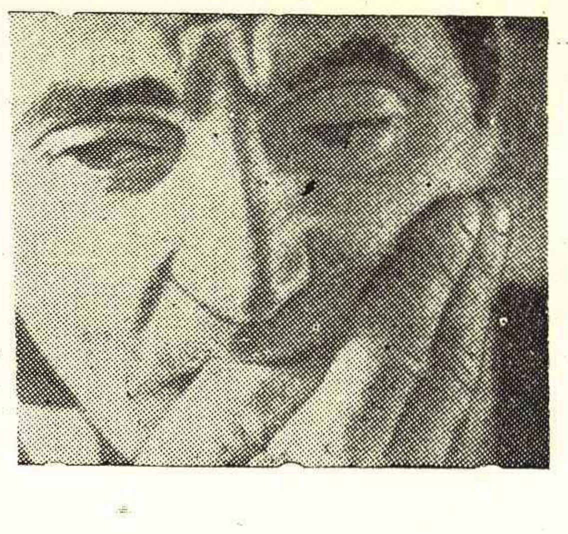
(6) «Հայաստանի Կոչնակ», 1931, էջ 428–29:

(7) «Ամենուն Տարեցոյցը», Թէոդիկ, 1928, էջ 352:

(*) Ծ. Խ.— Ցաւալի է, որ վճարումի փոխարէն՝ Ն. Պէշիկթաշլեան իր տաղանդին շուրջ կը հիւսէ գռեհկութեան պսակ մը, յետադիմական թերթերուն տալով հակահայաստանեան անորակելի յօդուածներ: Եա. Զարոբեանի դէմ իր վերջին գրութիւնը («Յուսաբեր»), զինք պժգալի դիրքի մէջ կը դնէ այլեւս:

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար:

"ՋԱՀԱԿԻՐ"Ի ՄՐՑԱՆՔԸ

Պատասխանեցէք ստորեւ տրուած հարցարանին եւ զայն կտրելով ղրկեցէք «Ջահակիր»ի վարչութեան, փոստարկղ 2111, Գահիրէ, ամենաուշը Շաբաթ, 24 ՀՈԿՏ. 1964:

Ճիշդ պատասխանողներուն միջեւ պիտի քաշուի վիճակ ու ա. շահողը պիտի ստանայ ՄԷԿ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՈՍԿԻ, իսկ երկու յաջորդները՝ մէյմէկ օգտակար նուէր:

«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՄՐՑԱՆՔ — ԹԻՒ 3

Անունը՝ պատկերին տիրոջ ______________

Ազգութիւնը ______________

Զբաղումը ______________

Ո՞ր տարին այցելած է Հայաստան ______________

Ո՞ր տարին՝ Միացեալ Նահանգները ______________

Անուն Մականուն ______________

Հասցէ ______________

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք արտասահմանի մեր այն բաժանորդներէն, որոնք ցարդ չեն ղրկած իրենց բաժնեգինը, բարի ըլլալ մեզի փութացնելու զայն՝ դիւրացնելու համար մեր գործը: Չէք կամ մանտա-փոստ գրել «Journal TCHAHAKIR» անունին եւ ուղարկել՝ փոստարկղ թիւ 2111, Գահիրէ, ԱՄՀ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ ԲԱՐԵԿԱՄԻՆ ՍԻՒՆԱԿԸ

Ընդառաջելով բազմաթիւ ընթերցողներու փափաքին, բացած ենք «դրոշմաթուղթի բարեկամին սիւնակը», օգտակար ըլլալու եւ դիւրացնելու համար նամակագրոշմի փոխանակութիւնը մեր բարեկամներուն միջեւ: Փափաքողներուն կը տրուին նորութեանց մանրամասնութիւնները: Մասնակցելու համար գրել՝

«TCHAHAKIR» Timbres – Poste, B.P. 2111, Le Caire (R.A.U)

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ
(Շար. Դ. էջէն)

կը մանէի: Իմ պատրաստած կերակուրները չէի հաւներ... Ամերիկեան ճաշարաններու կերակուրները չէի կրնար սիրել: Ո՞ւր գտնէի տիկին Սանդուխտի պատրաստած համեղ կեր կուրները... մանաւանդ՝ Ջնգուշի քիւֆթէն... Այդպէս համեղ քիւֆթէ՝ խարբերդցիներն ալ չեն կրնար շինել... «Ա՜խ, Սանդուխտ, իմ Բէսէյէս գացիր», կ'ըսէի յաճախ և կուլայի: Մի խնդաք, շիտակ կը խօսիմ... Ասոր վերջը չկայ... պէտք է որ ամուսնանամ, ըսի ինքնիրենս... պէտք է ամուսնանամ... բայց եօթանասուն տարեկան մարդ... գիս ո՞վ կինը պիտի սիրէ...: Գործաւորներէս մէկը՝ Թորոս անունով, որ չնգուշցի էր, օր մը ըսաւ ինծի.— «Պարոն Պարգեւ, էկօ կըլլի նը՝ քոյրս քեզի տամ. Լիբանանէն նոր է եկեր. լաւ կին է, համեստ, տնաշէն, խելացի, արաբերէն գիտէ, ֆրանսերէն գիտէ, ձեռքէն ամէն բան կուգայ ..: Ծօ՛, կ'ըլլա՞յ մի, չըլլար մի... «Է՜հ, դուն այդպէս կ'ըսես՝ տեսնենք թէ քոյրդ գիս կը հաւնի՞», հարցուցի: «Կը հաւնի», պատասխանեց մարդը. «Ես [illegible] որ ըսեմ խօսքս գետինը չի ձգեր»...: Կիրակի օր մը՝ գիս իր տունը հրաւիրեց: Գացի, մօտէն տեսայ զինքը. ալրճի կէօզի [illegible] նայեցայ... խօսեցայ հետը: Աղուոր կին էր, հազիւ յիսուն տարեկան. խօսուածքը հրապուրիչ, շարժուձեւը քաղաքավարական. երեսը ժպտուն, նայուածքը կայծկլտուն...: Անունը հարցուցի, ըսին Տենչալի է...«Ծօ՜, ի՜նչ յարմար անուն գտեր ու դրեր են», ըսի մտովի. իրական տենչալի կնիկ է... — «Տիկին, ես համարձակախօս մարդ եմ, ըսի. եղբայրդ անշուշտ իմ մասիս խօսեր է քեզի. հիմա կ'ուզեմ որ անկեղծօրէն ըսես ինծի, գիս առաջին տեսնելուդ սիրեցի՞ր... ես քեզ հաւնեցայ և սիրեցի. դուն ալ գիս սիրեցի՞ր... ինծի կեանքի ընկեր կ'ըլլա՞ս... Այսպէս ամուրի մնալով հոգիս բերանս եկաւ... ես հարուստ չեմ, բայց միլիոնատէրի պէս կ'ապրիմ, քեզ երջանիկ կըրնամ ընել, այդ մասին ապահով եղիր»: Այս խօսքերը հազիւ արտասանեցի, այդ կինը տեղէն ելաւ փաթթուեցաւ ինծի. երկու այտերս համբուրեց ու գիրկս նստելով ըսաւ.— «Այս ի՜նչ հրաշք է որ պատահեցաւ, պարոն Պարգեւ. դուն ճիշդ ու ճիշդ իմ վաղամեռիկ ամուսինիս կը նմանիս. իմ պաշտելի Մելքիսեդեկը... Մեղայ Տէ՜ր... այ՞քան նմանութի՞ւն...:» Եւ սկսաւ շոյել մազերս, ճակատս...: Ես կարծեցի թէ երազի մէջ եմ... եղբայրը, եղբօր կինը և երեխաները սկսան խնդալ...: Ալ կրնաք գուշակել այս արտասովոր հանդիպումին հետեւանքը... Ամուսնացայ... ամուսնացայ... լաւ էր որ թունաւոր օձ մը տունս բերէի, քան թէ այդ հրէշուհին. օձը գիս պիտի խայթէր ու ես պիտի մեռնէի, [illegible] կարճ ճամբուն վրայ կը փակուէր...: Եղբայրնե՜րս, այս կինը միմիայն հագուիլ, շըքուիլ, խնդալ ու հաճոյանալ գիտէր, ուրիշ բան չէր ճանչնար: Ես չէի ծխեր բնաւ. իսկ ինք՝ մէկ սիկարէթը տակաւին չմոխրացած՝ միւսը կը վառէր... հապա խմելի՞քը ... ջուրի գաւաթով յունական գոնեաք կը խմէր, կը գինովնար ու կ'ելլէր կը պարէր... ապա գիւղի պէս զգայազիրկ՝ կը պառկէր սենեակին մէջտեղը: Ասոնք ինչ որ է, ըսենք՝ տանելի էր. բայց ի՞նչ կրնայի ընել՝ երբ ամէն շաբաթ նոր հագուստ կը գնէր և հագուստին գոյնին ալ գլխարկ ու կօշիկ...: Մէկ տարուան մէջ մեր տունը տեսակ տեսակ հագուստներու, գլխարկներու և կօշիկներու թանգարան դարձաւ: Սուսիկ-փուսիկ ձայն չէի հաներ. ի՞նչ ընէի... կ'ամչնայի...: Վաստըկած դրամս չէր բաւեր, սկսեր էի պանքայի խնայած դրամներս գործածել...: Եթէ իր ծախսել տուած դրամին փոխարէն մարիֆէթ մը ունենար, կ'ըսէի թէ ինչ որ է, կ'արժէ... բայց պապա՜մ կերակուր պատրաստել ալ չէր գիտեր: Օր մը ըսի թէ ի՜նչ կ'ըլլայ Ջնգուշի քիւֆթէ մը շինէ... Արիւն քրտինք մտաւ, քիւֆթէ մը շինեց քարի պէս կարծր ու եթէ գլխիս զարնէր, գլուխս կը կոտրէր...: Առտուները դարձեալ անօթի եղած առնուան պէս կանուխ կ'ելլէի, նախաճաշս ես կը պատրաստէի, իսկ ինք խորը խորը կը քնանար, որովհետեւ իրիկունները կամ թատրոն կ'երթար և կամ պարասրահ... Ալ ո՞րու հետ ի՞նչ ապուր կ'ուտէր, չէի գիտեր... Հապա գեղադեղերու տուած դրամնե՞րս... հաշիւը չկար...: Օր մըն ալ գիտէ՞ք ինչ ըսաւ. — «Բիթս ինծի մի քիչ մեծ կ'երեւնայ, «պէտք է պզտիկցնել տամ»...: Ծօ, ասիկա լսուելիք բա՞ն էր...: Այսքան ատեն քիթդ մեծ չէր, հիմա՞ մեծցաւ... եւ գիտէ՞ք որքան սուղի պիտի նստէր այդ անիծեալ քիթը պզտիկցնելու գործողութիւնը.— մօտաւորապէս հազար տոլար... Ծօ՛, ես հազար տոլար պիտի ծախսեմ ու քիթդ պզտիկցնեմ... յանուն ինչի՞... Ես ի՞նչ խէր տեսայ քու մեծ քիթէն՝ որ հիմակ ալ կ'ուզես պզտիկցնել...: «Իթըդ եղածին պէս թող մնայ» ըսի իրեն. ես ո՛չ քթիդ կը նայիմ ոչ ալ բերնիդ. ես քեզի հետ ամուսնացայ, որպէսզի կեանքիս ընկեր ըլլաս, ո՛չ թէ ուրիշներու հաճելի ըլլալու մասին մտածես: Ալ հերիք է ըրածդ»...: Ցանկարծ կատղեցաւ.— «Դուն եթէ քեզի չէիր վստահեր ինչո՞ւ ամուսնացար, ըսաւ. դուն չէի՞ր գիտեր որ ինծի նման երիտասարդ ու գեղեցիկ կին մը կեանքը վայելել կ'ուզէր... ի՞նչ է, կ'ուզես որ ես ալ քեզի պէս չորցած ճճի՞ մը դառնամ»: Համբերութիւնս հատեր էր... բերանս բացի... իր բոլոր ըրածները, գողնի թէ յայտնի՝ պարզեցի իրեն որպէսզի հասկնար թէ ես աւանակ չէի: «Մենք այլեւս միասին չենք կրնար ապրիլ, ըսի. դուն պէտք է գտնես մէկը, որ քու ցանկութիւնները գոհացնէ լրիւ...»: Բարկութենէն աչքերէն կրակ կը ցայտէր — «Դուն կը խորհիս թէ օձիքդ ձեռքէս կրնա՞ս ազատել... պռօշ երեխա. ես այնպէս պիտի ընեմ որ քիթդ ու բերանդ ակռաներուն մէջ թաղեմ.. կիտէ մի փէզ.....» Այս ըսելով մտաւ իր հագուստեղէնի պահեստանոցը և հոնկէ կօշիկները մէկ առ մէկ սկսաւ նետել գլխուս... Կօշիկներու տեղատարափ... Հազիւ կրցի գլխարկս ու վերարկուս առնել, ու նետուիլ փողոց...: Գացի փաստաբանին, պարզեցի գրութիւնս... Մարդը բարեմիտ փաստաբան էր, գլուխը օրօրեց. — «Բարեկամս, ըսաւ. ես քեզի խորհուրդ կուտամ որ ձգես այս նահանգը և հեռանաս ու այլեւս ետեւդ չնայիս. այլապէս հսկայական ծախսերու կ'ենթարկուիս: Գնա՛ և ինքզինքդ ազատելու ճարը նայէ»: Անմիջապէս պանքայի մէջ իմ խնայած դրամիս մնացորդը հանեցի և ամէն ինչ իրեն թողլով՝ տոմսակս կտրեցի դէպի Գալիֆորնիա: Եւ այսօր երկու տարի է որ ձեր մէջն եմ. քանդըւած ընտանիքի տէր մարդ մը... Թուցէ հարցնէք թէ ի՞նչ եղաւ կինս...: Ստացած տեղեկութեանս համաձայն՝ ան ապօրինի կերպով կ'ապրի մէկուն մը հետ և կը զբաղի հօթէլի և գինետան գործով:

«Ան իր փառքը գտեր է, ես ալ՝ իմ ազատութիւնը...»:

Գալիֆորնիա

ԲՆԿԵՐ ՕՁՈՒՆԻ

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

8 ՅՈԿՏ. 1964

ՖՈՒԹՊՈԼ

Նանի մը շաբաթէ ի վեր Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ և Տամանհուրի մարզասէր ժողովուրդը վայելեց Ռումանիոյ ընտրեալ խումբը՝ որ ունեցաւ 5 ելոյթներ և բոլորն ալ յաղթական։ Այս նոյն խումբն է որ 1964ի շրջանին քանի մը մրցումներ խաղաց Եւրոպայի մէջ և բոլորին ալ յաղթեց։ Իր առաջին մրցումը խաղաց Շուէտի ընտրեալ խումբին հետ և պարտութեան մատնեց զայն՝ 2ով 1, Մինիխի խումբին՝ 4ով 1, Հունգարիոյ հետ 2ով 1 և վերջապէս Եուկոսլաւիոյ հետ՝ 2ով 1, Պուքրէշի մէջ. ուրեմն այս արդիւնքները գիտնալէ ետք, պէտք էր որ մեր խումբերը իրենց կարելին ընէին որպէսզի կարենային յաղթել այս զօրաւոր խումբին, որ Ռումանիան պիտի ներկայացնէր Թօքիոյի Ողիմպիական խաղերուն։

Առաջին ելոյթը տեղի ունեցաւ Զամալէքի դաշտին վրայ՝ Եգիպտոսի ընտրեալ խումբին հետ, որ հազիւ կազմուած էր և Եգիպտոսը պիտի ներկայացնէր Թօքիոյի խաղերուն, ու պարտուեցաւ ռումանական խումբէն՝ 7ով 5։

Երկրորդ մրցումը տեղի ունեցաւ երկու օր ետք և դարձեալ ռումանական խումբը յաղթական դուրս եկաւ՝ 4ի դէմ 1 արդիւնքով։ Ռումանական խումբին երրորդ մրցումը տեղի ունեցաւ Աղեքսանդրիոյ մէջ Օլիմփիքի և Իթթիհատի ընտրեալ խումբին դէմ, որ ջանք չխնայեց, բայց դժբախտաբար պարտուեցաւ խաղին վերջանալուն 3 վայրկեան մնացած՝ 2ով 1։

Ռումաժական այս զօրաւոր խումբը իր չորրորդ մրցումը կատարեց Տամանհուրի մէջ առաջին գաւթեկորիէ կազմուած խաղացողներու հետ։ Այս խումբը ամէն ջանք ի գործ դրաւ, որպէսզի լաւ արդիւնքով մը դուրս գայ և իսկապէս իրենց ուժը փաստեցին՝ պարտուելով միայն 1–0 արդիւնքով։ Ասիկա իսկական անակնկալ մըն էր թէ՛ մեզի և թէ ռումանական խումբին համար և անոր մարզիկը զարմանքով իրարու կը նայէին՝ ըսելով թէ մենք յաղթեցինք Եգիպտոսի ընտրեալ խումբին 7ով 5 և 4ով 1։

Հինգերորդ և վերջին մրցումը տեղի ունեցաւ Գահիրէի Զամալէքի դաշտը՝ Ահլիի նորակազմ երիտասարդ խումբին հետ և վերջապէս այս վերջին մրցումին ալ յաղթեց՝ 2ով 1։ Ահլիի այս խումբը անակնկալի բերաւ ռումանական զօրաւոր խումբը, ինչպէս նաև Ահլիի ժողովուրդը որ բաւական ատենէ ի վեր չէր վայելած իր խումբը։

Մեր ազգային խումբը արդէն հասած է Թօքիօ և տեղաւորուած է իրեն յատկացուած վայրը։ Մենք անհամբեր կը սպասենք արդիւնքներու, և յաջողութիւն կը մաղթենք։

Վ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

«ՋԱՀԱԿԻՐ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պր. Դանիէլ Մածունեան (Աղեքս.) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ վերապատուելի Սոլօ Նիկողոսեանի (Թորոնթօ)։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ոմն. (Ընկ. թիւ 180) 200 ե.դ. կը նուիրէ առ ի գնահատութիւն թերթիս ազգային եւ հայրենասիրական ուղղութեան։

Ողբ. Կիւլիզար Գումրուեանի տխուր մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան Տէր եւ Տիկին Եղիա Քէսէճեան 100 ե.դ.։

Տէր եւ Տիկին Արամ Օգնայեան 100 ե.դ.։

Օր. Միրէյ Թիրեաքեանի ընդ Պր. Ռուէլ Կէրկէրեանի ամուսնութեան ուրախ առթիւ, վասն խընդակցութեան Այրի Տիկին Ագնիւ Հիւսիսեան (Հելուան) 50 ե.դ.։

Տիար Արտաշ Վարծպետ (Աղեքս.) 100 ե.դ. կը նուիրէ իր սիրեցեալ բարեկամին՝ Լեւոն Զագըրեանի եւ ընտանիքին, յաջող Հայրենիք մեկնումին ուրախ առթիւ։

Նոյն առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Վահան Վարծպետ (Աղեքս.) 100 ե.դ.։

Իրենց բարեկամին Ողբ. Յարութիւն Թօսունեանի կսկծալի մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Օհաննէսեան (Հելուան) 50 ե.դ.։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այրի Տիկին Տիգրանուհի Սէֆէրեան, Օր. Զարուհի Սէֆէրեան եւ Ընկ. Վրէժ Սէֆէրեան (Աղեքս.) իրենց յոյժ սիրելի ամուսնոյն, քեռայրին եւ հօր Ողբ. Լեւոն Սէֆէրեանի մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ կը նուիրեն.

«Այծեմնիկ»ի Հանգ. Տան 200 ե.դ.։
«Ջահակիր» ին 200 ե.դ.։

Իրենց սիրելի մեծ մօր՝ Ողբ. Կիւլիզար Գումրուեանի տխուր մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպըսակի Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Պօռնոյեան կը նուիրեն.

Հայկական Ընթերցասրահին
«Ջահակիր»ին 100 ական ե.դ.։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՕԴԱՑԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1·10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՑՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5·00	20·00

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Վարդուհի Գումրուեանի ընդ Վահրիճ Մարգարեանի (Ամման) ամուսնութեան ուրախ առթիւ, վասն խնդակցութեան կը նուիրեն.

Տէր եւ Տիկին Արամ Օգնայեան
Տէր եւ Տիկին Խորէն Իսկէնեան
Տէր եւ Տիկին Մինաս Պահատրեան
100ական ե.դ.։

Տէր եւ Տիկին Արամ Մովսէսեան
Տէր եւ Տիկ. Յովսէփ Գույումճեան
50ական ե.դ.

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

— Երանի՜ թէ, ընդմիջեց Ռոժէ կատաղի շեշտով մը. բայց դժբախտաբար անհերքելիօրէն ճշմարիտ են. լա՛ւ ըմբռնեցէք պր. Միւրշան, թէ այս բոլորը ո՛չ թէ ձեր, այլ Գավոււր ընտանիքին շահուն համար է որ կ'ըսեմ։ Կ'ուզեմ, կարելի եղածին չափ անոնց խնայել ամէն տեսակ տառապանք։ Եթէ կը խորհիք, ամէն ինչ ուրանալով. ինծի պարտադրել որ իմաց տամ ոստիկանութեան, այդ տարբեր. ձեր գիտնալիք բանն է...

Ֆրետերիք Միւրշան այլայլած, խուսափողական պատասխան մը տուաւ և՝

— Ի՞նչ... ի՞նչ ունիք ըսելիք, հարցուց ցած ձայնով մը։

— Ահա՛ թէ ինչ. կը յուսամ որ մեր խօսակցութիւնը երրորդի մը կողմէ չընդմիջուած, պիտի թոյլ տաք որ աւարտեմ։ Պարտաւոր եմ ձեզի յայտնելու՝ որ Լիւֆպերեն և Հովարտը սպաննելու որևէ պատճառ չունէիք։ Նոյն իսկ չեմ գիտեր թէ ծանօ՞թ էիք Լիւֆպերիին թէ ո՛չ. և սակայն դուք միակ մարդն էիք որ գիտէիք Հովարտի ժամանումի պահն ու վայրը, ինչպէս ըսի ձեզի առաջ։ Աւելի տեղեկութիւն քաղելու համար հո՛ս եկայ Տիանան տեսնելու։ Բայց ո՛չ դատաւորը, ո՛չ օրիորդ Գավուրը, ո՛չ դուք և ո՛չ ալ ձեր տիկինը հո՛ս ներկայ էին։ Մինչ այստեղ կը սպասէի, կը մտահոգուէի, կարծելով թէ տեսակէտս հաստատելու կամ ժխտելու վտանգը կ'ապրիմ... կրնա՞ք երևակայել թէ ի՞նչ էր գտածս...։

Սարսափելի վախի մը անձնատուր, Ֆրետերիք գլուխը օրօրեց.

— Ո՜...չ, չեմ գիտեր... մրմնջեց։

— Ըսել է ձեր սենեակին ործնադարանին մէջը չնայեցաք։

Մարդուկը աչքերը դուրս ցցած, առաջ գալով, խռպոտ ձայնով մը հարցուց.

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք։

— Ո՞ւր է հովանոցնիդ, Պր. Միւրշան։

Լռութիւն տիրեց. Ֆրետերիք հազիւ կրցաւ շունչ մը առնել. թիկնաթոռին մէջ ինկաւ մնաց։

— Այո՛, ըսաւ Ռոժէ ամենայն հանդարտութեամբ, ձեր հովանոցը ործնախուցին մէջը գտայ։ Երբ Լիւֆպերիի սպանութենէն վերջ այնտեղ նետեցիք, արդէն գիշեր էր։ Զտեսաք գիշերային խաւարին մէջ այն մութ հետքը, զոր ես մետաքսին վրայ նշմարեցի։ Եւ ուշադիր նայուածքով մը գտայ նաև ուրիշ մանր և կարմրորակ հետքեր։ Այն ժամանակ հովանոցը առի և վերարկուիս տակը պահեցի։ Շատ վախցայ որ անոր կորուստը ձեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ, վասնզի կրնայիք իմ հաշիւս ալ մաքրել, մանաւանդ որ տան մէջ, մինակ ըլլալս էմմայէն տեղեկացած էիք։ Այս պատճառաւ ալ նրբանցքին պատուհանը բացի, այն տպաւորութիւնը ձգելու համար որ նախապէս այստեղ ուրիշ մը մուտք գործած է... Այս մանրամասնութիւնները այլեւս ո՛չ մէկ նշանակութիւն ունին։ Հիմա գանք մեր պատմութեան։ Հովանոցը քիմիագէտի մը տանելով, վրայի բիծերը տարրալուծել տուի։ Զիս ապահովցուց թէ անոնք արիւնի հետքեր էին։ Այլեւս բոլորովին ինքնավստահ էի։ Գիտցած եղէք նաև թէ ձեր հովանոցը քովս է։

Նիվել կանգ առաւ. մինչ Միւրշան ինքնարդարացման ոչ մէկ փորձի դիմեց այլեւս։ Տժգոյն և դողահար, զգացած սարսափը գինքը յուսահատութեան կը մղէր...։

— Բայց, շարունակեց Ռոժէ, հակառակ անոր որ Տեքսթեր Լիւֆպերին ձեր հովանոցին կոթովը սպաննելնիդ ինծի համար այլեւս գաղտնիք մը չէր, չկարողացայ սակայն Հովարտի սպանութեան եղելութիւնը ըմբռնել։ Ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ ինքնաշարժի մը մէջ սպանուած է. մինչդեռ դուք, որքան գիտեմ, ինքնաշարժ չունիք։ Այս պարագան գիս շուարումի մատնեց։ Այսուհանդերձ, նկատի ունեցայ առանց շարժավարի (շէօֆէօռ) վարձու տրուած ինքնաշարժներու իրողութիւնը և հեռախօսային տոմարին մէջ, այս մօտերը, երկու մեծ կառատուներու (կարաժ) հասցէները գտայ, որոնք նման պայմաններով ինքնաշարժներ վարձու կուտան։ Այդ կառատուները գացի։ Երկրորդ կառատունէն տեղեկացայ որ. լերկ գլխով, կարճահասակ և գիրուկ պարոն մը գորշագոյն վ ե ր ա ր կ ո ւ մը հագած էր, այս առաւօտ ժամը չորսին քառորդ մնացած Շեվրոլէ կառք մը վարձած էր, ինքզինքը Փաթրիք Սի անուամբ ներկայացնելով։ Առանց որևէ յանձնարարագիր ներկայացնելու, 500 տոլարի երաշխաւորագին մը վճարելով մեկնած էր և կէսօրէ առաջ կառքը վերադարձուց, կառատան տնօրէնը պատրաստ է ձեր ինքնութեանը մասին վկայութիւն տալու. Ան...

Ռոժէ, այլեւս չկրցաւ իր խօսքը շարունակել։ Դողահար, դաժան, և սարսափելի տառապանքի մը ազդեցութեանը տակ այլակերպուած դէմքով Միւրշան, ոտքի ելաւ։ Նիվել չկրցաւ անոր այս սրտաշ րժ վիճակին չկարեկցիլ։

— Մի՛ յիշեցնէ՛ք այդ ահաւո՜ր վայրկեանները, խնդրեմ մի՛ յիշեցնէ՛ք։

Բայց ի՞նչ պէտք ունէիք ըսպանութիւն գործելու։

— Լիւֆպերին... արկածի մը զոհը եղաւ.

— Իսկ Հովա՞րտը։

— Ա՜հ Աստուած իմ... խելագարութեան նոպայ մը ունեցայ...

— Ուրեմն, պատմեցէ՛ք դէպքը... ըսաւ Ռոժէ վճռական շեշտով մը։ (38)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր.— ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱՍԱՆ — Գրական բաժին.— ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական բաժին.— Մս. ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ եւ Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ — Հայկական կեանքի բաժին.— ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ եւ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ — Թատերական բաժին.— ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ — Կնոջական բաժին.— ՎԱՐԴՈՒՀԻ եւ ՍՈՆԻԱ — Մարզական բաժին.— ՎԱՀԱՆ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Երիտասարդական եւ Պատանեկան բաժին.— ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՓՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի բաժին.— ՓԱՅԼԻՆ Ձեռնարկութիւններ.— Ս. ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՑՈՂՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ — Նկարներ.— «Ստուտիօ Նշան» — Յայտարարութիւններ.— ՆՈՒՊԱՐ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013–62590 — Բաժանորդագրութիւն.— ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԱՍԱՆ, Հեռ. 915013 — Թերթիր աշխատակից.— ԱՆԴՐԷ ԾԱՂԻԿԵԱՆ

Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն.— 21, Եմատ-էլ-Տին փողոց – Գահիրէ (Ա. Մ. Հ.), Հեռ. 915013 (3 գիծ).— Փոստային արկղ 2311 կամ արկղ 47, Գահիրէ — Տպաքանակ 3000